This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på http://books.google.com

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 06738606 4

Christiern Pedersens

Danske Skrifter

udgivne

af

C. J. Brandt og R. Th. Fenger.

Tredie Bind

Det Nye Testamente.

Kjøbenhavn.

I Gyldendalske Boghandling.

Trykt hos J. D. Qvist.

1852.

NW
~~B462~~ B.

1. no subject

Christiern Pedersens

Oversættelse

af

Det Nye Testamente,

udgiven

af

C. J. Brandt og R. Th. Fenger.

ASTOR LIBRARY
NEW-YORK

Kjøbenhavn.

I Gyldendalske Boghandling.

Trykt hos J. D. Qvist.

1852.

Det Ny Testamente

Jhesu Christi egne ord oc Euangelia/

som han selff predickede
oc lærde her paa Jorden/
Hwilke hans hellige Apostle
och Euangelister siden bescreffne

De ære nw vdsette igen paa ret Danske
och forbedrede Gud till loff och ære/
och den menige almwe till
nytte och tieniste

✿

✿ M D xxxi ✿

Himmell och Jord skulle forgaa/
men mine ord skulle icke forgaa

Marci xiii

Gudz ord bliffuer till ewig tid

Esaie xl

See ieg sender eder vd som faar blant vlffue

Mat x oc Luce x

De skulle drage eder for dommere oc Konger for min skyld

Mat x

Gaar offuer all verden
oc predicker Euangelium faar alle menniske/
Hus som tror och er dobter/
han skall bliffue salig/
Hus som icke tror/ han skal fordømis

Marci xvi cap

Fortalen paa det Ny testamente

Naade och fred aff Gud vaar fader oc aff vaar Herre Jhesu Christo vaar frelsere vere met alle Danske/ Suenske oc Norske/ och met alle andre cristne mennisker

Kære venner off bør nw alle/ath loffue oc tacke Gud aff alt vaart hierte/ Faar de wtalige velgerninger som han haffuer giort off/ Serdelis J deth/ Ath han aff sin ewige godhed/ och store miskundhed haffuer nw vnt off arme menniske/ som bo nordest i verden/ Ath wii mwe høre/ see læse/ och lære hans hellige/ sande rene ord oc Euangelia paa vaart eget twngemaall/ Lige som han dem selff lærde oc predickede her paa Jorden/ Och som hans hellige Apostle och Euangelister dem bescreffue/ Huilke siden i mange aar vaare megeth forfalskede/ forwende och formørckede aff menniskens bud/ dict/ och skickelse/ Och desligest Aff falske predickere oc klercke/ Som mange stedz forwende dem som de ville/ effter deris eget gode tocke dem selff til gaffn oc nøtte/ Oc predickede oc sagde faar den menige almwe Ath de skulle selffue fortiene dem Hiemmerige/ meth deris egne gode gerninger/ Huilket dog vaar løgn oc bedragelse Thi ath deth er wmmeligt/ ath noget menniske kan selff gøre fyllest faar sine synder/ met all den plict oc bod som han kunde gøre i alle sine dage/ Men Christus giorde all ene fyllest faar dem met sin død oc pine/ Och han vill gerne faarlade alle deris synder som tøcker dem ille ath vere/ och ville bedre dem

Det er storlige befrøctendis ath mangis siele ere ille bedragne aff falske lerdomme som menniskene selffue optenckte oc screffue Thi bør off nw alle ath tacke oc loffue Gud dis mere aff all vort hierte oc elske Cristum vaar Herre och frelsere / Ath han kallede off aff den vildfarelse / Och vnte off naade till / Ath wii mwe høre læse oc lære hans ord som han selff predickede

De som elske Christum / de elske och hans ord och Euangelia / Oc Gud elsker dem igen Oc de ære / oc de kallis rette cristne / huilket som er ith helligt oc erligt naffn Huo som icke er / oc ey heller kallis cristen / Han hør icke Gud til Thi ath alle cristne kallis aff Cristo vaar frelsere / Oc Christi ord ere Gudz ord / Oc samme Gudz ord oc Euangelia . Ere Fredhens Frihedsens Gledens Salighedens Genløselsens oc Liffsens ord / De ere Fredens ord Thi ath wii ære frelste fra dieffuelens ewige strid kiff oc trette De ere frihedsens ord Thi ath wii ere frelste fra dieffuelens ewige treldom oc tieniste / De ere gledens ord / Thi wii ere frelste fra den ewige graad sorg oc drøffuelse / De ere salighedens ord Thi wii ere frelste fra den ewige fordømelse De ere genløselsens ord / thi wii ere løffde fra det ewige fengsel / De ere oc liffsens ord / Thi wii ere frelste fra den ewige fordømelse død och pine / Oc her aff haffuer Euangelium sit naffn thi ath

Euangelium er en god ny tidinge (eller ith gledeligt bud) Saa er Euangelium och det Ny testamente En god ny tidinge oc bud / om Gudz store naade och miskundhed som han haffuer giort off. Christus frelste off fra dieffuelen / och fra den ewige død oc fordømelse aldelis forgeffuis faar vden all vor fortieniste Och will giffue off det ewige liff . Hwad bedre bud eller tidinge kunde wii naagen tid høre eller faa i alle vaare dage / En ath wii ere frelste fra dieffuelen och den ewige fordømelse / Oc ath wii mwe faa den ewige glede i Himmerigis Rige for vden ende Thi bør off nw alle ath vere glade / Oc tacke oc loffue Gud aff alt vaart hierte och gøre som David off raader i den lrvi psalm (oc siger) Alle mennisfe paa Jorden gleder eder hierteligc i Gud / och siwnger hans naffn loff och

ære (han siger och der hoff) Alle land skulle bede til dig vaar Gud oc siwnge dig loff oc ære / Gud giffue ath denne hans Prophetie maa nw fuldkommis Saa ath alle christne mennisker mwe siwnge hannem loff oc ære / Oc tacke hannem met gledelige hierte faar hans mange velgerninger / som han haffuer giort oss arme mennisker / Oc wnt oss nw ath wii mwe lese høre oc lære hans egne sande ord oc Euangelia / oc ath wii mwe vide ath Christus gjorde fyllest faar vaare synder och vill gøre oss alle salige aff sin egen godhed

Thi der er ingen større naade till paa iorden En der som Gudz ord oc euangelia ret predickis oc læris / Thi ath de som høre och beuare dem i deris hierte / de bliffue salige Som Christus selff siger Salige ere de som høre Gudz ord och beuare det / Saa er der och twert emod ingen større plaffue till paa iorden en der som Gudz ord oc euangelia icke ret predikis oc læris Thi ath det gelder sielen paa som der aff skulle leffue hoss Gud euindelige De som lere oc sige ath wi skulle selffue fortiene Hiemmerige / met vaare gode gerninger / De faaracte och bespotte Jhesu Christi død och pine / och hans fortieniste / Met huilke han gjorde fyllest faar alle menniskis synder / Som haffue vered fra Verdens begyndelse / och nw ere / och her effter fødis skulle till domme dag.

Christus sagde til sine Apostle der han for til Hiemmels / gaar offuer all verden oc predicker Euangelium faar alle mennisker / oc lærer dem det som ieg haffuer befalet eder Hwo som troer oc bliffuer døbter han skall bliffue salig / Hwo som icke troer han skall fordømis (som der staar Mathei xxviii oc Marci xvi capite)

Effter thi ath Christus bød sine Apostle ath de skulle gaa offuer all verden oc predicke Euangelium / Da er det nw fast oc vist ath han ville ath alle cristne skulle lære oc vide dem paa deris egne twngemaal Alle Christne mennisker (som ere komne til deris lage alder) Dem bør ath vide Gudz ord och Euangelia och den hellige tro / Oc der kan ingen aarsage sig der faare / ath han ey bør ath vide dem Om han vill vere oc kallis ith cristet menniske / Oc bliffue salig met Christo aff

hwem han haffuer sit cristelige naffn och kallis en cristen / O hwor mange twsinde menniske er der i verden / som kallis cristne / Och vide dog saa gaat som inted aff Christo deris rette Herre Gud oc frelsere / Eller hworledis de skulle komme till hannem oc bliffue salige Gud alsommectiste forbarme sig offuer den store blinhed oc vanwittighed / som alle vegne haffuer vered i Christendommen / i mange hundrede aar / Ath man viste saa lidet ath sige aff Cristo vaar frelsere och aff hans dødis oc pinis fortieniste / oc ath wii skulle alle der meth bliffue salige / och icke faar vaare egne gode gerninger skyld

Det haffuer meget veret Bispernis predickeris oc Sogne presters skyld / som ære tilskickede aff Gud Ath de skulle føde hans hiord (det er christne menniske) met hans ord och euangelia Thi ath de ord som Cristus sagde til S Peder / Fød mine faar (det vor menniskene som han skulle føde met hans ord)

Dem sagde han oc til alle Bisper / predickere oc sogne prester som da vaare / oc siden haffue veret / oc her effter komme skulle i cristen dommen til domme dag Der faare bør dem och alle ath tencke der paa / Som ere tilsatte ath føde Christi hiord och faar (det er cristne menniske) Ath de føde dem som de ville antsware faar Christo vaar rette hyrde Naar han skall komme ath døme leffuendis och døde.

Der er dog mange hoffmodige klercke som lade dem meget vel tocke / Och mene ath de ere wiise oc kloge i scrifften / Thi sige de vanwittelige Ath inge ligmend som icke kunde latine, Hwerken Herrer riddere eller swene / bønder embetzmend quinder eller piger / eller naagen anden aff den menige almwe / mwe haffue Euangelia paa deris egne twngemaael / eller læse / see / eller bruge dem Huilket dog er obenbare løgn som gode cristne nw vel vide. Thi ath Cristus taalde saa swar død och pine faar den minste dreng quinde och pige / och bonde / som faar den ypperste Keysere oc Konge Pawe Biscop oc prelate / doctere oc mestere som till ere / Oc vil ath alle skulle bliffue salige saa vell den ene som den anden / Han seer till ingens persone / Thi bød han Apostlene ath predicke for alle menniske och vil ath de skulle alle vide hans

ord paa deris egne twngemaal / Ath de kunde dis bedre forstaa dem / och vide hans vilge oc bliffue salige Men vanwittige klerke sige Den hellige kirke / oc hennis prelater haffue forbudet / ath almwes folk skulle haffue / eller læse i Euangelii bøger / Hwad er det andet ath sige / en ath de skulle icke vide Gudz ord och vilge / eller huorledis dem bør cristelige ath leffue mod Gud och deris ægen ieffn christen (thi sige de reth twert emod Gudz bud) De sige och ath dem er befalet ath predicke och lære almwen / Och ath ingen er den mact giffuen vden dem all ene Det vaare vel gaat at de det giorde / men de vide / at dem bor det ath gøre Gud forbarme sig offuer deris store vildfarelse / Oc vnde dem naade till Ath de mwe ret faarstaa hans ord oc euangelia / oc see oc kende deris brøst oc blinhed Der ere mange saa faarherdede i deris hierte Ath de ville icke lade dem lære aff andre som Gud giffuer naade til at forstaa hans ord oc vilge / Om dem siger Christus som der staar Esaie vi Mathei xiii Marci iiii oc Luce viii Cap De haffue øgen oc see / oc de skulle icke see / De høre / oc de skulle icke forstaa / Ath de skulle icke omwendis at deris synder skal forladis dem Esaias siger igen Deris hierte er fet / de hørde swarlige met deris ørn / de lucte deris øgen til / At de skulle icke see met øgene / oc høre met ørene / oc forstaa met hiertet / oc omwendis / ath ieg maa gøre dem helbrede (det er salige) Disse ord ere gantske sware mod forherdede klercke som icke ville ret faarstaa Gudz ord / eller lade dem vnderwise / Saadanne driste for meget paa deris kaanst oc visdom / Oc lade dem tøcke at de forstaa scrifften bedre en andre / Oc ath det bør fordi ath vere som de sige oc mene

De sige oc ath de haffue nøglene till Hiemmerige oc ath dem bør ath løse oc binde oc ingen anden Thi siger Christus om dem Matthei xxiii Ca / Ve eder scrifft lærde / pharifeer / oc øgen skalke Thi ath i locke Hiemmerigis Rige til faar menniskene / oc i gaa icke selffue ind / Oc i ville icke lade dem gaa ind / som ville indgaa / Ve eder scrifft lerde pharifeer och øgen skalke / som ede oc fortære enckers hwff i det ath i lenge læse Der faare skulle i faa diff større fordømelse / Ve

eder scrifft lerde phariseer oc øgen skalke Thi ath i ere lige som hwid kalkede graffuer / som synes vdnertis deylige for menniskene / Men inden till ere de fulle aff dødis ben / oc met al anden skemhed Saa synis i vdnertis gudelige oc retwise faar menniskene / Men indnertis ere i fulle aff ondskaff synd oc øgen skalkeri S Powil beder alle tage dem vaare ath de lade dem icke bedrage aff saadanne klercke met deris subtilige kaanst oc philosophia / Saadanne staa altid mod Gudz ord Lige som de scrifft lerde phariseer oc øgen skalke / Bisper oc prelater Caiphas oc Annas stode mod Christi ord oc predicken / Thi han lerde ath alle hans disciple skulle leffue retferdelige / Och icke begere verdens heder eller ære stor stat mact rigdom eller velde / Men han bød dem ath de skulle predicke oc lære alle forgeffnis / oc sagde til dem / J finge det forgeffnis / gører det oc forgeffnis / Christus predickede altid selff faar almwen baade i marken ørken och skeffue / der som mange twsinde komme til hobe och fast flere qwinder piger oc drenge / en klercke oc andre Thi er det fast oc vist / ath han vil ath alle skulle vide hans ord / baade smaa oc store / vnge oc gamble / der faare mwe de Vanwittige klercke blwis oc skemmis som forbinde ligfolk at haffue læse oc bruge hans ord oc euangelia paa deris egne tungemaal Christus straffede sine Apostle / der de forbøde børnene at gaa til hannem / oc sagde Saadanne hør Gudz rige til Thi skulle ingen driste sig til / ath faarbinde børn oc vnge folk (eller andre vlerde folk som oc ere saa gaat som børn) ath haffue oc lesæ euangelia oc der met gaa til Cristum Thi det kan vel ske ath han vil selff haffue dem till sig / oc vil velsigne dem / som han giorde børnene Oc fordi giffuer han dem vilge oc naade till ath læse i samme bøger ¶ Christus taler oc der om Matthei xi cap ath Gud giffuer wlerde ligfolk tit sin naade oc god forstand / Oc siger Jeg tacker dig fader hiemmelens oc iordens Herre at dw skiwlte dine ord faar de vise oc kloge / Oc obenbarede dem faar børn oc ydmyge Christus vdualde oc wlerde legmend oc fiskere til sine Apostle oc gaff dem naade til at forstaa scrifften / Han er oc nw saa megtig som han vaar da / til at

giffue hwem han vil sin naade till ath forstaa sine ord oc euangelia / baade ligfolk piger oc drenge / oc alle andre som hannem teckis Thi skulle ingen driste sig til ath faarbinde nogen ath læse Gudz ord / huad heller det er dreng eller pige / mand eller quinde Erasmus Roterodamus scriffuer Ath han ville helder høre somme piger tale om Christo en somme aff de ypperste doctere oc mestere Gud betheer nw mange stedz sin mact oc naade J det ath mange wlerde ligfolk forstaa hans ord oc euangelia / Oc kunde bedre lære andre oc predicke / en mange klercke / som lade dem tocke at de ere meget vise oc kloge / huilke Gud lader bliffue i deris forblindelse faar deris hoffmodighedz skyld Ath de kunde icke ret forstaa Gudz ord som de høre læse / oc see obenbarlige faar deris øgen

De som faarbiwde ligfolk ath haffue / læse / eller bruge Gudz ord oc euangelia paa deris egne twngemaal de ære wmildere en Jøderne vaare / Thi deris ypperste klerke doctere oc mestere / i Jherusalem tilstedde ath Jhesus gik ind til dem der han vaar tolff aar gammel (oc vaar arm oc inted mere acted en ith andet fattigt barn) Oc han sad alligeuel mit i blant dem oc spwrde och lerde dem mange dybe ting och sticke i scrifften / Oc løsde alle deris sporsmaal oc twiffuel som de hagde i hende / saa at alle faarundrede der paa Dog faarbøde de hannem icke ath læse i scrifften och i Gudz ord / alligeuel ath han vaar fattig oc vng / Som vanwittige klerke nw gøre vnge folck / Och giffue der met deris vanwittighed till kende ath de icke vide oc ey heller faarstaa Gudz ord och vilge Erasmus Roterodamus scriffuer / Ath bønder oc fiskere / sudere oc skindere / oc alle andre ligfolk / suene oc tienere / piger oc qwinder / skøger oc horer / hordkarle oc bolere / Turker oc hedninge / Jøder oc kettere / mwe vel læse / høre oc lære Gudz ord / Thi ath Christus predickede selff faar saadanne Och bød sine Apostle at predicke for alle mennische Thi han ville at de skulle alle bliffue salige / Der faare mwe oc alle vel læse Gudz ord paa deris egne twngemaall De som sige der emod de gøre ille / oc vide icke bedre De som haffue fonget Gudz naade / oc faarstaa hans ord De skulle icke opsette dem

mod Prester eller klerke hoffmodelige / Eller dispntere eller trette mod dem hadskelige / Men de skulle lære och vnderuise dem sactmodelige och taalmodige / Oc tencke der paa ath de haffue selffue før veret i saadan vildfarelse / De skulle och tencke paa Christi ord som sagde / Der kommer ingen till mig/ vden min fader drager hannem till mig / S. Powil siger och Det er icke i hans vilge som gerne ville / eller som løber der till / Men det staar i Gudz miskwnhed Och han forbarmer sig offuer hwem han vill / oc giffuer hwer naade och forstand som han vill / Oc han forherder oc hwem han vill / oc lader hannem bliffue i sin faarblindelse Rom ix ca Jeg bekender her oc selff min store vildfarelse som ieg vaar før vdi / den tid ieg lod sette de Jertegen oc fabel i de andre bøger i Paris (som menniskens haffue opdictet och drømet) At mand skulle leffue som de helgene giorde / oc der met faartiene Hiemmerige / oc met deris egne gode gerninger Hwilket dog er løgn oc vildfarelse / Thi at Christus haffuer all ene giort fyllest for vaare synder / oc fortient oss Hiemmerigis Rige met sin død oc pine / Thi beder ieg alle/ ath i lade samme Jertegen oc fabel hen fare/ och setter ingen tro eller loffue til dem / Men bliffuer all eniste stadelige oc fast hoff Gudz egne sande ord oc Euangelia Oc lader ingen drage eder fra dem met andre falske lerdomme / Gud vere benedidet til euig tid Som drog mig aff min vildfarelse aff sin miskundhed Oc vnte mig sin naade til at lære oc forstaa sine ord oc Euangelia bedre en ieg giorde førre i min blindhed

Jeg haffuer nw vdset paa ny igen Dette ny Testamente paa ret danske At den menige almwe maa diss bedre faarstaa det (Thi mange kerde for ath de kwnde icke forstaa dansken i de Testamente som først vaare sette i lipsk) Jeg haabis ath alle skulle vel forstaa denne danske Gud vnde dem alle naade til at forstaa ordene oc meningen ret / oc beuare dem i deris hiert Gud til loff oc ære / oc dem selffue till salighed Vil Gud vnde mig sin naade / da wil ieg vdsette det gamble Testamente paa danske i framtiden

Er Her oc naaget som man kan icke strax forstaa Da skal man dog icke mistroste sig / Men man skall bede Gud om naade

oc forstand / Som S Jacob siger i sit første cap / Haffuer nogen visdom behoff Da skal han bede Gud der om som giffuer alle offuerflødige nock och brender det ingen Christus siger selff Mathei vii ca Marci xi Joannis xiiii Beder och i skulle faa Leder och i skulle finde Bancker och eder skal opladis Thi at huo som beder / han skal faa / oc Hwo som leder han skal finde Oc huo som bancker hannem skal opladis Gud| necter ingen sin naade oc miskundhed som hannem beder met it gaat hierte

¶ Kere venner verer icke nw wtacknemmelige mod Gud/ oc forsmaar icke denne Hans store naade oc gaffue / som han haffuer nw vnt oc giffuer eder alle At i mwe høre lære oc læse hans egne sande ord och Euangelia Men tacker oc loffuer hannem alle der faare / aff alt eders hierte Oc beder hannem at i mwe forstaa dem ret / oc bevare dem i eders hierte Thi salig er den som hører Gudz ord oc beuarer dem siger Cristus Lader eders børn baade piger oc drenge høre læse / oc lære Gudz ord Thi han vil haffue it streng regenskaff aff eder paa den yderste domme dag Huorledis i haffue opfødt eders børn/ oc lært dem hans ord oc vilge Oc at elske hannem offuer alting och deris ieffn cristen som dem selffue / Mange faareldre gøre dem stor vmage / oc arbeyde dag och nat faar deris børn oc ferdis til land oc vand / at de kunde drage gotz oc peninge sammen till dem ath de skulle der aff føde dem effter deris død / oc de vide dog icke om de mwe leffue it aar / dag eller time / Och de tencke alligeuell en faye ting der paa / Ath dem burde mest ath arbeyde der paa / At de kunde lade dem ret lære / oc opføde met Gudz ord oc Euangelia / som er den rette føde / Aff hwilken deris siele skulle leffue hoff Gud i Hiemmerige i den ewindelige glede Huilken Gud vnde oss alle / at faa At wi mwe der loffue oc tacke hannem til euig tid Amen

Om Epistler oc Euangelia

Her effter staar huorledis huer skal finde alle Epistler oc Euangelia som læsis alle Søndage oc søgne dage/ oc alle Hellige dage om aaret i den hellige Christelige kirke Her skulle først alle mercke Ath naar de ville vide huer de skulle finde Epistelen eller Euangelium Paa nogen Søndag Hellig dag / eller paa nogen anden dag Da skulle de først oplede det Capittel som her binder i denne taffle Oc hwor de finde disse ord i det capittel hoss en rosen och en liden hand (som her staar) ✿ ☞ Der begyndis Epistelen eller Euangelium samme dag Och de endis der som en stierne * oc ith blad ❧ staar der nest effter

Her skulle alle enfoldige vide At hwor her staar i denne effter sette taffle Mathei/ Marci/ Luce/ eller Joannis i ii iii x eller xx eller mere Da mercker det ath man skal finde det Euangelium i den Euangeliste i det capittel som her staar Saa skal mand oc finde Epistlerne J Apostlenis gerninger/ oc i S Pouils oc i de andres breff Oc i S Hansis Obenbaring i de capittel som tafflen vduiser Och hwor her staar i tafflen i Corinther ii Det er i det Første S Powils breff til de Corinther i det andet capittel Och hwor der staar ii Corin ii Det ær i det Andet S Powils breff i det andet capittel oc saa framdelis i de andre capittel Saa skal mand och forstaa det i de andre S Powils breff/ oc i S Peders breff Staar der oc ii Peders ii Da er det i det Andet S Peders breff i det andet capittel Oc lige saa i S Joannis breff Her staar och en rosen ✿ sat faar alle Søndagene i tafflen. Ath mand skal diss snarerre finde dem

Taflen po Søndage oc Søgne dage

✿ Første Søndag i Aduent ⸭

Epistelen — Effter thi ath wii saadant vide — Ro xiii
Euangelium — Der de komme mod Jherusalem — Matth xxi

✿ Anden Søndag i Aduent ⸭

Epistelen — Thi alt det som screffuit er — Rome xv
Euangelium — Der skal bliffue tegen paa — Luce xxi

✿ Tredye Søndag i Aduent ⸭

Epistelen — Alle mennisske skulle haalde oss — i Cor iiii
Euangelium — Der Joannes hørde i fengselet — Mat xi

Tamper Onsdag der nest effter

Euangelium — J den siette maaned der effter — Luce i

Tamper Fredag der nest effter

Euangelium — J de dage opstod Maria oc gik — Luce i

Tamper Løwerdag der nest effter

Epistelen — Kere brødre ieg beder — ii til de Tessa ii
Euangelium — J det Femtende Keyser Tiberii — Luce iii

✿ Fierde Søndag i Aduent ⸭

Epistelen — Glæder eder altid i Herren — Philip iiii
Euangelium — Jøderne vdsende prester och — Joannis i

Jule afften i høymessen

Epistelen — Paulus Jhesu Christi tienere — Romere i
Euangelium — Christi fødelse vaar saa — Matthei i

Jule dag til Christ messe

Epistelen — Gudz naade som alle gør salig — til Titum ii
Euangelium — Det skede i de dage at Keyser — Luce ii

Jwle nat i Anden messe

Epistelen	Men siden ath Gudz waar	til Titum iii
Euangelium	Der Englene fore op igen	Luce ii

Jwle dag til Høymesse

Epistelen	J fordwm tid talede Gud tit	til Ebre i
Euangelium	J begyndelsen vaar ordet	Joannis i

S Staffens martiris dag

Epistelen	Staffen fuld met naade	i Apost ger vi
Euangelium	See ieg sender till eder	Math xxiii

S Hansis Euangeliste dagh

Euangelium	Der han hagde det	Joannis xxi sist i ca

De wskyldige børnis dagh

Epistelen	Jeg saa it lam staa	i Obenba xiiii
Euangelium	Der de vaare bort farne	Math ii

Den første Søndag effter Jull

Epistelen	Dog siger ieg at saa lenge	Galla iiii
Euangelium	Hans fader oc moder faarundre	Luc ii

Nyaars dag

Epistelen	Men før en troen kom	Gallater iii
Euangelium	Der otte dage vaare fuldkomne	Luce ii

Hellig Tre Kongers dagh

Euangelium	Der Jesus vaar født i Bethlehem	Mat ii

Søndagen som falder i de otte dage

Epistelen	Mine brødre ieg beder oc	Romme xii
Euangelium	Der Jesus vaar tolff aar gammel	Luce ii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Om anden dagen saa Joannes	Joannis i

Ottende dagen effter hellig tre kongers

Euangelium	Da kom Jesus aff Galileen	Mat iii

Første Søndag effter tre konger

Epistelen	Vi haffue mange atskillige	Romme xii
Euangelium	Den tredye dag der effter	Joan ii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jesus for ned til Caphernaum	Luce iiii

Anden Søndag effter hellig tre konger

Epistelen	Betaler ingen ont met ont	Rommere xii
Euangelium	Der Jesus gik ned aff bierget	Math viii

Fredagen der nest effter følgendis

Euangelium	Jesus gik deden oc kom i sit	Mar vi

Tredye Søndag effter hellig tre

Epistelen	J ære ingen skyldige	Til de Romme xiii
Euangelium	Jhesus gik i skibet	Matthei viii

Onsdagen der nest følgendis

Epistelen	Dette er en sand oc trofast	i Timo i
Euangelium	Jhesus gik siden om alt galilee	Math iiii

Fierde Søndag effter hellig tre

Epistelen	Thi fører eder nw vdi	Til de Collo iii
Euangelium	Jhesus sagde dem en anden	Math xiii

Fredagen der nest effter følgendis

Euangelium	Saa ledde folket nogre børn	Marci x

Femte Søndag effter hellig tre

Epistelen	Han er den tro som	Ebreer iii forst i ca
Euangelium	Jeg tacker dig fader hiemmelens	Matthei xi

Fredagen der nest effter følgendis

Euangelium	Der kom en spetalske mand	Marci i

Søndagen som Alleluya affleggis

Epistelen	Vide i icke ath alle som løbe	i Corin ix
Euangelium	Hiemmerigis rige lignes	Matthei xx

Fredagen der nest effter folgendis

Euangelium	Det ſkede der hans tid tilſtundede	Luce ix

✿ Søndagen faar Faſtelagen ✿

Epiſtelen	J lide gerne daarer i det	ii Corinter xi
Euangelium	Der vaar megen almwe tilſammen	Luc viii

Fredagen neſt effter folgendis

Euangelium	Phariſeerne ſpurde hannem ath	Luce xvii

✿ Faſtelagens Søndag ✿

Epiſtelen	Om ieg taler met engles	i Corin xiii
Euangelium	Jheſus tog de tolff Apoſtle	Luce xviii

Aſke Onſſdag der neſt effter

Euangelium	Naar i faſte da ſkulle [i] icke	Matthei vi

Fredagen der neſt effter

Euangelium	J haffue hørt ath det er ſagt	Math v

✿ Førſte Søndag i faſte ✿

Epiſtelen	Vii formane eder ſom medhielpere	ii Corin vi
Euangelium	Da vaar Jeſusført i ørcken	Mat iiii

Mondagen der neſt effter følgendis

Euangelium	Naar menniſkens ſøn kommer	Mat xxv

Tiſſdagen der neſt effter følgendis

Euangelium	Der han kom ind i Jheruſalem	Mat xxi

Tamper Onſſdag førſt i faſte

Euangelium	Da ſpurde nogre aff de	Matthe xii

Tamper Fredag der neſt effter

Euangelium	Der effter vaar Jødernis	Joannis v

Tamper Løuerdag der neſt effter

Epiſtelen	Vii bede eder kære brødre	i til Teſſa v
Euangelium	Sex dage der effter tog	Math xvii

✿ Anden Søndag i faste ✿

Epistelen	Framdelis kære brødre	i Tessa iiii
Euangelium	Jhesus gik deden bort til	Math xv

Onssdagen der nest effter følgendis

Euangelium	Jhesus gik til Jherusalem	Mat xx

Fredagen der nest effter

Euangelium	Hører en anden lignelse	Matthei xxi

✿ Tredye Søndag i faste ✿

Epistelen	Verer fordi Gudz effterfølgere	Ephe v
Euangelium	Jhesus vddreff en dieffuel	Luce xi

Onssdagen nest effter

Euangelium	Da ginge de scrifftlerde oc	Math xv

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jesus kom til en stad hed	Joannis iiii

Løwerdagen der nest effter

Euangelium	Jhesus gik bort paa Oliue	Joan viii

✿ Medfaste Søndag ✿

Epistelen	Dette er screffuit ath Abraham	Galla iiii
Euangelium	Der effter for Jesus offuer	Joannis vi

Onssdagen der nest effter

Euangelium	Jesus gik frem oc saa en	Joannis ix

Fredagen der nest effter

Euangelium	Der vaar en siwg mand	Joannis xi

Løwerdagen der nest effter

Euangelium	Jesus talede til dem och	Joannis vii

✿ Kere Søndag ✿

Epistelen	Men Cristus er kommen som	Ebreer ix
Euangelium	Huilken aff eder kan straffe	Joan viii

Onssdagen der nest effter

Euangelium	Der vaar lørsmisse	Joannis x

Fredagen der nest effter

Euangelium	Saa forsamblede presterne	Joan xi

Løwerdagen der nest effter

Euangelium	Mit kød er sand mad	Joannis vi

Palme Søndag

Epistelen	Hwer haffue det sind	Philipper ii
Passen	Det stede der Jhesus hagde ent alle disse	
	Denne pass er tw ca	Mat xxvi oc xxvii

Palme Mondag

Euangelium	Jesus kom sex dage for	Joannis xii

Tissdagen der nest effter

Passen	Om paaske tide to dage	Mar xiiii oc xv

Klocker Onssdag

Passen	De wserede brødz	Luce xxii oc xxiii

Skær Torssdag

Epistelen	Naar i komme tilsammen	i Corinter xi
Euangelium	Jesus viste før paaske	Joannis xiii

Longe Fredagh

Passen	Der Jhesus hagde	Joan xviii oc xix

Paaske Afften

Epistelen	Ere i opstondne met	Collosser iii
Euangelium	Paaske dag ath morgen	Math xxviii

Paaske dag

Epistelen	Thi vdrenser den gamle	i Corin v
Euangelium	Der Sabbaten vor fram	Mar xvi

Anden dag Paaske

Epistelen	J vide oc vel selffue	J apostle ger x
Euangelium	Den samme dag ginge	Luce xxiiii

Tredje dag Paaske

Epistelen	J mend och brødre	J apostle ger xiii
Euangelium	Som de dette talede	Luce xxiiii

Fierde dag Paaske

Epistelen	Der Peder det saa	J apostle gern iii
Euangelium	Jhesus obenbarede sig	Joannis xxi

Torssdagen i paaske vge

Epistelen	Gudz engil talede til	J apostle ger viii
Euangelium	Maria magdalene stod	Joannis xx

Fredagen i paaske vge

Epistelen	Thi ath Christus led en tid	i Petri iii
Euangelium	De eleffue Apostle	Matth xxviii

Løuerdagen i paaske vge

Epistelen	Afflegger nw faardi all	i Petri ii
Euangelium	Paaske dag ath morgen	Joannis xx

Første Søndag effter paaske

Epistelen	Thi alt det som er født	i Joannis v
Euangelium	Paaske dag ath afften	Joannis xx

Fredagen der nest effter

Euangelium	De ginge hasteligе fra	Math xxviii

Anden Søndag effter paaske

Epistelen	Thi ath Christus haffuer	i Petri ii
Euangelium	Jeg er en god hyrde	Joannis x

Fredagen der nest effter

Euangelium	Joannis oc Phariseernis disciple	Marci ii

Tredye Søndag effter paaske

Epistelen	Kere brødre ieg beder eder	i Petri ii
Euangelium	Om en føye stund skulle	Joannis xvi

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jeg kom i verden til ith	Joannis xii

Fierde Søndag effter paaske

Epistelen	Alle gode gaffuer oc alle	Jacobi i
Euangelium	Jeg gaar nw til den som	Joannis xvi

Fredagen der nest effter

Euangelium	Kere børn ieg bliffuer	Joannis xiiii

Femte Søndag effter paaske

Epistelen	J skulle gøre effter ordet	Jacobi i
Euangelium	Sandelige sandelige siger	Joan xvi

Onsdagen vor Herris opfarelsis afften

Epistelen	Den cristne menighed	J apostle ger iiii
Euangelium	Dette talede Jesus oc saa	Joan xvii

Vaar Herris opfarelsis dag

Epistelen	S Lucas screff	J apostle ger i ca.
Euangelium	Siden obenbarede han sig	Marci xvi

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jeg vil sende eder	Luce xxiiii

Siette Søndag effter paaske

Epistelen	Verer faardi eddrwe	i Petri iiii
Euangelium	Naar hugsualeren kommer	Joan xv

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jesus robte oc sagde / hvo	Joan xii

Pingetz afften

Euangelium	Elske i mig da holder	Joannis xiiii

✿ Pingetz dagh ⁊

Epistelen	Der Pingetz dag kom	I apostle ger ii
Euangelium	Hwo som elsker mig	Joannis xiiii

Anden pingetz dag

Epistelen	Gud oprensde hannem	I apostle ger x
Euangelium	Thi Gud elskte saa verden	Joannis iii

Tredye pingetz dag

Epistelen	Der apostlene som vaar	I apo ger viii
Euangelium	Jesus sagde till dem	Joannis x

Fredagen i pingetz vge

Epistelen	I Israels mend hører	I apostle ger ii
Euangelium	Det skede en dag som han	Luce v

✿ Hellig Trefaaldigheds Søndag ⁊

Epistelen	O hwor dyb er Gudz	Rommere xi
Euangelium	Der vaar en mand aff	Joannis iii

Hellig legeme dag Om Torsdagen

Epistelen	Jeg anammede dette aff	i Corin xi
Euangelium	Mit kød er sand mad	Joannis vi

Fredagen der nest effter

Euangelium	Da ginge nogre Saduceer	Luce xx

✿ Første Søndag effter hellig ⁊

Epistelen	Gud er kerlighed / och	i Joannis iiii
Euangelium	Der vaar en rig mand	Luce xvi

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jhesus sagde till sine disciple	Luce xvii

✿ Anden Søndag effter trefol ⁊

Epistelen	Kære brødre forundrer	i Joannis iii
Euangelium	Jhesus svarede en mand	Luce xiiii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Der Jhesus kom til bage	Luce viii

✿ Tredye Søndag effter trefol ꝫ

Epistelen	Thi verer ydmyge vnder	i Petri v
Euangelium	Alle tollere oc obenbare syndere	Luce xv

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jhesus gik ind i Jherusalem	Mar xi

✿ Fierde Søndag effter hellig ꝫ

Epistelen	Thi ieg haalder det saa	Rommere viii
Euangelium	J skulle vere miskundelige	Luce vi

Fredagen der nest effter

Euangelium	Hans disciple spurde hannem	Mat xvii

✿ Femte Søndag effter hellig ꝫ

Epistelen	Kere brødre verer altid	i Peders iii
Euangelium	Det skede der almwen	Luce v

Fredagen der nest effter

Euangelium	Saa ledde folket nogre børn	Marci x

✿ Siette Søndag effter hellig ꝫ

Epistelen	Vide i icke ath wii som ere	Rommere vi
Euangelium	Jeg siger eder ath vden	Matthei v

Fredagen der nest effter

Euangelium	Han gik strax till	Marci viii

✿ Siuende Søndag effter hellig ꝫ

Epistelen	Jeg taler menniskelige	Ro vi * sist i ca
Euangelium	Paa den tid vor der megen	Marci viii

Fredagen der nest effter

Euangelium	De komme offuer haffuit	Marci v

✿ Ottende Sondag effter hellig ꝧ

Epistelen	Kære brødre wii ere icke nw	Romme viii
Euangelium	Vocter eder faar de falske propheter	Mat vii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jhesus gik paa den tid	Mathei xii

✿ Niende Sondag effter hellig ꝧ

Epistelen	Det skede oss til ith exempel	i Corin x
Euangelium	Jhesus sagde til sine disciple	Luce xvi

Fredagen der nest effter

Euangelium	Som Jhesus saa talede	Luce xi

✿ Tiende Sondag effter hellig ꝧ

Epistelen	Mine brødre ieg vil ath	i Corin xii
Euangelium	Der han kom saa neer	Luce xix

Fredagen der nest effter

Euangelium	Fornarer eder ath eders	Luce xxi

✿ Ellefte Sondag effter hellig ꝧ

Epistelen	Kere brødre Jeg faarkynde	i Corin xv
Euangelium	Han sagde til nogre som	Luce xviii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Det skede ath han gik	Luce viii

✿ Tolffte Sondag effter hellig ꝧ

Epistelen	Saadant haab haffue wii til	ii Corin iii
Euangelium	Jesus gik strax fra Tiro	Marci vii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Saa begynte han ath	Matthei xi

✿ Trettende Sondag effter hellig ꝧ

Epistelen	Oc forietterne vaar Abraham	Galla iii
Euangelium	Salige ere de øgen som see	Luce x

Fredagen der nest effter

Euangelium	Jhesus gik i steder och	Luce xiii

✿ Fiortende Sondag effter hellig ꝫ

Epistelen	Der faare siger ieg saa	Gallater v
Euangelium	Det skede der han skulle	Luce xvii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Da ginge Phariseerne	Matthei xii

✿ Femtende Sondag effter hellig ꝫ

Epistelen	Men wii leffue i aanden	Gallater vi
Euangelium	Ingen kan tiene to herre	Matthei vi

Fredagen der nest effter

Euangelium	Det skede paa en dag som	Luce xx

✿ Sextende Sondag effter hellig ꝫ

Epistelen	Jeg Pouil som er fangen	Epheser iiii
Euangelium	Jhesus gik siden till en	Luce vii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Han stod op oc gik deden	Marci vii

✿ Sottende Sondag effter hellig ꝫ

Epistelen	Jeg Powil som er fangen	Ephe iiii
Euangelium	Det skede ath Jhesus	Luce xiiii

Tamper Onsdag der nest effter

Euangelium	En aff dem suarede	Luce ix

Tamper Fredagh der nest effter

Euangelium	En aff phariseerne bad Jhesum	Lu vii

Tamper Lowerdagh

Epistelen	Det forste testamente hagde	Ebre ix
Euangelium	Han sagde dem denne lignelse	Luce xiii

✿ Attende Søndag effter hellig ℞

Epistelen Jeg tacker min Gud i Corinther i
Euangelium Der phariseerne hørde ath Math xxii

Fredagen der nest effter

Euangelium Jhesus sagde om ith seneps Math xiii

✿ Nittende Søndag effter hellig ℞

Epistelen Och fornyer eder sindz aand Ephe iiii
Euangelium Jhesus gik i ith skib oc for Mat ix

Fredagen der nest effter

Euangelium Men naar i see saadanne Marci xiii

✿ Tiwende Søndag effter hellig ℞

Epistelen Thi seer nw til kere brødre Epheser v
Euangelium Hiemmerigis Rige lignes Mat xxii

Fredagen der nest effter

Euangelium Thi ath i skulle mettis Luce vi

✿ En oc Tiwende Søndag effter ℞

Epistelen Framdelis beder ieg eder Epheser vi
Euangelium Det vaar en føge konge Joan iiii

Fredagen der nest effter

Euangelium Der Jesus kom ind i Peders Mat viii

✿ Tho oc Tiwende Søndag effter ℞

Epistelen Jeg troer ath den som haffuer Philip i
Euangelium Der faare er Hiemmerigis Math xviii

Fredagen der nest

Euangelium Jhesus sagde til dem seer til Marci iiii

✿ Tredye oc Tiwende Søndag ℞

Epistelen Følger mig kere brødre Philip iii
Euangelium Da ginge Phariseerne bort Mat xxii

Fredagen der nest effter

Euangelium	Phariseerne oc nogre aff	Marci vii

✿ Fierde oc Tiwende Sondag ☧

Epistelen	Der faare lade wii icke aff	Collosser i
Euangelium	Der Jhesus sagde dette	Mathei ix

Fredagen der nest

Euangelium	Jhesus gik deden oc kom	Marci vi

✿ Femte oc Tiwende Sondag ☧

Euangelium	Der effter for Jhesus offuer	Joan vi

Onssdagen der nest effter

Euangelium	See ieg vdsender eder lige som	Luce x

Fredagen der nest effter

Euangelium	Acter her paa vaager	Marci xiii

Taflen paa andre hellige dage

Sancti Andree dag [30. Nov.]

Epistelen	Thi naar mand troer met	Romere x
Euangelium	Der Jhesus gik hoff det	Mathei iiii

Sancti Nicolai dag [6. Dec.]

Euangelium	En Edelig mand for bort	Luce xix

Vaar Frwes vndfangelsis dag [8. Dec.]

Euangelium	Jhesu Christi fødzels bog	Mathei i

Sancte Anne dag [9. Dec.]

Euangelium	Jhesu Christi fødzels bog	Mathei i

Sancti Thome Apostels dag [21. Dec.]

Euangelium	Thomas en aff de tolff	Joannis xx

Sancti Powils dag [25. Jan.]

Epistelen	Saul vaar en da optent	I Apost ger ix
Euangelium	Da sagde Peder til hannem	Mat xix

Vor Frwe dag Kyndelmesse [2. Febr.]

Euangelium	Der deris renselsis dage	Luce ii

Sancti Peders dag faste tide [22. Febr.]

Epistelen	Peder Jhesu Christi tienere	i Peders i
Euangelium	Der Jhesus kom til Cesaree	Math xvi

Sancti Mathies dag [24. Febr.]

Epistelen	I de dage stod Peder op	I apostle ger i
Euangelium	See ieg sender eder lige	Matthei x

Vaar Frwe dag i faste [25. Marts]

Euangelium	I den Siette maaned der	Luce i

S Philippi oc Jacobi dag [1. Mai]

Euangelium	Jhesus sagde til sine disciple	Joan xiiii

Hellig Kaarssis dag [3. Mai]

Epistelen	Jeg troer i Herren om eder	Gallater v
Euangelium	Der vaar en mand aff Joderne	Joan iii

S Erick Kongis dag [18. Mai]

Euangelium	Da sagde Jhesus til sine disciple	Mat xvi

S Viti oc kong Voldemars feyers dag [15. Juni]

Euangelium	Seer ieg sender eder vd	Mathei x

Sancti Bodels dag [17. Juni]

Euangelium	Vaager fordi thi ath i vide	Mat xxiiii

S Hans Baptiste dag [24. Juni]

Euangelium	Der Elizabetz tid kom ath	Luce i

S Peders dag [29. Juni.]

Epistelen	Den samme tid lod kong	J apo ger xii
Euangelium	Der Jhesus kom til Cesarie	Mat xvi

Sancti Powils dag [30. Juni]

Epistelen	Men ieg kundgør eder	Gallater i
Euangelium	Da sagde Peder til hannem	Math xix

Vor Frwe dag som hun søcte Elizabeth [2. Juli]

Euangelium	J de dage opstod Maria	Luce i

S Knwd kongis dag [10. Juli]

Euangelium	Der er inted skiwlt ath	Matthei x

S Margrete dag [20. Juli]

Euangelium	Framdelis er Himmerigis	Math xiii

S Marie Magdalene dag [22. Juli]

Euangelium	En aff Phariseerne bad	Luce vii

S Jacobs Apostels dag [25. Juli]

Epistelen	Velsigned vere Gud Jhesu	Ephe i
Euangelium	Jacob oc Joannes zebedei	Mar x

S Olwffs dag [29. Juli]

Euangelium	Da sagde Jhesus til sine	Math xvi

S Peders dag om høsten [1. August]

Euangelium	Jhesus nødde strax sine	Math xiiii

S Laurentz dag [10. Aug.]

Epistelen	Thi ath hwo som sparlige	ii Corin ix
Euangelium	Sandelige sandelige siger	Joannis xii

Dyre vor frwe dag [15. Aug.]

Euangelium	Det skede der de ginge da	Luce x

S Bartholomei Apostels dag [24. Aug.]

Epistelen	J ere icke nw gester oc	Epheser ii
Euangelium	Der bleff en trette mellem	Luce xxii

Vaar Frwes fødzels dag [8. Sept.]

Euangelium	Jhesu Christi fødzel bog	Matthei i

Hellig Kaarssis dag [14. Sept.]

Epistelen	Hwer haffue det sind	Philipper ii
Euangelium	Der vaar en mand aff Phariseerne	Joan iii

S Matthei Apostels dag [21. Sept.]

Epistelen	Huer aff oss er naaden	Epheser iiii
Euangelium	Der Jhesus gik der fram	Math ix

Sancti Michels dag [29. Sept.]

Epistelen	Oc der bleff en stor strid	i Obenba xii
Euangelium	Den tid ginge disciplene	Mat xviii

S Birgitte dag [7. Oktober]

Euangelium	Jeg tacker dig Fader	Matthei xi

S Dionisii dag [9. Okt.]

Epistelen	Vii vide ath alle som elske	Roma viii
Euangelium	Jhesus gik ned met dem	Luce vi

De elleffue tusinde Jomfruers dag [21. Okt.]

Euangelium	Hiemmerigis Rige lignis thi	Mat xxv

S Simons et Jude Apostels dag [28. Okt.]

Epistelen	Vii vide ath alle som elske	Rom viii
Euangelium	Dette binder ieg eder	Joannis xv

Alle Helgenis dag [1. Nov.]

Epistelen	Oc ieg saa en anden Engil	Obenba vii
Euangelium	Der Jhesus saa den store	Matthei v

Alle Helgens dag [2. Nov.]

Epistelen	Kere brødre wii ville	i Tessalo iiii
Euangelium	Naar Menniskens søn kommer	Math xxv

Sancti Morthens dag [11. Nov.]

Euangelium	Eders lender skulle vere	Luce xii

Vaar Frue dag Presentationis [21. Nov.]

Euangelium	Jhesu Christi fødzels bog	Mathei i

S Clemens dag [23. Nov.]

Euangelium	En eddel mand for	Luce xix

S Karine dag [25. Nov.]

Euangelium	Hiemmerigis Rige lignes	Mat xxv

Korssmesse dag

Epistelen	See ieg Joannes saa	i Obenba xxi
Euangelium	Jhesus vandrede oc gik	Luce xix

Her effter følge de Euangelia Som de fire Euangelister screffue

Euangelium S Mathei oc haalder	xxviii	Capittel
Euangelium S Marci oc haalder	xvi	Capittel
Euangelium S Luce oc haalder	xxiiii	Capittel
Euangelium S Joannis oc haalder	xxi	Capittel

Euangelium S Matthei

Første Capittel

IHesu Christi fødsels bog Danidz søn Abrahams ✿ ☞
søn/ Abraham afflede Isaac/ Isaac afflede Jacob Vor frwe
Jacob afflede Judam och hans brodre/ Juda dage
afflede Phares och zara aff Thamar/ Phares ✿ S Anna
afflede Esrom/ Esrom afflede Aram/ Aram afflede dag
Aminadab/ Aminadab afflede Naason/ Naason afflede Salma/ Luce iii
Salma afflede Booff aff Raab/ Booff afflede Obet aff Ruth/ Gen xxi
Obet afflede Jesse/ Jesse afflede Dauid konge/ Dauid afflede och xxx
Salomon aff wrieff hwstrwe/ Salomon afflede Roboam/ Roboam Ruth iiij
afflede Abia/ Abia afflede Asa/ Asa afflede Josaphat/ Josaphat Josue vii
afflede Joram/ Joram afflede Osia/ Osia afflede Joathan/ Ruth i
Joathan afflede Achas/ Achas afflede Ezechia/ Ezechia afflede ij Re xij
Manasse/ Manasse afflede Amon/ Amon afflede Josia/ Josia i para iij
afflede Jechoniam och hans brodre i det Babiloniske fengsel/ iiij Regum xxv i Esdre
men effter det Babiloniske fengsel affleде Jechonias Salathiel/
Salathiel afflede zorobabel/ zorobabel afflede Abiud/ Abiud
afflede Eliachim/ Eliachim afflede Azor/ Azor afflede Sadock
Sadock afflede Achim/ Achim afflede Mathan/ Mathan affleде
Jacob/ Jacob affleде Joseph Marie hosbonde/ aff huilken
Maria Jhesus er fød som kallis Christus ✳ ☧

Alle slecter fra Abraham oc til Dauid vore fiorten slecter/
Och fra Dauid til det Babiloniske fengsel vore fiorten slecter/
oc fra det Babiloniske fengsel oc til Christum vore fiorten slecter

✿ Christi fødelse vor saa Der Maria hans moder vor ✿ ☞
troloffuit met Joseph/ da vor hun befunden ath vere fruct- Jule aff-
sommelig aff den helligand før de komme sammen i hwff meth ten

hwer anden Josep hennis hosbonde vor retwiff oc ville icke berøcte hende / men gaa lønlige fra hende / der han det betenckte See da saa han Gudz engel i soffnen / och han sagde Josep Danidz søn frøcte icke ath anamme din hustru Mariam til dig Thi det som er vndfanget i hende det er aff den Helligand / hun skall føde en søn och dw skalt kalle hans naffn Jhesum / thi han skal frelse sit folk aff deris synder

Dette skede alt sammen ath det skulle fuldkommiss som
Esaie vij vor sagt aff Gud ved Propheten sigendis See en iomfrow
skal vndfaa / oc føde en søn oc de skulle kalle hans naffn
Emanuel (det er Gud er met oss) *

Der Josep vogнede aff soffnen / da giorde han som engelen befol hannem och tog sin hwstrue til sig och bekende hende icke før hwn fødde sin første søn och kallede hans naffn Jhesum

Andet Capittel

☞ ✿ DEr Jhesus vor fød i Betlehem i Jødeland der Herodes
Hellig tre vor konge / da komme de vise mend aff østen til Jerusalem
kongerss oc sagde hwor er den som er fød Jødernis konge / wii saage
dag hans stierne i østen och komme hid ath bede til hannem Der
Nu xxiiij kong Herodes det hørde da bleff han forferdet oc alt folket
i Jherusalem met hannem Han lod sammen kalle alle bisperne
och scrifft lerde / oc spurde dem ath hwor Christus skulle fødis
de swarede i Betlehem i Jødeland thi Propheten hagde saa
screffuit

Michee. v O dw Betlehem i Jødeland / dw est ingledis den minste
Joha. vij. blant førsterne i Juda / Thi aff dig skall vdgaa en første som
skall regere mit folk Jsrael.

Herodes kallede de viise hemmelige till sig oc spurde dem flittelige ath paa hwad tid stiernen syntis for dem / Oc bad dem fare till Betlehem och sporge ath barned met flit / naar i haffue det fundet / da biwder mig till / Ath ieg och maa komme did och bede till det / Der de hagde hørt kongen da fore de bort Oc stiernen som de før saage i øster for fore dem / och stod der offuer som barned wor Der de saage stiernen da

bleffue de gantske glade/ och ginge i hwsed oc funde barned
och hans moder Mariam De følle paa kne oc bade til hannem/ psalm.lxxj.
de oplode deris skat och offrede hannem gaffuer/ guld røgelse
och mirrhe/ Det bleff dem siden sagt i søffnen ath de skulle
icke fare till Herodes igen/ thi fore de en anden vey hiem till
deris rige * ☧

✿ Der de vaare bort farne/ see da kom Gudz Engil till ✿ ☞
Josep i søffnen och sagde/ stad op oc tag barned och hans De wskyl-
moder och fly i Egipten oc bliff der til ieg siger dig till/ thi dige bør-
Herodes skal søge effter barned ath sla det i hiel/ Han stod nis dagh
op och tog barned och moderen och flyde om natten i Egipten
och bleff der till Herodes døde/ ath det skulle fuldkommis
som Gud sagde ved Propheten som siger/ Jeg kallede min
Søn aff Egipten. * ☧

Der kong Herodes saa ath han vor bedragen aff de vise Osee. xj.
da bleff han gantske vred/ och vdsende sine swene och lod Nu xxiiij
i hiel sla alle børn som vaare i Betlehem och alle stede der
omkring tw aar gamble och yngre effter den tid som han
forfor aff de vise/ Da bleff det fuldkommet som Hieremias Iere. iij.
prophete sagde/ røsten er hørd i lucten met ynckeligt skrig och
graad/ Rachel begred sine sønner/ och ville icke hwgsualis
thi de vaare icke till.

✿ Der Herodes vor død/ da obenbarede Gudz Engil sig ✿ ☞
for Josep i Egipten i søffnen oc sagde stat op och tag barned Hellighe
oc hans moder/ och faar ind i Jsraels land igen/ thi de ere tre kongers
døde som ville sla barned i hiel. Han stod op och tog barned affien
och moderen oc kom ind i Jsraels land/ Der han hørde at
Archilaus vor konge i Jødeland i sin faders Herodis sted/
da torde han icke fare did/ men der han bleff paamint i
søffne da for han ind i Galilee land/ oc bode der i en stad
kallis Nazaret/ ath det skulle fuldkommis som sagt vaar ved Judi. xiij
Propheten/ Han skall kallis Nazareus * ☧

Tredye Capittel

☞ ✿ Onsdagen i aduent. I De dage kom Joannes baptista och predickede i ørken i Jødeland och sagde bedrer eder thi Hiemmerigis rige er nær/ Han er den om huilken Esaias prophete sagde En robendis rost er i ørken bereder Herrens vey gører hans
Marci. j. fodstige rette/ Joannes hagde kleder aff Chamels haar/ och
Luce. iij. ith leder belte om sig/ hans mad vor greshopper oc vilt
Esaie. xl. hwnnig Oc folked gik vd til hannem aff Jherusalem oc aff
Zacharie j alt Jødeland oc alle som bode hoss Jordan oc døbtis aff
Marci. i. hannem i Jordanen och bekende deris synder * ☧

Der han saa ath der komme mange Phariseer och Saduceer till hans døb/ da sagde han til dem J ødle slect hwo lerde eder ath fly fra den tilkommende vrede/ gører fordi tilbørligt frwct till bod Och tencker icke ath sige ved eder selffue/ Vii
Luce. iii. haffue Abraham til fader Thi ieg siger eder at Gud kan opuecke Abrahams børn aff disse stene/ øxen er nw sæt paa
Marci. i. træernis rod/ thi huert træ som icke gør god frwct det skal
Luce. iii. affhwggis oc kastis i ilden Jeg døber eder met vand til bod
Joannis.i. men den som skal komme effter mig/ han er sterckere en ieg hwes sko ieg er icke verdig ath bære/ Han skall døbe eder met den Helligand och ild Han haffuer sin kaste skwll i sin hand/ oc skal rense sit logulff/ och sancke sin hwede i laden oc brende affnerne met ewig ild

Luce. iij. ✿ Da kom Jesus aff Galilea til Jordanen til Joannem at
☞ ✿ han ville døbis aff hannem Joannes stod emod oc sagde Mig
Ottende dag effter tre konger bør ath døbis aff dig/ oc dw kommer til mig/ Jesus swarede hannem/ Lad det nw ske thi oss bør saa ath fuldkomme all retuished/ saa tilled han det Der Jesus vor døpt da gik han strax aff vandet oc hiemlene obnedis offuer hannem/ oc Joannes
Joannis.i saa den helligand komme ned offuer hannem som en dwe/ Och
Marci. i en rost sagde aff hiemmelen/ denne er min elskelige Søn/
Luce. iii huilken mig er behagelig * ☧

Fierde Capittel

DA vor Jesus ford i orken aff den helligand/ ath han skulle fristis aff dieffuelen/ Der han hagde fasted i feretiue dage och feretiue netter da hungrede han Saa gik dieffuelen till hannem och sagde Est dw Gudz Son da biwd disse stene ath bliffue brod/ Han suarede oc sagde Det er screffuit ath menniskē leffuer icke all eniste aff brod/ men aff alle ord som gaa aff Gudz mwnd/ Saa forde dieffuelen hannem till den hellige stad/ oc sette hannem paa tinden aff templen och sagde til hannem/ Est dw Gudz Son da kast dig her ned/ thi der er screffuit Han befalde sine engle at bere dig met deris hender/ ath dw skalt icke stode dine foder mod sten Jhesus sagde til hannem igen/ Det er och screffuit/ dw skalt icke friste Herren din Gud

✿ Første Sondag i faste
Deu. viij
Psal. xj
Deu. vj

En anden tid forde dieffuelen hannem op paa ith megtigt hoyt bierg och visde hannem alle rige i verden och deris ære/ oc sagde til hannem/ Alt dette vil ieg giffue dig/ om dw vilt falle paa kne och bede til mig Da sagde Jesus til hannem gack bort dw fristere/ thi det er screffuit/ dw skalt bede till din Gud och Herre och tiene hannem all ene/ saa for dieffuelen fra hannem och englene komme och tiente hannem. * ✠

Deu. vj
och. x

Der Jhesus horde ath Joannes vor greben/ da for han ind i Galileen oc forlod Nazaret oc bleff i Capernaum som ligger hoff haffuit mod Sabulon oc Neptalim/ ath det skulle fuldkommis som Esaias prophete sagde Sabulon oc Neptalim land hoff haffuit paa hin side iordan/ oc de i det hedenske Galilea/ och det folk som sad i morked saage ith stort liwss/ oc de som sade i dødzens rige och skwgge/ dem er liwset opgonget Siden begynte Jhesus ath predicke och sige/ bedrer eder thi hiemerigis rige er nær.

Marci. j
Luce. iiij
Joan. iiij
Esaie. ix

✿ Der Jhesus gik hoff det Galileeske haff da saa han der to brødre som vor Simon som kallis Peder oc Andris hans broder/ de kaste deris garn i haffuit thi de vaare fiskere/ Han sagde til dem effter følger mig/ Jeg vil gøre eder til menniskis fiskere/ de forlode strax deris garn och fulde hannem/

✿ S. Andree Dag

Der han gik der fra saa han to andre brødre/ som vor Jacobus zebedei søn och hans broder Joannes de sade i en skude hoff deris fader zebedeo och bøtte deris garn/ Han kallede dem/ de forlode strax deris fader oc skude och effter fulde hannem. * ⁊

☞ ✿ Jhesus gik siden om alt Galilee land oc lerde och predickede
Onsdagen det ewige rigis euangelium i deris Sinagoger/ oc helbredede
alle sotter oc siwgdomme blant folket/ Och hans røcte spreddis
Luce. iij. offuer alt Sirie land Thi førde de til hannem alle som vore
Marci. j siwge aff atskillelige siwgdomme/ och dem som vaare krumpne/
och besatte met dieffuelskaff/ och bort tagne/ och galne/ Han
giorde dem alle helbrede * ⁊

Der fulde megen almwe effter hannem aff Galileen oc aff de thi steder/ oc aff Jherusalem/ oc aff Jødeland/ oc aff de land som ligge paa hin side Jordan

Femte Capittel

☞ ✿ DEr Jhesus saa den store almwe/ da gik han op paa ith
Alle Hel- bierg/ der han sad da ginge hans disciple till hannem/
gens och Han oplod sin mund och lerde dem och sagde/ Salige ere de
Martires som ere andelige fattige/ thi hiemmerigis rige er deris/ Salige
dage ere de som ere mille och tolmodige thi de skulle eyæ iorden/
Salige ere de som grede/ thi de skulle hwgsualis/ Salige ere
de som hungre och tørste effter retferdighed/ thi de skulle
mettis/ Salige ere de som ere miskundelige/ thi de skulle faa
miskunhed/ Salige ere de som ere rene aff hierted thi de skulle
see Gud/ Salige ere de som ere fredsommelige thi de skulle
j. Pet. iij. kallis Gudz børn/ Salige ere de som lide forfølgelse for ret-
ferdighed/ thi hiemmerigis rige er deris/ Salige ere i naar
menniskene bespotte oc forfølge eder/ oc tale alt ont om eder
for min skyld/ och liwe paa eder/ Gleder och frygder eder
da/ thi ederis løn skall bliffue stor i hiemmerige. * ⁊

De forfulde propheterne saa som vaare for eder J ære
Marci. ix iordens salt/ Om saltet forderffuis hwor met skal det saltis/
Luc. xiiij Det dwer til inted vden ath vdkastis och bort trædis aff
menniskene

J ære verdens liwff/ En stad kan icke skiwlis som ligger
paa it bierg Icke tender mand heller liwff och setter deth Marci.iiij
vnder en skeppe/ men paa liwse stagen/ ath det skall liwse Luce viij
alle som ære i hwset/ Saa skall eders liwff skinne faar och. xj
menniskene/ Ath de see eders gode gerninger/ och loffue eders
fader der fore som er i hiemmelen.

J skulle icke mene ath ieg kom ath bryde lowen eller
propheterne Jeg kom icke ath forderffuen/ men ath fuldkomme
hende/ Sandelige siger ieg eder ath till saa lenge ath Hiemmelen Luce xvj
och Jorden forgaa da skall icke den minste bogstaff eller tydell Jacobi. ij
forfare aff lowen for alting skeer/ Der faare huilken som
bryder ith aff disse minste bud/ och lærer saa menniskene han
skal kallis minst i hiemmerigis rige/ Men hwo som gør och
lærer dem/ han skall kallis stor i Hiemmerigis rige.

✿ Jeg siger eder ath vden eders retferdighed er større ✿
en de Phariseers och scrifft lerdis/ Da kunde i icke indgaa Den vj.
i hiemmerigis rige J haffue hørt ath det vor sagt til for- Søndag
federne/ Dw skalt icke i hiel sla/ thi huo som i hiel slar/ han Exo. xx.
er skyldig vnder dommen/ Men ieg siger eder ath hwo som Deu. v.
er vred paa sin ieffn christen/ han er skyldig vnder dommen/ Marci. x
Hwo som siger/ Racha (det er ith skendz ord) till sin ieffn cristen
han skal vere skyldig for raadet Men hwo som kaller nogen
en daare han er skyldig till helffuedis ild/ Der fore naar dw
vilt offre paa alterid/ och dig kommer i hw ath din ieffn
cristen haffuer noget mod dig/ da lad din gaffue hoff alterid/
och gak bort och forlige dig først met hannem/ och kom saa
igen och offre din gaffue ✱ ✗

Dw skalt snart forlige dig met din wuen men dw est paa
vegn met hannem ath han skall icke antworde dig dommeren/
och dommeren skal antworde dig tienerne/ ath dw skalt kastis
i fengzel/ sandelige siger ieg dig dw skalt icke komme der wd
før dw betaler det siste skerff/ J haffue hørt ath det vor
sagt til de gamble/ Dw skalt icke gøre hor Men ieg siger eder Exodi xx
Ath hwo som seer en qwinde/ och begerer hende/ han haffuer
giort hord met hende i sit hierte/ Er det saa ath dit høgre
øye forwerrer dig da bryd det vd oc kast det fra dig/ thi det Marci ix

er dig bedre ath en aff dine lemmer forfar/ en ath alt dit
legeme skall kastis i helwedis ild/ Om din høgre hand for-
werrer dig/ da hwg hende aff och kast hende fra dig/ Thi det
er dig bedre ath en aff dine lemmer forfar/ en ath alt dit
legeme skal kastis i helwede

Det er før sagt ath hwo som offuer giffuer sin hwstrw/
De xxiiij han skal giffue hende skilsmolff breff Men ieg siger eder ath
Marci x hwo som skil sig fra sin hwstrw vden for hor sag/ han gør
luce xvi ath hwn driffuer hor Oc hwo som tager hende til hwstrw
han gør och hor

Framdelis haffue i hort ath det vor sagt till de gamble/
Exodi xx Dw skalt icke swerge dig om men/ thi dw skalt betale Herren
leuiti xix din eed/ Men ieg siger eder ati skulle aldelis inted swerge/
Deut v Icke om hiemmelen thi han er Gudz sede/ Icke om iorden/
Jacobi v thi hwn er hans fodskammel Icke om Jherusalem/ thi det er
en stor kongis stad/ Dw skalt icke swerge om dit hoffuit/ thi
dw kant icke gøre ith haar hwit eller sort/ Men eders tale
skal vere ia ia/ och ney ney/ hwad som ydermere er/ det
er aff ont

Exo xix J haffue hort ath det er sagt/ ath man skal giffue øye
Deut xix for øye/ och tand for tand/ Men ieg siger eder ati skulle icke
Le xxiiij staa mod ont Men naar nogen slar dig paa dit høgre kindben/
Luce vi da vent och det andet til hannem/ Vil nogen drage dig til
dom och tage din kiortel fra dig/ da lad hannem tage kaaben
met Nøder nogen dig til ath gaa en mil/ da gak to met
hannem Giff den som beder aff dig/ Vent dig icke fra den
som vil laane aff dig

☞ ✿ J haffue hørt ath det er sagt Dw skalt elske din neste
Fredagen och hade din wuen/ Men ieg siger eder J skulle elske eders
Leui xix wuenner/ och gøre dem gaat som eder hader Beder gaat for
Luce vi dem som eder forfølger oc skader/ Ath i mwe bliffue eders
faders børn som er i hiemmelen/ Thi han lader sin soll opgaa
offuer onde och gode/ Och lader regne offuer retwise och
wretferdige/ Thi om i elske dem som eder elske/ hwad løn
faa i da/ gøre ey obenbare syndere saa/ Hilse i oc eders
brødre al eniste/ hwad gøre i da besynderlige/ gøre ey

publicaner och saa Men i skulle vere fuldkomne/ som eder fader
i hiemmelen er fuldkommen

Siette Capittel

AEter der paa at icke i giffue eders almisser for menniskenn
paa det ati skulle seeß och actis aff dem/ ellers faa i
icke lon aff eder fader som er i hiemmelen/ Der fore naar dw
gør almisse/ da skalt dw icke blese i baswne for dig som ogen
skalke gøre i deris Sinagoger oc i strederne ath de skulle æriff
aff folked Sandelige siger ieg eder de haffue deris lon Men
naar du giffuer almisse Da skal din venstre hond icke vide
hwad din høgre gør/ ath din almisse skal ske lønlige oc Gud
din fader som seer det lønlige/ han skal løne dig obenbarlige * ☧

Naar dw beder/ da skalt dw icke gøre som øgen skalke gøre/ som staa och bede i Sinagogen och paa hiornene i gaderne ath de skulle actis aff menniskene Sandelige siger ieg eder/ de haffue deris lon Men naar dw beder da gak i dit herbere oc lock din dør/ oc bed din fader i løndom/ Oc din fader som det seer i løndom/ han skal løne dig obenbarlige/ Naar i bede da skulle i icke meget tale som hedninge gøre/ thi de mene ath de skulle bønhøris for deris mange ord skyld/ Thi skulle i icke gøre som de/ thi ath eder fader ved hvad i haffue behoff for en i bede aff hannem/ thi skulle i saa bede Luce xi

Vor fader som est i hiemmelen/ helligt vere dit naffn/ tilkomme off dit rige/ Vorde din vilge paa iorden som han er i hiemmelen/ giff off i dagh vort daglige brød/ och forlad off vaare synder som wii forlade dem som off bryder emod/ leed off icke i fristelse/ men frelff off fra alt ont/ Thi riget er dit/ oc all mact och ære till ewig tid amen/ Thi ath om i forlade menniskenn deris synder Da skall och eder hiemmelske fader forlade eder eders synder/ Men forlade i icke menniskenn deris brøde da skall icke heller eder hiemmelske fader forlade eder eders synder Marci xi Ecclesi xxviii

☩ Naar i faste da skulle i icke vere bedrøffuede som øgen skalke ere/ Thi de forwende deris anlede och gøre dem blege ☩ Onsdagen

ath de skulle synis for mennisken ath faste/ Sandelige siger
ieg eder de haffue deris løn/ Men naar dw faster da smør
dit hoffuit/ och to dit ansict ath dw skalt icke synis faar
menniskken ath faste/ men faar din fader som er i løndom/
Ath han som det seer i løndom skall løne dig obenbarlige

I skulle icke saffue eder liggende fæ paa iorden der som
luce xii røst och møll æde dem/ eller der som tyffue opgraffue och
stiele dem/ Men saffuer eder liggende fæ i hiemmerige/ der
som røst och møll æde dem icke/ och der som tyffue icke op-
graffue eller stiele dem/ Thi huor eders liggende fæ er/ der
er och eders hierte * ☧

øyet er legemens liwff/ Er det saa ath dit øye er enfoldigt/
da bliffuer alt dit legeme liwst/ och om dit øye er ont/ da
bliffuer alt dit legeme mørckt Om det liwff er mørckt som er
i dig/ hwor stort bliffuer da mørcked

☞ ✿ Ingen kan tiene to herre/ thi han skal encten hade den
Den xv ene eller elske den anden Eller han skal tiene den ene oc
Sondag foracte den anden I kunde icke tiene Gud och rigdom Thi
luce xii siger ieg eder ath i skulle icke haffue omhw for eders liff/ for
i petri v hwad i skulle æde oc dricke Icke heller for eders legeme hwad
Psal liiii i skulle vdi foris Er sielen icke bedre en maden? Er legemed
ey bedre en klederne Seer til hiemmelens fwle/ thi de icke
saa och ey heller høste de sancke icke heller i laden/ oc
eder hiemmelske fader føder dem alligeuel Ere i icke fast
bedre en de ære

Huilken aff eder kan gøre sig en alen lengre en han er
met sin omhw och tancke/ hwi sørge i da for eders kleder
Seer till lilyerne som gro paa marken huorledis de vore/ de
arbeyde icke/ oc ey heller spinde dog siger ieg eder ath Salomon
vor icke saa kleddder i all sin største ære som en aff dem er/
Men Gud saa kleder greffit paa marken som i dag staar/
oc i morgen kastis i onen/ at brendis huor meget mere skall
han da klede eder

O i lidet troendis fordi skulle i icke sørge oc sige hwad
skulle wi æde/ eller hwad skulle wi dricke/ eller huor met skulle
wi klede oss/ Thi hedningene atspørge alle saadanne ting Eder

hiemmelske fader ved at i haffue alle disse ting behoff/ Thi atsporger først Gudz rige och hans retuisched/ saa skulle i faa alle disse ting * ✠ Thi skulle i icke sørge for det i haffue behoff om morgenen/ thi anden dagen skal haffue sin egen omhw/ det er nock at huer dag haffuer sit onde

Siuende Capittel

I Skulle icke døme/ ati skulle icke dømis thi met hwilken dom i døme/ skwlle i och dømis/ Och met huad maade i vdmaale/ met den samme skall eder indmaalis igen/ Hwi seer dw en skeff i din broders øye oc du acter icke en bielke i dit eget øye Eller huorledis siger du til din broder/ broder tilsted at ieg tager en skeff aff dit øye/ oc der er en bielke i dit eget øye O dw øyen skalk tag først bielken aff dit øye/ och see saa til ath dw kant tage skeffuen aff din broders øye Luce vi Roma ij Marci iiij

J skulle icke giffue hwnde helligdomme J skulle icke kaste eders perler for swin/ ath de træde dem icke met føder/ oc omwende dem oc slide eder sønder Beder oc eder skal giffuis/ Leder och i skulle finde Bancker saa skal eder opladis Thi ath hwo som beder han faar/ oc huo som leder han finder/ oc huo som bancker hannem opladis Er der noget mennisske aff eder oc hans søn beder hannem om brød/ ath han da giffuer hannem en sten Eller beder han om fisk/ giffuer han hannem da en hugorm Effter thi at i som ere onde kunde giffue eders børn gode gaffuer/ huor meget mere skal da eder fader som er i hiemmelen giffue dem gode gaffuer som hannem bede Thi skulle i gøre menniskene alt det som i ville ath de skulle gøre eder/ thi det er lowen oc propheterne Gaar ind ath den sneffre port/ thi den port er wid/ och den vey er stor/ som leder til fordomelsen och der ere mange som indgaa ath hannem. Oc den port er sneffuer/ oc den vey er trang som leder til det ewige liff/ och de ere faa som hannem finde Marci xi Luce xi Joan xiiij Jacobi i Deut iiij Luce vi Tobi iiij Luce xiij

✿ Vocter eder for falske Propheter som komme til eder i faare kleder/ thi de ere induertis glwbende vlffue J skulle kende dem aff deris frwct Kan man plocke vindrwer aff torne/ ✿ Den viij Sondag

Marc viij eller figen aff tidsel Thi hwert gaat træ gør god fruct / oc
Luce vi hwert ont træ gør ond fruct Ith gaat træ kan icke gøre ond
frwct Icke kan helder ith ont træ gøre god frwct Hwert træ
som icke gør god frwct det skal aff huggis oc kastis i ilden
Thi skulle i kende dem aff deris fruct De skulle icke alle komme
ind i hiemmerigis rige som sige till mig Herre / Herre / Men
de som gøre min faders vilge som er i hiemmelen * ☧

Luc xiij Mange skulle sige till mig paa domme dag Herre Herre /
Haffue wi ey propheteret i dit naffn / och giort store tegen
och vdreffuit diewelskaff i dit naffn / Da skal ieg sige obenbare
till dem Jeg kende eder aldrig gaar bort fra mig som giorde
Psal vi ondskaff / Huo som hører mine ord oc gør effter dem / Den
skall ieg ligne ved en viiff mand som bygde sit huff paa steen /
och der kom regn oc stor flod / oc blesde swaar storm / och
støtte paa huset / oc det falt icke om / thi det vor bygt paa
fast steen

Huilken som hører disse mine ord oc gør dem icke Han
skal ligniff ved en daarlig mand som bygde sit huff paa sand /
oc der kom regn och stor storm oc flod oc støtte paa huset oc
deth falt om / oc deff fald vor stort / Der Jesus hagde ent
denne tale da forundrede skaren storlige paa hans lerdom /
Marci i Thi han lerde dem som den der macten hagde / och icke som
Luce v de scrifft lerde

Ottende Capittel

☞ ✿ DEr Jhesus gik ned aff bierget da fulde der mange skarer
Den Anden Søndag effter hannem Der kom en spetalsk mand oc bad hannem
oc sagde Herre om dw vilt da kant dw gøre mig helbrede
Jhesus vdracte sin hand och tog paa hannem oc sagde / Jeg
wil / dw skalt vere ren / Och hans spetalske sot bleff strax ren
Mar i giort Jesus sagde til hannem / see til at du siger det ingen /
Luce v men gack oc the dig for presten / och offre din gaffue som
Leu xiiii Moses bød dem til vidnesbyrd

Luce vii Der Jhesus kom ind i Caphernaum da gik en hoffuitzmand
til hannem oc bad hannem oc sagde / Herre min swend ligger

verk bruden hiemme oc pinis swarlige Jesus suarede ieg vil komme oc gøre hannem helbrede Hoffuitzmanden swarede/ Herre ieg er icke verdig at dw skalt indgaa i mit hwff/ men sig all eniste ith ord da bliffuer min suend helbrede/ Thi ieg er en mand vnder en andens mact/ oc haffuer tienere vnder mig/ naar ieg siger till en aff dem gack/ da gaar han eller til en anden kom da kommer han/ siger ieg och till min swend gør det/ da gør han det

Der Jesus dette hørde/ da forunderde han der paa/ oc sagde till dem som hannem fulde Sandelige siger ieg eder/ Jeg fant icke saa stor tro blant Jsraels folk/ Men ieg siger eder ath mange skulle komme aff øster oc vester oc side met Abraham Jsaac oc Jacob i hiemmerigis rige Men rigens børn skulle vdkastis i de vduertis mørk/ der skal vere graad oc tender gnidsle Jesus sagde til Hoffuitzmanden gack/ dig skal verde som dw troer/ och hans swend bleff helbrede i samme time * ℟

✿ Der Jesus kom ind i Peders hwff/ da saa han at hans hustrues moder laa aff kolde siwge/ han tog om hendis hand/ saa forlod koldesiwgen hende/ oc hun stod op oc tiente dem Om afftenen ledde de mange besatte til hannem och han dreff de onde aander aff dem met ord Oc gierde alle helbrede som siwge vaare at det skulle fuldkommis som Esaias Prophete sagde/ han tog vor skrøbelighed oc bar vaare siwgdomme * ℟ ✿ Fredagen Marci i Luce iiij Esaie liii i Petri ij Luce ix

Der Jesus saa de mange skarer om sig da bad han sine disciple føre sig offuer haffuit/ Da gik en scrifft lerd til hannem oc sagde Mestere ieg vill følge dig ehwort dw far Jhesus sagde til hannem/ ræffue haffue huler/ oc fule i væred haffue reder/ men Mennistens søn haffuer inted at bøye sit hoffuit til En anden aff Hans disciple sagde til hannem Herre tillad at ieg maa først gaa bort oc iorde min fader Jesus sagde til hannem følg mig oc lad de døde iorde deris døde

✿ Jesus gik i skibet oc hans disciple fulde hannem Der kom en stor storm i haffuit ath skibet ville forgaais aff bølgerne men han soff/ Hans disciple ginge til oc opuacte hannem och ✿ Tredye Sondag

sagde/ Herre frelss oss wi forgaa Han sagde til dem hwi ere
i saa redde och haffue saa liden tro/ han stod op oc straffede
vered oc vandet saa bleff det strax stille Menniskene forundrede
der paa oc sagde/ hwad er dette for en/ men vered oc vandet
lyde hannem ✱ ☧

Marci v Luc viii Der Jhesus kom offuer haffuit till Genazeretz egn Da
lobe to mend vd aff graffuerne mod hannem som vaare
besatte/ de vaare saa onde at ingen kunde gaa frem at vegn
for dem De robede oc sagde Jesu Davidz søn hwad haffue
wii ath gøre met dig/ komst dw hid at pine oss før tiden

Der vaar en stor hob swin i marken icke longt der fra/
thi bade diefflene hannem och sagde Vilt dw vddriffue oss/ da
tillad at wi mwe fare ind i den swine hob Jesus swarede
farer der hæn/ De fore strax bort i swinene/ saa løbe de alle
strax i haffuit oc druknede i vandet/ hyrderne flyde och ginge
i staden/ och sagde alt det som skeet vor/ och hworledis det
gik met de besatte/ Saa gik alt folked vd mod hannem Der
de hagde seet hannem/ da bade de ath han ville fare fra
dem bort aff deriss egn

Niende Capittel

☞ ✿ Den xix Sondag Marci ij Luc v Joan v Jhesus gik i ith skib oc for offuer haffuit oc kom til sin
stad Capharnaum saa baare de en till hannem som vaar
halff bort tagen oc laa i sin seng/ Der Jhesus saa deris tro/
da sagde han till den sywge/ son ver trøstig thi dine synder
forladis dig/ Da sagde nogre aff de scrifft lerde induertis
ved dem selffue/ Han bespotter Gud

Der Jesus saa deris tancker/ da sagde han huor faare
tencke i ont i eders hierte/ Huilket er lettere at sige/ dine
synder forladis dig/ eller stad op oc gack/ Men paa det ati
skulle vide ath Menniskens søn haffuer mact paa iorden at
forlade synderne/ da sagde han till denne sywge/ stat op och
tag din seng och gack i dit hwss/ Han stod strax op och gik
hiem i sit hwss/ Der skaren det saa/ da forwndrede de stor-

lige der paa och loffuede Gud som hagde giffuit menniskē
saaden mact * ☧

✿ Der Jesus gik der fra/ da saa han en mand side i en ✿ ☞
told bod som hed Matheus/ han sagde till hannem effter S Mathei
følg mig/ Han stod strax op oc fulde hannem/ Deth skede der Euangelist
Jesus sad till bordz i hans huff/ da komme der mange tollere dag
och syndere/ och sette dem til bordz oc ode met hannem oc
hans disciple der phariseerne det saage/ da sagde de til hans
disciple Hwi æder eders mestere met syndere oc tollere/ Der
Jhesus det hørde sagde han til dem/ De karske haffue ingen
læge behoff men de som siwge ære Gaar bort och lærer hwad Osee vi
deth er Jeg vil miskundhed oc icke offer/ Jeg kom icke ath i Thim i
kalle retferdige mennisķe men syndere til bod * ☧ Marci ii

Da komme Joannis disciple til hannem oc sagde huor Luce v
fore faste Phariseerne och wi saa tith/ och dine disciple faste
icke/ Jhesus sagde til dem brudgommens børn kunde icke sørge
saa lenge brudgommen er hoss dem/ Men den tid skal komme/
ath brudgommen skal tagis fra dem/ da skulle de faste/ Jngen
setter en ny klwd paa gammilt klede/ thi han riffuer hannem
fra kledet/ oc hullet bliffuer verre en det vor førre Jcke lader
mand helder nyt vin i gamble flasker ellers broste flaskerne
och vinen spildis/ Men de lade nyt vin i ny flasker saa bliffue
de baade fornarede

✿ Der Jhesus sagde dette till dem/ da kom en Første och ✿ ☞
bad hannem och sagde Min daather er nw død/ men kom och Den xxiiij
leg din hand paa hende/ da faar hwn liff Jesus stod op och Søndag
fulde hannem met sine disciple/ Da kom der en quinde som
hagde hafft blodsot i tolff aar Hwn gik bag till hannem och
tog paa hans kleders trebler/ och sagde induertis ved sig
selff/ kan ieg men all eniste tage paa hans kleder/ da bliffuer
ieg sund Jesus vende sig om/ der han saa hende da sagde
han/ Min daatter tro stadelige din tro giorde dig helbrede/
och hun bleff swnd i samme stund

Der Jesus kom ind i Førstens hwff/ oc saa der pibere
och meget folk som bulrede/ da sagde han till dem gaar vd
thi pigen er icke død/ men hwn soffuer saa bespotte de

hannem Der folket vor vdwiff da gik han och tog om pigens hand och hwn stod strax op / och det rocte spreddis offuer alt landet * ℨ

Der Jhesus gik deden da fulde to blinde effter hannem de robede och sagde Danidz Søn miskunde dig offuer off / Der han kom i hwset / da ginge de blinde til hannem Jesus sagde til dem tro i ath ieg kan det gøre / de suarede ia Herre wii tro det Saa tog han paa deris øgen oc sagde / eder skal ske effter eders tro / oc deris øgen bleffue obne Jesus trwede dem oc sagde / seer till ath ingen faar det ath vide / der de ginge vd da giorde de røcte der aff offuer alt landet.

Marci iii Luce. xj. Der de vaare bort gonge / da ledde de en dwmme til hannem som vor besat / Der dieffuelen vor vddreffuen / da talede den dumme / Folked forundrede der paa oc sagde / aldrig skede saadant før i Jsrael / da sagde Phariseerne han vddriffuer dieuelskaff meth den ypperste dieffuel / Jesus gik i landet i alle steder oc byer och predickede och leerde dem Gudz Rige och Euangelium i deris Sinagoger och giorde alle helbrede aff deris sotter och swgdomme

Luce. vj. Der han saa den store almwe / da miskunde han sig offuer dem / Thi de vaare forladne och atspridde lige som faar der haffuer ingen hyrde / Han sagde til sine disciple Høsten er stor / men arbeyderne ære faa / Beder fordi Herren som høsten tilhør / ath han sender arbeydere i sin høst.

Tiende Capittel

Marci. iii Luce. xi. JHesus kallede sine tolff Apostle till sig / och gaff dem mact offuer diefflene / ath de skulle vddriffue dem / och gøre alle helbrede aff all sot och swgdom / Disse ere de tolff Apostlis naffn. Den første vor Simon som kallis Peder oc Andreas hans broder / Jacobus zebedei søn och hans broder Joannes / Philippus / oc Bartholomeus / Thomas och Mattheus tollere / Jacobus Alphei søn / oc Judas som kallis Thadeus och Lebeus / Simon Cananeus / och Judas Jscarioth som forraade Jhesum.

Disse tolff vdsende Jesus och bod dem och sagde J skulle ick gaa i hedningers veye/ eller til Samaritaners steder. Men gaar till de fortabte faar aff Jsraels folk/ Och gaar oc predicker och siger Hiemmerigis rige ær nær Gører dem helbrede som siwge ære/ renser dem som ære spitalske/ oprevser de døde vddriffuer dieffuelskaff/ Dette finge i forgeffuis/ gører det och forgeffuis. Luce ix. Mar vj

J skulle icke eye guld eller solff/ icke helder penninge i eders pwnge/ icke heller madsek paa veyen/ Jcke to kiortle/ icke heller sko eller staff Thi ath en arbeyder bør ath haffue sin mad/ Men i huilken stad eller by i komme vdi/ Da spørger hwor der bor nogen god mand och bliffuer der till i gaa bort igen Naar i gaa i hwsed/ da hilser dem/ Ere de diff verde da kommer eders fred offuer dem. Men ere de icke/ da kommer eders velsignelse oc fred til eder igen/ Er der nogre som icke ville anamme eder eller høre eders ord Da gaar aff det huff eller aff den stad/ och slar støffuen aff eders føder Sandelige siger ieg eder/ ath der skal mildere handlis meth de Sodomiter och Gomorriter paa domme dag en med den stad. Luce. x j. thim v Actu xiij

☩ Seer ieg vdsender eder lige som faar mit i blant vlffue/ fordi skulle i vere snille som hwgorme/ och enfoldige som dwer/ vocter eder for menniskene/ thi de skulle antworde eder till raadet/ och hwdstryge eder i deris Sinagoger/ Och i skulle dragis for førster och konger for min skyld/ Dem selffue oc hedningene till vidnesbyrd/ Naar de haffue antwordet eder i deris hender/ Da skulle i icke haffue omhw huorledis/ eller hwad i skulle suare och sige. Thi deth skal giffuis eder i den samme stund hwad i skulle tale/ thi ath i ere icke de som tale. Men det er eder faders aand som taler i eder ☩ Di Apostlis oc Martiris dagh Luce. xij. Mar. iij

En broder skal forraade den anden til døde/ oc faderen sonnen/ oc børnene skulle sette dem op mod deris foreldre/ och i hiel sla dem. Alle menniske skulle hade eder for mit naffn skyld Men hwo som bliffuer stadig till enden/ han skall bliffue salig ✱ ☩ miche vij

Naar de forfølge eder i en stad/ da flyer till en anden Sandelige siger ieg eder i skulle icke gaa gennem alle Jsraels

steder før Menniskens søn skal komme/ discipelen er icke offuer
Luce. vi. mesteren Icke er heller swenden offuer sin herre/ Det er nock
Joan. xiii ath discipelen er som hans mestere/ Och ath swenden er som
och. xv hans herre Haffue de kalled hosbonden belsebub/ huor meget
Mar. iiii mere skulle de da kalle hans tienere/ thi skulle i icke fructe for dem
☞ ✿ ✿ Der er inted skiwlt ath det skal ey obenbaris Och inted
Martires saa lønligt ath det skal ey vidis Det som ieg siger eder i
dagh mørked/ det siger obenbarlige/ det som i høre i øred/ det
predicker aff taget

I skulle icke rædis for dem som i hiel sla legemet thi de
kunde icke sla sielen i hiel/ Men fructer den mere som kan
fordome baade siel oc liff til helnede/ Selgis ey to spurge
for ith skerff/ oc ingen aff dem falder paa iorden vden eders
faders vilge Alle eders hoffuit haar ere talde/ thi skulle i icke
fructe/ thi at i ere mere verde en mange spurge/ Alle som
Mar. viii bekende mig for menniskien/ Dem skall ieg och bekende for
Luce ix min fader som er i hiemmerige/ Men huilken som forsiger
mig for menniskien/ den skall ieg och forsige fore min fader
i hiemmelen ✠ *

luce xii I skulle icke mene ath ieg er kommen ath sende fred paa
Michee v iorden Jeg kom icke at sende fred men swerd Jeg kom ath
skicke sønnen mod faderen/ och daateren mod moderen/ och
bruden mod sin brudegommis moder/ och menniskenis tiwende
luce xiiii skulle bliffue deris fiende/ Huilken som elsker fader eller moder
mere en mig/ han er mig icke verd Hwo som elsker sin søn
eller daatter mere en mig/ han er mig icke verd. Och huilken
som icke tager sit kaars oc effter følger mig/ han er mig icke
verd/ Huilken som finder sit liff han skall tabe det och Huilken
som mister sit liff for min skyld/ han skall finde det

luce ix Hwilken som anammer eder han anammer mig Och hwo
och xvii som anammer mig/ han anammer den som mig vdsende/
Joan xii Hwo som anammer en Prophete i en prophetis naffn/ han
luce x
Joan xiii skal faa en prophetis løn Hwo som anammer en retwis i en
Marci ix retwisis naffn/ han skall faa en retwisis løn/ Huilken som
giffuer en aff disse mine minste en drick kalt vand all eniste

i min discipels naffn/ Da siger ieg eder sandelige ath han skal icke miste sin lon.

Elleffte Capittel

DEt skede der Jesus hagde bwdet sine tolff Apostle huad de skulle gore och giort ende der paa Da gik han der fra ath han ville lere och predicke i andre steder.

☩ Der Joannes horde Christi gerninger i sit fengsel/ Da vdsende han to aff sine disciple och lod saa sige hannem/ Est dw den som skal komme/ eller skulle wii bie effter en anden Jhesus suarede dem och sagde/ Gaar och siger Hans de ting som i hore och see/ de blinde see/ halte gaa/ spittalske rensis/ doffue hore/ de dode opstaa/ Och fattige anamme Euangelium/ Hellig er den som icke bliffuer fortorned ved mig. ☩ Den Tredje Sondag i aduent Luce. vij

Der de ginge bort da begynte Jesus ath sige til skaren om Hans? Huad ginge i vd i orken at see ith roer som roris aff vered? Eller ginge i vd ath see ith menniske klæd i blode kleder/ De som bære blode kleder de ære i kongers hwff? Eller ginge i vd ath see en Prophete. Sandelige siger ieg eder han er yppermere æn en Prophete. Thi han er den om huilken for er scriffuit See ieg sender mit bud for dit ansicte/ som skall berede din vey fore dig. * ☧ Esaie xl Marci i Mala iij

☩ Sandelige siger ieg eder ath i blant alle som foddis aff qwinde/ da er der ingen storre opkommen en Hans baptista/ dog er den minste i hiemmerigis rige storre en han/ Men fra Hansis baptiste tid och till nw da lider hiemmerigis rige vold/ och de veldige tage det Thi ath alle Propheter/ oc lowen/ spaade till Joannes kom/ Och om i ville tro det da er han Helias som komme skulle/ hwo som haffuer orn ath hore met han hore * ☧ ☩ Den Fredagen Luce xvj

Ved hwem skall ieg ligne denne sleet/ hun er lige som born der side paa markedid oc robe till deris stalbrodre oc sige Vii pibede for eder och i dantsede icke/ Vii sunge gredelig sang for eder/ och i grede icke Joannes kom och icke odh eller drack/ Och de sige han haffuer dieffuelskaff/ Mennniskens Luce vij

Son kom ech edh oc drack/ Och de sige/ See denne er en
frodsere och en vin drancker/ och er tolleris och synderis
wen/ Och visdommen er retferdig giort aff sine born

☞ ✿ ✿ Saa begynte han ath straffe de steder i hwilke han
Fredagen før giorde store tegen/ for de bædrede dem icke/ oc giorde
Luce x bod/ han sagde/ Ve dig Corazin/ Ve dig Betsaida/ thi at
hagde der vered giorde saadanne tegen i Tiro oc Sidon som
der ere giorde i eder/ da hagde de lenge siden giort plict och
bod i sæcke oc aske/ Dog siger ieg eder ath der skal mildere
handlis met Tiro och Sidon paa domme dag en met eder/
Och dw Capernaum som est ophoyet til hiemmelen/ dw skalt
nedstedis til helffuede/ Thi ath hagde saadanne tegen skeet
i Sodama som ere skede i dig/ da hagde de bleffuit til denne
dag Dog siger ieg eder at paa domme dag skal der mildere
handlis met de sodomiter en met dig *

Luce x Paa den tid talede Jhesus ydermere oc sagde

☞ ✿ ✿ Jeg tacker dig fader Hiemmelens och iordens Herre/
Den v Ath dw skiwlte saadanne ting for dem som vaare vise och
Sondag kloge/ Och obenbarede dem for born och ydmyge Sandelige
Luce x fader/ det vaar saa din gode vilge hoss dig/ Alle ting ere
Joan vii mig giffne aff min fader/ och ingen kender sonnen vden faderen/
Och ingen kender faderen vden sonnen/ Och den som sonnen
Jerem vi vil det obenbare/ Kommer til mig alle som arbeyde/ och ere
i Joan v beswarede oc ieg skal lædskøde oc vederqwege eder/ Anammer
mit aag paa eder/ Och lærer aff mig thi ieg er mild och
ydmyg aff hierte/ och i skulle finde ro i eders siele Thi mit
aag er søt oc min byrde er lætt

Tolffte Capittel

☞ ✿ Jhesus gik paa den tid en sabbat dag gennem korned oc
Fredagen hans disciple hwngrede och plockede ax oc ode/ Der
Mar ij Phariseerne det saage da sagde de til hannem/ See dine
Lu vi disciple gore det som icke somer ath gore om sabbaten/ Han
i Re xxi suarede dem/ Haffue i icke leest huad Dauid giorde der han
hwngrede och de som vaare met hannem Huorledis han gik

ind i Gudz hwſſ oc od forſettelſis brød huilket hannem icke
ſømede ath ede oc icke heller dem ſom vaare met hannem/ Numeri
men preſterne all ene Leſſde i icke i lowen at preſterne bryde xxviij
ſabbaten i templen om ſabbaten/ oc ere vden ſkyld Men ieg
ſiger eder ath her er en ſtørre en templen/ Om i viſte huad
det er Jeg vil miſkundhed och icke offer/ da hagde i ingledis Oſee vi
domd diſſe wſkyldige Thi ath menniſkens Søn er och Herre
offuer ſabbaten * ʒ

✿ Der han gik deden da kom han ind i deris Sinagoge/ ✿ ☞
oc der vor en mand ſom hagde en viſſen hand thi ſpurde de Fredagen
hannem ath och ſagde/ Sømer det icke ath helbrede om Mar iii
ſabbaten (de ſagde det ath de kunde faa aarſage till ath kere Lu vi
paa hannem) Han ſuarede dem Huilken er den mand aff
eder ſom haffuer it faar och om det faller i en graff om
ſabbaten/ tager han ey och drager det op igen Huor meget
yppermere er ith menniſke en ith faar Der faare ſømer det
ſig och ath gøre vel om ſabbaten/ Saa ſagde han till den
ſiwge vdreck din hand/ han racte hende vd oc hwn bleff ſwnd
ſom den anden * ʒ

✿ Da ginge phariſeerne vd och holle raad mod hannem ✿ ☞
huorledis de kwnde døde hannem Jeſus viſte det thi gik han Fredagen
deden/ Och der fulde megen folk met hannem/ han giorde Mar iij
dem alle helbrede/ och forbød dem ath ſige hwor han vor Joan x
Ath det ſkulle fuldkommis ſom Eſaias prophete ſagde See min Eſaie xlii
ſøn ſom ieg vdualde han er min elſkelige huilken min ſiel vel
behager/ Jeg ſkal ſette min aand offuer hannem/ Oc han ſkall
bebude hedningene dommen Han ſkall icke trætte eller robe
paa gaderne/ han ſkal icke mer bryde det røer ſom ſønder er/
han ſkall icke vdſlocke den hør ſom ryger før han kommer dommen
til ſeyer/ oc hedningene ſkulle haabis paa hans naffn * ʒ

Saa bleff der en mand ledt til hannem ſom vor beſat
han vor blind oc dwm han giorde hannem helbrede ſaa ath Luce xi
han ſaa oc talede/ Alt folked forwndrede ſtorlige der paa
och ſagde Er icke denne Dauidz ſøn/ Der phariſeerne det
horde da ſagde de/ Han vddriffuer icke dieffuelſkaff vden met
Beltſebub ſom er diefflenis førſte Jheſus viſte deris tancke

oc sagde til dem Hwert rige som er wens i sig selff det
leggis øde/ oc hwer stad oc hwert hwss som er wens i sig
selff/ det skal icke staa/ Er det saa ath en dieffuel vddriffuer
en anden dieffuel/ Da er han emod sig selff/ hworledis skal
hans rige da staa Er det saa at ieg vddriffuer dieffuelskaff
met Beltsebub Met hueff mact vddriffue da eders sonner
dieffuelskaff thi skulle de vere eders dommere Er det saa ath
ieg vddriffuer dieffuelskaff med Gudz aand/ da er Gudz rige
kommed til eder Huorledis kan nogen gaa ind i en megtig
mandz hwss och tage hans boskaff/ vden han binder hannem
før och da roffuer hans hwss

☞ ✿ ✿ Hwo som icke er met mig Han er mod mig oc huo
Onsdagen som icke saffner met mig han atsprer Thi siger ieg eder ath
Mar iii all synd och bespottelse skal forladis menniskene/ Men bespottelse
lu xii mod den helliand skal icke forladis menniskene/ huilken som
taler mod Menniskens son det skal forladis hannem/ Men hwo
som taler emod den Helligand/ det skal icke forladis hannem/
huerken i denne verden och ey heller i den tilkommende
Encten gører træed gaat oc hennis frwct god/ Eller gører
træed ont och hennis frwct ond/ Thi ath træed kendis aff sin
frwct J øgle slect huorledis kunde i tale gaat men i ere onde/
Luce vi thi ath mwnden taler aff hiertens grund Jth gaat menniske
bær gaat frem aff hans gode hiertis skat Oc ith ont menniske
bær ont frem aff hans onde hiertis skat Men ieg siger eder
Mar viii at menniskene skulle gøre regenskaff paa domme dag for hwert
Deutro forfengeligt ord som de haffue taled/ Thi dw skalt goris retferdig
xxxii aff dine ord/ och dw skalt fordømis aff dine ord ✱ ✿

Luce xi Da spurde nogre aff de scrifft lerde oc Phariseer
hannem ath och sagde Mestere wii ville see tegen aff dig/
han swarede och sagde till dem Denne onde oc vanardige slect
begerer tegen/ och der skall inted tegen giffuis hende/ vden
Jone ii Jone Prophetis tegen Thi ath lige som Jonas vaar i tre
dage oc i tre nætter i hualwens bug/ saa skal oc menniskens
son vere i iordens hierte i tre dage oc tre nætter/ De mend
aff Ninine stad skulle opstaa paa dommen met denne slect och

fordøme hende/ thi de giorde bod effter Jone predicken/ See Jone i ii
hær er en yppermere en Jonas vaar och iii

Drotningen aff synden skal opstaa paa dommen met denne iii Reg x
slect och fordøme hende Thi hwn kom aff iordens ende ath ii Par ix
høre Salomons visdom See hær er en yppermere en Salomon
vaar Naar den wrene aand vdgaar aff menniskan/ Da gaar
han bort blant tørre och øde stæder oc begerer ro oc finder
ingen/ Da siger han Jeg skal gaa ind i mit huff igen som
ieg gik vd aff Oc naar han kommer da finder han det tomt ii Pet ii
oc feyed oc prydet Saa gaar han bort oc tager siw onde
aander till sig som ære verre en han er selff/ Och gaar saa ind
oc bor dær Saa bliffuer det siden værre met det menniske en
det vaar førre

Saa skall det oc ske denne genwordige slect Men han saa Marci iii
talede til skaren Da stode hans moder/ och brødre vden for Luce viii
dorren oc ville tale met hannem/ thi sagde en till hannem/
see din moder oc brødre staa der vde oc ville tale met dig/
Han swarede hannem oc sagde/ Hwo er min moder eller
huilke ere mine brødre Saa vdracte han sin hand offuer sine
disciple oc sagde See disse ære min moder oc mine brødre/
Thi hwo som gør min faders vilge som er i hiemmelen/ han
er min broder søster oc moder

Trettende Capittel

DEn samme dag gik Jesus aff huset oc sad hoss stranden/ Mar iiii
oc der kom megen almwe til hannem/ saa at han motte Luc viii
gaa ind i it skib oc side/ oc almwen stod paa landet igen
Saa sagde han dem mange sticke ved lignelser saa sigendis/
Der gik en mand vd ath saa/ Oc der han saade da falt sompt
korn hoss vegn/ och der komme fwle och ode det op Sompt
falt blant stene/ der som det hagde icke megen iord och deth
vorste snart op/ thi deth vor icke dypt i iorden/ der solen
bleff hed da bleff det forbrent och visnede for deth hagde icke
roder Sompt aff seden falt blant torne/ oc tornene vorte op
och qwalde deth Sompt aff seden falt i god iord/ oc det gaff

frwct/ sompt hwndrede folt/ sompt trisinff tiwe folt/ oc sompt trediwge folt Hwo som haffuer orn ath hore met han hore

Hans disciple ginge til hannem och sagde Hwi taler dw til dem ved lignelser/ Han swarede dem och sagde Thi Eder er giffuit ath vide hiemmerige rigis lonlighed/ men det er icke dem giffuit Hwilken som haffuer/ hannem skal giffuis/ oc han skal goris rigere Men huilken som inted haffuer/ da skall det oc tagis fra hannem som han haffuer

Jeg taler fordi til dem ved lignelser thi ath seendis see de icke/ oc horendis hore de icke oc forstaa icke Esaias spaadom fuldkommis offuer dem som siger J skulle hore met orene/ oc i skulle icke forstaa J skulle see met ogene/ och i skulle icke seet och merkeet thi dette folkis hierte ær forherdet/ oc de hore swarlige met deris orn/ oc de tillocke deris ogen ath de skulle icke see met oyene Oc icke hore met orene oc forstaa met deris hierte oc omwendis at ieg skal gore dem helbrede Men eders ogen ere salige/ thi ath de see/ oc eders orn ere salige/ thi de hore Sandelige siger ieg eder ath mange Propheter oc retwise begerede ath see det i see/ oc saage det icke Oc ath hore det i hore oc horde det icke

Esaie vi
Mar iiij
Lu viij
Joan xij
Actuum xxviij
Roma xi
Luce x

Horer fordi nw den lignelse om den som saade. Naar nogen hor predicke om Gudz rige och forstaar det icke Da kommer den onde oc tager det bort som er saat i hans hierte/ oc det er den seed som vor saad heff vegn Men den sæd som vor saad blant stene Det er den som horer Gudz ord oc anammer det met glæde men han haffuer icke rod i sig thi han acter dem til en tid oc naar der kommer modgong eller forfolgelse for Gudz ord da skemmis han strax Men den sæd som falt blant torne/ Der merkis den met som horer Gudz ord/ men verdens omhw och rigdom qwelyer samme ord i hannem/ at de gore ingen fruct/ Men den seed som vor saad i god iord/ der merkis den met som horer Gudz ord och forstaar det/ och han gor siden god frwct aff sig/ En hundrede folt/ En anden trysinff tiwe folt/ En anden trediwge folt

✿ Jesus sagde dem en anden lignelse saa sigendis ✿ ☞
Hiemmerigis rige lignis ved en mand som saade god seed Den iiii
i sin ager / der folked soffue / da kom hans wuen oc saade Sondag
klinte blant hweden oc gik bort / Der sæden op vorste oc bar ✿ Onsf-
fruct da kendis oc klinten / thi ginge tienerne til hosbonden dagh
oc sagde Herre saade du ey god seed i din ager / hwi er der
klinte i hannem Han swarede min w ven gierde det / swenene
sagde til hannem igen Vilt dw at wi skulle gaa bort oc drage
dem op / han swarede ney Paa det ath naar i oprecke klinten / at
i skulle icke til lige drage hueden op met aff rode Lader dem
baade gro til sammen til hosten Oc naar det er tid at hoste
Da vil ieg sige till hostmendene / sancker først klinten til hobe
oc binder dem sammen i knippe at brende / Och saffner hueden
ind i min lade ✳ ☧

✿ Jesus sagde dem en anden lignelse Hiemmerigis rige ✿ ☞
lignes ved ith seneps korn huilket en saade i sin ager / oc Fredagen
det er minst / blant all sæd Men naar deth vorer da er det Marci iiii
storst blant vrterne oc bliffuer som it træ saa at der kommer Luce xiii
fwle aff lwcten oc bygge dem rede paa hennis grene

Han sagde dem anden lignelse Hiemmerigis rige lignis Luce xiii
ved en swrdey huilken en qwinde blandede i tre skepper meel/
til deyen bleff alsammen swr Jesus sagde dette altsammen
til almwen ved lignelser / Oc han talede inted til dem vden
ved lignelser / Ath det skulle fuldkommis som Propheten sagde / Psalm
Jeg skall oplade min mwnd ved lignelser / Och vdsige hemmelige lxxvii
ting som haffue vered skiulde fra verdens begyndelse ✳ ☧

Jesus lod skaren gaa oc gik ind i it hwss / oc hans
disciple ginge til hannem oc sagde / Forklare oss den lignelse
om agerens klinte / Han swarede dem oc sagde / Den som
saar god seed / det er Menniskens son Ageren er verden Den Apo xiiii
gode sæd / det er Hiemmerigis born Oc klinten / det er den
ondis born Vwennen som saade klinten det er dieffuelen /
Hosten det er verdens ende / host mendene det er englene Thi
ath lige som klinten / saffnis til hobe oc brendis i ilden Saa
skall det oc ske de onde i verdens ende Menniskens son skal
vdsende sine engle / och de skulle sammen sancke aff hans rige

alle hinder/ oc dem som gøre synd oc wret och kaste dem
Cap iii i helnedis ild/ der skal bliffue graad oc tender gnidsle/ Da
skulle de retwise skinne som solen i deris faders rige/ Hwo
som haffuer øren ath høre met han høre

☞ ✿ ✿ Framdelis er Himmerigis rige ligt en skat som vor
Vo Jomfruers dag skiult i en ager/ hwilken en mand fant oc skiulte hannem Oc
gik bort aff stor glæde oc solde alt det han hagde oc købte
den ager/ Framdelis lignis Himmerigis rige ved en købmand
som lette effter skøne perler der han fant en dyrebar perle/ da
gik han bort oc solde alt det han hagde oc købte hende * ☧

☞ ✿ ✿ Framdelis er Himmerigis rige lige som it garn som
Jomfruers dag kastis i haffuit/ Met hwilket mand tager alle honde fiske Naar
det er fult da drage de det til landz och sette dem ned/ at
sancke de gode tilsammen i deris kar/ oc kaste de onde vd
Saa skall det och ske i verdens ende/ Da skulle englene komme
och skilye de onde fra de retuise/ oc kaste dem i helffuedis
ild/ der skal bliffue graad oc tender gnidsle/ Jesus sagde till
dem forstode i dette altsammen/ de swarede Ja Herre Han
sagde til dem/ huer scrifftlerd som er lærd til hiemmerigis
rige/ han lignis ved en rig huſſbonde som vdlegger aff sit
liggende fæ nyt oc gammelt * ☧

Marci vi Der Jesus hagde endt denne tale da gik han deden der
Luce iiij han kom i sit federne land/ da lerde han almwen i deris
Joan iiii Sinagoger saa klærlige at de forwndrede storlige der paa oc
Joan vi sagde/ hwor haffuer han fonget saadan visdom/ oc krafft Er
Marci vi han icke en tømermandz søn kallis ey hans moder Maria/ oc
hans brødre Jacob och Joses Simon oc Judas/ ære ey alle
hans søster her hoss oss/ hweden haffuer han fonget dette alt-
sammen/ oc de fortørnedis ved hannem Jesus sagde til dem
Joan iiii En Prophete er icke for vden ære/ vden i sit federne land/
oc i sit eget hwss/ han giorde icke mange tegen der faar
deris vantro skyld

Fiortende Capittel

PAa den tid. hørde kong Herodes (som hagde fierde parten i Jodeland) Jesu stere rocte/ thi sagde han til sine swene/ denne er Joannes baptista/ han er opstonden aff døde/ thi gør han saa store tegen Herodes hagde før grebet oc bwndet Joannem oc sat hannem i fengsel for Herodiadis sin broders Philippi hwstrue skyld Thi Joannes sagde til hannem/ det somer dig icke at haffue hende/ Han ville slaget hannem i hiel/ men han reddis for almwen/ thi de hølle Joannem for en Prophete/ der Herodes holt sin fødsels dag/ da dantzede Herodiadis daatter faar dem Herodes behagde det vel/ thi for han ath han ville giffue hende hwad hwn begærde/ Hwn vor før vnderwist aff sin moder/ thi sagde hwn giff mig Joannis baptiste hoffuit paa it fad Kongen bleff bedrøffuit/ men dog for hans eed skyld/ och for deris skyld som sade til bordz met hannem/ befol han at giffue hende det/ Oc vdsende bødle til fengselet/ oc lod halff hwgge hannem/ De finge pigen det paa it fad oc hwn bar sin moder det/ Joannis discipler ginge did/ och toge hans legeme/ och bare det bort och iordede det/ Och ginge bort oc sagde Jhesu deth Marci vi Luce iii

Der Jhesus det hørde/ da for han deden met it skib til en øde sted/ Der almwen det hørde/ da forlode de deris steder oc ginge effter hannem til fod Jesus gik vd oc saa den store skare och forbarmede sig offuer dem/ oc helbrededc alle siwge blant dem Om afftenen ginge hans discipler til hannem oc sagde Denne sted er øde oc natten tilstwnder/ Giff almwen offuer oc lad dem gaa bort i byerne at købe dem mad Jhesus suarede dem/ det gørff icke behoff at de gaa bort giffue i dem at æde De sagde till hannem/ wi haffue hær icke vden fem brød och to fiske/ Han swarede/ henter mig dem hid/ Saa bad han almwen sette sig ned paa gresset Oc tog de fem brød oc de to fiske/ oc saa op i hiemmelen och velsignede dem/ oc brød dem sønder och fik sine discipler dem/ Och de gaffue almwen dem/ de ode alle/ oc bleffue alle mette Siden saffnede de tolff kwrffue fulle op aff det som offuerløb De mend som Luce ix Marci vi Joan vi Luce v

da hagde ædet/ de vaare ved fem twsinde/ for vden qwinder och born

☞ ✿ Sancte Peders dag om høsten
✿ Jhesus nødde strax sine disciple til ath gaa i ith skib/ och fare offuer for sig til det andet land/ till han fick skilt almwen fra sig/ Der han hagde forladet almwen/ da gik han ene op paa ith bierg ath bede/ Om afftenen vor han der all ene/ och skibet vor mit i haffuit och leed stor nød aff bølgerne/
Mar. vj thi væred wor dem emod/ Paa den fierde veckt om natten/
Joan. vj gik Jhesus vd till dem paa haffuit/ Der hans disciple saage hannem gaa paa haffuit/ da bleffue de forferde och sagde/ Det er ith spøgelse/ de robede høyt aff stor redsle.

Jhesus talede strax til dem och sagde Verer ved god trøst/ det er ieg frøcter icke Peder suarede hannem oc sagde Herre est det dw/ da biwd mig ath gaa paa vandet til dig/ Han suarede kom/ der Peder gik aff skibet paa vandet till Jhesum/ da saa han ith stort vær komme/ oc bleff forferdet/ der han begynte ath siwncke da robede han och sagde/ Herre frels mig/ Jhesus vdracte strax sin hand och tog paa hannem och sagde/ O dw lidet troendis hwi reddis dw/ Der de komme i skibet da bleff vered stille/ de som vaare i skibet ginge fram och bade til hannem och sagde/ Sandelige est dw Gudz Søn. ✶ ☧

Mar. ix Der de hagde fared offuer vandet da komme de till Genezaretz land/ der folket kende hannem der/ Da sende de bwd til alle steder der om landet Och de førde alle som
Mar. vj siwge vaare till hannem/ Och baade ath de motte tage paa hans kleders trebler. Saa mange som toge der paa de bleffue helbrede.

Femtende Capittel

☞ ✿ Onsdagen
DA ginge de scrifft lerde oc Phariseer som vaare komne aff Jherusalem til Jhesum och sagde/ Hwi gaa dine disciple mod de gamblis skickelser/ De to icke deris hender
Mar. vii naar de æde/ Han suarede dem oc sagde/ Hwi gaa i mod
Exo. xx Gudz bwd faar ederS skickelser skyld Gud bød och sagde/ Eiff

din fader och moder Hwo som bander sin fader eller moder/ han skall do aff dodin/ Men i sige/ hwer skal sige till fader och moder. Det er Gud giffuit som eder skulle komme till gaffn aff mig/ Och der faare skeer det/ ath ingen hielper eller ærer fader eller moder/ Och der met giorde i Gudz bud till inted/ faar eders sat och skickelse skyld/ O i ogen skalke Esaias spaade væl om eder der han sagde/ Dette folk kommer till mig och hedrer mig met munden/ Och ærer mig met læberne men deris hierte ere longt fra mig De tiene mig forgeffuis/ thi de lere menniskens lerdomme och bwd. Saa kallede han almwen til sig och sagde Hører och forstaar/ Det som indgaar i mwnden/ det besmitter icke menniskenn/ Men det som vdgaar aff mwnden/ det gør hannem wren. * ☧ Deute. v Ephe. vj Leui. xx prouer xx Esa xxix Mar. vij

Da ginge hans disciple till hannem och sagde. Vist dw ath Phariseerne bleffue vrede der de horde denne tale/ Han swarede dem och sagde/ All plantelse som min hiemmelske fader icke planter/ hwn skall oprockis/ Lader dem fare De ære blinde/ oc de blindis ledere/ Om en blind leder en anden blind/ da falle de baade i graffuen/ Peder sagde till hannem/ sig oss denne lignelse Jesus suarede. Ere i en nw vden forstandelse/ forstaa i icke en nw Ath hwad som indgaar i mwnden/ det gaar ned i bwgen/ och siden en anden vey vd/ Men det som vdgaar aff mwnden/ deth kommer aff hierted/ och det besmitter menniskenn Thi ath onde tancker vdgaa aff hierted/ som er mord/ hord/ wkyskhed/ skyld/ falskt vidnesbyrd/ bander och skendz ord. Disse ere de ting som besmitte menniskenn Men ath æde met wthoene hender/ det besmitter icke menniskenn. Joan xv Luce vj Mar. vii

✿ Jhesus gik deden bort till Tiri och Sidons egn See der vor en Cananeisk qwinde/ som vor kommen aff de land/ hwn robede till hannem och sagde/ Herre Dauidz son miskunde dig offuer mig/ thi min daatter plaffuis ønckelige aff dieffuelskaff/ Han suarede hende icke it ord/ saa ginge hans disciple til hannem och sagde/ Hielp hende oc lad henne gaa thi hun rober effter oss Han suarede dem oc sagde Jeg er icke vdsenth vden til de fortabede faar aff Israels hws Hwn gik frem ✿ ☞ Anden Sondag i faste Mar vii Luce. vii

och bad til hannem och sagde Herre hielp mig/ han suarede/
det er icke gaat ath tage børnenis brød och kaste det for
hunde/ hun sagde iw herre/ thi hundene æde oc aff de smwler
som falde aff deris herrers bord Da suarede Jesus hende oc
sagde O quinde din tro er stor/ dig skall ske som dw vilt/ och
hennis daatter bleff karsk i samme time * ☧

Mar. vii Jesus gik deden och kom til det Galileeske haff/ Der gik
han op paa ith bierg oc sad Der kom megen almwe til
hannem/ oc hagde met dem halte oc blinde døwe och krøblinge/
oc mange andre siwge/ och lagde dem ned fore hans føder/
Och han giorde dem alle helbrede/ saa ath all almwen for=
undrede der paa/ der de saage dwme tale/ halte gaa och
blinde see/ oc ath lemmeleste bleffue helbrede oc de ærede
esa xxx Israels Gud

Mar. viii Jesus kallede sine disciple til sig och sagde/ mig ondcer
offuer denne almwe/ thi de haffue nw stedsse vered hoss mig
i tre dage/ Och haffue inted ath æde Jeg vil icke lade dem
gaa bort fastendis/ ath de skulle icke vansmectis paa vegn
Hans disciple sagde till hannem Hwor skulle wii faa saa
mange brød her i orken/ Ath wii kunde mætte saa megen
almwe met Jhesus sagde till dem/ hwor mange brød haffue i/
de sagde siw och faa fiske Saa bad han almwen sette sig paa
iorden/ och tog de siw brød och fiskene och loffuede Gud/ Saa
brød han dem sønder och fik sine disciple dem/ De gaffue
almwen dem/ De ode alle och bleffue mette/ Siden toge de
siw kurffue fulle op aff det som offuer løb/ Och de som ode
vaare fire twsinde mend/ for vden qwinder och børn Der
han hagde offuer giffuit skaren/ da gik han i ith skib och for
bort till Magdala grentze.

Sextende Capittel

Der ginge nogre Phariseer oc Saduceer till Jesum och
Mar. viii fristede hannem/ och bade ath han ville lade dem see
Luce. xii tegen aff hiemmelen/ Han suarede dem oc sagde Naar det er
Joan. vi. afften/ Da sige i/ det bliffuer klart vær thi hiemmelen er rød/

Om morgenen sige i det bliffuer storm i dag thi hiemmelen rodmer saare / O i ogne skalke i kunde dome hiemmelens skickelse / och i kunde icke dome effter tidens tegen Jhesus sagde / Denne onde hore sleet begerer tegen / och henne skall icke giffuis tegen uden Jone Prophetis tegen / saa forlod han dem oc gik bort Der hans disciple komme paa det andet land / Da hagde de glemt ath tage brod met dem Jhesus sagde til dem Seer til oc tager eder vare for de Phariseers oc Saduceers surdey / De mente oc sagde induertis ved dem selffue Han men ath wii toge icke brod met oss / Jhesus viste det / thi sagde han til dem / O i lidet troendis hwi bekomre i eder for i toge icke brod met eder / Forsta i icke en nw / Komme i icke heller i hw om de fem brod / der de vaare fem twsinde mend / hwor mange kurffue fulle i op toge fra dem / Eller om de siw brod / der de vaare fire twsinde mend / huor mange kurffue fulle i bare da fra dem / Hweden kommer det ati icke forstaa / Ath ieg sagde det icke om brod / der ieg sagde ati skulle forware eder for de Phariseers och Saduceers surdey / Da forstode de ath han bad dem icke tage dem vare for brodens surdey / Men for de Phariseers och Saduceers lerdom

Jone ii
Mar viii
luce xii

☩ Der Jesus kom til Cesaree Philippi egn Da spurde han sine disciple at oc sagde Hwem sige folket mig Menniskens son at vere De swarede somme sige / ath dw est Joannes baptista / somme sige ath dw est Helias / somme sige Jeremias / eller en aff Propheterne Han sagde til dem / Hwem sige i mig / ath vere Da swarede Simon Petrus / dw est Christus den leffuende Gudz son Jesus suarede hannem och sagde

☩ ☞
Peders dag
Mar viii
luce ix
Joan vi

Salig est dw Simon Jonas son / thi ath inted kod oc blod obenbarede dig det / Men min fader som er i hiemmelen / Oc ieg siger dig ath / dw est Petrus Oc paa denne sten skal ieg bygge min kirke Oc helffuedis porte skulle icke faa mact med hende och ieg skal giffue dig hiemmerigis nogle / Oc huad som helst dw binder paa iorden / det skal bliffue bundet i hiemmerige / Och huad dw loser paa iorden / det skall vere lost i hiemmerige * ☞

sten / det er paa denne din sande tro som er fast som en sten ☞ kirke / det er den cristne menighed

Saa forbød han sine disciple/ ath de skulle ingen sige ath han vor Jesus Christus/ Effter den tid begynte Jhesus ath sige sine disciple/ ath hannem burde ath gaa bort til Jherusalem/ Och lide der meget aff de elste oc ypperste for presterne/ oc aff de scrifftlerde Oc ath han skulle i hiel slaff oc opregsis aff døde den tredye dag/ Peder tog hannem offuer en side/ oc begynte ath straffe hannem och sagde Herre spar dig selff/ dette onde maa ingledis ske dig Jhesus vende sig om oc sagde til Peder/ Gack fra mig dw fristere Dw gør mig hinder thi at dw forstaar icke det Gud hør til/ men det som menniskenn hør till

☞ ✿ Paa en marters dag

Da sagde Jhesus til sine disciple/ Wil nogen effterfølge mig/ da skal han forsage sig selff/ och tage sit kaarff oc effter følge mig Hwo som vil frelse sit liff/ han skal tabe det Men hwo som taber sit liff for min skyld/ han skal finde det Hwad gaffuer det menniskenn om han vinder al verden oc forkaster sin siel der met Eller hwad skal menniskenn giffue ath han kan frelse sin siel met Thi det skal ske ath Menniskens søn skal komme i sin faders ere met sine engle/ oc da skal han lone hwer effter sine gerninger/ Sandelige siger ieg eder/ her staar nogle som icke skulle smage døden før de see Menniskens søn komme i sit rige * ⅔

Mar viij
Luce ix
Joan xij
Roma ij
Marci ix
Luce ix

Søttende Capittel

☞ ✿ Camper løwerdag

Marci ix
Luce ix
ii Petri i

HEr dage der effter tog Jesus Peder Jacob/ oc Hans Jacobs broder/ oc ledde dem op met sig paa ith høyt bierg fra de andre och bleff forklared for dem/ Hans ansict skinde som solen oc hans kleder bleffue hwide som ith skin/ oc Moses oc Helias obenbaredis for dem oc talede met Jesu/ Da sagde Peder til Jesum/ Herre det er gaat at wi bliffue hær/ vilt du/ da ville wi gøre hær tre bolige/ Dig en Mosi en och Helie en/ Men han saa talede da kom der en klar sky om dem/ oc der kom en rost aff skyen oc sagde/ Denne er min elskelige søn hwilken mig er vel behagelig Hører hannem Der disciplene det hørde da folle de ned paa deris ansicte/

oc bleffue forferdede Jesus gik fram oc tog paa dem oc sagde
staar op oc rædis inted/ der de oplode deris ogen da saage
de ingen vden Jesum all ene Der de ginge ned aff bierget/
da bod Jhesus dem och sagde/ J skulle ingen sige denne syn/
for en Menniskens søn er opstonden aff døde * ☧

☆ Hans disciple spurde hannem ath oc sagde Hui sige ☆ ☞
da de scrifft lerde ath Helias skal før komme Jhesus swarede Fredagen
dem och sagde Ja Helias skal visst før komme oc igen skicke
alting/ Men ieg siger eder at Helias er nw kommen/ oc de Marci ix
kende hannem icke Men de giorde med hannem hwad de ville/ Mala iiii
Saa skall oc Menniskens søn pinis aff dem/ Da forstode disciplene
ath han talede om Hans baptista til dem

Der de komme til bage til skaren/ Da gik en mand och
falt paa kne for Jesum oc sagde Herre forbarme dig offuer
min søn/ thi han er besat och pinis greselige/ han falder tit Luce ix
i ilden/ och tit i vandet/ Och ieg ledde hannem til dine
disciple/ och de kunde icke gøre hannem helbrede Jesus suarede
oc sagde O dw vantro och genwordige slect/ Hwor lenge skal
ieg vere hoss eder/ och huor lenge skal ieg lide eders vantro
Leder den siwge hid/ Jhesus straffede dieffuelen/ oc han for
vd aff hannem/ och drengen bleff karsk i samme stund * ☧

Da ginge disciplene til Jhesum offuer en side oc sagde/ Lu xvii
Hwi kwnde wii icke vddriffue hannem Jhesus suarede dem for
eders vantro skyld Sandelige siger ieg eder Ath om i haffue
troen saa stor som ith seneps korn/ Och i sige til det bierg/
gack heden oc did bort/ Da skal det gaa/ Och der skal ingen
ting vere eder wmwelig Men dette dieffle slecte far icke vd/
vden met bøn och faste

Der de vaare i Galilea/ da sagde Jhesus till dem/ det
skal ske ath Menniskens søn skal antuordis i menniskens hender/
och de skulle sla hannem i hiel och han skal opstaa igen den
tredye dag/ Aff disse ord bleffue de meget bedrøffuede

☆ Der de komme til Capernaum da ginge de til Peder/ ☆ ☞
som pleyde ath anamme tolden/ oc sagde Pleyer eders mestere Fredagen
icke ath tolde/ Han sagde iw/ Der Peder kom ind i huset/ da
gik Jhesus først til hannem och sagde Simon hwad tøckis dig

Jordens konger aff hwem tage de told aff deris børn/ eller aff de fremmede Peder suarede/ aff de fremmede/ Jhesus sagde/ da ere børnene fri/ Men paa det ath wij skulle icke fortørne dem/ Da gak till haffuit och vdkast din krog och den første fisk dw fonger/ den lad mwnden op paa/ der skalt dw finde en solff penning/ tag den och giff hannem for mig och dig * ⁊

Attende Capittel

☞ ✿ S Michels dag Marci ix Luce ix — DEn tid ginge disciplene til Jhesum och sagde Hwo skal bliffue ypperst i hiemmerigis rige Jhesus kallede ith barn til sig/ oc sette det mit blant dem oc sagde Sandelige siger ieg eder ath omwendis i icke oc bliffue som børn/ Da skulle i icke gaa ind i hiemmerigis rige Men huilken som ydmyger sig selff som dette barn/ han bliffuer størst i hiemmerigis rige/ hwo som anammer saadant ith barn i mit naffn han anammer

Marci ix Luc xvii — mig/ Men hwo som fortørner en aff disse minste som tro paa mig Da vaare det hannem bedre/ ath der bundis en asnis mølle sten om hans halss/ oc ath han senkkis mit i haffuit

Ve verden for hendis skendsel och ondskaff skyld Der maa alligeuel skendsel och fortørnelse komme/ Men ve det menniske ved huilket fortørnelse kommer/ Om din hand/ eller din fod forwerrer dig/ da hwg hannem aff/ och kast hannem fra dig/ Thi det er dig bedre ath dw gaar ind i det ewige liff halt oc lemmelest/ en ath dw skulle haffue to hender oc to føder/ oc kastis i den ewige ild/ Och om dit øye fornerrer dig/ Da bryd det vd oc kast det fra dig/ thi det er dig bedre ath dw gaar ind i det ewige liff met ith øye/ En ath dw skulle haffue tw øyen oc kastis i helffuedis ild Ser til ati icke forsmaa en aff disse smaa/ thi ieg siger eder ath deris engle i hiemmelen see altid min faders ansicte i hiemmerige * ⁊

Menniskens søn kom ath frelse det som vaar fortabet

Luce xix — Hwad tøckis eder om en mand haffuer hundrede faar/ oc ith

Luce xv — aff dem far vild/ giffuer han ey de halff femtesins tiwe oc ni offuer paa biergene/ och gaar oc leder effter det

som far wild/ Er det saa ath han finder det Da siger ieg eder sandelige ath han gledis mere ved det/ en han gør ved de halff femtesins tiwe oc ni/ som icke fore ville/ Saa er det icke heller eders faders vilge i hiemmerige/ ath en aff disse smaa skal forfare

✿ Er det saa ath din ieffn cristen synder mod dig/ da ✿ ☞
gack oc straffe hannem mellem dig oc hannem all ene/ hører Eisdagen
han dig da haffuer dw frelst hannem/ hører han dig icke da
tag en eller to met dig/ thi met tw eller try vidne skulle alle Deut xix
erd sandis/ Hører han dem icke/ da sig det for kirken (det er Hebreo x
for den cristne menighed) hører han dem icke/ da holt hannem Joan viij
for en hedning och obenbare syndere

Sandelige siger ieg eder Ath hwad som helst i binde paa iorden/ det skal vere bundet i hiemmelen/ Oc huad i løse paa iorden/ det skal bliffue løst i hiemmelen Framdelis siger ieg eder/ at hwor to aff eder bliffue til enff paa iorden om nogen ting/ hwad som helst de bede om det skulle de faa aff
min fader som er i hiemmelen/ Thi ath hwor to eller tre ere Lu xvii
saffnede i mit naffn/ der er ieg mit blant dem/ Da gick Peder
til hannem oc sagde Herre hwor tit skall ieg forlade min Det er
ieffn cristen om han synder mod mig/ in til siw gonge Jhesus saa tit
suarede/ Jeg siger dig/ dw skalt icke all ene forlade hannem som han
til siw gonge/ men firehundrede oc halff femtesins tiwe bediff for-
gonge ✱ ⅋ ladelse aff dig

✿ Der fore er hiemmerigis rige ligned ved en konge ✿ ☞
som ville gøre regenskaff met sine swene/ Der han be- Den xxij
gynte at regne Da kom en som vor hannem thi twsinde Sondag
pund skyldig/ der han kunde icke betale da bød herren at han/ oc hans hustrue oc børn/ och alt det han hagde skulle selgis ath betale met/ swenden falt paa kne for hannem oc sagde Herre vær tolmodig met mig/ ieg vil betale dig altsammen/ Herren forbarmede sig offuer hannem oc gaff hannem løff och forlod hannem al skylden

Der swenden gik vd/ da fant han en anden suend som hannem vor hwndrede penninge skyldig/ den greb han i halsen oc sagde Betal mig det dw est mig skyldig/ Han falt ned oc

bad hannem oc sagde Haff tolmodighed met mig/ ieg vil betale
dig altsammen/ Han ville icke men han gik bort och kaste hannem
i fengsel til han fik betaled gelden Der de andre swene saage
det som skede/ da sørgede de der faare/ oc ginge oc sagde
Marci xi deris herre alt det som skeet vaar Saa lod Herren kalle
hannem for sig oc sagde/ O dw onde swend/ Jeg forlod dig
alt det dw vost mig skyldig der dw bast mig/ skulle dw icke oc
giort miskunhed met din stalbroder som ieg vor miskundelig
mod dig Herren bleff vred oc antuorde hannem bødlene til
han fick betalet al skylden Saa skal oc min hiemmelske fader
gøre mod eder/ om i icke forlade eders ieffn cristen aff eders
hierte det de gøre eder emod * ✱

Nittende Capittel

Marci x DEt stede der Jesus hagde ent denne tale/ da for han aff
Luce xvi Galileen och kom ind i Jødeland offuer Jordanen/ oc
der fulde megen almwe met hannem oc han giorde dem alle
helbrede/ da ginge Phariseerne frem oc fristede hannem oc
sagde Sømer det sig icke at mennisken maa skilye sig ved sin
hustrue for hwad som helst sag/ Han swarede dem oc sagde/
Gene i Haffue i icke læst at den som skabte mennisken aff begyndelsen/
och ii han skabte manden oc qwinden och sagde Der fore skall manden
Ephe v forlade fader oc moder/ och bliffue hoss sin hustrwe/ och de
i Cor vi skulle vere to i it kød/ Thi de ære icke nw to men it kød/
Der faare det Gud tilsammen føyede/ det skal icke mennisken
atskilye De swarede huor faare bød da Moses at mand skulle
giffue sin hustrw skilsmolff breff/ oc lade hende faare Han
Deute xxiiii sagde till dem/ Moses tillod ati motte skilye eder wed eders
Mar x hustruer faar eder hiertis haarhed skyld/ Men det vor icke
Luce xvi saa aff begyndelse/ Thi siger ieg eder ath huilken som skilner
i Cor vii sig ved sin hustrue vden for hor/ Och tager en anden/ han
gør hor/ Och huilken som tager hende som er vdskuden han
gør och hor

Hans disciple sagde till hannem/ Haffuer det sig saa
met hosbonden och hustruen/ da er det icke gaat at giffte sig

Han suarede/ De forstaa icke alle denne tale/ men de som det er giffuit/ Thi der er somme gillinge som ere saa fødde aff deris moders liff/ Och der er gillinge som ere gillede aff menniskenn/ Och der er gillinge som gillede dem selffue faar Hiemmerigis rige/ Hwo dette kan forstaa/ Han forstaa deth

Da vor der børn lidde till hannem/ at han skulle legge sind hand paa dem oc velsigne dem/ disciplene straffede dem der faare Jesus sagde til dem tillader børnene oc forbinder dem icke at komme til mig/ Thi Hiemmerigis rige hør saadanne til/ Han lagde sin hand paa dem oc gik deden Mar x Lu xviii

Saa kom der en oc sagde til hannem Gode mestere hwad gaat skal ieg gore at ieg kan faa det ewige liff/ Han suarede hwi kaller dw mig god/ thi der er ingen god vden en som er Gud/ men vilt dw indgaa i det ewige liff da halt Gudz bud/ Han suarede huilke ere de Jesus sagde/ Dw skalt icke i hiel sla Du skalt icke gore hor/ Dw skalt icke stiele/ Dw skalt icke bere falst vidne/ Dw skalt elske din fader och moder/ och din ieffn cristen som dig selff/ Han suarede/ Jeg haffuer holdet alt dette aff min vngdom/ huad fattis mig en nw Jesus sagde til hannem/ Vilt dw vere fuldkommen Da gack oc selg alt det du haffuer oc giff det fattige folk Saa skalt du faa stort liggende fæ i Hiemmerige oc kom oc effter følg mig/ der den vnge mand hørde disse ord/ da gik han sorgfuld bort/ thi han hagde meget gotz Marci x

Da sagde Jesus til sine disciple Sandelige siger ieg eder En rig mand skal swarlige indgaa i Hiemmerigis Rige/ Oc ieg siger igen/ at ith kabel tw skall lættere gaa i gennem it naall øye/ en at en rig skal indgaa i Gudz rige/ Der hans disciple deth hørde da gruede de saare och sagde/ huo kan da bliffue salig Jesus saa paa dem oc sagde Det er wmueligt hoff menniskenn Men hoff Gud er alting mwelig Mar x Luce xii och xviii

✠ Da sagde Peder til hannem See wi forlode alting oc effter fulde dig/ Huad skulle wi faa der fore Jesus sagde til dem Sandelige siger ieg eder At i som effter fulde mig/ at i genfødelsen naar menniskens søn sider paa sit hærlighedz sæde/ Da skulle i oc side paa tolff sæde/ oc døme de tolff ✠ Paa Apostels dage Luce xxii

Mar x Lu xviii

Israels slecter Oc huo som offuer giffuer husf brødre søster/ fader eller moder/ hustrue eller børn eller sine agre for mit naffn skyld Han skal faa hundrede folt igen/ och det ewige liff til arff *

Mange som vaare de forste de skulle bliffue de siste Oc mange som vaare de siste de skulle bliffue de forste

Tiuende Capittel

☞ ✿ Søndagen som alleluya affleggis

Himmerigis rige lignis fordi ved en hosbonde som vdgik i dagningen ath leye arbeydere i sin vingaard/ Der han hagde giort pact met dem huad han skulle giffue hwer om dagen til løn/ Da sende han dem i sin vingaard/ Han gik siden vd der klocken vor ved try/ och saa andre staa aarkeløse paa torffuit/ han sagde till dem/ gaar och bort i min vingaard/ ieg vil giffue eder hwad ræt ær/ och de ginge did/ Han gik atter vd der klocken vor ved ser/ och ved ni/ och giorde lige saa/ han gik siden vd der klocken vor ved ellefue/ oc fant der andre staa aarkeløse/ han sagde till dem/ Hwi staa i hær all dagen aarkeløse/ De suarede/ thi ath ingen leyde oss/ han sagde till dem gaar och i min vingaard/ i skulle och faa deth som retwist er

Om afftenen sagde herren for vingaarden til sin foget/ kalle arbeyderne oc giff dem løn/ oc begynde fra de siste oc til den føste/ Der de komme frem som komme der klocken vaar ved elleffue/ da fik huer sin penning De som forst komme mente ath de skulle fonget mere en de andre/ Men de finge oc huer sin penning Der de hagde anammed hannem/ da knwrrede de mod hoffbonden oc sagde De som komme sist/ oc arbeyede icke vden en time/ dem gaff dw saa megen løn som oss der arbeyede den gandske dag i stor hede Han suarede oc sagde til en aff dem Ven ieg gør dig ingen wret wost dw ey til enss met mig om din penning/ tag det dit er/ oc gak din vey/ thi ieg vil giffue den siste saa meget som dig Maa ieg ey gøre aff mit hwad ieg vil Seer dw der fore ille vd at ieg er god Saa skulle de siste bliffue de forste/ Och de forste de siste Thi ath mange ære kallede men faa ære vdualde *

✿ Jhesus gik mod Jherusalem och tog de tolff Apostle ✿ ☜
serdelis met paa vegn til sig och sagde till dem See wi gaa Onsdagen
op till Jherusalem oc Menniskens søn skall forraadis til preste
hoffdingene och til de scrifft lerde Och de skulle døme hannem Marci x
till døde / och antuorde hedningene hannem / och de skulle Lu xviii
bespotte hustruge och kaarff feste hannem / och han skall op-
stande den tredye dagh ✱

✿ Da gik zebedei hustrw til hannem met sine sonner oc ✿ ☜
falt paa knæ / och bad ath han ville giffue hende noget Han ✿ Jacobs
suarede / hwad begerer dw / Hwn sagde Sig at disse mine to dagh
sonner skulle side hoff dig i dit rige / Den ene hoff din hogre /
och den anden hoff din venstre hand / Jhesus suarede i vide icke
hwad i bede / kunde i dricke den kalck som ieg skall dricke Oc
døbis met den dob som ieg skall døbis / De sagde ia wi
kunde / Han suarede Ja visselige skulle i dricke min kalk / oc
døbis met den dob som ieg skall døbis Men at side hoff min
hogre eller venstre hand / det bør mig icke at giffue / men det
skall hende dem som det er beredt aff min fader

Der de thi disciple det hørde / da bleffue de vredę paa Mar x
de to brødre / Jhesus kallede dem til sig och sagde / J vide Luc xxii
wel at Hedningers Førster haffue herredøme offuer dem / Oc
de som ære ypperlige / de bruge deris mact mod dem / Det
skall icke saa vere blant eder / Men huilken som vil vere megtig
blant eder / Han skall vere eders tienere / Och hwo som vill
vere ypperst blant eder / han skall vere eders swend / Lige
som Menniskens søn kom icke ath han skulle tienis / men at
tiene Oc ath vd giffue sin siel for mange til genløselse ✱

Der de ginge aff Hiericho / da fulde der en stor skare Mar x
effter hannem / oc der sade to blinde hoff vegn / Der de hørde Lu xviii
at Jesus gik der frem da robede de oc sagde Herre Dauidz
søn miskunde dig offuer oss / folked straffede dem oc bade dem
tige / men de robede diss mere oc sagde. Herre Dauidz søn
miskunde dig offuer oss Jesus stod oc kallede dem til sig
oc sagde / hwad ville i ath ieg skall gøre eder / De suarede /
Herre ath wi mwe see Jhesus forbarmede sig offuer dem / oc tog
paa deris øgen / och de finge strax deris syn oc effter fulde hannem

xxi Capittel

☞ ✿ DEr de komme mod Jherusalem til Betphage hoss Oliue
Første bierg Da vdsende Jesus to aff sine disciple och sagde
Søndag Gaar bort i den by som ligger faar eder/ Der finde i strax
i aduent en aseninde som er bunden oc hendis føl met hende/ løser
Luce xix dem oc leder dem till mig Spør nogen eder at hwi i det gøre/
Mar x da suarer Herren haffuer dem behoff/ saa skal han strax lade
Joan xii dem gaa Dette er altsammen skeet/ at det skulle fuldkommis
som Propheten sagde Siger Sions daatter See din konge
kommer til dig spagferdig sidende paa en aseninde och
hennis føll

Disciplene ginge bort oc giorde som Jhesus dem befol.
Och komme igen met aseninden oc føllet/ De lagde deris
kleder paa dem/ oc sette hannem der paa Mange aff almwen
Esa lxii bredde deris kleder paa vegn/ somme hogge grene aff træene
zacha ix och strodde paa vegn . Och almwen som gik faare och effter
hannem robede och sagde Hosianna Dauidz Søn (giff salighed)
Velsigned er den som kommer i Herrens naffn/ Hosianna
(giff salighed i høyste hiemle ✱

☞ ✿ ✿ Der han kom ind i Jherusalem da bleff al staden
Tisdagen oprørd De sagde/ hwo er denne Almwen suarede Det er den
psal cxvii Prophete Jhesus aff Nazaret i Galilee land Jesus gik ind
Marci xi i Gudz tempel oc vd dreff alle som der solde oc købte/ oc
Luce xix omkaste vedslernis bord/ oc deris stole som solde dwer oc
Esaie lvi sagde til dem Det er screffuit At mit hwss skal kallis ith bede
Jere vii hwss Men i giorde det til en røffuere kwle/ Saa ginge blinde
Mar xij oc halte til hannem i templen/ oc han giorde dem helbrede

Der preste høffdingene oc de scrifft lerde saage de vnder
oc tegen som han giorde/ oc hørde ath børnene robede i
templen oc sagde Hosianna Dauidz søn (giff salighed) Da
bleffue de vrede oc sagde til hannem Hører dw huad disse
psal viii sige Jesus suarede dem ia/ Haffue i icke læst/ ath aff smaa
børnis munde/ och aff deris som die fuldkommede dw
loffuit/ Jhesus gik vd aff staden fra dem bort til Bethaniam
oc tøffuede der

Om morgenen der han ville gaa till bage igen till staden/ da hwngrede han/ han saa ith figen træ paa vegn/ och gik till det oc fant inted der paa vden all enište blad/ Thi sagde han till deth/ der skall aldrig mere vore frwct paa dig/ och figen træed bleff strax visned/ Der disciplene det saage da forundrede de storlige der paa och sagde/ Huorledis visnede det figen træ saa snart/ Jhesus suarede Sandelige siger ieg eder/ ath er det saa ath i tro och icke twile/ Da skulle i icke all enište gore deth som hende dette figentræ. Men och saa ath om i sige til ith bierg gack och kast dig i stranden/ da skall det ske. Och alt det som i bede i eders bønner och tro det skulle i faa Marci xi Luce viii

Der Jesus kom i templen igen Da ginge preste høffdingene/ och de elste for folked til hannem som han stod oc predickede och sagde/ Met hwad mact gør dw dette/ eller hwo gaff dig denne mact Jhesus suarede dem och sagde/ Jeg skall och sporge eder ath noget/ Er det saa ath i sige mig det. Da skall ieg och sige eder met hwad mact ieg gor dette/ Hueden vor Joannis daab/ Vor han aff Hiemmelen eller aff menniskten De tencte och sagde ved dem selffue/ Er det saa ath wii sige aff hiemmelen/ Da siger han til oss Hwi trode i icke hannem Sige wii och aff menniskten Da frocte wii faar almwen/ thi alle holle Joannem for en Prophete/ Saa suarede de Jesu och sagde wii vide det icke/ Jesus sagde til dem Jeg skal icke heller sige eder met hwad mact ieg gor dette Marci xi Luce xx

Men huad tockis eder her om/ Der vor en mand som hagde to sonner och han gik till den forste och sagde/ Son gack och arbeyde i min vingaard i dag/ han suarede/ Jeg vil icke men siden angrede han det och gik did/ Faderen gik til den anden son och bad hannem Han suarede Herre/ ieg vil gaa/ oc han gick did icke/ huilken aff de to giorde sin faders vilge De swarede den forste

Jesus sagde til dem Sandelige siger ieg eder At obenbare syndere oc skøger skulle gaa ind i Hiemmerigis rige for en i/ Thi ath Joannes kom till eder met retwisheds vey/ och i trode hannem icke/ Men obenbare syndere och skoger trode hannem/

Och der i hagde seet hannem da giorde i icke bod/ och i trode hannem icke heller der effter

☞ ✿ Fredagen — ✿ Hører en anden lignelse/ Der vor en rig mand som plantede en vingaard/ och giorde ith gerde om hannem/ och groff en perse i hannem/ Och bygde der ith torn/ och lod
Luce xx — agermend hannem till leye och for bort vden landz/ Der
Mar xij — frwctens tid kom/ da sende han sine swene til agermendene
Esaie v — ath anamme fruct aff vingaarden/ De toge fat paa suenene/
Jerem ii — En sloge de/ den anden steneде de/ Den tredye sloge de i hiel/ Han sende atter flere swene did en han giorde før/ Och de giorde lige saa mod dem

Paa det siste sende han sin egen søn till dem oc sagde/ de skulle blwis for min søn/ Der agermendene saage hannem da sagde de till hwer anden/ Denne er arffuing kommer oc lader oss sla hannem i hiel/ och beholde hans arff Saa grebe de hannem och støde hannem vd aff vingaarden/ oc sloge hannem i hiel/ Naar vingardens herre kommer/ hwad skal han da gøre de bønder/ De suarede/ Han skal sla dem i hiel for de ere onde/ och lade andre agermend sin vingard till leye/ som skulle giffue hannem frwct i tilbørlig tid

psal cxvii — Jhesus sagde till dem haffue i icke leest i scrifften. Den
Actu iiij — sten som muremesterne bort kaste/ Han er giort till en hiørne
Roma ix — sten Det er giort aff Gud och det er vnderligt for vaare
j Petri ij — øgen. Thi siger ieg eder ath Gudz rige skall tagis fra eder
Marci xi — oc giffuis hedningene som gøre fruct der aff Oc huilken som falder paa den sten/ han skal sønder slaff/ Oc paa huilken han falder den skall han sønder knyse/ Der preste høffdingene och Phariseerne hørde hans lignelser/ Da forstode de væl ath han talede om dem Saa ville de grebet hannem/ Men de reddis for almwen/ thi ath de hwlle hannem for en Prophete. ✱ ✂

Jesus talede til dem igen ved lignelser och sagde

xxij Capittel

☞ ✿ Den xx Søndag — Himmerigis rige lignis ved en Konge som giorde sin søns brollep/ och vd sende sine swene at de skulle

indkalle dem som budne vaare til bryleppet/ och de ville icke
komme/ Han vdsende strax andre suene oc sagde/ Siger dem Luc xiiij
som budne ære Seer mit maaltid er rede mine øxen och Apo xix
hiemfødde queg/ och fwle ere slagne/ och all ting er rede/
kommer til brylleppet. Men de forsømede det och ginge bort/
Den ene till sin by/ den anden til sin købmanskaff. De andre
grebe hans swene/ Der de hagde bespottet och pint dem/ da
sloge de dem i hiel.

Der Kongen det hørde da bleff han vred/ Och vdsende sit
stridz folk/ oc lod sla de mandrabere i hiel/ och brende deris
stad Och sagde til sine swene Brylleppet er rede/ men de
som vaare budne/ de vaare icke verdige til ath komme/ Gaar
fordi vd paa alle veye och beder alle til brylleppet som i kunde
finde/ Hans swene ginge vd paa veyene oc gaderne oc saffnede
alle som de funde/ baade onde oc gode/ oc brylleppet bleff
fult aff dem som sade til bordz

Kongen gik ind ath see dem som sade til bordz/ oc saa der
en mand som icke hagde brylleps kleder paa Han sagde till
hannem Ven huorledis gik dw her ind/ och hagde icke brylleps
kleder paa/ han tagde qwer/ Kongen sagde til sine swene/
binder hans hender och føder oc kaster hannem i det vdnertis
mørk Der skal bliffue graad oc tender gnidsle/ Thi mange ere
kallede/ men faa ere vdualde ✶ ☧

✿ Da ginge Phariseerne bort i raad ath de ville gribe ✿ ☞
hannem i hans ord/ De sende deris disciple til hannem met Den xxiij
Herodis tienere de sagde Mestere wii vide ath dw est sandrw Søndag
och lærer Gudz vey i sandhed och dw rædis ingen/ dw acter Luce xx
icke heller menniskens personer/ sig oss fordi hwad dig tøckis Mar xij
Sømer det sig ath giffue Keyseren skat eller ey Jesus viste
deris ondskaff/ thi sagde han Hwi friste i mig i øgen skalke
Lader mig see den penning som giffuis til skat de finge hannem
en penning/ Han sagde til dem/ hwes billede oc omscrifft er
dette/ De swarede Keyserens/ Han sagde til dem/ thi giffuer
Keyseren det Keyseren bør/ och Gud det som Gud bør. ✶ ☧ Rom xiij

Der de det hørde da forundrede de sterlige och ginge fra
hannem. Den samme dag ginge Saduceerne till hannem (som Marci xii

Luce xx fige ath man skall icke opstaa aff dodr) De spurde hannem ath
Actu xxiij och sagde. Mestere? Moses sagde Dør nogen och haffuer icke
Deu xxv børn/ Da skal hans broder tage hans hustrwe til ecte/ oc
affle sin broder slect/ Och hær vaare siw brødre hos oss/ den
første giffte sig och døde for vden børn/ och lod sin broder
sin hustrwe effter sig/ saa giorde och den anden/ oc den tredye
broder ind till den siwende/ Paa det siste døde och qwinden/
naar alle opstaa aff doden/ hwes hustrw skall hwn da være
aff disse siw mendz thi de hagde hende alle sammen.

Jhesus suarede dem och sagde J fare vild och i vide icke
scrifften/ icke heller Gudz mact/ Naar de opstaa/ da skulle de
icke gøre bryllep eller gifftis Men de skulle bliffue lige som
Gudz engle i hiemmelen Haffue i icke læst om de dødis op-
Exodi iii standelse/ det som eder er sagt aff Gud som sagde/ Jeg er
Abrahams Gud oc Jsaacs Gud oc Jacobs Gud/ Gud er icke
de dødis Gud/ men de leffuendis Gud. Der almwen det
hørde/ da forundrede de paa hanss lerdom

☞ ✿ ✿ Der Phariseerne hørde ath Jesus hagde stoppet mwnden
Den xviij paa Saduceerne/ da ginge de till hobe/ Och en aff dem som
Søndag vaar en doctor i lowen fristede hannem oc sagde. Mestere
Marci xii hwad er det største bud i lowen Jesus suarede. Dw skalt elske
Deute vi Gud din Herre/ aff alt dit hierte/ och aff all din siel/ och
aff all din hw/ Det er det første och største bud/ Det andet
Leui xix bud lignis dette Dw skalt elske din ieffn christen lige som dig
selff/ Paa disse twende bud henger all lowen och Propheterne.
Der Phariseerne vaare saffnede/ da spurde Jesus dem ath
och sagde. Hwad tøckis eder om Christo hwes søn er han/
de suarede Dauidz søn Han sagde/ Huorledis kaller da Dauid
Psal cix hannem sin Herre i aanden sigendis Herren sagde till min
Herre/ sid hoss min høgre hand/ till ieg setter dine wuenner
till dine føders fodeskammel. Men Dauid kaller hannem sin
Herre/ huorledis er han da hans søn/ Der kunde ingen
sware hannem ith ordh. Icke vaar der heller nogen dristig
till ath spørge hannem mere ath effter den dagh. ✱ ✠

xxiij Capittel

Jhesus talede da til almuen oc til sine disciple och sagde
De scrifftlerde och phariseer side paa Mosi sæde/ Thi
holder alt det de biwde eder men gører icke effter deris
gerninger/ thi ath de sige det oc de gore det icke De binde
sware byrder til sammen som ere vdraglige/ och legge dem paa Marc xij
mennistens skuldrer Men de ville icke røre dem selffue met en Jacobi iij
finger De gore all deris gerning ath de skulle ansees aff
mennistene De gøre brede paamindelsis bremme paa deris
kleder met stor scrifft De begere de øffuerste sede i gestebud/
och de ypperste stole i Sinagogerne/ Oc de ville hilsis paa
torffuit Oc ath folket skal kalle dem mestere/ Men i skulle icke
lade eder kalle mestere Thi ath en er eders mestere som er
Christus/ oc i ere alle brødre

J skulle icke kalle eder nogen Fader paa iorden thi ath
en er eder Fader som er i hiemmelen/ J skulle icke heller
kallis mestere/ thi ath en er eder mestere som er Christus
Den som er ypperst blant eder/ han skal vere eders tienere/ Luc xiiii
oc den som sig selff ophøger han skal ned tryckis Och hwo som och xviii
sig ydmyger han skal ophøffuis

Ve eder scrifft lerde Phariseer oc øgen skalke Thi ath
i locke Hiemmerigis rige til for mennistene/ oc i gaa icke
selffue der ind/ Och i tilstede icke heller ath de mwe gaa der
ind som gerne ville

Ve eder scrifft lerde Phariseer oc øyen skalke/ Thi ati op
æde vidners huff oc goz/ i det ati læse longe bøner oc lesninger/
thi skulle i faa diss større fordømelse

Ve eder scrifft lerde/ Phariseer/ oc øgen skalke/ thi ati
gaa om land oc vand Ath i kunde locke oc vende nogen
fremmed til eders low Naar han haffuer det giort Da gøre
i hannem til heluedis søn dubbelt mere en i ere selffue.

Ve eder i blinde ledere som sige/ ath huo der sweer om
templen det er inted Men huo som swær om templens guld
han er skyldig O i daarer oc blinde menniske huad helder er
guldet yppermere en templen som gør guldet helligt J sige

oc/ huilken som sweer om altered det er inted Men hwo som
swær om gaffuen som der er paa/ han er skyldig
O i blinde mennisske Hwilked er ypperst enten gaffuen/
eller altered som gør gaffuen hellig Huilken som swær om
altered han swær om det/ oc om alt det som er paa altered
Oc hwo som swær om templen Han swær om hannem och
ved den som bor i templen/ Och hwo som sweer om hiemmelen/
Han swær om Gudz sæde/ oc om hannem som sider paa sædet
Luce xi Ve eder scrifft lerde/ Phariseer och øgen skalke thi ati
tinde mynte/ anis oc kommen/ oc i forlade det som er swarere
i lowen som er ræt dom/ miskundhed/ oc troen Dette skulle
i gøre/ oc icke forsøme det andet O i blinde leeræ som si
vandet for myg och i sluge ith helt chamel diwr Ve eder
scrifft lerde Phariseer oc øgen skalke/ Thi ati tho eders fad
och dricke kar vden til/ oc inden til ere i fulde met roff och
slemhed O dw blinde Pharisee/ gør det forst rent som er
inden i fadet och i dricke karet/ ath det som er vden til kan
luce xi och bliffue rent Ve eder scrifftlerde/ Phariseer oc øyen skalke
Thi ati ere lige som hwid kalkede graffuer/ som synis deylige
vden til for menniskene/ men inden til ere de fulde met dodis
ben och all wrenhed Saa synis i oc vduertis retuise for menni-
skene/ men induertis ere i fulde aff bedrageri oc ondskaff
Ve eder scrifft lerde Phariseer och øyen skalke Thi ati
opbygge propheternis graffuer/ oc i pryde de retwisis graffuer
oc sige Hagde wii vered til i vaare foreldris dage. Da ville
wii icke samtocked met dem At sla Propheterne i hiel Saa ere
i eder selffue til vitnesbyrd Ath i ere deris børn som sloge
Propheterne i hiel/ fuldkommer oc eders forfedris maall
O i hugorme oc øgle slect/ huorledis skulle i vndgaa heluedis
fordomelse
☞ ✿ ✿ Seer ieg sender til eder Propheter oc vise/ oc scrifft-
S Staffens dag lerde mend/ somme aff dem skulle i sla i hiel somme skulle
i kaarss feste/ oc somme hustruge i eders Forsambling Oc
forfolge dem fra en stad til en anden/ at alt retferdigt blod
skal komme offuer eder/ som er vdgydet paa iorden/ fra den
retferdige Abels dod/ oc ind til zacharie barachie sons blod

som i sloge i hiel mellem templen oc alterid Sandelige siger
ieg eder At alt dette skal komme offuer denne sleect/ Jherusalem Gene iiii
Jherusalem som i hiel slar Propheter oc stener dem som ere Hebre xi
sende til dig Huor tit ville ieg saffned dine sønner/ lige som ii parali
en høne saffner sine kyllinge vnder sine vinge/ och i ville icke xxiiii
See eders huss skulle bliffue ode Jeg siger eder J skulle icke Luce xiii
see mig her effter/ før en i skulle sige Velsigned er den som iiii esdre i
kommer i Herrens naffn * ꝫ

xxiiij Capittel

JHesus gik vd aff templen Saa ginge hans disciple til Mar xiii
hannem/ ath de ville vise hannem templens bygning/ Luce xxi
han sagde til dem/ See i icke alt dette Sandelige siger ieg
eder/ Der skal icke bliffue en sten heel paa den anden/ ath
han skal ey ned slaff Der han sad paa oliue bierg Da ginge
hans disciple lonlige til hannem oc sagde Sig oss naar dette
skal ske/ och hwad tegen der skal ske mod din tilkommelse oc
verdens ende

Jhesus swarede dem oc sagde/ Seer til ath ingen bedrager
eder Thi der skulle mange komme i mit naffn oc sige/ Jeg er
Christus/ oc de skulle bedrage mange J skulle høre strider och Ephesi v
tidinger om orloff oc krig seer til ati icke forferdis/ Disse Collo ii
ting skulle endelige skee/ men enden er icke en da/ det ene Corin iii
folk skal opregse sig mod det andet/ oc ith rige mod det Marc xiij
andet/ Oc der skal komme pestilentze/ hunger/ oc iordskelff
alle vegne Alle disse ting ere drøffuelsens begyndelse/ Da skulle Joan xv
de forraade eder til pine oc plaffue/ oc sla eder i hiel/ Oc
i skulle hadis aff alle menniske for mit naffn skyld/ oc mange
skulle lide modgong Oc den ene skal forraade den anden/ oc
hade hwer anden indbyrdis Der skulle da mange falske Propheter
komme oc bedrage mange/ Oc for ondskaben bliffuer da saa
stor/ Thi skal och kerligheden bliffue liden i mange/ Men huo
som bliffuer stadig til enden han skal bliffue salig Dette Actuum ij
Gudz Rigis Euangelium skal predickis offuer al verden alle
folk til vidnesbyrd/ och da skal enden komme

Naar i see saadan græselig forderffuelse aff hvilken Daniel
Danie ix prophete sagde der han stod i den hellige sted Hwo som det
læss han forstaa det oc merke det/ Da skulle de som ere i
Jødeland fly til biergene Hue som er paa taget/ han skal
icke gaa ned oc tage noget aff sit hwss/ Oc hwo som er paa
ageren/ han skal icke løbe til bage och tage sine klæder

Ve dem som føde børn och giffue ath di i de dage/ Beder
Dani xij ati skulle icke fly om vinteren eller om sabbaten Thi der skal
da bliffue saa stor bedroffuelse Ath der vor aldrig saadan før
aff verdens begyndelse til nw Och der skal ey heller komme/
Oc vden de dage bleffue forstecte/ da bleffue der inge mennisske
salige/ Men de dage skulle forstectis for de vdualdis skyld

Siger da nogen til eder/ See her er Christus/ eller der
Mar xiii er han/ da tror det icke/ Thi ath der skulle komme falske
Luc xvij Christne/ och falske Propheter blant eder/ och gore mange
store tegen oc vnderlige ting Saa ath de vdualde skulle och
dragis til vildfarelse om det er mweligt See dette siger ieg
eder tilforn Thi ath er det saa ath de sige til eder/ See
Christus er i ørken/ da gaar did icke/ Sige de och/ see han
ær i herberet/ da tror det icke/ Thi at lige som liwned
kommer aff øster och sees til vester/ Saa skall och Mennisskens
sons tilkommelse bliffue/ hwor ith aadsel er/ did samblis oc ørne

Ezechie Strax effter den græselige tid skal solen formørkis och
xxxii maanen skal miste sit skin/ och stiernerne skulle falle aff hiemmelen/
Esa xiii och hiemlenis macter skulle roriss/ Da skal Mennisskens sons
Joh iii
Apoca vi tegen skinne paa hiemmelen/ Da skulle alle slecter paa iorden
græde/ Och alle skulle see Mennisskens søn komme i hiemmelens
skyer met swar mact och stor ere/ Han skal vdsende sine Engle/
ath kalle alle sine vdualde met en stor baswne liwd/ aff øster
oc vester/ synder och nør/ fra de offuerste hiemle och til
de nederste

Lærer en effterligning aff ith figen træ/ Naar det faar
Marc xiii knopper och bladene bryde vd/ da vide i ath sommeren er
Luc xxi nær Saa skulle i oc vide ath dommen er nær/ naar i see dette
altsammen/ Sandelige siger ieg eder denne alder skal icke
forgaa/ før en alt dette skeer/ hiemmel och iord skulle forgaa/

men mine ord skulle icke forgaa/ Framdelis om den dag och
time ved ingen/ Icke heller Englene i hiemlene/ och ingen
vden min Fader all ene

Men lige som det skede i Noes dage/ Saa skal oc Menniskens Lu xvii
sons tilkommelse bliffue/ Lige som de vaare i de dage der Gene vii
floden kom De ode och drucke oc feste hustruer oc giffte dis til
den dag som Noe gik i arken Oc de viste inted der aff for
floden kom oc tog dem bort altsammen Saa skal oc Menniskens
sons tilkommelse bliffue/ Da skulle to vere paa ageren/ den
ene skal anammis/ oc den anden skal forladis/ Der skulle to
male i en molle/ den ene skall anammis/ och den anden
skal forladis

✿ Vaager fordi/ thi ati vide icke paa hwad tid eder ✿ ☞
Herre skal komme/ Men det skulle i vide ath viste hosbonden Confesso-
paa huad tid tyffuen skulle komme/ Da vogede han visselige ris dage
oc icke tilstedde/ at hans hwss bleffue brudet/ Verer fordi S bodels
altid rede/ Thi ath Menniskens son skal komme paa den time dag
som i icke mene Hwilken er en tro och snild swend/ som Mat xiiii
herren haffuer skicked offuer sit tiwende/ ath giffue dem mad
i tide/ Salig er den suend som herren finder saa gore naar
han kommer/ Sandelige siger ieg eder/ ath han skal skicke
hannem offuer alt sit goß * ✠

Men om den onde swend siger i sit hierte/ min herre Luce xij
toffuer ath komme Oc begynder ath sla sine stalbrodre/ och Apo xvi
eder oc dricker sig fuld med drandere Da skal den swendis ii Cor v
herre komme paa den dag som han icke venter hannem/ Oc
paa den time som han icke ved/ oc hwgge hannem sonder/ oc
giffue hannem sin lon hoss ogen skalke/ Der skal bliffue graad
och tender gnidsle

Det xxv Capitel

Hiemmerigis rige lignis ved thi Jomfruer som toge deris ✿ ☞
lamper och ginge vd mod brudgommen/ Fem aff dem Jomfruers
vaare daarlige/ oc Fem vaare wise/ De daarlige toge deris daghe
lamper met dem oc icke olye Men de vise toge olye met dem

i deris kar oc lamper/ Der brudgommen toffuede at komme/ da begynte de ath soffue/ och soffue alle/ Om midnatis tide sagde en høy rost See brudegommen kommer/ gaar vd mod hannem Saa stode alle Jomfrwerne op at beredde deris lamper/ Da sagde de daarlige till de wise giffuer oss aff eders olye/ thi vaare lamper vdsløckis/ De wise suarede Ney ingeledis/ thi der er icke nock till eder oc oss/ Men gaar heller bort til dem som selge olye/ oc køber eder selffne olye

Der de ginge bort at købe/ da kom brudgommen Oc de som da vaare rede/ de ginge ind met hannem til bryllepped/ oc dørren bleff lwct/ Siden komme de andre Jomfrwer och sagde/ Herre Herre lad oss ind/ Han suarede och sagde/ sandelige siger ieg eder/ Jeg kender eder icke Vaager fordy/ Thi ati vide icke paa hwad dag eller time Mennistens søn skall komme * ✠

Mar xiii Luce xix Der vor en mand som ville fare vden landz Han kallede sine swene til sig/ oc fik dem sith gotz/ Han fik en fem pund Den anden tw/ oc den Tredye ith/ hwer effter sin forstand/ oc for strax bort/ Den som fik de Fem pund/ han gik bort oc køpslo/ oc vant Fem pund paa dem/ Den som fik de tw pund/ han vant oc tw andre pund/ men den som hagde anammed it pund Han gik bort oc groff det ned i iorden/ oc skiulte sin Herris penning Lang tid effter kom disse suenis Herre oc giorde regenskaff met dem

Da gik den frem som hagde fonget fem pund/ oc bar fem andre pund met sig och sagde/ Herre dw fikst mig fem pund/ See hær ære fem andre pund/ som ieg haffuer wundet met dem/ hans Herre sagde til hannem/ vel gode tro swend glæd dig/ thi dw vaast tro offuer en føge ting/ Jeg skal skicke dig offuer meget/ gack ind i din Herris glæde

Han gik oc frem som hagde anammed tw pund oc sagde/ Herre dw fikst mig tw pund/ see her ære tw andre pund som ieg haffuer vundet paa dem/ Hans Herre sagde til hannem/ vel gode tro suend Jeg skal skicke dig offuer meget/ Thi dw vost tro offuer en føye ting/ gak ind i din Herris glæde

Han gik och frem som hagde faaet it pund/ och sagde/ Herre ieg wiste at dw est en haard mand/ oc hoster der som dw icke saade/ och saffner der som dw icke spredde/ Thi frectede ieg/ och gik bort/ oc skiwlte dit pund i iorden/ See her haffuer dw det igen/ hans herre suarede hannem och sagde/ O dw onde och lade swend/ Viste dw ath ieg hoster der som ieg icke saade/ oc saffner der som ieg icke spredde/ Thi skulle dw fonget wedslere mine penninge ath naar ieg komme Ath ieg skulle da faa mit igen met aager

Tager fordi fra hannem det pund han haffuer/ oc faar hannem det som haffuer thi pund/ Thi at huilken som haffuer hannem skall giffuis/ och han skall faa nok/ Men huilken som icke haffuer/ det han haffuer/ skal oc tagis fra hannem/ oc kaster denne vnøttige suend i de yduertis mørk/ der skall bliffue graad oc tender gnidslæ Marci iiii Luce viii

☩ Naar Menniskens søn kommer i sin herlighed/ oc alle hans hellige engle met hannem/ Da skal han side paa sit ærefulde sæde Oc alle folk skulle saffnis for hannem Och han skall skilye dem fra huer andre/ lige som en hyrde skilyer faarene fra gederne/ Och han skal sette faarene hoss sin høgre side/ oc gederne paa den venstre side Da skal kongen sige till dem som ære hoss hans høgre side/ kommer min faders velsignede børn/ oc besider hiemmerigis rige som eder er beredt aff verdens begyndelse/ Thi ieg hwngrede oc i gaffue mig at æde Jeg tørstede oc i gaffue mig dricke Jeg vor husuild oc i læde mig huss/ Jeg vor nøgen/ oc i kledde mig/ Jeg vor siwg oc i søcte mig/ Jeg vor i fengsel oc i komme til mig ☩ Alle siele dagh En tisdag Esa lviii Eze xviii Eccle vii

Da skulle de retferdige suare hannem oc sige/ Herre naar saage wi dig hungrig/ oc gaffue dig mad/ naar saage wi dig tørstig oc gaffue dig dricke Naar saage wi dig huswild oc læde dig huss Eller nøgen oc kledde dig/ Eller naar saage wi dig siwg eller i fengsel oc søcte dig Da skal kongen sware dem oc sige Sandelige siger ieg eder/ Det i giorde en aff disse mine minste brødre/ det giorde i mig

Psalm vi Da skal och Kongen sige till dem som ære hoff hans
Luce xiii venstre side Gaar bort fra mig i forbannede i den ewige ild/
som er beredt til dieffuelen och hans ande engle Thi ieg
hungrede oc i gaffue mig icke mad/ ieg tørstede/ oc i gaffue
mig icke dricke/ Jeg vor hussuild/ oc i læde mig icke hwff Jeg
vor nøgen/ oc i kledde mig icke Jeg vor siwg oc i fengsel oc
i søcte mig icke Da skulle de sware hannem och sige/ Herre
naar saage wii dig hwngrig eller tørstig/ eller hwswild/ eller
nøgen/ eller siwg/ eller i fengsel och wi tiente dig icke

Da skal han sware dem oc sige Sandelige siger ieg eder/
Det i giorde icke en aff disse mine minste det giorde i icke
Joan v heller mig/ Saa skulle de gaa bort i den ewige pine/ Men de
retwise skulle gaa ind i det ewige liff * ☧

xxvi Capittel

☞ ✿ Palme Sondag tu hele ca Det stede der Jesus hagde ent alle disse taler/ da sagde
han till sine disciple J vide at om to dage her effter
da bliffuer det paaske Oc Menniskens søn skall forradis oc
korss festis Da forsamledis Preste høffdingene oc de scrifft
Mar xiiij lærde/ oc de elste for folked i Bispens sal som hed Caiphas
Luc xxii och ginge der sammen i raad at de kunde gribe Jesum met
Joan xii swig/ oc sla hannem i hiel De sagde icke paa høgtidens dag
At der skal icke bliffue opløb blant folked

Der Jhesus vor i Bethania i Simons den spedilskis huss/
Da gik en qwinde till hannem som hagde en albaster bødk
met dyrebar smørgelse/ den lod hun paa hans hoffuit som
han sad til bordz Der hans disciple det saage/ da toge de
det til møstike oc sagde/ hwad giorde denne spildelse behoff
Thi denne smørgelse motte bleffuit solt for meget at giffue
fattige/ Jesus fornam det oc sagde til dem/ Hwi ære i vrede
paa denne qwinde/ Hwn giorde en god gerning mod mig
J haffue altid fattige hoff eder/ men i haffue mig icke altid/
men at hwn lod den smørgelse paa mit legeme/ det giorde hun
at ieg skal begraffuis Sandelige siger ieg eder/ Ath hwer som

helst dette euangelium bliffuer predicket i all verden Da skal
dette och sigis som hun giorde/ hende til hukommelse

Da gik en bort aff de tolff som hed Judas Jscarioth til Mar xiiij
Preste heffdingene och sagde til dem/ Hwad ville i giffue Luc xxij
mig ath ieg vil forraade eder hannem/ De gaffue hannem
tredivge solff penninge/ Der effter søcte han leyliged til/ ath Huer pen-
han kunde forraade hannem Men paa den første vsyrede ning vor
brødz dag (det vor skertorsdag) Da ginge disciplene till saa god
Jhesum och sagde Hwor vilt dw at wii skulle berede dig at som en halff
æde paaske Han suarede gaar i staden till en mand och siger gylden
till hannem Mesteren siger/ min tid er hart hoss/ Jeg vill
holle paaske hoss dig meth mine disciple/ Disciplene giorde
som Jesus dem befol/ oc beredde paaske

Om afftenen sette han sig til bordz met sine tolff disciple Mar xiiij
Som de ode da sagde han til dem Sandelige siger ieg eder/ Luc xxii
ath en aff eder skal forraade mig/ De bleffue saare bedrøffuede Joan xiii
Oc hwer sagde serdelis til hannem/ Herre er det icke ieg/ Psal xl
Han suarede dem och sagde Den som døppede sin hand i
fadet met mig/ han skal forraade mig Menniskens søn gaar
lige som det er screffuit om hannem. Men we det mennisky
ved huilken/ Menniskens søn forraadis/ Det vaare gaat for
hannem ath han hagde icke vered fød Judas som forraadde
hannem sagde Mestere er det icke ieg/ han suarede/ dw
sagde det.

Der de ode da tog Jhesus brødet/ och tackede Gud och
brød det sønder oc gaff sine disciple det och sagde Tager oc
eder det er mit legeme Saa tog han dricke kared och tackede
Gud/ och fik dem oc sagde/ dricker alle her aff thi det er
mit blod/ huilket som er det ny testamentis/ som skal vdgydis
for mange till syndernis forladelse. Men ieg siger eder Jeg
skal icke her effter dricke met eder aff dette vintreis frwct/
for paa den dag ath ieg dricker deth nyt met eder i min
faders Rige.

Der de hagde swnget Gud loff/ da ginge de vd paa
Oliue bierg/ Da sagde Jesus til dem/ J denne nat skulle
i alle lide skendsel i mig Thi det er screffuit Jeg skal sla Zacha xiii

hyrden/ oc hiordens faar skulle atspreees Naar ieg er opstonden/ da skal ieg gaa til Galileen for eder Peder suarede oc sagde til hannem/ Er det saa ath alle lide skendsel i dig Da skal ieg dog aldrig beskemme mig for din skyld Jesus sagde til hannem Sandelige siger ieg dig. Ath i denne nat for en hanen gall/ da skalt dw forsuerge mig tre gonge/ Peder suarede hannem/ skulle ieg en. dø met dig/ da skal ieg icke forsuerge dig. Saa sagde oc alle de andre disciple

Jesus kom met sine disciple till en mark kallis Getsamane/ der sagde han til dem/ sider her men ieg gaar did bort och beder. Han tog Peder och de to zebedei sonner met sig/ och
Job vi begynte ath sorge oc bedroffuis Jesus sagde til dem/ min siel er bedroffuit til doden/ bliffuer her oc vaager met mig Saa gik han lidet framber oc falt ned paa sit ansicte oc bad oc sagde/ O min fader er det mweligt/ da lad denne kalk gaa fra mig Men lad det dog ske som dw vilt/ oc icke som ieg vil

Der han kom til bage igen til disciplene da soffue de. Han sagde till Peder kunde i icke vaage en time met mig Vaager oc beder ath i skulle icke falle i fristelser Thi at aanden er redebon men legemet er skrobeligt Han gik strax anden tid bort oc bad och sagde. O min Fader maa det icke ske ath denne kalk skall tagis fra mig/ vden ath ieg skal dricke hannem/ da ske din vilge/ Der han kom till bage igen da soffue de/ thi deris ogen vaare twnge Han gik fra dem och bad tredye tid den samme bon/ Oc kom saa igen oc sagde till sine disciple. Soffuer och hwiler eder nw/ seer tiden er kommen Ath Menniskens son skal forraadis i synderis hender/ staar op oc lader off gaa Seer han er hart hoff som mig
Mar xiiii forraader/ Men han saa talede da kom Judas en aff de tolff/
Luc xxij och en stor skare met hannem met swerd oc vaaben som
Joan xviii vaare vdsende aff Preste hoffdingene/ och aff de elste for folked/ Den som hannem forraade gaff dem ith tegen oc
Job ii sagde Huilken ieg kysser det er han/ griber oc holder hannem

Han gik strax til Jesum och sagde/ Hil vere dw mestere/ oc kyste hannem Jesus sagde til hannem/ ven hwor fore

kompt dw . De ginge strax frem och grebe Jesum . En Gene ix
aff dem som vaar met Jesu vd drog sit swerd oc slo bispens Apo xiii
swend/ oc hog hans øre aff Da sagde Jesus til hannem/ stick
dit swerd i sin balg Thi ath alle som tage swerd/ de skulle
dø met swerd/ eller ment dw icke ath ieg kan bede min fader/
at han sender mig mere en tolff engle skare Huorledis skulle
da scriffterne fuldkommis/ thi det bør saa ath ske

Jhesus sagde till skaren J ginge vd met swerd oc vaaben
ath gribe mig (lige som till en røffuere) Jeg sad daglige Esaie liii
i templen hos eder oc predickede/ och i grebe mig icke/ Tren iiii
Men dette er altsammen skeet at Propheternis scriffter skulle
fuldkommis

Saa flyde alle hans disciple och forlode hannem/ De Mar xiiij
andre ledde Jesum fangen til Caipham Presternis Biscop Luc xxii
der som de scrifftlerde och de ælste vaare forsamlede/ men Joan xviii
Peder gik longt effter hannem till Bispens Palatz/ och sette
sig der blant tienerne/ ath han ville see enden Bispen oc de
elste faar folket/ och alt raadet sockte falske vidne mod Jesum/
ath de kunde komme hannem till døde/ De kunde dog inted
finde alligeuel ath der vaare mange falske vidne komne/ Paa
det siste komme der tw falske vidne och sagde/ Denne sagde/
Jeg kan ned bryde Gudz tempel/ och opbygge hannem den
tredye dag

Da stod Bispen op och sagde til hannem/ Swarer dw
inted til dette som de vidne mod dig/ Jesus tagde/ Da sagde
Bispen til hannem/ Jeg beswerg dig ved den leffuende Gud/
ath dw siger oss om dw est Christus Gudz søn/ Jhesus suarede
hannem/ Dw sagde det/ Men dog siger ieg eder/ Ath i skulle
her effter see Menniskens søn side hoss Gudz hogre hand/ och
komme i hiemmelens skyer/ Da bleff Bispen vred och reff sine
kleder sønder och sagde/ Han bespotter Gud/ huor til behoffue Esaie l
wii en nw flere vidne/ See i hørde nw hans bespottelse/ hwad
tockis eder/ de suarede/ han er skyldig til døden/ Saa spotte
de hannem i hans ansickt/ och sloge hannem store kindhester/
De bunde ith klede for hans øgen/ och sloge hannem met

deris hender paa hans ansicte och sagde/ Christe gæd till
och sig oss hwo dig slo.

Mar xiiij Peder sad i forstwen/ der gik en pige til hannem och
Lu xxij sagde/ Dw vost och met Jhesu aff Galileen/ han nectede for
Joan xviii dem alle oc sagde Jeg ved icke huad dw siger/ Der han gik
vd med dørren/ Da saa en anden pige hannem/ hwn sagde
till dem som der vore/ Denne vaar och met Jesu aff Nazaret/
Han sagde ney igen met sin eed/ oc sagde/ Jeg kender icke
den mand/ Lidet der effter ginge de frem som der stode/ och
sagde til Peder/ Sandelige dw est oc en aff dem thi ath dit
Marc xv maael rober dig Da begynte han ath forbande oc swerge ath
Job viii han icke kende den mand/ oc saa gel hanen strax/ Da kom
Peder Jhesu ord i hw som han for sagde til hannem/ før
en hanen gal/ Da skalt dw forsuerge mig tre gonge/ saa gik
han vd oc græd beskelige

xxvii Capittel

Marc xv Till morgenen aarle ginge Preste hoffdingene/ oc de elste
Lu xxiii for folked i raad tilsammen med Jesum ath de kunde
Joan xviii komme hannem til dode De ledde hannem bunden bort/
oc antuorde Pontio Pilato hannem som da vor dommere
Der Judas som hannem forraadde saa ath han vor domder/
da angrede han det storlige och bar de tredinge solff penninge
igen til Preste hoffdingene oc til de elste for folked oc sagde
Jeg syndede/ ath ieg forraadde det wskyldige blod De suarede
hwad kommer oss det ved/ dw maat see dig der om Saa kaste
han de xxx solff penninge i templen/ oc gik strax bort och
hengde sig selff i en snare

Preste hoffdingene toge penningene op och sagde Det
somer sig icke at legge dem i kirkens block/ thi det er blodz
werd Der de hagde beraadt dem der om da købte de en ager
for dem aff en potte magere/ ath iorde pillegrime vdi Thi
Zacha xi kallis han en nw blodz ager paa denne dag/ Da bleff det
Jeremie fuldkommet som Hieremias Prophete sagde De toge tredinge
xxxii solff penninge som den solde vor betalet met Hwilken de

købte aff Israels børn/ och gaffue dem for en potte mageris ager. som Herren mig sagde

Der Jesus stod for dommeren/ da spurde han hannem ath och sagde. Est dw Jødernis konge Jesus suarede/ dw siger det/ Der preste høffdingene och de elste for folked kerde paa hannem / da suarede han inted Da sagde Pilatus till hannem / Hører dw icke hwor mange der kerer paa dig Jesus suarede hannem icke ith ord/ thi forundrede dommeren storlige der paa

Dommeren pleyde at giffue almwen en fange løff om høgtiden/ huilken de begerede. Oc han hagde da en berøcted fange som hed Barrabas/ thi sagde Pilatus til dem der de vaare saffnede Hwad heller ville i ath ieg skal giffue eder Barrabam løff eller Jesum som kallis Christus Han viste vel ath de hagde grebet hannem faar awind skyld/ Der Pilatus sad paa domstolen/ da sende hans hustrwe bud til hannem oc lod hannem saa sige. Befatte dig inted met den retferdige mand/ Thi ieg haffuer meget ledet i dag for hannem i søffne.

Preste høffdingene och de elste for folked raadde almwen/ ath de skulle bede Barrabam løff/ och døde Jesum Pilatus sagde til dem Huilken ville i ath ieg skall giffue eder løff aff disse to. De suarede Barrabam. Pilatus sagde til dem Hwad skal Mar xv
ieg da gore Jesu som kallis Christus De sagde alle Han skal Lu xxiij
korff festis Pilatus suarede hwad ont haffuer han giort/ De Joan xviij
robede diss mere oc sagde Han skal kaarff festis Der Pilatus saa at han hagde inted raad met dem Men der bleff io større rob oc bulder blant dem Da tog han vand oc tode sine hender for folked oc sagde Jeg er wskyldig aff denne retwisis blod/ see i vell til Alt folked suarede oc sagde Hans blod komme offuer oss och vaare born Saa gaff han dem Barrabam løff och lod hwstruge Jhesum oc antuorde dem hannem ath han skulle kaarff festis

Saa toge Pilati tienere Jhesum ind paa raadhwset/ oc kallede all skaren til dem/ oc førde hannem aff sine kleder Oc Marc xv
hengde en hwid purpur kaabe om hannem/ och giorde en Joan xix
krone aff torne och satte paa hans hoffuit De finge hannem Luce xxiii

ith røer i sin høgre hand/ oc bøyede deris knæ/ oc bespottede hannem oc sagde Hill vere dw Jødernis konge De bespøtte hannem oc toge ith røer oc sloge hannem paa hans hoffuit/ der de hagde fast slaget oc giort spe oc spot aff hannem/ da droge de kaaben aff hannem och førde hannem i sine kleder Oc ledde hannem vd ath kaarss festis

Der de ginge wd/ da funde de en mand paa vegn som hed Simon aff Sirenen/ den nødde de til ath bære hans kaarss/ der de komme til den sted som kallis golgatha (det er hoffuit pande sted) da gaffue de hannem ædike blandet met galle ath dricke/ Da han smagede det/ da ville han icke dricke/ Der de hagde kaarss fest hannem/ da skiffte de hans klæder och kaste laader om hans kiortel Ath det skulle fuldkommis som
Psal xxi sagt vaar ved propheten/ de skiffte mine klæder blant dem/ oc kaste laader om min kiortel/ de sade och toge vare paa hannem. Och sette hans dødis sag bescreffuen offuer hans hoffuit saa lydendis/ denne er Jhesus Jødernis konge

Der vaare to røffuere kaarss feste met hannem en hoss hans høgre och en hoss hans venstre side/ de som ginge der frem de skødde deris hoffuit oc bespottede hannem oc sagde/ Dw est den som ville bryde templen ned/ och op bygge det igen den tredye dag Frelss dig nw selff Est dw Gudz søn da stig ned aff kaarsset

Preste høffdingene och de scrifft lerde oc elste for folked bespottede hannem oc sagde/ han frelste andre och han kan
Sapien ii icke nw frelse sig selff Er han Jsraels Konge/ da stige ned
Psal xxi aff kaarsset/ da ville wii tro hannem/ han trode paa Gud/ han maa nw frelse hannem om han vil/ thi han sagde/ ieg er Gudz søn De røffuere som vaare kaarss feste met hannem breyede hannem och det samme

Det bleff da mørkt offuer all Jorden fra ser slo oc ind til ni/ oc der klocken vor ved ni/ Da robede Jhesus met stor røst oc sagde/ Eli Eli Lammaazabatani Det er min Gud/ min Gud/ hui forlost dw mig Somme aff dem som der stode hoss och hørde det/ de sagde han kaller paa Heliam Saa kom der strax en løbende aff dem/ oc tog en suomp oc fylde

hannem met ædicke oc sette hannem paa ith røer och racte
hannem ath dricke De andre sagde lad det betemme/ wii ville
see om Helias kommer ath frelse hannem Jesus robede igen
met høy røst oc døde Oc da bleff dwgen i templen reffnen
i tw fra øffuerst och til nederst/ och iorden rørdis oc stenene
broste sønder/ oc graffuerne obnedis Och mange hellige mendz
legeme som før vore døde stode op igen/ oc ginge aff graffuerne
effter hans opstondelse/ Oc de komme ind i den hellige stad
oc obenbarede dem der for mange

Hoffuidzmanden oc de som vaare met hannem ath vocte
paa Jhesu legeme/ saage det iordskelff och andre vnderlige
ting som der skede Thi ræddis de suarlige och sagde/ Sandelige
vor dette Gudz søn Der vaare mange qwinder som hagde
fwlt hannem aff Galileen oc tiente hannem/ de stode longt
fra oc saage der til blant hwilke vor Maria magdalene/ Maria
Jacobi och Jose moder/ och zebedei sønners moder

Om afftenen kom en rig mand aff Arimathia som hed Marci xv
Josep och vor Jhesu discipel/ han gik til Pilatum oc bad Lu xxiii
hannem om Jhesu legeme/ saa befol Pilatus ath faa hannem Joan xix
det Der Josep hagde anammed legemed/ da suøbte han det
i ith rent linklede/ oc lagde det i sin ny graff/ som han Joan xx
hagde vdhugged i en sten Och velte en stor sten for graffuen
oc gik bort Der vor en da Maria magdalene oc den anden
Maria de sade twert offuer fra graffuen

Om anden dagen der effter ginge Preste høffdingene och
Phariseerne til Pilatum oc sagde/ herre wii komme i hw/ ath
den bedragere sagde der han leffuede Jeg skal opstaa igen
den tredye dag/ befal fordi ath beuare graffuen til den tredye
dag/ Ath hans disciple skulle icke komme oc stiele hannem bort/
oc sige for folket ath han er opstonden aff døde Och saa
bliffuer den siste vildfarelse vere en den første Pilatus suarede
i haffue folk nock/ gaar och fornarer graffuen det bæste i kunde
De ginge bort ath beskerme hende och beseglede stenen til
graffuen/ och sette vectære der hoff ath tage vare paa hende

xxviij Capittel

☞ ✿ Paaske afften Mar xvi Joan xx Lu xxiiii

PAaske dag ath morgen som det begyntis ath gryis med dagen/ da kom Maria magdalena och den anden Maria did ath see graffuen Saa bleff der it stort iord skelff och Gudz Engil kom ned aff hiemmelen/ oc gik til oc welte stenen aff graffuen oc sad paa hannem Hans ansict vor klart som en liwn ild/ Och hans klæder vaare hwide som sne Vecterne som toge vaare paa graffuen/ de bleffue saa rædde for hannem ath de vaare lige som døde

Da sagde Engelen til qwinderne rædis icke Thi ieg ved ati lede effter Jesum som vor kaarff fest Han er hær icke thi han stod op som han før sagde/ kommer oc seer (Mar xvi) stæden som Herren vor lagd vdi Gaar snart bort oc siger hans disciple ath han stod op aff døde/ oc skal gaa ind i Galileen for eder Der skulle i see hannem See ieg siger eder det før ✱ ☧

☞ ✿ Fredagen

✿ De ginge hastelige fra graffuen met stor fryct oc glede/ de løbe oc fast ath de ville sige hans disciple det Som de vaare paa vegn/ da møtte Jhesus dem oc sagde/ Hil være i De ginge til hannem och toge paa hans føder oc bade til hannem/ da sagde Jesus til dem rædis icke/ gaar bort oc siger mine brødre at de gaa til Galileen der skulle de see mig

Der de vaare bort gongne/ da ginge somme aff vecterne ind i staden/ och sagde Preste høffdingene alt det som skeet vaar . Saa ginge de til raadz met de ypperste for folket/ der de hagde raadt sammen/ da gaffue de vecterne som toge vare paa graffuen store penninge oc sagde til dem/ Siger for folket ath hans disciple komme om natten och staale hannem bort men i soffue/ Er det saa ath dommeren spør det/ Da ville wii komme hannem til ath tro det/ oc sly det saa ati skulle bliffue vden skade/ de toge penningene och sagde siden for alle som de vaare vnderuisde Oc deris ord bleffue siden saa vdspredde hoff Jøderne ind til denne dag ✱ ☧

☆ De elleffue Apostle ginge bort i Galileen paa it ☆ bierg som Jesus hagde før befaled dem/ Der de saage hannem/ folle de paa knæ oc bade til hannem Somme aff dem twilede en da/ thi gik Jesus frem oc talede til dem oc sagde Mig er giffuen al mact i hiemmelen oc paa Jorden/ Gaar fordi oc lærer alle folk oc døber dem i naffn faders Sons oc den helligandz Oc lærer dem at holle alle ting som ieg haffuer befaled eder oc See ieg ær met eder alle dage til verdens ende * ꝫ

Fredagen i paaske dage

Mar xvi

S Marci leffnid

Sanctus Marcus Euangelista screff dette Euangelium i Rom x aar effter ath/ Vor Herre Jhesus Christus opfor til hiemmelff Han vaar S Peders discipel/ Thi kaller han hannem altid sin aandelige son/ Marcus saa och selff Jhesum Christum oc trode paa hannem Thi scriffuer han oc deth som han saa Jhesum gøre och lære her paa iorden. Denne Marcus kallitt och Hanff/ och han vaar Sancti Barnabe Apostelff broder son/ Som S Pouell scriffuer til de Colloser i det iiij Capittel/ Hanff moder hed Maria och bode i Jherusalem/ oc vaar en gudelig christen qwinde Som S Lucas scriffuer i det xii Capi. i Apostlenis Gerninger/ Ath den tid Gud hagde frelst S Peder aff Kong Herodes hender/ Da kom han til Marie Hansiff moderff hwff som kalliff Marcus

Der S Peder hagde lenge predicked Christi Euangelium i Rom da bade de Christne Marcum kerlige/ Ath han ville scriffue samme Euangelium oc Christi ord oc vnderlige gerninger/ Ath alle kunde lære oc læse och haffue dem daglige for øgen oc komme dem diff bedre i hw/ Thi screff han samme Euangelium for deriff bøn skyld

Det bleff S Peder sagt ath han det screffuit hagde/ Thi saa han det vd offuer/ Der han hagde det læst och forfared i sandhed ath deth vaar rettelige bescreffuit/ Da stadfeste han det i alle maade/ och bød ath det skulle læsiff i den Christne kirke/ Och sende saa Marcum til Egipten/ Ath han der skulle vere Bisscop oc predicke Euangelium och Gudz ord/ Der han hagde der lenge predicked/ Oc vel beskicked alting i den Christne menighed offuer all Alexandrien: Da for han bort Synden i all verden och lærde der alle den hellige Christelige tro/ Han scriffuer Christi Euangelium meget klarlige moren sammelediff som S Matheus gør/ Vden ath S Matheus er nogeth lengre oc begynder aff Jhesu Christi fødelse/ Och S Marcus begynder paa det paff ath han vor xxx aar gammild och lod sig døbe aff S Hanff Baptiste

Euangelium S Marci

Første Capittel

JHesu Christi Gudz Søns Euangelii begyndelse
som screffuit er i Propheterne/ See ieg skal sende
mit bud for dit ansicte som skall berede din vey Mala iij
for dig/ Han skal robe i orcken (och sige) Bereder Esaie xl
Herrens vey och gører hans fostige rette
Joannes vor i orken oc døbte/ oc predickede om døbens Mat iii
bod til synderuis forladelse Alt folcket aff Jødeland oc aff Luce iii
Jherusalem ginge til hannem/ oc døbtis aff hannem i Jordans Joan i
flod/ och bekende deris synder Joannes vaar kled i Camels Luc iii
haar oc hagde it læder belte om sig/ Han od greffhopper oc
vilt hwnnig/ oc predickede oc sagde/ Den kommer effter mig
som er sterkere en ieg/ hueff sko tuenge ieg er icke verdig til
at falle paa knæ oc løse Jeg døber eder i vand Men han skal
døbe eder met den Helligand
Det skede i de dage at Jesus kom fra Nazaret aff Galileen Mat iii
och lod sig døbe aff Joanne i Jordanen/ strax Joannes gik Luce iii
aff vandet da saa han hiemlene skilyeff ath/ och den Hellig- Joan
aand kom ned offuer Jesum som en dwe/ Oc der kom en rost
aff hiemmelen och sagde/ Dw est min elskelige søn/ J huilken
mig er vel behagligt
Den helligand dreff Jhesum strax vd i ørken/ Der bleff Mat iiii
han i feretiuge dage/ och vor fristed aff dieffuelen/ Och vaar Luc iiii
der blant diwr/ Och englene tiente hannem/ Der Joannes ii Petri i
vaar greben da kom Jesus i Galileen/ oc predickede Euangelium Luce v
om Gudz rige oc sagde/ Tiden er fuldkommen oc Gudz rige Joan iiii
tilstunder/ bedrer eder oc troer Euangelio Actu iii

Der Jesus gik hoff det Galileeske haff/ da saa han Peder
oc hans broder Andris kaste deris garn i haffuit/ thi de
vaare fiskere/ Jhesus sagde till dem/ effter folger mig Jeg
vil gore eder til menniskens fiskere/ de gaffue strax deris garn
offuer oc fulde hannem

Mat iiii Han gik lidet der fra/ oc saa Jacob zebedei søn oc
Luce v Joannem hans broder/ som vaare i en baad och sanckede
deris garn sammen/ han kallede dem/ de fulde hannem strax/
och forlode deris fader i baaden met sine tienere

Saa ginge de ind i Caphernaum/ Strax om sabbaten gik
Math vii Jhesus i deris Sinagoge oc predickede och lærde/ De for=
Luce iiii undrede paa hans lærdom/ thi han lærde dem som den der
macten hagde oc icke som de scrifft lerde

Der vor en mand i deris Sinagoge som vor beset met
den onde aand Han robede oc sagde Ach Jesu aff Nazareth
huad haffue wii ath gore met dig/ komst dw hid at forderffue
oss Jeg ved vel huo du est/ thi dw est Gudz hellige/ Jesus
straffede hannem oc sagde/ thi quer oc far vd aff manden/
Den onde aand reff manden/ oc robede høyt/ oc for vd aff
hannem De gruede och forferdis alle storlige/ och sagde mellem
dem selffue til huer anden/ huad er dette/ huad ny lærdom er
denne/ Han binder met mact offuer diefflene/ oc de lide hannem
at/ hans rocte spreddis strax offuer alle land hoff Galileen

Mat viii De ginge aff Sinagogen/ oc komme ind i Peders oc
Luce iiii Andrisis huss met Jacob oc Hanss/ Och Pederss hustruis
moder laa aff kolde singe De sagde Jhesu det Han gik til
hende/ och tog om hendis hand/ och kolde singen forlod hende
strax/ oc hun tiente dem

Om afftenen der solen vaar nedgongen/ da ledde de alle
som singe vaare/ oc de som vaare besette til hannem/ oc alt
folket aff staden sambledis faar dorren Han giorde mange
helbrede som hagde atskillige siwger/ och vd dreff mange
dieffle/ och forbød dem ath tale/ thi de kende hannem/ Om
morgenen aarle før dag stod Jhesus op/ och gik vd paa en
øde sted och bad der/ Peder och de andre ginge effter hannem/
der de funde hannem da sagde de/ Alle sporge ath dig/ Han

sagde till dem/ Lader oss gaa til de andre steder/ Ath ieg kan och der predicke/ thi ieg er der faare kommen/ Han predickede siden i deris Sinagoger i all Galileen/ och vd dreff dieffuelskaff

☆ Der kom en spittalsk mand/ och fald paa kne for hannem och bad och sagde/ Om dw vilt da kant dw rense mig/ Jhesus miskunde sig oc tog paa hannem met sin hand och sagde Jeg vill dw skalt vere ren/ Der han det sagde/ da falt siwgen strax aff hannem/ och han bleff ren/ Jesus bad hannem gaa/ och truede hannem och sagde/ see till ath dw siger dette for ingen/ Men gack bort och the dig for presten/ Oc offre for din renselse det som Moses bod dem till vidende/ Der han gik vd da begynte han strax ath sige deth for alle/ Oc giorde ith stort rocte obenbarlige om hans tale och gerning/ Saa ath Jesus kunde icke gaa obenbare ind i staden/ Men han bleff vde i ode steder/ Och de komme till hannem aff alle land ✱

☆ En Onsdag och En fredagh
Mat viii
Luc v
Leuitici xiiii
Luce iiii

Andet Capittel

JHesus gik ind i Caphernaum igen nogre dage der effter Oc de spurde at han vor der i it huss/ Saa komme der strax saa mange/ ath de kunde icke faa rum i huset/ oc icke heller faar dorren paa gaden/ Han predickede lenge for dem/ Der komme nogre did met en til hannem som vor halff bort tagen oc fire bare hannem/ der de kunde icke komme till Jhesum for skaren/ da brode de taget paa huset som han vor inde/ oc wunde sengen ned som den siuge laa vdi Der Jesus saa deris tro/ da sagde han til den siuge/ son dine synder forladis dig

Mat ix
Luce v
Joan v

Der vaare nogre aff de scrifft lerde som deth horde de tenckte ved dem i deris hierte/ hwi taler denne saadan bespottelse Hno kan forlade synden vden Gud al eniste/ Jesus fornam strax i sin aand at de saa tenckte i dem induertis/ Thi sagde han till dem Hui tenckte i saadant i eders hierte/ Huilket er lettere at sige til den siuge/ dine synder forladis dig/ eller

ii Cor ii
Mat ix
Luce v
Joan v

at sige stat op oc tag din seng oc gack Men ati skulle vide at
Menniskens son haffuer mact paa iorden at forlade synden/
da sagde han till kroblingen/ Jeg siger dig stat op oc tag
din seng oc gack bort i dit huss Han stod strax op oc tog sin
seng/ oc gik bort for alle deris asyn/ saa at alle forundrede
der paa oc loffuede Gud oc sagde/ Aldrig saage wi saadant
Han gik vd til haffuit igen/ oc all almwen kom til hannem/
Mat ix oc han lærde dem/ Som Jesus gik der frem/ saa han Leui
Luce v Alphei son side i en told bod Han sagde til hannem/ effter
følg mig/ Han stod op oc fulde hannem Det skede som han
sad til bo[r]dz i hans huss/ da sade der oc mange tollere oc
obenbare syndere til bordz met Jesu oc hans disciple/ thi der
ver mange som fulde hannem. Der de skrifftlerde oc Phariseerne
saage at han ed met toldere oc syndere. Da sagde de til hans
disciple Hwi eder han oc dricker met toldere oc syndere Der
Jesus det hørde da sagde han til dem de karske haffue icke
lege behoff/ men de som ere singe Jeg kom icke ath kalle
retuise/ men syndere til bod

☞ ✿ ✿ Joannis oc Phariseernis disciple fastede/ thi ginge de
Fredagen til Jesum oc sagde. Hwi faster Joannis och Phariseernis
j tims ij disciple/ oc dine disciple faste icke Jesus suarede dem. Huorledis
Mat ix kunde brudgommens sonner faste/ men han er hos dem. Saa
Luce v lenge de haffue brudgommen hos dem Da kunde de icke faste/
men de dage skulle komme at brudgommen skal tagis fra dem
da skulle de faste i de dage. Jngen syer en ny klud paa
gammelt klede/ ellers drager han det ny fra det gamble och
saa bliffuer hullet verre/ Jngen lader helder nyt vin i gamble
flasker/ ellers bryder det ny vin flaskerne sønder/ och vinen
spillis oc flaskerne forderffuis. Men ny vin skall ladis i
ny flasker. *

Mat xij Det hende sig ath Jesus gik en sabbath dag gennem
Luce vj korned. Och hans disciple toge aff arene som de ginge paa
vegn Da sagde Phariseerne til hannem See hwi gøre dine
disciple det om sabbaten som sig icke somer Han suarede dem.
j reg xxj Haffue i icke lest huad Dauid giorde/ der han leed nød oc
hungrede/ och de som vaare met hannem Huorledis han gik

ind i Gudz huss men Abiathar vor Biscop/ oc ed forsettelse
brød Huilke ingen motte ede vden Presterne/ Oc han gaff
dem oc ath ede aff dem som vaare met hannem. Jhesus
sagde til dem Sabbaten er giort for menniskens skyld Men
menniskes er icke giord faar sabbaten skyld:
Saa er Menniskens søn och Herre offuer sabbaten.

Tredye Capittel

Jhesus gick i deris Sinagoge igen. Der vaar en mand Mat xij
som hagde en vissen hand De toge vare paa Jesum om Luce vi
han ville helbrede hannem om sabbaten. Ath de kunde kære
paa hannem Da sagde han til den som hagde den visne hand/
stat her mit blant oss/ saa sagde han til dem Sømer det sig
ath gøre vel eller ille om sabbaten Eller ath frelse liffuit/
eller ath døde det/ De tagde alle/ Han saa till dem met vrede
och yncked offuer deris hierters forblindelse. Och sagde till
den vanføre/ vdreck din hand/ han vdracte hende/ och hun
bleff strax helbrede som den anden

Phariseerne ginge strax vd oc giorde ith raad met Herodis
tienere mod hannem Ath de kunde døde hannem Jesus gik Mat iiij
till haffuit met sine disciple/ oc der gik en stor almwe met Luce iiii
hannem aff Galileen och aff Jødeland/ oc aff Jherusalem/ oc Joan vj
aff Idumea/ oc aff dem som bode paa hin side Jordanen/
der de som bode hos Thirum oc Sidon hørde det han giorde/
da komme der oc mange aff dem till hannem. Da bad han
sine disciple sky sig ith skib/ ath skaren skulle icke trenge
hannem. Han hagde da giort mange helbrede/ thi komme de
singe saa tycke om hannem ath de kunde tage paa hannem.
Der de som vaare besette met onde aander saage hannem/
Da følde de ned for hannem och robede och sagde. Dw
est Gudz Søn/ han truede och forbød dem hart ath sige hno
han vaar.

Saa gik han op paa ith bierg och kallede till sig huem Mat x
han ville oc de komme till hannem Han skickede tolff til ath Luce vj
bliffue hoss sig Ath han ville siden vdsende dem ath predicke. Actuum j

Och ath de skulle haffue macth ath gøre singe helbrede/ och vd driffue dieffuelskaff/ Han kallede Simon Peder/ Och zebedei sonner Jacob oc Hans kallede han Boanerges (det er tordans sonner) De andris naffn vaar/ Andreas/ Philippus/ Bartholomeus/ Matthæus/ Thomas/ Jacob alphei son/ Thadeus/ och Simon cananeus/ och Judas Iscarioth som hannem forraadde

Der de komme ind i huset igen/ Da kom der atter saa megen almwe/ ath de kunde icke faa rwm ath æde Da ginge hans slectinge til oc toge fat paa hannem/ thi de andre sagde ath han vaar galen Och de scrifftlerde som vaare komne aff
Mat xij Jherusalem sagde Han haffuer Belzebub/ oc met den ypperste
Luce xi dieffuel vddriffuer han dieffuelskaff. Jhesus kallede dem til sig och sagde/ ved lignelser till dem. Huorledis kan en dieffuel vd driffue en anden dieffuel. Om ith rige er emod sig selff. Da kan det icke staa. Er det saa ath ith huff er w enff met sig selff. Da kan det huff icke staa. Er det saa ath dieffuelen opsetter sig mod sig selff/ och er w enff mod sig selff/ da kan han icke staa men han haffuer ende. Icke kand nogen indgaa i en sterck mandz huff och tage hans gotz vden han binder hannem før och tager sider hans gotz

Mat xij Sandelige siger ieg eder ath alle synder oc bespottelser
Luce xij som menniskens born gøre mod Gud oc alle andre/ de skulle forladis dem Men den som taler bespottelse mod den Helligand/ han skal aldrig faa affløsning Men han skal vere pligtig till den ewige fordømelse/ Thi de sagde han haffuer den onde aand

Mat xij Hans moder och brodre komme oc stode vden faar dørren/
Luc viij och sende bud till hannem som han sad blant almwen/ och lode kalle hannem vd/ De sagde til hannem See din moder och dine brødre staa vde oc ville tale met dig. Han suarede dem. Huilken er min moder/ eller mine brødre. Han saa om kring sig/ oc saa sine disciple side hoff sig och sagde. See min moder och mine brødre. Thi ath huo som gør Gudz vilge/ han er min broder søster oc moder.

Fierde Capittel

JEsus begynte ath predicke och lære hoff haffuit/ oc der kom megen almwe til hannem/ Saa at han motte gaa vd i ith skib och side der/ och all almwen stod paa landet. Han lerde dem meget ved lignelser/ oc sagde til dem i sin lærdom/ Hører/ der gik en mand vd at saa Oc det hende sig der han saade/ ath sompt aff seden falt hoff vegn/ och der komme fule aff lucten oc ode det. Sompt falt blant stene/ der som det hagde icke megen iord/ och det vorte snart op for det hagde icke dyb iord/ Der solen bleff hed/ da bleff det forbrent och visnede thi det hagde icke rod. Mat xiij Luc viij

Sompt falt blant torne/ och tornene vorte op och qualde det/ och det gaff ingen frwct. Sompt falt i god iord/ och det gaff megen fruct aff sig/ Jth tredinge folt. Jth andet trysindz tiue folt. Det tredye hwndrede folt. Han sagde till dem. Hwo som haffuer øren ath høre met/ han høre Mat xiii Luc viii

Der almwen vor bort gongen/ da spurde de som vaare hoff hannem met de tolff disciple/ hannem ath hvad han mente met den lignelse/ Han sagde til dem Eder er giffuit ath vide Gudz rigis lønlighed/ Men dem som er vden faare sker all ting ved lignelser Ath de som see met seendis øgen skulle see/ och icke see/ och kende det. Och de skulle høre met horendis øren/ och dog icke forstaa det/ Ath de skulle icke negen tid omuendis/ ath deris synder skulle forladis dem/ Han sagde till dem. Forstaa i icke denne lignelse/ huorledis skulle i da forstaa alle andre lignelser Joan xii Actuum xxviii Esaie vi

Den sædemand/ det er den som saar Gudz ord/ Den seed som falt hoff vegn/ det er naar Gudz ord saaes (och sigis) oc naar de haffue hort dem/ da kommer dieffuelen strax och tager ordene bort som vaare saade i deris hierte. Den sæd som saas blant stene/ merkis de met som hørde ordene/ och anamme dem met glede/ Men de haffue ingen rod i dem Thi at de holde dem icke vden til en tid/ Men strax der kommer negen modgang/ eller forfolgelse faar samme ord/ da fortørnis de och beskemmis strax.

Det som saaes blant torne/ det ere de som høre ordene Men verdens omhyggelse oc rigdoms besuigelse oc andre onde begerelser komme ind och quelye ordene/ ath de gøre ingen fruct/ De som tage sæden i god iord Ere de som høre ordene oc beholde dem och gøre fruct/ Saa ath Ith gør tredinge folt fruct Ith andet trysins tiue folt/ Och det tredye hundrede folt fruct.

Mat v
Luce viii
och xi
Mat x
Luc viii

Han sagde til dem igen Tender mand liuff at det skal settis vnder en skeppe/ eller vnder bordet/ Tendis ey linset ath det skal settis paa liuse stagen. Der er inted skiult ath det skall ey obenbaris. Icke er der heller noget saa lønligt ath det skal ey obenbaris Huo som haffuer øren ath høre met/ han høre.

☞ ✿
Fredagen
Mat vij
Luc vj

✿ Jhesus sagde till dem Seer til huad i høre/ met huad maade i maade vd met/ det met skal eder ind maadis,/ och eder skal giffuis til som dette høre/ Thi huilken som haffuer/ hannem skal giffuis. Och den som icke haffuer/ deth han haffuer deth skall och tagis fra hannem.

Han sagde till dem hiemmerigis rige er lige som en mand der kaster sin seed i iorden. Och huad helder han soffuer eller voger nath eller dag/ da grør seden och op vorer alligeuel ath han det icke ved/ Thi ath iorden giffuer groden/ førsť greff siden ar/ och siden mot korn i aret Naar korned er mot/ da sticker han segle der vdi/ thi høsten er nær ✱ ☧

Mat xiii
Luce xiii

Han sagde til dem igen Huad skulle wii ligne Gudz rige ved. Eller ved huad lignelse skulle wii det vdlegge Det er lige som it seneps korn/ naar det er saat da er det minst blant alle hønde seed som er i iorden. Oc naar det vorer op/ da er det størst blant alle vrter. Och haffuer store grene/ saa ath fule aff lucten kunde gøre deris rede paa dem

Mat viij
Luc viij

Met saadanne mange lignelser talede han sine ord till dem. Effter som de vore bequemme till ath høre dem. Han talede inted till dem vden ved lignelser. Men han vdtyde sine disciple alting enlige Den samme dag mod afftenen sagde han till dem. Lader off fare offuer till det andet land. De ginge

fra skaren och toge hannem i ith skib met dem/ der vaare och andre skib hoss dem

Der kom en suar storm saa ath soen slo ind i skibet ath det forfyltis. Och han laa hos styred oc soff paa en pude. De vacte hannem op oc sagde Mestere skøtter dw inted ath wii druckne/ der han vaar op vact Da straffede han vered oc sagde til haffuit Thi vœder och vœr stille/ vered lydde hannem ath/ oc det bleff strax stille/ Han sagde til dem/ hui ere i saa rœdde hueden kommer det ati haffue icke troen/ De bleffue offuer maade rœdde oc sagde mellem dem selffue/ huo er denne men vered oc vandet lyde hannem

Femte Capittel

DE komme offuer haffuit til Gadareners egn/ Der Jhesus kom i land/ da kom en mand mod hannem vd aff en graff som vor besat met dieffuelskaff/ oc han bode i graffuerne Och der kunde ingen binde hannem met iern lencker/ thi han hagde for vered tit bunden met boyer oc iern/ men han sled dem sonder/ och der kunde ingen spœrge hannem/ Han vaar altid nat och dag i biergene ok i graffuerne oc robede/ oc slo sig selff met sten/ Der Han saa Jhesum longt fra sig Da lob han til oc falt ned for hannem/ oc robede grœselige hoyt oc sagde/ O Jesu alsommectiste Gudz son/ Huad haffuer ieg ath gore met dig/ Jeg formaner dig ved Gud ath dw piner mig icke

Fredagen
Mat viij
Luce viij

Jesus sagde til hannem/ dw wrene aand gack aff denne mand/ huad er dit naffn/ han suarede/ Jeg heder en skare thi wii ere mange Saa bad han Jesum meget ath han ville icke driffue hannem aff landet

Der gik en stor suine hob hoff biergene i grœff/ thi bade alle dieffuele hannem oc sagde/ lad off fare ind i de swin/ Jhesus tilstedde det/ Saa fore de onde aander vd aff manden bort i swinene De lobe strax ned i haffuit oc druckned dem alle/ och de vaare moren tw twsinde swin. De hyrder som dem voctede flyde oc lobe i staden oc bort i landz byerne/ oc sagde

det som skeet vaar Folket gik vd ath see det som vaar skeet/ Der de komme til Jesum/ da saage de den som for hagde diefflene i sig/ oc ath han sad och vor kledder/ oc hagde sine sind/ da gruede dem storlige. De som for saage huad der skeede met den besatte och met swinene/ De sagde dem det som vdkomme till dem. Saa begynte de ath bede Jhesum ath han ville fare bort aff landet fra dem

Der Jesus vaar gengen i skibet/ da bad den hannem som for vaar besat met diefflene ath han motte følge hannem Jesus ville icke Men han sagde til hannem/ gack hiem i dit huff til dine venner/ oc sig dem huor store vel-gerninger Herren giorde dig/ oc miskundede sig offuer dig/ Han gik bort oc kundgiorde och sagde det J de thi steder det som Jesus hagde giort mod hannem och alle forundrede der paa. ✱ ✗

Mat ix Luc viii Der Jhesus kom offuer till det andet land igen Da kom der megen almwe til hannem hoff stranden der kom och en aff de ypperste aff deris Sinagoge som hed Jayrus/ der han saa Jhesum/ da falt han ned faar hans føder och bad hannem meget oc sagde/ Min daatter ligger i sit yderste/ Jeg beder dig ath dw vilt komme och legge din hand paa hende/ ath hwn maa bliffue karsk och leffue/ Han gik met hannem. Der fulde en stor almwe met hannem och de trengde hannem meget

Der vaar en quinde som hagde hafft blot sot i tolff aar/ oc ledet meget ont aff mange lege/ och fortered alt sit gotz der paa/ och fenget dog ingen hielp/ men det bleff i lengst verre/ Der hun hagde hort aff Jesu da gik hun blant almuen bag til hannem Oc tog paa hans kleder/ oc sagde ved sig selff/ kan ieg men rore hans kleder/ da bliffuer ieg karsk/ blodet bleff strax stilled saa at hun fornam at hun vaar sund aff sin siuge

Jesus fornam ved sig selff/ ath der gick nogen krafft fra hannem Thi vende han sig om blant folked oc sagde/ Huo tog paa mine kleder/ Hans disciple sagde til hannem/ Dw seer ath folked trenger dig/ oc dw siger huo tog paa mig/

Han saa sig omkring ath han kunde see hende som det giorde Quinden bleff rædt oc beuede thi hun viste hvad hende vor skett Hwn gik frem oc falt paa knæ oc sagde hannem sandingen/ Han sagde til hende/ Daatter din tro giorde dig sund/ gack met fred/ oc vær karsk aff din siuge

Men han saa talede da komme der nogre aff den høffdingis tienere oc sagde/ Din daatter er død hwi vmager dw mesteren mere/ der Jhesus hørde deris ord/ da sagde han til høffdingen/ fræcte icke men tro al eniste Jesus lod ingen følge sig vden Peder Jacob och Joannes Jacobs broder

Der han kom i samme herris huff/ och saa det bulder/ oc dem som græde oc hylede fast Da gik han ind oc sagde til dem/ Hui buldre i oc græde saa/ Pigen er icke død/ men hwn soffuer/ de bespottede hannem/ Han bad dem alle gaa vd/ oc tog saa pigens fader oc moder/ och dem som vaare met hannem/ och gik ind som pigen laa/ och tog om hendis hand/ oc sagde til hende Talita cumi (der er pige ieg siger dig) stat op Hwn stod strax op oc gik/ hun vaar da tolff aar gammel De som det saage forferdis aff gruelse/ Han bad dem haardelige ath de skulle ingen sige det/ och bad dem giffue pigen ath æde

Siette Capittel

Jhesus gik deden oc kom i sit federne land och hans ☙ ☞
disciple fulde hannem/ Der sabbaten kom da lerde han Fredagen
dem i deris Sinagoger Mange som det hørde forundrede paa Mat xiii
hans lerdom oc sagde/ Huor lærde han dette/ Oc huad Luce iiij
visdom er den som hannem er giffuen/ oc de vnderlige ting Joan iiij
som han gør met sine hender Er det icke den tomermand Luce iiij
Marie søn Jacobs Jose Jude oc Simons broder/ Ere oc ey hans søster her hoff oss oc de fortornedis ved hannem/ Jhesus sagde til dem/ ingen Prophete er vden ere/ vden i sit federne land/ oc i sit eget huss/ oc blant sine frender/ Han ville inge vnderlige ting der gøre/ vden ath han giorde der nogre siuge

helbrede. J det han lagde sine hender paa dem/ Oc han forundrede paa deris vantro

Mat x Luce ix Actuum xiii Han gik alle vegne omkring i steder oc byer oc lerde dem/ Han kallede sine tolff disciple til sig/ Och vdsende dem ath predicke/ tho oc tho til sammen/ och gaff dem mact mod onde aander/ Oc han bød dem ath de skulle inted bere met

Luce x dem paa vegn vden en staff/ Huerken sæk eller brød/ belte eller penninge i deris punge oc de skulle haffue obne sko/ Och icke føre dem i to kiortle/ Han sagde til dem/ huor i gaa ind i ith huff/ der bliffuer vdi til i gaa bort igen/ Huilke som icke anamme eder/ eller høre eder/ Da gaar fra dem/ oc slar eder støff aff eders føder til videndis byrd mod dem/ Sandelige siger ieg eder ath der skall mildere gøris

Jacobi v met dem aff Sodoma och Gomorra paa domme dag/ en met dem aff den stad

Olye (det er met den helligaands naade) De ginge vd och predickede/ Ath alle skulle bædre dem De vd dreffue mange dieffuelskaff/ och smurde mange siwge met olye oc giorde dem helbrede

Kong Herodes hørde at hans naffn bleff bekent Da sagde han Joannes som døbte er opstonden aff døde Thi gør han saa store tegen Somme sagde/ det er Helias/ somme sagde det er en Prophete/ eller en aff Propheterne/ Der

Mat xiiii kong Herodes det hørde/ da sagde han/ det er Joannes som

Luce ix ieg lod halff hugge/ han er opstonden aff døde

Samme Herodes lod for gribe Joannem/ oc sette hannem i fengsel for Herodiadis sin broders Philippi hustruis skyld/ som han tog fra hannem til sin hustrw/ Joannes sagde til hannem/ Det sømer dig icke ath haffue din broders hustrue/ der fore hadede Herodias hannem/ och ville sla hannem i hiel/ men hun kunde icke Herodes fructede hannem thi han

Lu xviii viste ath han vor en retuis och hellig mand/ han holt meget aff hannem och giorde meget effter hans ord/ och hørde hannem gerne

Kong Herodes giorde de ypperste Herrer oc Hoffuitzmend som vaare i Galileen it gestebud paa den dag som han vaar født/ Da gik Herodiadis daatter ind oc dantzede for

dem/ Herodes oc andre som sade till bordz behagde det vel Da sagde kongen til iomfruen Bed aff mig huad dw vilt/ det skal ieg giffue dig/ det suerg ieg dig/ vaare det en halfft mit rige/ hun gik vd oc sagde sin moder det

Oc spurde huad skal ieg bede/ hun suarede Joannis baptiste hoffuit/ hun gik strax hasteligе ind till Kongen igen oc bad oc sagde/ Jeg vil ath dw skalt strax giffue mig Joannis baptiste hoffuit paa it fad Kongen bleff sorgfuld Dog for den eed som han hagde fored Oc for han ville icke sige hende ney for deris skyld som sade hoff hannem/ Da sende han strax en bødel bort oc bad hannem bære sig Joannis hoffuit ind/ han gik bort oc halff hog hannem i fengselet/ oc bar hoffuedet frem paa ith fad/ och fik pigen det/ oc pigen fik sin moder det/ Der Joannis disciple det hørde/ da komme de oc toge hans legeme/ och lagde det i en graff

Apostlene komme til Jesum igen/ oc sagde hannem alt hwad de hagde giort oc lært/ Han sagde till dem/ Kommer wii ville gaa bort offuer en side paa en øde sted oc huile eff der lidet Thi der vaare mange som ginge til oc fra/ ath han hagde icke tid til ath æde/ Saa for han bort met ith skib til en anden øde sted/ Der almwen saa ath han for bort/ oc de kende hannem/ Da ginge de aff alle steder til fodz did bort oc komme før en han/ och forsamblede dem om hannem/ Jhesus gik vd oc saa den store almwe/ Da rørdis han aff miskundhed mod dem Thi de vaare lige som faar der haffuer ingen hyrde/ Saa begynte han ath lære dem meget. Der dagen vaar forløben/ Da ginge hans disciple til hannem oc sagde/ Denne sted er øde/ oc dagen er fremfaren/ Giff dem offuer oc lad dem gaa bort i de byer her omkring ath kobe dem brod/ thi de haffue inted ath ede/ han suarede dem oc sagde/ giffue i dem ath æde/ De sagde til hannem/ Skulle wii da gaa bort/ oc kobe brød for tw hundrede penninge och giffue dem ath æde/ Han suarede/ huor mange brød haffue i/ gaar oc seer ath

Der de hagde det forfared/ da komme de igen oc sagde/ fem brød oc to fiske/ Han bad dem sette almuen ned i greffet

Mat xiiii
Luce ix
Mat ix
Mat xiiii
Luce ix
Joan vi

i skick/ lige som til bordz/ De sette dem i gresset/ i hundrede tall/ oc i halff tredyesinsf tiwe tall/ Han tog de fem brød oc de to fiske oc saa op i hiemmelen Oc velsignede dem/ oc brød dem sønder. Oc fick sine disciple dem/ oc bad dem giffue almwen dem/ oc skiffte de to fiske blant alle De ode alle sammen oc bleffue mette/ Siden optoge de tolff kurffue fulle sticke aff brødet oc aff fiskene/ De som ode vaare veed fem twsinde mend

Mat xiiii Saa nødde Jhesus strax sine disciple til ath gaa til skibff/
Joan vi oc fare offuer fore sig til Bethsaidam/ til han hagde skilt sig ved almwen/ Der almwen vor borte/ da gik han bort paa ith bierg ath bede

☞ ✿ ✿ Om afftenen vor skibet mit i haffuit/ och han var ene
Løwer-dagen paa landet Oc han saa ath de rode oc arbeyde fast/ thi ath vereð vor dem emod/ Ved den fierde vect om natten kom han til dem/ oc gick paa haffuit/ oc lod som han ville gaa omkring dem/ Der de saage hannem gaa paa haffuit/ da mente de ath det hagde vered ith spøgelse/ Saa robede de
Mat xiiii høyt/ thi de saage hannem alle oc vaare forferde/ han talede strax til dem och sagde/ Verer ved trøst det er ieg/ forferder eder icke/ Saa gik han ind i skibet til dem/ oc veret bleff strax stille/ De gruede och forferdis saare induertis ved dem selffue/ och forundrede der paa/ thi de forstode icke det han for giorde med de fem brød/ deris hierte vaare forblindede

Der de hagde fared offuer vandet da komme de til Genaseretz land i en haffn/ der han gik aff skibet/ da kende de hannem der/ Oc lobe strax om landet oc sagde det/ de som hagde singe folk de førde dem did paa senge/ oc baare dem til hannem/ ehuor de horde ath han vaar/ hwor han gik i by oc steder/ eller ander stedis Da lagde de singe for hannem paa gaderne/ Oc bade hannem ath de motte all eniste røre nederst paa hans kleder/ Saa mange som toge eller rørde paa dem/ de bleffue helbrede ✶ ℨ

Siuende Capittel

Phariseerne oc nogre aff de scrifft lerde komme aff A
Jherusalem til Jesum Der de saage nogre aff hans Onsdagen
disciple æde met wtone hender/ da fortalede de dem Thi
Phariseerne och Joderne æde icke vden de haffue før tit toed Math xv
deris hender Thi de holle de gamlis seeder/ ath naar de
komme fra torffuit/ da ode de icke før de tode dem Saadanne
mange sticke anammede de ath holde/ som vor at tho deris
dricke kar/ fad oc bord

Siden sagde phariseerne oc de scrifft lerde til Jesum
Hui leffue icke dine disciple effter de gamblis seed De æde
met wtone hender/ han suarede dem oc sagde Esaias Prophete Esa xxix
spaade vel om eder øgen skalke som screffuit er Dette folk
ærer mig met læbene Men deris hierte ære langt fra mig De
tiene mig forgeffuis som lære menniskens lerdom bud oc sæt/
J forlade Gudz bud oc holde menniskens sæt/ som er at to
eders fad och dricke kar/ oc andet saadant gore i meget * B

Han sagde til dem/ huor vel bortkaste i Gudz bud/ ati Exo xx
kunde holde eders egit sæt oc bud/ Moses sagde Dw skalt Deu v
elske din fader oc moder/ oc huo som bander sin fader eller Leui xx
moder/ han skal do aff døden Men i sige mand skal sige till Pro xx Ephe vi
fader oc moder/ Corban (det er saa sagt) Den gaffue er
offred som eder skulle komme til gode aff mig Oc der met
lade i dem inted gaat gore fader eller moder Oc saa gore
i Gudz bud til inted/ met eders stickelser som i haffue sæt/
Och i gore mange saadanne sticke

Han kallede alt folked til sig oc sagde Hører mig alle/ Mat xv
oc forstaar mig vel/ det som ind gaar i mennisket det kan
icke besmitte hannem/ men det som vdgaar aff mennisket det
besmitter hannem Haffuer nogen øren ath høre met han høre/
der han kom ind i huset fra folket/ Da spurde hans disciple
hannem at om den lignelse Han suarede dem Ere i en nw
saa wforstandelige/ Forstaa i icke en nw Ath det som kommer
vduertis ind i mennisket/ det kan icke besmitte hannem/ Thi

det gaar icke ind i hans hierte/ men i bugen/ Och siden en
anden vey vd/ som al mad vdrensis

Han sagde igen/ ded som gaar aff mennisken/ det besmitter
hannem/ Thi at aff menniskens hierte kommer onde tancker/
Mat xv hord/ mord/ skyld/ suig/ falsked/ gerighed/ wkysked/ bander/
skendz ord/ høfferdighed/ wbly syn daareri/ Alle disse onde
sticke komme induertis vd aff mennisken oc besmitte hannem

☞ ✿ ✿ Han stod op oc gik deden bort mod Thiri oc Sidonis
Fredagen grendze Der gik han ind i it huss oc ville ingen lade det
vide/ han kunde dog icke dølge sig Thi der kom strax en quinde
som horde tale om hannem hueff daatter vor besat met den
onde aand/ hun falt paa knæ for hannem/ Och bad ath han
ville vd driffue dieffuelen aff hennis daatter/ Samme qwinde
vor Grekisk aff Sirophenisse slect/ Jhesus sagde till hende/
Lad forst bornene mættis Thi det er icke gaat ath tage
bornenis brod oc kaste det for hunde/ hun svarede oc sagde
til hannem Jw herre/ thi at smaa hunde æde vnder bordet
aff bornernis smuler/ han sagde til hende/ Faar dine ord
skyld/ da gak/ Dieffuelen er vdfaren aff din daatter/ der hun
kom hiem/ da fant hun sin daater paa sengen/ oc dieffuelen
vor vdfaren aff hende

☞ ✿ ✿ Jhesus gik strax fra Tiro oc Sidon/ bort til det
Den xij Galileeske haff mit i gennem de Thi Steders land/ der ledde
Sondag de en til hannem/ som vaar dow och dwme/ och bade hannem
ath han ville legge sin hand paa hannem/ Han tog hannem
offuer en side fra almwen/ Oc stack sine fingre i hans orn/
och spotte och tog paa hans twnge/ Och saa op i hiemmelen
och suckede/ och sagde til hannem Epheta (det er oplad dig)
oc hans orn bleffue strax obne/ oc hans twngis bond bleff
løsde/ oc han talede ræt/ Jhesus bad ath de skulle ingen
sige det/ men diff mere han forbød dem det/ diff mere sagde
de det/ De forundrede offuermaade oc sagde/ han giorde alting
vel thi de dwme kunde tale/ oc de dawe kunde høre ✱ ✗

Ottende Capittel

PAa den tid vaar der megen stor almwe hoff Jhesum/ ✿ ☜
oc de hagde inted ath æde/ han kallede sine disciple til Den vii
sig oc sagde til dem/ mig ynder offuer dette megle folk/ thi Søndag
de haffue nw vered hoff mig i tre dage och de haffue inted
ath æde/ Oc om ieg lader dem gaa fastene hiem til deris Mat xv
æget/ Da missfare de paa vegn/ Thi ath mange aff dem Luc xii
komme hid long vey/ hans disciple suarede hannem/ Hwor
skulle wii faa brød her i ørken ath mette dem met/ Han
spurde dem ath huor mange brød haffue i/ de sagde siw Saa
bød han almwen ath de skulle sette dem ned paa iorden/ Saa
tog han de siw brød. Der han hagde loffuit Gud da brød
han dem sønder oc fik sine disciple dem Och bad dem giffue
almwen dem/ de giorde oc saa/ De hagde oc faa fiske/ der
han hagde velsigned dem da bad han dem giffue almwen dem.
De ode oc bleffue alle mette/ Siden toge de siw kurffue fulle
op aff det som offuer løb/ De vaare ved fire twsinde mend
som ode. Saa forlod han dem ✱ ☧

✿ Han gik strax til skibs met sine disciple/ och kom til ✿ ☜
Dalmanutha egn Der komme Phariseerne vd til hannem och Fredagen
begynte ath sporge och friste hannem/ de begerde oc ath see
tegen aff hannem aff hiemmelen/ Han suckede i sin aand och Mat xvj
sagde/ Hwi begerer denne slect tegen/ Sandelige siger ieg Luce xii
eder/ denne slect skal inted tegen giffuis Saa gik han i ith
skib och for bort offuer haffnit. Disciplene glemde at tage
brød met dem oc de hagde icke vden ith brød i skibet/ Han
bød dem och sagde Seer till ath i tage eder vaare for Phariseernis
surdey och for Herodis surdey

De tenckte ved dem oc sagde til huer anden/ Han men
ath wii haffue icke brød Jhesus fornam det och sagde till dem.
Hwi bekømre i eder for i haffue icke brød/ forstaa i icke en
nw Er eders hierte en nw forblindede/ Haffue i ogen oc see
icke/ Haffue i ørn och hore icke/ oc komme i icke heller i hw
Ath der ieg brød de fem brød for fem twsinde mend/ huor Joan vj
mange kurffue fulle aff stycke op toge i da/ de suarede tolff/

Och der ieg brød siw brød faar fire twsinde/ huor mange kurffue fulde op toge i da aff sticke De sagde siw. Han sagde til dem Hwi forstaa i icke da en nw * X

Siden kom han til Betsaidam/ der ledde de en blind til hannem och bade ath han ville tage paa hannem/ Han tog om den blindis hand/ och ledde hannem vd aff byen/ och spøtte oc strøg paa hans øgen/ oc spurde om han saa nogit. han saa op och sagde/ Jeg seer folk gonge der hen lige som det vaare træ/ Han tog paa hans øgen igen/ och gaff hannem sin syn oc han bleff sund/ oc saa all ting klarlige/ Han bad hannem gaa hiem och sagde Gack icke i byen och sig dette icke heller for naagen i byen

Jesus gik deden met sine disciple til de byer hoff Cesarie Philippi stad/ han spurde sine disciple at paa vegn oc sagde/ huem sige menniskene mig ath vere. De suarede/ somme sige at dw est Joannes baptista/ somme Helias/ oc somme sige ath dw est en aff Propheterne. Han sagde til dem igen/ huem sige i mig ath vere Peder suarede och sagde til hannem.
Mat xvi Luce ix Dw est Christus Han forbød dem ath sige det nogen om hannem. Saa begynte han ath lære dem och sagde Menniskens søn skall lide meget ont/ oc forsmaais aff de elste oc ypperste prester/ och aff scrifft lerde Oc i hiel slaff oc opstaa igen den tredye dag. Disse ord sagde han dem obenbarlige Peder tog hannem offuer en side/ och bad ath han skulle icke lade sig døde

Jesus vende sig om oc saa til sine disciple oc straffede Peder och sagde/ Gack bag mig dw Satan/ thi dw forstaar icke det som Gud hør til/ men det som menniskens hør til.
Mat xvj Luce ix Joan xij Han kallede almwenn och sine disciple til sig och sagde til dem/ Huo som vil følge mig han skal forsage sig selff/ oc bere sit korss/ oc effter følge mig. Thi ath huilken som vil frelse sit liff/ han skall miste det Men huo som mister sit liff for min/ eller for euangelii skyld/ han skal frelse det thi ? Huad gaffner det menniskens om han vunde all verden/ och gør sin siel der met skade ? Eller huad kan menniskens giffue till
Mat xvi Luce ix bytte for sin siel. Hwo der blues mig eller mine ord i denne horactige oc syndelige slect/ den skal och Menniskens

son blirs ved / naar han kommer i sin faders ære met de hellige engle

Niende Capittel

JEsus sagde til sine disciple / Sandelige siger ieg eder / her er somme blant dem som her staar / som icke skulle smage deden før de see Gudz rige komme met stor mact Sex dage der effter tog Jhesus Peder Jacob och Joannem och ledde dem op pa ith høyt bierg serdelis all ene / och bleff omwent for dem Hans kleder bleffue skinnende och ganske huide som sne / ath ingen fargere paa iorden kunde gore dem saa huide Och de saage ath Helias och Moses talede met hannem Peder sagde till Jesum. Mestere her er oss gaath ath bliffue. Vii ville gore her tre bolige / dig ith / Mosi ith / oc Helie ith / Han viste icke huad han sagde / thi de vaare forferdede / Der kom en sky som skiulte dem / oc der kom en røst aff skyen oc sagde. Denne er min elskelige søn / hører hannem. Strax der effter der de saage dem omkring. Da saage de ingen vden Jhesum all ene vere hoss dem.

Mat xvii
Luce ix

Der de ginge ned aff bierget / da bød han dem ath de skulle ingen sige det de hagde seet før en Menniskens søn vaar opstonden aff døde / dette ord holle de ved dem selffue / och spurde huer anden ath / huad det vor han sagde / Ath han vaare opstonden aff døde. Saa spurde de hannem ath oc sagde. Huad er det som de scrifftlerde sige. Ath Helias skall før komme / Han suarede dem oc sagde Helias skal visselige før komme oc skicke all ting vel / som det er screffuit om Menniskens Søn ath han skal meget lide oc forsmaas. Jeg siger eder ath Helias kom / och de giorde hannem alt det de ville som det er screffuit om hannem

Mat xvii
Mala iiij
Esaie xxxiii

Der han kom til sine disciple / da saa han meget folk omkring dem / och Phariseerne bespurde sig meth dem / Der folked saa hannem da forundrede de / oc løbe mod hannem och hilsede hannem / han sagde til de scrifftlerde Huad spørge i ath mellem eder

Mat xvii
Luce ix

☞ ✿ Tamper onsdag ✿ En aff dem suarede Mestere ieg ledde min søn hid till dig/ som haffuer en stum aand/ naar han piner hannem da slider han hannem ath han stumer/ och bider tender och foruissner Och ieg talede met dine disciple ath de skulle vddriffue hannem/ och de kunde icke

Han suarede hannem oc sagde O dw vantro slect huor lenge skal ieg vere hoss eder Huor lenge skal ieg lide eder. Leder den siwge til mig De ledde hannem frem/ strax aanden saa hannem/ da sled och reff hun hannem/ ath han falt ned paa iorden oc fraaede/ Jesus spurde hans fader ath huor lenge deth hagde saa hendet hannem. Han suarede/ aff barndom Han kaste hannem tit i ilden oc i vand ath han ville dødet hannem/ Kant dw noget gøre her til/ Da forbarme dig offuer oss och hielp oss Jesus suarede hannem Om dw kant tro/ Thi all ting er den muelig som troer. Drengens fader robede strax/ och sagde grædendis. Herre ieg troer/ hielp min vantro

Der Jesus saa ath folked kom løbendis om hannem/ da straffede han den onde aand/ och sagde till hannem O dw dwme och doffue aand Jeg binder dig ath dw gaar aff hannem/ oc kommer aldrig mere i hannem Den onde aand robede/ oc sled/ oc reff drengen/ oc for bort Oc han laa igen lige som en døding/ saa at mange sagde han er død Jhesus tog om hans hand oc oprette hannem oc han stod karsk op Der Jhesus kom ind i huset Da spurde hans disciple hannem enlige ath oc sagde/ hui kunde wii icke vddriffue hannem/ han suarede dem Det slaw kan icke vddriffuis vden met bøn oc faste ✱ ☧

Matthei xvij Luce ix De ginge bort deden i gennem Galileen/ oc Jhesus ville icke ath nogen skulle det vide/ han lerde sine disciple oc sagde til dem Menniskens søn skal forraadis i menniskens hender/ oc de skulle sla hannem i hiel/ oc han skal opstaa aff døde den tredye dag De forstode icke hans ord/ oc de torde icke heller spørge hannem der ath

Matthei xviij Han kom til Capernaum/ der han vor kommen i hwset Da sagde han til sine disciple/ hnad spurde i huer anden ath

paa vegn/ de tagde stille Thi at de spurde hner anden ath Luce ix
hue der vaar ypperst/ han sette sig ned och kallede de tolff
oc sagde til dem Vil nogen vere den forste/ han skal bliffue
den siste blant alle/ oc allis tienere Saa tog han ith barn
och sette det mit i blant dem Oc tog det i fagn oc sagde till
dem/ hus som anammer saadant ith barn i mit naffn han
anammer mig Oc huo som anammer mig/ han anammer icke
mig/ men den som mig vdsende

Joannes suarede hannem oc sagde Mestere wii saage en Luce ix
vd driffue dieffuelskaff i dit naffn som icke folger off Oc wii Math x
forbude hannem det for han folger off icke Jesus sagde til
hannem J skulle icke forbiude hannem det/ thi der er ingen
som gor nogen krafftig gerning i mit naffn/ oc kan snart tale
ille om mig Thi huilken som icke er mod off/ han er met off/
Huilken som giffuer eder en skaael vand at dricke i mit naffn
fordi ath i ere Christi tienere. Da siger ieg eder faar sant/
ath han skal ingeledis miste sin lon der faare

Och huilken som fortorner en aff de minste som tror paa Matthei
mig. Da vaare det hannem bedre ath der bundis en molle xviij
sten om hans halff/ och kastedis i haffuit. Om din hand Luc xvii
forwerrer dig/ da hug hende aff/ Thi det er dig bedre ath
dw gaar lemmelest ind i det ewige liff/ En ath dw skulle
gaa bort meth to hender i den ewige ild. Der som deris Esa lx
orm icke dor/ och ilden icke vdslockis. Om din fod forwerrer
dig/ Da hug hannem aff. Thi deth er dig bedre ath dw
gaar halter ind i det ewige liff. En ath dw haffuer to foder
och skalt kastis i helffuede. Der som deris orm icke dor/ och
ilden icke vdslockis

Om dith oye forwerrer dig da bryd det vd/ Thi deth
er dig bedre ath dw gaar en oyet ind i Gudz rige en ath
dw skalt kastis i helffuede met tw ogen. Der som deris orm
icke dor/ och ilden icke vdslockis

Alle mennische skulle saltis meth ild. Och alt qwig offer Leui ij
skall saltis met salt. Salt er en god ting Men om salted Luc xiiii
forderffuis/ huor met skulle de deth salte. Haffuer salt i eder
selffue/ och haffuer fred met hwer andre.

Tiende Capittel

Mat xix Jhesus gik deden oc kom ind i Jødeland paa hin side
Jordan/ Saa kom der meget folk til hannem/ Han lerde
dem som han wor van/ Da ginge Phariseerne til hannem oc
spurde/ Om det semer sig at en mand maa skilye sig ved sin
Deutero hwstrue/ Her met fristede de hannem/ Han suarede dem oc
xxiiij sagde/ Hwad bød Moses eder/ de sagde Moses tillød ath
scriffue skilmaalss breff oc skilyes ath/ Jhesus suarede dem
oc sagde For eders haarde hierte skyld/ screff han eder det
Ge i oc ij bud/ Men aff skabelsens begyndelse/ da skabede Gud dem
i corin vi mand och quinde Fordi skal Manden forlade fader oc moder
Ephesi v oc bliffue hoss sin hustrwe Och de skulle vere tho i ith kød
Saa ere de icke nw tho men ith kød Thi skall menniskēn icke
atskilye/ det Gud haffuer til hobe føget

Hans disciple spurde hannem om det samme strax han
kom i huset/ han sagde til dem/ huo som skilyer sig ved sin
i Cor vij hwstrwe och tager en anden/ han gør hor med hende Oc
om quinden skilyer sig ved sin mand oc tager en anden/
hwn gør oc hor

[☞ ✿ ✿ Saa ledde folked nogre børn til hannem at han skulle
Fredagen] tage paa dem/ Saa straffede disciplene dem som ledde dem
Mat xix frem/ Der Jesus det saa da bleff han fortørned/ oc sagde
Lu xviii til dem/ Lader børnene komme til mig oc forbiuder dem det
icke/ Thi Gudz rige hør saadanne til/ Sandelige siger ieg
eder/ huilken som icke anammer Gudz rige som ith barn/
han skal ingelunde gaa der ind Saa tog han børnene i fagn
och lagde sine hender paa dem och velsignede dem ✱ ✗

Der han kom vd paa vegn da kom En och fald paa knæ
for hannem oc sagde/ Gode mestere/ huad skal ieg gøre/ ath
Eccle xx ieg maa faa det ewige liff/ Jhesus suarede hannem/ hui
Rom xiij kaller dw mig god/ Ingen er god vden en som er Gud/ dw
Exo xx vist budene/ Dw skalt icke gøre hor/ Dw skalt icke ihiel sla/
Mat xix Dw skalt icke stiele/ Dw skalt icke sige falst vidende/ Dw skalt
ingen suige/ Dw skalt hedre din fader och moder/ han suarede
oc sagde/ Mestere/ ieg haffuer holdet alle disse sticke aff min

vngdom/ Jhesus saa paa hannem oc elste hannem oc sagde/ dig fattis en ith Gack oc selg a[l]th det dw haffuer oc giff det fattige/ saa skalt dw faa en stor skat i hiemmelen/ Kom saa oc folg mig effter oc tag kaarsset paa dig

Han bleff bedroffuit for de ord/ Oc gick sorgfuld bort/ thi han hagde meget gotz Mat xix Lu xviij

Jhesus saa sig om kring/ oc sagde til sine disciple/ Ach hwor swarlige kunde de som ere rige ind gaa i Gudz rige/ Disciplene gruede storlige paa disse ord/ Jhesus suarede dem strar oc sagde Kere born/ Ach huor ganske suart er det dem som sette deris haab po deris rigdom ath gaa ind i Gudz rige/ Det er lettere ath ith kabel tw kan gaa i gennem ith naale oye/ En ath en rig kan gaa ind i Gudz rige/ De forundrede offuer maade oc gruede en da mere oc sagde induertis ved dem selffue/ huo kan da bliffue salig/ Jesus saa til dem oc sagde/ hoff menniskens er det wmueligt/ men icke hoff Gud Thi ath all ting er mwelig hoff Gud .

Da sagde Peder til hannem/ See wii forlode all ting oc effter fulde dig/ Jhesus suarede hannem oc sagde til dem/ Sandelige siger ieg eder/ der er ingen som haffuer offuer giffuit sit huff soster eller brodre/ fader eller moder/ hustrw eller born/ eller agre for min skyld/ oc for euangelii skyld/ Ath han skal ey faa hundrede folt igen nw i denne tid/ baade huff/ brodre och soster/ moder oc born oc agre/ met forfolgelse Oc i den tilkommende verden det ewige liff/ Mange som vaare de forste de skulle bliffue de siste/ Oc de siste skulle bliffue de forste/ de vaare paa vegn ath gaa til Jherusalem/ oc Jesus gik fore dem/ oc disciplene gruede/ thi ginge de bag hannem for de vaare redde Mat xix och xx Lu xviii

Jhesus kallede de tolff til sig oc sagde dem det hannem skulle skee/ Seer wii gaa til Jherusalem Oc Menniskens son skal forraadis til de ypperste for presterne oc scrifft lerde/ Oc de skulle dome hannem til dode oc antuorde hedningene hannem/ Och de skulle bespotte hannem/ hustruge oc bespotte/ oc sla hannem i hiel Oc han skal opstaa den tredye dag

☞ ✿ ✿ Jacobus oc Joannes zebedei sonner ginge till hannem
S iacobs oc sagde/ Mestere wii ville ath dw skalt giffue oss hnad wii
dagh bede dig om/ han suarede dem/ hnad ville i ath ieg skal
giffue eder/ de sagde til hannem/ Giff oss ath en aff oss maa
side hoss din hogre/ oc en hoss din venstre side i din hærlighed
Jesus sagde till dem/ i vide icke hnad i bede/ kunde i dricke
den kalk som ieg skal dricke/ oc døbis met den dob som ieg
skal døbis/ de suarede/ ia wii kunde Jesus sagde til dem
Sandelige skulle i dricke den kalk som ieg dricker/ oc i skulle
døbis met den dob som ieg døbis meth/ Men ath side hoss min
høgre eller venstre side/ det hor icke mig til ath giffue Men
det skall hende dem/ som det er beredt

Mat xx Der de andre thi disciple det hørde da bleffue de vrede
Luc xxij paa Jacob oc Hans Jesus kallede dem til sig oc sagde/ i vide
vel ath de ypperste for hedningene de bruge herredøme offuer
dem/ Och de som ere store herre blant dem/ de bruge deris
mact mod dem/ Men det skal icke saa vere i blant eder/ Men
hwilken som vil vere ypperst blant eder/ han skal vere eders
tienere/ Oc huilken aff eder som vil vere først/ han skal vere
allis suend Thi Menniskens son kom icke ath hannem skulle
tienis/ Men ath han skulle tiene Och giffue sit liff for mange
dem til genløselse ✱ S

Math xx De komme til Hierico/ Der han gik aff samme stad met
Lu xviii sine disciple och meget folk/ Da sad der en blind mand hoss
vegn oc tygde som hed Bartimeus Timei søn/ der han horde
at det vor Jesus aff Nazareth/ som gik der frem/ Da begynte
han ath robe och sige/ Jesu Dauidz søn forbarme dig offuer
mig Mange straffede hannem ath han skulle tige/ Men han
robede diss mere och sagde Jhesu Dauidz søn miskunde dig
offuer mig

Jhesus stod och bad dem kalle hannem til sig/ de kallede
den blinde och sagde til hannem/ Ver ved god trøst/ stat op/
han kaller dig/ han kaste sin kaabe aff sig oc stod op oc gik
til Jesum/ Jhesus sagde til hannem hnad vilt dw ath ieg
skal gøre dig/ Den blinde suarede/ Mestere at ieg kan see/

Jesus suarede Gack din tro giorde dig helbrede/ han fik
strax sin syn/ oc fulde Jhesum paa vegn

Ellefte Capittel

DEr de komme mod Jerusalem til Bethphage oc Bethanien Math xxj
hoss Oliue bierg/ da vdsende han to aff sine disciple oc Luce xix
sagde til dem Gaar bort till den by som ligger for eder
Strax i komme i hannem da finde i en fole bunden som
ingen haffuer redet paa/ Løser hannem oc leder hannem hid/
Spør nogen eder ath/ hui i det gøre Da siger herren haffuer
hannem behoff saa sender han hannem strax hid/ De ginge
bort oc funde folen bunden vden for dørren som veyen
skildis ath/ Oc løsde hannem/ Somme aff dem som der stode
sagde til dem Huad gøre i nw ati løse folen/ De suarede
dem/ som Jhesus befol dem for saa stedde de til ath de toge Joan xij
folen oc ledde hannem til Jhesum/ De lagde deris kleder
paa hannem Oc han sette sig paa hannem/ Mange kaste deris
kleder paa vegn Somme hogge grene aff træne oc strødde
paa vegn for hannem/ Oc de som ginge fore oc effter hannem/
robede oc sagde Hosianna (giff salighed) Velsigned vere den
som kommer i herrens naffn Velsigned vere det vor faders
Danidz Rige som kommer i herrens naffn Hosianna (giff
salighed) i de høgste hiemle

✠ Jhesus gik ind i Jherusalem oc op i templen oc ✠
besaa all ting/ Mod afftenen gik han vd till Bethaniam met Fredagen
de tolff/ Der han gik aff Bethania om anden dagen/ da Mat xxi
hungrede han/ han saa ith figen træ langt borte som hagde Luce xix
blad/ thi gik han til det/ ath han kunde fundet fruct paa det/
Der han kom did/ da fant han inted vden blad paa det/ Det
vor icke en da figen tid/ Da sagde Jhesus til træet/ Der skal
aldrig nogen æde fruct aff dig her effter til enig tid/ oc hans
disciple hørde det

De komme til Jherusalem oc Jesus gik i templen oc
begynte at driffue dem vd som solde oc køffte i templen/ han Esaie lvj
kaste vedslernis bord om kuld/ oc deris stole som solde duer Jere vii

Oc han stedde icke til at nogen motte bære ith kar i gennem
templen/ han lerde dem oc sagde Er det icke screffuit/ mit
huss skal kallis it bede huss aff alle folk Men i giorde det
til en roffuere kule

Der de ypperste for presterne och de scrifft[t] lærde det
horde/ Da sogte de effter huorledis de kunde komme hannem
aff dage/ Men de froctede hannem Thi alt folked vndrede
Mat xxi paa hans lærdom/ Om afftenen gik Jhesus vd aff staden/
Om morgenen ginge de frem for det figen træ/ och saage
ath det vaar visset ned i roden/ Peder tenckte der paa och
sagde till hannem/ Mestere see det figen træ som dw for-
bannede/ er visset

☞ ✲ ✲ Jesus suarede hannem oc sagde/ haffuer eder tro
Fredagen til Gud Sandelige siger ieg eder At huilken som siger til it
Math xi bierg stat op oc kast dig i haffuit Oc han twiler icke i sit
oc xxi hierte men tror at det skal ske som han sagde Da skal det ske
Luce xi ehuad han siger ✲ ☧

Thi siger ieg eder At huad i bede om i eders bøner och
tro ati skulle faa det/ Da skulle i faa det i bede om Naar
i staa och bede da forlader och om i haffue noget emod nogen
Eccl[s]i anden Paa det at eder fader som er i hiemmelen skal oc
xxviii forlade eder eders synder ✲ ☧

Mat xxi De komme til Jerusalem igen Som han gik i templen/
Luce xix Da komme de ypperste for presterne oc de scrifft lerde/ oc de
elste for folked til Jesum oc sagde Aff huad mact gør dw
dette Oc huo gaff dig den mact at dw skalt dette gøre Jesus
suarede dem och sagde Jeg vil oc spørge eder at it ord/
suarer mig der till/ saa vil ieg oc sige eder aff huad mact
ieg gør dette/ Vor Joannis dob aff hiemmelen/ eller aff
menniskenn/ Suarer mig her til

De tenckte oc sagde ved dem selffue Sige wi aff hiemmelen
da siger han Hui trode i icke hannem da Sige wi oc aff
menniskenn da frøcte wii for almwen thi alle holde Joannem
for en prophete Saa suarede de hannem oc sagde Vi vide
det icke/ Jesus sagde till dem igen Da skal ieg icke helder sige
eder met huad mact ieg gør dette

Tolffte Capittel

Jesus begynte at tale till dem ved lignelser En man Mat xxi
plantede en vingaard/ oc giorde it gerde om hannem Luce xx
Och groff en vinperse der i och bygde it torn der i Och lod Esa v
bønder hannem paa leye/ oc for vden landz Der hosten kom
da sende han sin suend til bønderne/ at han skulle anamme
vingaardens fruct aff dem De toge och hudstruge hannem och
sende hannem tomhendet till bage/ Han sende strax En anden
suend vd till dem/ den stenede de/ och knysede hans hoffuit/
Och sende hannem till bage met forhaanelse/ Han sende
atter en anden did/ den sloge de i hiel/ Siden sende han did
mange andre Somme pinte de/ och Somme sloge de i hiel

Han hagde en da en elskelig søn/ den sende han til dem Gene
paa det siste och sagde/ Dem skall bluis for min søn/ Men xxxvij
bønderne sagde til huer anden/ denne er arffuing Kommer Mat xxi
oc lader oss sla hannem i hiel Saa bliffuer arffuen vaar/ saa
toge de fat paa hannem oc sloge hannem i hiel/ oc kaste
hannem aff vingaarden Huad skal Herren for vingaarden
gøre/ Han skal komme oc sla bønderne i hiel/ oc lade andre
vingaarden til leye/ Haffue i icke læst i scrifften/ Den sten
som bygningz mendene bort kaste/ han er giort til en hiorne
sten/ det er giort aff Herren/ Och deth er vnderligt for Mat xxii
vaare øgen/ Saa søgte de effter at gribe hannem/ thi de
wiste vel at han sagde den lignelse om dem Men de ræddis
for almwen/ Thi lode de hannem betemme oc ginge bort/
Siden sende de nogre aff Phariseerne oc aff Herodis tienere Luce xx
vd at gribe hannem i sine ord Der de komme frem/ da sagde Joan vii
de til hannem Mestere wi vide at dw siger sandingen/ Oc Mat xxii
dw acter ingen/ oc dw seer icke til menniskens personer Men dw
lærer Gudz vey met sandhed Sømer det sig ath giffue Keyseren
skat eller ey Skulle wi giffue hannem den/ eller icke vdgiffue
den Jesus viste deris falsk oc swig/ Thi sagde han till dem/ Luce xx
hwi friste i mig Henter mig en penning at ieg seer hannem/
de finge hannem en/ han sagde til dem/ hueß billede oc Mat xxii
omscrifft er dette De suarede Keyserens/ Jesus sagde til dem Rom xiii

Giffuer Keyseren det Keyseren bør/ och Gud det Gud bør/
de forundrede alle paa hannem

Deu xxv Saduceerne som sige ath ingen staar op aff døde komme
Mat xxii til Jesum Oc spurde hannem at oc sagde/ Mestere Moses
Luce xx screff oss/ At dør nogens broder/ oc han lader sin hustrw
effter sig/ oc haffuer inge børn Da skal hans broder tage
hans hustrwe oc afle sin broder slect/ de vaare siu brødre/
oc den første tog en hustrw/ Oc han døde oc lod inted barn
effter sig/ Den anden broder tog hende oc døde/ oc hagde
icke helder barn/ Den tredye lige saa/ Oc de toge hende till
hustrw alle siw/ oc de hagde inge børn met hende Omsiger
døde oc hustruen/ J opstandelsen naar de stonde op/ hueff
hustrw skal hun da vere aff de siw mendz thi de hagde hende
alle siw til hustrue

Exodi iii Jesus suarede dem oc sagde/ Fare i ey vild/ fordi ati
Mat xxii vide icke scrifften/ oc icke helder Gudz mact/ thi at naar de
opstaa aff døde/ Da gifftis de icke/ oc ey heller festis Men
de ære lige som engle ære i himmelen/ Læsste i icke i Mosi
bog om de døde/ at de skulle opstaa Oc hworledis Gud talede
til hannem i busken och sagde/ Jeg er Abrahams Gud/ Jsaacs
Gud/ oc Jacobs Gud/ Gud er icke de pødis Gud/ men de
leffuendis Gud/ Thi fare i meget vild

En aff de scrifft lærde gik till Jesum/ der han hørde
hworledis de spurde huer anden ath/ thi han saa ath han
Deute vi suarede dem saa vel oc sagde/ huilked er det første aff alle
Luce xx budordene/ Jhesus suarede hannem oc sagde/ Det er det
Leui xix første aff alle budene/ hør Jsraell/ Herren vor Gud er en
Herre/ oc dw skalt elske Gud din Herre aff alt dit hierte/ oc
aff al din siel/ oc aff din hw/ oc aff al din mact oc mwe/ det
er det første budord/ Och det andet er dette ligt/ Dw skalt
elske din ieffn christen som dig selff Der er inted større
bud en disse

Den scrifft lærde sagde til hannem/ Mestere dw sagde
ræt sandingen/ At der er en Gud Och at der er ingen anden
Gud vden han/ och at mand skal elske hannem aff alt hiertet/
oc aff al forstand/ oc aff al sielen och aff al mact/ Och ath

man skall elske sin næste som sig selff/ Det er yppermere en brent offer oc alle andre honde offer/ Der Jhesus saa ath han suarede hannem saa vislige da sagde han til hannem/ Dw est icke longt fra Gudz rige/ der torde ingen siden sporge hannem ath noget

Jesus lærde i templen och sagde/ huorledis sige de scrifft lærde/ at Christus er Danidz son/ Thi ath Dauid sagde selff aff den helligaand/ Herren sagde til min Herre/ sid hoff min hogre hand/ till ieg legger dine fiende till en fodeskammel vnder dine føder Der kaller Dauid hannem selff sin Herre/ huorledis er han da hans søn Almwen hørde hannem gerne/ Oc han sagde til dem i sin lærdom/ Fornarer eder for de scrifft lærde/ som gerne gaa i side klæder/ Och ville gerne vere ærede och hilsede paa torffuit/ Oc ville haffue de ypperste sæde i gestebud/ de op æde och fortære vidners huff och gotz/ de læse longe tider at de skulle synis gudelige/ de skulle faa diff større fordømelse Mat xxii Luce xx Psal cix Luce xx Mat xxv

Jhesus sad tuert offuer fra offer kisten i templen Och saa huorledis almwen lagde penninge i hende/ Och ath mange rige lagde meget i hende/ Der kom och en fattig encke och lagde tw skerff i hende/ som giorde en penning/ Han kallede sine disciple til sig oc sagde til dem/ Sandelige siger ieg eder/ Ath den fattige enke lagde mere i kisten en alle de andre lagde der i/ Thi ath alle de andre gaffue aff deth som dem vor til offuerløbis/ men hun gaff aff sin armod all sin nering Luce xxi

Trettende Capittel

DEr Jesus gik aff templen da sagde en aff hans disciple till hannem/ Mestere see huilke stene/ oc huordan suar bygning er dette Han suarede hannem oc sagde Seer dw denne store bygning/ der skal icke bliffue en sten paa en anden/ ath han skal ey i sønder slaff/ der han sad paa Oliue bierg tuert offuer fra templen/ Da sagde Peder/ Jacobus/ Joannes oc Andreas hemmelige till hannem/ Sig off naar Math xxiiii Luc xxi

det skal skee/ och huad tegen der er paa/ naar alle disse ting skulle fuldkommis

Jesus suarede dem och sagde/ Seer til ath ingen bedrager eder Thi der skulle mange komme i mit naffn oc sige Jeg er Christus/ och de skulle besuige mange

Matthei xxiiij Luce xxi Ephe v

Men naar i høre krig oc tiende om orloff Da forferder eder icke/ Thi det maa endelige saa skee/ men enden er icke en da/ Men det ene folk skall opreyse sig mod det andet. Oc ith rige mod det andet/ Och der skall bliffue iordskelff alle stede/ och dyr tid och hunger/ Disse ere bedrøffuelsens begyndelse. Men vocter eder selffue Thi de skulle drage eder till raadhuss och i deris Sinagoger oc skoler/ och i skulle hustrugis och dragis for dommere och Konger/ for min skyld dem till vidnedzbyrd/ Och Euangelium skall før predickis for alle folk

Mat x Luce xij Joan xvj i corin ii

Naar de lede eder oc ville forraade eder Da sørger icke for hwad i skulle sige och suare. Men hwad som helst eder giffuis i den samme stund. Det taler/ thi det er icke i som tale/ men den helligand Den ene broder skall forraade den anden till døde. Och faderen sønnen/ och sønnerne skulle sette dem op mod foreldrerne/ och sla dem i hiel/ Alle skulle hade eder for mit naffn skyld. Men huo som bliffuer stadig til enden/ han skall bliffue salig

☞ ✲ Fredagen Danie ix Matthei xxiiii

✲ Men naar i see saadanne greselig ødeleggelse aff huilken Daniel Prophete sagde/ skee der som icke bør/ Huo det læser han forstaa det. Da skulle de som ere i Jødeland fly til biergene/ Huo som er paa taget han skall icke gaa ned i huset/ eller ind ath tage naaget der vd/ Oc den som er paa ageren/ han skal icke gaa til bage ath hente sin kleder som han glemde/ Ve dem som ære snuglige oc giffue ath di i de dage/ Men beder ath i skulle icke fly om vinteren. Thi ath i de dage skal der skee saa stor iammer och drøffuelse.

Matthei xxiiij Luce xxi

Ath der haffuer aldrig vered saadan før siden først at creaturene vaare skabte aff Gud/ och ind till denne tid. Och der skall ey helder saadan komme siden/ Oc hagde icke Herren forsteckeд de dage. Da kunde der inted menniske bleffuit saligt/ Men han forstecte de dage for de vdualdis skyld

Er det saa ath nogen siger da til eder/ See her er Matthei
Christus/ eller see der er han/ da tror det icke/ Thi der xxiiii
skulle komme falske christne/ och falske Propheter/ och gøre Luc xvij
tegen oc stor vnderlig ting Oc de skulle och bedrage dem Johe ii
som ære vdualde/ om det vaare elders mweligt/ Men tager
eder vare. See ieg sagde eder alt dette tilforn. * ✠

Men i de dage effter den iammer och drøffuelse da skal Matthei
Solen formørckis oc Maanen skal icke skinne Stiernerne skulle xxiiij
falle aff hiemmelen/ och kraffterne som ere i hiemlene skulle Luce xxi
røris Da skulle de see menniskens søn komme i skyerne met
stor mact och ære/ Da skal han vdsende sine engle oc forsamble
sine vdualde til hobe/ aff øster och vester/ synder och nør/
fra iordens ende och til hiemmelens ende

Lærer en effterlignelse aff ith figen træ/ Naar quistene
giffue knopper och blad aff sig/ da vide i ath sommeren er nær
Saa skulle i och vide/ Ath naar i see dette ske som sagt er/
ath deth er hart hoss tiden/ Sandelige siger ieg eder ath
denne sleet skall icke forgaa/ før alle disse ting skee/ Hiemmel Matthei
och iord skulle forgaa/ Men mine ord skulle icke forgaa. Men xxiiij
dagen eller tiden ved ingen/ Icke englene i hiemmelen Icke Luc xvj
helder Gudz søn/ Men Gud fader all eniste.

☆ Acter her paa vaager oc beder Thi at i vide icke ☆ ☞
naar tiden er Lige som en mand der for vden landz och forlod Fredagen
sit huss oc fik sine suene sit gotz/ och befol huer sin gerning/
oc befol porteneren ath vaage Vaager ferdi/ thi ath i vide
icke naar Herren skal komme/ Enten om afftenen sille/ Eller Mat xxv
om midnattis tide/ Eller naar hons gale/ Eller i dagningen/ Luce xix
at han skal icke komme hasteligen oc finde eder soffue/ Men det och xxi
ieg siger eder/ det siger ieg eder alle vaager * ✠

Fiortende Capittel

OM paaske tide/ to dage før en de ode brød vden surdey. ☆ ☞
Da tracterede de ypperste for presterne/ och de scrifft Tisdagen
lærde Huorledis de kunde gribe Iesum met suig oc sla hannem

Matthei xxvi i hiel/ de sagde icke paa hogtiden. Ath der skall icke bliffue
oploff blant folket

Lu xxij Mat xvj Joan xij Der han vaar i Bethania i Simons den spittil[s]kis huff
och sad till bordz/ da kom der en quinde och hagde en albaster
bndck met dyrebar nardis smorgelse den lod hun paa hans
hoffuit/ Der vaare nogre som toge det till mostlicke ved dem
Matthei xxvj selffue oc sagde/ Huor til spillis den smorgelse saa Thi hun
motte solts dyere en for try hundrede penninge ath giffue
fattige/ oc de knurrede paa hende

Joan xij Jesus sagde/ Lader hender vere. Hui ere i vrede paa
hende Hun gierde en god gerning mod mig J haffue altid
fattige hoff eder Oc naar i ville da kunde i gore dem till
gode. Men i haffue mig icke altid. Hun gierde det hun
kunde. Hun kom for ath smorge mit legeme till min iordelse
Sandelige siger ieg eder Ath hwor som helst dette euangelium
predickis i all verden. Da skall det och sigis som hun gierde/
hende till hwkommelse

Mat xxv Luc xii Judas Iscarioth en aff de tolff gik bort til de offuerste
for presterne ath forraade hannem i deris hender/ Der de
det horde da bleffue de glade/ oc loffuede ath giffue hannem
penninge/ Saa søgte han huorledis han kunde best met lempe
forraade hannem

Matthei xxvj Luc xxij Sleer torsdag der de skulle æde paaske lam. Da sagde
hans disciple till hannem. Huor vilt dw ath wii skulle gaa
och rede till/ ath dw æder paaske lam Han sende to aff sine
disciple vd och sagde til dem/ Gaar i staden/ Der moder eder
en mand som bær ith stenkrus met vand/ folger hannem
huor han gaar ind/ och siger till hosbonden. Mesteren lader
dig spørge huor det huff er/ i huilked han skall æde paaske
lam met sine disciple. Saa skal han vise eder en stor sall
som er strødt och beredt/ der reder til for off. Disciplene
ginge i staden oc funde som han dem sagde/ och beredde der
paaske lam

Matthei xxvj Luc xxij Om afftenen kom han did met sine tolff Apostle/ Som de
sade til bordz oc ode Da sagde Jesus Sandelige siger ieg eder
En aff eder som æder met mig skal forraade mig. De bleffue

sorgfulde oc sagde huer for sig til hannem Er det ieg Er det ieg/ som det skal gøre Han suarede dem oc sagde. En aff eder tolff som døpper i fad met mig han skal det gøre/ Menniskens søn gaar som der er screffuit om hannem. Men ve det menniske wed huilken Menniskens søn forraadis/ Det vaare gaat for hannem ath han icke vaare født Joan xiij

Der de ode da tog Jesus brødet och velsignede det oc brød det sønder/ oc gaff dem det oc sagde Tager eder det er mit legeme Saa tog han kalken Der han hagde tacked Gud Da fik han dem kalken Och de drucke alle aff hannem/ han sagde til dem Det er mit blod det ny testamentis/ som skal vdgiffuis for mange Sandelige siger ieg eder Jeg skal icke mere dricke aff vintreens fruct/ før en paa den dag/ at ieg dricker det nyth i Gudz rige Der de hagde tacked Gud/ da ginge de vd til Oliue bierg Matthei xxvi Luc xxii i corin xj

Da sagde Jhesus til dem J skulle alle besstemmis for min skyld i denne nat Thi det er screffuit/ ieg skal sla hyrden oc faarene skulle atspreff Men naar ieg er opstonden Da vil ieg gaa ind for eder i Galileen Peder sagde til hannem Er det saa ath de en alle besstemmis oc fortørnis for din skyld Da skal ieg icke besstemmis for din skyld Jhesus suarede hannem Sandelige siger ieg dig At før en hanen gall tosfwer i denne nat Da skalt dw forsuerge mig tre gonge. Peder sagde en da ydermere Skulle ieg en dø met dig/ Da skall ieg icke forswerge dig Alle de andre sagde oc lige saa Joan xvi Zacha xiij

De komme til en mark som kallis Gethsemane/ da sagde han til sine Apostle/ Sider heer/ men ieg gaar borth och beder/ han tog Peder/ Jacob/ och Hans met sig Och begynte ath skelffue och bedrøffuis/ han sagde til dem/ min siel er sorgfuld till døden/ bliffuer heer oc vaager/ han gik lidet bort fra dem Oc fald ned paa iorden oc bad. Ath vaare det mueligt ath døtzens tid motte tagis fra hannem Oc han sagde (abba) Fader all ting er dig muelig/ tag denne døtzens drick fra mig/ Men gor icke som ieg vil/ men huad som dw vilt Matthei xxvi

Han kom til bage oc fant dem soffue Da sagde han til Peder/ Simon soffuer dw Kunde dw icke vaage en stund Lu xxij

met mig Vaager oc beder ati skulle icke komme i fristelse.
Thi aanden er redebon/ Men legemed er skrøbeligt/ Han gik
strax bort igen oc bad den samme bøn/ Der han kom til
bage Da fant han dem soffue Thi deris øgen vaare twnge/
oc de viste icke hvad de skulle svare hannem. Han kom tredye
gang igen Da sagde han til dem/ Soffuer och huiler eder her
effter/ det er nock/ tiden er kommen Seer Menniskens søn skal
antwordis i synderis hender Staar op/ och lader oss gaa/
Seer den som mig forraader han er hart hoss

Matthei xxvj Lu xxii Joan xviii
Men han saa talede Da kom Judas som vor en aff de
tolff. Oc en stor skare met hannem met sverd oc voben/ som
Bisperne oc de ypperste for presterne/ Oc de scrifftlerde oc
de elste hagde vdsent Judas som hannem forraadde gaff dem
ith tegen/ och sagde/ Huilken ieg kysser/ det ær han/ griber
oc leder hannem wislige Der han did kom/ da gik han til
hannem/ oc sagde/ Mestere hil vere dw/ oc koste hannem
Saa toge de fat oc grebe hannem En aff dem som stod der
hoss vd drog sit sværd och slog Bispens svend oc hog ith
øre aff hannem

Jesus sagde til dem J ginge vd met sverd oc voben ath
gribe mig/ lige som til en røffuere Jeg vaar daglige hoss
eder i templen oc lærde och i grebe mig icke Men dette sker
ath scriffterne skulle fuldkommis Apostlene flyde alle fra
hannem Men en vng mand fulde effter hannem Oc han ver
klædt i ith linklede paa sit blotte legeme De andre vnge
karle toge fat paa hannem/ saa slap han linkledet oc løb
Joan xviij nøgen fra dem Saa ledde de Jesum til Bispen. Der komme
de ypperste for presterne oc de elste oc de scrifft lærde til
sammen Peder fulde longt effter hannem ind i Bispens for-
stwe/ oc sette sig hoss tienerne oc vermede sig De ypperste
Bisper oc prester oc alt raadet spurde fast ath vidende mod
Jesum At de kunde komme hannem til døde/ men de kunde
inted finde Der vaare mange falske videndis byrd mod hannem
Men de vaare icke bequemme nock Da stode der nogre op och
baare falske vidende mod hannem oc sagde Vii hørde at han
sagde Jeg vil ned bryde denne tempel/ som er bygd met

hender/ oc opbygge ith andet igen i tre dage som icke er
giort met hender/ Men deris vidende vaare icke en da bequemme
nok Da stod Bispen op mit blant dem oc sagde til Jhesum Matthei
suarer dw inted til disse vidne som sigis mod dig Han tagde xxvi
oc suarede inted/ da sagde Bispen til hannem igen Est dw Luc xxij
Christus Gudz benedide son Jhesus suarede Jeg er Oc i skulle Joan xviij
see Mennistens son side hoss sin faders høgre hand/ oc komme
i hiemmelens skyer met mact Bispen reff sine kleder oc sagde/
huad haffue wii ydermere vidende behoff J hørde at han Luc xxii
spottede Gud Huad tøckis eder De dømde hannem alle ath Joan xviij
vere skyldig til ath dø Saa begynte somme ath spøtte paa
hannem/ oc blinde hans ansict/ oc sloge hannem met knøtte
neffue oc sagde til hannem Gæth til hwo dig slo Tienerne
sloge hannem oc store kinheste paa hans ansicte Der Peder Matthei
vor nedre i salen da kom Bispens pige oc saa at han xxvi
vermede sig/ hun saa hannem vnder øgen oc sagde Dw vaast
oc met Jesu aff Nazareth Han negtede oc sagde ydermere/ ieg Luc xxij
kender hannem icke/ ieg ved icke heller huad dw siger/ han gick Joan xviij
vd i forstuen/ oc hanen goll En anden pige saa hannem der/
hun sagde til dem som der stode Denne er en aff dem/ han
sagde strax ney igen. Lidet der effter sagde de till hannem
som der stode hoss Sandelige est dw en aff dem thi dw est en
Galileer Oc dit maal lyder lige saa/ han begynte ath suerge oc Matthei
forbande sig oc sagde Jeg kender den mand icke som i tale xxvi
om/ saa goll hanen anden gong/ da kom Peder de ord i hw
som Jesus før sagde til hannem/ før en hanen gal tøsuer/ da
skalt dw tre gonge forsuerge mig/ saa begynte han ath græde

Femtende Capittel

OM morgenen aarle ginge de ypperste Prester til raadz Matthei
met de elste oc scrifftlerde/ oc met alt raadet/ oc lode xxvii
binde Jesum oc ledde hannem bort oc antuorde Pilato hannem Lu xxiij
Pilatus sagde til hannem. Est dw Jødernis konge/ han suarede Joan xviij
oc sagde/ dw siger det/ de ypperste prester kerde paa hannem/
och gaffue hannem mange sager Pilatus sagde til hannem

Matthei igen Hwi suarer dw inted heer til/ See huor haardelige de
xxvii kære paa dig/ Jhesus suarede inted der till saa ath Pilatus
Lu xxiij forundrede der paa
Joan xix

Han pleyde ath giffue dem en fange løff om paasken huilken de begerde/ Der vaar en som hed Barrabas fangen met nogre som gierde opløb i staden/ oc han hagde giort mord samme tid/ Almuen robede oc bade Pilatum giffue dem en løff som han pleyde/ han suarede oc sagde/ Ville i ath ieg skal giffue eder den Jøde konge løff/ han viste vel ath de ypperste Prester hagde antuordet hannem i hans hender for had oc auind skyld/ de ypperste prester raadde almuen/ at de skulle helst begere Barrabam løff/ de gierde och saa

Matthei Pilatus suarede dem oc sagde/ huad ville i da/ at ieg
xxvij skal gøre hannem som i kalle Jøde konge/ de robede igen/
Lu xxiij kaars fest hannem/ Pilatus sagde til dem/ huad ont haffuer
Joan xix han giort/ de robede fast mere och sagde/ kaarff fest hannem/ Pilatus ville gøre almuens vilge Thi lod han dem Barrabam løff/ Oc antuorde dem Jhesum hustrugen ath han skulle kaarff festis

Matthei Tienerne ledde hannem bort till raadhuset/ och kallede
xxvii all skaren til hobe/ Oc førde hannem i ith purpur klede oc
Joan xix slette en torne krone och sette paa hans hoffuit/ Och hilsede
Lu xxiii hannem och sagde/ Hill vere dw Jøde konge/ De sloge hannem paa hans hoffuit met røer och spotte paa hannem/ och følle i knæ paa sye/ och bade til hannem

Matthei Der de hagde bespotted hannem/ da førde de hannem aff
xxvii det purpur klede/ oc førde hannem i sine egne kleder/ Och
Joan xix ledde hannem vd ath de ville kaarffeste hannem/ Der kom
Luc xxiii en mand frem aff sin ager som hed Simon aff Sirenen/ oc vor Alexandri oc Ruffi fader/ hannem nødde de till ath bære kaarffet/ De ledde Jesum til Golgatha (det er til hoet pande sted) och gaffue hannem vin blandet met myrrha ath dricke/ men han drack det icke

Der de hagde kaarffest hannem/ da skiffte de hans kleder/ oc kaste laader paa dem huad huer skulle haffue Klocken vor ved try der de kaarffeste hannem/ oc hans sag vor screffuen

offuer hans hoffuit/ Jøde konge/ de kaarsffeste oc to røffuere
met hannem / en hoff hans hogre oc en hoff hans venstre Esaie liii
side/ da bleff scrifften fuldkommen som siger Han er regnid
blant de onde

De som ginge om hannem ffødde deris hoffuit oc bespotte Matthei
hannem oc sagde/ Twi vor dig som ville bryde templen ned/ xxvii
och bygge hannem op igen den tredye dag/ frelff dig selff/ Luce xxiiii
oc stig ned aff kaarffet/ De ypperste prester oc de scrifftkloge Joan xix
bespottede hannem blant dem selffue oc sagde/ han kunde Psal xxi
frelse andre oc han kan icke frelse sig selff/ Ach Christus den
Jøde konge stige sig nw ned aff kaarffet ath wii det see/ oc
tro/ De som vaare kaarff feste hoff hannem bespotte hannem och

Der klocken vor ved sex/ da bleff ith stort mørck offuer al Matthei
Jorden til klocken vor ved ni Oc der klocken slo ni/ da robede xxvii
Jhesus met stor røst oc sagde/ Eli Eli lama sabacthani (det Luc xxiii
er) min Gud min Gud / hwi forlost dw mig/ Der somme Joan xix
aff dem som der stode hoff det hørde / da sagde de See
han kaller Heliam En løb til oc døppede en swomp i edike
och sette hannem paa ith røer och racte hannem ath dricke
och sagde/ Verer stille oc lader off see om Helias kommer
ath tage hannem ned

Jhesus robede høyt oc døde/ Oc dwgen i templen bleff
rewen i tw fra offuerst oc til nederst/ Der hoffuitzmanden
som stod der tuert offuer saa at han saa robede der han
døde/ Da sagde han/ Sandelige denne mand vor Gudz søn
Der vaare oc qwinder som stode langt fra oc saage der paa
blant huilke vor Maria magdalene/ oc Maria den mindre
Jacobs oc Jose moder/ oc Salome/ huilke som fulde oc tiente
hannem der han vor i Galileen/ oc mange andre som fulde
hannem til Jherusalem

Longe fredag at afften (for det vor sabbat om morgenen)
Da kom Josep aff Arimathia som vor en erlig raadmand/
oc bidde effter Gudz rige / han driftede sig til / oc gik til
Pilatum oc bad om Jesu legeme/ Pilatus forundrede der
paa ath han vaar død/ Thi kallede han hoffuitzmanden till
sig oc spurde hannem at om han hagde lenge vered død/

Han sagde ia/ der han fornam at saa vaar/ da gaff han Josep hans legeme Han købte it kaasteligt linklede/ och tog legemet ned aff kaarsset oc suøbte det der vdi Och lagde det i en ny graff som vor vdhuggen i en sten/ Och velte en sten for dørren/ Maria magdalene och Maria Jose saage til huor han ned lagdis

Sextende Capittel

☞ ✿ DEr Sabbaten vor framgongen da køffte Maria magdalene
Paaske dag Maria Jacobi oc Salome dyrebar salue oc vrter/ ath
Math xxvii de ville der met smørge Jhesu legeme Paaske dag at morgen
Lu xxiij betilige der sol gik op da komme de til graffuen oc sagde
Joan xx mellem dem selffue/ Huo skal velte off stenen fra dørren paa graffuen/ der de saae til Da saae de at stenen wor fra
Math xxviii velten/ och han vor gandske stor/ de ginge ind i graffuen Och
Joan xx saage en dreng side der paa den hogre side klæd i it sit huit klede oc de bleffue forferdede

Han sagde till dem forferder eder icke/ J lede effter Jhesum aff Nazareth som vor kaarss fest/ Han stod op han er heer icke Seer hær steden som de lagde hannem vdi/ men gonger bort och siger hans disciple och Peder det/ Ath han skal gaa ind for eder i Galileen/ der skulle i see hannem som han sagde eder/ De ginge snart vd oc løbe fra graffuen Thi de vaare redde oc forferdede De sagde ingen der aff thi de fræctede en da ✱ ⅋

Der Jesus vor opstonden paaske dag aarle om morgenen da obenbarede han sig først for Maria magdalene/ aff huilken han før vddreff s[i]w dieffuelskaff Han gik strax bort oc sagde dem deth som før hagde vered met hannem och græde oc suckede/ Der de hørde ath han leffuede och vor seet aff hende/ Da trode de det icke Siden obenbarede han sig i en anden skickelse for to aff dem som ginge paa vegn til en landz by Saa ginge de bort oc sagde de andre det Men de trode dem icke helder

☞ ✿ ✿ Siden obenbarede han sig for de elleffue Apostle som
Vor herris de sade til bordz oc straffede dem for deris vantro oc for

deris hiertis haardhed At de ville icke tro dem som hagde seet hannem siden han vor opstonden Han sagde til dem opfarelsis dag

✿ Gaar bort i all verden och predicker Euangelium for alle creatur/ Huo som tror oc bliffuer døbt Han skal bliffue salig/ Men huo som icke tror/ han skal fordømess ✿ Oo Paa apostels dage

Disse effter screffne tegen skulle de gøre som tro/ de skulle vddriffue dieffuelskaff wed mit naffn/ de skulle tale meth ny tunger/ oc bort tage hugorme/ dricke de nogen forgifft da skal hun icke skade dem/ de skulle legge deris hender paa siuge/ oc de skulle bliffue sunde Lu xxiiii Joan xx Math xxviii Lu xxiiii

Der vor herre hagde taled met dem/ da bleff han optagen i hiemmelen/ och sider hoff Gudz hogre hand Och de ginge vd och predickede alle stede/ och vor Herre halp dem/ oc stadfeste deris ord met tegen som der effter fulde ✱ ⸭ Actu i

✿ Her Endis S Marci Euangelium

S Luce leffnid

SAnctus Lucas vaar fød i Antiochien oc vaar en læge/ vel lærd i Philosophia och boglige konster/ han lærde Hebraiske i Jerusalem/ Siden horde han Jhesum predicke i Tyro oc Sidone/ och fulde hannem Oc bleff en aff de halff fierde finff tiwe disciple/ han vor en aff de tho som Jesus motte paa veyen effter sin opstondelse/ han fulde icke Jesum fra forste begyndelse met Apostlene/ som han hær scriffuer i sin faartale/ men der S Poual bleff omwent til troen effter vor Herris opfarelse Da fulde han hannem der som han for oc predickede ⁊ S Lucas screff dette Euangelium aff den helligandz indgydelse femten aar effter at Jesus opfor til hiemmels Oc sende en meglig ypperlig mand det som nyglige hagde anammed troen/ Oc for hort hannem oc andre predicke Euangelium/ men han hagde det icke bescreffuit ⁊ S Lucas screff det icke al eniste faar hans skyld/ men for alle christne menniskis notte oc beste skyld/ Som nw ære/ oc siden vaare oc her effter komme skulle Som Gud vdualde til at skulle tro och bliffue salige ⁊ Han scriffuer oc samme Euangelium fuldkommeligere En Matheus oc Marcus giorde/ Thi han begynder aff Cristi begyndelse Huorledis propheterne spaade/ at han skulle komme til verden Oc lade sig fode aff en klar iomfrw/ Siden scriffuer han om Jhesu vndfangelse/ fødelse omskerelse barndom/ Oc der han vor tolff aar gammil/ oc om S Joannis predicken Oc ath Jhesus lod sig dobe/ Och vor fristed i orken aff dieffuelen Saa om Jesu predicken oc vnderlige gerninger Och om hans haarde død och pine/ Jordelse oc opstondelse aff døde/ Oc opfarelse til hiemmelff ⁊ Han screff och i Apostlenis Gerninger huorledis/ han sende den helligand ned til apostlene oc disciplene Pingetz dag som han dem for loffuede/ Oc han begynder her nw ath scriffue samme Euangelium till forscreffne Theophilo saa Effter thi ath mange

Sancti Luce Euangelium

EFter thi at mange begynte ath scriffue De ting som sandelige ære skede blant oss Oc beuisde met mange tegen Som de oss sagde som dem saage met deris øgen fra første begyndelse/ och vaare ordens tienere/ Thi tøcktis mig och gaat vere Kere Theophile ath nw ieg haffuer forfared alting der om met flit/ Ath ieg scriffuer dig deth till fra begyndelsen/ Ath dw maat vide sandhed om de ord som dw før lærde

Første Capittel

DEr Herodes vor konge i Iødeland/ da vor der en prest
hed zacharias aff Abie preste sted/ och hans hostrue
vor fød aff Arons døtter oc hed Elizabet/ de vaare baade i Parali
retwise for Gud oc øffuede dem i alle Gudz bud oc i al xxiiii
retuished wstraffelige/ De hagde inge børn/ thi ath Elizabeth
vor wfructsommelig/ oc de vaare baade gamble/ Deth skede
der zacharias skulle gøre sit preste embede i sin sted for Gud
effter sit embedis seed Da falt det hannem til at bære røgelse Leui xvi
thi gik han ind i Gudz tempel/ oc alt folked vor vden faare
i deris bøner/ men han brende røgelset Oc Gudz Engil
obenbaredis for hannem Oc stod paa den høgre side hoss
alterid som røgelset brendis/ zacharias forferdis der han saa
hannem oc vor rædt/ Engelen sagde til hannem/ zacharia
frøcte icke thi din bøn er hørd/ Elizabet din hustrw skall føde
dig en søn/ och dw skalt kalle hannem Ioannes Och det skall
bliffue dig til stor glede oc frøyd/ Och mange skulle gledis

Psal cxxxi aff hans fødelse/ Thi han skall bliffue megtig hoss Gud/ han
Mala iii skal icke dricke vin eller sterck drik/ han skal opfyllis met den
oc iiii helligand i sin moders liff/ Oc han skal omwende mange aff
Jsraels børn til Gud oc gaa for hannem met Helie aand oc
krafft oc omwende foreldernis hierte till børnene Oc vantro
til rætwisis forstand/ oc berede vor Herre ith fuldkommeligt folk

zacharias sagde til Engelen/ hwor aff skall ieg det vide/
thi ieg er gammil/ oc min hustrw er offuer barn byrd/
Oc xviii Engelen suarede hannem och sagde/ Jeg er Gabriel som staar
for Gud/ han sende mig til dig/ at sige oc bebude dig dette/
Och dw skalt tige och inted tale for den dag at dette
skeer/ Faar dw icke trode mine ord som skulle fuldkommis
i sin tid

Almwen tøffuede vden for effter zachariam oc forundrede
hwi han vor saa lenge i templen Der han kom vd/ da kunde
han icke tale til dem/ De merckte vel ath han hagde seet nogen
syn i templen/ han tegnede dem det/ oc kunde icke tale/ Der
de dage vaare ende som han skulle vere i templen/ da gik
han hiem i sit hwss och hans hwstrwe Elizabet bleff siden
met foster/ och dulde det i fem maanede Oc sagde/ Dette
gierde Gud mig i de dage som han saa till mig/ Ath han
ville bort tage min blusell blant menniskene

☞ ✠ ✠ J den siette maaned der effter Vor Gabriel Engil
Vor frwe vdsent aff Gud til en stad i Galileen kallis Nazaret til en
dag i faste Jomfrw som vor troloffuit met En mand hed Josep aff
Oc tamper Danidz sleet/ oc iomfruen hed Maria Engelen gik ind til hende
onsdag oc sagde/ Hil vere dw fuld met naade Herren er met dig
velsigned est dw offuer alle qwinder/ Der hwn det hørde da
Esaie vii bleff hwn forferdet aff hans ord/ och tenckte huordan er
denne hilsen. Engelen sagde till hende

Maria frøcte icke/ Thi dw fant naade hoss Gud See dw
skalt vndfaa i dit liff och føde en søn. Och kalle hans naffn
Jesum Han skal bliffue megtig och kallis den høgstis søn/ oc
Dani vii Herre Gud skal giffue hannem Danidz sin faders sæde/ Och
Miche iiii han skall regnere ewindelige i Jacobs huss/ och der skall ingen
ende bliffue paa hans rige.

Maria sagde till Engelen huorledis skal det skee Thi ieg ved inted aff mand/ Engelen svarede/ Den helligand skal komme i dig/ och den høgstis krafft skal skinne offuer dig/ Thi ath det hellige som skall fødis aff dig/ det skal kallis Gudz søn/ Oc see din frencke Elizabet haffuer vndfonget en søn i sin alderdom. Oc denne er den siette maaned at hun sagdis ath vere wfructsommelig. Thi der er inted wmueligt faar Gud Maria sagde see Gudz tieniste mø/ vorde mig effter dit ord/ saa for Engelin fra hende * X

✿ J de dage opstod Maria Oc gik hastelige bort offuer biergene til Jude stad i zacharie huff oc hilsede Elizabet/ Der Elizabet hørde Marie hilsen/ da gleddis barned i hennis liff/ Och Elizabet bleff opfylt aff den helligand/ oc robede høyt oc sagde/ Velsigned est dw offuer alle quinder och velsigned er din liffuis fruct/ Hueden skeer det mig Ath min Herris moder kommer til mig/ See der ieg hørde din hilsen/ da gleddis barned i mit liff aff stor glede/ Hellig est dw Maria som trode/ Thi de ting skulle fuldkommis som dig ere sagde aff Herren/ Maria sagde ✿ ☜ Vor frwe dag visita Oc tamper fredagh

Min siel loffuer Herren/ oc min aand gledis i Gud min frelsere/ Thi han saa sin tieniste møis foractelse/ See alle slecter skulle kalle mig hellig fra denne tid/ Thi den megtiste giorde mig store ting/ hans naffn er alder helligst Hans miskundhed er hos alle som hannem frøcte/ fra en slect til en anden/ Han beuiste sin mact met sin arm/ oc atspridde de hoffmodige i deris hiertis tancker Han ned stød mectige aff sedet oc ophøyede ydmyge/ Han opfylte hungrige met gotz och lod de rige bliffue tomme Han anammede Jsrael sin tienere oc kom sin miskunhed i hw. Som han loffuede vaare forfedre Abraham/ och hans slect till euig tid Maria vor hoff Elizabet moren i tre maanede/ och kom saa hiem till sit huff igen * X Esaie xli och xxx Jere xxxi Psalmo cxxxi Oc xcii

✿ Der Elizabetz tid kom ath føde/ da fødde hwn en søn/ Der hennis slect oc nabo hørde ath Gud giorde sin store miskundhed met hende/ da gleddis de met hende/ Det skede om ottende dagen/ Da komme de ath omskere barned/ ✿ ☜ S Hans Baptiste dagh

och ville kalled det zachariam effter sin faders naffn. Moderen sagde ney Han skall ingledis saa kallis/ Men han skall hede Joannes. De svarede der er ingen i din sleckt som saa kallis. De tegnede faar hans fader ath han skulle vnderuise dem hvad barned skulle kallis/ Han tog en taffle och screff och sagde/ Joannes er hans naffn. De forundrede alle der paa ath hans mund bleff strax opladen Oc han talede och loffuede Gud. Alle hans nabo gruede der fore Disse ord rectedis blant alle som bode i Jodeland och i blant biergene/ Alle som det hørde de lagde det paa hierte oc sagde Hvad skal dette barn vorde for en mand/ oc Herrens mact vor met hannem/ Hans fader zacharias bleff opfult meth den hellig-aand och spaade och sagde Velsigned vere Gud Israels Herre thi han søgte oc frelste sit folk ✱ ☧

psal lxxiiii Han oprevsde oss salighedzens mact i Dauidz sin sons
Jere xxiii hwff/ Som han sagde ved sine hellig Propheters munde/ som
och xxx vaare fra verdens begyndelse Ath wii skulle frelsis fra vaare
Ge xxii fiende/ oc fra alle som oss hadede/ Han giorde miskundhed med vore forfedre/ och i hwkom sit hellige løffte/ Och den eed han for vor fader Abraham ath giffue oss alle Ath wi skulle tiene hannem for vden redsle/ naar wii vaare frelste fra vaare fiende/ Met hellighed och retferdighed/ for hans aasyn i alle vaare dage/ Och dw barn skalt kallis den høgstis Prophete/ och gaa for Herren och berede hans veye Ath giffue hans folk salighedz lerdomme till deris synders forladelse/ Ved vor Gudz store miskundhed. Ved hvilken han kom till oss aff høgste hiemle/ Ath oplinse dem som sade
Mala iv i mørke/ och sammeledis i dødzens skwgge. Och ath vise
zacha iii vaare føder de rette gonge/ till fredzens och salighedz veye/ Barned verte op och bleff sterckt i aanden/ Och vor i ørken till den tid han skulle obenbaris faar Israels folk.

Andet Capittel

☞ ✱
Jwle nat
i Christ
messe

DEt skede i de dage ath Keyser Augustus bød ath all verden skulle bescriffuis till skat/ Denne bescriffuelse

begyntis først i Sirien aff Keyserens foget/ som hed. Sirenus/ Och de ginge alle/ hwer till den stad som han vor fød at bescriffuis Josep for aff Nazaretz stad i Galileen till Jødeland till Dauidz stad som kallis Betleem/ Thi han vor der født aff Dauidz slect/ Ath han ville der bescriffuis met sin troloffuede hustrue Maria/ som vor fructsommelig

Det skede der de komme did/ Da vor hennis tid ath hwn skulle føde. Och hwn fødde sin første eniste søn och swøbte hannem i kleder och lagde hannem i krubben/ Thi der vor icke rwm i herberne. Der vaare hyrder i landet hoff som vogede offuer deris hiord om natten See Gudz Engil kom til dem och Herrens klarhed skinde om dem. Thi bleffue de ganske redde Engelin sagde till dem rædis icke Seer ieg bebuder eder stor glede/ som alt folket skall faa. Thi ath i dag er Christus. Vor Herre verdens frelsere fød i Dauidz stad dette skulle i haffue till ith tegen J skulle finde barned swøpt i kleder och lagt vdi en krubbe/ J deth samme vaar der en stor Engle skare aff Hiemmelen/ hoff Engelin och loffuede Gud och sagde. Heder och ære vere Gud i høgste hiemle. Och fred vere paa iorden/ och menniskken en god vilge. * ☧ Matthe j

✿ Der Englene fore op i hiemmelen fra dem. Da sagde hyrderne til hwer anden Vii ville gaa till Betleem oc see det som der er skeet som Herren giorde och obenbarede for oss. De komme did snart och funde Mariam oc Joseph oc barned som laa i krubben. Der de hagde det seet da kunngiorde de samme ord som dem vore sagde om barned Alle som det horde de forundrede storlige paa de ting som hyrderne sagde til dem. Maria beuarede alle disse ord och betenckte dem i sit hierte Hyrderne ginge till bage och loffuede och ærede Gud for alt det som de hagde hørt oc seet lige som det vor før sagt til dem * ☧ ✿ ☞ Jwle nat i anden messe

✿ Der otte dage vaare fuldkomne/ oc barned skulle omskeris/ Da vor hans naffn kallet Jhesus/ Som han vaar kalled aff Engelin før han vor vndfongen i sin moders liff. * ☧ ✿ ☞ Nyaars dagh

✿ Der deris renselsis dage vaare fuldkomne effter Mosi low. Da bare de barned till Jherusalem ath de skulle der ✿ ☞ Kyndelmesse dag

offre/ Och bethe det for Herren som screffuit vor i Gudz
Exodi. low Ath alt mandkon som først fødis aff moders liff/ skal
xxxiij kallis helligt for Gud De skulle och giffue ith offer som
Num viij vor screffuit i Herrens low/ ith par tyrtel dwer/ eller to
Levi xij vnge dwer

Der vor en god gudfrøctig retwis mand i Iherusalem som hed Simeon/ Oc den helligand vor met hannem. Han bidde effter Israels genløsels Och han fik swar aff den Helligand ath han skulle icke dø før han hagde seet Christum Gudz søn. Han kom i templen aff den Helligandz indskydelse/ der Jhesu foreldre bare hannem did/ ath gøre effter lowens sedwane for hannem. Han tog barned i sin fagn och loffuede Gud och sagde

Herre lad mig din tienere nw gaa i fred effter dit ord. Thi mine øyen saage den/ ved huilken dw vilt gøre oss salige. Huilken som dw beredde for alle menniskis ansicte. Ath han skal vere ith liwss/ Ath opliwse alle hedninge. Och ath han skall vere Israels dit folkis ære. * ⁊

☞ ✿ ✿ Hans fader oc moder forundrede storlige paa de ting
første søn- som sagdis om hannem. Simeon velsignede dem och sagde
dag efter till Mariam hans moder. See denne er sat till ith fald. Och
Jwell til mangis opstondelse i Israell Och till ith tegen mod huilken
skal sigis emod. Och drøffuelsens swerd skall gaa i gennem
Esai viii din siel. Oc mange hierters tancker skulle obenbaris. Anna
Rom viij prophetiske phanuelss daater aff Asser sleet vor gammel/ och
i Petri ij haffde leffuit siw aar met sin mand fra sin iomfrudom Oc
vor siden encke i fire oc fire sindz tiwe aar Hun gik icke aff templen/ men tiente Gud nat oc dag met faste oc bøner/ hun kom oc did samme tid oc saa det oc loffuede Gud Oc talede om hannem till alle som bidde effter Israels genløsels Der de hagde fuldkommet alting effter Gudz low. Da fore de hiem i Galileen till deris stad Nazareth/ Barned vorte op oc styrkedis met den helligand Oc opfyldis met all visdom/ oc Gudz naade vor met hannem * ⁊

Hans foreldre ginge hwert aar til Iherusalem til paaske høgtid/ oc det hende sigh

☙ Der Jesus vor tolff aar gammel Da ginge de op til Jherusalem effter høytidens seduane/ der de høytidelige dage vaare fuldkomne da ginge de paa hiem vegn/ oc barned Jesus bleff til bage igen i Jerusalem Oc hans foreldre viste det icke/ men de mente at han hagde vered i hoben met dem/ der de vaare komne en dagis ferd paa vegn/ da spurde de blant deris venner oc sleetinge ath hannem/ der de funde hannem icke Da ginge de til bage til Jherusalem oc lette effter hannem/ det hende sig ath de funde hannem den tredye dag der effter side i templen blant de lerde mend Oc han horde oc spurde dem ath meget Alle som hannem horde/ de forundrede storlige paa hans visdom forstand oc swar ☙ Den Søndag effter hellig tre konger

Der de saage hannem/ da forundrede de storlige Oc hans moder sagde til hannem Søn hwi giorde dw off dette See din fader och ieg lette effter dig met stor sorg/ Han sagde til dem/ hwad er det ati lette effter mig Vide i icke ath mig bør ath vere i de ting som min fader hør till De lerde forstode icke de ord som han suarede dem Han gik ned met dem til Nazareth Oc vor dem vnderdanig Oc hans moder beuarede alle disse ord i sit hierte Jhesus forøctis i visdom alder/ oc i naade baade hoff Gud oc mennisken ✱ ☙

Tredye Capittel

I Det femtende keyser Tiberii aar/ der Pontius Pilatus vor forstandere i Jødeland Oc der Herodes vaar høffding i Galilea oc hans broder Philippus vor høffding i Iturea oc Trachonitidis Rige/ och Lisanias vor høffding i Abilene land Oc der Annas oc Cayphas vaare Bisper i Jherusalem Da kom Gudz ord oc bud til Joannem zacharies søn i ørcken Oc han gik vdi alle land som ligge hoff Jordans flod/ oc predickede dobens bod til syndernis forladelse Som er screffuit i Esaie Prophetis bog som siger/ der er en røbende røst i ørken Bereder herrens veye Och gører hans fodstige rette Alle dale skulle opfyldis Oc alle bierg oc høwe skulle ned slaff Och de ting som ere krogede de skulle bliffue ☙ Camper Løwerdag Math iij Marci i Esaie xl Joan i Math iij

rette Och huasse veye skulle bliffue slette Oc alle mennisske
skulle see den som Gud haffuer vdsent til ath frelse oss

☞ ✿ Joannes sagde til folket som ginge vd ath døbis aff
Fredagen i aduent hannem J ødle slect Huo lerde eder ath fly fra den til-
kommende vrede Gører fordi tilbørlig bodz fruct Oc siger
icke ved eder selffue Vii haffue Abraham til fader Thi ieg
siger eder Ath Gud er megtig til at skabe Abraham sønner aff
disse stene Thi øxen er nw sat paa træernes rod Thi huert
træ som icke gør god fruct/ det skal aff huggis oc kastis i ilden

Almuen spurde hannem ath oc sagde Huad skulle wii da
gøre Han suarede dem oc sagde/ huo som haffuer to kiortle
Han skal giffue den en som ingen haffuer Och huo som
haffuer mad/ han skal oc gøre lige saa/ der komme oc tollere
oc fogeder at de ville døbis och sagde till hannem Mestere/
hwad skulle wii gøre Han swarede dem J skulle icke eske eller
tage mere aff nogen en det eder bør met rette

Math iii Hoffmend oc ryttere sagde til hannem/ huad skulle wi
Marci i gøre/ Han swarede i skulle ingen gøre wold eller wret Men
Joan i i skulle nøgis met eders sold och løn Folked mente oc tenckte
alle i deris hierte Och sagde om hannem Monne han icke
vere Christus Joannes suarede dem och sagde Jeg døber
eder i vand Men der kommer en megtigere effter mig en ieg
er/ hueff sko tweng ieg er icke verdig ath løse/ han skal døbe
Math iii eder met den helligand och ild/ hans kaste skull er i hans
hand/ han skal rense sit logulff Och sancke hweden til sammen
i sin lade Men affnerne skal han opbrende met wsløckelig
ild Joannes predickede/ oc kundgiorde oc mange andre ting
for folket

Mat xiiii Der Kong Herodes vor straffed aff Joanne for han
Mar vi hagde Herodias sin broders hustrw/ oc for alt ont som han
giorde/ da giorde han oc det onde offuer alt Ath han sette
Joannem i fengsell

Math iii Det skede der alt folked døbtis/ da døbtis oc Jesus oc
Marci ii der han bad/ da bleff hiemmelen oben/ Oc den helligand kom
Joan i ned i en dweff ligning offuer hannem/ oc der kom en røst

aff hiemmelen oc sagde Du est min elskelige søn / i dig er mig vel behageligt

Der Jhesus vor moren tredinge aar gammel Da mente alle ath han vor Joseps søn/ Josep vor Heli søn/ Heli vor Mathat søn/ Mathat vor Leui søn/ Leui vor Melchi søn/ Melchi vor Janne søn/ Janna vor Joseps søn/ Josep vor Mathathie søn/ Mathathias vor Amos søn/ Amos vor Nahun søn/ Nahun vor Esli søn/ Esli vor Nauge søn/ Nauge vor Maath søn / Maath vor Mathathias søn / Mathathias vor Semei søn / Semei vor Joseps søn / Josep vor Juda søn/ Juda vor Johanna søn/ Johanna vor Reza søn/ Reza vor zorobabel søn / zorobabel vor Selathiel søn / Selathiel vor Neri søn/ Neri vor Melchi søn/ Melchi vor Addi søn/ Addi vor Kosam søn/ Kosam vor Helmadam søn/ Helmadam vor Heer søn/ Heer vor Jeso søn/ Jeso vor heliezer søn/ Heliezer vor Jorem søn/ Jorem vor Mattha søn/ Mattha vor Leui søn/ Leui vor Simeon søn/ Simeon vor Juda søn/ Juda vor Josep søn/ Josep vor Jonan søn/ Jonan vor heliachim søn/ Heliachim vor Meleam søn/ Meleam vor Menam søn/ Menam vor Mathatha søn/ Mathatha vor Nathan søn/ Nathan vor Dauidz søn/ Dauid vor Jesse søn/ Jesse vor Obet søn/ Obet vor Booz søn/ Booz vor Salmon søn/ Salmon vor Nahasson søn/ Nahasson vor Aminadab søn/ Aminadab vor Aram søn/ Aram vor Hefron søn/ Hefron vor Phares søn/ Phares vor Juda søn / Juda vor Jacobs søn / Jacob vor Jsaac søn/ Jsaac vor Abrahams søn/ Abraham vor Thara søn/ Thara vor Nachor søn/ Nachor vor Saruch søn/ Saruch vor Nagahu søn/ Nagahu vor Phalech søn/ Phalech vor Heber søn/ Heber vor Sala søn/ Sala vor Caynan søn/ Caynan vor Arphazad søn/ Arphazad vor Sem søn/ Sem vor Noe søn/ Noe vor Lamech søn / Lamech vor Mathusale søn / Mathusala vor Enoch søn/ Enoch vor Jareth søn/ Jareth vor Malalehel søn / Malalehel vor Caynan søn / Caynan vor Enos søn/ Enos vor Seth søn / Seth vor Adams søn / Adam vor Gudz søn

Fierde Capittel

Math iiij
Marci i
JHesus gik aff Jordanen fuld aff den helligand/ Oc bleff
førd aff samme aand i ørcken Oc vor der i feretiue
dage oc fristed aff dieffuelen/ Och od inted i de dage/ Men
der de vaare endte Da hungrede han/ da sagde dieffuelen til
hannem/ Est dw Gudz Søn/ Da sig denne sten at han bliffuer
brød Jesus suarede hannem/ Det er screffnit Ath menniskens
leffuer icke all enniste aff brød/ men aff alle Gudz ord

Dieffuelen ledde hannem op paa ith høgt bierg Oc visde
hannem alle Verdens Rige i ith øye blick Oc sagde til
Deu viij hannem/ ieg vill giffue dig all denne mact och all deris ere/
Deut vi Om dw vilt falle paa knæ oc bede til mig/ Thi de ere mig
och xi giffne/ Oc ieg giffuer dem huem ieg vill Jhesus suarede
hannem oc sagde/ Gack fra mig dw dieffuell/ Der er screffnit/
dw skalt bede till din Gud och Herre/ oc tiene hannem all eniste

Siden førde han hannem til Jherusalem och sette hannem
øffuerst paa templens tinde/ och sagde til hannem/ Est dw
Psalm xc Gudz søn da kast dig baglengis ned/ Thi det er screffnit om
dig Ath han skal befale sine Engle ath de skulle benare dig/
Och bære dig met deris hender/ Ath dw skalt icke støde din
fod mod sten Jesus suarede hannem oc sagde Det er och
Deut. vj sagt Dw skalt icke friste Gud din Herre/ Der dieffuelen
hagde fuldkommed alle fristelser da for han fra hannem
til en tid * ℨ

Jesus gik til Galileam igen i den Helligaandz krafft Oc
røcted gik offuer alt riget om hannem/ han lærde dem i deris
Sinagoger oc alle loffuede hannem

Math iiii Der Jesus kom til Nazaret som han vor opfød der Da
Mar i gik han ind i deris Sinagoge om Sabbaten effter sin sedvane/
Joan iiii han stod op oc ville læse Saa finge de hannem Esaie prophetis
Mat xiii bog/ som han lod bogen op Da fant han den sted som stod
Marci vi screffnit vdi/ Herrens aand er offuer mig/ thi han saluede
Joan iiii mig/ Oc vdsende mig at predicke Euangelium for fattige Oc
Esaie lxi ath ieg skall helbrede dem som haffue anger i deris hierte/
Oc predicke fangerne genløssning/ Oc de blinde synen/ Oc at

giffue dem løff som angre deris synder/ Oc at predicke Gudz tacknemelige aar/ Der han hagde luct bogen da fik han degnen hende och sette sig Alle som vaare i templen de saage stedsse paa hannem Saa begynte han at sige till dem J dag er denne scrifft fuldkommen i ederss øren/ De sagde alle ath det vor sant Oc de forundrede alle paa hans naadelige ord som vdginge aff hanss mwnd och sagde Er denne icke Joseps søn

Han sagde till dem/ Vden twill skulle i sige till mig denne lignelse/ Læge gør dig selff helbrede/ och gør saadanne vnderlige tegen hær i dit federne land/ som wi hørde at dw giorde i Capernaum/ han suarede Sandelige siger ieg eder/ Jngen prophete er acted i sit æget fæderne land

Men ieg siger eder i sandhed/ At der vaare mange encker iii Regum
blant Jsraels folk i Helie dage der hiemmelen vor lucth xvij
i try aar och sex maanede/ Den tid vor der stor hunger paa Jacobi v
all iorden Oc Helias vor icke sender til nogen aff dem vden
til en encke som vor i en stad kallis Sarepta i Sidon/ Der
vaare oc mange spitalske menniske blant Jsraels folk i Helizei iiij Re v
Prophetis tid Oc ingen aff dem var giort helbrede vden
Naaman aff Sirien Alle som vaare i Sinagogen bleffue
wrede der de dette hørde/ Oc stöde op oc dreffue hannem
aff staden/ Oc ledde hannem øffuerst paa bierget/ som deris
stad vor bygd paa det ath de ville kast hannem ned Men han
gik bort mit emellem dem

✠ Jhesus for ned till Capernaum som er en stad i ✠ ☞
Galileen/ der lærde han dem paa en Sabbath dag/ oc de Fredagen
forundrede paa hans lerdom/ thi hans tale hagde stor macth En onss-dagh

Der vor en mand i deris Sinagoge som vor besat met Mat viii
den onde aand/ Han robede høyt och sagde Eya Jesu aff Marci i
Nazareth huad haffuer dw at gøre met oss Komst dw hid at
forderffue oss Jeg ved huo dw est Dw est Gudz hellige Jesus
straffede hannem oc sagde/ Tig stille oc gack aff hannem/
Dieffuelen kaste manden ned mit blant dem oc for aff hannem/
oc skadde hannem inted/ De bleffue alle redde oc sagde til
huer anden huad ord er dette/ Thi han binder offuer diefflene

met mact Och de fare vd/ hans rocte spreddis alle vegne i alle land der om kring * X

☞ ✿ Løwerdagen i pintz vge Mat viij Marci i

✿ Jesus stod op oc gick aff Sinagogen ind i Peders hwff/ oc hans hustrweff moder hagde suar kolde singe Thi bade de for hende/ han stod offuer hende oc bød offuer koldesingen/ Saa forlod hwn hende och qwinden stod strax op och tiente dem

Der solen gik ned/ da ledde alle som hagde nogre singe aff atskillelige singdomme til hannem/ Oc han lagde sin hand paa hver serdeliff och giorde dem alle helbrede/ Der fore oc dieffle aff mange de robede oc sagde/ dw est Christus Gudz søn Han straffede dem och forbød dem ath tale/ Thi ath de viste ath han vor Christus

Mat i

Der dagen kom da gik han vd till en øde sted/ Och almwen lette effter hannem och funde hannem der/ De holle hannem at han skulle icke gaa fra dem Han sagde til dem/ Mig bør och ath predicke Euangelium om Gudz Rige i andre steder/ Thi ieg er der fore vdsender/ Han predickede siden i Sinagogerne i Galileen

Femte Capittel

☞ ✿ Femte Søndag Mat iiii Marci i

DEt skede der almwen trengde Jesum fast At de ville høre Gudz ord/ Och han stod hoff Genazaretz sø/ Och saa to fiskere baade hoff landet/ Men fiskerne vaare gongne aff dem/ oc tode deris garn/ Han gik ind i Peders baad/ oc bad hannem skiude lidet fra landen Oc sad der oc lærde almwen

Der han hagde ent sin tale/ da sagde han till Peder/ ro vd paa dybet/ oc kast ederss garn wd ath tage fisk/ Peder suarede/ Mestere wi arbeydede all denne nat oc singe inted/ Men effter dit ord da skall ieg kaste garnene vd/ der de det giorde da kom der saa megen fisk i dem at de reffuis sønder/ Saa gaffue de deris stalbrødre tegen (som vaare i en anden baad) At de skulle komme oc hielpe dem/ De komme och fullede baadene saa fulde/ ath de hagde moren swncked

Der Simon Peder det saa/ da fald han ned paa knæ for Mat iiii
Jesu/ oc sagde/ Herre gack vd fra mig Thi ieg er it syndigt Marci i
mennisk/ han oc alle som vaare met hannem ræddis/ oc
gruede paa de fiske som de hagde taget/ Jacob och Joannes
zebedei sønner som vaare Peders stalbrødre de giorde oc saa/
Jhesus sagde till Peder/ Ræddis icke/ thi at her effter skalt
dw tage menniskene/ De droge deris baade paa landet/ Och
offuer gaffue alt deth de hagde/ Och effter fulde hannem * z

Det hende sig der Jhesus vor i en stad/ da vaar der en Mat viij
spetalsk mand/ Der han saa Jhesum da falt han ned paa sit
ansict for hannem/ oc bad hannem oc sagde/ Herre vilt dw/
da kant dw gore mig reen/ han racte sin hand vd oc tog paa
hannem oc sagde/ ieg vil dw skalt vere ren/ Oc fingen
falt strax aff hannem/ han bød at han skulle ingen sige det
oc sagde/ Gack oc the dig for Presten och offre for din renselse Leu xiiii
det som Moses bød/ dem til ith vidnedz byrd

Jesu rycte spreddis io mer oc mer/ Oc der kom megen
almue at høre hannem/ Och goris helbrede aff deris sing-
domme/ oc han gik bort i orken oc bad

* Det skede en dag som han lærde folket Da sade der * ☞
mange Phariseer oc lerde i lowen som vaare did komne aff Fredagen
alle steder oc byer aff Galileen och aff Jødeland oc aff i pintz
Jerusalem/ oc Gudz krafft vor veluillig til at gore dem alle wge
helbrede See nogre mend bare en mand did i en seng som Mat ix
vor broden aff verck/ Den ville de baared ind for Jesum/ och Mar ii
de kunde ingen sted komme til hannem for almwen/ Thi bare
de hannem op paa taget/ Oc vunde hannem ned met sengen
for Jesum mit blant folket

Der han saa deris trö da sagde han/ menniske dine
synder ære dig forladne/ Phariseerne och de scrifft lerde
begynte at tencke oc sige ved dem selffue/ huo er der som
taler disse bespottelige ord/ huo kan forlade synden vden
Gud alle eniste

Der Jesus fornam deris tancker/ da sagde han til dem/
Huad tencke i [i] eders hierte/ huilket er lettest ath sige/ dine
synder forladis dig/ eller at sige/ stat op oc gack/ men paa

det ati skulle vide at Menniskens son haffuer mact paa iorden/
Ath forlade synderne (da sagde han til den singe) ieg siger
dig stat op och tag din seng oc gack til dit huff/ Han stod
strax op for dem alle Oc tog sin seng som han laa vdi/ oc
gik til sit huff och loffuede Gud/ De grnede alle oc velsignede
Gud/ De bleffue alle redde oc sagde Vi saage vtrolige
ting i dagh * ꝫ

Matth ix Jesus gik siden vd och saa En Tollere som hed Leui oc
Mar ii sad i en told bod/ han sagde till hannem/ følg mig effter/
Han gaff strax alting offuer Oc stod op oc effter fulde
hannem/ Samme Leui giorde hannem it stort gestebud i sit huff/
Oc der vaar mange toldere oc andre syndere til bordz met
dem/ Phariseerne oc de scrifft lerde knurrede fast der fore
oc sagde til hans disciple/ Hwi æde i och dricke i met toldere
oc syndere Jesus suarede oc sagde til dem/ De som ere
helbrede de haffue ingen læge behoff/ men de som ere singe
Jeg kom icke ath kalle retferdige/ men syndige mennisske
till bedring

De sagde till hannem Huor fore faste Joannis och
Phariseernis disciple saa tit oc bede/ Och dine disciple æde
oc dricke/ Han suarede dem/ Kunde i komme brudgommens
sønner til ath faste men brudgommen er hoss dem/ Men de
dage skulle komme ath naar brudgommen tagis fra dem/ Da
skulle de faste i de dage

Mat ix Han sagde dem en lignelse/ Jngen setter it nyt sticke
Mat ii klede paa en gammel kledebon ellers bryder han det sønder
Eller oc det ny kommer icke till pass met det gamble/ Oc
ingen lader ny vin i gamble flasker/ ellers bryder den ny
vin flaskerne sønder/ och vined spillis oc flaskerne forderffuis/
Men ny vin skall ladiss i ny flasker/ saa bliffue de baade
fornarede/ Och ingen som dricker gammel vin begerer strax
nyt vin men han siger/ det gamble er bedre

Siette Capittel

DEt hende sig paa en sabbat/ at Jhesus gik gennem Mathei xii
korned/ Oc hans disciple toge aff arene oc vrede Mar ii
i deris hender och ode/ Nogre aff Phariseerne sagde till
dem/ Hwi gøre i det som icke sømer at gøre om sabbaten/
Jesus suarede dem och sagde/ Haffue i icke læst huad Dauid i Re xxi
giorde der han hungrede/ oc de som vaare met hannem
Huorledis han gik ind i Gudz huff oc tog det framsette brød
oc od/ Och gaff dem som vaare met hannem/ huilke brød
ingen sømede ath æde vden al enijste presterne/ Han sagde/
Mennisskens søn er oc Sabbatens Herre

Det skede oc paa en anden Sabbat/ at han indgik i deris
Sinagogæ ath lære dem/ Der vaar en mand hueff høgre
hand vor vissen/ Phariseerne och de scrifftlerde toge vare paa
Jhesum/ om han ville helbrede nogen om sabbaten/ ath de
kunde finde nogen sag at kære paa hannem/ Men han viste
deris tancker/ och sagde till den mand som hagde den visne
hand/ stat op och stat her mith for alle. Han reyste sig op
och stod/ Jhesus sagde till dem/ Jeg spør eder ath om det
sømer sig ath gøre vell eller ille om sabbaten/ eller ath frelse
eller ath fortabe liffuit/ Han saa paa dem alle/ och sagde til
manden/ Vdreck din hand/ han giorde det och hun bleff strax
sund/ De bleffue galne der faare och talede mellem dem
selffue huad de ville gøre Jhesu

Det skede i de dage at han gik vd til ith bierg ath Mat x
bede/ Oc bleff der om natten i Gudz bønner Der det bleff Mar iij
dag da kallede han sine disciple til sig. Och vdualde tolff aff
dem/ Huilke han kallede Apostle som vor Simon huilken han
kallede Peder/ och Andreas hans broder Jacob oc Joannes
Philippus oc Bartholomeus Mattheus oc Thomas/ Jacob
alphei søn/ oc Simon som kallis zelotes/ oc Judas Jacobs
søn/ oc Judas Jscarioth som bleff en forredere.

✿ Jesus gik ned met dem/ Oc stod paa en slet marck ✿ ☞
met alle de andre disciple/ Der vor megen almwe aff alt Paa Mar-
Jødeland och aff Jherusalem och aff Tiron oc Sidon som tires dage

S Pioni-sij dagh vaare komne ath høre hannem Och ath helbredis aff deris
finger/ De som pintis aff dieffle de bleffue och helbrede/ Alt
Mat v folket ville røre oc tage paa hannem/ Thi der gik stor krafft
aff hannem/ och giorde alle helbrede. Han saa paa sine
disciple och sagde/ Salige ere i fattige

☞ ✲ ✲ Thi ath i skulle mettis Salige ere i som nw grede/
Fredagen thi ath i skulle lee Salige ere i naar menniskene hade eder/
oc vdskinde eder oc bespotte eder/ oc foracte eders naffn/ lige
som ondis for Menniskens søns skyld. Gleder och frygder
eder paa den dag/ Thi ath eders løn er stor i hiemmelen. ✱ ⁂

Amos vi Deris foreldre giorde lige saa mod Propheterne Men
Eccle xxxi her emod/ Ve eder rige/ thi at i haffue nw eders hugsualelse
hær/ Ve eder som nw ere mette/ thi ath i skulle hungre/ Ve
eder som nw lee/ thi ath i skulle sørge oc græde/ Ve eder
naar alle menniske loffue eder/ thi deris foreldre loffuede lige
saa de falske propheter

Mat v Men ieg siger eder som hører Elsker eders wuenner och
gører dem gaat som eder hader Velsigner dem som eder
bander/ Beder gaat for dem som eder bedrager/ Slar nogen
dig paa ith kindben. Da vent det andet oc till hannem Tager
nogen din kaabe/ da forbind hannem icke ath tage kiortelen
mat vi met/ Giff alle som bede aff dig/ Tager nogen dit fra dig/ da
Tobie iiii kreff det icke igen. Gører lige saa mod alle menniskene som
i ville ath de skulle gøre mod eder

Er det saa ath i elske dem som eder elsker Hwad løn fonge i da/ Thi ath syndere elske och dem som dem elske. Er det saa ath i gøre vell mod dem som gøre vel mod eder. Hwad løn faa i da/ Thi ath obenbare syndere gøre och saa. Er det saa ath i lene dem noget. Aff huilke i hobis ath faa eders igen hwad løn fonge i da. Thi ath syndere lene och syndere Och de tage lige meget igen/ men i skulle elske eders wuenner och gøre dem gaat Och lene dem som i hobis icke ath faa noget igen aff/ Och i skulle faa megen løn der faare/ Och i skulle bliffue den alder offuerstis sønner/ Thi han er veluillig mod wtacknemmelige och onde.

✿ J skulle vere miskundelige som eder fader er miskundelig. ✿ ☞
J skulle ingen døme/ Ath i skulle icke dømis. J skulle ingen Den iiij
fordøme/ Ath i skulle icke fordømis/ Forlader/ saa skal Søndag
eder forladis/ Giffuer/ Saa skall eder giffuis en god fuld
maade vell skuddet och offuerflødig i eders skød/ Thi ath Math vij
meth den samme maade som i vd maade met/ der met skal Mar iiij
eder ind maadis igen.

Jhesus sagde dem en lignelse/ kan en blind lede en Math vii
anden blind ath de falde ey baade i graffuen Discipelen er Joan xiii
icke offuer sin mestere/ Men huer er fuldkommen/ om han
bliffuer som hans mestere er. Huad er det ath dw seer en
skeff i din broders øye/ Och dw acter icke den bielke som er
i dit ægit øye/ Eller huorledis kant dw sige till din broder/
Broder tilstæd ath ieg tager en skeff aff dit øye/ Och dw
seer icke bielken i dit ægit øye. Dw øgen skalk tag først Mat vij
bielken aff dit ægit øye. Och see saa till ath dw kant tage
skeffuen aff din broders øye. * ☧

Det er icke ith gaat træ som bær ond fruct/ Icke bær Mat xii
helder ith onth træ god fruct/ Huert træ kennis aff sin fruct/
Man sancker icke figen aff torne/ Icke sancker mand heller vin
aff bremle riff/ Ith gaat mennniske frember gaat/ aff sit
hiertis gode skat/ Och ith ont menniske frember ont aff sit
hiertis onde skat/ Thi ath mwnden taler aff hiertens offuer-
flødighed. Hwi kalle i mig Herre Herre/ Och i gøre icke
huad ieg siger eder/ Huo som kommer till mig/ Och hører
mine ord och gør effter dem. Den vill ieg sige eder hwo
han er lig.

Han lignis en mand som bygde ith huff och groff en Roma ii
dyb graff der vnder/ och lagde grund vallen paa sten Der Jacobi i
vandløbet kom och støtte paa huset da kunde det icke kaste
det om/ Thi det vor grundfest paa sten. Men huilken som
hører mine ord och gør icke effter dem. Han lignis en mand
som bygde ith hwff paa iorden vden grundwall/ Paa huilked
floden siden støtte/ Och det falt strax ned/ och det husis fald
vor gandske stort.

Siuende Capittel

Mat viij DEr Jhesus hagde ent sin tale for folket/ Da gick han til
Capernaum/ Der bede en Herre hoff som hagde en
suend huilken han hagde meget kær och han laa for døden/
Der han hørde aff Jhesu/ da sende han nogre aff de elste
for Jøderne till hannem och lod hannem bede/ ath han ville
komme och helbrede hans suend/ Der de komme til Jhesum
da baade de hannem met stor flit och sagde/ Han er vel værd
ath dw gør hannem det Thi han elsker vort folk/ och han
bygde oss en Sinagoge/ Jhesus gick met dem

Der han kom hart hoff hans huss/ Da vdsende han
nogre aff sine venner mod hannem och lod hannem saa sige
Herre vmage dig icke/ Thi ieg er icke verdig till ath dw
skalt gaa ind vnder mit tag Och ieg regner mig icke verdig
til ath ieg maa komme til dig Men sig ith ord/ saa bliffuer
min suend helbrede/ Thi ieg er en mand skicked vnder
mact Och haffuer suene vnder mig/ Och ieg siger till den/
gack och han gaar. Och til den anden kom och han kommer
Och ieg beder min suend gøre det/ och han gør det. Der
Jesus det hørde/ da vndrede han paa hannem/ Och vende
sig om till skaren och sagde/ Jeg siger eder/ Jeg fant icke
saadan tro blant alt Jsraels folk Der de komme hiem i
huset som vaare vdsende Da funde de suenden karsk som
før vor singh

☞ ✿ ✿ Jhesus gik siden til en stad som kallis Naim Oc
Den xvi hans disciple oc stor almwe gik met hannem/ Der han kom
Søndag til stadens port/ Da barff der ith lig vd som vor sin moders
eniste søn/ Och hun vor en enke/ och der vaar meget folk aff
staden met hende Der Jhesus saa hende/ da rørdis han aff
miskundhed offuer hende och sagde/ Græd icke saa gick han
och tog paa baaren/ De som hende baare stode stille/ Han
sagde/ Dw dreng/ ieg siger dig stat op/ Den døde sette sig
op och begynte ath tale/ och Jhesus antworde hans moder
hannem helbrede/ De grnede alle och loffuede Gud oc sagde/

Her ær en stor Prophete opstonden blant oss/ Och Gud haffuer søgt sit folk * ☧

Dette røcte kom offuer alt Jødeland om hannem Och i alle de land der omkring Joannis disciple sagde hannem alle disse stycke/ Han kallede tho aff dem till sig och sende dem till Jhesum och lod hannem sige. Est dw den som komme Matth xj
skall Eller skulle wii bie effter en anden/ Der de komme til Jhesum/ da sagde de Joannes baptista sende oss til dig Och lader dig spørge om dw est den som komme skall/ Eller skulle wii bie effter en anden/ J den samme tid giorde han mange helbrede aff siuger och plaffuer/ Och aff de onde aander/ Och gaff mange blinde deris syn/ Han suarede dem och sagde Gaar och siger Joanni det i saage och hørde/ Ath de blinde Esaie lxi
see/ och halte gaa/ de spitalske helbredis/ de døwe høre/ och de døde opstaa/ Och Euangelium predickis for de fattige. Salig er den som icke bestemmis oc fortørnis i mig

Der Joannis sendebud ginge bort Da sagde Jhesus om Joanne til skaren ? Hwad ginge i vd i ørken ath see ith røer som røris aff vered ? Eller hwad ginge i vd ath see ith Math xi
menniske klœdt i bløde klæder See/ de som klædis i kaastelige klæder Och leffue i vellost De ere i Kongers palatz ? Eller hwad ginge i vd ati ville see en Prophete Ja sandelige siger ieg eder/ han er mere end en Prophete/ han er den om huilken screffuit er See Jeg sender min Engil for dit ansicte Mala iii
som skal berede veyen for dig Jeg siger eder Der er ingen større Prophete en Joannes baptista i blant dem som ere fødde aff qwinder Alligeuel er den minste i Gudz rige større en han Alt folked/ oc obenbare syndere/ som dette hørde/ loffuede Gud Oc lode dem døbe met Joannis dob Men Phariseerne Och de logh køne forsmaade Gudz raad emod dem selffue Och lode dem icke døbe aff hannem Jhesus sagde/ Mat xi
hwem skal ieg ligne disse menniske aff denne slect ? Eller hwo ere de lige De ere lige som børn der side paa torffuit oc robe til Hwer anden oc sige Vii pibede for eder Oc i dantzede icke Vii græde for eder/ oc i suckede icke Joannes baptista kom Oc od icke brød Oc drack icke vin Oc i sige han

haffuer dieffuelen. Menniskens son kom oc od oc drack Och i sige See den mand/ han er en frodsere/ och en vin drandere. Men visdommen er æred aff alle sine børn

☞ ✿ S magdalene dag ✿ tamper fredag

✿ En aff Phariseerne bad Jesum ath han ville æde met hannem/ han gik ind i hans huff och sad till bordz See der vor en qwinde i staden som vor en synderinde Der hun fornam ath han sad der til bordz Da tog hun en albaster budk met smørgelse. Och lagde sig ned bag hannem oc græd Oc tode hans føder met sin graad Oc tiurde dem met sit haar Och koste och smurde dem met smørgelsen

Der den Phariseer som hannem indbød det saa/ da sagde hand induertis ved sig selff Vaare denne en Prophete/ Da viste han vel huo/ oc huad qwinde det er som tager paa hannem Thi hun er en synderinde. Jhesus suarede oc sagde til hannem Simon ieg haffuer noget ath sige dig/ han suarede Mestere sig det/ Der vaare tho mend En mand skyldige Den ene vor hannem fem hundrede penninge skyldig Oc den anden halff tredye sindz tiwe Der de kunde icke betale hannem Da gaff han dem baade qwit Sig fordi/ huilken aff dem/ hannem bør mest ath elske Simon suarede Jeg men ath den som han gaff mest qwit. Jhesus sagde Dw dømde reth Jhesus vende sig om til qwinden oc sagde til Simon Seer dw denne quinde Jeg gik ind i dit huff oc dw gaffst mig icke vand til mine føder/ men hun tode dem met sin graad Oc tiurde dem met sit haar/ dw koste mig icke/ men hun lod icke aff ath koste mine føder siden ieg gik hid ind/ dw smurde icke mit hoffuit met olye men hwn smurde mine føder met smørgelse Thi siger ieg dig/ henne skulle mange synder forladis. Thi hwn elste meget/ den som lidet forladis/ han elsker lidet

Han sagde til hende Dine synder ere dig forladne/ de som sade til bordz/ begynte ath sige induertis ved dem selffue/ hwo er denne som oc forlader synderne Jhesus sagde till qwinden/ din tro giorde dig salig/ gack met fred

Ottende Capittel

DEt skede siden ath Jesus gik i alle steder oc byer Oc predickede Euangelium oc bebudede alle Gudz Rige Och de tolff Apostle vaare met hannem Och nogre qwinder som vaare helbrede giorde aff onde aander Oc siugdomme som vor Maria som kallis Magdalena aff huilken siw dieffle vaare vdfarne Oc Joanna Chuse Herodis fogdis hustrw/ oc Susanna/ oc mange andre som tiente hannem met deris gotz

☩ Der vor megen Almue til sammen/ aff alle steder ☩ som hastede til hannem Da sagde han dem en lignelse. En sædemand som ville saa/ gik vd at saa sin seed Der han saade/ da falt sompt hoff vegn Oc det bleff bort trædt Oc hiemmelens fwle op ode det. Sompt falt blant sten Oc det vorte op och vissnede/ for det hagde icke vedske Sompt falt blant torne Oc tornene opuorte met det oc qualde det Sompt falt i god iord Oc det opuorte och giorde hundrede folt fruct. Der han dette sagde da robede han Huo som haffuer øren ath høre met/ han høre

Den Søndagh føre fastelagen

Mat xiij
Marc iiij

Hans discipler spurde hannem siden ath och sagde/ hwad betyder den lignelse Han suarede Eder er giffuit at vide Gudz rigis lønlighed Men de andre skulle lære dem ved lignelser/ paa det ath de skulle see och icke see/ och ath de skulle høre oc icke forstaa

Esaie vi
Mat xiij
marc iiij
Joan xij
Actu xx
Roma xi

Men denne lignelse er saa Sæden er Gudz ord Den som falt hoff vegn/ det er de som høre dem Siden kommer dieffuelen oc tager dem aff deris hierte Ath de skulle icke tro oc bliffue salige Den seed som falt paa sten Ere de som høre Gudz ord oc anamme dem met glede Men de haffue icke rod Thi at de tro til en tid Oc naar de fristis Da gaa de der fra Den sæd som faltz blant torne Ere de som høre Gudz ord Men de quellyes aff deris liffuis velløst oc rigdom/ oc aff omhyggeliged Ath de gøre ingen fruct Den sæd som falt i god iord/ det er de som høre Gudz ord oc beware dem i deris erlige gode hierte Oc de bere god fruct met tolmodighed * ☧

Math v Jngen som tender liuff skiuler det vnder ith kar Eller
Marc iiii setter det vnder bencken Men han setter det paa liuse stagen
Mathei x Ath de som indgaa kunde see liuset Thi der er inted saa
hiemmeligt ath det skal ey obenbaris Oc der er inted skiult
at det skal ey vidis oc bliffue obenbarligt Seer fordi til
Mar iiij huorledis i høre Thi ath Huo som haffuer hannem skal
Math xij giffuis/ oc huo som icke haffuer/ da skal oc det som han men
ath han haffuer tagis fra hannem Jhesu moder oc brødre
komme did som han vaar Men de kunde icke komme till
hannem for folked/ de andre sagde til hannem/ din moder
och brødre staa vde oc ville tale met dig Han suarede oc
sagde til dem/ de ere min moder oc brødre/ som høre Gudz
ord oc gøre effter dem

☞ ✿ ✿ Det skede En dag gik han i ith skib med sine disciple
Fredagen oc sagde til dem Vii ville fare offuer søen til det andet land
Som de seglde/ da soff han Och der kom stor storm i søen/
Mat viij ath de forfyltis och vaare i stor liffs fare Thi vacte de
Marci iiij hannem op och sagde/ Mestere/ mestere/ wii forgaa Han stod
op oc straffede vered oc bølgerne i vandet/ oc det bleff strax
stille Han sagde til dem Huor er eders tro De vaare redde
oc forundrede mellem dem selffue och sagde Hwo er denne
Men han binder offuer vered oc vandet/ oc de ere hannem
lydige/ Saa seglde de til Gadarenerss land som er emod Galileen

Mat viij Der han kom paa land aff skibet/ da motte hannem en
Marci v mand aff staden som hagde dieffuelskaff i sig i long tid/ han
vor nøgen och laa icke i huff Men vde i graffuerne Der han
saa Jhesum/ da robede han oc falt ned for hannem oc sagde
met stor røst Jhesu alderhøgste Gudz søn/ huad haffuer ieg
ath gøre met dig/ Jeg beder dig ath dw icke piner mig/ han
bød den onde aand ath fare aff manden/ Thi han hagde
plaffuit hannem i long tid Manden vor før bunden met
lencker/ oc sat i bolte oc boyer oc brød dem sønder Och dreffs
aff dieffuelen vd i ørken

Jhesus spurde hannem ath och sagde/ huad heder dw/
han sagde en skare/ Thi der vor mange dieffle i hannem/
Oc de bade hannem ath han skulle icke binde dem ath fare

ned i affgrunden/ Der vor en stor hob swin hoss paa biergene til føde/ Thi bade de hannem ath de motte fare i dem/ Han tilstede det/ Saa fore samme dieffle aff manden ind i swinene/ Och de løbe strax ned i søen och druckneде/ Der hyrdene det saage som voctede swinene/ Da flyde de bort och sagde de tiende i staden och i byerne

Saa ginge de vd ath see det som der vor skeet Oc komme til Jesum Oc funde den mand side hoss hans føder helbrede oc klædder/ Aff huilken diefflene vaare vdfarne och han vor viss Da reddis de/ De som før saage hworledis han bleff frelst aff diefflene och karff de sagde dem det/ All menigheden aff Gedareners land bade Jhesum ath han ville gaa fra dem Thi de reddis storlige/ Han gik i ith skib och for til bage igen/ Den mand som diefflene vaare aff farne bad ath han motte følge hannem/ Jhesus ville icke/ Men han sagde gack hiem i dit huss och sig det Gud haffuer giort dig Han gik borth i staden/ oc sagde det Jesus giorde hannem

✿ Der Jhesus kom till bage igen da anammede Almwen ✿ ☞
hannem/ Thi alle biede effter hannem/ See der kom en mand Fredagen
som hed Jairus oc han vor ypperst for Sinagogen/ Han falt Matth ix
ned for Jesu føder oc bad at han ville gaa i hans huss/ Thi Mar v
hans eniste daatter som vaar ved tolff aar gammel ville dø/ Som han gik paa vegn da trengde almwen hannem

Och en quinde som hagde hafft blod sot i tolff aar/ Och kaastet alt sit gotz paa læger Och kunde dog icke helbredis aff negen Hun gick bag till hannem och tog nederst paa hans kleders trebler saa stildis hennis blodløb strax/ Jesus sagde/ Hno tog paa mig/ de sagde alle ney/ Peder oc de met hannem vaare sagde/ Mestere folket trøcker oc trenger dig/ Oc dw spør hno der tog paa dig Jhesus sagde/ Nogen tog paa mig Thi ieg ved at der gik krafft aff mig/ Der quinden saa at det kunde icke dølgis Da gik hun frem oc skalff oc falt ned for hans føder/ Och sagde hannem for alt folked/ for huad sag hun tog paa hannem/ Oc huorledis hun bleff strax helbrede/ Han sagde till hende/ Min daatter ver ved trøst/ Din tro giorde dig helbrede gack i fred

Som han talede da kom en aff den ypperstis tienere for Sinagogen oc sagde til hannem / Din daatter er død Gør mesteren ingen vmage / Der Jesus det hørde / da sagde han til pigens fader frøcte icke Men tro al eniste / da skal hun bliffue sund / der han kom i huset / da lod han ingen gaa ind met sig vden Peder Jacob oc Hans / oc pigens fader oc moder / de græde alle faar hende

Han sagde till dem / Græder icke pigen er icke død men hun soffuer / de bespotte hannem / Thi de viste ath hun vor død / Han visde dem alle aff dør / Och tog om hennis hand oc robede oc sagde / Pige stat op hennis siel kom igen / och hun stod strax op / Saa bød han ath giffue hende mad hendis foreldre gruede / Och han forbød dem ath sige nogen deth som skeeth vaar * X

Niende Capittel

☞ ✿ Torsdagen i pintz vge
JEsus kallede de tolff Apostle till sammen / Oc gaff dem mact oc vold offuer alle dieffle / och at hele alle sugdomme / Han sende dem vd ath predicke Gudz Rige oc helbrede
Mat x
Mar vi
de suge / han sagde til dem / J skulle inted bære met eder paa vegn Huerken staff eller pose / icke brød eller penninge / i skulle icke haffue to kiortle till lige / J huilket huff i gaa vdi / Der bliffuer till i gaa deden / Huilke som icke anamme
Mar vi
Actu xiii
eder / Da gaar aff den stad oc slar stoffuen aff eders føder til vidnesbyrd mod dem saa ginge de vd oc vandrede i byerne oc i stederne oc predickede Euangelium oc helbrede alle huor de komme * X

Mat xiiii
Mar vi
Der kong Herodes hørde alt det Jesus giorde / da tuilede han / Thi somme sagde ath Joannes vor opstonden aff døde Somme sagde at Helias vor seet / Somme sagde ath en aff de gamble Prepheter vor opstonden / Herodes sagde / ieg lod halff hugge Joannem / huo er dog denne som ieg hører saadant om oc han ville see hannem

Apostlene komme igen / oc sagde Jesu det de hagde giort / Han tog dem och gik bort offuer en side paa en øde sted

hoff en stad kallis Betsaida/ Der almwen det fornam Da
ginge de effter hannem/ han anammede dem och sagde dem
aff Gudz Rige/ och giorde dem helbrede som det hagde behoff/ Joan vi
dagen begynte ath endis Thi ginge de tolff Apostle til hannem Mar vi
och sagde/ Lad Almwen gaa/ ath de mwe gaa bort i byerne Mat xiiii
oc i torpene her omkring/ ath faa herbere och mad Thi wi
ere her paa en øde sted/ han sagde till dem/ giffue i dem at
æde De suarede Vi haffue icke vden fem brød och to fiske/
Vden ath wi skulle gaa bort oc kobe mad til alt dette folk/
oc de vaare moren fem tusinde mend

Han sagde till Apostlene/ Lader dem side ned i stickelse
halff tredye sindff tiue i huer stick/ de giorde oc saa Oc
stickede dem alle ned i sæde/ Saa tog han de fem brød oc
de to fiske Oc saa op i hiemmelen oc velsignede dem/ Oc brød
dem sønder oc fik apostlene dem at de skulle giffue folked dem/
De ode alle oc bleffue mette/ Siden toge de tolff kurffue fulle
op met sticke aff det som offuer løff

Det skede en tid som han bad al ene/ Och hans disciple Mat xvi
vaare hoff hannem/ Da spurde han dem at oc sagde/ Huem Mar viii
siger folked mig at vere De suarede och sagde/ Somme sige
ath dw est Joannes Baptista/ Somme sige ath dw est Helias/
somme sige at dw est en aff de gamble Propheter som er
opstanden/ Han sagde till dem/ Huem sige i mig ath vere
Simon Petrus suarede oc sagde/ Dw est Christus Gudz søn/
Han forbød dem ath sige nogen det/ Oc sagde Menniskens
søn skal meget lide oc straffis aff de elste oc ypperste for
presterne/ Och aff de scrifft lærde oc i hiel slaff oc opstaa aff
døde den tredye dag

✿ Han sagde framdelis til dem/ huo som vil effter ✿ ☞
følge mig han skall forsage sig selff/ Och tage sit kaarff paa Martires
sig daglige Oc effter følge mig/ Thi at huo som vil frelse dage
sit liff/ han skal tabe det/ oc huo som taber sit liff for min Mat xvi
skyld/ han skal frelse det Thi huad gaffner det mennisken/ at mar viij
han vinder al verden Oc fortaber sig selff eller gør sig skade
Thi huo som bluess for min skyld oc for mine ord/ den skal
oc Menniskens søn bluess naar han kommer i sin herlighed

Joan xii oc i sin faderss oc i de hellige Engliss * ℞ Jeg siger eder
Mat xvi sandelige at heer staar nogle som icke skulle smage døden før
Mar viii de see Gudz rige

Mar ix Det skede moren otte dage effter disse ord/ da tog han
Mat xvii Peder Joannem oc Jacob Oc gik op paa it bierg at bede/ Der han bad da bleff hans ansict forklaret/ Oc hans klædebon bleff huid oc skinnendis/ Oc see to mend som vor Moses oc Helias syntis i en klarhed oc talede met hannem om hans død som han skulle fuldkomme i Jherusalem/ Peder oc de som vaare met hannem soffue/ der de vognede da saage de hans klarhed/ oc de to mend som stode hoss hannem

Der de fore fra hannem da sagde Peder til Jesum Mestere det er oss gaat at bliffue hær Vi ville gøre her tre bolige/ dig en/ Mosi en/ Helie en Men han viste icke huad han sagde Som han saa talede da kom en sky oc skiulte dem/ Der de vaare i skyen da bleffue de rædde/ Oc der kom en røst aff skyen oc sagde/ denne er min elskelige søn/ hører hannem Der røsten vor skedt/ da funde de Jesum al ene/ de tagde det stille/ oc sagde ingen det de hagde seet i de dage

Det skede om anden dagen der de ginge aff bierget da kom der megen almwe emod hannem/ En mand aff dem robede oc sagde Mestere/ Jeg beder dig see till min eniste søn/ Thi den onde aand plaffuer hannem tit/ han kaster hannem ned/ at han rober/ han slider hannem at han skumer/ Oc han vil nødigt aff hannem naar han haffuer saa sledet hannem/ Jeg bad dine disciple at de skulle driffue hannem vd och de kunde icke Jesus suarede/ O dw vantro och vannartige slect huor lenge skal ieg vere hoss eder oc lide eder/ Led hid din søn/ der han kom da sled dieffuelen oc kaste hannem ned/ Jesus straffede den onde aand/ oc giorde drengen helbrede/ Oc antuorde hans fader hannem/ Alle forundrede paa Gudz store gerninger

Mat xvii Der alle forundrede paa alle de ting som han giorde da
Mar ix sagde han till sine disciple/ hører denne tale/ det skal ske at Menniskens søn skall antuordis i menniskens hender/ De forstode icke disse ord/ thi de vaare skiulte faar dem/ Ath de

skulle icke forstaa dem/ Och de torde icke heller spørge hannem om dem

De tenckte ved dem selffue huylken der vor ypperst aff dem/ Jesus saa deris hiertis tancker Thi tog han it barn/ och sette det hoff sig/ och sagde til dem huo som anammer saadant it barn i mit naffn/ han anammer mig Oc huo som anammer mig/ han anammer hannem som mig vdsende/ Oc huilken som er minst blant eder/ han skall bliffue størst/ Joannes suarede och sagde/ Mestere/ Vi saage en vddriffue dieffle i dit naffn/ Oc wi forbøde hannem deth/ Thi han følger dig icke met oss/ Jhesus sagde till hannem/ J skulle icke forbinde det/ Thi at huilken som icke er mod oss/ han er met oss Mat xvii Mar ix Mar ix

☩ Det skede der hans tid tilstundede At han skulle anammis heden Da fornende han sit ansicte/ ath han ville gaa til Jherusalem/ Han sende sine bud fore sig Oc de ginge ind i en Samaritanerss stad paa vegn ath bede hannem herbere/ Och de ville icke anamme hannem Thi det syntis paa hans ansicte at han ville gaa til Jherusalem/ der Jacobus och Joannes hans Apostle det saage da sagde de/ Herre/ Vilt du ath wi skulle binde at ild skal komme aff hiemmelen och opbrende dem som Helyas giorde/ Jesus vende sig om och straffede dem och sagde/ J vide icke aff hueff aand i ære/ Menniskens son kom icke ath fortabe menniskenis siele/ men at frelse dem/ saa ginge de bort til en anden by ✱ ☧ ☩ ☜ Fredagen

☩ Det skede som de ginge paa vegn da sagde en til hannem/ Jeg vil følge dig ehuort dw gaar Jesus sagde til hannem Ræffue haffue graffuer/ oc hiemmelens fule haffue reder/ men Menniskens søn haffuer icke at bøye sit hoffuit till ☩ ☜ Onssdagen Mat viij

Jhesus sagde till En anden effter følg mig/ Han swarede/ Herre tillad/ Ath ieg gaar først bort ath iorde min fader/ Jhesus sagde till hannem/ Lad de døde iorde de døde/ Men gack dw och forkynde Gudz Rige

En anden sagde till hannem Herre ieg vil och følge dig/ men lad mig først hilse dem som ære i mit hwss/ Jhesus suarede hannem/ huo som legger sin hand paa plowen och seer til bage/ han er icke bequem till Gudz Rige ✱ ☧

Tiende Capittel

☞ ✣ Paa euangelisters dag ✿ Onsdagen Mat ix Jhesus skickede och siden Half fierde fins tiwe aff sine andre disciple vd/ oc sende to och to til hobe for sig til alle Steder/ och anden stedz som han ville komme. Och sagde till dem. Hosten er megen men arbeyderne ære faa/ Beder fordi hostens Herre ath han vdsender arbeydere i sin høst/ gaar hen/ Se ieg vdsender eder lige som faar i blant vlffue J skulle icke bære pose/ taske eller sko J skulle inge hilse paa vegn J huilket huss i gaa vdi/ da siger først fred vere i dette huss

Mat vj j thim v Er der fredsens son da skal eder fred bliffue hoss hannem. Er der icke da skall eder fred komme till eder igen/ Oc bliffuer i det samme huss och æder och dricker det som settis for eder. Thi arbeyderen er sin løn werd. ✱ ✣

Mat x J skulle icke gaa fra ith huss oc til andet J huilken stad i komme vdi oc de anamme eder/ der æder huad de sette for eder. Och helbreder de singe som der ære/ Och siger til dem Gudz Rige er kommet til eder. J huilken stad i komme vdi och de anamme eder icke Da gaar vd paa gaden och siger. Den støff som henger ved oss aff eder stad den roste wii paa eder Alligeuel skulle i vide ath Gudz Rige vor hart hoss eder/ Jeg siger eder ath der skal mildere handlis med dem aff Sodoma paa domme dag end met den stad.

Mat xj Ve dig Chorozain/ Ve dig Bethsaida/ Thi ath hagde saadanne krafftige gerninger vered giorde i Tiro och Sidon som ere giorde i eder/ Da hagde de bedret dem i forme tid i haarklede och aske for deris synder. Alligenell skall der mildere gøris meth Tiro och Sidon paa dommen end met eder. Och dw Capernaum som est ophøffuit till hiemmelen/

Math x Joan xiij dw skalt nedtrødkis til helffuede Huo som hører eder han hører mig Och huo som forsmaar eder han forsmaar mig/ Huo mig forsmaar/ han forsmaar oc hannem som mig vdsende. De halff fierde fins tiwe disciple komme glade igen/ Oc sagde Herre/ diefflene ere oss vnderdanige i dit naffn/ Han suarede Jeg saa dieffuelen falde ned aff hiemmelen som en lynn ild/ See ieg giffuer eder mact ath trede paa hugorme/ oc scorpioner/ och offuer all dieffuelens mact Ath han skall inted skade eder

Men i skulle icke alligenel glede eder der aff Ath de onde aander ere eder vnderdanige/ Men gleder eder fordi ath eders naffn ere screffne i hiemmelen.

J den tid gleddis Jesus i aanden oc sagde/ Fader ieg Marci xj
loffuer dig hiemmelens oc iordens Herre ath dw skiulte disse
ting faar de vise oc kloge/ oc obenbarede dem for børnene/
Ja fader det vor saa behageligt for dig/ Jesus sagde/ Alle
ting ere mig befalede aff min fader/ Och ingen ved huo
sønnen er vden Gud fader Oc ingen ved huo faderen er
vden Gudz Søn/ Och huilken sønnen vill det obenbare/ Han
vende sig om fra de andre till sine disciple och sagde.

✿ Salige ere de øgen som see det i see/ Thi ieg siger ✿
eder ath mange Propheter och Konger ville seet det i see/ Den xiij
och de saage det icke/ Och hort det i høre/ och hørde det icke. Søndag
En logkøn stod op och fristede hannem och sagde/ Mestere Mat xxij
Huad skall ieg gøre ath ieg maa beside det ewige liff/ Han Marci xij
sagde till hannem/ Hwad er der screffuit i lowen/ huorledis
læff dw/ Han suarede/ Dw skalt elske Gud din herre aff alt Deut vj
dit hierte/ aff all din siel/ aff all din mact/ och aff alt din
hw/ Oc din neste som dig selff/ Jhesus sagde til hannem/
Dw suarede ræt Gør det/ saa skalt dw leffue. Han ville gøre
sig selff rætferdig oc sagde till Jhesum/ Huo er min neste

Jhesus suarede oc sagde/ Der gik en mand fra Jherusalem ned til Hierico/ oc kom blant røffuere De toge hans kleder oc giorde hannem saar/ oc ginge bort och lode hannem ligge halff død/ Det hende sig ath en Prest for den samme vey frem Der han saa hannem/ da gik han om hannem Der kom oc en Leuite frem/ Der han hagde seet och vered hoff hannem/ da gik han och bort fra hannem Der reysde en Samaritaner frem/ der han kom oc saa hannem/ Da rørdis han aff miskundhed oc gik til hannem oc forbant hans saar/ Oc lod olye oc vin i dem/ oc lagde hannem paa sit vngnød oc førde hannem till herberge/ oc besørgede hannem der/ Der han for der fra om anden dagen/ da fik han verten to sølff penninge och sagde/ besørge hannem/ huad dw legger mere vd/ det vill ieg betale dig naar ieg kommer igen Huilken tøckis dig aff

disse tre der vor hans neste som falt blant røffuerne/ Han suarede/ den som giorde misskundhed mod hannem. Jhesus sagde/ Gack och gør lige saa. * ☧

☞ ✿ Pyre vor Frue dag — ✿ Det stede der de ginge/ da gik Jhesus ind i en liden Stad/ Och en quinde het Martha tog hannem ind i sit hwss/ Och hun hagde en søster hed Maria. Hun sette sig ned hoss Jesu føder oc hørde hans tale. Martha vor behindred met idelig tieniste/ Hun stod och sagde/ Herre skøder dw icke ath min søster lader mig ene tiene/ sig hende ath hun hielper mig/ Jhesus suarede hende. Martha Martha dw est om-hyggelig och besuaris met mange ting/ Men ith er tilbørligt/ Maria vdualde en god ting/ huilken som icke skall tagis fra hende. * ☧

Ellefste Capittel

DEt stede ath Jesus vor i en sted oc bad Der han lod aff/ da sagde en aff hans disciple til hannem Herre lær oss ath bede som Joannes lærde sine disciple/ Han sagde til dem Naar i bede da siger.

Math vj — Vor fader som est i hiemmelen/ helligt vere dit naffn/ tilkomme oss dit Rige/ vorde din vilge paa iorden som han er i hiemmelen/ giff oss i dag vort daglige brød/ Och forlad oss vaare synder/ som wii forlade alle som oss ere skyldige (oc bryde oss emod) Och led oss icke i fristelse men frels oss fra ont

☞ ✿ Cisdagen i gong dage — ✿ Han sagde till dem/ Huilken aff eder haffuer en ven Oc gaar til hannem om midnat oc siger til hannem/ Ven læn mig try brød/ thi min ven kom veyfarendis til mig/ och ieg haffuer icke ath giffue hannem. Han suarer inden faare oc siger Gør mig icke wmage Thi min dør er nw tillnct/ och mine børn ere i senge met mig/ Jeg kan icke staa op ath giffue dig Jeg siger eder en dog han staar icke op ath giffue hannem fordi ath han er hans ven/ Dog staar han alligenell op for han lader icke aff ath bede/ Och giffuer hannem saa mange som han haffuer behoff

Jeg siger eder Beder oc eder skal giffuis atspørger oc i skulle paafinde/ Bancker oc eder skal opladis Thi huo som beder han skall faa/ oc huo som atspørger han skall finde Och den som bancker hannem skall opladis/ Huo er den fader aff eder/ aff huilken hans søn beder om brød/ giffuer han da hannem en sten? Eller beder han om fisk/ giffuer han da hannem en hugorm for fisk? Eller beder han om ith ægh/ giffuer han da hannem en scorpion? Effter thi ath i som ære onde kunde giffue eders børn gode gaffuer/ Huor meget mere skall da eder hiemmelske Fader giffue dem den Helligand som hannem beder * ☧ Mat vii Marci xi Joan xvi Jacobi i

✿ Jhesus dreff en dieffuel aff en dwme/ Der han vor vddreffnen/ da talede den dwme/ Folket forundrede der paa/ Somme aff dem sagde/ Han vddriffuer dieffuelskaff met Belzebub den ypperste dieffuel Somme fristede hannem och begerde tegen aff hannem aff hiemmelen/ Han viste deris tancker Thi sagde han till dem/ Huert rige som er w enff i sig selff/ det skall øde leggis/ och ith huff skall falde paa deth andet Er det saa at dieffuelen er w enff met sig selff/ huorledis skall hans rige da staa/ J sige ath ieg vddriffuer dieffuelen met Belzebub/ Om ieg driffuer dieffuelskaff vd meth Belzebubs mact/ Met hwes macth vddriffue da eders sønner dem/ Thi skulle de vere eders dommere/ Driffuer ieg dieffuelskaff vd met Gudz finger (och mact) Da kom Gudz Rige visselige till eder/ Naar en sterck vebned mand beuarer sit huff/ da bliffuer det han haffuer met fred Men naar en kommer som er stercker en han/ oc vinder hannem offuer/ da tager han alle hans vaaben bort paa huilke han sette sin lid/ oc bytter hans roff/ Huo som icke er met mig/ han er mod mig. Hwilken som icke saffner met mig/ han atsprer. ✿ Tredye Sondag i faste Mat xii Marci iii Joan ii

Naar den onde aand far aff menniskens/ Da gaar han bort blant tørre steder och begerer ro och finder ingen Saa siger han/ Jeg vill gaa i mit huff igen som ieg vdgik. Och naar han kommer/ da finder han det rent fæyet oc prydet/ Saa gaar han bort oc tager siw andre aander til som ere verre end han er selff Och de gaa ind och bo der. Saa

bliffuer det mennisktis siste verre en hans første. Der han
dette sagde/ da robede en quinde høgt aff skaren oc sagde till
hannem/ Helligt er det liff som dig bar. Och de brøst som
dw dide/ Han suarede Ja salige ere de som høre Gudz ord
och beuare det. * X

Mat xii Der folket trengde sig fast til hannem/ da begynte han
Jone ij ath sige/ Denne slect er ond/ Hun begerer tegen/ Och hun
iij Reg x skall inted tegen faa vden Jone Prophetis tegen/ Thi ath
ii para ix lige som Jonas vor de Niniuiter ith tegen/ Saa skall och
Menniskens søn vere denne slect ith tegen/ Drotningen aff
synden skal opstaa paa dommen met denne slectis folk och
skal fordøme dem. Thi hun kom yderst aff Jorden ath høre
Salomons visdom/ Och see i denne sted er yppermere en
Jone iij Salomon vaar de Niniuiters mend skulle opstaa paa dommen
Mathei v met denne slect och fordøme hende Thi de giorde bod effter
Mar iiii Jone predicken/ See i denne sted er en yppermere en Jonas
vor/ Jngen tender liuff och setter det i skiull Jcke heller vnder
en skeppe Men han setter det paa liuse stagen/ Ath de som
Mat vj indgaa skulle see liuset/ øget er legemens liuff/ Er dit øge
enfoldigt/ Da er alt dit legeme liust/ Er oc dit øge ont/ Da
er och dit legeme mørckt/ See fordi til ath det liuff som er
i dig/ er icke mørckt Er dit gantske legeme liust/ saa det
haffuer inted mørck i sig Da bliffuer det altsammen liust/ saa
ath det opliuser dig met skin/ som en klar liwn ild.

☞ ✿ ✿ Som Jhesus saa talede da bad en Phariseer ath han
Fredagen ville æde met hannem om middagen han gik ind och sette sig
till bordz/ Der phariseen det saa da forundrede han ath han
icke tode sig før han od/ Jhesus sagde til hannem/ J Phariseer
i to eders dricke kar oc fad vduertis till/ Och det som er
induertis i eder/ Det er fult met roff oc ondskaff/ J daarer
den som giorde det som er vduertis/ han giorde oc det som
er induertis til Men giffuer alligeuel allmisse aff eders gotz/
saa skulle alting bliffue eder rene/ men Ve eder i Phariseer/
thi ati tinde aff rude oc mynte oc alle hende vrter/ Och
i forlade ath gøre ret dom och Gudz kerlighed/ men dette
skulle i gøre/ oc icke forlade det andet Ve eder Phariseer

thi atj begere de ypperste stole i templen oc i Sinagogen/ mat xxiii
och i ville hilsis paa torffuit Marci xij

Ve eder scrifft lerde och Phariseer och øgen skalke/ thi
atj ere som lucte graffuer paa huilke menniskenn gaa/ oc
vide det icke.

En aff de logkøne suarede hannem oc sagde/ Mestere dw Matthei
skender off met disse ord/ Han suarede/ Ve oc eder logkøne/ xxiii
thi atj legge suare byrder paa menniskenn huilke de kunde icke
bære/ och i tage icke paa samme byrde met en finger

Ve eder thi i opbygge Propheternis graffuer oc eders
forelldre sloge dem i hiel/ Ja forsant i beuise der met/ Ath
i stadfeste eders foreldris gerninger/ Thi de sloge dem vist
i hiel/ Oc i opbygge deris graffuer

Ferdi sagde Gudz visheed Jeg vil sende Propheter oc
Apostle til dem Oc aff dem skulle de i hiel sla oc forfølge
Paa det ath alle Propheters blod som vdgiffuis fra verdens Gene iiij
begyndelse skall kreffuis aff denne slect fra abels blod oc til ii pa xxiiij
zacharie blod/ som vor i hiel slagen mellem altered oc templen
Ja siger ieg eder det skal kreffuis aff denne slect

Ve eder logkøne/ thi atj toge visdommens nøgle Oc
i ginge icke selffue ind/ oc de som ville indgaa dem forbøde
i oc det Der han sagde disse ord til dem Da begynte de
scrifft lerde oc phariseer haardelige at staa mod hannem
Oc spurde hannem suigactelige om meget Ath de ville stoppet
hans mwnd Och de toge vare paa hannem/ ath de kunde
høre nogre ord aff hans mwnd for huilke de kunde kere
paa hannem

Tolffte Capittel

DEn tid vor der saa meget vtaligt folk til hobe kommed.
Ath de trengde hwer anden om kuld Da begynte Jhesus
ath sige til sine disciple Tager eder først vare for de phariseers mat xvi
surdey som er bedragheri Thi der er inted skiult/ ath det och x
skal ey obenbaris Oc inted er saa hiemmeligt ath det skal mar viij
ey vidis Der fore/ det i sagde i mørcket Det skal heriff i och iiij

liuseth Och det i sagde i orene i herberne Det skal predickis paa tagene

Jeg siger eder mine venner J skulle icke frocte for dem som sla legemed i hiel Thi de kunde inted ydermere gore

math x Jeg skal vise eder for huem i skulle frocte Frocter for den

marc viij som haffuer mact til ath kaste eder i helwede/ naar han haffuer i hiel slaget eder Ja siger ieg eder frocter hannem Selgiff icke fem spurge for tw skerff oc en aff dem er icke forglemt for Gud . Alle eders hoffuit haar ere talde Fordi skulle i icke frocte Thi ath i ere fast mere verde en mange spurge

Jeg siger eder Huo som helst mig bekender for menniskén Den skall och Menniskens Son bekende for Gudz engle Oc

math xij huo som mig forsiger for menniskén Han skal forsagis for

mar iij Gudz engle Oc huo som taler ord mod Menniskens son Det skal forladis hannem Men huo som bespotter den Helligand Det skall icke forladis hannem

☞ ✿ ✿ Naar de drage eder til deris Sinagoger och for raadet

Fierde eller for de ypperste Da skulle i icke haffue omhw huorledis

pintz dag eller huad i skulle suare eller sige Thi den Helligand skal lere eder i den samme stund huad i skulle sige

Mathei En aff almwen sagde till hannem Mestere sig min broder

xviij ath han skiffter arff met mig Han suarede hannem Mand/ huo skickede/ mig til dommere och delere mellem eder/ han sagde til dem Seer till och vocter eder fra gerighed Thi ath ingen leffuer aff det offuerflodige gotz som han eyer/ han sagde dem en lignelse saa lydendis

En rig mandz ager bar megen fruct Saa tenckte han ved sig selff och sagde/ hwad skal ieg gore Thi ieg haffuer icke

Math vi rum ath samble min fruct vdi/ han sagde det vil ieg gore

Ecclesi xi Jeg vil bryde min lade ned oc opbygge en storre igen Och samble alt mit gotz och fruct der i som mig er voret Oc ieg vil sige til min siel Siel dw haffuer meghet gotz indlagt till mange aar/ huill dig/ æd/ drick/ och gor dig glad Gud sagde

Math vi til hannem Dw daare i denne nat skulle de tage din siel aff

i Petri v dig/ huo skal da haffue det som dw haffuer sambled Saa

Psal liiij

gaar det oc den som sambler meget till sig Oc er icke rig for Gud * Ƶ

Han sagde til sine disciple/ Fordi siger ieg eder J skulle icke haffue omhw for eders liff/ hvad i skulle æde Oc icke for legemet hvad i skulle slide Thi liffvit er mere en maden Och legemet er mere en klederne Giffuer act paa raffnene Thi de icke saa eller høste De haffue icke keldere eller lade/ oc Gud føder dem alligevel Hvor meget yppermere ere i en fulene

Huilken aff eder kan gøre sig en alen lengre en han er met sin omhw Kunde i icke gøre det som er alder minst Hui haffue i da omhw for de andre ting Giffuer act paa lilyerne/ hvorledis de gro/ de huerken arbeyde eller spinde Jeg siger eder ath Salomon i all sin ere/ kleddis icke som en aff dem

Men Gud kleder greffit saa/ som i dag staar paa ageren Och i morgen kastis i onen Huor meget mere skal han da klede eder O i lidet troendis J skulle icke atspørge hvad i skulle ede eller dricke J skulle icke fare op i høgelsen Thi verdens mennisker oc hedninge/ de atspørge saadanne ting Men eders fader vid ati haffue dette behoff Thi atspørger heller Gudz rige Oc i skulle faa alle disse ting

O dw lille hiord frocte icke Thi det teckis eder fader math vi
ath giffue eder det ewige Rige. Selger det i haffue Oc giffuer almisser Oc gører eder secke som icke eldiff oc en skat som icke fattis i hiemmelen Der som tyffue icke komme til hannem Oc moll icke ede hannem Thi hwor eders skath er/ der er och eders hierte.

Eders lender skulle vere omgiorde Oc eders liuff skulle vere tende J skulle vere lige som de mennisker der tøffue effter deris Herre Naar han skall komme fra brylleppet Paa det ath naar han kommer oc bancker ath i kunde strar lade hannem ind Salige ere de suene som herren finder vogne naar han kommer Sandelige siger ieg eder Ath han skal omgiorde sig Och sette dem til bordz oc gaa oc tiene dem Er det saa at han kommer i den anden vecth om natten Eller i den tredye vect Oc finder dem saa vaage Da ere de

Eu ☞ Paa helli-ge bispers dage

Matthei xxiiij

salige Men det skulle i vide ath viste hosbonden naar tyffuen skulle komme Da vaagede han visselige oc stedde icke til ath hans huss opbrødis Verer fordi rede thi ath Menniskens søn skall komme den time som i icke mene * ℨ

Matthei xxiiij Peder sagde til hannem Herre siger dw denne lignelse til oss/ eller oc til alle Jhesus suarede/ huilken er en tro oc snild redesuend som Herren sticker offuer sine tienere Ath giffue dem mad i tide Salig er den suend som Herren finder saa gøre naar han kommer Sandelige siger ieg eder han skal sticke hannem offuer alt det han eyer Om en swend siger i sit hierte

Apo xvi min Herre forlengis ath komme Oc begynder ath sla piger oc drenge Oc eder oc dricker sig drucken Da skal hans herre komme paa den dag oc time som han icke men/ oc hugge hannem i sticke Oc giffue hannem løn hoss de vantro

Den suend som viste sin Herris vilge Oc redde sig icke och giorde effter hans vilge/ han skall slass met mange plaffuer Men den som det icke viste Oc giorde dog det som slag vor vært/ han skall minde slass Fordi ath den som meget er giffuit/ hannem skal meghet kreffuiss Oc den som er meget befaled/ aff hannem skal meget æskiss

Mathei x Jeg kom ath sende ild paa Jorden Hwad ville ieg helder en ath han vaare nw tender Men ieg maa før døbis met en dob Ach hwor swart er det mig før han fuldkommis Mene i ath ieg kom ath sende fred paa iorden Ney siger ieg eder/ men twedract Thi her effter skulle fem vere skilactige i ith huss. Tho mod tho/ oc tho mod tre/ Faderen mod sønnen Oc sønnen mod Faderen Moderen mod daatteren Och daatteren mod moderen/ Hustruenss moder mod sin Søns hustrw och Søne konen mod sin Hosbondis moder.

Mat xvi Han sagde til almwen/ Naar i see en sky opgaa i vester
Mar viii da sige i strax/ Der kommer regn/ Och det sker och saa/ Naar Synden vær bleff/ Da sige i ath det bliffuer heet/ och det sker och saa/ J øgen skalke/ hiemmelenss oc iordenss skickelse kwnde i prøffue/ hwor gaar det till ati icke prøffue denne tid/ hwi døme i icke om eder selffue hnad retwist er/ Naar dw gaar til rette for herrene met den som dw trætter met Da

gør din flit paa vegn/ ath dw kant bliffue hannem quit Ath Mathei v
han skal icke drage dig for dommeren Oc dommeren skal
antuorde dig bødelen Och han skall kaste dig i fengsell/ Jeg
siger dig ath dw skalt icke komme vd/ for dw betaler det
minste skerff

Trettende Capittel

DEr vaare nogre paa samme tid som sagde hannem tidinge
om de Galileer/ ath Pilatus hagde blandet offeret met
deris blod/ Jhesus swarede dem och sagde/ Mene i ath de
Galileer vaare fordi synndere offner alle andre Galileer for
de haffue saadant ledet/ Ney siger ieg eder/ Men bedre i eder
icke Da skulle i vist alle saa forfare/ Eller mene i Ath de
atten som torned falt paa i Siloe/ oc slo dem i hiel at de
vaare mere skyldige en alle de menniske som bode i Jherusalem/
Ney siger ieg eder Sandelige bedre i eder icke Da skulle i oc
lige saa forfare

✿ Han sagde dem denne lignelse/ En mand hagde planted ✿ ☞
it figen træ i sin vingaard/ Han kom oc lette at fruct der Tamper
paa/ och fant ingen/ Da sagde han til vingaardz manden/ lowerdag
See ieg haffuer kommet vdi try aar oc søct fructh aff dette
figen træ/ oc fant ingen Hug det aff/ Huor effter skal det
hær staa paa iorden/ Han suarede och sagde/ Herre lad det
en staa dette aar till ieg faar graffuit om deth/ oc gødet
det Om det vill en da bære fruct/ bær det icke da Saa hug
det siden aff

Jesus lærde dem i en aff deriff Sinagoger om Sabbaten/
Oc der vor en quinde som hagde hafft den onde aand i atten
aar/ Oc hwn vor krumpen at hun kunde icke opløffte sit
hoffuit/ Der han saa hende da kallede han hende till sig och
sagde till hende/ Quinde ver karst aff din siuge/ han lagde
sin hand paa hende hun stod strax op oc loffuede Gud/ Den
ypperste aff Sinagogen bleff vred for Jesus hagde helbredet
hende om Sabbaten/ Och sagde til folkit Der ære sex daghe

om vgen i huilke mand skall arbeyde/ Kommer fordi paa dem ati kunde geriff helbrede oc icke om Sabbaten

Jesus svarede hannem oc sagde/ dw øgen skalk Løser icke huer aff eder sin ore och asen fra krubben om Sabbaten Och leder hannem til vandz Oc burde icke denne Abrahe daatter som dieffuelen hagde bundeth i atten aar nw løsiff om Sabbaten aff samme bond/ Der han dette sagde da beskemdiff alle hanff wuenner/ Och alt folked gleddiff ved alle de ting som han giorde meth ære * X

Mat xiij
Mar iiii
Jesus sagde till dem Huem er Gudz Rige ligt Eller huem skal ieg det ligne Det er ligt it senepff korn huilket en mand tog oc saade i sin haffue/ deth vorte op/ oc bleff it stort træ/ och hiemmelens fugle bygde reder i henniff grene/ Han sagde igen/ huem skal ieg ligne Gudz Rige Det er lige en surdey/ huilken en quinde tog och skiulte den i tre skepper meel/ till det surnede alt sammen

☞ ✿ Fredagen
✿ Jesus gik i steder oc byer oc lærde dem der han reysede til Jherusalem/ Oc en sagde til hannem/ Herre ære de faa som bliffue salige/ Han sagde til dem Arbeyder der
Mat vii
paa at i kunde ind gaa at den sneffre port Thi ieg siger eder
Oc xviii
at mange skulle atspørge at gaa der ind/ Oc de skulle icke
math vii
kunde Men naar hosbonden er opstonden och haffuer lucth
math vii
dørren Oc i staa vden faare och bancke paa dørren och sige/ Herre herre lad off ind/ Da svarer han eder och siger/ Jeg ved icke hueden i ære

Psalm vi
Da skulle i begynde ath sige/ Vi ode och drucke met dig oc dw lerde off paa vaare gader/ Han skall svare/ Jeg siger eder ieg ved icke hueden i ære Jeg kender eder icke/ Gaar borth fra mig alle som giorde ondskaff/ der skall vere graad och tender gnidsle/ Naar i see Abraham Isaac oc Jacob oc alle Propheter i Gudz rige/ Oc at i vdstindiff/ Oc at de komme
mat viii
aff øster oc vester/ synder och nør och side til bordz i Gudz
och xx
Rige/ See de ære siste som skulle vorde de første Oc de ære
mar x
de første som skulle vorde de siste * X

Samme dag komme nogre phariseer til Jesum oc sagde/ gak vd oc gack bort heden Thi Herodes vill sla dig i hiel/

Han svarede/ Gaar oc siger den ræff/ See ieg vddriffuer dieffuelskaff och gør mennisken helbrede i dag oc i morgen/ Och ieg skall endiff den tredye dag/ Dog skal ieg alligeuell vandre i dag oc i morgen oc offuer morgen Thi det kan icke ske at Propheten skal dødiff vden i Iherusalem

Iherusalem Iherusalem som i hiel slar Propheter oc stener dem som sendiff til dig/ Huor tith ville ieg saffned dine børn ligeruiff som en fwl saffner sin rede vnder sine vinge Oc i ville icke/ See ederff huff skall bliffue øde/ Ieg siger eder ati skulle icke see mig/ før den tid kommer ati skulle sige/ Velsigned er den som kommer i Herrenff naffn — Math xxiii

Fiortende Capittel

DEr skede at Iesus gik ind i en aff de ypperste Phariseers huff en Sabbat at æde Oc de toge vare paa hannem/ Der vor en vattersot mand for hannem/ Iesus sagde till de skrifft lærde och Phariseer Sømer deth sig at helbrede nogen om Sabbaten/ De tagde alle/ han tog den singe till sig och giorde hannem sund och lod hannem gaa oc sagde till dem/ Om nogen aff ederff oxe eller asen falder i en graff om Sabbaten/ Drager han ey hannem strax op igen De kunde icke svare hannem der till — Den xvii Søndag — Mat xii Marci iii

Han sagde dem en lignelse som vaare ind budne Oc han mente dem der met (thi de begerede de ypperste sede) Naar dw bliffuer indbuden til bryleps aff nogen/ Da skalt dw icke sette dig offuerst/ paa det ath kommer der nogen yppermere en dw som er ind buden/ Ath den som eder indbød skall icke sige till dig/ Giff denne rum/ och dw skalt da meth blysell sette dig nederst/ Men naar dw indbindiff/ Da sæt dig nederst At naar han kommer som dig indbød skall sige til dig/ Væn sæth dig op bær/ Da faar dw ære aff alle som side til bordz/ Thi ath huo som sig ophøffuer han skal ned tryckiff/ Och huo sig ydmyger han skal ophøffuiff * ✠ — Pro xxv — Iaco iiii

Iesus sagde til den som hannem indbød/ Naar dw gør middagiff moltid eller naduere/ Da skalt dw icke bede dine

Tobi iiii venner brødre eller frender/ Icke heller dine rige nabo/ Ath
Pro iij de skulle en anden tid indbinde dig igen Och betale dig din
velgerning/ Men naar dw gør gestebud/ Da indbed fattige/
singe halte oc blinde saa bliffuer dw salig/ Thi de kunde
icke betale dig/ Men dig skall vell betaliff i de retwisiff op=
standelse Der en aff dem som sad til bordz dette hørde Da
sagde han till hannem/ Salig er den som æder i Gudz Rige

☞ ✿ Jhesus suarede/ En mand giorde en stor naduere oc bad
Den anden Søndag mange / Han vdsende sin suend om nadverenff tid at han
skulle sige till dem som budne vaare kommer thi alting er
Mat xxii rede/ De begynte alle at aarsage dem/ Den første sagde/ ieg
Apo xix købte en gaard/ ieg maa gaa bort/ oc see hannem/ Jeg beder
dig gør min aarsage/ Den anden sagde/ ieg købte fem par
øren/ ieg maa gaa bort oc forsøge dem/ Jeg beder dig gør
min aarsage/ Den tredye sagde/ Jeg togh en hustrwe/ Thi
kan ieg icke komme Swenden kom igen oc sagde sin herre
disse suar

Da bleff Herren vred oc sagde til suenden Gack snart
vd i stadenff gader oc stræder/ Oc indled fattige oc singe
halte och blinde/ Suenden sagde/ Herre det er giort som dw
befoll/ Och der er en nw mere rum Herren suarede gack vd
paa vegn och hoff gærre Och nød dem til ath indgaa Ath
mit huff kan opfyllis/ Men ieg siger eder Ath ingen aff dem
som kallede vaare skulle smage min naduere ✶ ⁒

☞ ✿ ✿ Der gik megen almwe met hannem/ Han vende sig
En marteris dag om til dem och sagde Kommer nogen til mig och icke hader
sin fader oc moder/ hustrwe oc børn/ søster oc brødre Och
der till met sit æget liff/ Da kan han icke vere min discipell
Mat x Oc huo som icke bær sit kaars och følger effter mig Han kan
Mar viij icke vere min discipel.

Huilken er den aff eder som vill bygge ith torn/ Ath
han ey før sider oc offuer regner kaastningen om han haffuer
ath fuldkomme det met/ Ath naar han haffuer lagt grunduallen/
oc han kan icke da fuldkomme det. Ath de som det see skulle
icke siden bespotte hannem och sige/ Den mand begynte ath
bygge och han kunde icke fuldkomme det.

Eller huilken er den Konge som skal fare bort ath stride mod en anden Konge/ Ath han ey for sider och betencker/ om han kan møde den anden met thi tusinde/ som kommer mod hannem met tiwe tusinde/ Kan han icke/ Da vdsender han sine sendebud mod hannem/ men han er en longt borte/ Och begerer fred met hannem/ Saa skall och huer aff eder gøre/ Thi huo som icke forlader alt deth han eyer han kand icke være min discipell. * ☧

Saltet er gaat men bliffuer det forderffuit/ Huor met skal det da saltis/ det er huercken nøttigt paa iorden eller i modingen/ men det vdkastis Huo som haffuer ørn ath høre met han høre. Mat v Marci ix

Femtende Capittel.

Alle tollere och obenbare syndere ginge til Jhesum Ath høre hannem/ Och Phariseerne oc de scrifftlerde knurrede der faare och sagde/ Han anammer syndere och æder met dem/ Jhesus sagde dem denne lignelse/ Huilken mand aff eder som haffuer hundrede faar/ och om han mister ith aff dem Forlader han ey de halfffemte sinff tiwe och ni i ørcken/ Och gaar hæn effter det som borte er saa lenge han finder det/ Naar han haffuer fundet det/ da legger han det paa sine skuldre met glede och gaar hiem och kaller sine venner och nabo till sig och siger/ gleder eder met mig. Thi ieg fant mit faar som borte vaar. ☆ Tredie Sondag Mathei ix

Jeg siger eder ath der skall oc saa vere mere glede i hiemmerige aff en syndere som omwender sig til bedring/ En aff halfffemte sinff tiwe oc ni retferdige som icke haffue bedring behoff/ Eller huilken er den qwinde som haffuer thi penninge/ Och taber en aff dem/ Tender hun ey linff/ oc feyer huset oc leder met flit till hun den finder/ Naar hun haffuer fundet hannem/ Da kaller hun sine naberster och venner til sig oc siger/ Gleder eder met mig Thi ieg fant min penning igen som ieg hagde tabet/ Saa siger ieg eder

ath Gudz engle skulle glæde dem ved en syndere som gør bod och bedrer sig. * ⁊

☞ ✿ Løwer-dagen

✿ Han sagde En mand hagde to sønner/ Och den yngste sagde til hannem/ Fader giff mig min deel aff gotzet som mig tilfalder/ Och han gaff hannem aff gotzet/ Nogre dage der effter ath den unge søn hagde lagt sit gotz till hobe/ Da for han langt bort i ith fremmet land/ Och fortærede sit gotz der i offuerflødighed/ Der han hagde det alt fortæred Da bleff der stor hunger i samme land/ Och han bleff fattig och gik bort och tiente en borgere der/ han sende hannem vd til en sin gaard ath vocte swin/ Da begerede han ath æde sig met aff masken som swinene ode/ och ingen gaff hannem der aff/

Da sagde han ved sig selff O huor mange tienere haffuer min fader Och de faa alle mad nock/ Oc ieg dør hær aff hwnger/ Jeg vill staa op oc gaa til min fader och sige till hannem/ Fader ieg syndede mod Hiemmelen oc mod dig/ Jeg er icke nw verdig ath kallis din søn/ gør mig som en aff dine leye tienere/ Han stod op och gik till sin fader/ Som han vor en longt borte/ da saa hans fader hannem och ynckede offuer hannem/ Och løb mod hannem/ och tog hannem i fagn och kyste hannem/ Sønnen sagde till hannem/ Fader ieg syndede mod hiemmelen och mod dig Jeg er icke her effter verdig ath kallis din søn/ Faderen sagde till sine swene/ Henter den beste kiortel oc fører hannem i den/ och setter en guldring paa hans hand/ Oc sko paa hans føder/ oc henter en fed kalff oc slacter hannem/ och lader oss æde och glæde oss/ Thi denne min søn vor død oc leffuer igen/ han vor borte oc han er funden igen/ oc de begynte ath glædis * ⁊

Hans elste søn vor paa ageren Der han kom hart hoss huset/ da hørde han sang oc læg Thi kallede han en aff swenene til sig och spurde huad det betyde/ han suarede hannem/ Din broder er kommen/ och din fader slactede en fed kalff/ Thi han fik hannem swnd igen. Da bleff han vred oc ville icke gaa ind Saa gik hans fader vd oc bad hannem gaa ind/ Han suarede oc sagde till hannem/ See ieg haffuer

tient dig i saa mange aar/ och ieg giorde aldrig mod dine bud/ oc dw gaffst mig aldrig ith kid ath ieg kunde gøre mig glad meth mine venner Men nw der denne din søn kom/ som fortærede sit gotz met horer/ Da slost dw en fed kalff i hiel til hannem Han suarede/ Min søn dw est altid hoss mig/ oc alt mit gotz er dit Oss burde nw ath glædis oc frøydis/ Thi din broder vor død/ Oc han leffuer igen/ han ver taben och han er funden igen

Sextende Capittel

Jhesus sagde til sine disciple/ Der vor en Rig mand som hagde en foged oc han bleff beførd for hannem ath han skulle wnøttelige fortæred hans gotz. Thi kallede han hannem for sig/ och sagde till hannem/ Hwi hører ieg saadant om dig/ Gør mig regenskaff aff dit fogedi Thi dw tien icke lenger ath vere foged Fogden sagde indnertis ved sig selff/ Huad skal ieg gøre/ Thi min herre vill tage mit fogedi fra mig/ Jeg gider icke graffuit/ Mig bluis ath tygge Jeg ved hwad ieg vil gøre/ Ath naar ieg bliffuer afffet aff mith fogedi. Ath de skulle da anamme mig i deris huff. ✠ Tiende Søndag

Han kallede dem till hobe som vaar hans herre skyldige och sagde til den første/ Huor meget est dw min herre skyldig/ Han suarede hundrede fad olye. Han sagde Tag dit breff och sid snart ned och scriff halff trydie finff tiwe/ han sagde til den anden/ huer meget est dw skyldig/ Han suarede/ hundrede skepper hwede/ Han sagde tag dit breff och scriff firesins tiwe/ Och herren loffuede den onde foget faar han giorde saa vissligc Thi ath denne verdens børn ere snillere end liusens børn i deris slect. Jeg siger eder Gører eder och venner aff wretferdige penninge och gotz/ Paa det ath naar eder fattis Ath de skulle da tage eder ind i de ewige bolige ✶ ☧

Huo som er tro i det minste/ han er och tro i meget/ Och huo som er wretferdig i deth minste. Han er och wretferdig i meget Vaare i icke tro i den wretferdige rigdom/ Huo vill da betro eder till den sande rigdom/ Om i vaare

icke tro i det fremmede gotz Huo vill da giffue eder igen det
mat vi som eders er/ Ingen swend kan tiene to herre/ Thi han skall
endthen elske den ene/ eller hade den anden/ Eller tiene den
ene/ och forsmaa den anden/ J kunde icke tiene Gud och
verdens rigdom

Phariseerne som vaare gerige horde alt dette Thi bespottede
de hannem/ Han sagde till dem/ J ære de som gore eder
selffue retferdige for menniskien. Men Gud ved och kender
eders hierte/ Thi det som er kaasteligt for menniskien/ Det er
verstyggeligt for Gud

Mat xi Lowen och Propheterne vaare till Joannis tid/ Men fra
Mar x den tid bleff Gudz Rige forkyndet met Euangelio/ och huer
j corin v mand gør vold paa det/ Det er lettere ath hiemmelen och
iorden skulle forgaa/ en ath en bogstaff aff lowen skulle forfare.
Huo som skilner sig fra sin hustrw/ och tager en anden
han gør hor/ Och hwo som tager hende som er forladen aff
sin mand/ han gor och hor.

☞ ✿ ✿ Der vor en Rig mand som kleddis i purpur och
Den forste kaastelige lin kleder/ Och od daglige kaastelige rætter. Och
Sondag der vor en fattig mand som hed Lazarus/ Oc laa for hans
dør fuld aff saar/ Han begerde ath æde aff de smwler som
fulde aff den rige mandz bord/ Men hans hunde komme och
slickede hans saar/ Det hende sig ath den fattige mand døde.
Och han bleff ferd aff Englene i Abrahams skod/ Den rige
døde och han bleff iordet i helffuede

Han oploffte sine øgen i pinen och saa Abraham longt
borte Och Lazarum i hans skod thi robte han oc sagde
O fader Abraham forbarme dig offuer mig Och sent Lazarum
hid ath han maa døppe det yderste aff sin finger i vand oc
læske min twnge Thi ieg pinis suarlige i denne lwe/ Abraham
suarede/ Søn kom i hw ath dw hagde gaat i din liffuis tid/
Och Lazarus hagde ont der emod/ Nw haffuer han glæde/
oc dw skalt pinis/ Offuer alt dette/ da er der oc ith stort
swelg mellem oss och eder/ Ath de som ville gaa her fra til
eder De kunde icke/ Och i kunde icke helder komme hid.
Da sagde han Jeg beder dig fader Abraham ath dw vilt

sende hannem till min faders huss/ Thi ieg haffuer fem brodre/ ath han maa sige dem dette/ Ath de skulle icke och komme hid til denne pine/ Abraham suarede hannem/ De haffue Mosen oc Propheterne dem skulle de høre/ Han sagde Ney fader Abraham Men ginge der nogen aff de døde till dem/ da bedrede de dem/ Han suarede/ hore de icke Mosen och Propheterne/ Da tro de icke helder om nogen opstode aff døde.

Syttende Capittel

Jhesus sagde till sine disciple/ Det er vmueligt ath forærnelser skulle icke komme/ Men ve hannem ved hnem de komme/ Deth vaare hannem bedre ath der hengdis en mølle sten om hans halss och at han vdkastis i haffuit En at han skulle fortørne en aff disse minste/ Vocter eder Om din broder synder mod dig/ Da straffe hannem Angrer hannem det/ da forlad hannem det/ Synder han siw gonge om dagen mod dig/ Och kommer siw gonge om dagen til dig och siger/ Mig angrer det/ da forlad hannem deth

Fredagen Matthei xviij Marci ix Leui xix Eccle xix Matthei xviij

Apostlene sagde til herren/ Formøge vor tro/ herren sagde/ hagde i saa stor tro som ith senips korn/ Oc i sagde til ith figen træ ryck dig op met rod och set dig i haffuit/ da skulle det lyde eder ath

Matthei xvij

Huilken aff eder haffuer en suend som pløyer eller vocter queg/ Siger han strax til hannem naar han kommer aff marcken sid til bords/ Siger han ey heller opgiorde dig/ oc red naduere/ oc tien mig men ieg eder oc dricker/ Siden skalt dw æde oc dricke/ Tacker han den suend for han giorde det hannem vor befalet/ ieg men ney/ Saa skulle i oc sige naar i haffue giort alt det som eder er budet/ Vii ere vnøttige suene/ wii giorde det oss burde ath gøre * S

Det skede der han skulle gaa til Jherusalem/ Da gik han i gennem Samariam oc Galileam/ Som han kom ind i en by da møtte hannem thi spedilske mend/ de stode langt borte och sagde met høy røst/ Jhesu Mestere forbarme dig

Den xiiij Søndag

offuer oss/ der han saa dem/ da sagde han til dem/ Gaar oc
theer eder for presten/ det skede ath der de ginge bort/ da
bleffue de helbrede/ Men en aff dem/ der han saa ath han
vor sund/ Da gik han til bage igen oc ærede Gud met høy
røst/ oc falt ned paa sit ansicte for Jesu føder oc tackede
hannem/ oc han vor en Samaritan/ Jesus sagde Vaare de
ey thi/ som bleffue helbrede/ huor ere de ni oc der kom ingen
igen ath gøre Gud ere vden denne vdlenning/ Jhesus sagde
til hannem stat op och gack din tro frelste dig * ℞

☞ ✿ Fredagen ✿ Phariseerne spurde hannem ath oc sagde/ Naar skal
Gudz Rige komme/ Han suarede/ Gudz Rige kommer icke
met nogen foruaring/ De skulle icke heller sige/ See hær/ eller
see der er det/ Thi Gudz Rige er induertis i eder/ han sagde
till sine disciple/ De dage skulle komme ath i skulle begere
math ath see en aff Menniskens sønss dage/ Oc i skulle icke see
xxiiij hannem Och de skulle sige til eder/ See hær er Christus See
marc xiij dær er han/ gaar did icke/ Følger icke heller effter dem/ Thi
ath lige som en lynn ild skinner fra en part aff hiemmelen
oc til en anden paa hiemmelen Saa skal och Menniskens søn
komme/ och vere paa sin domme dag/ Men hannem bør for
meget ath lide/ oc straffis aff denne slect

Gene vij Oc lige som det skede i Noe dage Saa skal det oc ske
i Menniskens søns dage/ De ode oc drucke oc toge hustruer
oc festis sammen til den dag ath Noe gik i arcken/ Och
floden kom oc drucknede dem alle/ Det hende sig lige saa
Gen xix i Lotz dage/ de ode oc drucke solde oc køpte/ bygde oc plantede/
Men den dag Lot gik aff Sodoma Da regnede der ild oc suogel
ned aff hiemmelen oc fortabte dem alle/ Saa skal det oc ske
paa den dag som Menniskens søn skal obenbaris

math x Huo som er paa taget i de dage/ Oc hans bostaff er
marc viij i huset/ da skal han icke nedstige ath tage den/ Oc huo som
Joan xij da er paa marcken/ han skal icke gaa til bage effter sit gotz/
J hw kommer Lotz hustrue/ huo som vil foruare sin siel/ han
skal tabe hende/ huo som taber hende/ han skal foruare
hende til det euige liff

Jeg siger eder i den nat skulle to vere i en seng En skal matthei
anammis / oc den anden skall forladis / To skulle male til xxiiii
sammen/ en skal anammis/ den anden skal forladis/ De suarede
oc sagde til hannem/ Herre huor skal det ske/ han sagde/ huor
som helst aadselet er did samblis och ørne

Attende Capittel

Jhesus sagde dem en lignelse der om Ath mand skal Exe xviii
altid bede / oc icke afflade / saa sigendis Der vor en i Thessa
dommere i en stad som icke frøctede Gud oc bluedis icke iiii
heller for menniskēn Der vor en encke i samme stad / hun
kom tit til hannem oc sagde / heffne mig offuer min wuen
han ville icke i long tid Siden sagde han ved sig selff En
deg ieg frøcter icke Gud / oc bluis icke heller for menniskēn
Da vil ieg dog hielpe denne encke ræt/ Thi hwn lader icke aff
ath bede Ath hwn skall icke omsiger komme oc skende mig

Jhesus sagde hører hwad den wretuise dommere sagde
Skulle icke da Gud heffne sine vduqldis wret som robe til
hannem dag oc nat / alligeuel ath han er tolmodig offuer
dem Jeg siger eder / han skal snart heffne deris wret
Naar Menniskens søn kommer Mene i ath han skal finde
tro paa iorden

✿ Han sagde til nogle som driftede paa dem selffue/ at ✿
de vaare retwise oc foractede andre Denne lignelse Der Den xi.
ginge tho mend op i Templen ath bede En phariseer/ och en Sondag
obenbare syndere Phariseen stod oc bad saa ved sig selff
O Gud/ ieg tacker dig ath ieg er icke som andre menniske/
røffuere/ wretuise/ horkarle Eller som den obenbare syndere
Jeg faster tøswer om vgen Jeg tynder aff alt det ieg æyer
Synderen stod longt fra Oc ville icke opløffte sine øgen til
hiemmelen Men han slo sig for sit bryst oc sagde Gud
miskunde dig offuer mig syndere Jeg siger eder ath denne gik
retferdig til sit hwff mere en den anden Thi ath hwer som
sig ophøffuer han skal ned tryckiff [Och hwo sig ydmyger han
skal ophøffuiff] * ✗

Math xix De baare born till hannem ath han skulle tage paa dem/
Marci x der disciplene det saage/ da straffede de dem Jhesus kallede
dem til sig och sagde Lader børnene komme til mig oc for-
binder dem det icke Thi Gudz Rige hør saadanne til Sandelige
siger ieg eder Ath hwo som icke anammer Gudz Rige som ith
barn/ han skal icke indgaa i deth

Mat xix En Hoffding spurde hannem ath och sagde Gode Mestere/
Marci x hwad skal ieg gøre Ath ieg kan faa det ewige liff/ han
suarede/ hui kaller dw mig god Jngen er god vden Gud all
Exod xx ene/ dw vist budordene/ dw skalt icke gore hor/ dw skalt icke
i hiel sla/ dw skalt icke stiele/ dw skalt icke sige falskt videndis
byrd/ dw skalt ere din fader och moder/ han sagde/ Alt dette
haffuer ieg holdet aff min vngdom/ der Jhesus det hørde da
sagde han til hannem/ dig fattis en nw ith Selg alt det dw
haffuer/ oc giff det fattige Saa skalt dw faa en skat i hiemmelen
Oc kom oc effter følg mig/ der han dette hørde da bleff han
sorgfuld Thi han vaar meget rig

Der Jesus saa at han ver sorgfuld da sagde han Ach
huer swart er det dem som ere rige ath ingaa i Gudz rige
Thi det er lettere at it kabel tw skulle gaa i gennem ith naal
øye/ en ath en rig kan indgaa i Gudz Rige/ de som dette hørde
sagde Hwo kan da bliffue salig Han suarede/ Det som er
wmweligt hoss menniskken det er mueligt hoss Gud

Mat xix Peder sagde/ see wi forlode alt det wi hagde oc effter
mar x fulde dig/ Han suarede dem Sandelige siger ieg eder/ Der
er ingen som forlod sit hwss foreldre brødre hwstrwe eller
børn/ for Gudz Rige skyld/ at han skal ey faa meget mere igen
i denne tid Oc det ewige liff i den tilkommende verden

☞ ✿ Jesus tog de tolff Apostle till sig Oc sagde till dem See
Fastela- wi gaa op til Jherusalem/ Oc alting skall fuldkommis som
genss screffuit er aff Propheterne om Menniskens søn/ Thi han skall
Sondag antuordis hedningene Oc bespottis oc forsmaaff/ oc spøttis
Mat xx Naar de haffue hustruget hannem Da skulle de sla hannem
Mar x i hiel/ oc han skall opstaa den tredye dag/ De forstode inted
her aff Thi disse ord vaare skiulde for dem Ath de icke forstode
Mar x det han sagde Det hende sig der han kom mod Jherico stad/

da sad der en blind hoff vegn oc tygde Der han hørde at skaren gik der frem/ da spurde han huad det vor. De sagde til hannem/ Jesus aff Nazaret gik her frem/ Han Robede strax høyt och sagde Jesu Danidz søn forbarme dig offuer mig/ de som ginge om hannem/ de bade hannem tige/ oc han robede diff mere Jhesu Danidz Søn forbarme dig offuer mig/ Jesus stod oc bød at lede hannem til sig/ der han kom da spurde han hannem at oc sagde/ Huad vilt du at ieg skal gøre dig/ Han suarede/ Herre at ieg kan see Jesus sagde see op/ Din tro gjorde dig sund/ Han saa strax oc fulde hannem oc ærede Gud/ Oc alt folked som det saa loffuede Gud * ✠

Nittende Capittel

Jhesus vanderde oc gik i gennem Jherico stad/ Der vor ✿ ☞ en mand hed zachens/ och han vor ypperst blant tollere och obenbare syndere/ Han vor och rig/ han begerde at see Jesum huo han vor/ Och han kunde icke for folket/ Thi han vor liden aff vext/ Han løb fore hæn oc kloff op i it morbere træ at see hannem/ thi han skulle gaa der frem Paa Kors-messe dage

Der Jesus kom did da saa han op til hannem oc sagde/ zachee stig snart ned/ thi ieg skal i dag bliffue i dit huss/ Han gik strax ned oc anammede hannem met glæde/ Alle Math ix som det saage de knurrede oc sagde/ han gaar ind til en syndere/ zacheus stod op oc sagde till hannem/ Herre see ieg giffuer fattige folk halfft mit gotz/ Och haffuer ieg nogen bedraget/ da vill ieg giffue hannem fire dubbelt igen Jesus sagde till hannem/ I dag kom salighed til dette huff Thi du est oc Abrahe søn Menniskens søn kom at atsporge och frelse det som vor fortabet * ✠ Der de dette hørde/ da sagde han dem en lignelse/ thi han vor hoff Jherusalem/ Oc de mente ath det skulle snart ske ath Gudz Rige skulle obenbaris thi sagde han

✿ En eddel mand for bort i fremmede land at tage sig ✿ ☞ it Rige och komme saa igen/ han kallede thi sine suene til ✠ Nicolai

oc andre confessoris dage sig oc fick dem thi pund/ oc sagde till dem købslar til ieg kommer igen/ Hans borgere hadede hannem/ oc sende bud effter hannem/ oc lode hannem sige Vi ville icke at dw skalt
Math xxv regere offuer oss Det skede der han kom igen och hagde anammed riget/ Da lod han kalle suenene for sig som han fik sine penninge Och ville vide hwad hwer hagde køpslaget/ Den første kom och sagde/ Herre dit ene pund haffuer wundet x pund/ Han sagde till hannem vel gode suend For dw vost tro i det minste/ Da skalt dw haffue mact offuer/ Thi Steder

Den anden kom oc sagde/ Herre dit pund haffuer vundet fem pund/ Han sagde til hannem Du skalt vere forstandere
mat xxv offuer fem Steder/ Den tredye kom oc sagde/ Herre see her er dit pund/ som ieg gemde i en nese klud/ Thi ieg reddis
mar iiii for dig/ for dw est en streng mand oc tager der dw icke nedlagde/ oc høster det dw icke saade/ han suarede/ Dw onde swend/ ieg dømer dig effter din mwnd/ Viste dw ath ieg er en streng mand Oc tager det ieg icke lagde Oc høster det ieg icke saade/ hwi fikst dw icke mine penninge vd paa aager/ Han sagde til dem som stode der hoss Tager det pund fra hannem oc faar hannem det som haffuer thi pund De suarede Herre han haffuer x pund Han sagde ieg siger eder At huilken som haffuer/ hannem skal giffuis/ oc fra den som icke haffuer/ det skal oc tagis bort som han haffuer ✱ ☧

Henter mine wuenner hid som icke ville ath ieg skulle regere offuer dem/ oc slar dem i hiel for mig/ Der dette
math xxi vor sagt da gik han frem och ville op till Jherusalem Det
marci xi skede der han kom till Betphage oc Bethanie til it bierg kallis Oliue bierg Da vdsende han to aff sine Apostle oc sagde/ gaar i den by her twert offuer Som i der indgaa da finde i en asens fole bunden/ paa huilken inted menniske haffuer nogen tid sidet/ løser hannem och leder hannem hid/ Spør nogen eder at hwi i den løse/ Da suarer hannem
Joan xii Thi at Herren haffuer hannem behoff De som han vdsende ginge bort/ och fwnde folen staa som han sagde dem/ Der de løsde folen sagde hans hosbonde til dem/ Hwi løse i folen

De suarede/ Thi Herren haffuer hannem behoff Saa ledde de hannem til Jesum oc lagde deris kleder paa hannem oc sette Jesum der paa/ de strødde deris kleder paa vegn som han red frem

Der han red ned aff Oliue bierg/ da begynte alle hans discipler at gledis oc loffuede Gud met høy røst/ For alle de store kraffige tegen som de hagde seet ath han giorde (och sagde) Velsigned er den som kommer i herrens naffn/ Fred i hiemmelen och ære i de høyste hiemle/ Somme aff phariseerne som vaare blant skaren sagde till hannem/ Mestere straffe dine Disciple och bed dem tige/ Han suarede dem och sagde/ Jeg siger eder ath om de tige/ da skulle stenene robe Aba ii

✿ Der han kom saa nær at han saa Staden/ Da gred han offuer hannem oc sagde/ Viste dw hwad der hørde til din fred/ da actede dw der paa i denne dag/ Men det er nw skiult for dine øgen Thi de dage skulle komme offuer dig/ Ath dine wuenner skulle belegge dig met volde/ Oc omkring sette dig/ oc plaffue dig paa alle sider/ oc sla dig ned til iorden/ oc dine børn som ære i dig/ De skulle icke forlade en sten paa en anden i dig Thi dw haffuer icke kent din besøgelsis tid Han gik i templen oc vd dreff dem som der solde och købte oc sagde till dem/ Det er screffuit/ mit hwss er it bede huss/ Men i giorde det til en roffuere kwle Han lerde dem daglige i templen ✱ ✗ ✿ Den tiende Søndag Matth xxiiii Mar xiii Esaie lvi Jere vii

Preste høffdingene oc de scrifft lerde oc ypperste for folket/ secte fast effter at de kunde komme hannem aff dage Oc de funde ingen aarsage der till Thi alt folket actede paa hans ord naar de horde hannem

Tiuende Capittel

DEt skede paa en dag som Jesus lerde folket i Templen oc predickede Euangelium da komme preste høffdingene Oc de scrifft kloge oc de elste oc sagde til hannem/ Sig oss aff huad mact du gør dette Eller hus han er som gaff dig denne mact/ Jhesus suarede dem och sagde Jeg skall och ✿ Fredagen Math xxi Marci xi

sporge eder at ith ord/ suarer mig der till Joannis dob
vor han aff hiemmelen eller aff mennisken/ De tenckte och
sagde induertis ved dem selffue/ Sige wii aff hiemmelen/ Da
siger han hwi trode i icke hannem da Sige wi aff mennisken/
Da stener alt folket oss/ Thi de ære visse paa ath Joannes
vor en Prophete Saa suarede de Ath de viste icke hweden
han vor/ Jhesus sagde till dem/ Jeg skall icke heller sige
eder aff huad mact ieg gor dette * ☧ Saa begynte han
ath sige folket denne lignelse

Mat xxi En mand plantede en vingaard och leyde bønder hannem
Mar xii oc for vden landz long tiid/ Der bequem tid kom/ da sende
Esa v han sin suend til bønderne ath de skulle giffue hannem fruct
Jere ii aff vingaarden/ den sloge de oc sende hannem ledig hiem/
Han vdsende en anden suend Den hudstruge de och forhaanede
och sende hannem ledig hiem/ Han vdsende den Tredye suend/
den sloge de oc vdstøtte hannem saa/ Da sagde vingaardz
Herren/ huad skal ieg gore Jeg vil sende min elskelige søn
til dem Meuel ske/ naar de se hannem Da skulle de bliuiff/
Der bønderne saage hannem da tenckte de induertis oc sagde
Denne er arffuing Kommer wi ville sla hannem i hiel Ath
arffuen kan bliffue vaar Saa stode de hannem aff vingaarden/
Oc sloge hannem i hiel/ huad skall vingaardz Herren gore
dem/ Han skal komme oc sla de bønder i hiel Oc lade andre
vingaarden till leye

Psa cxvii Der de dette horde da sagde de/ bort deth/ han saa paa
Actu iiii dem och sagde/ huad er det som screffuit er Den sten som
i Pe ii bygningz mendene foractede/ han er giort til en hiørne sten/
Esaie huo som falder paa den sten/ han skal sønder knysis Oc huem
xxviii han falder paa/ den skal han sønder knyse Preste hoffdingene
oc de scrifft lerde ville grebet hannem samme tid (thi de
merckte vel at han sagde den lignelse om dem) Men de torde
icke for almwen

Mat xxii De toge vare paa hannem Oc vdsende nogre forredere/
Mar xii som hulle sig at vere retuise At de skulle gribe hannem
i hans ord/ Oc antuorde hannem i dommerens/ oc i Herrenis
hender De spurde hannem at oc sagde Mestere wi vide at dw

lærer ræt/ oc siger sandingen Och dw acter ingen persone/
Men dw lærer Gudz veye met sandhed/ Sømer det off at
giffue Keyseren skat eller ey/ han forstod deris swig/ Thi
sagde han til dem/ hwi friste i mig Viser mig en penning/
hueff billede oc opscrifft haffuer han De suarede Keyserens/
han sagde til dem/ Giffuer fordi Keyseren det Keyseren bør
Och Gud det hannem bør/ De kunde icke straffe hans ord Rom xiii
hoff folket/ Men de vndrede paa hans swar oc tagde

☆ Da ginge nogre Saduceer till hannem som sagde at ☆
opstondelsen er icke till/ De spurde hannem ath och sagde Fredagen
Mestere Moses screff off saa/ At dor nogenz broder for vden
børn oc lader hwstrw effter sig/ Da skal hans broder tage Mat xxii
hende och affle sin broder sleet/ Der vaare siw brødre/ Den Mar xii
første tog en hwstrw oc døde vden børn/ Den anden tog hende Deu xxv
och døde oc vden born Den tredye tog hende oc døde lige
saa/ Oc de andre brødre toge hende alle ind til siw/ oc døde
oc lode inge børn effter dem/ Paa det siste døde och quinden/
hwes hustrwe skal hun fordi bliffue i opstondelsen/ Thi de
hagde henne alle siw før til hustrwe.

Jhesus suarede dem oc sagde denne verdens børn tage
hustruer oc gifftis men de som vorde verdige til ath faa liff
i den anden Verden oc opstaa aff døde De skulle huerken
gifftis eller lade dem giffte/ De kunde icke heller mere dø/
Thi de ere lige som Englene/ Oc de ære Gudz børn oc
opstondelsens børn/ Men ath de døde skulle opstaa Det gaff
Moses til kende hoff busken der han sagde Herren er Abrahams Exodi iij
Gud Isaacs Gud och Jacobs Gud/ Gud er icke de dødis Gud/
men de leffuendis Gud/ thi ath alle leffue ved hannem Nogre
aff de scriftlerde suarede Mestere dw sagde vel Siden torde
de icke sporge hannem ath noget ✳ ☧

Han sagde til dem Huorledis sige de at Christus er
Dauidz søn/ och Dauid siger selff i psalteren Herren sagde
till min Herre sid hoff min høgre hond/ till ieg legger dine
wuenner vnder dine føder til en fodeskammel Men Dauid
kallede hannem sin Herre/ huorledis er han da hans søn.
Jhesus sagde til sine disciple ath alt folket det hørde Vocter

eder fra de scrifftlerde som ville gaa i side kleder/ Oc ville hilsis paa torffuit/ Oc ville haffue de ypperste sæde i Sinagogerne/
Matthei xxiij Mar xij
och de høgste sæde i gestebud/ De æde oc fortere enkers huss/ J det ath de lade som de lenge læse De skulle faa diss større fordømelse

xxi Capittel

Jhesus saa ath de rige lagde deris gaffuer i offer kisten Han saa och en fattig encke legge tw skerff i hende. Thi sagde han/ Sandelige siger ieg eder/ Denne fattige enke lagde mere i kisten en alle de andre Thi de gaffue alle Gud
Matthei xxiiij Mar xiij
offer aff det som dem vor til offuerløff. Men hun gaff alt det hun hagde til sin nering/ Nogre talede om Templen at han vor kaastelige prydet met dyrebar klenodye oc stene/ han sagde til dem Den tid skal komme Ath der skal icke bliffue en sten paa en anden/ aff alle de som i nw see/ ath han skall ey neder slaff/ De spurde hannem ath och sagde Mestere naar skall det ske/ Och hwad tegen skall der ske naar det skal komme. Han suarede/ Seer til ath i icke bedragis/ Thi der skulle mange komme i mit naffn/ Och sige det er ieg/ Och tiden er kommen Thi skulle i icke følge effter dem/ Men naar i høre orloff oc opløff da forferdis icke/ Thi der skall saadant før ske Men enden kommer icke strax.

Han sagde till dem det ene folk skal opregse sig mod det andet/ Oc ith Rige mod det andet Och der skal bliffue iordskelff alle stede/ Oc hunger/ dyr tid/ pestilentze/ oc stor retsle Der skulle oc ske store tegen aff hiemmelen/ Men for dette skeer Da skulle de gribe och forfølge eder/ oc drage eder til raadhuss oc fengsel Och for konger och førster for mit naffn skyld/ Dette skall ske eder till ith vidne/ Holder fordi dette i eders hierte Ath i haffue icke behoff at offuer tencke/ huorledis i skulle suare Thi ieg vil giffue eder mund och visdom/ Mod huilken alle eders wuenner skulle icke kunde staa emod/ eller sige emod

I skulle forraadis aff eders foreldre/ brødre slect och venner De skulle sla somme i hiel aff eder Och i skulle hadis aff alle mennisske for mit naffn skyld/ Der skall dog icke ith haar forfare aff eders hoffuit/ I skulle beuare eders siele met tolmodighed

Naar i see at Jherusalem beleggis met krigsfolk Da skulle i vide ath hendis ødeleggelse tilstaar/ Da skulle de som ere i Jødeland fly til biergene Och de som ere mit i staden skulle Matthei xxiiii
fly vd/ Oc de som ere paa landet skulle icke gaa ind i hannem/ Mar xiij
Thi det er heffnens dage At alle de ting som screffne ere Danie ix
skulle fuldkommis Men ve dem som da føde/ och giffue ath di i de dage/ Thi der skal bliffue saa stor plaffue offuer Jorden/ oc saa suar vrede offuer dette folk, Ath de skulle i hiel slaff met swerd/ Och dragis bort fagne till alle folk/ och Jherusalem skall ned trædis aff Hedningene till deris tid fuldkommis

✿ Der skall bliffue tegen paa Solen/ Maanen/ och Stiernene/ ✿ ☞
Och stor sorg paa Jorden blant folket met mishob For det Anden
bulder som de skulle høre aff haffuit och floderne/ Mennisskene Sondag
skulle foruisne aff redsle/ Ath de skulle bie den iammer och Esai xiii
ve som da skall komme offuer Jorden/ Thi hiemmelens kraffter eccl xxxij
skulle røris/ Da skulle de see Mennisskens søn komme i en Johe iii
sky met stor mact och herlighed/ Naar dette begynder ath ske/ Da oploffter eders hoffuit och seer op Thi da tilstunder eders genløselse

Han sagde dem oc en lignelse Naar i se figen træ/ Och alle honde træ faa knopper/ Da vide i ved eder selffue ath sommeren kommer snart/ Saa skulle i och lige saa vide. Ath naar disse ting ske at Gudz Rige da tilstunder/ Sandelige siger ieg eder Denne slect skal icke forgaa/ før alle disse ting ske Hiemmel och Jord skulle forgaa/ men mine ord skulle icke forgaa ✱ ☧

✿ Foruarer eder ath eders hierter icke besuaris aff ✿ ☞
druckenskaff oc frodseri/ Eller met dette liffuis omhyggelse/ Fredagen
Thi den dag skal hastelige komme paa eder Han skal komme Rom xiij
som en snare offuer alle mennisske som ære paa Jorden

Matthei xxiij Mar xiij
Vaager fordi oc beder altid/ Ath i mwe bliffue verdige till ath vndfly alt dette som ske skall/ Oc ath i mue staa for Menniskens søn * ⅋

Jhesus lerde om dagen i templen och gik vd om natten paa Oline bierg/ All folket kom aarle om dagen i templen ath høre hannem.

xxij Capittel

☞ ✿ Passen om Onsdagen i Pimel wge tw hele capit Matthei xxvj Mar xiiij Joan xj

DE vsurede brødz høgtid tilsted (som kallis paaske) Och Preste høffdingene och de scrifftlerde atspurde Huorledis de kunde i hiel sla Jhesum met lempe. Thi de fræctede faar folket/ Dieffuelen indfor i Judam (som kallis Jscarioth) oc han vor en aff de tolff/ Han gik bort till Preste høffdingene oc till raadet/ oc talede met dem/ huorledis han ville forraade hannem i deris hender De gleddis der ved oc loffuede ath giffue hannem penninge. Han iette dem deth villige/ Och optenckte huorledis han kunde antworde hannem i deris hender vden opløff/ Der sker torsdag kom paa huilken de skulle offre paaske lam. Da vdsende han Peder oc Hans oc sagde Gaar hæn oc reder off paaske/ ath wii kunde æde/ De suarede huor vilt dw ath wii skulle tilrede/ han sagde Naar i gaa ind i staden/ da skal en mand møde eder som bær ith vandkrus/ følger hannem i deth hwff som han indgaar/ Och siger till

Matthei xxvi Mar xiiij
hosbonden Mesteren lader dig sporge huor salen er i huilken Jeg skal æde paaske met mine disciple/ Saa skal han vise eder en stor beredt sal/ reder der til De ginge bort oc funde lige som han sagde dem/ oc tilredde der paaske Der det vor tid da sad han til bordz/ oc de tolff Apostle met hannem/ han sagde til dem/ Aff begerlighed begerde ieg ath æde denne paaske met eder før ieg lider død Jeg siger eder ath ieg skal icke her effter æde der aff/ For en det skall fuldkommis i Gudz Rige/ han tog dricke kared oc tackede Gud oc sagde/ Tager oc deler hannem mellem eder Thi ieg siger eder ath ieg skal icke dricke aff vintræens fruct for Gudz Rige kommer

Han tog brødet oc tackede Gud oc brød det sønder oc gaff dem det oc sagde/ Dette er mit legeme som skal giffuis for eder/ Gører det i min hwkommelse/ han tog oc kalken siden han hagde giort nadueren oc sagde/ Denne kalk er ith Nyt testamente ved mit blod som vdgiffuis for eder Dog seer hans hand er met mig paa bordet/ som mig skal forraade/ Menniskens søn gaar som det er besluttet/ Ve det menniske som hannem forraader/ De begynte ath spørge mellem dem selffue Huo han vor aff dem som det skulle gøre

Matthei xxvi
Mar xiiij
i Corin xi

❧ Der bleff en trette mellem dem/ huo der skulle vere ypperst aff dem/ han sagde til dem Hedningernis Konger regere offuer dem/ Oc de som haffue mact offuer dem kallis naadige/ Men i skulle icke saa Men den som er ypperst blant eder/ han skall bliffue som den minste Och den som er øffuerst/ han skall bliffue som en tienere/ Thi huilken er ypperst Encten den som sider til bordz Eller den som tien/ Er ey den som sider til bordz/ Jeg er blant eder som den der tien Och i ere de som bleffue hoff mig i min fristelse Och ieg skall berede eder det Rige som min fader beredde mig/ Ath i skulle æde oc dricke offuer mit bord i mit Rige/ Och i skulle side paa de øffuerste sæde oc døme de tolff Israels slecter. ✱ ☧

❧ Bartholomei dag
math xx
marc x

Jhesus sagde/ Simon Simon see dieffuelen begerde eder/ Ath han ville sællet eder i gennem som hwede/ Men ieg bad for dig/ Ath din tro skall icke vanske/ Naar dw omwendis/ da styrcke dine brødre/ Han suarede Herre ieg er rede ath gaa i fengsel och i døden met dig/ Jhesus sagde Peder Jeg siger dig/ dw skalt tre gonge sige ney ath dw icke kende mig for en hanen gall.

Matthei xxvj
Mar xiiij

Jhesus sagde till dem/ Den tid ieg vdsende eder vden seck taske oc sko hagde i da nogen brost De sagde ney/ Han sagde til dem Huo som nw haffuer seck Han tage den met sig oc lige saa tasken/ Oc huo som icke haffuer swerd/ han selge sin kiortel och købe sig ith/ Thi ieg siger eder ath det skal en nw fuldkommis som screffuit er/ Han er regnet blant de wretferdige/ De ting som er screffne om mig de haffue nw ende. De sagde/ Herre see her ære tw swerd/ Han

Esaie liij
Matthei xxvj

suarede det er nock/ Han gik vd til Oliue bierg som han vor
Mar xiiij van oc disciplene fulde hannem/ Der han kom did/ da sagde
Joan xvj han til dem Beder ath i falle icke i fristelse

Han gik moren ith sten kast fra dem/ och falt paa knæ
och bad och sagde/ Fader om dw vilt Da tag denne kalk fra
mig/ Men vorde din vilge oc icke min/ Engelen kom aff
hiemmelen och trøstede hannem Han bad lenge met suart
arbeyde/ ath hans sued løb aff hannem ned paa Jorden som
blodz draabe/ Der han stod op aff sin bøn och kom til sine
disciple. Da fant han dem soffue aff sorg/ han sagde til dem
Hwi soffue i/ staar op oc beder ath i falle icke i fristelse/
Men han saa talede da kom skaren/ Och en aff de tolff
som hed Judas/ han gik for dem oc kom til Jhesum oc
køste hannem

matthei Jhesus sagde til hannem Juda dw forraader Menniskens
xxvj søn met en køff/ de som vaare met hannem saage huad der
mar xiiij ville ske/ Thi sagde de til hannem Herre skulle wii sla met
Joan xviij suerd/ Oc en aff dem slo Bispens suend Oc høg hans høgre
øre aff hannem/ Jesus sagde/ Lader det nw betemme Saa
tog han hans øre oc giorde hannem helbrede/ Jesus sagde
til Preste høffdingene oc til de ypperste aff templen/ oc til
de elste som vore komne til hannem/ J ginge vd met suerd
oc spiud lige som til en røffuere/ der ieg vor daglige i templen
hoss eder/ da sette i icke hender paa mig/ Men denne er eders
tid oc mørkens mact

math xxvi De grebe oc droge hannem til Bispens huff/ Oc Peder
mar xiiij fulde longt effter/ De giorde ild mit i salen oc sade til sammen/
Joan xviij Oc Peder sad blant dem/ En tienste Pige saa hannem side
hoff liwset/ hwn saa paa hannem oc sagde/ Denne vor och
met hannem/ han sagde ney/ Pige ieg kender hannem icke/
Lidet der effter saa en anden hannem oc sagde/ Dw est oc
en aff dem Peder swarede mand ieg er icke/ Moren en time
Der effter sagde en anden

Sandelige denne vaar met hannem/ Thi han er en
Galileer/ Peder swarede mand ieg vid icke huad dw siger/
Oc hanen gol strax men han saa talede Jesus vende sig om

oc saa paa Peder/ da kom Peder vor herris ord i hw hworledis han sagde før till hannem Dw skalt forsuerge mig tre gonge før hanen gal/ Peder gik vd for dørren och græd beskelige

De mend som holle Jhesum bespotte hannem De bunde ith klede for hans ansicte oc sloge hannem kindheste Och sagde/ Gæd til hue han er som dig slo/ De sagde oc megen anden bespottelse til hannem/ Der det dagedis/ da komme Preste hoffdingene/ Oc de elste och de scrifft lerde til hobe/ oc ledde Jhesum for raadet oc sagde/ Sig off om dw est Christus/ han suarede/ Om ieg en siger eder det Da tro i det icke/ Spør ieg oc eder ath noget/ Da suare i mig icke/ Och i lade mig icke alligenell loff Effter denne tid skal Menniskens søn side hoff Gudz høgre hand/ De sagde/ da est dw fordi Gudz søn/ han suarede/ J sige det thi ieg er/ De sagde/ hwor till begere wii en nw flere vidnesbyrd/ men wii hørde det selffue aff hans mwnd matthei xxvi marci xv Joan xviii

xxiij Capittel

DA stod almuen op oc ledde hannem til Pilatum Oc begynte ath kære paa hannem oc sagde/ Vii befunde denne at omwende folket/ han forbød ath giffue Keyseren skat/ oc siger ath han er Christus en konge/ Pilatus spurde hannem ath oc sagde/ Est dw Jøde konge/ han suarede/ Dw siger det Pilatus sagde till Preste høffdingene oc til folket/ Jeg finder ingen sag hoff denne mand/ Saa talede de fast haardere oc sagde/ han oprøyffde alt folket i Jødeland met sin lerdom som han begynte i Galileen hid til denne stad matthei xxvii marci xv Joan xviii

Der Pilatus hørde Galileen neffnis/ Da spurde han om han vor en Galileesk mand/ Oc der han fornam ath han vor vnder Herodis ræt/ Da sende han hannem till Herodem som vor samme tid i Jherusalem/ Herodes bleff glad der han saa Jhesum/ Thi han hagde lenge begeret ath see hannem/ fordi ath han hagde meget hørt om hannem/ Och han hobedis

ath see noget tegen aff hannem/ han spurde hannem ath met mange ord/ Men han suarede hannem inted

Preste hoffdingene oc de scrifft lerde stode oc kerde haardelige paa hannem/ Saa forsmaade Herodes oc hans hoff folk hannem/ Der de hagde bespotted oc ille tractered hannem/ Da førde de hannem i ith hwit klede/ och sende hannem til Pilatum igen/ Herodes oc Pilatus bleffue venner den samme dagh/ Der vor for ith had mellem dem

Pilatus kallede Preste hoffdingene oc raadet oc folket sammen och sagde til dem/ J antuorde mig denne mand for han skulle omwent folked/ Seer ieg forhørde oc spurde hannem ath for eder der om/ Oc ieg finder ingen sag met hannem for de ting som i kerde paa hannem Icke giorde Herodes heller der ieg sende eder til hannem Der er inted ont fundet mod hannem som han bør ath dø faare/ Thi vil ieg straffe hannem oc lade hannem løff Pilatus burde oc ath giffue dem en løff mod høgtiden/ Thi robede alt folket/ tag bort denne oc giff off Barrabam løff/ han vor for sat i fengsel for ith opløff oc mandrab som vor giort i staden

Pilatus talede til dem oc ville ladet Jhesum løff Men de robede oc sagde/ korff fest hannem/ korff fest hannem/ han sagde tredye gong til dem/ hwad ont gierde han Jeg finder ingen dødz sag met hannem/ Thi vil ieg refffe hannem oc lade hannem løff/ De stode hart emod met stort skraal/ oc bade ath han skulle kaarff festis/ Och preste hoffdingene/ oc de elste finge offuerhonden met deris skrig/ Saa dømde Pilatus ath det skulle ske som de begerde/ Och lod dem
matthei Barrabam løff som de bade om/ Och antuorde dem Jhesum
rrvii effter deris vilge/ der de ledde hannem bort Da toge de en
marci rv hed Simon aff Cyrenen som kom aff marken/ oc lagde kaarffet paa hannem/ At han skulle bære det effter Jhesum/ der fulde megen almwe och quinder effter hannem som suckede oc græde for hannem/ Jhesus vende sig om til dem oc sagde Jherusalems døtter/ greder icke offuer mig/ men offuer eder selffue oc offuer eders børn/ Thi de dage skulle komme J huilke de skulle sige/
Sapien iii Salige ere de wfructsommelige Oc de liff som icke fødde oc

de bryst som icke gaffue ath di/ da skulle de sige till biergene Esaie liiii
falder offuer oss/ Oc til høffuene skiuler oss/ Om de gøre Gala iiii
dette i grønt træ/ Hwad skal da ske i det torre/ der leddis Esaie ii
oc to røffuere vd met hannem ath de skulle affliffuis/ der de Osee x
komme til steden som kallis hoetpande sted/ da karff feste de Apoca ix
hannem/ oc de to røffuere den ene paa den høgre/ oc den
anden paa den venstre side Da sagde Jhesus Fader forlad matthej
dem dette/ Thi de vide icke hwad de gøre/ de skiffte hans xxvii
klæder oc kaste laader om dem Oc folket stod oc saa der til marci xv
Preste høffdingene bespottede hannem oc sagde. Han frelste Joan xix
andre/ frelse sig nw selff om han er Christus Gudz vdualde
Krigz mendene ginge til och bespotte hannem oc opracte
edike til hannem och sagde Om dw est Jøde konge da frelff
dig selff

Der vor en opscrifft screffuen offuer hannem met grecske
latine oc hebraiske bogstaffue saa/ denne er Jøde konge En
aff røffuerne som der vor hengd bespottede hannem oc sagde
Om dw est Christus/ da frelff dig selff och oss/ den anden
straffede hannem oc sagde Frøcter dw icke heller Gud Och
dw est i den samme fordømelse Vii saa retuisllige det vaare
gerninger fortiente Men denne giorde inted ont Saa sagde
han til Jhesum Herre kom mig i hw naar dw kommer
i dit Rige

Jhesus suarede hannem Sandelige siger ieg dig/ dw skalt
i dag vere met mig i Paradis Klocken vor da ved sex oc det
bleff mørtt offuer al iorden til ni slo Solen bleff formorket psal xxx
Och dugen i templen bleff rewen mit i tw Oc Jhesus robede
høyt oc sagde Fader/ ieg befaler min aand i dine hender.
Der høffuitzmanden saa det der skede/ da loffuede han Gud
oc sagde Sandelige denne vor en retwiff mand Alt folket oc
almuen som did vore komne ath see der paa De sloge dem
for deris bryst der de hagde det seet/ oc ginge hiem

Alle hans venner oc de qwinder/ som fulde hannem aff matthei
Galileen stode langt fra oc saage dette/ der vor en god xxvii
retwiff mand som hed Josep och vor en raadmand fød i marci xv
Arimathia Jødernis stad Han hagde icke samtockt deris raad Joan xix

ath see noget tegen aff hannem/ han spurde hannem ath met mange ord/ Men han suarede hannem inted

Preste hoffdingene oc de scrifft lerde stode oc kerde haardelige paa hannem/ Saa forsmaade Herodes oc hans hoff folk hannem/ Der de hagde bespotted oc ille tractered hannem Da førde de hannem i ith hwit klede/ och sende hannem til Pilatum igen/ Herodes oc Pilatus bleffue venner den samme dagh/ Der vor for ith had mellem dem

Pilatus kallede Preste hoffdingene oc raadet oc folket sammen och sagde til dem/ J antuorde mig denne mand for han skulle omwent folked/ Seer ieg forhørde oc spurde hannem ath for eder der om/ Oc ieg finder ingen sag met hannem for de ting som i kerde paa hannem Icke giorde Herodes heller der ieg sende eder til hannem Der er inted ont fundet mod hannem som han bør ath dø faare/ Thi vil ieg straffe hannem oc lade hannem løff Pilatus burde oc ath giffue dem en løff mod høgtiden/ Thi robede alt folket/ tag bort denne oc giff off Barrabam løff/ han vor for sat i fengsel for ith opløff oc mandrab som vor giort i staden

Pilatus talede til dem oc ville ladet Jhesum løff Men de robede oc sagde/ korff fest hannem/ korff fest hannem/ han sagde tredye gong til dem/ hwad ont gierde han Jeg finder ingen dødz sag met hannem/ Thi vil ieg refffe hannem oc lade hannem løff/ De stode hart emod met stort skraal/ oc bade ath han skulle kaarff festis/ Och preste høffdingene/ oc de elste finge offuerhonden met deris skrig/ Saa dømde Pilatus ath det skulle ske som de begerde/ Och lod dem
matthei Barrabam løff som de bade om/ Och antuorde dem Jhesum
xxvii effter deris vilge/ der de ledde hannem bort Da toge de en
marci xv hed Simon aff Cyrenen som kom aff marken/ oc lagde kaarffet paa hannem/ At han skulle bære det effter Jhesum/ der fulde megen almwe och quinder effter hannem som suckede oc græde for hannem/ Jhesus vende sig om til dem oc sagde Jherusalems dotter/ greder icke offuer mig/ men offuer eder selffue oc offuer eders børn/ Thi de dage skulle komme J huilke de skulle sige/
Sapien iii Salige ere de wfructsommelige Oc de liff som icke fødde oc

de bryst som icke gaffue ath di/ da skulle de sige till biergene Esaie liiii
falder offuer oss/ Oc til høffuene skiuler oss/ Om de gøre Gala iiii
dette i grønt træ/ Hwad skal da ske i det tørre/ der leddis Esaie ii
oc to røffuere vd met hannem ath de skulle affliffuis/ der de Osee x
komme til steden som kallis hoetpande sted/ da karff feste de Apoca ix
hannem/ oc de to røffuere den ene paa den høgre/ oc den
anden paa den venstre side Da sagde Jhesus Fader forlad matthej
dem dette/ Thi de vide icke hwad de gøre/ de skiffte hans xxvii
klæder oc kaste laader om dem Oc folket stod oc saa der til marci xv
Preste høffdingene bespottede hannem oc sagde. Han frelste Joan xix
andre/ frelse sig nw selff om han er Christus Gudz vdualde
Krigz mendene ginge til och bespotte hannem oc opracte
edike til hannem och sagde Om dw est Jøde konge da frelff
dig selff

Der vor en opscrifft screffnen offuer hannem met grecske latine oc hebraiske bogstaffue saa/ denne er Jøde konge En aff røffuerne som der vor hengd bespottede hannem oc sagde Om dw est Christus/ da frelff dig selff och oss/ den anden straffede hannem oc sagde Frøcter dw icke heller Gud Och dw est i den samme fordømelse Vii saa retuislige det vaare gerninger fortiente Men denne giorde inted ont Saa sagde han til Jhesum Herre kom mig i hw naar dw kommer i dit Rige

Jhesus svarede hannem Sandelige siger ieg dig/ dw skalt
i dag vere met mig i Paradis Klocken vor da ved sex oc det
bleff mørtt offuer al iorden til ni slo Solen bleff formørket Psal xxx
Och dugen i templen bleff rewen mit i tw Oc Jhesus robede
høyt oc sagde Fader/ ieg befaler min aand i dine hender.
Der høffuitzmanden saa det der skede/ da loffuede han Gud
oc sagde Sandelige denne vor en retwiff mand Alt folket oc
almuen som did vore komne ath see der paa De sloge dem
for deris bryst der de hagde det seet/ oc ginge hiem

Alle hans venner oc de qwinder/ som fulde hannem aff matthei
Galileen stode langt fra oc saage dette/ der vor en god xxvii
retwiff mand som hed Josep och vor en raadmand fød i marci xv
Arimathia Jødernis stad Han hagde icke samtockt deris raad Joan xix

oc gerning Men han biede effter Gudz Rige/ thi gik han til Pilatum/ oc bad om Jhesu legeme Oc tog det ned oc svøbte det i ith linklede/ oc lagde det i en graff som vor vdhuggen i sten J huilken ingen vor før lagder * X

Det vor paa tilredzelff dag (som kallis longe fredag) oc sabbaten tilstod De qwinder som fulde Jhesum aff Galileen ginge met til graffuen Och saage huorledis hans legeme vor der i lagt De ginge siden i Staden igen och beredde vrter oc smørgelse. Och bleffue der om sabbaten effter lowen

xxiiij Capittel

matthei xxviii mar xvi Joan xx PAa en aff Sabbat dagene (som vor paaske dag) Da komme quinderne och nogle met dem i dagningen til graffuen Oc bare dyrebar smørgelse met dem som de hagde tilred/ Oc de funde stenen aff velt fra graffuen/ de ginge ind oc funde icke Jhesu Herrens legeme/ Det skede der de vaare sorgfulle der fore See da stode to mend hoff dem i skinnende kleder/ De forferdis der aff oc sloge deris øgen ned mod Jorden

Da sagde de til dem/ hui lede i hær hoff de døde at den som leffuer/ Han er her icke/ men han stod op J hw kommer
mat xvii det han sagde eder der han vor i Galileen hoff eder/ At
marci ix Menniskens søn skulle antuordis i syndige menniskis hender oc kaarff festis Oc opstaa den tredye dag Da komme de hans ord i hw Oc ginge til bage fra graffuen/ oc sagde de elleffue oc de andre disciple dette

Det vor Maria magdalena Joanna oc Maria Jacobi Oc de andre met dem som sagde Apostlene dette De trode det icke/ men de holle deris ord for gecferi/ Peder stod op oc løb til graffuen/ oc bøyede sig der ind Oc saa linkléderne al enniste der ligge/ han gik bort oc forundrede ved sig huad der vor skeet

☞ ✿ Anden dag paaske mar xvi ✿ Den samme dag ginge to aff disciplene til en by kallis Emaus som ligger trysinff tine agre langt fra Jherusalem/ De talede till hwer anden om alle de ting som skede vaare

Det skede som de saa talede oc spurde huer anden der om Da kom Jesus oc gik met dem Deris øgen holdis til at de kunde icke kende hannem/ Han sagde til dem/ huad er det i gaa oc tale om och ære bedroffuede/ En som hed Cleophas suarede oc sagde Est dw den ene pillegrim aff Iherusalem/ som icke ved hwad der er skeet i disse dage/ han sagde til dem huad er det/ De suarede om Jesu aff Nazaret som vor en megtig Prophete met ord oc gerninger for Gud oc Menniskén Oc huorledis Preste høffdingene/ Oc de ypperste kaars feste hannem til døde/ oc wi hobedis ath han skulle vere den/ som skulle igenløse Israels folk Oc det er i dag den tredye dag/ at alt dette skede Oc nogre aff vaare quinder forferde oss/ som komme i dagningen til graffuen/ och funde icke hans legeme Men de komme igen oc sagde At de saage der Engle som sagde ath han leffuede/ Och nogre aff dem som vaare hoss oss ginge til graffuen/ oc funde som quinderne sagde Men de saage hannem icke

Han sagde til dem O i daarer oc seen hiertede til at tro alt det som Propheterne haffue sagt/ Skulle ey Christus deth lide och saa indgaa i sin herlighed/ Saa begynte han aff Mose oc aff alle Propheterne oc vdlagde dem al scrifften som vor sagt om hannem Som de komme med byen som de ville til Da lod han som han ville gaa lenger Saa nødde de hannem ind met dem oc sagde Bliff hoss oss/ thi det quellis/ och dagen endis/ han gik ind oc bleff hoss dem

Som han sad til bordz met dem/ da tog han brødet oc velsignede det oc fik dem det Saa bleffue deris øgen obne At de kende hannem och han forswand aff deris asyn Da sagde de mellem dem selffue Brende ey vore hierte i oss/ der han talede meth oss paa vegn/ och vdtyde oss scrifften/ de stode strax op och ginge til bage igen til Iherusalem oc funde de elleffue sammen Oc dem som da vaare hoss dem De sagde at herren vor sandelige opstonden/ oc obenbarede sig for Simon Disse to sagde dem oc det som skede paa vegn/ Oc huorledis de kende hannem der han brød brødet * X

☞ ✿ Som de dette talede da stod Jesus selff mit blant dem
Tredye oc sagde Fred vere met eder/ de bleffue redde oc forferde Oc
dag poske mente at de saage en aand Han sagde til dem Hui ære i saa
forferde/ oc tencke saadant i eders hierte Seer mine hender
oc føder/ thi det er ieg selff Tager paa mig oc seer/ Thi at
en aand haffuer icke kød eller been som i see at ieg haffuer
Der han hagde dette sagt/ da visde han dem sine hender och
føder Der de en saa forundrede/ oc icke trode for glede/ Da
sagde han til dem Haffue i her noget at æde/ de lagde it
sticke stegt fisk for hannem/ oc noget aff en hwnnig kage/ Han
tog oc od i deris asyn/ oc gaff dem met oc sagde/ Disse ære
de ord som ieg sagde til eder der ieg vor før hoss eder/ At
alle ting skulle fuldkommis/ som screffne vore i Mosi low oc
Propheterne/ oc i psalmerne om mig Saa oplod han deris
Act xvii sind/ at de forstode scrifften/ Han sagde til dem Det er saa
screffuit at Cristus skulle saa lide Oc opstaa aff døde den
Actu i tredye dag Oc lade predicke for alle folk bod oc synndernis
forladelse i hans naffn * ✠ J skulle begynde i Jherusalem
☞ ✿ oc vere videndis byrd til alt dette ✿ Jeg vill sende min
Fredagen faders feriettelse til eder/ Bliffuer i Jherusalem til i faa den
Helligandz krafft aff hiemmelen/ saa ledde han dem vd til
Bethaniam/ och ophelt sine hender oc velsignede dem Det
skede der han hagde velsigned dem Da for han fra dem oc
opførdis i hiemmelen De bade til hannem oc ginge til
Jherusalem igen met stor glede Oc vaare altid i templen oc
loffuede oc tackede Gud * ✠

Her endiff Sancti Luce Euangelium.

Sancti Joannis lefned

SAnctus Joannes vor født i Bethsaida/ Hanss fader vaar en fiskere och hed zebedeus/ Han vor oc en fattig enfoldig fiskere aldeliss wlerder i Jødiske och Hedninske lerdomme och konster/ Som Sanctus Lucas scriffuer i Apostels gerningerne i det iiij capittel Hanss moder hed Salome/ oc hwn vor Joseps Jomfrw Marie hosbondis daatter/ Fordi kallis han Jhesu broder/ Thi ath Jøderne mente ath Jhesus hagde vered Joseps søn/ fordi kallede de hannem en tømmermandz søn som der staar Marci. vj. och Luce. iiij. capittel.

Joannes vor mild och kerlig och en iomfrw/ Han hagde och ith enfoldigt renth hierte. ☧ Och Christus siger Mathei. v. Hellige ære de som ære rene aff hierte/ Thi de skulle see Gud/ Jhesus vdualde hannem till sin Apostel oc Euangeliste/ Oc elske hannem offuer de andre/ Och gaff hannem stor naade och visdom till ath scriffue om sin alder megtiste Guddom/ Han togh hannem op paa bierget met sig/ Der han bleff klar oc skinnende/ Och talede met Mose och Helia/ han befol hannem och sin moder Mariam/ der han skulle dø.

Joannes offuergaar de andre Euangelister/ Thi han scriffuer dyblige och klarlige Om Jhesu Guddom och Mandom Och om hanss hellige ord/ lerdom oc predicken (men de andre scriffue megt om hanss gerninger) Thi lignes han ved en ørn som flwger høyt i skyen och seer mod klar sol met obne øgen For han scriffuer saa høyt om Jhesu alder megtiste oc klariste Guddom

Der komme mange kættere siden de andre Euangelister screffuit hagde Som vaare Ebioniter Cerinthioniter och Marcioniter De sagde ath Jhesus vor all eniste ith menniske/ Oc ath han vor icke før til/ en han vor født aff Jomfrw Maria/ Oc de ville atskilt hanss Guddom och Mandom met

deriff falske lerdom / Thi giordes det storlige behoff ath Joannes da screff dette Euangelium / Ath alle mennisske motte vide och tro Ath Jhesus Christus er sand Gud och Mand / Oc tog mandom / ath han ville frelse off meth sin haarde død och pine fra dieffuelen / Och giffue alle deth ewighe liff som tro paa hannèm.

Somme sige och ath Bisperne och de Christne i Asia (som er den Tredye part aff verden) bade hannem scriffue Euangelium / Saa læsde han de Euangelia som de andre Euangelister før screffue Och forundrede storlige / ath de saa ræth och sandelige screffuit hagde / Dog ville han ydermere vdtrycke alting. Och fuldkomme det som de hagde ladet till bage / om Jhesu Christi Guddom och Mandom / Saa screff han dette Euangelium / tolff och tiwe aar / effter Jhesu Christi dødh och pine.

S Joannis Euangelium

Førſte Capittel

I Begyndelſen vor Ordet oc Ordet vor hoff Gud/ ☆ ☛
och Gud vor ordet Det ord vor hoff Gud i Jule dag
begyndelſen/ Alle ting ære ſkabte ved hannem/ til høy-
Och ingen ting ſom er ſkabt/ er ſkabt for vden meſſe
hannem Liffuit vor i hannem/ Oc liffuit vor Gene i
menniſkens liuſſ/ Oc liuſet ſkinde i mørked/ oc mørked begreb
det icke

It menniſke vor vdſent aff Gud ſom hed Joannes Han Mat i
kom til it vidneſbyrd/ At han ſkulle vidne om liuſet/ At alle Mar i
ſkulle tro ved hannem/ Han vor icke liuſet/ Men han vor Luce iii
vdſent at han ſkulle vidne om liuſet Det vor it ſant liuſſ
Som opliuſer alle menniſke ſom komme til verden/ Han vor
i verden Oc verden er ſkabt ved hannem Och verden kende
hannem icke

Han kom til ſit æget/ Oc hans egne anammede hannem
icke/ Men ſaa mange ſom hannem anammede Dem gaff han
mact till at bliffue Gudz børn/ ſom trode paa hans naffn/
De ſom icke ære fødde aff blod/ eller aff kødz eller aff mandz
vilge/ Men de ſom ære fødde aff Gud/ Oc det ord bleff kød/
oc bode i oſſ Oc wi ſaage hans ære ſom en Eniſte Søns ære
aff faderen fuld aff naade oc ſandhed

Joannes vidner om Gudz Søn/ oc rober oc ſiger denne Mat i
vor den ſom ieg ſagde eder aff at komme ſkulle effter mig Luce ii
Oc han vor fore mig Thi han vor før en ieg/ oc aff hans

i Tim vi offuerflødige godhed finge wi alle naade effter naade/ Thi lowen
i Joan iiii vor giffuen ved Mosen oc naade oc sandhed er kommen ved
i Tim vi Jesum Christum Jngen saa Gud nogen tid Hans eniste søn
som er i sin faders sfød Han forkynde off det/ Och dette er
Joannis vidnedz byrd

☞ ✿ ✿ Jøderne vdsende Prester oc Leuiter aff Jherusalem
Fierde till Joannem/ De spurde hannem ath och sagde. Hwo est
Søndag dw/ han stod till och sagde icke ney Han bekende och sagde/
Jeg er icke Christus. De spurde hannem ath igen och sagde/
Mat iij huad da/ Est dw Helias/ han sagde ney Jeg er icke/ Est dw
Marci j da en Prophete/ han suarede ney/ De sagde till hannem igen
Luce iii Sig off da hwo dw est/ Ath wii kunde giffue dem suar som
off vdsende/ Huad siger dw om dig selff/ han suarede Jeg er
Esaie xl en robendis røst i ørken bereder Herrens vey som Esaias
prophete sagde

De som vaare vdsende de vaare aff Phariseerne Thi
spurde de hannem ath igen oc sagde/ hwi døber dw men dw
est icke Christus/ eller Helias/ eller en Prophete Joannes
suarede dem oc sagde/ Jeg døber met vand Men der er en
blant eder som i kende icke/ Han er den som skal komme
effter mig/ Och han vor faare mig/ hwes sko twenge Jeg er
icke verdig til ath løse/ Dette skede i Bethabara paa hin side
Jordan der som Joannes døbte. * ☧

☞ ✿ ✿ Om anden dagen saa Joannes Jesum komme till sig/
Fredagen Da sagde han See denne er Gudz lam/ som bort tager
verdens synd/ Han er den aff huilken ieg sagde eder aff/ Ath
der skulle komme en mand effter mig som vor fore mig Thi
han vor før en ieg/ Och ieg kende hannem icke/ Men paa det
ath han skall bliffue obenbared for Jsraels folk/ Thi kom
ieg ath døbe met vand.

Mat iij Joannes vidnede oc sagde Jeg saa den Helligand komme
Marci j ned aff hiemmelen som en dwe/ och bleff offuer hannem/ Och
Luce iij ieg kende hannem icke/ Men den som vdsende mig ath døbe
met vand Han sagde til mig. Offuer huem dw seer aanden
komme ned aff hiemmelen/ Och bliffue offuer hannem/ Han

er den som døber met den Helligand/ Och ieg saa hannem Och ieg vidner ath han er Gudz søn * X

Om anden dagen der effter stod Joannes och to aff hans disciple hoff hannem/ Der han saa Jhesum gonge/ da sagde han/ See det er Gudz lam/ De to disciple som hørde hannem det sige/ de fulde effter Jhesum. Jhesus vende sig om och saa dem følge sig och sagde till dem/ Huad sporge i ath De suarede hannem Rabi (det er Mestere) huor er dit herbere/ Han sagde kommer och seer det/ De fulde hannem och saage hwor han bleff/ och de bleffue hoff hannem den dag/ Och da vor klocken ved thi.

Andreas Simon Peders broder/ vor en aff de to som hørde Joannem det sige/ Oc effter fulde Jhesum Han fant sin broder Simon oc sagde til hannem Vii funde Messiam (det er den saluede) Och han ledde hannem til Jhesum/ Jhesus saa paa hannem och sagde/ dw est Simon Jona søn/ dw skalt kallis Cephas (det er en sten)

☩ Om anden dagen ville Jhesus gaa til Galileen oc fant Philippum paa vegn och sagde til hannem Effter følg mig Philippus vor fød i Betsaida stad som Andreas oc Peder vaare fødde/ Philippus fant Nathanael och sagde till hannem/ Vii haffue fundet Jhesum Christum Joseps søn aff Nazaret/ om huilken Moses screff i lowen oc Propheterne/ Nathanael sagde til hannem/ Kan der oc noget gaat komme aff Nazaret/ Philippus suarede kom och see det. ☩ Ev Fredagen Gen xlix

Der Jesus saa ath Nathanael kom/ da sagde han om hannem/ See en ræt Jsraelite i huilken er inted suig Nathanael sagde til hannem/ Huor aff kender dw mig/ Jhesus suarede/ før en Philippus kallede dig/ da saa ieg dig der dw vaast vnder det figen træ/ Nathanael sagde til hannem/ Mestere/ dw est Gudz søn/ Dw est Jsraels Konge/ Jhesus suarede hannem och sagde/ Dw tror fordi ieg sagde ath ieg saa dig vnder figen træ/ Dw skalt see større vnder en deth/ Han sagde framdelis/ Sandelige siger ieg eder J skulle her effter see hiemmelen oben/ och see Gudz Engle fare op och ned offuer Menniskens søn * X Genesis xxviii

Andet Capittel

☞ ✿ Første Søndag effter tre Konger

DEn tredye dag der effter ath Jesus kom i Galilee land/ Da bleff der ith bryllep i en by hed Cana/ Der vor och hans moder Jesus oc hans disciple vaare oc bedne did til brylleps/ Der de hagde brøst paa vin/ da sagde Jhesu moder til hannem/ See de haffue icke vin/ Han suarede/ qwinde hvad haffuer ieg met dig ath gøre/ min tid kom icke en nw/ Hans moder sagde till tienerne/ Gører hvad han beder eder/ Der vaare ser store stenkar sette ath haffue vand i effter Jødernis sedvane/ om nogen ville to sig Och der gik to eller tre store maader i huert aff dem

Jesus sagde til dem fulder vandkarene met vand De lode dem alle fulde op til breddene/ Han sagde til dem/ Lader nw i och berer køgemesteren/ De bare deth till hannem/ Der køgemesteren smagede vinen som før vor vand Oc han viste icke hueden det kom Men tienerne som hente vandet viste det vel/ Da kallede han brudgommen och sagde till hannem/ Hwer mand skencker først god vin Oc naar de ære druckne Da skencker han deth som verre er/ Och dw gemde det gode vin till nw sist.

Dette vor det første tegen som Jesus giorde och det skede i Cana i Galileen/ der obenbarede han sin ære/ oc hans disciple trode paa hannem *

Siden gik han oc hans moder och brødre och disciple till Capernaum och bleffue der i faa dage

☞ ✿ Mondagen

✿ Det vor hart mod Jødernis paaske oc Jhesus gik till Jherusalem och fant der i Templen dem som solde øxen/ faar och dwer/ och vedslere som der sade/ Han giorde en snobe aff snøre oc dreff dem alle aff Templen met øxene oc faarene/ oc kaste vedslernis bord om kuld och spilte deris penninge/ Oc sagde till dem som solde duerne/ Tager bort dette Och gører icke min faders huff till ith købe huff/ hans disciple komme da i hw det som screffuit ær/ Dit hwsis heffn odh mig induertis

Psalmo lxviii

Joderne suarede och sagde til hannem/ Huad tegen viser Matthei
dw off ath dw maat saadant gøre/ Jhesus suarede dem oc xxvi
sagde/ bryder denne Tempel ned/ oc ieg vil oprense hannem i Mar xiiii
tre dage Joderne sagde til hannem/ denne Tempel vor opbygt vdi sex och sexetiwe aar/ oc dw vilt oprense hannem i tre dage (Men han sagde det om sit legemis tempel) Der han vor opstonden aff døde da komme hans disciple i hw at han hagde det før sagt och de trode scrifften och de ord som Psal. iii
han før sagde och lvi

Der Jhesus vaar i Jherusalem om paasken i deris høgtid/ da trode der mange paa hannem der de saage de tegen som han giorde/ Men Jhesus trode dem icke om sig selff/ thi han kende dem alle/ Han hagde icke helder behoff ath nogen skulle bære vidende om menniskē/ Thi han viste vel huad der er i menniskene ✳ ☧

Tredye Capittel

DEr vaar en mand aff Phariseerne som hed Nicodemus oc vor ypperst blant Jøderne/ Han kom til Jhesum om Hellig
natten oc sagde til hannem Mestere Vii vide at dw est en Trefoldig-
lære mestere kommen fra Gud Thi ath ingen kan gøre de hedz son-
tegen som dw gør/ vden Gud er met hannem/ Jhesus suarede dagh/ och
hannem oc sagde/ Sandelige sandelige siger ieg dig/ Jngen Hellig
kan see Gudz Rige vden han bliffuer igen fød aff de øffuerste/ Korβis dagh
Nicodemus suarede Huorledis kan menniskē fødis naar han er gammell Kan han gaa ind i sin moders liff oc fødis igen/ Jhesus sagde Sandelige sandelige siger ieg dig Vden naagen bliffuer igen fød met vand oc den Helligand/ Da kan han icke gaa ind i Gudz Rige/ Det som er fød aff kød det er kød/ oc det som er fød aff Aanden det er aand/ Dw skalt icke forundre ath ieg sagde til dig Ath eder bør ath igen fødis aff de øffuerste/ Aanden bleser huort hwn vil Och dw hører hendis røst/ Men dw vist icke hueden hwn kommer eller huort hun gaar/ Saa er det och met huer som er fød aff aanden

Nicodemus suarede oc sagde/ Huorledis kan det ske
Jhesus sagde til hannem/ Est dw en mestere blant Israels
folk oc vist dw icke det/ Sandelige sandelige siger ieg dig Vii
tale det wii vide/ oc wii vidne om det wii see Oc i anamme
icke vaare vidnedz byrd/ Tro i icke naar ieg siger eder aff
verdens ting/ Huorledis skulle i da tro om ieg siger eder aff
hiemmelske ting

Ingen far til hiemmelen vden Menniskens søn/ som for
ned aff hiemmelen oc er i hiemmelen/ Och lige som Moses
Num xxi opløffte en hugorm i ørcken Saa skal oc Menniskens søn
opløfftis/ Ath alle som tror paa hannem de skulle icke fortabis
men faa det ewige liff *

☞ ✿ ✿ Thi Gud elske saa verden Ath han gaff dem sin
Andendags eniste Søn/ Ath alle som tro paa hannem de skulle icke for-
Pingetz fare/ Men faa det ewige Rige Thi Gud sende icke sin Søn
i Joan iiii till verden ath fordøme hende/ men ath verden skulle frelsis
wed hannem/ Huo som tror paa hannem/ han skall icke for-
dømis/ Men huo som icke tror han er nw fordømd/ for han
icke trode paa Gudz eniste Søns naffn/ Dette er fordømelsen
Ath liuset kom i verden/ och menniskene elske mere mørket en
liuseth/ Thi ath deris gerninger vaare onde. Thi huo som
gør ille han hader liuset/ och kommer icke till liuset ath hans
gerninger skulle straffis/ men huo som gør vel och sandhed/
han kommer till liuset ath hans gerninger skulle bliffue
obenbare. Thi de ere giorde effter Gudz vilge. *

Der effter kom Jesus oc hans disciple til Jødeland oc
tøffuede der hoss dem/ oc døbte der Joannes døbte och da
i Enon hoss Salim/ Thi der vaar meget vand/ och der
komme mange did och døbtis Joannes vaar icke en da
sat i fengsel

Der begyntis nogle spørsmaael aff Joannis disciple met
Jøderne om omskerelsen/ Och de ginge til Joannem oc sagde
Mestere den som vaar hoss dig paa hin side Jordan/ om
huilken dw bar vidne/ See han døber/ oc alle komme til
hannem/ Joannes suarede dem och sagde/ Menniskt kan inted
tage vden det bliffuer hannem giffuit aff hiemmelen. J ere

selff mine vidne der til/ Ath ieg sagde eder før Ath ieg er icke Christus/ men ath ieg er vdsent for hannem Hwo som haffuer en brud/ han er brudgom/ Och brudgommens ven som staar oc hører hannem/ han gleder sig storlige ath han hører hans røst/ Thi er min glede oc nw fuldkommen/ han skal vore/ oc ieg skal mindskis

Den som kom aff hiemmelen han er offuer alle Men den som er aff iorden/ han er Jordelig oc han taler om iordelige ting/ den som kom aff hiemmelen Han er offuer alle Oc det han saa oc hørde/ det vidner han/ Och ingen anammer hans vidnedzbyrd/ men den som anammer hans videndis byrd/
han vidner ath Gud er sand/ Thi ath den som Gud vdsende/ Roma iii
han taler Gudz ord/ Oc Gud giffuer icke Aanden effter
maade Gud Fader elsker Sønnen oc han gaff all ting i hans i Joan iiij
hand/ hwo som tror paa Sønnen han haffuer det euige liff/ hwo som icke tror Sønnen han skal icke see det euige liff/ men Gudz vrede bliffuer offuer hannem

Fierde Capittel

DEr Jhesus fornam at Phariseerne hørde ath han døbte oc hagde flere disciple en Joannes/ en dog ath Jhesus døpte icke selff/ men hans disciple/ Da gick han aff Jødeland til Galileen oc han skulle gaa i gennem Samarien

✠ Jhesus kom til en stad hed Sichar hoss den ager som ✠ ☞
Jacob gaff Josep sin son/ oc der vor Jacobs brynd/ Der Fredagen
sette Jhesus sig hoss/ thi han vor træt aff gongen/ oc klocken vaar da ved ser

Der kom en Samaritans quinde ath drage vand Jhesus Math iiij
sagde til hende/ Giff mig ath dricke (hans disciple vaare gongne i byen at købe mad) Quinden sagde til hannem/ Hwi beder dw dricke aff mig men dw est en Jøde/ oc ieg er en Samaritans qwinde/ Thi Jøderne haffue ingen omgengelse met Samaritaner/ Jhesus suarede hende och sagde/ Viste dw Gudz gaffuer/ Oc hwo han er som siger til dig/ giff mig dricke/ Da bade dw hannem ath han gaffue dig det leuende

vand Quinden sagde til hannem/ Herre dw haffuer inted ath drage vand op met/ oc brynden er dyb/ Hueden haffuer dw da det leffuende vand/ Est dw yppermere en vor fader Jacob vaar/ som gaff off denne brynd/ Oc han oc hans sønner/ och hans queg drucke der aff

Jhesus suarede hende oc sagde Huo som dricker aff dette vand/ han torster igen/ Men huo som dricker aff det vand som ieg giffuer hannem/ han skal icke tørste til euig tid/ Thi det vand som ieg giffuer hannem/ det bliffuer en springende vandz kille i hannem til det euige liff/ Quinden sagde til hannem/ Herre giff mig det vand ath ieg icke terster/ och ath ieg skal icke helder gaa hid ath drage det op/ Jhesus sagde till hende/ Gack oc kalle din mand oc kom hid igen Quinden suarede/ Jeg haffuer icke mand Jhesus sagde til hende Dw sagde ret/ ieg haffuer icke mand/ Thi dw haffuer hafft fem mend/ och den som dw haffuer nw/ han er icke heller din mand/ thi sagde dw sanden

Quinden sagde til hannem/ Herre ieg seer ath dw est en Prophete Vaare forfedre bade paa dette bierg/ oc i Jøder sige at i Jherusalem er den sted som man skal bede paa/ Jesus sagde til hende/ quinde tro mig/ den tid skal komme ath i skulle hwerken paa dette bierg/ eller i Jherusalem bede til Gud Fader/ i bede till det som i icke kende Men wii bede til det som wii kende Thi ath saligheden er aff Joderne Men den tid skal komme/ Och hwn er och nw/ Ath de som ræt bede De skulle bede til Gud fader i aanden oc i sandhed/ Thi at faderen atspør dem som hannem saa til bede/ Gud er en aand Och de som bede til hannem/ De skulle bede til hannem i aanden och i sandhed

Quinden sagde til hannem/ Jeg ved ath Messias skal komme som kallis Christus/ Naar han kommer da skal han forkynde off all ting/ Jhesus sagde/ ieg er han som taler met dig/ i det samme komme hans disciple Oc de forundrede at han talede met quinden/ Der sagde dog ingen til hannem Huad spør dw ath Eller huad taler dw met hende Quinden lod sit vandkrus der staa oc gik i staden oc sagde til folket Kommer och seer en mand som sagde til mig alt det ieg

haffuer giort Monne han icke vere Christus De ginge aff staden oc komme til hannem

Disciplene bade hannem oc sagde Mestere ædh Han suarede dem/ ieg haffuer en mad ath æde som i vide inted vdaff Disciplene sagde mellem dem selffue Monne nogen haffue baared hannem ath æde Jhesus sagde til dem Min mad er at ieg skal gøre hans vilge som mig vdsende/ oc fulkomme hans gerning Sige i ey selffue ath det er nw fire maanede til ath høsten skal komme See ieg siger eder oplader eder øgen oc seer i landene Thi ath de ere nw huide at høste Hwo som høster han skal faa løn Oc saffne frwct i det ewige liff Paa det at baade den som saar oc den som høster skulle gledis tilsammen Thi den tale er sand At en saar oc en anden høster Jeg sende eder vd ath høste det som i haffue icke arbeydet Andre arbeyede det/ oc i komme ind i deris arbeyde

Mange Samaritaner aff Staden trode paa hannem/ faare den quindis ord skyld/ som sagde dem ath han sagde hende alt det hwn hagde giort Der Samaritanerne komme til hannem Da bade de hannem ath han ville bliffue hoff dem Oc han bleff der to dage Och der trode da mange flere for hans egne ord skyld Oc de sagde til quinden Wii tro icke nw all ene for dine ord skyld Thi wii hørde hannem nw selffue Oc vide ath han er sandelige Christus verdens frelsere ✱ ☧

Tho dage der effter gik Jesus deden bort til Galileen Mat xiij
Thi han hagde før sagt dem ath ingen Prophete skeer ere Marci vi
i sit eget federne land Der han kom till Galileen Da anammede Luce iiii
de hannem veluillige Thi de hagde før seet alt det han giorde i Jherusalem i høgtiden/ for de vaare did komne til høgtiden Jesus gik til Chana i Galileen igen som han før omuende vand til vin

✿ Der vor en føye Konge oc hans søn laa sing i ✿ ☞
Capernaum Der han hørde ath Jhesus kom aff Jødeland til Den xxi
Galileen Da gik han til hannem/ oc bad ath han ville gaa Søndag
ned med hannem oc gøre hans søn helbrede thi han laa død siwg Jhesus sagde til hannem/ J tro icke vden i see tegen

oc flere vnder. Han sagde till hannem. Herre gack met mig for en min sen dør/ Jesus sagde til hannem/ Gack din søn leffuer/ han trode de ord som Jesus sagde til hannem oc gik hæn

Der han vor paa vegn/ Da komme hans suene mod hannem oc sagde/ din søn leffuer/ Han spurde dem at paa hnad time han fik bedre/ De suarede i gaar der klocken slo siw/ da forlod kolde siwge hannem/ da merckte faderen at det vor paa den samme time som Jesus sagde til hannem/ Din søn leffuer/ oc han trode Oc alle som vaare i hans huss * ⁊ Dette er det andet tegen som Jesus giorde siden han kom aff Jødeland til Galileen

Femte Capittel

☞ ✿ Tamper fredag

DEr effter vor Jødernis høgtid i Jherusalem oc Jesus gik did/ Der er en dam i Jherusalem hoss slacter huset/ som kallis Bethseda paa hebraiske/ och han haffuer fem swr vdi dem laage mange siuge mennisske halte blinde/ visne/ oc krøblinge som der bidde ath vandet skulle røris/ Thi at Engelen kom did paa en viss tid och rørde vandet/ Och huilken som kom først i vandet effter at det vaar rørt/ Han bleff kaarsk aff hnad som helst siuge han hagde/ Der vaar en mand som hagde der ligget siug i atten och tiwe aar/ Der Jesus saa hannem der ligge oc viste ath han hagde der ligget saa lenge siug Da sagde han till hannem Vilt dw bliffue helbrede/ den siwge suarede/ Herre ieg haffuer inted mennisske som mig kan bere i vandet naar det røris Men naar ieg kommer/ da haffuer en anden der vered for mig

Jesus sagde til hannem/ stat op oc tag din seng oc gack/ Han bleff strax karsk/ oc tog sin seng oc gik bort oc det vor Sabbat samme dag Thi sagde Jøderne til den som vor giort helbrede Det er Sabbat i dag/ dw maat icke bere din seng Han suarede dem Den som giorde mig helbrede/ han bad mig tage min seng oc gaa bort

De spurde hannem at oc sagde/ huo er den mand som sagde til dig Tag din seng oc gack bort Den som var giort sund han viste icke hwo han vor Jhesus gik bort/ thi der vaar meget folk

Siden fant Jesus hannem i Templen oc sagde til hannem See dw est giört helbrede/ synde icke mere/ ath dig skal icke ske verre Han gik bort oc sagde Joderne at det vaar Jesus som giorde hannem helbrede * ⁒ Der faare forfulde Joderne Jesum och betractede at sla hannem i hiel for han giorde det om Sabbaten

Jesus sagde til dem / Min fader gør til denne tid oc ieg gør oc / der faare atspurde Jøderne en mere at sla hannem i hiel/ for han hagde icke all eniste brudet Sabbaten/ Men for han sagde oc at Gud vor hans fader/ oc giorde sig lige ved Gud

Jesus sagde til dem igen Sandelige sandelige siger ieg eder Sønnen kan inted gøre aff sig selff vden det han saa faderen gøre/ hnad som helst faderen gør det samme gør oc sonnen/ thi at faderen elsker Sønnen Oc vnderuiser hannem alt det han gør Och han skal vise hannem større gerninger/ Och eder skall forundre der paa Thi at lige som Faderen opregser døde och giffuer dem liff/ saa giffuer oc Sønnen dem liff som han vill / icke dømer faderen helder naagen/ men han gaff Sønnen al dommen/ at de skulle alle ære Sønnen som de ære faderen/ huo som icke ærer Sønnen/ han ærer icke Faderen som hannem vdsende Sandelige sandelige siger ieg eder/ huo som hører mine ord/ oc tror hannem som mig vdsende/ han haffuer deth euige liff Oc han skal icke komme til fordømelsen Men han skal gaa fra døden oc til liffuit

✿ Sandelige sandelige siger ieg eder At tiden skall komme oc hwn er nw At de døde skulle høre Gudz søns røst/ Oc de som høre hende de skulle leffue/ thi at lige som faderen haffuer liffuit i sig selff Saa gaff han oc Sønnen at haffue liffuit i sig selff/ Och han gaff hannem oc mact til at døme/ thi han er Menniskens søn Forundrer icke her paa/ thi den tid skall komme i huilken/ At alle som ere i graffuerne/

✿ ☞ J Sielemesser

Mat xxv

de skulle høre hans røst oc gonge vd De som haffue giort vel/ de skulle opstonde til det euige liff De som haffue giort ille De skulle opstonde til fordømelse * . ☧

Mar iii Jeg kand inted gøre aff mig selff Men som ieg hører saa dømer ieg/ Oc min dom er retferdig/ Thi ieg begerer icke min vilge/ Men min Faders vilge som mig vdsende Om ieg baare vidende om mig selff Da vaare mit vidende icke sant Der er en anden som bær vidende om mig Oc ieg ved at hans vidende er sant som han vidner om mig/ J sende bud till Joannem oc han vidnede om sandhed/ ieg tager icke vidne aff menniskeu Men ieg siger eder dette ati skulle bliffue salige/ Joannes vaar it brendende oc skinnende liuss/ oc i ville gledis til en tid aff hanss liuss/ Men ieg haffuer it større vidne en Joannis videndis byrd vaar Det ære de gerninger som min fader bad mig gøre oc fuldkomme Oc de samme gerninger som ieg gør De bere videndis byrd om mig At min fader vdsende mig/ Oc min fader som mig vdsende/ han bar vidne om mig/ J hørde aldrig hans røst och i saage icke hans skabned oc i haffue icke heller hans ord fast bliffuende i eder/ Thi ati tro icke den som han vdsende

Søger i scriffterne/ thi ati lade eder tøcke ati haffue det euige liff i dem/ Och de ære de som vidne om mig/ Oc i ville icke komme til mig/ ati motte faa deth euige liff/ ieg tager icke ære aff menniskeu/ men ieg kender eder oc vid ati haffue icke Gudz kerlighed i eder/ ieg kom i min faders naffn och i anammede mig icke/ men kommer nogen anden i sit eget naffn/ hannem anamme i/ huorledis kunde i tro/ som tage ære och priss aff huer anden/ Och den ære som er all eniste aff Gud den spørge i inted at

J skulle icke mene at ieg vil kere eder hoss Faderen Der er en som kerer eder som er Moses paa huilken i hobis/ Trode i Mosi scrifft da trode i oc mig/ Thi han screff om mig/ men tro i icke hans scrifft/ huorledis skulle i da tro mine ord * ☧

Siette Capittel

DEr effter for Jesus offuer det Galileeske haff som er hoff ✿ ☞
Tiberiadis stad/ der fulde megen Almwe effter hannem/ Medfaste
thi de saage de tegen som han giorde met suge mennisker/ Søndag
Jesus gik op paa it bierg/ och sad der met sine disciple/ Oc ✿ ☞
det vor mod Jødernis paaske høgtid Der Jesus saa den store Oc den
almwe som vor kommen til hannem/ Da sagde han till xxv Søndag
Philippum/ Huor met skulle wi købe brød/ at dette folk kan Mat xiiij
æde Det sagde han ath han ville friste hannem thi han viste Mar vi
vell huad han ville gøre Luce ix

Philippus svarede brød for tw hundrede sølff penninge vaare icke nock til dem/ at huer kunde faa it lidet stické En aff disciplene som vor Andris Peders broder sagde/ Her er en dreng som haffuer fem byg brød oc to fiske/ men huad lecker det i blant saa mange Jesus sagde til dem Lader Almwen sette sig ned at æde Der vaar meget greff i samme sted/ der sette sig ned ved fem twsinde mend/ Jhesus tog brødene oc loffuede Gud/ oc fik sine disciple dem/ Oc de gaffue almwen dem som sade Och de giorde och lige saa met fiskene/ saa meget som de alle ville haffue

Der de vaare alle mette Da sagde han til sine disciple Mat xiiii
tager leffningerne op at inted spilliss Saa saffnede de tolff Mar vi
kurffue fulle op aff det som offuerløff/ aff de fem byg brød och de to fiske siden de hagde alle ædet Der almwen hagde seet dette tegen som Jesus giorde Da sagde de Denne er sandelige den Prophete som skal komme til verden ✱ ☧

Der Jesus fornam At de komme/ oc de ville tage oc gøre hannem till Konge/ da gik han atter ene bort paa it bierg fra dem/ Om afftenen ginge hans disciple til skibs/ ath de ville fare offuer haffuit till Caphernaum/ oc det vor mørkt Jesus vor icke kommen til dem/ oc det vor en stor storm i haffuit Der de hagde rod ved tho wge soeff/ da saage de Jhesum gaa paa haffuit och komme mod skibet saa bleffue de redde/ Jesus sagde til dem Det er ieg/ rædis icke Saa

ville de taget hannem ind i skibet/ J det samme kom skibet til landet som de ville till

Om anden dagen saa Almwen paa hin side/ Ath der vaare icke vden det ene skib som disciplene fore offuer met/ Oc de saage at Jesus gik icke ind med dem Men at disciplene fore all ene bort Der komme nogre andre smaa skib aff Tiberias stad till den sted som de før ode brødet oc tackede Gud/ Der almwen saa at Jesus vor icke der oc ey helder hans disciple/ Da fore de offuer met de smaa skib til Caphernaum at lede effter Jesum

Der de funde hannem paa hin side haffuit/ da sagde de til hannem Mestere naar komst dw hid/ Jhesus suarede dem oc sagde/ Sandelige sandelige siger ieg eder/ i søge mig icke fore det tegen i saage/ Men fordi ati ode aff brødene oc bleffue mette

Arbeyder icke effter den mad som forgaar/ men effter den som bliffuer i det euige liff huilken som Menniskens søn skal giffue eder/ Thi Gud fader betegnede hannem De sagde til hannem huad skulle wii gøre At wi kunde gøre Gudz
Ex⁹ xvi gerning/ Jhesus suarede dem oc sagde Det er Gudz gerning
Nume xi At i tro paa hannem som han vdsende De sagde till hannem/
Psalm lxxvii huad tegen vilt dw gøre for oss At wi kunde det see oc tro
Sap xvi paa dig/ Vaare forfedre ode brød aff hiemmelen i ørcken som der er screffuit/ Han gaff dem brød aff hiemmelen at æde/ Jesus sagde til dem Sandelige sandelige siger ieg eder/ Moses gaff eder icke det brød aff hiemmelen Men min Fader giffuer eder sant brød aff hiemmelen/ Thi det er Gudz brød som kommer aff hiemmelen oc giffuer werden liff

Eccl xxiiii De sagde til hannem Herre giff oss altid det brød Jhesus suarede dem/ ieg er liffsens brød) Huo som kommer til mig han skal icke hungre Oc huo som tror paa mig Han skal aldrig tørste

Men ieg sagde eder ati saage mig/ oc i tro icke/ Alt det min Fader giffuer mig Det kommer till mig Oc den som kommer til mig/ den skal ieg icke vdskiude Thi ieg kom ned aff hiemmelen Icke ath ieg skulle gøre min vilge Men hans

vilge som mig vdsende Det er min Faders vilge som mig
vdsende/ Ath ieg skal inted lade forfare aff alt det som han
gaff mig/ Men ieg skal opreyse det paa den yderste dag Oc
det er min faders vilge som mig vdsende/ Ath huilken som
seer Sonnen oc tror paa hannem/ Han skal faa det euige liff
Oc ieg skal opreyse hannem paa den yderste dag

Joderne knurrede for han sagde Jeg er det brød som
kom ned aff hiemmelen oc de sagde Er denne icke Jhesus Mat xiij
Joseps søn hwes fader oc moder wii kende/ Hwi siger han/
ieg kom ned aff hiemmelen/ Jesus svarede dem och sagde/
Knurrer icke mellem eder selffue

☆ Jngen kan komme til mig vden min fader som mig ☆
vdsende drager hannem/ Och ieg skall opreyse hannem paa den Fierde
yderste dag/ Det er screffuit i Propheterne. De skulle bliffue pintz dag
alle lerde aff Gud/ Huo som hører noget aff faderen/ Oc Esaie liiij
lerer det/ han kommer till mig/ Icke saa ath nogen saa faderen/ Hier xxxj
vden den som er aff Gud/ han saa faderen

Sandelige Sandelige siger ieg eder Huo som tror paa
mig/ han haffuer det ewige liff/ ieg er liffuens brød/ Eders
forfedre ode hiemmelens brød i ørcken/ och de ere døde/ Dette
er det brød som kom ned aff hiemmelen Ath huo som æder Exo xvi
der aff/ han skall icke dø/ Jeg er det leffuende brød som kom
ned aff hiemmelen/ Huilken som æder aff dette brød/ han
skal leffue ewindelige/ Och det brød som ieg giffuer Det er
mit kød som ieg skal giffue for verdens liff Joderne trette
mellem dem selffue och sagde/ Huorledis kan han giffue oss
sit kød ath æde/ Jhesus sagde til dem Sandelige sandelige
siger ieg eder/ Vden i æde Menniskens søns kød och dricke
hans blod/ Da haffue i icke liff i eder/ Huo som eder mit
kød och dricker mit blod/ han haffuer det ewige liff/ Oc ieg
skal opregse hannem paa den yderste dag thi.

☆ Mit kød er sand mad/ oc mit blod er sant dricke ☆
Huo som æder mit kød oc dricker mit blod/ han bliffuer i mig Hellig
Oc ieg i hannem/ Som den leffuende fader vdsende mig saa legemes
leffuer ieg och for faderen/ Huo som eder mig/ han skal oc leffue dagh
for min skyld Dette er det brød som kom ned aff hiemmelen/ i corin xi

men icke som eders forfedre ode brød aff hiemmelen oc ere døde/ Huo som eder aff dette brød han skal leffue euindelige * ♃

Dette sagde han dem i Capernaum i deris Sinagoge/ Der hans disciple dette hørde Da sagde mange aff dem Denne er en haard tale/ Huo kan høre hende Jesus viste ved sig selff ath hans disciple knurrede der saare Thi sagde han till dem/ Fortørner dette eder/ huad skall da ste om i see Menniskens søn fare did op som han vaar før Aanden er den som gør leffuende/ men kødet hielper inted

De ord som ieg taler til eder De ere liff oc aand Men der er somme aff eder som icke tro Jesus viste vel aff begyndelse Huilke som icke skulle tro Oc huo der skulle forraade hannem/ Och fordi sagde ieg eder ath ingen kan komme till mig uden det bliffuer hannem giffuit aff min fader

Effter den tid ginge mange aff hans disciple fra hannem och fulde icke mere met hannem/ Da sagde Jhesus till de tolff/ ville i oc gaa bort/ Simon Petrus suarede hannem/ Herre till hwem skulle wii gaa. Dw haffuer det ewige liffuis ord/ Och wii tro och wii vide ath dw est Christus Gudz leffuende Søn/ Jhesus sagde till dem Vdualde ieg ey eder tolff/ och en aff eder er en dieffuel/ Dette sagde han om Juda Jscarioth/ thi han vaar den som hannem skulle forraade/ och han vor en aff de tolff.

Siuende Capittel

☞ ✿ Jhesus for siden till Galileen oc ville icke vere i Jødeland/
Onsdagen thi Jøderne ville sla hannem i hiel/ Och det vor mod
leui xxiii Jødernis tabernakels høgtid/ Thi sagde hans brødre till hannem/ gack bort hæden till Jødeland/ Ath dine disciple kunde oc see dine gerninger som dw gør/ Thi ath ingen gør noget i løndom/ om han vil vere obenbarlig/ Vilt dw gøre saadanne tegen da obenbare dig och for verden. Hans brødre trode icke en da paa hannem.

Jhesus sagde til dem Min tid er icke en nw kommen/ Men det er stedse eder tid/ Verden kan icke hade eder/ Men

hun hader mig/ Fordi ath ieg bær vidende om hende/ Ath hendis gerninger ere onde/ Gaar op til denne høgtid/ Jeg vil icke en nw gaa till hende/ Thi min tid er icke en fuldkommen

Der han hagde dette sagt Da bleff han i Galileen men der hans brødre vaare gongne til høgtiden/ Da gik han oc hemmelige did Jøderne lette fast effter hannem i høgtiden oc sagde Huor er han Der vaar stort murll om hannem blant almuen/ Thi ath somme sagde Han er god/ oc somme sagde ney/ men han bedrager folket/ Der torde dog ingen tale obenbarlige om hannem/ thi de reddis for Jøderne. * X

✿ Mit i høytiden gik Jhesus i Templen och predickede ✿ Onsdagen
Jøderne vndrede der paa och sagde Huorledis kan denne scrifften/ men han haffuer icke lært hende/ Jhesus suarede dem oc sagde/ Min lerdom er icke min/ men hans som mig vdsende Vil nogen gøre hans vilge/ Da skall han det forstaa aff min lerdom huad helder han er aff Gud/ Eller om ieg taler aff mig selff/ huo som taler aff sig selff/ han begerer sin ægen ære/ Men den som atspør hans ære som hannem vdsende/ Han er sand/ Och der er ingen wretferdighed i hannem. Gaff ey Moses eder lowen/ Oc der gør alligeuel ingen aff eder lowen met gerningen/ Huor fore ville i sla mig i hiel/ Almwen suarede hannem oc sagde/ dw haffuer dieffuelskaff/ huo vill sla dig i hiel/ Jhesus suarede dem oc sagde Jeg giorde en gerning Och i forundre alle der paa/ Moses gaff eder omskerelsen/ icke fordi ath hun vaar aff Ge xij
hannem/ men aff forfederne/ Och i omskere alligeuel menniskene om Sabbaten/ Men menniskene omskeris om Sabbaten/ och Mosi low brydis icke der met/ Hwi ere i da vrede paa mig fore ieg giorde menniskæt altsammen helbrede om Sabbaten. Dømer icke effter synen/ men dømer retferdig dom Deu i

Da sagde somme aff de som vaare aff Jherusalem Er det icke den som de ville sla i hiel/ See han taler obenbarlige/ och de tale inted til hannem/ Kende vaare øffuerste hannem nw ræt ath han er Christus/ men wi kende denne och vide

hueden han er / men naar Christus kommer da ved ingen
hueden han er.

Jhesus robede i Templen och lerde och sagde J kende
mig och vide hueden ieg er / Jeg kom icke aff mig selff / men
hand er sand som mig vdsende huilken i icke kende / men ieg
kender hannem / Thi ieg er aff hannem / och han vdsende mig /
Saa ville de grebet hannem / Men der sette dog ingen sin
hand paa hannem. Thi ath hans tid vaar icke da kommen /
och mange aff skaren trode paa hannem * ꝫ

Och sagde / Naar Christus kommer monne han skulle gøre
flere tegen en denne gør

☞ ✿ ✿ Phariseerne hørde ath almwen sagde disse ord om
Mandagen hannem / Thi sende de / och de ypperste for Presterne deris
swene vd ath gribe hannem Jhesus sagde til dem / ieg er en
nw en liden tid hoff eder / oc ieg gaar till hannem som mig
vdsende J skulle lede ath mig / Och i skulle icke finde mig /
Och der som ieg er / did kunde i icke komme.

Da sagde Jøderne blant dem selffue / huort vill han gaa /
ath wii skulle icke finde hannem / Monne han ville gaa till
Hedningene som de ere athspredde / oc lære dem / huad tale
er denne som han sagde J skulle lede ath mig / och i skulle icke
finde mig / Och der som ieg er / did kunde i icke komme.

Esaie xii Paa den siste store høgtidis dag stod Jesus oc robede oc
och xl sagde / huo som tørster han komme til mig och dricke / huo
Johe ij som tror paa mig som scrifften siger da skall der leuendis
Actuum ii vand vdflyde aff hans liff / Dette sagde han om den Hellig-
and / som de skulle faa som tro paa hannem / Thi ath den
Helligand vor icke en da giffuen / Thi ath Jesus vor icke
en da forklaret

☞ ✿ ✿ Der folket hørde disse ord / Da sagde mange aff dem /
Torsdagen denne er en sand Prophete / Somme sagde han er Christus /
somme sagde / monne Christus skulle komme aff Galileen /
Siger ey scrifften / Ath han skal komme aff Davidz slect oc aff
Michee v Bethleem by som Dauid vaar skal Christus komme Her om
Mathei ij bleff tuedract blant folket for hans skyld Somme aff dem ville
grebet hannem Men ingen tog fat paa hannem

Der snenrne komme igen da sagde Preste høffdingene oc pharisæerne til dem/ Hwi ledde i hannem icke hid/ Snenene suarede/ Aldrig talede noget mennniske saadanne ord som han taler/ Phariseerne sagde til dem ere i oc bedragne Tror nogen aff de ypperste eller aff Phariseerne paa hannem/ Men denne almwe som icke ved lowen er forbanned

Nicodemus som kom til Jhesum om natten vor en aff dem och han sagde Dømer vaar low naaget mennniske før man hører oc forfarer aff hannem hnad han giorde/ De suarede hannem oc sagde/ Est dw oc en Galileer/ Led i scrifften oc see ath der kom ingen Prophete aff Galileen/ Saa gik huer hiem till sit æget * ⁊ Joan ii

Ottende Capittel

Jhesus gik bort paa Oliue bierg/ oc kom tilige om morgenen i templen igen/ Oc alt folket kom til hannem oc han sad oc lærde dem De scrifft lerde oc Phariseerne ledde en quinde til hannem som vor greben i hord Och stickede hende mit blant folket oc sagde til hannem/ Mestere denne quinde er greben i hord/ Oc Moses bød oss i lowen ath stene saadanne i hiel/ Hwad siger dw hær til ✿ ☞ Lower-dagen Leui xx

Dette sagde de ath friste hannem/ Ath de kunde kere paa hannem/ Jhesus bøyde sig ned oc screff met sin finger paa iorden/ der de lode icke aff ath sporge/ Da opreysste han sig oc sagde til dem/ Hwo som er vden synd aff eder/ han kaste den første sten paa hende (han bøyde sig atter ned oc screff paa iorden) Deu xvij

Der de det hørde/ da ginge de bort den ene effter den anden/ Oc de elste ginge først vd/ saa ath Jesus bleff ene igen/ oc quinden som stod for hannem/ der Jhesus opreysste sig/ Och saa der ingen vden quinden/ da sagde han till hende/ quinde hwor ere de som kerde paa dig/ dømde nogen dig/ hun suarede/ Ney Herre/ Jhesus sagde/ Jeg dømer dig icke heller/ Gack oc synde icke mere * ⁊

☞ ✿ Søndagen ✿ Jesus talede til dem igen oc sagde Jeg er verdens liuff/ Huo som effter følger mig/ han skal icke gaa i mørcke/ Men han skal faa lifffens liuff/ Phariseerne sagde til hannem/ dw vidner om dig selff/ Dit vidne er icke sant Jhesus suarede dem oc sagde En dog ath ieg bær vidnedzbyrd om mig selff/ da er alligeuel mit vidne sant Thi ieg ved hueden ieg kom oc huort ieg gaar/ men i vide icke hueden ieg kom icke eller hwort ieg gaar J døme effter kødet/ oc ieg dømer ingen/ men dømer ieg/ da er min dom sand/ thi ieg er icke ene/ men ieg

Deu xix matthei xviii ii cor xiii Hebreo x

oc min fader er som mig vdsende oc der er screffuit i eder Low/ Ath tho mendz vidne er sant Jeg er den som bær vidne om mig selff Och min fader som mig vdsende bær oc vidne om mig/ de sagde til hannem/ huor er din fader Jhesus suarede dem J kende huerken mig eller min fader/ kende i mig da kende i oc min fader/ disse ord sagde Jesus til dem paa offer kisten der han lærde dem i templen/ Oc ingen greb hannem/ Thi hans tid vor icke en da kommen

Jhesus sagde til dem igen/ Jeg gaar bort och i skulle lede effter mig/ Oc i skulle dø i eders synder/ Did som ieg gaar did kunde i icke komme/ da sagde iøderne vil han sla sig selff i hiel Thi han siger did som ieg gaar did kunde

Math xi xii oc xx

i icke komme/ han sagde til dem J ere aff nederste Oc ieg er aff øffuerste/ i ere aff denne verden/ Men ieg er icke aff denne verden Fordi sagde ieg eder ati skulle dø i eders synder/ thi at om i icke tro ath det er ieg Da skulle i dø i eders synder

Roma iii

De sagde til hannem/ huo est dw Jhesus suarede dem/ ieg er først den som taler till eder och ieg haffuer meget ath tale oc døme om eder/ Oc den som vdsende mig/ han er sand/ Oc det ieg hørde aff hannem/ det taler ieg i verden De forstode icke ath han talede til dem om Gud fader

Jesus sagde til dem naar i haffue ophoffuit Menniskens søn/ da skulle i kende ath det er ieg Oc ath ieg gør inted aff mig selff/ men ieg taler dette lige som min fader lærde mig/ den som mig vdsende/ han er met mig/ Faderen forlader mig icke ene/ Thi ieg gør altid de ting som hannem ere tacknemmelige/ der han dette sagde/ da trode mange paa hannem

✿ ' Jesus sagde til Joderne som trode po hannem/ bliffue ✿ ☞
i vdi mine ord/ da ere i sandelige mine disciple/ oc i skulle Torss-
kende sanden/ oc sandhed skal gøre eder fri/ de suarede hannem/ dagen
Vii ere Abrahams sæd oc wii tiente aldrig nogen/ hui siger
dw da ath wii skulle bliffue fri

Jesus sagde Sandelige sandelige siger ieg eder/ ath huo Roma vi
som synder han er syndens træl/ Sucnden bliffuer icke euige ii petri ii
i huset Men sønnen bliffuer til euig tid/ gør sønnen eder nw
fri/ da ere i visselige fri/ ieg ved vel ati ere Abrahams sæd
Oc i ville sla mig i hiell/ Thi ati forstaa icke mine ord/
ieg taler det ieg saa hoss min fader/ oc i gøre det som i saage
hoss eders fader

De suarede hannem oc sagde Abraham er vor fader/
Jhesus sagde til dem/ Vaare i Abrahams sønner/ da gierde
i oc hans gerninger/ Men nw ville i sla mig mennisske i hiel/
som siger eder sandingen/ huilken ieg hørde aff Gud/ Det
gierde icke Abraham/ i gøre eder faders gerninger/ de sagde
til hannem/ Vii ere icke fødde aff hord/ wii haffue en fader
som er Gud Jhesus suarede dem Vaare Gud eder fader/ da i Joan iiii
elste i oc mig/ thi ieg vdgik och kom aff Gud/ ieg kom icke
aff mig selff/ men han vdsende mig/ hui kende i icke min tale
Thi at i kunde icke høre mine ord Dieffuelen er eders fader/
Oc i ville gøre eder faders begering oc vilge Han vor en
mordere aff begyndelse/ oc han sagde aldrig sandingen/ Thi
ath der er icke sandhed i hannem Naar han taler løgn Da
taler han aff sig selff/ thi han er en løgnere/ Oc en fader
til all løgn/ Men fordi ieg siger eder sandingen/ Da tro
i mig icke ✱ ☧

✿ Huilken aff eder kan straffe mig for nogen synd/ ✿ ☞
Om ieg siger eder sandingen/ hui tro i mig icke/ huo som er Fæmte
aff Gud han hører Gudz ord/ Oc fordi høre i dem icke thi søndag
ati ere icke aff Gud Joderne suarede hannem oc sagde/ Sige
wii icke vel ath dw est en Samaritaner oc haffuer dieffuelen/ i Joan iiii
Jhesus sagde/ ieg haffuer icke dieffuelskaff/ men ieg erer min
fader oc i wan ere mig/ ieg atspør icke min ere/ men der
er en som hende atspør/ oc skal dome der offuer Sandelige

sandelige siger ieg eder/ hvo som beuarer mine ord/ han skal icke see den euige død/ Jøderne svarede hannem/ Nw forstaa wii ath dw haffuer dieffuelen/ Abraham oc Propheterne ere døde Oc dw siger/ om nogen beuarer mine ord/ da skal han icke smage døden til euig tid Est dw yppermere en vor fader Abraham vor/ som er død oc Propheterne ere oc døde/ hwem gør dw dig selff til Jhesus sagde/ Er det saa at ieg ærer mig selff/ da er min ære ingen/ Men der er min fader som ærer mig/ huilken i sige at være eder Gud oc i kende hannem icke alligeuel Men ieg kender hannem/ Oc er det saa ath ieg siger ath ieg kender hannem icke/ da bliffuer ieg en løgnere lige som i ære/ men ieg kender hannem/ oc holder hans ord

Abraham eders fader gleddis ath han kunde see min dag/ Oc han saa hannem/ oc gleddis der ved/ Jøderne sagde till hannem/ Dw est icke en nw halff tredye sinff tiue aar gammel/ oc dw saast Abraham/ Jesus svarede dem Sandelige sandelige siger [ieg] eder/ før en Abraham bleff født da vor ieg/ saa toge de stene oc ville slaget hannem/ men Jesus skiulte sig oc gik aff templen * ✠

Niende Capittel

☞ ✠ Onsdagen Jhesus gik frem oc saa en mand som vor blind født Hans disciple spurde hannem ath oc sagde Mestere hvad syndede denne eller hans foreldre/ ath han skulle fødis blind/ Jesus svarede Der syndede huerken han eller hans foreldre/ men det skede ath Gudz gerninger skulle obenbaris paa hannem/ mig bør at gøre hans gerninger som mig vdsende/ saa lenge det er dag/ men naar natten kommer da kan ingen gøre Saa lenge ieg er i verden/ da er ieg verdens liwff. Der han hagde det sagt Da spotte han paa iorden/ och giorde ith slim aff spøtten/ oc strøg det paa den blindis øgen och sagde till hannem Gack oc to dig vdi Siloe dam (det er vdsent) han gik bort och tode sig oc kom igen oc saa Hans nabo och andre som saage hannem før der han vaar en

biddere De sagde Er dette icke den blinde som sad oc tygde/ Somme sagde det er han/ somme sagde/ han er hannem lig Han suarede selff det er ieg Da sagde de til hannem/ Huorledis bleffue dine øgne obne/ han suarede/ den mand som kallis Jesus/ han giorde it slim aff iorden/ oc smurde mine øgen met/ oc sagde til mig/ gack til Siloe dam och to dig Jeg gik oc tode mig oc fik min syn De sagde til hannem huor er han/ Han suarede ieg ved det icke

Saa ledde de hannem som før vor blind til Phariseerne Thi det vor en Sabbath/ Der Jesus giorde det slim oc oplod hans øgen/ Thi spurde Phariseerne hannem at igen/ Huorledis han saa/ han suarede/ han giorde slim oc strøg paa mine øgen/ Och ieg tode mig oc seer/ Somme aff Phariseerne sagde Den mand er icke aff Gud/ Men han holder icke Sabbaten Somme sagde huorledis kan ith syndigt mennisske gøre saadanne tegen Oc der bleff en tuedract mellem dem/ De sagde til den blinde igen/ huad siger dw om hannem som oplod dine øgen/ han suarede Det er en Prophete

Jøderne trode icke at det vor han som vor blind født oc saa igen/ Før en de kallede hans foreldre oc spurde dem at och sagde/ Er dette eder søn som i sige ath han vor blind født Huorledis seer han nw/ de suarede/ Vi vide at det er vor søn/ och ath han vor blind født/ Men huorledis han nw seer det vide wi icke/ Vi vide icke helder huo der lod hans øgen op/ Han er selff gammel/ spørger hannem at/ han maa selff suare for sig Dette sagde hans foreldre/ thi de reddis for Jøderne/ fore de hagde før giort en bebindelse til hobe Ath hwo som bekende hannem ath han vor Christus/ han skulle vere i bande/ oc vdstindis aff Sinagogen Thi sagde hans foreldre han er gammel spørger hannem selff ath

Saa kallede de hannem igen som vor blind født och sagde til hannem Loffue Gud/ wii vide ath den mand er en syndere/ han suarede Er han en syndere det ved ieg icke/ men ith ved ieg/ ath ieg vor blind/ oc ath ieg nw seer De sagde till hannem igen/ hwad giorde han dig/ huorledis lod han dine øgen op/ han suarede/ ieg sagde eder det nw/ hørde i det

icke/ hwi ville i høre det igen Ville i oc bliffue hans discipler De forbannede hannem oc sagde/ bliff dw hans discipel Vii ere Mosi disciple Vii vide ath Gud talede till Mosen/ men wii vide icke hueden denne er

Han suarede dem oc sagde Det er en vnderlig ting ati vide icke hueden han er/ oc han lod alligeuel mine øgen op/ oc wii vide ath Gud hører icke syndere/ men huo som tiener Gud oc gør hans vilge hannem hører han Det er icke hørt aff Verdens begyndelse/ at nogen oplod en blindz øgen/ som vor blind født Vaare han icke aff Gud da kunde han icke saadant gøre De suarede hannem oc sagde Dw est aldelis fød i synd Oc dw lærer oss/ saa støde de hannem vd for dørren

Der Jhesus hørde ath de hagde stødet hannem aff Sinagogen oc han fant hannem siden Da sagde han til hannem Tror dw paa Gudz Søn/ han suarede Herre huo er han/ at ieg skal tro paa hannem Jhesus suarede Dw saast hannem Oc det er han som taler met dig/ han sagde Herre ieg tror Saa falt han paa knæ oc bad til hannem * ☧

Jesus sagde til hannem/ ieg kom til en dom i denne verden At de som icke see/ skulle see Oc de som see skulle worde blinde Somme aff Phariseerne hørde dette som vaare hoss hannem/ thi sagde de til hannem ære wi oc blinde/ Jesus suarede dem/ vaare i blinde da hagde i icke synd/ men nw sige i/ wi see fordi bliffue eders synder

Tiende Capittel

☞ ☧ Tredye dag pingetz

JHesus sagde til dem/ Sandelige sandelige siger ieg eder/ Ath huilken som icke gaar ind ath dørren i faare stien/ Men gaar andenstedz ind Han er en tyff oc en røffuere Men den som gaar ind at dørren/ Han er hyrde for faarene/ oc dørnockeren lader hannem ind/ Oc faarene høre hans røst/ Och han kaller sine faar ved naffn/ oc leder dem vd/ Och naar han haffuer vdladet sine egne faar da gaar han for dem oc de følge effter hannem/ Thi ath de kende hans røst

Oc de følge ingen fremmed/ men de fly fra hannem/ for de kende icke den fremmedis røst

Denne lignelse sagde Jesus til dem/ men de forstode icke huad han mente/ thi sagde Jesus til dem igen/ Sandelige sandelige siger ieg eder/ ieg er faarenis dør Alle som vaare
for mig De vaare tyffue oc røffuere/ oc faarene hørde dem Esa xl
icke/ ieg er dørren/ gaar nogen ind at mig Da skal han Ezechi
bliffue salig/ oc han skal gaa ind oc vd/ oc finde god føde xxxiiii
Tyffuen kommer icke vden at han vil stiele/ slacte/ døde/ oc forderffue dem Men ieg kom at de skulle faa liff/ oc haffue offuerflødige nock * X

✿ Jeg er en god hyrde En god hyrde lader sit liff for ✿
sine faar/ Men en leye suend/ Eller en hyrde som faarene Anden
icke høre til Naar han seer vlffuen komme/ Da forlader han Søndag
faarene oc flyer Oc vlffuen griber faarene oc atskil dem oc Suenden flyer for han er leyder/ Oc han haffuer ingen omhw for faarene/ ieg er en god hyrde oc kender mine faar/ oc de kende mig Som min fader kender mig Saa kender ieg oc faderen/ och ieg vdsetter mit liff for mine faar/ ieg haffuer
och andre faar som icke ere aff denne faare sti Dem skal ieg Ezechi
oc hente hid Oc de skulle høre min røst/ Och der skall bliffue xxxvii
en faare sti oc en hyrde

Fordi elsker min fader mig ath ieg lader mit liff Oc ieg skal tage det igen/ Jngen tager det fra mig/ men ieg vdsetter det aff mig selff Jeg haffuer mact til at lade det/ oc ieg haffuer mact til at tage det igen/ dette bud tog ieg aff min fader/ der bleff atter trette mellem Jøderne for disse ord skyld/ oc mange aff dem sagde/ han er galen oc haffuer dieffuelskaff/ hui høre i hannem/ Somme sagde Dette er ingen besat mandz ord/ Kan oc dieffuelskaff oplade de blindis øgen

✿ Der vor kørmisse i Jherusalem/ oc det vor vinter/ ✿
Jesus gik i Salomons tempelss omgong/ Der komme Jøderne Onsdagen
om hannem oc sagde/ huor lenge vilt dw holde oss i tuiffuel/ Est dw Christus/ da sig oss det frilige/ Jesus suarede dem/ ieg sagde eder det oc i trode deth icke De gerninger som ieg gør i min faders naffn De skulle bere vidende om mig Men

i tro icke/ thi ati ere icke aff mine faar Ligernis som ieg sagde til eder Mine faar hore min røst/ oc ieg kender dem Oc de effter følge mig/ och ieg giffuer dem det euige liff Oc de skulle icke forfare til euig tid/ oc ingen skal tage dem aff min hand/ Min fader som gaff mig dem/ han er megtigere en alle Oc ingen kan tage dem aff min faders hand/ Jeg oc min fader ære ith/ Saa toge Joderne stene oc ville steneď hannem Jesus sagde til dem/ ieg beuiste eder mange gode gerninger aff min fader/ for huilken aff dem ville i stene mig Joderne suarede hannem oc sagde Vi stene dig icke for nogen god gerning skyld/ men for dw bespotter Gud/ oc fordi At dw som est it menniske gør dig selff til Gud

Psalm lxxxi Jesus suarede dem/ Er det icke screffuit i eders low/ ieg sagde/ J ære Guder Men han kallede dem Guder til huem vore Gudz ord sagde/ Scrifften kan icke liue om hannem/ som faderen giorde hellig oc sende til verden J sige dw bespotter Gud/ for ieg sagde at ieg er Gudz søn/ Gør ieg icke min faders gerninger Da tror mig icke/ men gør ieg dem/ Da

Mat xii tror gerningerne om i ville icke tro mig/ ati kunde forstaa och

Mar iii tro at faderen er i mig Oc at ieg er i faderen * ☧

Saa ville de atter grebet hannem/ men han slap aff deris hender/ Oc gick bort igen paa hin side Jordan der som Joannes før døbte oc bleff der/ Da komme mange til hannem oc sagde/ Joannes giorde ingen tegen Men alt det som Joannes sagde om denne/ Det er sant oc mange trode paa hannem

Elleffte Capittel

☞ * Løwerdagen

DEr vor en siug mand som hed Lazarus aff Bethania vdi Maria oc Marte sine søsters by/ Denne vor den Maria som smurde Herren met dyrebar smørgelse/ oc tørrde hans føder met sit haar Lazarus hennis broder laa siug/ Thi sende hans søster bud til Jesum oc sagde/ Herre/ see den som dw elsker han er siug Der Jhesus deth hørde da sagde han/ Denne siwge er icke til døden men til Gudz ære/

at Gudz søn skal eriff der aff Jesus elste Mariam oc hennis søster oc Lazarum Der han hørde at han vor sing Da bleff han alligeuel to dage der som han vaar/ Siden sagde han til sine disciple Vi ville gaa til Jødeland igen Da sagde disciplene til hannem/ Mestere Jøderne ville før stened dig der/ vilt dw nw gaa did igen/ Jesus suarede Er der icke tolff time i dagen/ huo som gaar om dagen Han støder sig icke/ thi han seer denne verdens liuff/ men huo som gaar om natten Han støder sig/ Thi der er icke liuff i hannem Der dette vor sagt da sagde han til dem Lazarus vor ven soffuer/ ieg vil gaa oc vecke hannem op aff søffne Hans disciple suarede Herre soffuer han Da bliffuer han sund/ Jhesus talede om hans død/ Oc de mente at han hagde taled om hans søffn Da sagde Jesus obenbare til dem/ Lazarus er død/ Oc ieg er glad der ved/ for eders skyld/ at i skulle tro fordi at ieg vor icke der Lader oss gaa til hannem Da sagde Thomas som kallis twilling til de andre disciple/ skulle wi oc gaa did oc dø met hannem Der Jesus kom did/ da hagde Lazarus ligget fire dage død i iorden/ Bethania laa hoss Jherusalem ved xv agre langt nær Oc der vaare mange Jøder komne til Marthe oc Marie hwss at hugsuale dem/ effter deris broders død Der Martha hørde at Jesus kom Da gik hun vd mod hannem/ men Maria bleff hiemme i huset Martha sagde til Jesum/ Herre hagde dw vered her da hagde min broder icke dødt/ men ieg ved en nw at huad som helst dw beder aff Gud det giffuer Gud dig Jesus sagde til hende din broder skal opstonde Marta suarede/ ieg ved at han skal opstaa paa den siste domme dag Jesus sagde till hende/ Jeg er opstondelsen och liffuit/ huo som tror paa mig vaare han en død/ da skal han leffue/ Och huilken som leffuer och tror paa mig/ han skal icke dø euindelige/ Tror dw det/ Hun suarede Ja Herre/ ieg tror ath dw est Christus Gudz søn som skulle komme til verden

Der hun hagde det sagt/ da gik hun bort oc kallede sin søster Mariam hemmelige oc sagde/ Mesteren er heer oc kaller ath dig/ Der hun det hørde/ da stod hun strax op oc gik til

hannem/ Jhesus vor icke en da kommen til byen/ men han vaar der vde som Martha motte hannem for/ Der Joderne som vaare i hwset/ ath hugsuale dem saage ath Maria stod saa hastige op och gick vd/ Da fulde de hende och sagde/ Hun gaar till graffuen ath græde der

Der Maria kom til Jhesum och saa hannem/ Da falt hun ned for hans føder och sagde/ Herre hagde dw veret heer/ da hagde min broder icke dødt/ Der Jhesus saa ath hun græd och ath Joderne som komme met hende och græde/ da grysede han i sin aand/ och gremede sig selff och sagde/ Huor lagde i hannem/ De suarede/ Herre kom oc see det/ Jhesus græd/ da sagde Joderne/ See huor ker han vor ath hannem/ Somme aff dem sagde/ Denne som gaff den blinde sine øgen som vaar blind fød Kunde han icke oc giort det saa/ ath denne hagde icke dødt/ Jhesus kom till graffuen och gremmede sig igen/ graffuen vor dyb och der laa en stor sten paa hende.

Jhesus sagde tager stenen bort Martha hans søster som død vaar sagde till hannem/ Herre han lucter nw ille/ Thi det er fire dage siden han døde/ Jhesus suarede/ sagde ieg dig icke/ Ath om dw tror da skalt dw see Gudz ære/ Saa toge de stenen aff graffuen Jhesus saa op i hiemmelen och sagde/ Fader ieg tacker dig ath dw hørde mig/ Alligeuel ath ieg vel viste ath dw hører mig altid/ Men ieg sagde det for denne Almwe skyld som heer staar om kring Ath de skulle tro ath dw vdsende mig.

Der han hagde dette sagt/ da robede han høt och sagde/ Lazare kom vd Han gik strar vd som før vor død/ Oc hans hender oc føder vaar bundne met iorde klude/ Oc der vaar ith linklede bundet for hans ansicte Jhesus sagde till dem Løser hannem och lader hannem gaa/ Mange aff Joderne som vaare komne til Martham oc Mariam saage det Jesus giorde och trode paa hannem Somme aff dem ginge bort till Phariseerne och sagde dem de ting som Jhesus giorde * ☩

☞ ✿ Fredagen ✿ Saa forsamblede de ypperste Prester oc Phariseerne dem til hobe oc ginge sammen i raad oc sagde huad skulle

wii gøre her till/ denne mand gør mange tegen/ Er det saa ath wii lade hannem saa bliffue Da tro alle paa hannem/ Och saa komme de Rommere och tage baade steder och folk fra off.

En aff dem som hed Caiphas oc vor Biscop det samme aar sagde J vide inted oc i betencke icke helder ath det er eff nøtteligere/ Ath en mand dør for folket En ath alt folket skall forfare/ Dette sagde han icke aff sig selff Men fordi ath han vor Biscop det aar da spaade han det ath Jesus skulle dø for folket Oc icke for det folk all ene/ men ath han skulle tilhobe samble. Gudz børn som vaare atskilde Fra den dag ginge de til raadz sammen Ath de kunde sla hannem i hiell

Jhesus gik icke siden obenbarlige blant Joderne/ Men han gik bort mod ørcken i en stad kallis Effraim och bleff der met sine disciple. * ✠

Det vor hart mod Jødernis paaske Thi for der mange aff landet till Jherusalem ath rense dem mod paasken/ De lette effter Jhesum i Templen oc stode och spurde huer anden ath om hannem oc sagde/ Huad tøckis eder men han kommer icke hid til høgtiden Bisperne oc Phariseerne hagde før budet Ath om nogen viste huor han vaare/ Da skulle han sige dem deth ath de kunde gribe hannem.

Tolffte Capittel

Jhesus kom sex dage for paaske till Bethaniam som ✿ ☞
Lazarus døde/ Huilken han opreyste aff døde/ Der Palme
gaffue de hannem nadnere/ oc Martha tiente till bordz/ och Mondag
Lazarus sad till bordz met hannem/ Da tog Maria ith pund Matthei xxvj
kaastelig dyrebar smørgelse Oc smurde Jesu føder/ och tiurde Mar xiiii
dem met sit haar Och alt huset bleff fult aff smørgelsens Luce vii
gode luct/ Da sagde en aff disciplene som hed Judas Jscarioth/ Mat ix
oc skulle forraade hannem/ Hwi bleff denne salue icke solt for
try hundrede penninge/ ath giffue fattige folk.

Dette sagde han icke fordi/ ath han hagde omhw for de fattige/ Men for han vor en tyff oc hagde penninge pungen/

och bar huad dem gaffs/ Jesus sagde lad hende betemme/ Hun benarede dette till min begraffuelsis dag/ J haffue altid fattige hoss eder/ men i haffue icke mig altid.

Mange aff Jøderne viste ath Jesus ver der Thi komme de did icke all enliste for Jhesu skyld Men och saa ath de ville see Lazarum som han opreyßde aff døde/ De ypperste for Presterne betractede och/ ath sla Lazarum i hiel/ Thi ath for hans skyld/ ginge mange aff Jøderne bort och trode paa Jhesum.

Mat xxj Marci xi Luc xix psal cxviij Esaie lxii zacha ix Mat xxj

Om anden dagen der almwen som vaar kommen til høgtiden hørde ath Jhesus skulle komme til Jherusalem Da toge de palme quiste oc ginge vd mod hannem oc robte hosianna/ velsigned vere Jsraels Konge som kommer i Herrens naffn/ Jhesus fick en aseninde oc red paa hende Som screffuit er/ Min daater Sion frøcte icke See din Konge kommer ridendis paa en æsels fole/ Dette kunde hans disciple icke forstaa met deth første/ Men der Jhesus vaar opstonden oc forklaret da kom dem i hw/ Ath dette vor screffuit om hannem och ath de hagde giort hannem dette

Det folk som vor met hannem/ der han kallede Lazarum vd aff graffuen oc reyßde hannem op aff døde De sagde det i staden/ Thi gik folket vd mod hannem for de hørde ath han hagde giort saadant tegen Phariseerne sagde emellem dem J see ati kunde inted bedriffue mod hannem/ See all verden løber effter hannem.

Mat xxj Mar viij Luce ix och xvij

Der vaare och nogre Grecker komne did ath de ville bede i høgtiden/ De ginge till Philippum som vor aff Betsaida i Galileen oc bade hannem oc sagde/ Herre wii ville gerne see Jhesum/ Philippus sagde Andris det/ saa gik Andris oc han och sagde Jhesu det/ Jesus suarede dem/ Tiden er kommen ath Menniskens Søn skall ærefuld gøris.

☞ ✿ Paa Martiris dage S Laurentij dag

✿ Sandelige sandelige siger ieg eder/ Vden huede korned kastis i iorden och bliffuer død/ Da bliffuer det ene/ Men bliffuer det død da bær det megen fruct/ Huo som elsker sit liff han skall tabe det Och huo som hader sit liff i denne verden Han skall beuare det till det ewige liff Hwo som vil

tiene mig Han skall effter følge mig/ Och hwor ieg er/ Der skall och min tienere bliffue/ Om nogen tien mig/ den skall min fader ære. * ☩ Mat xvj Mar viij Luce ix

Nw er min siel bedrøffuit hnad skal ieg sige Fader frels mig fra denne time Jeg kom fordi til denne time Fader forklare dit naffn/ Der kom en røst aff Hiemmelen oc sagde Jeg haffuer forklaret det/ och ieg vil gøre det ærefult igen/ Almuen som stod oc hørde samme ord/ de sagde ath det vor en tordun Somme sagde Engelen talede met hannem/ Jhesus suarede dem och sagde/ Denne røst vor icke giort for min skyld/ men for eders skyld/ Nw er denne verdens dom/ Nw skall denne verdens høffding vddriffuis.

Naar ieg bliffuer ophøffuit fra iorden/ Da vil ieg drage alle til mig Det sagde han/ ath han ville giffue dem till kende/ met huad død han skulle dø.

Almwen suarede hannem/ Vii haffue hort aff lowen ath Christus skall bliffue till ewig tid/ Huorledis siger dw da/ Ath Menniskens søn skal ophøffuis Huo er den Meniskens Søn/ Jhesus sagde till dem/ Liuset er en nw en stacked tid hoss eder Vandrer i liwset men i haffue det/ Ath mørket skall icke behindre eder/ Den som gaar i mørcke Han vid icke huort han gaar/ Tror paa liuset men i haffue liwset ath i mue bliffue liusens børn. Psal cix Esaie xl Ezechie xxxvij

Dette sagde Jhesus dem/ Och gik saa bort och skiulte sig for dem/ Alligeuel ath han hagde giort saa mange tegen for dem Da trode de icke paa hannem/ Ath Esaie Prophetis ord skulle fuldkommis som siger Herre huo trode vore ord och predicken/ Och hwem er Herrens mact obenbared/ De kunde icke fordi tro Thi ath Esaias sagde saa igen/ Han forblinde deris øgen oc forherde deris hierte/ Ath de skulle icke see met øgene Oc icke forstaa met hiertet/ Oc omuende dem ath ieg skulle helbrede dem Dette sagde Esaias der han saa Gudz ere oc talede om hannem Mange aff de ypperste trode paa Jhesum/ Men de torde det icke bekende for Phariseerne/ Ath de skulle vdskindis aff Sinagogen Thi de elste mere menniskens ere/ en Gudz ære Esaie liij Roma x Esaie vj Mat xiij Marci iiij Luce viij Ac xxviij Roma xi

☞ ✿ ✿ Jhesus robede oc sagde/ Hwo som troer paa mig/
Fredagen han troer icke paa mig/ men paa hannem som mig vdsende/
Och hwo som seer mig/ han seer och hannem som mig vdsende
☞ ✿ ✿ Jeg kom i Verden til ith liwff/ ath alle som tro paa
Fredagen mig/ de skulle icke bliffue i morcket. Hører naagen mine ord oc troer icke/ da skall ieg icke døme hannem Thi ieg kom icke ath ieg skulle dome Verden/ men ath ieg skulle frelse hende Hwo som forsmaar mig/ Oc icke anammer mine ord/ han haffuer den som hannem skal døme De ord som ieg taler De skulle døme hannem paa den siste domme dag Thi ieg haffuer inted taled aff mig selff/ men min fader som mig vdsende/ han befol mig huad ieg skulle sige/ och hwad ieg skulle tale/ och ieg vid ath hans budord er det euige liff/ Fordi huad ieg taler/ Det taler ieg som min fader sagde mig * ✠

Trettende Capittel

☞ ✿ Jhesus viste for paaske høgtiden/ at hans tid vaar kommen
Skær Ath han skulle gaa aff denne verden til sin fader/ Som
torsdag han elskte sine her i verden/ saa elskte han dem oc til enden/
Matthei der nadueren vor giort/ Oc dieffuelen hagde indskwdet i Jude
xxvi Iscarioth hierte ath han skulle forraade hannem Da viste
Luc xxii Jhesus ath Gud fader hagde giffuit alting i hans hender/ oc
Mar xiiii ath han vdgik aff Gud/ oc skulle gaa til Gud igen

Da stod han op aff nadueren oc lagde sine kleder aff sig/ oc bant ith handklede om sig Oc lod vand i en mullw/ oc begynte ath to sine discipels føder Oc tiurde dem met ith handklede som han hagde om sig

Der han kom til Simon som kallis Peder/ da sagde Peder Herre skulle dw to mine føder Jhesus suarede hannem/ det ieg gør/ det vist dw icke nw/ men dw skalt vide det her effter Peder sagde til hannem/ Dw skalt aldrig to mine føder

Jhesus suarede/ vden ieg tor dig/ da faar dw icke deel met mig/ Peder sagde til hannem Herre to icke all eniste

mine føder/ men oc mine hender oc hoffuit Jhesus suarede hannem/ den som er toen/ han haffuer icke behoff ath thoes vden føderne Men han er alt sammen ren/ J ere och rene men icke alle/ han viste vel huo som hannem skulle forraade thi sagde han/ J ere icke alle rene Der han hagde toed deris føder Oc taget sine kleder paa sig/ oc sat sig igen Da sagde han til dem Vide i huad ieg haffuer giort eder/ J kalle mig Mestere och Herre/ Oc i sige vel/ Thi ieg er oc saa Ligernis som ieg/ som er eders mestere oc herre/ tode eders føder/ Saa skulle i oc to huer andens føder indbyrdis Jeg gaff eder dette til en effterligning At lige som ieg giorde ved eder Saa skulle i oc gøre mod andre * ☧

Sandelige sandelige siger ieg eder/ suenden er icke ypper- mere en hans herre/ icke er heller Apostolen oc sende budet yppermere en den som hannem vdsende Om i vide oc forstaa disse ting/ da ere i salige om i dem gøre/ Jeg taler icke om eder alle/ men ieg ved huilke ieg vdualde/ men ath den scrifft skal fulkommis/ den som eder mit brød han træder mig met føder/ Jeg siger eder dette nw før det skeer/ Ath naar det er sket Da skulle i tro ath det er ieg/ Sandelige sandelige siger ieg eder/ Huo som anammer nogen som ieg vdsender/ han anammer mig/ Oc hwo som anammer mig/ Han anammer den som mig vdsende

Math x
Luce vi
Psalm xl
Matth x
Luce x

Der Jhesus hagde dette sagt/ da græmede han sig i aanden oc vidnede oc sagde/ Sandelige sandelige siger ieg eder/ Ath en aff eder skal forraade mig/ Disciplene saage po huer anden/ Oc tuilede om huem han det sagde/ der laa en aff disciplene i Jesu skød Huilken Jhesus meget elste/ Peder hwiskede til hannem oc bad ath han skulle forfare/ huo den vor som han talede om/ Som han saa laa hoff Jhesu bryst/ Da sagde han til hannem/ Herre huo er den som dig skal forraade/ Jesus suarede Den som ieg recker det døpte brød/ Saa døppede han ith sticke brød i fadet/ oc gaff Jude Jscarioth det/ der han hagde det anammed/ da for dieffuelen i hannem

matthei xxvj
mar xiiij
Lu xxij

Jhesus sagde til hannem/ Gør det snart som dw vilt gøre/ Jngen aff dem som sade til bordz forstod hwi han det sagde/ Somme aff dem mente ath han hagde befalet hannem ath gaa bort oc købe hwad de hagde behoff til høgtiden/ Eller at giffue fattige folk noget Thi han hagde pungen met penningene/ Der Judas hagde anammet brødet/ da gik han strax vd oc det vaar nat/ der han vor bort gongen/ da sagde Jesus Nw er Menniskens søn forklaret/ och Gud er forklaret i hannem/ Er Gud forklaret i hannem/ Da skal oc Gud forklare hannem i sig selff/ oc han skall snart forklare hannem

☞ ✿ ✿ Kere børn ieg bliffuer en nw en stacket tid hoff eder
Fredagen J skulle lede effter mig/ som ieg sagde till Jøderne Did som ieg gaar/ did kunde i icke komme Saa siger ieg eder nw/ Jeg giffuer eder ith Nyt bud At i skulle elske huer anden/ Lige som ieg elste eder Ath i skulle oc elske huer anden/ oc der paa skulle alle kende/ ati ere mine disciple/ om i haffue kerlighed til huer anden/ Peder sagde til hannem/ Herre hwort gaar dw Jhesus suarede hannem/ Did som ieg gaar/ Did kant dw icke følge mig nw/ Men dw skalt her effter følge mig ✱ ✗

matthei xxvi mar xiiij Luc xxii Peder sagde til hannem/ Herre hwor fore kan ieg icke følge dig nw/ Jeg vil lade mit liff for dig/ Jhesus suarede/ skulle dw lade dit liff for mig/ Sandelige sandelige siger ieg dig/ Hanen skal icke gale før dw haffuer tre gonge forsoret mig

Fiortende Capittel

☞ ✿ Apostels dage Philippi oc Jacobi dagh

Jhesus sagde til sine disciple Edert hierte skal icke bedrøffuis/ tro i paa Gud/ da tror oc paa mig/ J min faders huss ere mange bolige/ vaare det icke saa da ville ieg sagt eder det/ ieg gaar bort at berede eder steden Om ieg gaar bort at berede eder steden Da vil ieg komme igen/ oc tage eder til mig selff paa det/ ath der som ieg er/ Der skulle oc i vere oc i vide hwort ieg gaar oc i vide vegn Thomas sagde Herre wii vide icke hwort dw gaar/ Hworledis skulle wii da vide vegn Jhesus suarede/ Jeg er vegn och sandhed/

och liffuit Jngen kommer til Gud fader/ vden ved mig/ Kende i mig/ da kende i oc min fader/ oc i kende hannem nw/ oc i haffue seet hannem Philippus sagde til hannem Herre wiff oss din fader saa er det oss nock/ Jhesus suarede hannem Jeg haffuer saa long tid vered hoss eder/ Oc dw kender mig icke Philippe huo som seer mig/ han seer faderen/ hworledis siger dw da viss oss din fader/ Tror dw icke ath ieg er i faderen/ Oc ath faderen er i mig De ord som ieg taler til eder Dem taler ieg icke aff mig selff Men faderen som er i mig han gor gerningen Tror mig Ath ieg er i faderen/ oc ath faderen er i mig Om i ville icke ellers tro mig Da tror mig for mine gerninger skyld Sandelige sandelige siger ieg eder/ huo som tror paa mig/ han skal gøre de gerninger som ieg gor Och en storre en de ere/ Thi ieg gaar til min fader/ Oc huad som i bede aff min fader i mit naffn/ det vil ieg gore Ath faderen skal æris ved sonnen/ huad i bede i mit naffn/ det skal ieg gore * ☩

✿ Elske i mig da holder mine bud/ Jeg skall bede min ✿ ☞ fader/ Oc han skal giffue eder en anden hugsualere/ sandhedz Pingetz aand som skal bliffue hoss eder till enig tid/ huilken aand aften Verden kan icke anamme Thi hwn seer hannem icke Oc kender Math vij hannem icke Men i kende hannem Thi han skal bliffue hoss Marci xi eder oc vere i eder Jeg vil icke lade eder vere faderløse/ Men ieg vil komme til eder Om en føye tid skal verden icke see mig Men i skulle see mig Thi ath ieg leffuer oc i skulle leffue Paa den dag skulle i kende Ath ieg er i min fader/ oc at i ere i mig/ oc ath ieg er i eder

Huo som haffuer mine bud/ oc holder dem/ han er den som elsker mig Oc huo som elsker mig/ han skal elskis aff min fader Oc ieg skal elske hannem oc obenbare mig for hannem * ☩

Judas (icke den Jscarioth) sagde til hannem Herre hwad er det at dw vilt obenbare dig for oss/ oc icke faar verden/ Jesus suarede hannem oc sagde

✿ Huo som elsker mig/ han skal beuare mine ord/ Oc ✿ ☞ min fader skal elske hannem/ oc wi skulle komme till hannem Pingetz Sondag

oc gøre vor bolig hoff hannem Huo som icke elsker mig/ han holder icke mine ord/ och disse ord som i høre/ De ere icke mine ord/ Men min faders som mig vdsende

Dette haffuer ieg sagt eder Men ieg vaar hoff eder Men hugsualeren som er den Helligand/ Huilken min fader skall sende eder i mit naffn/ han skal lære eder alting/ Och paaminde eder i alt deth som ieg sagde eder

Jeg lader eder fred och ieg giffuer eder min fred Jeg giffuer eder icke fred som verden giffuer/ Eders hierte skall icke bedrøffuis eller redis J hørde at ieg sagde til eder/ Jeg gaar bort/ oc ieg kommer igen till eder Elske i mig Da gleddis i visselige At ieg sagde Jeg gaar til min fader Thi han er yppermere en ieg Oc ieg sagde eder det nw før en det skeer/ Ath naar det er skeet/ ati skulle da tro det

Her effter skal ieg icke meget tale met eder Thi denne verdens første kommer Oc han haffuer inted met mig/ Men at verden skal kende at ieg elsker min fader Oc at ieg gør som min fader befol mig/ staar op oc lader off gaa hæden

Femtende Capittel

JHesus sagde Jeg er it sant vintræ/ Oc min fader er en vingaardz mand Alle quiste som icke bære fruct i mig/ Dem skeer han aff/ Och huer gren som bær fruct den renser han/ at han skal bære oc gøre mere fruct/ J ære nw rene faare de ord skyld som ieg haffuer taled til eder/ Bliffuer i mig/ oc ieg skall bliffue i eder Lige som vinquisten kan icke bære fruct aff sig selff/ Vden han bliffuer paa vintræet/ saa kunde i icke helder vden i bliffue i mig/ Jeg er vintræet/ oc i ære grenene Huo som bliffuer i mig/ oc ieg i hannem/ han bær megen fruct/ thi ati kunde inted gøre vden mig/ huo som icke bliffuer i mig/ han skal bort kastis som en vinquist oc visnis/ oc sanckis til hobe oc kastis paa ilden oc brendis

☞ ✿ ✿ Om i bliffue i mig/ och mine ord bliffue i eder Da
Onsdagen beder huad i ville oc i skulle faa det Min fader æris der

vdi ati bære megen fruct oc bliffue mine discipli Som min Mat xxi
fader elste mig/ saa elste ieg oc eder/ bliffuer i min elskelighed i Joan .ii
Om i holde mine bud Da bliffue [i] i min elskelighed/ Lige som
ieg holt min faders bud oc bleff i hans elskelighed/ Dette
haffuer ieg sagt eder at min glede skall bliffue i eder/ oc ath
eder glede skal fuldkommis * ☧

Det er mit bud ati skulle elske huer anden/ lige som ieg Ephesi v
elste eder Jngen haffuer større kerlighed en den som lader i tessa iiii
sit liff for sine venner J ære mine venner om i gøre huad i Joan iii
ieg binder eder/ Jeg skal icke her effter kalle eder mine suene/
Thi at suenden ved icke huad Herren vil gøre/ Jeg kallede
eder mine venner Thi at alt det ieg hørde aff min fader/
det kungiorde ieg eder

✠ J haffue icke vduald mig/ Men ieg vdualde eder/ oc
skickede eder til/ ati skulle gaa oc gøre megen fruct Oc eder
fruct skal bliffue Oc huad som helst i bedis aff min fader
i mit naffn/ Det skal han giffue eder

✠ Dette binder ieg eder ati skulle elske huer anden ✠ ☞
indbyrdis Hader Verden eder/ Da vide i at hun hadede Apostles
mig før en eder Vaare i aff Verden/ Da elste Verden det oc Marty-
hende til hørde Men fordi ati ære icke aff Verden/ oc fore ieg res dage
vdualde eder aff Verden Thi hader verden eder/ Kommer
mine ord i hu/ som ieg haffuer sagt eder

Suenden er icke yppermere en hans Herre ? Haffue de
forfult mig Da skulle de oc forfølge eder ? Haffue de huldet Mar x.
mine ord Da skulle [de] och holde eders/ Men dette skulle de gøre
eder altsammen faare mit naffn skyld/ Thi at de kende icke
hannem/ som mig vdsende Hagde ieg icke kommet oc taled till
dem Da hagde de icke syndet Men nu haffue de inted som
de kunde aarsage deris synd met/ Huo som hader mig/ Han
hader oc min fader/ Hagde ieg icke giort de gerninger blant
dem som ingen anden giorde Da hagde de ingen synd/ Men
nu haffue de seet dem Oc de hadede baade mig oc min fader/ Psalm
Oc det skede ath de ord skulle fuldkommis som staar i deris xxxiiii
low/ De hadede mig for vden sagh * ☧

☞ ✿ Hellig Trefoldigheds Søndag Siette Søndag ✿ Naar Hugsualeren kommer som ieg skall sende eder aff min fader sandhedens aand/ som vdgaar aff min fader Da skall han bere vidende om mig/ Och i skulle och være vidne/ Thi ati haffue vered hoff mig fra begyndelsen

Sextende Capittel

Mat xx och xxiiii Mar xiii Luce xxi

DEtte haffuer ieg sagt eder At i skulle icke fortørnis/ Thi de skulle sette eder i band Men den tid skall komme/ Ath huo som slar eder i hiel Han skal mene at han gør Gud en stor tieniste der met Dette skulle de gøre eder/ for de kende icke min fader eller mig Dette siger ieg eder/ at naar den tid kommer/ da kommer dette i hw/ at ieg sagde eder det før ✶ ☧ Dette sagde ieg eder icke aff begyndelsen/ thi ieg vor hoff eder

☞ ✿ Den iiii Søndag ✿ Jeg gaar nw til den som mig vdsende Och ingen aff eder skal sporge mig at huort ieg gaar Men fordi at ieg sagde eder dette Da bleffue eders hierte fulle aff drøuelse Jeg siger eder sandingen/ Deth er eder notteligt ath ieg gaar bort Gaar ieg icke bort Da kommer icke hugsualeren til eder Men gaar ieg bort da vil ieg sende hannem til eder Oc naar han kommer Da skall han straffe Verden for synden Och for retferdighed oc for dommen/ For synden/ Thi ath de trode icke paa mig For retferdighed/ Thi ieg gaar til min fader Oc i skulle icke see mig her effter For dommen Thi at verdens første er nw dømder

Jeg haffuer en meget mere ath sige eder Men i kunde nw icke forstaa det Men naar sandhedens aand kommer Da skal han lede eder til al sandhed Thi han skal icke tale aff sig selff Men han skal tale alt deth han hører Oc han skall sige eder de ting som komme skulle/ han skal ære mig Thi han skal anamme aff mit och sige eder/ Alt det min fader haffuer/ det er mit Thi sagde ieg ath han skulle anamme aff mit och bebude eder ✶ ☧

☞ ✿ Tredye Søndag ✿ Om en føye stund skulle i icke see mig/ Oc om en føye stund skulle i see mig igen/ Thi ieg gaar till min fader/

Da sagde nogle aff disciplene mellem dem selffue / huad er det han siger till oss / Om en liden stund skulle i icke see mig / Och i skulle see mig igen en liden stund / fordi at ieg gaar till min fader / Thi sagde de / huad er det han siger oss om en liden stund Vi vide icke huad han siger / Jesus viste at de ville spørge hannem der at Thi sagde han til dem J spørge mellem eder / huad det er at ieg sagde Om en føye stund skulle i icke see mig Oc at i skulle see mig igen en liden stund

Sandelige sandelige siger ieg eder J skulle græde oc sucke / men verden skal gledis der emod J skulle bedrøffuis Men ederss drøffuelse skal omwendis til glede Naar en quinde føder / Da haffuer hun stor sorg Thi at hennis tid kommer Men naar hun haffuer født barned / da kommer hun icke sin pine i hw Thi hun glædis at it menniske er født til verden / J haffue oc nw sorg / Men ieg skal see eder igen / oc eders hierte skulle da gledis Oc ingen skal tage eders glede fra eder Oc paa den dag skulle i icke spørge mig at naaget * ☧ Jere xxxi Jaco iiii

Sandelige sandelige siger ieg eder / huad som helst i bedis aff min fader i mit naffn / det skal han giffue eder / hær til haffue i inted bedet i mit naffn / beder oc i skulle faa At eders glede skal bliffue fuldkommen Dette sagde ieg eder wed lignelser / men den tid skal komme at ieg skal icke tale till eder wed lignelser / men ieg skal sige eder obenbarlige aff min fader Och paa den dag skulle i bede i mit naffn . * ☞ Femte Søndag Mat xxi Marci xi Lu xi Jaco i

Jeg siger eder icke ath ieg skall bede min fader for eder Thi min fader elsker eder for i elste mig / oc trode at ieg vor kommen aff Gud / ieg vdgick aff Gud fader Och kom till verden / nw forlader ieg verden Oc gaar til min fader igen / Hans disciple sagde till hannem Nw taler dw obenbarlige och siger inge lignelser Nw vide wi at dw vist all ting / Och deth gøris dig icke behoff at nogen spør dig ath Der fore tro wi at dw komst fra Gud * ☧

Jesus suarede dem J tro nw Seer tiden tilstunder Oc hun er nw kommen ati skulle atspreff / huer bort til sit Oc mat xxvi Mar xiiii

Zacha xiiii i skulle forlade mig al ene Men ieg er dog icke al ene/ thi
min fader er hoss mig Dette sagde ieg eder ati skulle haffue
fred i mig Men i skulle haffue forfølgelse i Verden Men verer
ved god trøst/ Jeg haffuer offuer wundet verden

Søttende Capittel

☞ ☆ Vor Herris opfarelsis afften DEtte talede Jesus oc saa op til hiemmelen oc sagde/
Fader tiden er kommen/ Ath dw skalt ærefult gøre din
søn At din søn skal oc gøre dig ærefuld/ Lige som dw gaff
hannem mact offuer alle mennisker/ Ath han skulle giffue alle
det euige liff som dw gaff hannem Dette er det ewige liff/
At de skulle kende dig/ At dw est al eniste en sand Gud Oc
at de skulle bekende din søn Jhesum Christum som dw vdsende
Jeg giorde dig ærefuld paa iorden oc fuldkommede den gerning
som dw befol mig at gøre

O fader gør mig nw ærefuld hoss dig selff met den ære
som ieg hagde hoss dig for denne verden vor til/ Jeg kund=
giorde dit naffn for menniskene som dw gaff mig aff verden
De vaare dine/ oc dw gaffst mig dem Oc de beuarede dine
ord De vide nw ath alle ting som dw gaff mig At de ære
aff dig Thi de ord som dw gaff mig/ Dem gaff ieg dem/ oc
de anammede dem/ och bekende sandelige ath ieg vdgik fra
dig/ och de trode ath dw vdsende mig

Jeg beder for dem och icke for værden Men for dem
som dw gaff mig/ thi de ere dine Och alle mine ere dine
och dine ere mine/ Och ieg er ærefult giort i dem Och ieg
er icke nw mere i verden/ men de ere i verden och ieg
kommer til dig

O hellige fader beuare dem i dit naffn/ Som dw gaffst
mig/ Ath de mwe bliffue ith lige som wii ære Der ieg vaar
i verden met dem/ Da beuarede ieg dem i dit naffn/ De
som dw gaffst mig/ dem fornarede ieg/ och ingen bleff borte aff
Psal cviii dem vden den ene fortabede søn ath scrifften skulle fuldkommis

Nw kommer ieg til dig/ oc ieg taler dette i verden Ath
de skulle haffue min glede fuldkommelige i dem selffue Jeg

gaff dem dine ord/ oc verden hader dem Thi ath de ere icke aff verden Lige som ieg och icke er aff verden/ Jeg beder icke ath dw skalt tage dem aff verden Men ath dw skalt beuare dem fra ont De ere icke aff verden/ lige som ieg och icke er aff verden/ Gør dem hellige met din sandhed/ thi dit ord er sandhed. Lige som dw vdsende mig i verden/ Saa haffuer ieg och vdsent dem i verden/ Och ieg gor mig selff hellig for deris skyld/ Ath de skulle oc bliffue hellige i sandhed

Jeg beder icke all eniste for dem/ Men och for dem/ som skulle tro paa mig for deris ord skyld/ Ath de mue alle bliffue ith Lige som dw Fader er i mig/ oc ieg er i dig/ Ath de skulle och bliffue ith i oss Ath verden kan tro ath dw vdsende mig. Jeg gaff dem den ære som dw gaffst mig/ Ath de skulle bliffue ith som wii ere ith Jeg i dem oc dw i mig Ath de skulle bliffue fuldkommede i ith/ Och ath verden skal kende ath dw vdsende mig/ Och ath dw elste dem lige som dw elste mig.

Fader ieg vill ath de som dw gaffst mig skulle bliffue hoss mig der som ieg er/ Ath de kunde see min ære som dw gaff mig/ Thi ath dw elste mig før en verden vaar skabt/ O retuise fader verden kende dig icke/ Men ieg kende dig/ Och de bekende ath dw vdsende mig/ Och ieg kundgiorde dit naffn for dem/ och ieg skall gøre det obenbarligt/ Ath den kerlighed som dw elste mig met/ skal och vere i dem/ och ieg i dem.

Attende Capittel

DEr Jesus hagde dette sagt/ da gik han vd met sine disciple offuer ith rindende vand som hed Cedron Der vaar en vrtegaard Der gik han oc disciplene ind/ Judas som hannem forraadde viste vel den sted/ thi ath Jhesus gik før tit did met sine disciple/ Der Judas hagde anammed skaren Och aff Bispernis och Phariseernis tienere/ da kom han did met løcter och bluss vaaben och verge/ Jhesus viste all det som hannem skulle skee/ Thi gick han vd mod dem och sagde

☞ Longe fre-dag tw hele capittel Matthei xxvj Mar xiiij Luce xxii

till dem Huem lede i effter/ De suarede effter Jesum aff Nazareth/ Jhesus sagde/ det er ieg

Judas som forraadde hannem stod hoff dem Der Jhesus sagde det er ieg Da ginge de til bage oc fulde ned paa iorden/ Han spurde dem ath igen/ huem lede i effter/ De suarede effter Jesum aff Nazareth/ Jhesus suarede dem Jeg sagde eder/ ath det er ieg/ Er det saa ath i lede effter mig Da lader disse gaa/ Ath hans ord skulle fuldkommis som han
Joan xvij sagde/ Jeg tabede ingen aff dem som dw gaffst mig

Simon som kallis Peder hagde ith suerd/ det vd drog han oc slo Bispens suend/ oc høg hans høgre øre aff hannem oc suenden hed Malchus/ Jhesus sagde til Peder/ stick dit suerd i balgen/ Skal ieg icke dricke den kalk som min fader gaff mig Skaren oc hoffuitzmanden oc Jødernis suene grebe Jhesum och bunde hannem oc ledde hannem førft til Annam som vor Caiphe swoger/ samme Caiphas vor Biscop det aar/ Och han vor den som gaff Jøderne det raad Ath det vor nøtteligt/ ath en mand skulle dø for folket

Matthei xxvi Mar xiiii Luc xxii Peder oc en anden discipel fulde effter Jesum Och den discipel vor kender met Bispen/ Thi gick han ind i hans Palatz met Jesu/ oc Peder stod vden for dørren/ Den discipel som var kend met Bispen han gick vd oc bad pigen som lucte dørren lade Peder ind samme pige sagde till Peder/ Est dw icke en aff denne mandz disciple/ Han sagde/ ney ieg er icke/ Suenene och tienerne stode hoff kull ilden och vermede dem thi det vor kalt Oc Peder stod oc der ath verme sig

Bispen spurde Jesum om hans disciple/ Och om hans lerdom Jhesus suarede hannem/ Jeg haffuer taled obenbarlige for verden/ Jeg lerde altid i Templen och i Sinagogen/ Der som alde Jøderne komme till hobe/ Oc ieg haffuer inted taled i hiemmelige steder Hwi spør dw mig der ath Spør dem ath/ som haffue hort huad ieg haffuer sagt for dem See de vide huad ieg haffuer sagt Der han hagde dette sagt Da slo en aff Bispens suene hannem en stor kindhest oc sagde Skalt dw saa suare Bispen/ Jhesus suarede hannem och sagde/ Haffuer ieg taled ille Da ber vidende om ont/ talede ieg vel/

Hwi slar dw mig da/ Saa sende Annas hannem bunden till Caipham Bisccp

Peder stod en da oc vermde sig Thi sagde de till hannem/ Est dw icke en aff hans disciple/ Han sagde ney ieg er icke/ En aff Bispens suene hues frende Peder høg før øret aff sagde/ Saa ieg dig icke i vrtegaarden met hannem Peder sagde ney igen/ och saa gol hanen strar. Saa ledde de Jhesum fra Caipha bort til raadhuset/ Och det vor aarle om morgenen/ men de ginge icke ind i raadhuset/ Ath de skulle icke besmittis for de skulle da æde deris paaske/ Thi gik Pilatus vd til dem och sagde/ Huad keremaall haffue i mod denne mand. Matthei xxvij Marci xv Luce xxiij

De suarede hannem och sagde Vaare han icke en wdedisk mand/ Da hagde wii icke ledt hannem till dig/ Pilatus sagde till dem/ Tager hannem och dømer hannem effter eders low/ Jøderne suarede hannem Det sømer oss icke ath sla nogen i hiel Ath Jhesu ord skulle fuldkommis som han før sagde och vndervisde dem met huad død han skulle dø

Da gik Pilatus ind i raadhuset igen och kallede Jhesum for sig/ och sagde till hannem/ Est dw Jøde konge/ Jhesus suarede/ Siger dw det aff dig selff Eller haffue andre sagt dig deth om mig/ Pilatus suarede/ Ment dw ath ieg er en Jøde/ dit folk och Bisperne haffue antwordet dig/ mig i hender/ Huad haffuer dw giort. Jhesus suarede/ Mit Rige er icke aff denne verden vaare mit Rige aff denne verden/ Da stridde mine tienere visselige for mig at ieg skulle icke antwordis Jøderne/ Men mith Rige er icke hæden da sagde Pilatus til hannem/ Da est dw alligevel en Konge/ Jhesus suarede/ dw siger det Thi ieg er en Konge/ Jeg er der till født/ Och ieg kom der fore til verden Ath ieg skulle sige sandingen De som ere aff Sandhed de høre min røst. Pilatus sagde till hannem/ Huad er sandhed Matthei xxvij Mar xv Lu xxiij

Der han hagde det sagt/ da gik han vd igen till Jøderne oc sagde til dem/ Jeg finder ingen sag met hannem/ Det er och eders sedvane Ath ieg skal giffue eder en løss om paasken/ ville i icke fordi nw/ ath ieg skall giffue eder denne Jødernis

Konge løff/ De robede alle igen och sagde/ Ney icke hannem/ men Barrabam/ och Barrabas vor en roffuere

Nittende Capittel

Matthei xxvij Marci xv DA tog Pilatus Jesum och lod hwstruge hannem/ Oc hans suene giorde en krune aff torne oc sette paa hans hoffuit/ Och hengde ith purpur klede om hannem och sagde/ Hill vere dw Jøde Konge/ De sloge hannem store kindhester/ Pilatus gick vd igen til Jøderne och sagde till dem/ Seer Jeg leder hannem vd till eder/ Ath i skulle see och vide ath ieg finder ingen sag met hannem

Saa gik Jesus vd och bar en torne krone paa sit hoffuit oc hagde en purpur kaabe om sig Pilatus sagde til dem/ Seer dette mennisse/ der Bisperne och tienerne saae hannem/ da robede de och sagde kaarss fest hannem/ kaarss fest hannem/ Pilatus suarede/ Tage i och kaarss feste hannem/ Thi ieg finder ingen sag met hannem Jøderne sagde Vii haffue en low/ oc han skal dø effter lowen for han giorde sig selff til Gudz søn. Der Pilatus hørde disse ord/ da frøctede han mere/ och gik ind i raadhuset igen met Jhesu och sagde till hannem Hueden est dw/ Jhesus suarede hannem inted Da sagde Pilatus til hannem/ swarer dw mig inted/ Vist dw icke ath ieg haffuer mact till ath karss feste dig/ Oc ieg haffuer oc mact till ath giffue dig qwit/ Jesus suarede/ dw hagde ingen mact offuer mig vden det vaare dig giffuit aff Hiemmelen/ Thi haffuer han større synd som antworde mig dig

Der effter ville Pilatus gerne ladet hannem løff. Men Jøderne robede och sagde/ Lader dw hannem løff Da est dw icke Keyserens wen/ Thi huo som gør sig till Konge/ Han siger mod Keyseren

Der Pilatus hørde disse ord Da ledde han Jesum vd/ Oc sette sig paa domstolen i en sted kallis Lithostratos (det er sten lagder) Det vor om longe fredag der klocken vor ved sex/ Da sagde Pilatus till Jøderne Seer eder Konge De robede/ tag bort/ tag bort och kaarss feste hannem/ Pilatus suarede/

Skal ieg kaarß feste eders Konge/ Bisperne suarede Vii haffue ingen Konge vden Keyseren/ Saa antworde han dem Jesum ath han skulle kaars festis

De toge oc droge hannem bort/ oc han bar sit kaars til den sted som kallis hoffuit pande sted/ oc paa Hebraiske Golgata/ Der kaars feste de hannem/ oc to andre/ en paa huer side Oc Jesum emellem dem/ Pilatus screff en offuer scrifft/ oc sette paa kaarßet offuer hannem saa lydendis/ Jhesus aff Nazaret Jøde konge/ Mange aff Jøderne leßde den scrifft Thi ath det vaar hart hoß staden som Jhesus vaar kaars fester Och hwn vor screffuen paa Hebraiske/ Grekiske och latine/ thi sagde Jødernis Bisper til Pilatum/ scriff icke Jøde Konge/ men ath han sagde ieg er Jøde Konge/ Pilatus suarede Det ieg screff det screff ieg Matthei xxvij Mar xv Matthei xxvij Marci xv Luc xxiij

Der suenene hagde kaarß fest hannem Da toge de hans kleder oc skiffte dem i fire parter Huer suend sin part/ men hans inderste kiortel vor knotted fra øffuerst oc til nederst Saa ath der vor ingen søm paa hannem Thi sagde de till huer anden. Vii ville icke skære hannem sønder/ men wii ville kaste laader om hannem/ hwo hannem skall beholde Det skede ath scrifften skulle fuldkommis som siger/ de skiffte mine kleder mellem dem Oc kaste laad om min kiortell/ dette giorde krigz folket Matthei xxvij Marci xv Lu xxiij Psal xxj

Maria Jhesu moder och hennis søster Maria Cleophe hwstrwe Oc Maria magdalene stode hoß kaarßet Der Jhesus saa sin moder/ Oc den discipel der staa som han elste Da sagde han til sin moder/ Quinde see det er din søn Siden sagde han til discipelen See det er din moder Oc effter den time da tog discipelen hende til sig

Jesus viste at alting vor da fuldkommen/ dog paa det ath scrifften skulle fuldkommis sagde han ieg tøster Der vor ith kar met edicke Thi fullede de en suomp med edike oc isop oc racte op til hans mwnd/ der Jesus hagde taget ediken da sagde han alting er fuldkommen saa bøyde han sit hoffuit ned oc vdgaff sin aand

Faar det vor da tilredelsis dag/ oc at deris kroppe skulle icke der henge paa kaarsene om sabbaten paa deris store høgtid/ da ginge Joderne til Pilatum oc bade ath deris been motte sønder huggis och tagis ned Saa ginge swenene did/ Och hogge først benene sønder paa den ene/ och siden paa den anden som vaare kaarss feste hoss hannem Der de komme til Jesum oc saae ath han vor død Da hogge de icke hans been sønder/ Men en aff dem stack hans side op met ith spind/ saa vdrand der aff strax blod oc vand

Den som det saa Han bar vidende der om/ Och hans vidne er sant/ oc han ved ath han siger sandingen ati skulle

Exod xij tro det/ dette stede ath scrifften skulle fuldkommis J skulle icke

Nume ix sla ith been sønder paa hannem/ Oc en anden scrifft siger

zacha xii igen/ de skulle see den/ i huilken de stunge

matthej Siden gik Josep aff Arimathia (som vor Jesu discipel

xxvii men lønlige for han reddis Joderne) bort til Pilatum oc

marci xv bad ath han motte tage Jhesu legeme ned oc Pilatus tillod

Lu xxiii ath han det giorde Der kom oc Nicodemus (som kom før til Jesum om natten) Oc bar met sig moren hundrede pund dyrebar salue aff Aloes oc mirrhe/ Saa toge de Jhesu legeme ned/ oc smurde det met den salue/ och bunde det i linkleder som Joderne pleye ath iordis Der vor en vrtegaard hoss den sted som han vor kaarss fest Oc i samme vrtegaard vor en ny graff vdhuggen i en sten J huilken ingen vor før lagd Der i lagde de Jesum/ thi hun vor der hart hoss/ och Jodernis høgtid til stod * X

Tiuende Capittel

☞ X Søwer- dagen i paaske wge Matthei xxviij marc xvi

PAaske dag ath morgen i dagningen da kom Maria magdalene til graffuen oc saa ath stenen vor tagen aff hende/ Thi løb hun til bage oc kom til Peder oc til den anden discipel som Jhesus elste oc sagde til dem/ De haffue taget Herren aff graffuen oc wii vide icke huor de lagde hannem Thi gik Peder oc den anden discipel til graffuen/ de løbe bode oc den anden løb fastere en Peder oc kom før til

graffuen/ han buckede sig ind i graffuen oc saa at der laa
lagen/ Men han gik icke ind/ der Peder kom effter/ da gik han
ind i graffuen/ oc saa ath der laa lagen/ Oc den suede dug
som vor bunden om herrens hoffuit/ han laa serdelis borte
til hobe vunden i en sted/ Saa gik oc den anden discipel ind
som før kom til graffuen/ oc saa oc trode det/ de viste icke en
da scrifften/ ath han skulle opstaa aff døde/ thi ginge de bort
igen til sammen

✿ Maria magdalene stod hoff graffuen oc gred som hun ✿ ☞
saa gred/ da bøyede hun sig ind i graffuen/ oc saa der to Torsdagen
engle i lange huide kleder/ Den ene sad der som Jhesu hoffuit i paaske
før laa Oc den anden som føderne laae/ de sagde til hende/ wge
quinde hwi greder dw/ Hwn suarede/ de toge min herre bort/
oc ieg ved icke huor de lagde hannem/ Der hwn dette sagde Matthei
da vende hun sig om oc saa Jhesum der stonde/ Oc hun viste xxviij
icke ath det vor han/ Jhesus sagde til hende/ Quinde hwi Mar xvi
greder dw/ huem leder dw ath/ Hwn mente ath det hagde
vered vrtegaardz manden Thi sagde hwn til hannem/ Herre
togst dw hannem bort/ da sig mig huer dw lagde hannem
ath ieg maa hente hannem/ Jhesus sagde til hende Maria/
hun vende sig til hannem oc sagde/ Rabboni (det er mestere)
Jhesus sagde til hende Tag icke paa mig Thi ieg for icke end
op til min fader/ Men gak til mine brødre/ oc sig dem ath
ieg skal fare op til min fader/ oc til eders fader/ oc til min
Gud oc til eders Gud/ Maria magdalene gik til disciplene oc
sagde Jeg saa Herren/ oc han sagde mig disse ord ✱ ✠

✿ Paaske dag ath afften som disciplene vaare till hobe/ ✿ ☞
oc hagde luct dørrene for de reddis for Jøderne Da kom Den første
Jhesus ind oc stod mit blant dem oc sagde/ Fred vere met Søndag
eder/ der han hagde det sagt/ da lod han dem see sine saar effter
i sine hender oc side Disciplene bleffue glade der de saage paaske
Herren/ han sagde til dem igen/ Fred vere met eder/ Lige som Matthei
min fader vdsende mig saa vdsender ieg eder/ der han hagde xxviij
det sagt da bleffde han paa dem oc sagde Anammer den Marc xvi
Helligand Huess synder i forlade/ de skulle forladis dem/ Oc luc xxiiij
huilke i icke forlade de skulle holdis i corin xv

☞ * Thomes dag * Thomas en aff de tolff som kallis tuilling han vaar icke hoff dem der Jhesus kom / thi sagde de andre disciple til hannem Vii saage Herren / han suarede / Vden ieg seer hans saar i hans hender / oc stinger min finger i dem / Oc ath ieg stinger min hand i hans side da vil ieg icke tro det Otte dage der effter / da vaare disciplene inde til hobe / oc Thomas vaar hoff dem Da kom Jhesus ind ath lucte dørre til dem / oc stod blant dem oc sagde / Fred vere met eder / Siden sagde han til Thomes / Reck hid din finger oc see mine hender / oc stik din hand i min side / oc ver icke mere vantro men tro Thomas suarede / min Herre / oc min Gud Jhesus sagde Thoma for dw saast mig / da trode dw Salige ere de som trode oc icke saage mig * ⅋

Jhesus gierde mange andre tegen for sine disciple / som icke ere screffne i denne bog / men disse ere screffne ati skulle tro ath Jhesus Christus er Gudz søn / Oc ati som tro skulle faa det euige liff for hans naffn skyld * ⅋

Det xxi Capittel

☞ * Fierde dag paske Jhesus obenbarede sig siden igen hoff Tiberiadis haff / i saa maade / Peder oc Thomas som kallis tuilling / oc Nathanael som vaar aff Chana i Galileen / oc zebedei sønner / Oc to andre aff disciplene vaare til hobe / oc Peder sagde til dem / Jeg vill gaa bort oc fiske De suarede wii ville gaa met dig / De ginge strax bort oc fore vd met en baad oc finge inted den gantske nat Om morgenen der de komme i land Da stod Jhesus paa strandbacken oc de kende hannem icke / da sagde Jhesus til dem / mine børn haffue i inted at æde / de sagde ney / Han sagde til dem farer vd oc kaster eders garn paa den høgre side ved baaden oc i skulle finde / de kaste dem vd oc finge saa megen fisk i dem ath de kunde icke drage dem ind / Da sagde den discipel till Peder som Herren elste / det er Herren.

Der Peder hørde ath det vor Herren / da kaste han sin kiortel om sig / Thi han ver for nøgen / oc gik saa vd paa

haffuit bort til Herren/ oc de andre discipler komme i land met baaden/ Thi de vaare icke langt vde ath drage garnene/ men moren tw hundrede alne fra landet Der de komme i land/ da saage de ath der laa gløder oc fiske paa dem oc brød/ Jhesus sagde til dem/ Henter aff fiskene som i haffue nw fanget/ Peder gik oc drog garnet paa land/ oc det vaar fult aff store fiske Oc de vaare hundrede halff tredyesinff tiue oc tre fiske/ En dog ath de vaare saa mange/ da vor icke garnet alligeuel reffuit Jhesus sagde til dem kommer oc æder/ Der torde ingen aff dem sporge hannem ath och sige/ Huo est dw thi de viste ath det vor Herren/ Jhesus tog brødet oc gaff dem och aff fiskene sammeledis/ dette vor den tredye gong ath Jhesus obenbarede sig for sine discipler/ siden han vor opstonden aff døde * ☧

Der de hagde ædet/ da sagde Jhesus til Simon som kallis Peder/ Simon Joanna Elsker dw mig mere en disse/ Han suarede ia Herre/ dw vist ath ieg elsker dig/ Jhesus sagde til hannem fød mine lam Jesus sagde til hannem igen/ Simon Joanna elsker dw mig Han suarede Ja herre/ dw vist ath ieg elsker dig Jesus sagde til hannem fød mine faar/ han sagde tredye gong Simon Joanna elsker dw mig Peder bleff sorgfuld ath han sagde det tredye gong til hannem elsker dw mig Oc han suarede hannem Herre dw vist all ting Och dw vist ath ieg elsker dig Jhesus sagde til hannem/ fød mine faar Sandelige sandelige siger ieg dig Der dw vaast vng/ da giorde dw dig selff/ oc gik huort dw vilde/ men nw dw bliffuer gammild/ da skalt dw vdrecke dine hender Oc en anden skal omgiorde dig/ oc lede dig did som dw icke ville/ Dette sagde Jhesus ath betegne met huad død han skulle ære Gud meth

Der han hagde det sagt/ da sagde han til hannem folg mig effter Peder vende sig om oc saa den discipel følge met som Jhesus elske (oc laa op till hans bryst i nadueren/ oc sagde til hannem Herre huo skal forraade dig) Der Peder saa hannem/ da sagde han til Jesum Herre huad skal denne Jhesus suarede hannem Om ieg vil ath han skal bliffue til

ieg kommer/ hwad kommer det dig ved/ følg dw mig
Der fore vdginge disse ord blant brøderne ath den discipel
skulle icke dø

Jhesus hagde dog icke sagt til hannem/ han skal icke dø/
men om ieg vil ath han skal saa bliffue til ieg kommer/
Hvad kommer det dig ved Denne er den discipel som bær
vidnedzbyrd om disse ting/ oc screff dette oc wi vide ath hans
videndis byrd er sant/ Der ere mange andre ting som Jesus
giorde/ huilke at skulle de alle bescriffuis besynderlige aldelis
som de vaare giorde/ Da men ieg at all verden skulle icke
forstaa de bøger som der om scriffuis skulle

Her ændis Sancti Joannis Euangelium

Fortalen po Apostlenis Gerninger

SAnctus Lucas Euangelista screff disse Apostlenis Gerninger effter S Pouils oc Andre flere Christi Apostlis oc disciplis død Oc sende dem til en megtig ypperlig mand / oc begynder dem saa Kere Theophile Jeg screff før vdi Euangelio / Om alt det som Jesus begynte ath gøre oc lære till han for op til hiemmelff / Nw vil ieg her scriffue Hworledis han sende sine Apostle och disciple / Den Helligand pingetz dag i brendende twngers lignelse Oc at de begynte strax at tale atskillige tungemaal Hwer effter som Gud gaff dem naade till / Der alle Joderne i Jherusalem oc aff alle andre landskab i Verden Hørde dem tale met alle deris twngemaal Da forundrede de storlige der paa Thi mange aff dem kende dem Oc viste at de vaare fiskere oc wlerde ligmend Thi sagde de til hwer anden Ere ey alle disse Galileeske mend Hwor gaar det til / at hwer aff oss Hører dem tale met alle vaare twngemaal Huad skal dette betyde Somme sagde at de vaare druckne Da sagde S Peder Ney wi ære icke druckne som i mene Men det skeer nw som Johel prophete sagde / Gud siger / ieg skal sende min aand offuer alle mennisske Och eders sønner oc døtter skulle Prophetere / Jeg skall gøre vnderlige tegen i Hiemmelen oc paa iorden

Gud alsommectiste fuldkommer oc nw samme sine ord oc prophetier Oc gør nw daglige store vnderlige ting paa iorden Saa at simpele / enfoldige oc wlerde ligfolk Fiskere oc Swdere Oc andre saadanne embetzmend Kunde nw mange steder bedre forstaa Gudz ord paa deris egne tungemaal En somme aff de ypperste doctore klerke oc mestere / som nw ære mange stede i verden oc lade dem meget vel tøcke Som mand oc nw maa obenbarlige høre oc see / Jesus sagde oc fordi / Jeg tacker dig fader / At dw skiulte disse ting for de vise oc kloge / oc

obenbarede dem for børn / oc enfoldige mennisfe Som der staar Mathei xi oc Luce x

Thi skulle inge forundre der paa Naar de høre eller see/ at nogen simpel wlerd ligmand taler nogre merckelige Gudz ord oc Euangelia Eller och lærer andre nogre gode lerdomme Thi den Helligaand bleser huort han vil Oc giffuer hwer sin naade/ naar och hwor han vil/ oc saa meget som hannem teckis

Gud er nw saa megtig til at giffue hwert mennisfe sin naade til at forstaa sine ord oc Euangelia/ Som han vaar den tid han gaff S Peder S Andris S Hans S Jacob Oc andre flere fiskere / Och andre wlerde ligfolk bønder sudere oc andre embetzmend sin naade til at forstaa sine hellige ord oc Euangelia / Oc at predicke oc lære andre mennisfe dem offuer all verden paa atskillige twngemaal Thi kan der oc ingen forbinde hannem deth / Ath han maa ey nw saa vel som da Giffue wlerde ligfolk sin naade til at forstaa sine ord oc vilge Och ath lære andre dem framdelis Som Gud giffuer sin naade till ath ville høre lære och anamme dem taknemmelige/ oc beuare dem i deris hierte

Thi skulle mand icke saa lettelige fortale bagnaske oc straffe dem/ som Gud giffuer saadan sin naade til at forstaa sine ord och Euangelia Och ath de kunde predicke och lære andre dem/ Men de skulle meget heller loffue oc tacke Gud der faare Ath han nw i denne siste tid aff verden Ville verdis til aff sin ægen ewige godhed oc miskunhed At opliuse fattige enfoldige mennisfis hierte och forstand At de kunde klarlige/ høre/ see/ læse och lære vide och forstaa hans hellige ord oc Euangelia som før i mange hundrede aar vaare dulde oc skiwlde/ Och meget formørkede met fabel oc squalder Och met mennisfens dict sat bud/ oc ny paafindelser Som de haffue selffue opdictet oc set i scrifften effter deris eget gode tocke oc vilge / Och bode alle christne ath de skulle endelige holde dem / oc leffue effter dem vnder Pauens band/ Gudz vrede oc den ewige fordømelse En dog Ath mange aff samme deris bud sat oc skickelser ære lige twert emod Gudz bud oc hans ord oc Euangelia som huer maa nw klarlige see læse høre oc

forstaa aff Gudz egne klare rene oc sande ord huilke Gud vnde oss naade til at høre lære oc forstaa ret

S Lucas scriffuer hær och/ huorledis de hellige Apostle/ och andre cristne lede stor forfølgelsse paa den tid/ Och vaare hudstrøgne pinte stenede och i hiel slagne Saare de predickede Gudz ord och Euangelia/ Saa skeer deth en nw mange stede diss vær Mod dem som ræt predicke hans ord De bespottis/ forfølgis/ foractis/ hustrugis/ pinis/ plaffuis/ senckis oc brendis Oc kallis Luthere oc kettere/ bedragere oc skalke/ De kallede oc Jesum Christum saa før/ oc sagde ath han vddreff dieffuelskaff met Belzebubs mact Men de forfulde vaar rætte Mestere oc Herre saa/ Hwi skulle de icke da oc saa nw forfølge/ hans rætte disciple oc tienere/ som sige dem sandingen/ Christus sagde som der staar Luce xvii At det skall ske/ Ath alle som rettelige ville leffue effter hans vilge/ De skulle lide forfølgelsse oc modgong i denne verden Christus sagde oc som der staar Joannis xv Haffue de forfult mig/ da skulle de oc forfølge eder/ haffue de hullet mine ord/ Da skulle de och holle eders/ Men dette skulle de gøre eder altsammen faar mit naffn skyld/ Thi skulle alle gode christne gerne lide al modgong tolmodige for hans naffn skyld Oc bede hannem altid/ Ath han ville giffue dem naade der til Oc acte oc tencke paa den store løn/ som han loffuede dem igen Som er det ewige liff oc glede i Hiemmerigis Rige hoss hans Engle oc helgene/ Huilken Gud vnde oss alle sammen at faa och nyde hannem til loff oc ære euindelige faar vden ende Amen

Her effter følger Apostlenis gerninger

Apostlenis Gerninger

Første Capittel

Vor herris opfarelsis dag

SAnctus Lucas screff dette oc sagde Kere Theophile Jeg talede før i Euangelio om alt det som Jhesus begynte at gøre oc lære til den dag han vor optagen i hiemmelen. der han hagde befaled Apostlene ved den helligand som han vdualde til ath predicke: For huilke han obenbarede sig leffuende effter sin død met megen beuisning/ oc lod sig see
Luce xxiiii i feretiwe dage/ oc talede met dem om Gudz rige Han kallede dem sammen och bødh dem ath de skulle icke gaa aff Jherusalem men bie der effter Gud faders løfte som i haffue før hørt aff mig (sagde han) Thi Joannes døbte met vand men i skulle døbes met den helligand inden faa dage her effter. ¶ De som da vaare der tilsammen spurde hannem at oc sagde Herre vilt dw nw paa denne tid oprette Jsraelss rige/ Han swarede dem Eder bør icke ath vide tiden eller stunden som Gud fader sette i sin egen mact Men i skulle faa den hellligandz krafft som skall komme i eder. Och i skulle vere mine vidne
Luce xxiiii i Jherusalem oc i alt Jødeland oc Samaria/ oc ind till iordenss ende

Marci xvi Der han hagde dette sagt da saage de ath han bleff
Luce xxiiii opført i hiemmelen/ och en sky tog hannem aff deriss asyn Der de saa saage op i hiemmelen/ men han for op/ See da stode der to mend hoss dem i hwide kleder oc sagde J Galileeske mend/ hwi staa i saa oc see op i hiemmelen denne Jhesus som

er optagen til hiemmelff fra eder/ Han skall saa komme igen lige som i saage hannem opfare till hiemmelff. *

Saa ginge de til Jherusalem igen fra samme bierg som kalliff oline bierg oc ligger saa langt fra Jherusalem som iøderne motte gaa om sabbaten

Der de komme i staden da ginge de op paa en sall och bleffue der stedsse Peder och Joannes/ Jacobus och Andreas/ Philippus oc Thomas/ Bartholomeus oc Matheus/ Jacobus Alphei søn/ och Simon zelotes/ oc Judas Jacobs søn/ Disse bleffue alle endrecteligе til hobe i bøner oc leffninger met quinderne och Maria Jhesu moder oc hans brødre

J de dage stod Peder op blant disciplene som vaare ✿ ☞
moren tine oc hundrede/ och sagde J mend oc brødre den S. Mathie
scrifft skulle fulkommiff som den helligand før sagde ved dag
Danidz mund om Juda som vor deris ledsagere som grebe psalme c. viii
Jhesum/ Han vaar i taled met off oc skulle vered en aff vort Joannis
embede/ Han beredde en ager aff ond løn och hengde sig xviii
selff/ Oc brast mit i tu och all hanff indnoll løb aff hannem zacha. xi
Det vide alle som bo i Jherusalem thi kalle de samme ager psalme lxviii
Hakeldama paa deris maall/ det er blodz ager Det er och psalme
screffuit i psalteren/ hanff bolig skall bliffue øde/ och ingen c. viii
skall bo i hannem/ och en anden skall tage hanff biscops døme/ Thi bør en aff disse mend som stedsse haffue vered hoff off (i all den tid som vor herre Jhesus leffuede oc omgicks met off/ fra den tid Joannes døbte och til den dag han vor optagen fra off) skickiff til ath vidne met off om hanff opstandelse

Saa skickede de der to till som vor Josep hed Barsabas oc kalleff retwiiff oc en hed Mathias/ oc bade oc sagde du Gud som kender alle hierte wiff off huilken du vdualde aff disse to til at anamme apostels embede som Judas forredelige aff falt/ at han maa gaa i hanff sted/ Saa lagde de laader och loden falt paa Mathiam/ saa bleff han da den tolffte til de elleffue apostle *

Andet Capittel

☞ ✿ Pintz søndag DEr Pingetz dag kom da vaare alle apostlene och disciplene endrectelige sammen i ith huss/ Saa kom der ith bulder hastelige aff hiemmelen som en stor storm och opfylte alt huset som de sade/ och de saage atskyllelige tunger som ild oc en sad offuer huer aff dem Oc de bleffue alle opfylte met den helligand Och begynte strax at tale atskillelige twngemall/ effter som den helligand gaff dem naade till ath tale

Der vaare gudelige Joder i Jherusalem oc aff alle honde folck som er i verden Der de hørde denne vnderlige ting/ da gik almuen did/ De bleffue alle forferde thi de hørde huer aff dem tale met deriff tungemol de forundrede der paa oc sagde till huer anden Ere ey alle disse som tale Galileeske mend Huor gaar det til ath huer aff oss hører dem tale met vaare tungemaall som wii ere fødde vdi * ℨ

Vii ere Parthi och Medi/ Elamite oc somme aff Mesopotamia oc Jødeland/ oc aff Capadocia/ Ponto/ och Asia/ Phrigia oc Pamphilia/ Egipten/ och en part aff Lybie land som grentser met Cyrena/ oc fremmede Rommere oc Jøder oc de som ere vnder Jøde low Cretes oc Arabes/ och wii høre dem tale Gudz store vnderlige gerninger met alle vaare tungemaal

De forferdes alle oc forundrede storlige der paa oc sagde til huer anden Huad skall dette bethyde somme bespottede dem oc sagde/ de ere druckne aff ny win

Da stod Peder op met de elleffue apostle oc sagde til dem met høy røst J Jødiske mend oc alle som bo i Jherusalem hører oc mercker mine ord/ J skulle alle vide ath disse mend ere icke druckne som i mene/ thi klocken er ved try/ Men dette Johel ii er det som Johel prophete sagde/ Gud siger det skall ske i de siste dage da skall ieg vd styrte aff min aand offuer alle menniske/ Och eders sønner oc døtter skulle prophetere/ oc eders vnge folk skulle see syner/ oc de gamble skulle vnderlige drøme J de dage skall ieg vdgyde aff min aand offuer mine tienere oc tienerinner oc de skulle prophetere Jeg skall gøre

vnderlige ting paa hiemmelen/ och store tegen paa iorden met
blod oc ild oc dampig røg Solen skall omuendiss til mørck/
och maanen til blod før en herrens store domme dag skall
obenbarlige komme/ och det skall ske Huo som kaller paa Rom x
herrenss naffn han skall bliffue salig.

✿ J Jsraelss mend hører disse ord/ Jhesus aff Nazareth ✿ ☞
den mand som Gud hid sende han giorde store vnderlige Fredagen
tegen oc mange velgerninger aff Gudz mact blant eder som i pintz vge
i vel selffue vide/ Der han vor forraad effter Gudz forsyn
oc vilge/ Da grebe i hannem ved onde mennisk ess hender oc
kaars feste hannem til døde/ oc Gud opreyssde hannem aff
døde igen der han hagde løst dødsens bend thi det vor
wmueligt ath han kunde holdis aff døden Thi Dauid siger Psalm. xv
om hannem Jeg sette herren altid for mine øgen oc han ær
hoss min høgre hand ath ieg skall icke røriss/ fordi ær mit
hierte glath oc min twnge frygder sig/ och mit legeme skal
huilis i haabet Thi dw lader icke min siell i heluede/ du lader
icke heller din hellige see forrodnelse Dw visde mig liffzens
veye/ du skalt opfylle mig met glede for dit ansicte. ✱

J mend oc brødre lader mig dristelige tale til eder om iii reg ii
vor patriarcke Dauid han ær død oc iordet oc hans graff ær
hoss os paa denne dag/ han vor en prophete oc viste ath Gud
hagde fored hannem wed en eed/ ath det skulle ske ath Christus
skulle fødis aff hans affkomme oc side paa hans sæde Thi
spaade han om hans opstandelse/ ath hans siell skulle icke
bliffue i heluede och ath hans legeme skulle icke raadne denne
Jhesum opreysde Gud oc wi tolff ære vidne der till/ Han
ær ophøget hoss Gudz høgre hand/ oc anammede den hellig-
aand aff sin fader som han hannem før loffuede/ han gaff
denne gaffue i os som i nw see oc høre/ Dauid for icke op
til hiemmels/ men han siger/ Herren sagde til min herre/ Psalm cix
Sid hos min høgre hand til ieg legger dine wuenner til en
fodeskammell vnder dine føder Thi skall alt Jsraels folk vide
i sandhed ath Gud giorde denne Jhesum som i kaars feste
til en herre oc Christ offuer alle.

Der de dette hørde da finge de anger i deris hierte oc sagde til Peder oc til de Andre apostle J mend och brødre huad skulle wii gøre Peder sagde til dem gører bod oc lader eder døbe i Jhesu Christi naffn til eders synders forladelse/ J skulle faa den helligandz gaffue / Thi foriettelsen er skeet til eder oc eders børn/ och till alle som ere longt borte som Gud vor herre vil der til kalle Oc met mange flere ord oc vidnedz byrd raadde Peder dem till det beste och sagde/ lader eder hielpe fra denne vannartige slect/ De som gerne hørde hanss ord/ de lode dem døbe samme dag/ oc de vaare ved try tusinde mennisske

De bleffue varafftige i apostlenis lerdomme oc delactige i den cristne menighed och i brødzenss brydelse och bøner/ Der kom stor rædsle offuer alt folked / och apostlene giorde store vnder oc tegen Alle som trode de bleffue til hobe oc hagde alting almindelige sammen De solde deriff gotz oc eyedom och skiffte det blant alle och gaffue huer som han hagde behoff till/ De vaare daglige endrectelige i templen/ oc brøde brød i alle huss oc gaffue fattige / oc de ode till sammen met glæde och loffuede Gud i deriff enfoldige hierte/ De haffde yndest aff alt folked / Herren forøgede daglige den menighed som skulle bliffue saligh

Tredye Capittel

PEder oc Joannes ginge til templen der klocken slo ni ath bede/ der vor en mand som vor halt født oc led sig huer dag bære han sad hoss den dør paa templen som kallis den skøne ath bede almisse aff dem som ginge i templen/ Der han saa ath Peder oc Joannes ginge i templen da bad han dem om almisse/ Peder oc Joannes saage paa hannem och sagde/ See paa oss/ han saa op oc mente ath faa noget aff dem / Peder sagde ieg haffuer huerken guld eller sølff/ men ieg giffuer dig det ieg haffuer/ Stat op i Jesu Christi Nazareni naffn oc gack/ saa tog han om hanss høgre hand oc reyste hannem op/ saa bleffue hanss ben oc føder strax helbrede/

han sprandt op oc gick i templen met dem och gik bort oc igen oc sprandt oc loffuede Gud

Alt folked saa hannem gaa oc loffuede Gud/ oc de kende hannem oc viste ath det vor den som før sad hoff den skøne tempelff dør och bad almisse/ thi forferdeff de oc grwede storlige paa det som hannem vor skeet/ der den halte som da vor helbrede fulde Peder oc Joannem/ Da løb alt folked effter dem i den omgong som kalliff Salomons och forundrede der paa

* Der Peder det saa da sagde han til folked J Jsraelff * mend/ hwi forundre i saa storlige hær paa/ eller hwi see Fierde i saa paa off lige som wii hagde kommed denne krøbel til dag paske ath gaa aff vor egen krafft eller mact Abrahamff Gud/ Jsaacff Gud/ Jacobff Gud/ oc vaare forfedris Gud han haffuer erefuld giort Jesum sin søn/ huilken i forraadde Matthe och nectede for Pilati øgen der han dømde hannem løff rrvij J forsagde den hellige och retuise mand och bade hannem Marci rv giffue eder en mordere løff/ och i sloge lifffens herre i hiell Luce rriij och Gud oprensde hannem aff døde hueff vidne wii ære Joan. rviij J hanff naffn giorde wii denne mand helbrede som i see oc kende/ och den tro som ær til Jesum oc hanff naffn hun giorde hannem sund for alleff eder asyn

Kere brødre ieg ved at i giorde det aff eders wanwittighed saa vell som eders høffdinge Men Gud sagde før gennem sine propheters mund ath Christus skulle pines/ det haffuer han nw fulkommet/ gører fordi bod oc vender eder om/ oc eders synder skulle forladis * Paa det at naar salighedens tid kommer fra herrens ansict oc han vdsender Jesum Christum som ær predicked for eder/ som skall indtage hiemmelen til den tid at all ting skall fulkommis/ som Gud sagde gennem pro-pheternis mwnde fra verdenff begyndelse

Moses sagde till vaare forfedre Gud ederff herre/ skall Deutro opuecke eder en prophete aff ederff brødre lige som mig den rviii skulle i høre i alle de ting som han siger och taler til eder Thi det skall ske at hwo som icke hører den prophete han skall

vdkastis fra folked / Alle propheter fra Samuel / oc de som siden haffue vered spaade oc talede om disse dage

Gene xij J ere propheternis oc testamentens børn Gud iette eders forfedre ith løffte der han sagde til Abraham Alle slecter paa iorden skulle velsignes i din seed Thi opuecte nw Gud Jesum sin søn eder først til gode/ oc sende hannem til eder ath han skulle velsigne eder ath huer aff eder skulle omuende sig fra sin ondskaff oc synd

Fierde Capittel

DEr de saa talede till folked da komme presterne oc templens forstondere och Saduceerne de fortrode och vaare vrede for de lerde folked oc forkynde dem legemens opstondelse aff døde i Jhesu naffn thi grebe de dem oc sette dem i fengsel til om anden dagen for det vor da afften/ Mange som horde deris ord toge ved troen oc de vore moren fem tusinde mend Om anden dagen forsambledis de ypperste oc de elste oc scrifft lerde i Jherusalem oc Annas ypperste for presterne oc Caiphas Joannes Alexander/ och saa mange som vaare aff det ypperste preste slecte/ sticked apostlene faar dem oc sagde i hues mact oc naffn gøre i dette

☞ ✿ ✿ Peder fuld aff den helligand sagde till dem J øfuerste
Om Jesu nafn och elste for Jsraels folk/ skulle wi dømis i dag for wii giorde vel mod det siwge mennisike/ ath han er helbrede Da skulle i oc
psalmo cxvij alt Jsraels folk vide ath i Jhesu Christi Nazareni naffn som i
Math xxi kaars feste oc Gud opreyste aff døde/ staar han hær karsk
Marci xij for eder Jhesus er den sten som vor bort kast aff eder der
Luce xx i bygde/ han er giort til en hiørne sten/ oc der er icke salighed
esaye xxviij i nogen anden Thi der er inted andet naffn menniskens giffuit
i Pe ij vnder hiemmelen i huilked os bør ath bliffue salige vdi ✱
Rom ix Der de saage ath Peder och Joannes stode saa frilige paa deris ord / oc de viste at de vaare wlerde ligmend da forundrede de der paa De kende dem vel oc viste ath de vaare hoff Jhesum/ oc de saage den mand staa hos dem som vor sund giort/ thi kunde de inted sige der emod/ saa bade

de dem vige aff raadet Saa handlede de mellem dem selffue der om oc sagde Huad skulle wii gøre aff disse mend/ thi de gierde dette tegen obenbarlige/ oc alle som bo i Jherusalem vide deth/ oc wii kunde icke sige ney der emod Men ath det skal icke videre rectis blant folked da lader os haardelige trwe dem at de icke her effter tale til noget mennisske i det naffn

Saa kallede de dem ind igen oc forbøde dem strengelige ath de skulle icke tale eller lære i Jhesu naffn Peder oc Joannes suarede dem oc sagde/ dømer selffue om det er retferdigt for Gudz asyn at wi skulle mere høre eder en Gud Vi kunde icke thie de ting som wii hørde oc saage/ Saa trwede de dem oc lode dem gaa/ for de fwnde ingen sag hoss dem ath pine dem fore/ de torde icke gøre dem ont for almuens skyld/ thi alle loffuede Gud for det som skeet vor thi den mand som da vor sund giort han vor mere en feretiue aar gammild

Der de vaare løff giffne komme de til deriss selskaff oc sagde dem alt det preste hoffdingene oc de elste hagde sagt til dem/ der de det hørde da opløffte de endrectelige deris rost til Gud oc sagde/ Herre du est Gud som skapte hiemmel oc iord/ haffuit oc alt som er i dem Du sagde gennem Davidz din tieneris mund huor fore skære hedninge tender oc bulræ/ oc folked tenker forfengelige ting/ Jordens konger tredde til hobe oc førsterne forsamblede dem mod Gud oc Christum hans søn psalme ij

De komme sandelige til hobe i denne stad ath staa emod din hellige søn Jhesum som du smurde Herodes Pontius Pilatus hedningene oc Israels folk giorde alt det mod hannem som du aff din mact oc raad hagde før forseet ath skee skulle/ herre see nu till deris hodsel oc tru/ oc giff dine tienere naade til at tale dine ord met all dristighed/ oc vdreck din. hand och giff mact til ath tegen oc sundhed mue ske ved din hellige søns Jhesu naffn/ Der de hagde bedet da rørdis steden som de vaare forsamblede/ oc de bleffue alle opfylte met den helligand oc talede Gudz ord dristelige

Vor herris opfarelsis afften

☞ ✿ ✿ Den cristne menighed som trode hagde ith hierte och en siel/ och ingen aff dem sagde ath noget aff det som han hagde vor hans eget/ men all ting vor almindig blant dem Apostlene bare vidnedz byrd met stor mact om vor herris Jhesu Christi opstondelse/ oc der vor stor naade hoff dem alle/ der vor ingen blant dem som hagde nød Thi saa mange som hagde huff/ agre/ eller iord de solde dem oc baare deriff verd til apostlene oc lagde det for deris føder/ oc de gaffue huer som han hagde behoff til * Joses som kalledis aff Apostlene Barnabas/ det er hugsualeris søn/ vor en leuite fød i Cipren han solde sin ager oc det han fik for hannem bar han frem oc lagde det for Apostlenis føder

Femte Capittel

OC en mand hed Ananias oc hans hustrue Saphira solde sin ager/ oc dulde noget aff den verd han fick for hannem met sin hustrues samtycke oc bar den anden part frem aff verden oc lagde den for apostlene/ da sagde Peder til hannem Anania/ hui opfylte dieffuelen dit hierte at du skulle lyue at den helligand/ oc gore swig/ och dølye aff den verd du fik for ageren/ vor han ey din egen/ och der du hagde solt hannem/ vore ey alle penningene en da i din mact/ hui satte du dig saadant faare i dit hierte/ du haffuer icke lywet for menniskene men for Gud/ der Ananias hørde disse ord da falt han ned och døde/ der kom stor rætsle offuer alle som det hørde/ saa stode nogre vnge mend op och baare hannem bort til iorde

Det skede ved tre time der effter da kom hans hustrue ind oc viste icke hvad der vor skeet da sagde Peder til hende/ sig mig om i solde eder ager saa dyre hun suarede Ja saa dyre/ Peder sagde til hende igen/ hui bleffue i offuer enff at friste den helligand/ See de komme nw igen for dørren som iorede din hossbonde de skulle oc bære dig did bort Hun falt strax ned for hans føder oc døde/ Saa komme de vnge mend ind oc fwnde hende død/ oc baare hende bort oc iorede hende

hoss sin mand/ Der aff kom stor frøct blant all den christne menighed/ oc blant alle som det hørde.

☆ Der skede mange tegen oc vnder blant folked ved ☆ Apostlenis hender/ oc de vaare alle endrectelige sammen i Salomons indgong/ der torde inge andre giffue sig till dem/ folked holt dog meget aff dem/ de som trode paa Gud bleffue stedsse flere baade mend oc quinder De baare siuge folk vd paa gaderne met baarer och senge/ at Peders skwgge motte komme paa nogen aff dem naar han gik der fram ath de kunde hilbrediss/ Der kom oc mange aff de steder/ som ligge omkring Iherusalem/ och førde siuge did met dem/ och dem som vaare befengde met diefflc/ och de bleffue alle helbrede. ☆ Fierde dag pintz

Thi opstod preste høfdingen oc alle som holle met hannem oc de Sadduceers-parti som vaare opfylte met awind de grebe apostlene oc satte dem i stadzens fengzel/ Men Gudz engel oplod dørren om natten/ oc vdledde dem och sagde Gaar heden och staar i templen igen oc taler det euige liffuiss ord till folked. Der de hagde dette hørt da ginge de aarle om morgenen i templen oc predickede/ Preste hoffdingen och de som holle met hannem kallede raadet oc de elste aff Israels folk til hobe oc sende bud til fengzelet at hente apostlene. Der de komme did da funde de ingen saa ginge de til bage igen och sagde/ wi funde fengselet luct met all slit. Oc vecterne stode for dørren/ der wi lode det op da funde wi ingen der inde/ Der bispen/ oc forstanderne for templen/ och de andre ypperste blant presterne hørde disse ord/ Da begynte de at tuile om dem huad det skulle vere.

I det kom der en til dem oc sagde. De mend som i satte i fengzel/ de staa i templen oc predicke for folked Saa ginge forstanderne met deriss tienere bort oc hente dem deden for wden vold/ thi de reddis for folked ath de skulle steneđ dem/ Der de hagde ledet dem ind for raadeth/ da spurde Bispen dem ath oc sagde/ forbøde vi eder icke strengelige ati skulle icke predicke i det naffn Oc i haffue alligeuel opfylt alt Iherusalem met eders lerdom/ oc ville føre det menniskis blod paa oss.

Peder och apostlene suarede dem oc sagde/ Mand bør mere ath lyde Gud en menniskē. Vore forfedris Gud oprensde Jhesum som i hengde paa kaarsset oc i hiel sloge oc Gud ophøyde hannem met sin mact til en første/ oc frelsere ath giffue Jsraels folk omnendelse och deris synders forladelse Oc wi ere hans vidne til disse ord som wi sige Den helligand er och saa huilken Gud giffuer alle som ære hannem lydige/ Der de dette hørde/ da bleffue de saa vrede ath de motte brøstet i tw aff hastighed/ oc offuer lagde at sla dem i hiel.

Da opstod en pharisæer paa raadet som hed Gamaliel oc vaar en doctor i lowen och folked holt meget aff hannem han bad apostlene wige vd fra dem/ saa sagde han til raadet J Jsraels mend besinder eder vel hvad i ville gøre aff disse mend Thi for disse dage vor der en som hed Teudas oc sagde sig ath vere noget Och der gaffue sig til hannem ved fire hundrede mend/ och han bleff i hiel slagen/ och alle som hannem trode de bleffue atspridde och giorde til inted/ Effter hannem kom en anden som hed Judas aff Galilea i de dage som skatten bescreffs Han omnende meget folk til sig/ oc han forfor met alle som hannem atlydde Thi raader ieg eder nw ati holle eder fra disse mend oc lader dem betemme Thi at er deriff raad oc gerning aff menniskē da forgaar det vel aff sig selff Men er det aff Gud da kunde i icke forderffue det lader dem gaa ati skulle icke findis at stride mod Gud De lydde hanff raad oc kallede apostlene ind oc lode dem hustruge oc forbøde dem ath tale mere i Jhesu naffn/ oc lode dem saa gaa

De ginge gladelige fra raadet at de vaare verdige ath lide forsmedelse for Jhesu naffn skyld De lode icke siden aff at predicke daglige Jhesu Christi euangelium i templen oc i alle huff

Siette Capittel

DEr disciplene bleffue mange da knurrede Grekerne mod Ebreerne i de dage for deris enker foractedes i daglig

tieniste Saa kallede de tolf apostle alle disciplene til hobe och sagde Det er icke tilborligt ath wi offuer giffue Gudz ord och tiene til bordz vduelger fordi kere brødre siw erlige mend aff eder fulle aff den helligand oc visdom som wi kunde befale det embede Men wi ville bede oc predicke Gudz ord/ denne tale tectis vell for all menigheden/ Saa vdualde de Staffen fuld aff tro oc den helligand/ och Philippum oc Prochorum oc Nicanorem oc Timonem oc Parmenam oc Nicolaum aff Antiochia/ som vor nyglige omwent til troen Dem ledde de til apostlene/ der de hagde bedet da lagde de deris hender paa dem oc gaffue dem befalning

Gudz ord fik stor framgong och disciplene bleffue mange i Jherusalem oc mange aff presterne toge ved troen och holle hende ✿ Staffen fuld met naade giorde mange vnderlige ✿ store tegen blant folked Saa reysde negre sig op aff Jødernes forsambling som vaare de Libertiner/ Cyrener/ Alexandriner/ Cilicer oc Arianer oc disputerede mod staffen Men de kunde icke staa mod hans visdom och aand aff huilken han talede Saa vdgiorde de negre skalke lonlige som sagde Vi hørde hannem tale bespottelige ord mod Gud oc Mosen Her met oprørde de folked oc de elste oc logkone/ saa grebe de hannem oc ledde hannem til deris raad De stickede och negre falske vidne mod hannem som sagde denne mand lader icke aff ath tale bespottelige ord mod denne hellige stad oc lowen/ wii hørde hannem sige at den Jhesus aff Nazaret skal ned sla denne stad oc at han skal omwende den lou som Moses gaff oss De saage alle paa hannem som sade paa raadet/ och de saage ath hanss ansict vor klart som en engels ansict. ✱

Sancte Staffans dag

Siuende Capittel

DA sagde preste hoffdingen til Staffen/ er det saa som de sige/ han suarede J mend brødre och fedre hører mig Den ærefulde Gud obenbarede sig faar vaar fader Abraham den tid han vor i Mesopotamie land før han bode i Charam oc sagde til hannem Gack aff dit land fra din slect/ oc kom

Ge xii

i det land som ieg viser dig Saa gik han aff det Caldeeske land och bode i Charam/ der hans fader vor død/ da førde Gud hannem hid i dette land som i nw bo vdi/ och gaff
Ge xii hannem ingen arff her/ icke en fod bret Och han loffuede før ath giffue hannem/ oc hans seed det effter hannem til eyedom før han fik nogen søn.

Gud sagde oc til hannem ath hans seed skulle vorde elende oc bo i fremmede land oc twingis met treldom och tracteris ille i fire hundrede aar/ Och ieg skal døme det folk som de tiene sagde Gud.

Siden skulle de gaa deden oc tiene mig i denne sted Han gaff Abraham omskerelsens testamente/ oc han affllede Isaac
Gene oc omskar hannem den ottende dag/ oc Isaac affllede Jacob/ och
xxxvii Jacob affllede de tolff patriarcher Patriarcherne finge awind
Ge xii til Josep och solde hannem til Egipten/ Gud vor met
Gene xxxix hannem oc frelste hannem aff all hans modgong/ Och gaff
Sapi x hannem naade och visdom for kong Pharao i Egipten saa at han giorde hannem til høffuitz mand offuer Egipten oc offuer alt sit folk.

Der kom stor hunger offuer all Egipten oc Chanaan/ oc
Gene xlii vaare forfedre hagde icke mad/ Der Jacob hørde at der vor korn i Egipten/ da sende han først vore forfedre did/ Der
Ge xlv han sende dem anden gong did igen da bleff Joseph kender
Gene xlvi aff sine brødre/ oc Joseph sagde kongen aff sin slect/ oc sende saa bud effter sin fader Jacob/ och effter all sin slect/ som vaare fem oc half fierde sins tiue mennisske/ Och Jacob for til Egipten och døde der och vaare forfedre/ Och de bleffue siden førde til Sichem oc lagde i den graff som Abraham koffte for sølff verd aff Emorss sønner som vor sichems søn

Exodi Der den forietelsis tid kom som Gud hagde sored Abraham
i cap da vorte folked fast op oc formeredis i Egipten til der bleff en anden konge som icke kende Josep/ han hadede vor slect oc twang vore forfedre till at kaste deris børn bort at de skulle icke leffue Paa den tid vor Moses fød oc vor Gud
Exodi teckelig oc bleff hemmelige opfød tre maanede i sin faders
ij cap huss/ der han vor vdkast da lod Kong Pharaos daatter tage

oc føde hannem op for sin søn Moses bleff siden oplerd i all Egipternis visdom oc vor mectig baade i ord oc gerninger Der han vor feretiue aar gammild da kom det hannem i hierte oc sind ath han ville see sine brodre Israels sønner Han saa at en giorde en anden wret/ oc han beskermede den som skede wret oc heffnede hans skade och slo den Egipter i hiell/ thi han mente at hans brødre skulle forstondet ath Gud ville frelse dem ved hans hand/ men de forstode det icke.

Om anden dagen saa han to slaff til sammen saa ville han forlige dem och sagde I mend i ere brødre hui sla i huer anden/ den som giorde sin neste wret han visde hannem bort och sagde/ huo giorde dig till dommere mellem off Vilt dw och sla mig i hiell som dw giorde den Egipter i gaar/ der Moses det hørde da flyde han bort oc bleff elende i Madians land och affledе der to sønner

Feretiue aar der effter obenbarede Gudz engel/ sig for hannem i ørcken paa Sina bierg i en brendene busk/ der Moses det saa da forundrede han paa den syn Som han gik nermer at han ville see huad det vaar da talede Gud till hannem oc sagde/ Jeg er dine forfedres Abrahams Gud/ Isaacs Gud/ oc Jacobs Gud saa bewede Moses oc torde icke see der paa Gud sagde till hannem løff dine sko aff dine føder/ thi den sted dw staar paa er en hellig iord/ Jeg haffuer vel seet mit folkis plaffue i Egypten oc ieg hørde deris suck och graad. Och ieg kom ned ath frelse dem/ kom nw hid ieg skall sende dig til Egipten. Han vor den Moses som de for negtede oc sagde till hannem Huo satte dig til en første och dommere blant off/ Gud vdsende hannem for en første och frelsere wed engelens hond som obenbarede sig for hannem i busken. Han ledde vore forfedre aff Egipten och giorde der store wnder oc tegen i det røde haff oc i ørcken i feretiue aar Han er den Moses som sagde till Israels børn/ Eders Exodi iij
herre oc Gud skal opuecke eder en Prophete aff eders brødre Josue u.
lige som mig hannem skulle i høre

Han er den som vor i ørcken met vaare forfedre oc talede met engelen paa Sina bierg/ han anammede Gudz

leuende ord ath giffue off/ och vaare forfedre ville icke høre hannem men de støde hannem bort/ och forneendes i deris hierte oc ville till Egipten igen. Och sagde till Aaron Gør off guder som kunde gaa for off/ thi wii vide icke huad den Moses ær skeet som ledde off aff Egipten/ De giorde en kalff i de dage oc offrede den affgud offer/ och gleddes ved deris henders gerning Gud vende sig fra dem oc gaff dem til hessu ath de skulle tiene hiemmelens ridderskaff som screffuit er i
Amos v prophetens bog J Jsraels folk haffue i ey offred mig queg oc offer i feretiue aar i ørken Oc i optoge Molochs bolig oc Rempham eders aff gudz stierne/ oc billede som i selffue giorde at bede til/ thi skall ieg fløtte eder bort paa hin side Babilonen.

Vaare forfedre hagde vidnebyrdz boligen i ørken som Gud skickede dem der han talede till Mosen och bad hannem gøre eder det effter den lignelse som han hagde seet/ huilked
Josue iii vaare forfedre som effter komme indførde met Josue i hedninges land huilke Gud for dreff fra vaare forfedris aasyn ind till
i re rvi Danidz tid/ som fand naade hoff Gud oc bad ath han motte
Psalm cxxxi bygge Jacobs Gud en bolig Men Salomon bygde siden
iii re vi Gud den tempel

Men den alder hogste Gud bor icke i de temple som
esa lrvj byggis met hender/ som propheten siger Hiemmelen er mit sæde/ oc iorden er min fodeskammell Gud siger hwad hwss ville i bygge mig/ eller i hwad sted skall ieg hwiles vdi giorde ey min hand alle disse ting

O i hardnackede oc forherdede i hierte oc hørelse. J staa altid emod den helligand/ Som eders foreldre giorde saa gøre i och/ Huilken aff propheterne haffue eders forfedre icke forfult oc i hiell slaget/ som sagde dem aff denne retuise mandz til kommelse som i forrodde oc i hiell sloge J finge lowen veed engelens skickelse och holle hende icke

Der de dette hørde da skar det dem i deris hierte de gnidslede met deris tender mod hannem/ Han saa op i hemmelen thi han vor fuld met den helligand han saa der Gudz ære och Jesum staa hoff Gudz høgre hand/ Han sagde see ieg seer

hiemmelen oben och menniskens søn staa hoss Gudz høgre hand De robede høyt met stor røst oc stoppede deriff øren igen/ de giorde alle till lige ith saff mod hannem oc dreffue hannem aff staden met steen de falske vidne lagde deriff kleder ned til gemme hoss en vng mandz føder som hed Saul/ saa stenede de Staffen som kallede paa Gud och sagde Herre Jhesu anamme min siel saa satte han sig ned paa kne och ropte høyt och sagde/ Herre forlad dem denne synd/ der han hagde det sagt saa døde han

Ottende Capittel

Saul samtyckte Staffens død/ ved den tid vor der staar forfølgelse mod alle christne i Jherusalem oc de bleffue alle bort sfpridde i Jødeland oc Samarie land vden apostlene/ oc nogre gudfryctige mend begroffue Staffen och græde suarlige offuer hannem/ Saul lagde de cristne fast øde Och gik i alle huff och tog mend och quinder och satte dem i fengsell Men de som vaare vdrømde ginge om kring i landene och predickede Gudz ord

✿ Philippus kom till en stad i Samaria/ och predickede ✿ Jhesum Christum for dem/ Och almuen gaff stor act paa det han lærde dem/ de hørde hannem veluillige for de tegen de saage hannem gøre/ Dieffuelskaff fore aff mange och robede græselige verck brudne och halte bleffue helbrede/ och der bleff stor glede i samme stad ✱ Femte dag pintz

Der vaar en mand hed Simon som før brugde den sorte konst i samme stad och bedrog alt folked i Samarien och sagde sig ath vere meget alle trode hannem baade store oc smaa oc sagde denne er Gudz mact som er stor/ de holle meget aff hannem/ thi han hagde fornilt dem i lang tid met sin troldom Men der de hørde Philippum predicke euangelium om Gudz rige oc om Jhesu Christi naffn/ da lode mange quinder oc mend døbe dem Simon lod sig och døbe oc trode och fulde Philippum/ der han saa de store tegen och vnder han giorde/ da forundrede han der paa.

☞ ✿ Tredie pintz dag ✿ Der apostlene som vaare i Jherusalem horde ath Samarie land hagde anammed Gudz ord/ da sende de Peder och hans did/ der de vaare bort farne da bade de for dem aff Samarie ath de motte faa den helligand Thi han vor icke en da kommen i nogen aff dem Men de vaare all enisste dopte i Jhesu Christi naffn/ Saa lagde Peder oc Joannes deris hender paa dem och de finge den helligand * Der Simon saa ath de finge den helligand naar apostlene lagde deris hender paa dem da bød han dem penninge oc sagde Giffuer mig oc den mact ath huilken ieg legger mine hender paa ath han maa och faa den helligand/ Da sagde Peder till hannem dine penninge være fordømde met dig/ thi dw menthe ath Gudz gaffue kan købis for penninge/ dw faar huerken lod eller deel i denne lærdom/ thi dit hierte ær icke ræth for Gud Tyck det ille ath vere och vent dig om fra din ondskaff och bed Gud om naade/ da kan det en ske at han forlader
Deutr. xxix dig dit hiertis tancke/ thi ieg seer at dw est bebunden i ondskaff och i beskhedz galle

Simon suarede oc sagde/ Beder for mig til Gud ath mig icke skeer noget aff det onde som i sagde der Peder och Joannes hagde der predicked och taled Gudz ord/ da ginge de til bage til Jherusalem/ och predickede i mange steder och byer i Samarien paa vegn Gudz euangelium

☞ ✿ Femte dagh paaske ✿ Gudz engild talede till Philippum oc sagde/ stat op oc gack synder paa til den vey som gaar ned fra Jherusalem til Gaza stad som er øde/ han stod op oc gik sin vey/ Saa møtte hannem en blaamand som vor gildet/ oc vor drotning Candaces foget i blaamendz land offuer alt hennis gotz oc stat/ han hagde vered i Jherusalem ath bede oc for da til bage igen oc sad i sin vogn oc leesde Esaiam prophete/ Gudz aand sagde til Philippum gak frem och holt dig til den vogn

Philippus løb frem oc horde hannem lese Esaiam oc sagde til hannem Forstaar du det du læff/ han suarede huorledis kan ieg det forstaa vden nogen lærde mig Saa bad han Philippum side op i vognen hoss sig/ han lessde da den

sted i scrifften/ Han er vdledt til døde som ith faar/ han tagde stille som ith lam gør for den som det klipper och lod icke sin mund op/ hanss dom er bort tagen i hans ydmyghed/ Huo kan vdsige hans fødelse thi hanss liff skall tageff aff iorden/ Gillingen sagde til Philippum ieg beder dig/ sig mig om hvad prophete han siger dette/ oc om han siger dette om sig selff eller om nogen anden Saa oplod Philippus sin mund oc begynte aff samme sted i scrifften ath predicke Jhesum for hannem Som de fore ath vegn da komme de til ith vand/ da sagde Gillingen see her ær vand/ hvad hindrer mig ath ieg ey maa døbes Philippus sagde/ Tror du aff alt dit hierte da maa det vel ske/ han suarede ieg tror at Jesus Cristus er Gudz søn/ saa bad han vognen holle/ de ginge bode ned i vandet/ oc Philippus døbte gillingen der de komme op aff vandet/ da tog Gudz engel philippum bort ath gillingen icke saa hannem mere/ men han for glad hen sin vey philippus bleff siden funden i Azothi stad/ der gick han om kring oc predickede euangelium i alle steder til han kom til Cesaream * ℥ Esaie liij

Niende Capittel

SAul vor en da optend met hodzel oc mord mod Gudz disciple/ thi gick han til preste hoffdingen oc begerde breff aff hannem til Jødernis menighed i Damasco stad ath han motte der gribe alle mend oc quinder som trode paa Gud oc føre dem fangne til Jherusalem Sancte Pauliss dagh Gala i

Som han for paa vegn oc kom mod Damascum Da kom der hastelige ith skin om hannem aff hiemmelen han fald ned paa iorden oc hørde en røst sige till sig Saull Saull/ hwi forfølger du mig/ han sagde/ Herre huo est du/ herren sagde Jeg er Jhesus som du forfølger/ Det er dig swart ath træde mod odden Han beuede oc gruede suarlige och sagde/ Herre hvad vilt du ath ieg skal gore. Gud sagde til hannem stat op oc gack i staden der skall dig sigis hvad du skalt gore

De mend som vaare met hannem stode oc vaare forferde thi de hørde en røst tale oc de saage ingen Saull stod op och

oplod sin øgen men han saa inted de toge hannem om handen och ledde hannem ind i Damascum/ der vor han i tre dage blind/ oc huercken od eller drack

Der vor en Gudz discipel i Damasco som hed Ananias/ Gud sagde til hannem i en syn Anania han suarede/ Herre her er ieg/ Gud sagde til hannem stat op oc gack i det stræde som kallis det rete oc spor i Jude huff ath en som kallis Saul aff Tarssen/ thi han beder nw (Saul saa oc i en syn ath der kom en mand til hannem hed Ananias oc lagde sin hand paa hannem ath han skulle see igen)

Ananias suarede/ Herre ieg hørde meget ont om den mand/ oc ath han giorde dine hellige tienere meget ont i Jherusalem/ oc han haffuer mact aff preste høffdingene ath gribe alle her i staden/ som kalle paa dit naffn Gud sagde til hannem igen Gack thi ieg haffner vdualð hannem til min redskaff oc bud ath han skall kundgøre mit naffn for konger oc hedninge oc for Jsraels folk/ och ieg skall vnderuise hannem huor meget han skall lide for mit naffn skyld

Ananias gick bort i huset och lagde sine hender paa hannem och sagde Saul min broder/ Gud sende mig til dig som obenbarede sig for dig paa vegn som du komst ath du skalt see igen oc opfylles met den helligand/ Saa falt det strax fra hans øgen lige som skæll/ oc han saa igen/ oc stod op oc døbtes der han hagde faaet mad da fik han styrke igen

Saull bleff nogre dage i Damasco hoff de disciple som der vaare och begynte strax ath predicke Jhesum Cristum i deris sinagoger ath han vor Gudz søn Alle som det hørde de gruede der faare oc sagde/ Er dette icke den som forfulde dem i Jherusalem som kallede paa det naffn/ Oc han kom oc der faare hid/ ath han skulle føre alle fangne till preste høffdingene som kalle paa det naffn/ Saul bleff mere styrcked met naade oc offuervant alle Jøderne som bode i Damasco oc beuiste ath Jhesus Christus er Gudz søn ✱ ☧

Nogen tid der effter ginge Jøderne til sammen i raad/ ath de ville sla hannem i hiell/ Saull fornam deris forrederi/

De toge vare paa portene dag och nat ath de kunde døde hannem/ saa toge disciplene oc wonde hannem vd offuer muren i en kurff om natten

Der Saull kom til Jherusalem da lagde han vind paa/ ath komme sig i selskaff met disciplene/ Men de ræddis alle for hannem oc trode icke ath han vor Gudz tienere Men Barnabas tog hannem oc ledde hannem til apostlene oc sagde dem huorledis han hagde seet herren paa vegn oc taled met hannem/ oc huor dristelige han hagde predicked i Damasco om Jhesu naffn Han bleff hoff dem i Jherusalem oc predickede frilige i Jhesu naffn/ oc disputerede fast mod Grekerne thi ville de slaget hannem i hiel/ der apostlene det fornumme da fulde de hannem til Cesaream/ oc lode hannem fare til Tarsen/ Den cristne menighed hagde da fred i alt Jødeland oc i Galileen/ och i Samarien/ och foregtis fast oc øffnede dem met god omgengelse i Gudz fruct oc opfyltes met den helligandz hugsualelse

Det skede der Peder gik alle vegne om i blant Gudz tienere/ da kom han oc til dem som vaare i Lydda der fant han en man hed Eneas som hagde ligget paa sin sotte seng i otte aar oc vor bort tagen/ Peder sagde til hannem Enea vor herre Jhesus Christus gør dig helbrede/ stat op oc red selff din seng/ han stod strax op Alle i Lydda och Sarona som saage ath han bleff helbrede de bleffue omwende til Gud. Der vaar en christen quinde i Joppa hed Tabita/ oc kallis dorcas hun giorde fult gode gerninger oc gaff gerne almisse/ hun bleff siug i de dage oc døde/ Der de hagde toed hende da lagde de hende i forstuen Der disciplene spurde at Peder vor i lydda som ligger hart hoff Joppa da sende de to mend til hannem oc bade at han ville vmage sig til dem Peder stod strax op oc gick met dem/ der han kom did da ledde de hannem i stwen. Alle enkerne stode om hannem oc græde oc visde hannem deris kleder oc kiortle som Dorcas giorde der hun vor hoff dem Peder viisde dem alle wd oc falt paa kne oc bad oc vende sig om till det døde legeme oc sagde Tabita stat op/ hun oplod sine øgen/ der hun saa Peder da sette

hun sig op/ Peder tog hende om handen oc reysfde hende op/ Saa kallede han Gudz tienere och enkerne ind/ och antworde dem hende leffuende dette spurde alle i Joppen och mange aff dem trode paa vor herre/ siden bleff Peder i mange dage i Joppen till en skomageris som hed Simen.

Tiende Capittel

DEr vor en mand i Cesarea hed Cornelius oc vor en hoffuitz mand aff valland/ han vor gudfryctig oc alle i hans huff Han gaff folked megen almisse oc bad stedsse till Gud/ han saa obenbarlige i en syn Gudz engil komme ind till sig der klocken vaar ved ni och sagde till hannem Corneli/ Han bleff rædt och saa paa hannem oc sagde Herre hvo est du han suarede/ dine bøner oc almisser komme for Gud dig til hugkommelse sent strar bud till Joppen och lad hente Simon hid som kallis Peder han er till herberis met en skomagere som kallis Simen oc bor hoff haffuit/ han skall sige dig huad du skalt gøre/ Der engelen for bort som talede till hannem/ da kallede han to aff sine suene oc en gudfrectig krigz mand som varede paa hannem oc sagde dem alting oc sin vilge oc sende dem saa til Joppen Om anden dagen som de vaare paa vegn mod staden Da gik Peder op paa loffted at bede der klocken vaar ved sex/ der han hungrede oc ville æde oc de redde mad/ da falt han i søffn och saa hiemmelen oben oc it kar komme ned til sig som it stort linklede bundet tilsammen i alle fire hiørne oc det kom aff hiemmelen til iorden vdi huylket vaare alle honde diur som er paa iorden/ och ville diur och fule som er i lucten Och en røst sagde til hannem Peder stat op oc slacte her aff oc ædh/ Peder sagde/ Ney herre ingeledis thi ieg od aldrig noget almindeligt eller vrent røsten sagde till hannem igen/ Det som Gud gjorde rent det skalt du icke kalle almindeligt/ Dette skede tre gonge/ Saa bleff kared optaget i hiemmelen igen

Der Peder tuyslede ved sig selff huad syn det skulle være som han hagde seet/ Da komme de bud for dørren som

Cornelius hagde vdsent oc spurde huor Simen bode/ De kallede en vd til dem oc spurde om Simon som kalledis Peder laa der til herberis/ der Peder saa tenckte paa den syn som han saa/ da sagde aanden til hannem See der ere mend oc sporge ath dig stat op och gak ned och folg dem och twill inted thi ieg sende dem hid Peder gik ned til mendene som Cornelius hagde vdsent oc sagde till dem/ Jeg er den som i sporge ath/ huad ville i mig/ de sagde En hoffnitz mand som heder Cornelius och ær en retnis mand och frøcter Gud oc haffner ith got røcte aff alt Jødiske folk Gudz engild bad hannem lade hente dig til sit huff oc hore nogre ord aff dig/ saa tog Peder dem ind i herber met sig Om anden dagen gik Peder met dem/ der ginge och nogre aff Guds tienere aff Joppen met hannem oc komme om anden dagen til Cesaream/ Cornelius bide effter dem oc kallede sine venner och slectinge till sig Der Peder gik ind da kom Cornelius mod hannem oc falt ned oc bad til hannem/ Peder oprensde hannem oc sagde/ stad op Jeg er oc ith menniske/ saa gik han ind och talede met hannem oc fant der mange til hobe thi sagde han til dem J vide vel ath det ær mod vor low at en Jøde haffner omgengelse eller gaar til vdlendinge men Gud vndervisde mig ath ieg skal icke sige noget mennniske ath vere wrent eller almindigt/ thi kom ieg hid strax der ieg vor kalled/ oc spor ieg eder ath for huad sag i kallede mig.

Cornelius sagde/ fire dage siden sad ieg fastendis til denne time/ oc der klocken slo ni bad ieg i mit hus J det stod der en mand for mig i skinnende kleder oc sagde Corneli din bøn er hørd oc Gud kommer dine almisser i hw/ thi sent dine bud till Jopen/ och lad kalle hid til dig en heder Simon som kallis Peder han ær til herberis met Simen skomagere hos stranden/ han skal sige dig huad dw skalt gore/ thi sende ieg did strax bud oc du giorde vell at du komst hid Gud skal vere vort vidne ath wii ære nw hær alle til stede ath wi ville høre alt det Gud haffner befalet dig.

Peder oplod sin mund och sagde Jeg fornemmer i sandhed ath Gud seer icke til nogens persone/ men blant alle folk

teckis de hannem som fryckte hannem oc gøre retferdighed/ I vide vel huad ord Gud vdsende till Israels folk oc bebød dem fred ved Jhesum Christum som ær herre offuer all ting.

☞ ✿ Anden dag paaske Rom ij Ephe vi Col iij

✿ I vide oc vel selffue ath Gudz ord ær predicket i alt Jødeland oc begyntis i Galileen effter doben som Joannes predickede/ oc huorledis Gud salwede samme Jhesum Christum aff Nazaret met den helligand och stor krafft/ huylken som gik om kring oc giorde mange vel gerninger oc helbredde alle/ oc dem som vaare besatte met dieffuelskaff/ thi Gud vor met hannem/ Oc wii ære vidne til alle de ting han giorde i Jødeland oc i Jherusalem/ huilken de hengde paa kaarsset oc i hiel sloge

☞ ✿ Anden pintz dag

✿ Gud opreysde hannem den tredie dag/ oc obenbarede hannem dog icke for alt folket men for os oc dem som for vaare vdualde aff Gud at bere vidnesbyrd der om/ som ode oc drucke met hannem siden han vor opstonden aff døde Och han bød off ath predicke och vidne for folket/ ath han er skicked aff Gud til ath døme leffuendis och døde Alle propheter

Hiere xxxi Michee vij

bere vidne om hannem at alle som tro paa hannem skulle faa affløsning aff deris synder i hans naffn ✱ ⅔

Men Peder saa talede da kom den helligand offuer alle som hørde hans predicken/ Jøderne som trode oc vaare did komne met Peder/ dem forundrede der paa at den helligandz gaffue vor oc vdgiffuen paa hedninge/ oc de hørde dem tale atskillige tungemaal/ och loffue Gud/ Da sagde Peder till dem/ kan och nogen forbinde at disse skulle icke døbis i vand som haffue vntfanget den helligand lige som wi/ Saa bød han dem at døbis i vor herriss naffn ✱ ⅔ Saa bade de hannem ath han ville bliffue hoss dem nogre dage

Ellefte Capittel

DE Apostle oc brødre som vaare i Jødeland hørde ath hedningene anammede Gudz ord Der Peder kom til Jherusalem igen da trette de med hannem som vare aff

omskerelsen oc sagde Hui gik du til dem som vaare w omskaarne oc od met dem.

Da begynde Peder ath sige dem all ting fra det forste/ oc sagde Jeg vor i Joppe stad oc bad/ oc bleff tagen i en aandelig syn/ oc saa it kar som ith stort linklæde met fire hiørne komme ned aff hiemmelen til mig Der ieg saa paa det. da fornam ieg ath der vaar aff alle fire føtte diur och beest i det som ære paa iorden oc fule aff lucten/ oc ieg hørde oc en røst sige till mig Peder stat op slacte och æd/ Jeg suarede herre ney ingelunde/ Thi ieg od aldrig noget wrent eller almindeligt/ røsten sagde til mig igen aff hiemmelen/ Du skalt icke sige ath det er wrent som Gud giorde rent dette skede tre gonge saa bleff det optaget i hiemmelen igen

J det komme tre mend i huset som ieg vor och vaare vdsende til mig aff Cesarea/ oc den helligand bad meg følge dem och twile inted/ och ser brødre fulde mig Vii ginge ind i en mandz huff/ oc han sagde off ath han hagde seet Gudz engil i sit huff som stod oc sagde til hannem Sent nogre mend til Joppen oc lad hente Simon til dig som kallis Peder han skal sige dig ord huerledis du och alle i dit huff skulle bliffue salige/ Der ieg talede for dem da kom den helligand ned i dem lige som han giorde før i off/ Da kom ieg de ord i hu som vor Herre før sagde Johannes døpte i vand/ men i skulle døbiff i den helligand fordi gaff och Gud dem saadan naade som han gaff off der wi trode paa Jhesum Christum Huo vor ieg at ieg kunde staa mod Gud/ der de hagde dette hørd da tagde de stille oc ærede oc loffuede Gud oc sagde Gud gaff oc hedninge bedring til det euige liff

De som vaare atspridde for den forfølgelse som vor giort mod de cristne oc for Staffens død/ de fore ind i Phenicen Cipren oc i Antiochen De sagde Gudz ord for ingen vden al eniste for Jøderne Der vaare nogre aff Cipren och Cirenen/ der de komme ind i Antiochen da talede de til Grekerne oc predickede Jhesum Christum for dem/ oc Gudz mact vor met dem Der bleffue mange omwende til Gud och trode paa hannem

Dette rocte kom til de cristne som vaare i Jherusalem/ Saa vdsende de Barnabam at han skulle gaa til Antiochen der han kom did oc saa Gudz store naade da bleff han glad oc rodde alle at de skulle bliffue fast i deris gode hiertis mening oc tiene Gud Barnabas vor en god mand fuld aff den helligand och troen/ oc meget folk omwendis til Gud

Barnabas for til Tarsen at lede effter Pouel der han fant hannem da fulde han hannem till Antiochen der bleffue de ith helt aar hos de andre som trode/ och lærde meget folk Gudz vilge/ och Gudz disciple och tienere kalledis først cristne i Antiochen

J de dage komme der nogre propheter til Antiochen aff Jherusalem och en aff dem som hed Agabus sagde dem met den helligandz naade at der skulle komme snar dyr tid oc hunger offuer all verden som det oc skede der Claudius vor keysere/ Da sette disciplene dem fore ath de ville huer effter sin formue sende de brødre noget til hielp som vaare i Jherusalem/ huilked de och giorde och sende det til deris forstondere met Barnaba oc Pouill

Tolfte Capittel

☞ ✿ Apostlenis oc S Pederss oc Pouells dag.

DEn samme tid lod kong Herodes fange mange cristne/ oc i hiel slo Jacob Joannis broder met it suerd/ Der han saa at det tectis Joderne da ville han oc gribe Peder oc det vaar om paaske tide/ Der han wor greben da lod han sette hannem i fengsel/ och befol sexten krigz knecte oc fornare hannem/ at han ville ledt hannem for folket effter paasken/ Peder bleff fornared i fengselet och alle cristne bade stedsse for hannem til Gud/ Der Herodes skulle framled hannem/ Da soff Peder samme nat mellem to knecte och vor bunden i to iern lencker och torn vocterne vaare for dørren ath fornare fengselet

Gudz engel kom oc stod hoff hannem/ oc der bleff ith stort skin i torned/ han støtte Peder i siden oc vacte hannem op och sagde stat snart op/ saa falt lenkerne aff hans hender/

Engelen sagde/ giorde dig oc drag dine sko paa/ han giorde oc saa Engelen sagde igen tag dine kleder paa dig och følg mig/ saa gik han vd oc Peder fulde hannem/ Dog viste peder icke at det vaar vist som engelen giorde Men han mente at han saa det i en syn der de hagde gonget gennem det første oc andet fengsel/ da komme de til en iern port som vor mod staden/ han lodz selff op for dem/ oc de ginge i gennem ith strede/ saa for engelen fra hannem/ Peder kom da til sig selff igen och sagde/ Nw vid ieg till visse ath Gud sende sin engil hid ath frelse mig aff Herodis hand och aff all Jødernis onde act *

Der han dette besindede/ da kom han til Maries Hansis moders huff som hed Marcus til sit til naffn der vaar mange forsamblede at bede/ Der Peder banckede paa dørren da gik en pige vd som hed Rode at hun skulle høre huo der vor/ Der hun kende Peder paa sit maal da bleff hun saa glad at hun lod icke dørren op men hun løb hastelige ind til dem oc sagde Peder staar for dørren De sagde til hende du raff och liuer/ hun sagde hardt ia ath han vor der/ de suarde det ær hans engil/ Peder banckede fast igen/ der de lode op da saage de hannem oc forundrede alle der paa/ Peder tegnede dem met sin hand at de skulle tige/ Saa sagde han dem huorledis Herren ledde hannem aff fengselet oc bad at de skulle sige Jacob oc de andre cristne brødre det/ Saa gik han fra dem bort til en anden sted

Der det dagedis bleff der stor bekømrelse blant vecterne for de viste icke huor Peder vor Herodes lod lede effter hannem/ der han fant hannem icke da lod han forhøre vecterne oc sette dem i fengsel/ Saa for han ned aff Jødeland til Cesaream och bleff der Han vor wred paa dem aff Tirien och Sidonen/ thi komme de endrectelige til hannem oc beddis raad aff hans kammer mestere som hed Blastus oc begerde fred aff kongen thi de hagde deris næring och føde aff hans land Kongen sette en steffne dag met dem och førde sig i kongelige kleder oc sette sig paa domstolen oc talede til dem/ Almuen robede och sagde det ær Gudz røst oc icke

menniskiff Gudz engel slo hannem strax ned for han gaff icke Gud den ære/ oc orme ode hannem at han døde. Vor herris ord formeredis och vorte fast Barnabas och Pouil fore til Jherusalem igen oc antuorde dem den hielp som de hagde anammed/ och toge Hans met dem som hed Marcus til sit til naffn

Trettende Capittel

DEr vaare nogre cristne i Antiochen som vaare propheter oc doctere som vor Barnabas oc Simon den sorte oc Lucius aff Cyrenen/ och Manahen som vor opfød met kong Herodes och Pouil/ De tiente herren och fastede/ da sagde den helligand till dem Vduelger mig Barnabam oc Pouil til den gerning som ieg kallede dem/ Der de hagde fasted och bedet da lagde de deris hender paa dem/ oc lode dem fare deris vey De vaare vdsende aff den helligand och ginge til Silenciam och seglde der fra till Cypren/ der de komme till Salamine stad da forkynde de Gudz ord i Jødernis Sinagoge och de hagde Hans til en med tienere

Der de komme offuer øen til Paphon stad/ da funde de en falsk prophete som vor en Jøde och en trold karl och hed Bariesw han vor hoff en landz foget som hed Sergius Paulus/ och vor en fornømstig mand/ han lod kalle Barnabam och Pouill til sig och begerde ath høre Gudz ord aff dem Men Elymas som kalledis trold karll/ han stod emod/ oc ville omwent fogeden fra troen Saul som kallis Pouill fuld met den helligand saa paa hannem oc sagde O du dieffuels søn fuld met bedrageri oc snig/ all retferdighedz fiende/ dw vilt icke afflade ath fornende vor herris veye/ See Gudz heffn skal komme offuer dig/ oc dw skalt bliffue blind och icke see soll til nogen tid/ han bleff strax blind och gik omkring och bad ath nogen ville lede hannem ved handen/ der fogeden det saa da trode han/ och forundrede paa Gudz lerdom.

Der Pouill och de som met hannem vaare seglede fra Papho till Pergen i Pamphilie land da for Hans fra dem

till Jherusalem igen och de vandrede i gennem rigene fra Pergen och komme till Antiochen i Piside land och ginge ind i Sinagogen en sabbat oc sade der/ Der lowen och propheterne vor læsde i Sinagogen da sende de ypperste aff Joderne bud till dem oc sagde/ J mend och brødre haffue i nogen tale eller lærdom i eder ath lære folket met da siger till.

Da op stod Pouil oc gaff dem tegen met sin hand ath de skulle tige/ han sagde/ J Israels mend oc alle som frøcte Gud hører/ Dette folkis Gud vdualde vore forfedre/ oc ophøyde vort folk der de vaare fremmede i Egipten/ oc ledde dem der aff met sin store mact/ oc Gud leed deriff onde seder i ørken ved fyrretiue aar och han fordreff siu honde folk i Canaan land oc skiffte deris land blant disse/ Oc de vaare siden i fire hundrede oc halff tredye sinff tiue aar vnder dommere ind til Samuels prophetis tid/ Der effter bade de om en konge/ oc Gud gaff dem Saul til konge i fyrretiwe aar som vor Cis søn aff Beniamins slect/ Der han vor aff sat/ da fik han dem Dauid til konge/ om huilken han vidner oc siger/ Jeg fant Dauid Jesse søn en mand effter mit hierte han skal gøre al min vilge Exodi. i capite Exodi. xiij Exodi. xvj ca. Josue xiiij ca Judic iij capi.

Oc Gud lod Jhesum Israels frelsere fødes aff hanss slect som han før loffuede der Joannes predickede om penitentz oc bodz dob for Israels folk før Jhesus kom/ Men der Joannes hagde fulkommed sin tid/ Da sagde han/ huem mene i ath ieg er/ Jeg er icke den som i mene at ieg skulle vere/ Men den skall komme effter mig hueff sko tuenge ieg er icke verdig ath løse Mat iij Mar j Luc iij Joan j

✿ J mend och brødre Abrahamss slectz sønner disse salighedz ord ære sende til eder/ oc til alle blant eder som frøcte Gud/ De som bode i Jherusalem oc deris høffdinge kende hannem icke/ thi fulkommede de propheternis tale som læsis alle sabbater/ och dømde hannem til døde for vden all dødelig sag/ oc begerde aff Pilato ath han skulle sla hannem i hiel/ Der de hagde fuldkommet alle ting som vaare screffne om hannem/ da toge de hannem aff korsset oc lagde hannem i en graff och Gud opreyste hannem aff døde/ och han vor ✿ Tredie paske dag Matthe xxvij Marci xv cap. Joan xix

siden seet i mange dage aff dem som før fulde hannem aff
Galileen til Jerusalem/ oc de ere hans vidne for alt folked
Oc wi bebude eder at Gud haffuer fuldkommet det løfte till
eder och off eder sønner/ som han før loffuede vaare forfedre/
i deth at han opreyste Jhesum aff døde *

Psalm ij Det er screffuit i den anden psalm. Du est min søn ieg
fødde dig i dag At Gud opreyste hannem aff døde det er at
han skall icke mere komme til nogen forkrenkelse/ det sagde
han saa Jeg vil giffue eder de hellige ting som dauid trode
Thi sagde han oc en anden sted Du skalt icke tilstede at
din helligste skal see forkrenckelse Der dauid bleff gammild
da døde han effter Gudz vilge/ oc bleff iordet hoff sine for-
fedre oc bleff raadned Men Jesus som Gud opreyste han
saa ingen raadnelse

Thi skulle i alle vide J mend oc brødre at eders synders
forladelse bebudis eder wed hannem Och ath alle som tro
paa hannem skulle bliffue salige i alle ting som de kunde icke
før bliffue salige ved Mosi lou Seer fordi vell til ath det skal
icke hende eder som sagt er i propheterne / Seer i foractere
i skulle forundre oc forfare thi ieg gør en gerning i eders
dage huilken i icke tro om nogen siger eder det

Der Joderne ginge aff Sinagogen / da bade hedningene
Apostlene ath de ville lære dem Gudz ord mellem søndagene
Der almuen vaar atskild da fulde mange Jøder oc gudfrøctige
met Pouill oc Barnabas / Oc de bade dem bliffue stadige
i Gudz naade

☞ ✿ Søncker-dagen ✿ Den neste sabbat der effter kom meste parten aff
folked i staden til hobe at høre Gudz ord/ der Joderne saa
skaren da bleffue de optende met auind och sagde mod det
som pouil lærde oc de straffede oc bespottede hanss ord/ da
toge pouil oc Barnabas dristelse till dem och sagde Oss burde
først ath sige eder Gudz ord Men effter thi ati fordriffue det
och døme eder selffue wuerdige til det euige liff da ville wii
omwende oss til hedninge som Herren bød oss Jeg sette dig
til hedningenis liuss ath dw skalt vere en frelsere till iordenss
ende. Der hedningene dette hørde / da bleffue de glade oc

ærede Gudz ord/ alle som vaare vdualde til det euige liff de trode/ oc Gudz ord sagdis offuer alt riget Joderne til eggede erlige oc gudelige quinder och de ypperste mend i staden at de giorde opreyffning oc forfølning mod Pouil oc Barnabas oc dreffue dem aff deriff egn/ Apostlene sloge deris føders støff mod dem och fore till Iconium/ disciplene bleffue fulle aff glede och den helligand * ⁜

Fiortende Capittel

DEt skede at de ginge ind i Jødernis Sinagoge i Iconii stad/ oc talede der Gudz ord saa ath mange aff Jøderne och Grekerne trode/ Men de Jøder som icke trode de opreyffde hedningenis hw oc sind mod Apostlene/ de bleffue der dog lenge oc arbeyede dristelige i Euangelio met Herrens hielp/ Oc han gaff sin store naadis ord vidneffbyrd och giorde vnderlige tegen ved deris hender/ Menigheden bleff tuedractig i staden thi somme holle met Jøderne och somme met Apostlene.

Saa bleff der opløb mellem hedningene oc Jøderne oc deris høffdinge/ for de ville forfølget oc steneð Apostlene/ Der de det fornøme/ da flyde de bort i Listren oc Derben som ære to stæder i Liconie land/ der predickede de Euangelium alle vegne i de land som der om ligge/ Der sad en mand i Listren som hagde vered halt siden han vor fød oc gik aldrig/ han hørde Pouill tale/ Pouil saa paa hannem och merckte ath han trode och ath han skulle bliffue sund/ Thi sagde han høyt stat op paa dine føder han stod strax op oc gik Der almuen saa det som Pouil giorde Da robede de høyt paa Lichaoniske maal oc sagde/ Her komme Guder ned til off i menniskis ligning/ Saa kallede de Barnabas Jupiter oc Pouil Mercurius for han holt ordet/ Jupiters prest som bode for staden førde øxen oc krantze for dørren oc ville offred met almuen til dem

Der Apostlene Barnabas oc Pouil det hørde/ da slede de deris kleder sønder oc løbe blant folket oc robede oc sagde

I mend hui gøre i dette/ wi ære oc saa dødelige mennisfe som i Oc wii predicke for eder ati skulle omuende eder fra disse forfengelige ting och bede til den leffuende Gud som
psalme skaffte hiemmel oc iord oc haffuit oc alt som er i dem/ Han
cxlv tilstedde ath alle hedningene ginge i deris egne veye i de
Apoca. framfarne tider/ han beuiste och da ath han vor till/ met de
xiiii velgerninger som han gaff alle aff hiemmelen/ met regn grøde oc fructsommelige tider/ oc opfylte vore hierte met glede mad och føde/ der de dette sagde da kunde de neppelige aff stille almuen ath de skulle icke offre til dem

Her offuer komme nogre Jøder aff Antiochen och Iconien
ii. corin xi oc opreyste almuen ath de steneде Pouil och droge hannem aff staden/ oc mente ath han vaar død/ der Gudz tienere komme vd til hannem/ da stod han op oc gik ind i staden igen Om anden dagen gik han oc Barnabas til Derben/ der de hagde predicked euangelium i samme stad oc lært mange/ da fore de til Listren och Iconien och Antiochen igen/ och stadfeste Gudz tienere i troen/ och raadde dem ath bliffue stadige i hende och sagde Oss bør alle ath gaa ind i Gudz rige med megen modgong/ Der de hagde fasted oc bedet da skickede de prester i huer forsambling met menighedens samtøcke/ oc befole dem vor herre som de trode paa

Der de hagde gonget gennem Pisiden komme de til Pamphilien/ Der de hagde predicked i Pergen/ da fore de til Attalie stad och seglde der fra till Antiochen/ Der finge de Gudz naade til de gerninger som de fuldkommede Der de vaare did komne oc hagde forsambled de cristne/ da sagde de dem huad Gud hagde giort med dem Och at han hagde opladet troenss dør for hedningene/ Siden bleffue de der lang tid hoss Gudz tienere

Femtende Capittel

Gal. ii DEr komme nogre aff Jødeland oc lærde Gudz tienere oc sagde vden i omskeriff effter Mosi lou da kunde i icke bliffue salige/ der fore bleff der stor twedract och trette blant

dem oc Pouel oc Barnabas sagde der hart emod saa sticke de ath Pouil och Barnabas oc nogre flere aff dem skulle fare til Jherusalem til Apostlene oc presterne ath tale om samme sporsmaal/ de cristne fulde dem vd paa vegn Siden ginge de i gennem/ Phenicen oc Samarien oc sagde dem om hedningenis omuendelse/ oc giorde alle Gudz tienere der met stor glede Der de komme til Jherusalem/ da bleffue de vel vndfangne aff Apostlene och presterne och aff alle cristne/ saa sagde de dem huad Gud hagde giort wed dem/ Da stode der nogre op aff phariseerne som for hagde trod och sagde ath dem burde ath omskeris oc bøde ath holde Mosi lou/ Saa ginge Apostlene oc de elste til hobe ath forfare om samme erende

Der de hagde lenge trettet der om da stod Peder op och sagde til dem/ Kere mend oc brødre J vide ath i de forledne dage da vdualde Gud blant oss ath hedningene skulle høre euangelium aff min mund oc tro/ Gud som kender alle hierte bar och videndis byrd oc gaff dem den helligand lige som oss/ och giorde inted skell mellem oss och dem/ men han giorde deris hierte rene wed troen/ hui friste i Gud/ och ville legge den byrde paa Gudz tieneris halff som hverken vaare forfedre eller wii kunde bere Men wii tro ath wii skulle bliffue salige ved vor herris Jhesu Christi naade lige som de All menigheden tagde och hørde at Pouil oc Barnabas sagde dem de vnder och tegen som Gud hagde giort blant hedningene ved dem

Der de saa tagde/ da sagde Jacob J mend oc brødre hører mig/ Peder sagde eder huorledis Gud hade først søgt ath tage sig ith folk aff hedningene i sit naffn som propheternis ord och lyde som screffuit er Jeg skal her effter komme igen/ Amos ix
oc opbygge Dauidz bolig som er ned falden/ oc detz fald skal ieg opbygge/ oc oprette det igen Ath de andre mennische skulle at spørge herren/ Och alle hedninge skulle atspørge Herren/ och kalle paa mit naffn siger Herren som giorde alting/ Gud viste sine gerninger aff ewig tid Thi beslutter ieg och siger at ingen skall fortørne de hedninge som omuendis til Gud/ Men der skall screffuiss til dem at de holle dem aff alle affguderi

och aff horeri och aff selff dødt/ och aff blodz vdgydelse som Moses bød i gammell tid/ huilked oc nu predickis och læsiff huer sabbat i Sinagogen i alle steder

Da tectis det Apostlene oc de elste oc alle cristne ath de ville vdvelge nogre mend och sende dem till Antiochen met Pouil och Barnaba/ saa vdvalde de Judam som kallis Barsabas til sit til naffn oc Silam som vaare tho aff de beste mend blant brødrene och finge dem breff met dem saa lydendiff

Vii apostle prester oc brødre hilse vaare brødre aff hedningene som ære i Antiochien/ Syrien oc Cilicien Effter thii ath wii hørde at nogre aff vaare vdginge fra oss/ och fortørnede eder met ord och besmittede eders siele oc bøde eder ati skulle omskeris och holde lowen huilket wii hagde icke befaled dem/ Thi tocte oss gaat vere men wii vaare her alle forsamblede at wii sende nogre vdualde mend til eder met vaare elskelige brødre Pouil oc Barnaba som tit vdsette deris liff for vor herris Jhesu christi naffn skyld/ oc wi sende Judam oc Silam met dem som skulle sige eder det samme met ord Det teckiff den helligand. och oss ath wii skulle icke legge nogen byrde paa eder vden de som ere nøttelige/ som ær ath i skulle holde eder fra affguders offer/ oc aff blod/ oc aff selff død/ oc aff horeri Holde i eder aff disse stucke da gøre i vel/ her met farer alle vel

Disse mend fore fra dem oc komme til Antiochen och kallede alle cristne til hobe oc finge dem breffuit/ der de hagde det læst da bleffue de glade aff den hugsualelse/ Judas och Silas vore propheter/ de stadfeste och trøstede brøderne met mange ord/ der de hagde væred hoss dem nogen tid/ Da lode de dem fare til Apostlene igen met fred/ Silas tectis ath bliffue der

Oc Judas for ene till Jherusalem igen Men Pouill oc Barnabas towede i Antiochen met flere andre och predickede Gudz ord Nogre dage der effter sagde Pouil til Barnabam/ lad oss reysse til bage igen til alle de steder som wii haffue før forkyndet Gudz ord oc søge vaare brødre der och see

huor det gaar dem Barnabas raadde at de skulle tage Hans met dem som hed Marcus til sit til naffn/ Men Pouill ville icke at han skulle følge/ thi han for før fra dem i Pamphilien och bleff icke hoff dem ath predicke/ Der bleff saa stor trette mellem dem der om ath de athskildis der fore/ oc Barnabas seglde til Cipren oc tog Hans met sig oc Pouil tog Silas met sig/ oc broderne befole hannem i Gudz naade siden for han gennem Syrien oc Celicien oc stadfeste all cristen menigheden der

Sextende Capittel

POuill kom til derben och siden til Listren der vor en discipell som hed Timotheus/ en Jøde quindis søn som trode Men hans fader vor en Greker/ den gaffue Gudz tienere gaat rocte som vaare i Listren oc Jconien/ den ville Pouil haffue hoff sig/ thi anammede han hannem oc lod hannem omskære for Jødernis skyld som vaare i samme steder/ thi de viste alle ath hans fader vor en greker/ Der de ginge blant stederne/ Da bade de dem alle holle den lerdom som Apostlene och de elste i Jherusalem hagde skicked och beslutted/ De cristne stadfestedis fast i troen oc bleffue daglige flere

Der de reysde gennem Phrigien oc Galatie land/ da forbød den helligand dem ath predicke i Asia/ thi fore de til Misiam/ oc ville fared til Bithiniam/ men den helligand lod det icke til/ der de hagde fared gennem Misiam komme de til Troadem/ Der saa Pouill en syn om natten/ der stod en mand aff Macedonien/ oc bad hannem oc sagde/ kom til Macedonien och hielp off der han hagde seet samme syn Da redde wi off oc fore strax til Macedonien/ thi wi vaare visse paa at Gud hagde kalled off did at predicke dem euangelium/ der wii seglde fra Troaden komme wii vor rette kaaff til Samotracen/ oc om anden dagen til Neapolim/ oc siden til Philippen som er den ypperste fri hoffuit stad i Macedonien/ och bleffue i samme stad nogre dage Om sabbaten ginge wii

vd til vandet som mand pleyde ath bede/ der sade wii oc talede met quinderne som der vore forsamblede

Der vor en quinde hed Lydia en purpur kremerske aff Tyatire stad/ som tiente Gud Herren oplod hennis hierte ath hun skulle giffue act paa det som Pouil sagde/ Der hun vor døpt och alle i hennis huff/ da bad hun off oc sagde Er det saa at i mene at ieg trer paa vor herre da gaar ind i mit huff och bliffuer der oc hun nødde off ind met sig

Det stede der wii skulle gaa vd ath bede/ da møtte off en pige som hagde en spaa aand hun gierde sine herrer stor baade met sin spaadom/ hun fulde altid effter Pouil och off oc robte oc sagde/ disse mend ere den alsommectiste Gudz tienere oc bebude off salighedens veye/ dette gierde hun mange dage Pouil tog det til mostycke oc vende sig om oc sagde till aanden ieg binder dig aand i Jhesu Christi naffn at du far vd aff hende/ oc hun for strar bort

Der hendis herrer saage ath deris baadiff hoeb gik bort der fore/ da grebe de Pouil och Silas och droge dem paa markeded for raadet och de øffuerste och sagde Disse mend forvilde vor stad/ thi de ere Jøder oc forkynde de bud oc seder som off icke sømmer at anamme eller holle/ thi wi ere Rommere/ Alt folked opreysde sig mod dem/ och raadet slede deris klæder sønder oc bøde ath de skulle hustrugis/ der de hagde giort dem megen plaue/ Da kaste de dem i fengzel/ oc bøde torn vocteren at han skulle forvare dem met stor flit/ der han fik saadan befalning/ Da kaste han dem ned i det nederste fengzel/ oc sette deriff been i en stock

Pouill oc Silas bade oc loffuede Gud om midnatiff tide/ och de andre fenger hørde det/ saa bleff der strar ith stort iordskelf/ saa ath grunduallen paa torned gik sønder/ J det bleff dørrene obne/ oc alle deris fengzel løsdiff Torn vocteren vognede op och saa dørrene obne saa drog han sit sverd/ oc ville stunget sig self i hiel/ thi han mente ath fongerne hagde bort flyt/ Da robte Pouil och sagde/ gør dig selff icke ont/ thi wi ere hær alle sammen Han hente liuff oc kom snart igen oc bewede och skalff/ han falt ned for Pouels oc Siles

føder saa ledde han dem vd oc sagde/ J herre hvad skal ieg gøre ath ieg kan bliffue salig de svarede/ tro paa Jhesum da skalt du oc alle i dit huff bliffue salige/ De talede Gudz ord for hannem oc for alle som vaare i hans huff Han tog dem ind i samme time om natten oc tode deriff saar/ oc bleff strax døbter och alle hans tienere/ han gaff dem mad oc dricke i sit huff/ oc gledde sig at han oc alle i hans huff trode paa Gud

Der det vaar dag/ da sende raadet bud till torn gemmeren oc sagde Lad de mend løff oc lad dem gaa han sagde til Povild/ raadet sende mig bud at ieg skal lade eder løff thi gaar nu wd och farer i fred/ Povil svarede Raadet lod hustruge off obenbare vden sag/ oc satte off i fengsel alligevel at wi ere Rommere och nw ville de hemmelige lade off løff ney icke saa/ men lad dem selffue komme oc lade off løff/ Dette sagde budene til raadet/ der de hørde at de vaare Rommere da fractedz de/ oc ginge did oc forbade dem/ oc ledde dem vd och bade at de ville gaa aff staden/ Saa ginge de aff fengzelet bort til Lydiam/ der de hagde der taled met Gudz tienere/ oc hugsvaled dem da fore de framdeliff.

Søttende Capittel

DEr de hagde fared gennem Amphipolim och Appolonien komme de til Tessalonikē der vaar Jødernis Sinagoge Povil gik ind til dem som han pleyde ath gøre och sagde dem aff scrifften i tre sabbater/ och forklarede oc bevisde ath Christus burde ath lide død/ och opstaa aff døde/ han sagde och/ Han er den Jhesus Christus som ieg bebuder eder/ Somme aff dem trode och gaffue dem till Povil oc Silas oc mange andre gudelige Greker och en stor part aff de ypperste quinder Men de vantro Jøder optendeff met awind och toghe nogre onde mend och løse skalke til dem/ oc giorde ith opløff i staden/ Der almwen vor sambled/ da sloge de paa Jasons huff oc ville drage dem vd for folked/ der de funde dem icke da droge de Jason och nogre andre Gudz tienere for raadet oc sagde Disse mend forvilde all verden

nw komme de oc hid och denne Jason tog dem ind til sit Och de sige alle mod keysserens bud oc at der er en anden konge som kalliss Jhesus/ her met oprøysde de almwen/ der raadet dette hørde/ da toge de borgen aff Jason oc lode de andre gaa

Strax om natten sende de cristne Pouil och Silas till Berrhoeam der de komme did da ginge de i Jødernis Sinagoge/ och de ypperste i Tessalonien anammede Gudz ord met al vilge/ och søgte daglige i scriften om det hagde sig saa/ och mange trode aff dem/ oc dessligest fult erlige quinder oc mend aff Greken

Der Jøderne i Tessalonien hørde ath Pouil predickede Gudz ord i Berrhoea da fore de did och oprøysde almwen der Gudz tienere sende Pouil strax bort och han gik til haffuit/ Men Silas och Thimotheus bleffue der/ de som fulde Pouil de ginge met hannem til Athenas der de fore til hage da befol Pouill dem at sige Silas oc Thimotheo ath de skulle snart komme til hannem

Der Pouill tøffuede dem i Athenis/ da bleff hans aand forhasted i hannem der han saa ath alle i staden dyrkede affguder/ Saa disputerede han hordelige mod Jøderne oc Grekerne i Sinagogen/ och daglige paa torffuit met dem som komme vforuandis der til Nogre Epicurer oc Stoiker Philosopher trette och met hannem/ somme sagde huad vill denne squaldere sige Andre sagde han syneff ath vere nogre ny Guders forkyndere/ thi han kyndede dem Jhesum oc opstandelsen De toge oc ledde hannem til raadhused oc sagde til hannem/ mue wi icke vide huad ny lerdom det er som du taler om/ du siger noget nyt for vaare ørn Thi ville wi och vide huad det betyder/ Alle Athenienser oc fremmede klerke som der laage giorde all deris flit der paa/ at de kunde sige oc høre noget nyth

Pouill stod mit paa raadhuset/ oc sagde J mend aff Athenis Jeg seer ati ere moren alle sammen vantro Thi ieg gik om i staden oc saa eders Guders tieniste/ oc fant ith altere paa huilked der staar screffuit den wkende Guds altere/

den Gud i dyrcke och icke kende hannem forkynder ieg eder Gud som skaffte verden och alt deth som ær i hende/ Han ær en Herre offuer hiemmel oc iord/ thi bor han icke i de tempel som ære bygde met hender/ Han dyrckiff icke helder met menniskis hender/ thi han haffuer ingen behoff/ men han giffuer alle liff oc aand oc alt det de haffue behoff/ Han gierde alle menniske aff ith blod/ at de skulle bo paa all iorden Han beslutte alle deriff tider Oc skickede huer lenge de skulle leffue ath de skulle atspørge Gud/ om de ellerff kunde føle oc finde hannem/ Han ær icke langt fra huer aff off/ thi wi haffue liff oc siel aff hannem/ oc wi leffue røriff oc ere aff hannem som oc nogre aff eders Poeter sagde/ at wi ære alle hans sleet/ Oc men wii ære Gudz sleet da skulle wii icke mene ath Gud ær lige som andre vdskaarne billede aff guld och sølff eller vdgraffne i stene met menniskens konst och paafindelse

Effter thi at Gud haffuer her til dagis seet i gennem fingre met alle i disse vanwittighedz tider/ Thi bebuder han nu alle menniske ath de skulle bedre dem alle vegne/ thi han skickede en viff dag/ paa huilken han vill døme all verden retferdige/ wed den mand som han beslutted det met/ oc bød alle troen der han reysde hannem op aff døde

Der de hørde tale om de dødiff opstondelse/ da bespottede somme der met/ Somme sagde lader off høre det igen aff dig/ Pouil gik fra dem/ Somme trode och fulde hannem/ blant huilke Dionisius aff raadet vor en oc en quinde hed Damaris/ oc andre flere met dem

Attende Capittel

POuil gik siden aff Athenis stad oc kom til Corinten/ oc fant der en Jøde som hed Aquila fød i Ponto/ oc ver nylige kommen aff valland met sin hustrue som hed Priscilla/ thi Keyser Claudius hagde budet ath alle Jøder skulle fare aff Rom/ Pouil gik til dem/ thi de vaare af det samme embede/ han bleff hoff dem oc arbeyede/ deris embede vaar

ath veffne tapeter/ han talede alle sabbater i Sinagogen och raadde alle Joder och Greker till troen

Der Silas oc Timotheus komme aff Macedonien da noddiff Pouill aff den helligand ath vidne och predicke for Joderne at Jhesus Christus er Gudz son/ De sagde der emod met stor bespottelse/ saa riste han sine kleder och sagde till dem/ Eders blod er offuer eders hoffuit/ Jeg vil gaa ren fra eder bort til hedningene oc han gik deden ind i en mandz huff som hed Justus oc tiente Gud hues huff stod nest Sinagogen Crispus som vor forstandere i Sinagogen trode paa Gud oc alle som vaare i hans huff/ Och mange aff de Corinther som horde Gudz ord trode och dobtiff.

Vor herre sagde til Pouil om natten i en syn/ frocte icke/ men tale och thi icke/ thi ieg er met dig der skal ingen dristis til ath skade dig/ thi ieg haffuer meget folk i denne stad Saa bleff han der ith aar oc sex maanede/ och lærde dem Gudz ord

Der Gallio vor statholdere i Achaien da opreysde Joderne dem endrectelige mod Pouil oc ledde hannem for domstolen oc sagde/ Denne mand raader folked at dyrke Gud mod lowen der Pouil ville opladet sin mund oc taled/ da sagde Gallio til Joderne/ vaare der nogen wstel eller misgerning giort da ville ieg gerne høre eder kere venner/ Men er det om sporffmaal och tale om naffn eller om eder low/ da seer der selffue om thi ieg vill icke dome der om/ Saa dreff han dem fra domstolen/ Grekerne grebe Sosten som vor offuerst i Sinagogen och sloge hannem for domstolen oc Gallio skotte der inted om

Pouil bleff der siden mange dage saa bad han Gudz tienere fare vell oc seglde til Syrien/ Aquila oc Priscilla fulde hannem/ Han ragede sit hoffuit i Cendhreen som han for loffuede/ oc for till Ephesen och lod dem der bliffue/ Han gik i Sinagogen och disputerede met Joderne/ Saa bade de ath han skulle bliffue lenger hoff dem/ han ville icke/ Men han bad dem fare vel och sagde/ Mig bor endelige ath være i Jherusalem i denne till kommende hogtid/ men ieg vil

komme till eder igen om Gud vil/ Saa seglde han fra Ephesen Der han vor kommen till Cesarien da gik han op och hilsede de cristne/ och for der aff till Antiochen och bleff der nogen tid/ och gik siden deden i gennem Galatisken oc Phrigie land och trøstede alle Gudz tienere

Der kom en Jøde till Ephesen som hed Apollo fød i Alexandrien han vor vel talende oc klog i scrifften han vor oc vnderuist i Gudz veye oc talede brendendis i aanden/ och lærde alle met stor flit det vor herre til hørde men han viste all eniste aff Joannis dob/ han begynte frilige ath tale i Sinagogen/ Der Aquila och Priscilla hørde hans ord da toge de hannem til dem oc sagde hannem Gudz veye ydermere/ der han ville gaa til Achaien da raadde Gudz tienere oc screffue de andre disciple till ath de skulle anamme hannem till dem/ der han kom did da halp han dem meget som trode met Gudz naade/ Thi han offuervant Jøderne megtelige och sterkelige/ och beuisde obenbarlige met scrifften ath Jesus vor Cristus

Nittende Capittel

DEt skede der Apollo vor i Corinthi stad oc der Pouill hagde fared gennem offuerlandene och kom til Ephese stad/ da fant han nogre Gudz disciple oc sagde til dem haffue i icke anammed den helligand siden i trode/ De suarede hannem/ Vii haffue icke hørt om den helligand ær Han sagde til dem huorlunde ære i da døbte/ de suarede met Joannis dob Pouil sagde Joannes døbte met bodzens dob/ oc lærde och sagde till folked at de skulle tro paa den som skulle komme effter hannem det vor Paa Jesum Christum/ der de dette hørde da lode de dem døbe i vor herris Jhesu naffn/ Pouill lagde sine hender paa dem/ saa finge de den helligand/ och talede atskillige tungemaael oc spaade/ de vaare alle ved tolff mend

Hand gik ind i Sinagogen och talede der dristelige vdi tre maanede oc lærde oc raadde dem til Gudz rige der nogre

aff dem begynte ath forhærdis oc ville icke tro/ men talede ille om Gudz veye for almnen/ da gik han fra dem oc tog disciplene offuer en side och lærde oc talede met dem daglige i en mandz skole som hed Tirannus/ det brugede han i tu aar saa ath alle som bode i Asia hørde vor herris Jhesu ord baade Jøder Greker oc hedninge Gud giorde store vnderlige tegen oc gerninger ved Pouils hænder/ Saa ath de lagde hans næse klude oc skyrt paa singe folk/ och de bleffue helbrede oc dieffle fore vd aff mange

Nogre aff de Jøder som ginge om kring och manede folk de fristede oc kallede paa Jesu naffn offuer dem som vaare besatte met dieffuelskaff oc sagde Vii mane eder ved Jhesu naffn som Pouill predicker aff De som dette giorde vaare Scene Jødis preste høffdingis sønner/ och de vaare siw/ Dieffuelen suarede dem och sagde Jeg kender Jhesum vel ieg ved oc vell huo Pouil ær/ Men huo ære i/ Saa sprancк manden paa dem som dieffuelen vaar i och fik mact offuer dem oc reff deris kleder saa ath de flyde nøgne och saare aff huset/ Dette spurde alle Jøder oc Greker som bode i Ephese stad/ thi fræctede de alle Oc loffuede oc ærede vor herris Jhesu naffn Mange aff dem som trode/ komme oc bekende deris synder/ och somme aff de som før brugede den sorte konst bare deris bøger til sammen oc brende dem for alle/ Samme bøger vaare wurde for halfftreydye finff tiue tusinde sølff penninge/ saa megtige vorte Gudz ord oc stadfestis der Der dette vor skeet/ da sette Pouill sig fore i aanden ath gaa i gennem Macedonien oc Achaye land til Jherusalem och sagde Naar ieg haffuer der vered da bør mig och ath besee Rom/ Saa sende han to aff sine tienere till Macedonien som vor Thimotheus och Erastus oc bleff selff til bage igen i Asien til en tid.

Samme tid bleff der stor twedract om salighedenff vey/ thi der vor en guldsmed som hed Demetrius som giorde ith kaasteligt sølff tempel til Diane oc han flyde de andre embetzmend staar baade der met/ thi kallede han dem oc andre flere til hobe som vaare aff samme embede oc sagde J mend i vide

ath wii haffue vor biering aff dette embede/ oc i see oc høre ath Pouil siger oc lærer almuen ath det er icke Guder som gøriff met mennisskis hender/ oc der met haffuer han omwent almuen/ icke all eniste dem i Ephesi stad men moxen alle i Asien oc det kommer icke off all eniste til skade at vort embede skal icke mere due/ Men den store affgudinnis Diane tempel skall der fore inted mere actiff oc hennis store maiestat bliffuer oc plat der met fo[r]derffuit huilken all værden oc Asia nw dyrcker

Der de dette hørde da bleffue de ganske vrede och robte høyt oc sagde/ Diana i Ephesi stad er ypperlig och me[g]tig saa bleff der opløff i al staden de komme til hobe paa torffuit och grebe Gaium oc Aristarchum aff Macedonien Pouils stalbrødre/ der Pouil ville gonget blant folked/ da ville icke disciplene det til stede Somme aff de ypperste i Asia som vaare Pouils venner sende bud til hannem at han skulle icke gaa paa marckedet Somme aff folked robte it somme it andet thi de vore oprøysde oc mange aff dem viste icke huor fore de komme til sammen

Somme aff folked droge Alexandrum did och Jøderne støtte hannem frem i hoben saa bad han liwd met sin hand oc ville aarsaget sig for folked der de fornome ath han vor en Jøde da ropte all almwen moxen i to time och sagde Diana i Ephesi stad er gantske megtig

Der stadz scriffueren hagde stilled folked da sagde han til dem J mend i Ephesen/ hwo er den mand som icke vid at alle i Ephesi stad dyrker den mectige gudinne Diane/ som er Juppiters billede/ Effter thi at ingen siger der emod da verer stille oc till frede och forhaster eder icke J haffue ledt disse mend hid som huærken haffue røffuit kirker eller bespottet eders gudinne Er det saa at Demetrius eller de andre aff hans embede haffue nogen sag mod dem/ Da holleff der menig ræth oc dom lader dem komme for borgmester oc raad oc tale huer anden til/ haffue i och noget andet at handle/ da lader det at skilieff met low oc ræth for menigheden Thi det ær til fare at wi skulle kæris for dette opløff som ær

sket i dag Thi der ær ingen skellig sag til at det er giort som wi kunde gøre skel faare der han hagde dætte sagt/ da skildis almwen ath

Tiuende Capittel

DEr dette opløff ver stilled da kallede Pouil disciplene till sig/ oc hilsede dem oc gik vd ath han ville fare til Macedonien Der han hagde gonget gennem landet oc styrket dem i troen da kom han til Greken och toffuede der i tre maanede/ Der Joderne ville forraffet hannem som han skulle fare til Syrien Da fik han i sind ath fare til bage i gennem Macedonien til Asiam Da fulde Sopater aff Berrhoen/ oc Aristarchus/ och Secundus aff Thessalonien/ oc Gaius oc Thimotheus aff derben Tithicus oc Trophimus aff Asia met hannem Disse ginge fore offuer land oc tøffuede Pouill oc off i Troada men wii seglde fra Philippi stad effter paasken och komme til dem den femte dag til Troada oc bleffue der siw dage Disciplene komme til hobe en sabbat ath bryde brødet da talede Pouill lenge met dem til midnat thi han ville ferdiff om anden dagen/ Der vaare mange liwff i salen som wii vore samblede/ Der sad en dreng hed Euthicus i ith vindwe han falt hart i søffn der Pouill talede saa lenge/ och falt ned aff det tredye loffi och døde/ Pouill gik aff och bøyde sig ned til hannem och tog hannem op i sin fang och sagde til folked/ sørger icke thi hans siæl ær i hannem han leffuer/ Saa gik han op igen oc brød brødet oc odh/ och talede lenge met dem til dagning och for saa bort/ De andre toge drengen leffuende til dem och vaare meget glade

Och wii fore faare met skib til Asson ath tage Pouill der ind til off thi han befol off saa før/ der han gik offuer land/ Der wii komme til Asson da toge wii hannem ind och fore til Mitilenen/ och seglde der fra och komme den anden dag til Chion/ och den tredye dag til Samon/ och bleffue i Trogilion/ Den anden dag komme wii til Mileton/ thi Pouil acktede ath segle om kring Ephesen at han skulle icke forsøme

tiden i Asia/ Thi han hastede fast ath han ville være om pingetz dag i Jherusalem om det vaare mueligt Ponil sende bud aff Mileto til Ephesen och lod hente de elste aff de cristne til sig/ der de komme. da sagde han til dem/ J vide huorlediff ieg haffuer væred hoff eder och tient vor herre meth all ydmighed oc megen graad siden først ieg kom til Asien/ oc hagde megen forfølning aff Jøderne Jeg haffuer inted dult for eder som eder vor nøtteligt. ath ieg ey sagde oc lærde eder det obenbare/ och sammeledis i husene/ Jeg haffuer och lært baade Jøder oc Greker ath de skulle omuende dem til Gud fra synden och tro paa Jhesum Nu er ieg fangen i aanden och far til Jherusalem/ oc vid icke huad mig der skall hende/ Vden ath den helligand siger och giffuer mig till kende/ ath ieg skal der bliffue fongen oc lide modgong/ Men ieg acter det inted/ icke haffuer ieg heller mit liff eller mig selff saa kær/ ath ieg ey skal ende mit embede met glæde Oc fuldkomme den tieniste som ieg anammede aff vor herre Jhesu Christo ath bere vidne om Gudz naade oc hanss euangelio Men ieg ved nu ath i alle som ieg haffuer faret i blant och predicked fore om Gudz rige ati skulle icke mere see mit ansicte Thi vidner ieg for eder i dag at ieg ær ren aff alles blod Jeg dulde och inted for eder/ ath ieg ey sagde eder alle Gudz ord raad och vilge/ Men vocter eder nu selffue och den gandske hiord for huilken den helligand satte eder till Bisper/ ati skulle regere oc føde Gudz cristne menighed som han igen løsde met sit eget blod Thi ieg ved det vell ath der skulle komme suare vlffue blant eder effter min affgong som icke skulle spare hiorden/ Der skall och nogre mend aff eder selffue begynde ath lære vrang lærdom paa det ath de kunde drage disciple til dem/ vaager fordi oc tencker der paa ath ieg haffuer icke vdi try aar aff ladet ath lære oc paaminde eder huer serdeliff nat och dag met grædende thaare

Men kere brødre/ ieg befaler eder nu Gud oc hans naadis ord/ huilken som er megtig til ath styrcke eder oc giffue eder arff i blant alle helgene/ Jeg haffuer icke begered

nogens guld/ sølff eller klæder/ Men i vide selffue ath ieg haffuer fortient met disse mine hender min nøttørt/ som ieg och de som hoss mig vaare hagde behoff Jeg sagde och viisde eder alting/ ath huer bør saa ath arbeyde oc hielpe de skrøbelige och singe Och i hukomme vor herriss ord/ thi han sagde Det er helligere ath giffue en ath tage

Der han hagde dette sagt falt han paa knæ oc bad met dem/ Oc der vaar stor graad blant dem alle/ Oc de toge Pouill i fagn och koste hannem/ de vaare alder mest bedrøffuede fore det ord han sagde/ ath de skulle icke mere see hanss ansicte siden fulde de hannem till skibss

Det xxi Capittel

DEr wii skyldis fra dem/ da seglde wi vor rette kaaff til Coum/ och den anden dag til Rodis/ och der fra til Patara/ der funde wii ith skib som ville til Phenicen thi seglde wii der fra met det/ Der Cipren synteff da lode wii det ligge paa den venstre hand och seglde til Sirien oc komme til Tiron/ thi skibet skulle der losse Der funde wii nogre disciple thi bleffue wii der i siw dage Och de bade Pouil ved aanden ath han skulle icke fare til Jherusalem/ Der de dage vaare forløbne da ginge wii deden och disciplene fulde oss vden for staden met deris hustruer oc børn/ Der følle wii paa kne hoss stranden oc bade/ der wii hagde bødet hwer anden gode nat/ da ginge wii i skibet/ och de ginge hiem til deris

Wii seglde fra Tiro oc komme til Ptolomaida/ der hilsede wii Gudz tienere och bleffue en dag hoss dem Om anden dagen komme wii som ware met Pouil til Cesaream oc ginge i Philippi euangeliste hws som vor en aff de siw/ som apostlene før befalde at predicke/ wii bleffue hoss hannem/ han hagde fire døtter som vore iomfruer oc kunde spaa/ Der wii hagde der wered i nogre dage kom en prophete aff Jødeland til oss som hed Agabus han tog Pouilss belte oc bant om sine hender oc føder oc sagde/ Dette siger den

helligand/ ath den mand som dette belte hør til/ den skulle Iøderne saa binde i Iherusalem oc antuorde hannem i hedningernis hender

Der wii det hørde da bade wii och de andre som der vaare ath han skulle icke fare till Iherusalem/ da suarede Pouil oc sagde/ Huad gøre i nw ati saa græde oc bedrøffue mit hierte der met thi ieg er rede/ icke all enniste ath lade binde mig/ men och saa ath dø i Iherusalem for vor herris Ihesu christi naffn skyld Der wii kunde icke raade hannem der fra da vaare wii til fredz och sagde/ worde Gudz vilge Effter de dage toge wii vor ting oc fore til Iherusalem/ och der komme nogre disciple met off aff Cesarea oc toge met dem en gammel discipel aff Cipren som hed Mnason oc skulle læne off huff

Der wii komme til Iherusalem anammede brødrene off kerlige/ Om anden dagen gik Pouill til Jacob met off/ der komme alle de elste til sammen/ Der han hagde hilset dem da sagde han dem alting huad Gud hagde giort blant hedningene ved hanff tieniste

Der de hagde det hort da loffuede de Gud och sagde til hannem/ Kere broder dw seer huor mange twsinde Iøder som før trode/ Oc de ville nw alle leffue effter lowen De haffue oc hørt ath dw lærer Iøderne som ere i blant hedningerne en anden sed en Moses giorde Oc siger ath de skulle icke omskere deris børn oc icke helder leffue effter deris seduan/ huad skalt dw gøre thi ath almuen spør ath dw est kommen oc de gøre strax opløff/ thi gør som wii sige dig

Vii haffue fire mend som haffue før giort ith løffte tag dem til dig och rense dig met dem och gør den kaast paa dem ath de lade rage deris hoed/ ath alle mwe vide ath det er inted som de sagde om dig/ och holt lowen/ Vii haffue besluttet och screffuit de hedninge til som tro/ ath de skulle inted holde der aff Men beuare dem fra affguders offer och aff blod/ oc aff selff dødt oc for horeri Pouil tog mendene til sig oc lod sig rense met dem/ Om anden dagen/ gik han i templen oc forkyndede dem renselsens dags fulkommelse til der bleff

offred ith offer for huer aff dem Der de siw dage vaare moren ende da saage Joderne aff Asia hannem i templen thi oprensde de strar alt folked oc grebe hannem oc robte oc sagde/ i Israels mend hielper os Denne er den mand som lærer alle vegne mod vort folkis lou och mod denne sted Han haffuer och indlet Grekerne i templen och giort denne hellige sted vsker De hagde da seet Trophimum aff Ephesen/ i staden hoff hannem oc de mente at Pouil hagde ledt hannem i templen/ der bleff opløff i all staden och folked kom til hobe/ oc grebe Pouil oc droge hannem aff templen och dørrene bleffue strar lucte

Der de ville slaget hannem i hiel da bleff det sagt for høffuitz manden at alle i Jherusalem vore oprensde Han tog strar sine tienere oc stridz folk til sig oc løb til dem/ Der de saage hannem komme met sit folk da lode de aff at sla Pouil Saa gik høffuitzmanden frem oc greb Pouil oc lod hannem binde met to læncker Oc spurde huo han vaar/ oc huad han hagde giort Somme robte it/ och somme ith andet bland folked/ der han kunde icke forfare sandingen for det opløff skyld Da befol han ath lede hannem paa slotted/ der han kom til trappen da motte stridz folked bære hannem op/ for almuens mact/ thi der fulde saa meget folk effter hannem och robte tag bort den Der Pouil kom ind paa slotted talede han til høffuitzmanden oc sagde/ maa ieg tale met dig/ Han suarede kant du gredske/ est du icke den Egipter som før giorde det opløff och førde fire tusinde mordere i ørken/ Pouil sagde ieg er en Jøde aff Tharsen i Cilicia som er en naffn kyndig stad/ ieg beder dig lad mig tale til folked/ der han gaff hannem loff/ Da stod Pouil paa trappen oc bad lind met sin hand/ der de tagde/ da talede han paa Hebraiske och sagde til dem alle

Det xxij Capittel

I Gode mend fædre och brødre hører min wskild som ieg nw gør for eder/ der de horde ath han talede paa

Hebraiske till dem da bleffue de en stillere/ han sagde ieg er en Jødisk mand fød i Tharsen i Cilicia oc opfød her i staden hoss Gamalielis føder och lærde met stor flit i vor fæderne low Jeg vor oc Gudz efftersølgere som i ære alle en nw i dag/ Jeg forfulde denne cristne vey til døden/ Och bant baade quinder och mend/ oc sette dem i fengsel/ som preste-høffdingene oc alle de ælste vel vide/ aff huilke ieg tog breff om de cristne och for till Damascum ath ieg skulle føre dem bundne til Jherusalem som der vaare ath de skulle pineß

Det hende sig der ieg for der hæn/ och kom hart hoss Damascum mod middagiß tide/ da kom der hastelige ith stort skin ned aff hiemmelen omkring mig oc ieg falt ned paa iorden och hørde en røst som sagde til mig Saul saul hui forfølger du mig/ Jeg suarede Herre huo est du/ Han sagde till mig/ Jeg er den Jhesus aff Nazaret som du forfølger De som vaare met mig saage skinned oc forferdeß/ men de hørde icke hans røst som talede til mig/ Jeg sagde igen/ Herre huad skal ieg gøre Herren suarede stat op och gak i Damascum der skall dig sigiß alt det dig bør ath gøre/ Jeg saa icke for det store skin skyld/ thi bleff ieg ledt ved handen aff dem som vaare met mig oc kom i staden

Der vor en gudelig mand hed Ananias oc hagde ith gaat rocthe effter lowen aff de Jøder som der bode han kom til mig oc stod och sagde Saul broder see op Jeg fik strax min syn oc saa paa hannem Han sagde vaare forfædris Gud skickede dig till/ ath du skalt vide hans vilge/ och see det som er retferdigt oc høre røsten aff hanß mund thi dw skalt vere hans vidne for alle mennisk om det som dw hørde oc saast oc nw forfarer/ Stat op oc lad dig døbe och aff tho dine synder oc kalle paa Herrens naffn

Det hende sig der ieg kom til bage igen til Jherusalem oc bad i templen da bleff ieg tagen i en aandelig syn/ oc saa en som talede til mig oc sagde gack snart aff Jherusalem/ thi de skulle icke anamme dit vitnebyrd om mig/ Jeg suarede Herre de vide vel selffue at ieg er den som sette alle i fengzel

oc slo dem i alle Sinagoger som trode paa dig/ och den tid Staffens dit vidneff blod vor vdgydet/ da stod ieg der hoff oc samtycte ded oc voctede deris klæder som sloge hannem i hiel Herren sagde til mig/ Gack thi ieg vil sende dig langt bort blant hedningene

Jøderne hørde hannem til han sagde disse ord Da robede de høyt och sagde/ Tag bort denne mand aff iorden Det er icke ræt at han skal leffue/ der de saa robede oc kaste deris klæder aff dem och kaste stoff i lucten da lod høffuitzmanden lede hannem ind paa slotet oc bød at han skulle hustrugis oc forhøris/ Ath han motte vide for hwad sag de saa robede paa hannem Der de hagde bundet Pouil met liner/ da sagde han til fogden som stod hoff hannem/ Sømer det sig at hustruge en Rommere som icke er dømder/ der fogden det hørde da gik han til høffuitzmanden oc sagde til hannem huad vilt dw gøre denne mand/ han er en Rommere

Høffuitzmanden gik til Pouil oc sagde til hannem sig mig om dw est en Rommere/ han sagde/ ia er ieg saa høffuitzmanden suarede Jeg haffuer købt denne stadz ræth for en stor swm/ Pouil sagde ieg er oc fød aff Rommere Saa ginge de strax fra hannem som skulle offuerhørt hannem Der høffuitzmanden fornam ath han vaar en Rommere da frøctede han for han hagde ladet bundet hannem

Om anden dagen lod han hannem aff fengzel/ oc ville vide fore huad sag Jøderne kerde paa hannem/ oc bød ath preste høffdingene och raadet skulle komme til hobe saa lod han lede Pouil vd for dem

Det xxiij Capittel

POuill saa paa raadet och sagde J mend oc brødre Jeg haffuer vandret oc leffuit for Gud met en god samwittighed till denne dag/ Ananias Bispen befol dem strax som stode der hoff/ at sla hannem paa mwnden/ Da sagde Pouil til hannem/ Dw kalkede wæg Gud skal sla dig/ dw sider at døme mig effter lowen/ och dw binder at sla mig

mod lowen/ De som stode der hoff sagde/ bander du den owerste Gudz prest Pouil sagde brodre ieg viste icke at han vor biscop thi der er screffuit/ dw skalt icke bande dit folkis øffuerste

Pouil viste at en part aff dem vaare Saduceer oc en part vaare phariseer/ thi robede han oc sagde I mend oc brødre ieg er en phariseer och en phariseers søn oc ieg dømis for de dødiff opstondelsis hoeb skyld/ Der han det sagde/ Da bleff der twedract mellem Saduceerne oc phariseerne oc almwen skildiff at Thi ath Saduceerne sagde ath inge skulle opstonde huerken engle eller siele Och phariseerne holle baade de sticke/ Der bleff ith stort strig/ Oc de scrifftkloge aff phariseerne stode op och suarede/ Vi finde inted onth met denne mand/ haffuer nogen engild eller aand taled met hannem da lader oss icke stride mod Gud

Der de saa trettedis fast da fryctede høffuitzmanden at Pouil skulle i hiel slaff aff dem/ thi bød han sine swene at lede hannem paa slottet/ Om natten-der effter stod vor herre hoff hannem oc sagde Pouil ver ved god trøst thi du skalt vidne om mig i Rom lige som du giorde i Jherusalem Om morgenen bebunde nogre Jøder dem sammen/ oc sore oc sagde/ at de skulle huerken æde eller dricke før en de hagde slaget Pouil i hiel/ Oc de vaare mere end feretine mend som giorde dette forbund/ De ginge til preste høffdingene oc til de elste oc sagde/ Vi haffue befored oss sammen ved fordømelse ath wi skulle icke æde eller dricke før wi haffue slaget Pouil i hiell/ Thi sender bud til høffwitzmanden oc begærer at han sender hannem i morgen til eder oc lader som i ville høre oc forfare noget af hannem/ thi wi ere rede til at sla hannem i hiel paa vegn før han kommer til eder

Der Pouils søster søn dette hørde da gik han ind paa slottet och sagde Pouil det/ Pouil kallede en aff swenene til sig och sagde/ led denne dreng till høffuitzmanden/ thi han haffuer noget at sige hannem/ han ledde hannem til høffuitz-manden oc sagde/ Pouil som er fangen kallede mig til

sig/ oc bad mig lede denne dreng til dig/ thi han haffuer noget at sige dig

Høffuitzmanden tog drengen ved handen och ledde hannem offuer en side oc sagde/ huad er det som du vilt sige mig/ Han suarede Joderne ere bleffne offuer enff ath bede dig ath dw skalt lede Pouill for raadet i morgen at de kunde spørge noget mere aff hannem Set ingen tro till dem/ thi der er mere en feretiue mend som haffue foret dem sammen at de skulle huerken æde eller dricke for de haffue slaget Pouill i hiel/ och de ere rede och tage vare der paa ath dw skalt sende hannem did.

Høffuitzmanden lod drengen gaa oc forbød ath han skulle ingen sige ath han sagde hannem det/ Saa kallede han to capteyner til sig oc sagde/ bereder tw hundrede knecte och halff fierde sinff tiwe regsener/ Och tw hundrede skøtter oc en hest at sette Pouil paa ath de ære rede i nat naar try slar ath føre hannem selige til Cesarea stad til Felix landz foget Saa screff han ith breff till hannem saa lydendiff

Jeg Claudius aff Lysien sender dig Felix alsommegtiste landz foget hilsen/ Joderne hagde grebet denne mand och ville slaget hannem i hiell/ der ieg fornam ath han vor en Rommere da kom ieg met mit krigz folk och tog hannem fra dem/ Oc førde hannem ind for deris raad ath ieg ville vide for huad sag de kærde paa hannem/ Da forfor ieg ath de kærde paa hannem om spørßmaall i deris low/ Och at de hagde ingen skællig sag for huilken han burde ath dø eller fangis/ Saa bleff mig sagt ath Joderne voctede paa ath sla hannem i hiell met swig thi sende ieg hannem strax till dig Och bød dem till som kerde paa hannem ath de skulle sige for dig huad sag de hagde mod hannem her met far væll

Kriges folked anammede Pouil oc førde hannem paa vegn til Antipatriden/ om anden dagen lode de regsenærene følge hannem och fore til bage til Jherusalem/ Der de andre komme til Cesaream da finge de landz fogden breffuit oc antuorde hannem Pouil/ Der han hagde læst breffuit da

spurde han aff huad land han vor der han fornam ath han vor aff Cilicien/ da sagde han Jeg vil høre dig naar de komme som kære paa dig Saa bød han ath han skulle forvaris i Herodis domhuss

Det xxiiij Capittel

DEn fempte dagh der effter for Ananias Biskop did met de elste aff Jherusalem/ och Tertullus forsprokere at kære paa Pouil for Dommeren der Pouil vor kalled da kerde Tertullus paa hannem och sagde/ Alderbeste Felix wii tacke och loffue dig storlige/ ath wii leffue altid i stor fred vnder dig/ oc for alt folked skeer ræth for din fornymstighedz skyld/ Jeg vill icke holde dig lenger met ord/ men ieg beder dig ath dw vilt høre oss lidet for din erlighedz skyld

Wii haffue befundet ath denne forgifftige mand haffuer giort stor twedract och kiff blant alle Jøder offuer all verden/ Han formerer de Nazareners parti och ville wskæret templen Thi grebe wii hannem oc ville ræt hannem effter vor low/ Men Lysias kom oc tog hannem fra oss met stor mact oc befol ath de som kærde paa hannem skulle komme hid for dig/ Thi kant dw om dw vilt spørge och forfare aff hannem huor fore wii kære paa hannem/ Jøderne sagde och det ær lige saa som han siger Pouil svarede met dommerens samtycke och sagde/ Effter thi ieg ved ath dw haffuer vered dommere i mange aar hoss dette folk/ da vil ieg selff sige dig sagen met ith frit mod

Dw skalt vide ath det er icke mere en tolff dage siden ieg for till Jherusalem ath bede/ och de befunde mig icke ath ieg talede met nogen i templen eller giorde noget opløb blant folked/ icke heller i Sinagogen eller i staden de kunde icke helder beuise det/ for huilked de kære paa mig/ Men det bekender ieg for dig ath ieg tiener vore forfedris Gud i den vey som de kalle ith serdelis parti och secte/ Och ieg tror alt det som screffuit er i lowen oc propheterne/ oc ieg haffuer mit hob till Gud/ och tror lige som de/ ath alle skulle staa

op aff døde baade onde och gode / och ieg gør all min flit till ath ieg kan haffue en god samwittighed for Gud och icke fortørne menniſken.

Men nogre aar ſiden / kom ieg till Iherusalem ath føre mit folk almiſſe/ oc offer i templen/ Da funde de mig ath ieg lod renſe mig for vden alt opløb oc buller/ Men der vaare nogre Jøder aff Aſia de ſkulle och nw være hær och kære paa mig om de hagde noget mod mig / eller lad och diſſe ſelff ſige/ men ieg ſtaar her for raadet om de haffue fundet nogen wgerning hoff mig andet en ath ieg ſtod och talede blant dem om de dødis opſtondelſe / der fore ville de och døme mig i dag.

Der Felix dette hørde och viſte vel aff den wey da gaff han dem løſe ſuar oc ſagde Naar Lyſias høffuitzmand kommer hid/ da vil ieg endelige forfare om eders ſag Saa befol han ſin foget ath beuare Pouill for vden feugzel/ och ingen forbiude aff ſine ſuene ath tiene hannem

Nogre dage der effter kom Felix did met ſin huſtrue Druſilla ſom vor en Jødinne/ och hørde troen aff Pouill ſom vor aff Jeſu chriſto/ der Pouil talede om retviſhed och kyſkhed/ och om den yderſte dom / Da bleff Felix forferdet och ſagde/ gack det er nock paa denne tid/ Naar ieg faar tid da vill ieg kalle dig til mig / Han hobedis ath Pouill ſkulle giffue hannem penninge ath han ſkulle lade hannem løff / thi lod han tit kalle hannem for ſig och talede met hannem/ Men tw aar der effter kom Portius Feſtus i Felix ſted/ da ville Felix bethe ſig veluillig mod Jøderne thi lod han Pouill der bliffue fangen effter ſig

Det xxv Capittel

DEr Feſtus hagde anammed landet da for han den tredye dag aff Ceſarea til Iherusalem / Saa komme preſte høffdingene oc de ypperſte for Jøderne och ſagde hannem aff Pouil/ Oc bade ath han ville gøre dem det til vilge ath han ville ſende hannem til Iherusalem (thi de ville hemmelige

bestillet ath han skulle slaff i hiell paa vegn) Festus suarede/ Pouil skall bliffue till stede i Cesarea Jeg vill snart fare did Saa mwe de som haffue eders mact fare did met mig och kære paa hannem om han haffuer nogen sag Festus bleff der siden ved thi dage och for saa till Cesaream/ Om anden dagen sad han paa domstolen/ oc bød ath hente Pouill for sig/ Der han kom da stode de Joder om hannem som komme aff Jherusalem och gaffue Pouil mange suare sager huilke de kunde dog icke beuise/ Pouill suarede at han hagde inted giort/ huerken mod Jødernis low/ eller mod templen/ icke helder mod keyseren

Men Festus ville gøre Jøderne noget til vilge/ thi sagde han til Pouil/ Vilt dw fare til Jherusalem och dømiff der aff mig om disse sager/ Pouil suarede ieg staar her for Keyserens domstol som mig bør ath dømiff Jeg haffuer inted ont giort Jøderne som dw vel vist Haffuer ieg nogen skadt eller giort nogen dødelig sag da vil ieg icke necte ath dø/ Er det och inted som de haffue kært paa mig da maa ingen antworde mig i deris hender Jeg skyder mig for Keyseren Festus beraadde sig met raadet oc suarede Dw skøst dig for keyseren dw skalt och komme for keyseren

Nogre dage der effter kom kongh Agrippa och Bernice hans drotning til Cesaream ath hilse Festum Der de hagde der vered i mange dage da talede Festus till kongen om Pouils sag oc sagde/ Her er en mand som Felix lod her fangen effter sig/ Paa huilken preste hoffdingene oc de elste aff Jøderne kærde paa der ieg var i Jherusalem oc begerede dom mod hannem/ Jeg suarede dem ath det er icke Rommeris seed/ ath antworde nogen mand till døde for gunst skyld/ før en den som kæriff paa haffuer dem till stede som klage paa hannem Oc ath han faar tid til at sware til sagen som hannem giffuiff Siden komme de hastelige hid till mig Saa sad ieg ræth om morgenen och lod samme mand komme for domstolen der hans paa klagere talede hannem till da kunde de ingen sag giffue hannem for de ting som ieg menthe Men de hagde nogre spørffmaall mod hannem om deris vantro/

Och om en Jhesu som er død huilken Pouil sagde ath leffue/ Jeg twilede paa de sporsſmaall/ thi spurde ieg om han ville fare til Jherusalem oc domiſſ der om den sag Pouil skød sig for Keyseren thi lod ieg fornare hannem till ieg for sent hannem did

Kong Agrippa sagde till Festum Jeg ville gerne høre den mand/ Han suarede i morgen skalt dw høre hannem Om anden dagen der Agrippa och Bernice komme paa raadhuset met stor bram/ och de yperste och beste aff staden/ da lod Festus hente Pouill did och sagde Agrippa kere konge oc i alle mend som her till stede ære/ Hær see i den mand som alle Joderne kærde paa for mig/ baade hær och i Jherusalem och robede och sagde ath hannem burde icke lenger ath leffue/ Jeg fant dog inted som han hagde giort for huilket hannem bør ath dø/ Och han skød sig selff for Keyseren/ thi vil ieg sende hannem did Jeg viste inted ath scriffue keyseren till om hannem/ thi lod ieg nw hente hannem hid for eder/ Och mest for din skyld kong Agrippa ath naar i haffue forhørt hannem/ ath ieg maa da vide huad ieg skall scriffue/ Thi mig tøckiſſ ath det er wskæl ath sende nogen fangen fram och icke giffue hanſſ sag till kende

Det xxvi Capittel

KOng Agrippa sagde till Pouill Dw haffuer loff at tale selff for dig Pouil racte sin hand op oc sagde Kere kong Agrippa mig tøckis ath ieg er salig at ieg maa sige min sag for dig i dag/ om al det som Jøderne kære paa mig/ thi dw est viſſ oc klog i alle de sporsſmaal och sedUaner som ere blant Jøderne/ thi beder ieg dig ath dw wilt tolmodige høre mig

Alle Jøder som mig før kende i Jherusalem aff min vngdom/ de vide huorlediſſ ieg leffde blant mit folk om de ville det selffue sige/ Thi ieg haffuer vered en pharisæer oc leffuit alder strengest effter vor Jøde sedUan Nw staar ieg her paa dom och kæriſſ for det hob ieg haffuer til det løffte som Gud

loffuede vaare forfædre Til huilket vaare tolff slecter haabiff ath komme/ och fordi tiene de Gud flittige dag och nat/ For dette hob skyld kæriff ieg aff Joderne kære konge Agrippa/ Hui er det saa wtroligt hoff eder ath Gud opreyser de døde

Jeg mente oc før ath ieg motte meget gøre mod Jesu naffn aff Nazaret som ieg oc giorde i Jherusalem den tid ieg satte mange helgen i fengzell/ och tog loff der til aff preste hoffdingene Jeg gaff oc dom offuer dem naar de skulle dødiff. Jeg pinte dem oc offte i Sinagogerne oc nødde dem til ath bespotte Gud Jeg vor offuer maade hastig paa dem och forfulde dem bort i fremmede steder/ Jeg tog oc befaluing aff de offuerste prester om samme sag oc skulle fared til Damascum Da saa ieg om middagiff tide paa vegn kære konge ith skin komme ned aff hiemmelen om mig oc dem som mig fulde/ oc det skinde klarere en solen

Der wii følle alle ned til iorden/ da hørde ieg en røst som sagde til mig paa Ebraiske Saull Saull hwi forfølger dw mig Det er dig hart ath træde mod odden Jeg suarede herre huo est du/ han sagde Jeg er Jhesus som dw forfølger/ stat op paa dine føder Jeg obenbarede mig for dig ath ieg vil skicke dig til min tienere oc vidne/ til det som dw saast oc til det som ieg vil obenbare dig/ Jeg vil frelse dig fra folket och fra hedningene til huilke ieg sender dig ath dw skalt oplade deriff øgen ath de skulle omwendis fra mørcked til liwset Och fra dieffuelens mact til Gud./ oc faa affløssning aff deriff synder/ Och den euige arff met dem som ære hellige for de trode paa mig

Der fore kong Agrippa vaar ieg icke den hiemmelske syn vlydig men ieg forkynde hende først i Damasco oc siden i Jherusalem/ oc offuer alt Jøde land och siden for alle hedningene Ath de skulle gøre bod/ oc omuendeff til Gud oc gøre de gerninger som dem bør ath gøre der haffue forladet synden For den sag grebe Joderne mig i templen och ville slaget mig i hiel/ men aff Gudz beskermelse staar ieg en nw her i dag baade for smaa oc store/ och siger inted andet en det som Propheterne oc Moses sagde ath skee skulle Och ath

Christus skulle lide død/ och være den første som skulle opstaa aff døde/ Och forkynde Jøderne och hedningene ith ræt liwff

Der han hagde saa taled for sig/ da sagde Festus met høy røst/ Powil dw raff din store konst och lerdom gør dig galen Han suarede/ Kere Feste ieg er icke galen/ men ieg taler sande oc wiise ord/ som denne konge vel wed/ til hwem ieg taler nw frilige Thi ieg ved til visse ath han vel ved alle disse ting thi de ære icke skede hemmelige i vraaen

Kong Agrippa tror dw propheterne/ ieg ved ath dw tror dem Agrippa sagde til Powil Der fattiff icke meget vdi ath dw ey kommer mig til ath bliffue christen Powill suarede Jeg ønsker aff Gud ath der fattediff huercken lidet eller meget vdi Ath dw och alle som mig høre i dag vaare saadanne som ieg er vdentaget mit fengsel Der han hagde det sagt da stod kongen och dommeren och Bernice op/ och de andre som saade hoss dem Och ginge offuer en side och talede met huer anden och sagde Denne mand haffuer inted giort for huillket hannem bør ath dø eller fangiff Agrippa sagde til Festum denne mand motte vell ladeff løff Hagde han icke skuth sig faar keyseren

xxvii Capittel

DEr det vor besluwt ath wii skulle segle til Valland da antuorde de en aff keyserenss høffuitzmend som hed Julius Powil oc nogre andre fanger Vii ginge vdi ith skib aff Adramantin oc seglde hart hoss Asien och Aristarchus aff Thessalonien i Macedonie land vor met oss/ Om anden dagen komme wii til Sidon/ oc Julius tracterede Powill væll/ oc lod hannem gaa til sine venner/ ath de motte gøre hannem gaat Vii seglde der fra vd met Cypren thi været vor oss emod/ oc fore offuer haffuit som er mod Cilicien oc Pamphilien och komme til Mirra stad i Lycien

Der fant vor høffuitzmand ith skib aff Alexandrien som ville til valland thi sette han oss i det/ der wii hagde senlige segled i mange dage/ oc komme neppelige ieffne Gnidon thi

væred vor off emod da seglde wii mod Candien oc komme hoff Salmon stad/ och seglde hannem nøye forbi/ oc komme til en sted kalliff Skøne haffn der laa en stad hoff hed Lasea/ Der tiden vor meget forløben och det vaar stor fare ath segle/ Oc wii hagde før ledet megen nød oc hunger/ da sagde Pouill til dem J mend ieg seer ath denne seglatz skal ske off met stor skade och forderff/ icke all eniste paa skib oc gotz/ men oc saa paa alleff vore liff

Vor høffuitzmand trode mere skipperen och styre manden en det som Pouill sagde/ och der vor icke bequem haffn til vinterlag Thi raadde den meste part til ath segle deden/ ath de kunde komme til Phenicen før vinteren som er en haffn hoff Candien mod swduest oc norwest/ det bleff och synden vær thi mente de ath komme did som de actede/ saa seglede de fra Asson och fore om Candien

Men icke langt der effter kom en swar storm mod dem aff nordost/ saa ath wogen gik saa stor ath skibet bleff lact/ och kunde icke ligge bi/ thi lode wii drage for wæred och komme til en ø kalliff Clauden der kunde wii neppelige faa en baad/ den toge wii oc brugte och bunde hannem ved skibet thi wii fructede ath komme paa grund/ siden lode wii baaden fare och seglde framdelis/ der wii lede stor nød aff stormen om anden dagen da kaste wii meget gotz vd/ Den tredye dag kaste wii vd huad løst vor i skibet/ Oc seglde siden i mange dage och saage huercken sol eller stierner Det vor oc saa suar storm ath wii mente alle ath wii skulle forgaa Der wii hagde denne store nød/ Da stod Pouill op blant off och sagde/ J mend i skulle hørt mig oc icke segled aff Candien/ da hagde wii icke ledet denne nød oc skade/ Nw raader ieg eder ati ere ved ith gaat mod thi der skall ingen aff off forgaa/ men all eniste skibet Thi ath Gudz engild stod hoff mig i nat som ieg hør till och tien/ oc sagde/ Pouil fructe icke dw skalt komme for keyseren/ See Gud gaff dig alle som ære i skibet met dig thi verer alle kere mend ved god trøst Jeg tror min Gud ath det skall saa ske som mig er sagt och wii skulle alle komme till en øe

Den fiortende nat der effter som wii seglde i Adrie haff om midnattiff tide da mente skibmendene ath de saage land/ saa kaste de ith lodt vd oc funde tiwe fagne dyb De seglde bær frem oc kaste vd igen oc funde femten fagne dyb / de fryctede at de skulle støde paa grund/ Saa kaste de fire ackere vdh/ och ønskede ath det motte dagiff skibmendene ville fly aff skibet och satte baaden vd i søen oc lode som de ville føre flere ackere vd for skibet/ Da sagde Pouill till høffuitzmanden och till krigs folked/ bliffue de icke i skibet da kunde i icke frelsis saa høgge krigs folked troffen fra baaden oc lode hannem driffue bort

Der det begynte ath dagis da bad Pouill dem alle æde oc sagde/ det er i dag den fiortende dag siden i finge mad/ oc vore saa gaat som fastende/ thi raader ieg eder ati nw æde/ Dette er off sket til salighed/ thi der skall icke falle ith haar aff nogen eders hoffuit Der han hagde dette sagt/ da tog han brød/ oc tackede Gud for dem alle oc brød det sønder oc od De bleffue alle glade och ode/ wi vaare alle sammen i skibet Tw hundrede halff fierde sinff tiwe oc sex mend/ der wii hagde ædet da kastede wii hueden i haffuit och lætte skibet Der det vor dag da kende de icke landet men de saage en haffn som hagde en waarde/ der ville de indført skibet om det hagde veret mueligt/ De toge ackerne op och gaffue dem til sœff de loffde roret och vonde segll / och seglde for væred mod haffnen / i det støtte de paa en reffuell saa skibet stod fast met staffnen/ men bagdelen aff skibet sloff sønder aff bolgerne.

Krigs folket lagde raad sammen ath de ville slaget fongerne i hiel ath ingen aff dem skulle bort fly om han ville some/ men høffuitzmanden ville bestærme Povil thi aff stillede han deriff raad/ oc bød ath de som kunde søme skulle først giffue dem till landet / somme af dem gaffue dem vd paa siele oc bord / somme paa sticke aff vraget / oc komme alle leffuende i land

Det xxviij Capittel

DEr wi vaare vnd komne aff haffuit till øen da fornøme wi at hun hed Milite folked giorde off stort vendskaf och anammede off alle kerlige de giorde off en stor ild thi wi vaare alle vaade oc frøsne/ Pouil saffnede riff til sammen och kaste paa ilden saa kom en øgle vd paa Pouils hand aff heden

Der folked saa ormen henge ved hanff hand da sagde de till hner anden/ denne mand er viffelige en mordere Thi ret heffn vil icke lade hannem leffue alligeuel at han ær frelst aff haffuit Pouil kaste øglen i ilden oc skadde inted der aff/ Men de mente ath han skulle betendiff eller falle død ned/ De voctede lenge der paa/ oc saage ath hannem skede inted ont der aff/ Saa omuende de deris sind oc hw/ oc sagde ath han vaar en Gud

Høffuitzmanden aff øen som hed Publius hagde en gaar i samme sted/ han lente off hnff oc tracterede off vel i tre dage/ det hende sig at Publii fader laa sing aff bug løb oc kolle singe/ Pouil gik ind till hannem oc bad/ oc lagde sin hand paa hannem oc giorde hannem karst/ Der det vor skeet da komme de andre aff øen som vaare singe oc bleffue helbrede/ oc de giorde off stor ære Der wii seglde deden da gaffue de off hnad wi hagde behoff

Tre maanede der effter seglde wi vd met ith skib aff Alexandria som laa der vinterlag hoff samme ø paa hueff banere vore to affguder Castor oc Pollux malede/ der wi komme til Syracusa stad da bleffue wi der i tre dage/ der wi seglde deden komme wi til Region En dag der effter blesde det synden vær saa komme wi den anden dag til Puteolon/ der funde wii nogre Gudz tienere och vaare bedne aff dem/ oc bleffue der i siw dage

Saa komme wi til Rom/ der de cristne brodre hørde vor komme/ da ginge de vd mod off til Appii torff och till de tre krwer/ der Pouil saa dem da tackede han Gud/

oc bleff trøstig/ der wi komme i Rom/ antuorde vor capteyn den øffnerste høffnitzmand fongerne/ Men Pouil fik loff at være fore sig self/ met en suend som tog vare paa hannem

Tre dage der effter kallede Pouil de ypperste aff Jøderne sammen/ der de komme da sagde han til dem J mend och brødre Jeg haffuer inted giort mod vort folk icke helder mod vor forfedris low eller sæt Oc ieg er alligeuel sent fangen aff Jherusalem i disse Rommeris hender/ Der de hagde forhørt mig da ville de ladet mig løff thi de funde ingen dødelige sag hoss mig/ Men der Jøderne sagde der emod da vor ieg nødder til at skiwde mig for Keyseren Icke fordi at ieg hagde noget ath kære paa mit folk Der fore kallede ieg eder til sammen at ieg ville see oc tale med eder thi ieg er bunden met denne lencke fore det haab som Jsraels folk haffue

De sagde till hannem wi haffue inge breff fonget aff Jødeland om dig/ Oc der kom ingen broder heller som sagde noget ont om dig/ dog tøckis oss gaat vere at wi høre aff dig huad dw holder der om/ Thi oss er viderligt ath der sigis emod de cristne i alle land De sette hannem en dag fore/ oc saa komme der mange til hannem i hans hærbere huilke han lærde oc sagde aff Gudz rige/ oc beuisde dem aff Mosi low/ oc aff propheterne om Jhesu Christo fra aarle om morgenen oc till afftenen/ somme aff dem trode det han sagde oc somme icke

De bleffue w enss oc ginge bort der Pouil sagde disse ord/ At den hellighand hagde vel taled gennem Esaie pro-
Esa vi phetis mwnd til vaare forfædre oc sagt/ Gak hen til det folk och sig/ J skulle høre met ederss øren oc i skulle icke forstaa/ och i skulle see met ederss øgen/ oc i skulle icke kende Thi dette folkiss hierte er forhærdet/ Oc de høre swarlige met deris øren/ oc de haffue tilluct deris øgen ath de skulle icke en tid see met dem/ och icke høre met deris øren och forstaa met deriss hierte oc vende dem om at ieg kan helbrede

dem Thi skulle i vide at denne Gudz salighed er sent till hedningene at de skulle høre hannem / Der han hagde dette sagt da ginge Joderne bort och hagde store sporsmaall mellem dem selffue der om

Men Pouil bleff der tw aar i sin leyde / oc anammede alle velnillige som komme til hannem / och predickede Gudz rige for dem / och lærde alle aff vor Herre Jhesu Christo met stor flit / och ingen forbød hannem deth

Her endis Apostlenis Gerninger

Faartalen paa S Pouils breff

NNade oc Fred aff Gud vaar fader/ oc aff vor Herre Jhesu Christo vaar frelsere wære met alle Danske Suenske oc Norske/ Och alle andre som forstaa danske Her skulle alle først vide oc mercke Ath disse helligste ord/ oc dyrebare lerdomme som S. Pouil screff i disse Epistler oc breff Ere icke hans egne ord oc lerdomme/ eller noget mennistes Men de ære den Alsommectiste Gudz egne ord oc lerdomme/ som vdualde S. Pouil til sin redskaff oc tienere der till och gaff hannem den Helligandz naade till ath scriffue dem effter sin hellige vilge/ Alle cristne menniske til nøtte gaffn oc salighed/ som troo paa hannem

Der faare skulle oc alle hær mere acte oc tencke paa den samme store naade som Gud gaff hannem til at forstaa/ mercke oc scriffue sine hellige ord oc lerdomme/ En paa hans egen menniskelige forstand visdom oc arbeyde/ Som han siden brugede der til ath han kunde scriffue dem sandelige/ Lige som de vaare hannem før obenbarede/ lærde oc sagde aff den helligand Thi han vaar icke vden en redskaff oc tienere der till Ved huilken Gud aldermegtiste ville obenbare kundgøre/ oc lade scriffue predicke oc lære alle menniske i verden samme sine hellige ord oc Euangelia aff sin egen Guddommelige godhed oc miskunhed

Thi skulle oc alle merke oc vide At S. Pouils Epistler ære saa ypperlige och dyrebare Euangelia som de andre der Euangelisterne screffue Thi de ære Gudz egne ord lerdomme oc bud/ saa vel som de andre alligeuel ath de kallis epistler och breff almindelige Der faare skal ingen sige eller mene/ som mange vanwittige før sagde oc mente/ At de skulle væred Sante Pouils egne ord/ Thi sagde de S Pouill siger det/ men det staar icke i euangelio/ Men alle skulle fuldkommelige tro vide och sige/ Ath de ære Gudz egne ord som S Pouil screff

lerde oc predickede siden Gud vdualde hannem serlestis till sin redskaff ath han det scriffue skulle/ Som han och selff scriffuer hær till de Rommere i det xv Capittel saa/ Jeg vaare icke dristig till ath tale noget aff mig selff vden ath Christus hagde lært mig det

Thi skulle och alle som ræt ville læse vide eller lære samme Epistler bede Gud ydmygelige/ At han vill giffue dem naade till Ath forstaa samme sine ord rettelige Och ath merke och benare dem i deris hierte Gud till loff och ære/ Och dem selffue och andre till nøtte och forbedring/ Ellers gøre de alt deris arbeyde oc vmage forgeffuis/ ehwor meget de lese studere oc arbeyde i dem/ En dog ath de ære nw vdsette paa vort danske twngemaall/ Thi ath den helligandz naade maa endelige først vere induertis i menniskens hierte/ Och giffue hannem ræt forstand och naade til ath lære och merke disse och alle andre sine ord och lerdomme/ Ellers er det inted bewent ath mand fast læser eller hører dem/ Ehuor slæt och lettelige de ære screffne eller vdsatte/ Hwer skall och tencke paa de Gudz haarde och strenge ord/ Som der staar Esaie vi/ Matthei xiii/ Marci iiii/ Luce viii/ Joannis xii/ Roma. xi/ De skulle see met deris øgen/ Och høre met deris øren/ och icke forstaa/ och omwendis/ Ath ieg kan gøre dem helbrede och salige/ Der faare skulle wii altid bede Gud/ Ath han vill oplade vaare øgen oc øren och opliwse vaare induertis øgen hierte/ hw sind och forstand/ Ath wii kunde omwendis och bedre oss/ Och tøcke vaare synder ille ath være/ Och siden see læse/ høre forstaa och merke hanss hellige ord/ och benare dem fast i vaare hierte

Thi ath menniskhen kan inted gaat tencke tale eller gøre/ aff sin egen forstand sind eller visdom/ Gud til loff och ære/ Eller sig selff/ eller andre til salighed/ Thi det ær tilbøyeligt till ont och synd/ aff sin egen onde nature/ Och det ær aldelis wdueligt i sig selff

Lige som Jorden er naar hun icke dyrckis/ och faar regn och dwg aff hiemmelen Da er hun wduelig/ Och bær icke vden onde wnøttelige vrter tidzell oc næller/ stræpper och starn

tyder/ Men naar hun dyrkis pløgis och saaes/ Och Gud giffuer hende regn oc dwg till met aff hiemmelen / Da bliffuer hun fructsommelig och bær god fruct.

Effter thi ath Jorden som trædis vnder fefod / (Och er wduelig i sig selff) bær god fruct naar hun dyrkis / och faar dwg och regn aff hiemmelen / Hwor meget mere skall da menniskenn som ær ith skelligt creatur bære och gøre god fruct/ Och øffue sig i alt gaat Och bruge sine sind / skæll och forstand Gud till loff och ære / Och sig selff och andre till nøtte och gaffn/ Naar han faar den rette regn och dwg aff hiemmelen/ som er den Helligandz naade

Men faar han den icke/ Da er han aldelis vnøttelig och wfructsommelig/ Och alt det han taler tencker och gør det er altsammen wdueligt/ Och det kommer hwercken hannem eller andre till nøtte gaffn eller salighed/ Ehwor meget han studerer/ dicter arbeyder gør eller scriffuer / Men det skader hannem/ och andre fast mere / Och bliffuer till tidzel och torn neller och strepper / som ære wnøttelige fabell och sqwalder och menniskens ægen dict och fat Aff huilken all verden er moren fuld/ Saa ath Gudz ord och Euangelia vnder trøckis meget aff dem/ Som mand maa nw læse see och høre/ Det vaar en stor aarsage der till/ Ath S. Pouill screff disse Epistler Thi ath Jøderne sagde och da ath de bleffue igen løffde/ och skulle bliffue salige for deris egen retferdighed oc gode gerninger skyld som mange en nw sige oc mene diff ver Och Hedningene sagde der emod/ Ath Jøderne skulle vdstindes fra saligheden for de icke anammede Christum och hanss ord/ och Euangelium som de giorde/ Och saa rosede de dem selffue paa baade sider aff deris egen retferdighed

Der faare besluter S. Pouill/ All menniskens egen retferdighed och alle hanss egne gode gerninger och verdskyld vnder synd/ Och lærer ath Alle mennisfe ere syndere/ Oc ath de faa affloffning aff deris synder ved Christum aldelis forgeffuis/ for vden alle deris egne gode gerninger och verdskyld/ Oc bliffue salige om de tro paa hannem

S Pouil screff denne Epistel til de Rommere paa Gredske/ Och icke paa deris æget tungemaal/ alligeuel ath han kunde det gantske vell/ Fordi ath han viste ath de hagde stor løst och vilge til samme maal for det er gantske subtiligt oc kaansteligt/ Han screff och samme breff saa kaanstelige Ath rætte Grekere kunde dem neppelige forstaa (mange stede) Thi han bruger meget de Hebraisters sedvane/ som gandske subtilige tale och scriffue

Hagde han en screffuit dem paa slet Gredske/ Da vaare de en alligeuel rette Gredske sware nock at forstonde paa deris egit maall/ Thi han scriffuer somme stedis som til en (in singulari) oc strax som till mange (in plurali) Somme stedes som till en persone och strax som till mange personer/ Oc somme stedz Jeg giorde det/ Och strax i det samme wii giorde det/ Och ieg beder eder/ oc i det samme/ wii bede eder

Der faare skall ingen forundre der paa ath danssen følger icke alle stede/ lige ord fra ord met latinen/ Thi ath den som vill noget vdsette han bør det endelige saa ath tale dicte och scriffue/ Ath andre som ære aff det twngemaall kwnde det och forstaa/ och vide/ naar de det see læse eller høre

Skulle ieg screffuit ord fra ord lige som det staar i latinen/ Da hagde der ingen danst forstondet danssen rettelige/ Thi S Powill scriffuer mange stedz saa dyblige Aff den store visdom oc naade som Gud hannem gaff/ Ath mand kan neppelige forstaa aff latinen hwad han men/ Sompt scriffuer han och saa klarlige ath mand maa det vel forstaa/ Han gør lige som en der leder en anden ind i en Kongis Palatz eller Slot Och viser hannem der mange kammer stuer/ och herbere/ och leder hannem gennem mange dørre/ Och lader hannem der see mange kaastelige dyrebare klenodye/ Saa ath den som ind gik forundrer der paa ved sig selff/ Och ved icke hwor han er/ Eller hwor han gik ind/ eller hwor han skall gaa vd igen/ Her om taler S Peder i sin anden epistel/ Och siger ath der ære mange sticke i S Pouils Epistler som ere meget sware ath forstaa rettelige/ Hwilke vanwittige och wlerde klercke haffue der fore meget forwerret och falskelige vdlagt dem

selffue till skade och forderffue/ Det samme beklager och mange andre gode lærefedre och predickere

Der faare haffuer ieg effter fult/ de alder beste och ypperste klercke som nw ære till/ som haffue best vdlagt och vdtydet dem/ ath mand skulle diss bedre forstaa dem/ Jeg giorde och mest min flit der paa/ effter den naade som Gud gaff mig/ ath ieg kunde saa sette dem vd paa ret danske/ Ath de som dem læse maatte forstaa dem/ Gud till loff och ære och dem selffue och andre till salighed/ Der er dog Somme ord som kunde icke anderledis vdleggis eller scriffuis met faa ord en som de staa i latinen/ Som er Troen Naade Gaffue Lowen Retferdighed/ Synd/ Død/ Land/ Och andre saadanne flere/ Hwilke hwer kan dog vel selff forstaa i den menning som dem bør ath tagiff/ effter som Gud giffuer hannem naade till/ Det hagde och bleffuit meget faar langt/ Om ieg skulle hær screffuit och vdlagt hwert ord serdelis met sin vdtydning och glose/ Thi lod ieg det nw betemme paa denne tid Ath samme bøger maatte bliffue diss smerre och lempelige ath bære Thi det er hwert christet mennniske meget nøtteligt som dem kan læse och forstaa/ ath haffue samme Gudz ord daglige for øgen och læse och merke dem well/ sin siel till ewig føde och salighed/ Mand kan aldrig for meget læse eller tractere dem/ Thi at diss mere mand læser i dem Diss større forstand lost och kerlighed for han till ath elske Gud och ath tacke och loffue hannem fore sine mange velgerninger/ Och ath elske sin ieffn cristen/ och leffue retferdelige mod hannem Och gøre hannem det/ som han ville haffue aff hannem

S Powils lefnid

SAncte Powill vaar født i Jødeland i en landz by/ aff Beniamins slect. Der samme by vor vonden aff de Rommere. Da kom han met sine forelדre til en stad i Cilicien kallis Tarsum Siden sende de hannem till Iherusalem/ ath han skulle dær lære Lowen Han bleff och megtige vel lærder i hende/ aff en Docter som hed Gamaliel/ som S. Lucas scriffuer i Apostlenis gerninger. Och huorledis han forfulde greb och fangede alle Christne oc satte dem i fengsel och pinte och plaffuede dem/ Och ath han bleff siden omwent till Gud/ Oc for omkring i Mange Steder land oc byer oc predickede Gudz ord och Euangelia dristelige och obenbarlige for alle Herrer och Førster oc for alle andre Och S. Barnabas Apostel fulde hannem da/ Der han kom til Iherusalem igen/ Da bleff han sat till en Apostel aff S. Peder S. Jacob oc S. Hanss/ Han bleff siden fangen och sent till Rom fem oc tiwe aar effter ath Christus tolde død oc pine. Och bleff der tw aar saa fri vdi samme sit fengsel. Ath alle maatte gaa och tale met hannem/ Och høre hanss ord och predicken

Han disputerede och daglige mod Joderne/ som sagde ath Christus en da skulle komme/ De ville icke tro ath det vaar Christus Gudz søn som hagde told død och pine. Nero Keysere i Rom vaar icke en da saa haard och ond/ som historier oc kronicker sige om hannem. Thi gaff han S. Powill løff. Och lod hannem fare bort vester paa ath predicke Euangelium. Som han och selff scriffuer i sit Andet breff till Timotheum. Och siger Ingen vaar da met mig men de forlode mig alle (det skall dog icke leggis dem till onde) Thi ath Herren vor hoff mig oc stærckede mig i min predicken (Ath alle hedninge skulle høre hanss ord) Han frelste mig

och aff løuens mund Der met mente han Nero, som vor grum mod de Christne som en løwe er modlam oc faar S. Pouil predickede siden dristelige oc obenbarlige i thi aar baade der oc i andre land oc steder Nero lod siden halff hugge hannem i Rom Den samme dag som han lod kaars feste S. Peder Oc det skede søtten oc tiue aar effter ath Christus opfor til Hiemmerige

---

Disse ere S. Pouils Epistler oc breff som han screff

Først En Epistel oc breff som han screff til de Rommere oc holder serten capittel
En breff til de Corinther Det første holder .xvi. capittel
Oc det Andet holder .xiii. capittel
Ith breff til de Gallater/ som holder .vi. capittel
Ith breff til de Epheser/ som holder .vi. capittel
Ith breff til de Philipper/ som holder .iiii. capittel
Ith breff til de Collsser som holder .iiii. capittel
Thu breff til de Thessaloniker Det første holder .v capittel
Oc det andet holder .iii. capittel
En breff til Timotheum Det første holder .vi. capittel
Oc det andet holder .iiii capittel
Ith breff til Titum och holder .iiii. capittel
Ith breff till Philemon och haffuer icke uden .ith capittel.
Ith breff til de Hebreer som holder .xiii. capittel

Faartalen paa S Powils breff [til de Rommere]

I Dette første Capittel till de Rommere straffer S. Pouil vantroen oc de slemme obenbare synder som hedningene giorde/ Thi ath en ræth Euangelist predicere bør først ath predicke lowen Oc obenbare synden/ oc straffe hende Oc gøre det altsammen till synd/ som icke gøris oc skeer aff den Helligand och Troen ✠ Ath menniskene kunde lære ath bekende dem selffue Och den vsle stat oc skickelse som de ære vdi Paa det ath de kunde ydmyge dem faare Gud och begere hielp och naade aff hannem och forladelse aff deriff synder Thi ath menniskens nature er saa ond i sig selff (naar hun er foruden Gudz naade) Ath hwn kan icke ære loffue eller tacke Gud Alligewel ath mand vel ved seer oc hører ath der [er] icke vden en Gud til som hannem skabte frelste oc daglige føder Oc kan all ene gøre hannem salig Men han forblinder sig selff oc gør mange slemme skendelige synder oc gerninger Oc straffer ey heller andre som dem oc gøre

I det andet Capittel straffer S. Pouill dem som holle dem gudelige vduertis/ oc ære dog induertis syndere som Phariseerne vaare. Oc en nw alle øgen skalke ære som ville altid straffe andre/ oc holle dem selffue vduertis gudelige Oc ære dog induertis fulle aff awind/ had/ gerighed synd oc hofferdighed som der staar Mathei. xxiii. ca. Saadanne foracte Gudz godhed och miskunhed Oc saffne Gudz wrede offuer dem selffue met deris hiertis forherdighed Och tro icke ath Christus giorde fyllest for deris synder Men de mene ath de ville selffue gøre fyllest for dem/ met deriff egen lesning faste oc bøn Oc de lade dem oc tøcke ath de haffue det giort Naar de haffue fast læst fasted oc bedet

J det tredye Capittel Siger han ath Jøderne oc hedningene ære lighe gode Thi de ære alle syndere for Gud Oc ath ingen kan bliffue retferdig aff de gerninger som ske effter lowen Thi ath budordene vaare giffne ath man skulle kende synderne aff dem Der effter lærer han Huorledis hwer skall bliffue god oc salig/ Oc siger ath alle ere syndere/ Och ath de skulle bliffue gode och salige for vden deris egen fortieniste ved troen til Jhesum Christum/ Thi han er vor talffmand hoff Gud fader Och skall forlade off alle vaare synder/ om wii tro paa hannem.

J det fierde Capittel lærer S. Powil/ ath Troen goris endelige behoff till vaar salighed/ Och ath den gamble low vaar icke nock til saligheden/ Och der om indfører han ith exempel om Abraham/ ath han bleff retferdig all ene ved troen/ vden all gerning Oc loffuis fore sin tro som der staar Gene. xv

J det Femte Capittel/ taler S. Powil om de fructer oc gerninger som komme oc ske aff Troen/ som er fred/ glede/ och kerlighed til Gud oc alle menniske/ Oc ath Troen gør ith stadigt haab/ och ith gaat och frit mod i all modgong och drøffuelse/ Thi ath alle disse ting ære i de menniske som ræth tro/ Ath Christus led død och pine for dem/ Och frelste off alle før en wii kunde bede hannem der om/ oc der wii en vaare hanff wuenner och fiende

J det Siette Capittel taler S Powil om Troens ypperste gerning/ Som er en strid mellem aanden och legemed/ Ath de synder och onde begerelser kunde dødis/ som ære bleffne i menniskene igen siden de bleffue retferdige ved troen/ Och han lærer off ath wii ære icke saa ganske fri giorde aff synden ved troen/ Ath wii skulle vere fry och trygge/ lige som wii hagde icke mere synd/ Der er dog synd i off/ men hun regnis off icke til fordømelse/ for vaar tro skyld som strider altid mod synden Thi haffue wii nock ath gøre met off selffue saa lenge wii leffue Ath wii kunde themme oc tuinge vaare legeme/ Oc døde legemens onde løste och begering i off

I det Siuende Capittel siger Han at den Gamble low er endt som vor dødsens low/ Och ath den Ny lew er kommen/ Han gør en lignelse der om met ecteskaff Ath naar manden er død/ da er quinden løff oc fri/ saa at hun maa tage sig en anden mand/ Huilked hun motte icke gøre men hosbonden leffuede Saa er oc vor samuittighed bunden til louen/ vnder det gamble syndige mennisle Men naar det bliffuer dødet aff aanden da er vor samuittighed fri Ath den ene er skild ved den anden Dog icke saa ath hun skal inted gøre Men hun skal da mest gøre Och faa sig en anden mand som er Christus/ och gøre och bære leffuende fruct

I det Ottende Capittel troster S. Pouil dem som haffue induertis strid i dem selffue mellem aanden oc legemed Och siger ath de skulle icke fordøme legemed Och beuiser huad nature fødet och aanden haffuer Oc huorledis aanden kommer aff Christo/ som haffuer giffuit oss den Helligand som skall gøre oss aandelige/ Och spæge vort kød och legeme/ Oc gøre oss visse paa ath wii ære alligeuel Gudz børn (ehuor swarlige synderne regere oc twinge oss) saa lenge wii følge effter aanden/ Och staa emod synden ath wii kunde døde hende

I det Niende/ Tiende/ oc Elleffte Capittelle taler S. Pouil om Gudz euige forsyn och vduelgelse Ath han haffuer før forseet aff ewig tid/ Huo som skall tro eller icke tro/ Och huo som skal løsis fra synden eller icke løsis/ Thi tagis det aldelis aff vor hand/ Oc settis i Gudz hand/ om wii skulle bliffue gode oc salige. Och det er oss alder mest behoff Thi wii ære alle skrøbelige/ daarlige och wforstondige til ath gøre noget gaat til vor salighed Saa ath stode det i wor egen mact Da bleffue der icke ith mennisle saligt Thi ath dieffuelen skulle visselige vinde oss alle offuer

I det Tolffte Capittel Lærer S. Pouil alle/ den rette Gudz tieniste/ Och gør alle cristne till prester Ath de skulle alle offre/ dog icke fæ queg eller andre saadanne offer/ som de giorde i louen Men de skulle offre deriff egne legeme Och døde legemens løste/ Siden scriffuer han om Christne mennisfis

vduertis omgengelse/ som de skulle och haffue i det aandelige regemente Och huorledis de skulle lære och predicke/ regere/ tiene/ giffue/ lide/ elske/ leffue/ Oc gøre emod huer anden/ baade med venner och fiende

J det Trettende Capittel Lærer S. Pouil oss Ath wii skulle vere Verdens Herrer oc Førster vnderdanige oc lydige Thi det er saa skicked aff Gud En dog ath det gør icke menniskene gode for Gud Da gør det alligeuel saa meget Ath de gode haffue fred och beskermelse aff dem Oc de onde kunde icke bruge deris skalkhed oc ondskaff saa frilige mod dem som de gerne gøre ville for deris froct och fare skyld Der faare skulle de gode och vere alle Herredøme lydige En dog ath de haffue dem icke behoff

J det Fiortende Capittel/ Lærer S. Pouil oss At wi skulle hielpe och lide dem som haffue en skrøbelig samwittighed i troen/ Oc at wi skulle icke bruge/ den christelige frihed dem till skade/ eller fortørnelse men dem til forbedring Thi hwor man gør det icke/ Da sker der twedract oc had/ Oc Gudz ord oc Euangelium foractis der offuer paa huilket der ligger alder størst mact paa/ ath det icke skeer Thi det er bedre ath wi vige dem til en tid som ære skrøbelige i troen ath de kunde bliffue sterckere i troen En ath Gudz ord och Euangelii lerdom skulle foractis oc forfare Her paa skulle de tencke som æde kød oc flesk om fredage oc andre faste dage/ Oc bruge den cristelige frihed hoffmodige oc obenbare vden all nød oc behoff Oc der met fortørne dem som ære skrøbelige i troen Oc icke vide ath man maa det gøre effter Gudz tilladelse vden synd

J det Femtende Capittel setter S. Pouill oss Christum faare till it exempel At wi skulle tolmodige lide/ oc fordrage dem som ære skrøbelige Och dem som ligge i obenbarlige synder Lige som Christus fordrager met oss i vaare synder Och man skal icke strax foracte dem Men fordrage met dem/ til de kunde omwendes/ oc bedre deris leffned Thi at Gud haffuer saa giort met oss/ oc gør oc saa en nw daglige/ oc lider vaare synder/ onde seder/ oc slemme gerninger

I det Sextende oc siste capittel Helser S. Powil alle Rommere/ Oc giffuer alle Christne en god lerdom och paamindelse At de skulle tage dem vare fore menniskenis lerdomme oc dict Som læris och predickis mange stede met den rette Euangeliske lerdom/ Oc gøre der faare stor vildfarelse i den rette christelige tro

S Pauils Første breff

Første Capittel

☞ ✿ Jwle aften

Pauil Jhesu Christi tienere/ kalled Apostel særlestis vdwald till at predicke Gudz Euangelium Huilked han før loffuede ved sine propheter i den hellige scrifft om syn Søn som er fød aff Dauidz slect efter kødet Han er oc kraftelige bewist ved den helligand at han er Vor Herre Jhesus Christus Gudz Søn J det ath han opsted aff døde Aff huylken ieg fik naade oc Apostele embede/ til at oprette troen i hans naffn blant alle hedninge Aff hwilke i ære oc kallede Jhesu Christi tienere * S (hilsen) Naade oc fred aff Gud vor fader Och aff vor Herre Jhesu Christo være met eder alle Gudz elskelige venner som ære i Rom kallede til hellighed

Jeg tacker først min Gud ved Jhesum Christum paa alle eders vegne Thi at der taleff om ederff tro offuer al werden Gud er mit vidne som ieg tien i min aand i Euangelio om hans søn At ieg tencker altid paa eder i mine bønner och beder at Gud ville nogen tid vnde mig en løkfalig vey till ath komme till eder / Thi ieg begerer ath see eder / At ieg motte dele nogen aandelig gaffue met eder / Aff hwilken i motte størkiff/ Det er ath wii motte tröste huer anden met ederff och min tro som wii haffue till sammen

Kere brødre vider at ieg tit satte mig faare ath komme til eder At ieg motte giort nogen fruct blant eder som i blant andre hedninge Dogh vor ieg behindret til denne tid Mig

bør at predicke Ewangelium for Greker oc alle andre baade vise oc w vise/ Der fore er ieg oc redebon til ath predicke Euangelium for eder som ere i Rom saa meget som mig er mweligt

Mig blueff icke ved Christi Euangelium/ thi det er Gudz krafft och gør alle salige som tror der paa baade Jøder oc Greker/ thi Gudz retferdighed obenbaris der vdi aff troen oc til troen/ Som screffuit er den retwise skal leffue aff sin tro/ Gudz vrede skal obenbare komme aff hiemmelen offuer de menniskiff ondskaff oc synd som dølge sandhed met løgen Thi det som kan kendis aff Gud/ det er dem obenbared oc Gud haffuer giffuit dem sin wsynlige verelse oc ewige mact oc Guddom til kende Om de ville see oc acte paa hanss gerninger fra verdens begyndelse Abac ij Hebr x Gal iij

Thi kunde de icke aarsage dem at de ey viste at han vor Gud/ oc de loffuede oc tackede hannem dog icke som en Gud/ Men de vaare forfengelige i deris sind oc tancker/ oc deris vforstandige hierte vore forblindede/ De sagde dem at vere vise/ och de vaare dog daarer/ De fornende den ewige Gudz ære til billede/ Icke al eniste til dødelige menniskeff lignelser Men oc til fuliff oc fire føtte diurff/ oc til deriff som krybe paa iorden Der faare lod Gud dem bliffue i deris egne hierters begerelser oc vrenlighed til ath beskemme deris legeme met dem selffue Som fornende Gudz sandhed til løgn/ oc dyrckede oc tiente creaturene mere en Gud som dem skabte Huilken er velsigned til ewig tid Amen i Corin iij Ephe iiij

Thi lod oc Gud dem falle i skendelige begærelser Saa at deriff qwinder fornende deris naturlige brug til w naturligt emod naturen/ oc Mendene forlode quinderff naturlige brug/ och hagde slem brende met w kyskhed til huer anden/ oc brugede dem skendelige sammen mand met mand/ och finge ond løn i dem selffue som det sig burde for deris slemme synder

Lige som de icke actede at kende Gud/ saa lod och Gud dem bliffue i deris fortrødne sind/ oc gøre det som skammeligt vor Saa ath de bleffue fulle aff al ondskaff oc synd meth horeri skalkhed/ gerighed/ snig/ falskhed/ fulde aff awind/ och

mord/ kiff/ trette forgifftighed øretuderi baguaftelse Gudz hadere oc forglemmere/ tretactige/ hoffmodige oc stolte och optenckte alt ont vlydige mod deris foreldre/ wfornømstige/ troløse/ vuenlige/ vkerlige/ vmiskundelige/ och de viste Gudz retferdighed/ och ath de som saadant gøre bør ath dø De gøre det icke all eniste selffue/ men de samtocke det oc met dem som det gøre

Andet Capittel

DEr fore est du mennisle waarsagelig ehuo som helst du est som dømer Thi ath i det du dømer en anden da
Mat vij fordømer du dig self Thi du gør det samme selff som du dømer/ och wi vide ath Gudz dom er retferdig offuer dem som saadant gøre/ Ment dw mennisle som dømer dem som saadant gøre/ och dw gør det samme selff ath du skalt vndfly Gudz dom Eller foracter dw hans godhed visdom/ och hanss tolmodighed/ och langsommelighed till ath heffne Vist dw icke
Mat vi at Gudz store godhed kaller dig til bod/ Men du sancker dig selff met din haarhed och dit forherdede hierte stor vrede til
Ephesi vi domme dag/ Naar Gudz retuise dom skal ske Han skal løne
Coll iij huer effter sine gerninger De som atsporge det ewige liff met
Actu x tolmodighed oc gode gerninger De skulle faa priss oc ære for
Jac ij vden ende/ Men de som ere kiffactige och ville icke høre och
i Pet i følge sandhed men effter følge synd och wretferdighed offuer
Mat vii dem skal Gudz vrede komme met wgunst modgong drøwelse
Jaco i oc sorg oc offuer alle som ille gøre/ først offuer Jøderne och
Pet v saa offuer greker och hedningene Men heder/ ære oc fred skal komme offuer alle som vel gøre først offuer Jøderne/ Oc saa offuer hedningene/ Thi at Gud acter ingen persone

De som synde wden low/ de skulle och forfare vden low/ Oc de som synde i lowen de skulle dømis met lowen/ Thi de
Mat vii som høre lowen ere icke retferdige faar Gud men de som
Jaco i gøre lowen/ de bliffue salige Effter thi at Hedningene som icke haffue lou gøre det aff nature som lowen inneholder/ Da ere de dem selffue en low/ oc der met beuise de at lowens

gerning er screffuen i deris hierte oc deris samwittighed oc
tancker bewise det/ Som skal kære eller aarsage dem paa domme
dag/ Naar Gud skal døme alle menniskis lønlige gerninger
ord oc tancker/ ved Jhesum Christum effter Euangelium

See til dw som kallis en Jøde oc forlader dig paa lowen/
Oc roser dig aff Gud/ oc wist hans wilge/ oc est lærd i lowen/
oc at skilner ræt oc wræt/ Och drister dig til ath være de
blindis ledsagere/ Och ith liwff for dem som ere i mørkhed/
Oc en twctemestere for daarer/ Och de wanwittigis læremestere/
Och dw vist det som bør at vidis och hnad sandhed er i lowen/
Dw lærer andre oc lærer dig icke self/ Dw lærer at man skal
icke stiele oc dw stiel/ Dw siger at mand skal icke gøre hord
oc dw gør hord Dw grwer for affguder och bereffuer Gud Esa lij
sin ære der met Dw roser dig aff lowen och wanærer Gud Ezechi
i det dw gør mod lowen/ Och Gudz naffn bespottis blant xxxvi
hedningene for eders skyld som screffuit er

Omskærelsen er wel gaffnlig om du holder lowen/ men
holder du icke lowen/ da er din omskærelse vorden en forhud/
Om en hedning holder lowen skall icke da hans forhud regnis
for omskærelse/ Saa skal den som er en hedning aff nature/ Forhud
och holder lowen døme dig met screffuen lou/ och met om- kaller
skærelsen om du gør mod louen/ Thi den er icke en Jøde som S Powill
er en Jøde vduertis Och det er icke omskerelse som skeer hedninge
vduertis i kødet Men den er en Jøde som er induertis en for de
Jøde thi hiertens omskærelse skeer i aanden oc icke i bog- vore icke
staffuene Och hennis loff er icke aff menniskenn men aff Gud omskorne

Tredye Capittel

HVad fordel haffue nu Jøderne/ eller hnad er omskærelsen
dem nøtte/ Sandelige gantske meget/ Først fordi ath
Gudz ord och løffte ere dem giffne/ En dog ath somme icke
trode der paa/ Hnad skader det/ skall deris vantro gøre Gudz
tro til inted/ bort det Gud er sand/ oc alle menniske ere Jo. iij
løgnere/ som screffuit er Gud du skalt gøris retferdig i dine Psal. l
ord/ oc offueruinde naar du dømiss Psalmo
cxv

Om vor ondskaff loffuer Gudz retuished/ Huad ville wii da sige Er Gud da wretferdig for han er vred der fore (hort det) Jeg taler menniskelige/ Huorlediss skall Gud ellers døme verden

Om Gudz sanhed formeris aff min løgn hannem till ære/ Hwi skall ieg da dømis som en syndere/ Det er icke helder ræt (som somme sige och bespotte och tale ille om oss ath wi skulle sige) Lader oss gøre ille ath der kan komme gaat aff/ Deris fordømelse er retwiss/ Huad ære wii bedre en de/ Ney inted Jeg haffuer før sagt eder sagen

Gal iij Thi ath alle baade Jøder Greker och Hedninge ere
Psalm. syndere/ som screffuit er/ Der er ingen retferdig icke en/ Der
xiij och. lij. er ingen forstandig/ icke en/ Der er ingen som atspør Gud/
Psal. v De ere alle afftredne/ och ere wnøttelige/ Der er ingen som
och. xiij gør gaat/ icke en/ Deris halss er som en oben graff/ De
Psal. ix beswige met deris tunger/ Der er hugormis forgift vnder deris
Esa. lix læber/ Deris mund er fuld met bander oc beskhed Deris
føder ere snare til blodz vdstørtelse/ der er fordernelse oc
Gala ij sønder brydelse i deris veye/ Oc de kende icke fredens veye/
Gudz fræct er icke faar deris øgen

☞ ✿ ✿ Vi vide at alt det som lowen siger/ Det siger hwn
Onsdagen. til dem som ere vnder lowen/ Ath alle mwnde skulle stoppis/ Och ath alle menniske ere skyldige for Gud/ Thi ath inted menniske bliffuer retferdigt for hannem aff lowens gerninger/ Men synden kendis all eniste aff lowen/ Nw er Gudz retferdighed/ obenbaret for vden lowen/ Och hun er beuist met lowen oc Propheterne/ Men Gudz retferdighed kommer offuer alle oc till alle menniske som tro paa Jhesum Christum/ Thi der ær ingen atskilning paa nogen/ Fore de haffue alle syndet/ Oc de haffue alle Gudz naade behoff Och de ære alle giorde retferdige for vden all fortieniste/ aff hanss naade/ Ved den genløsning/ som skede ved Jhesum Christum/ Huilken Gud skickede till naadens throne/ Om wi tro at hanss blod er vdgydet for oss/ Ved hwilket han bewisde sin retferdighed i det han forlod de framfarne synder Gud forlader dem och nw tolmodige/ Ath han vill och bewise sin retferdighed

i denne tid/ Ath han er all ene retferdig/ Och gør dem salige som tro paa Jhesum * ꝫ

Hwor er nw din roff/ han er vde lwct ? ved huad low ? ved gerningens low/ Ney/ men ved troens low Thi holde wii det saa nw/ Ath menniskene bliffue salige for vden lowens gerninger all eniste ved troen Er Gud da all eniste Jødernis Gud ? Er han icke och saa hedningers Gud/ Jw. vist er han oc hedningers Gud/ Thi der er all eniste en Gud som skall gøre de omskaarne Jøder retferdige ved troen/ och de w omskaarne hedningene retferdige ved troen/ Gøre wii da lowen till inted met troen/ Ney (bort det) Men wii stadfeste lowen met troen

Fierde Capittel

HVad skulle wii da sige at vor fader Abraham effter kødet haffuer fundet met sine gerninger/ Det sige wii/ Ath er Abraham bleffuen retferdig aff sine gerninger/ Da maa han rose sig selff/ men icke for Gud Huad siger scrifften her om/ Abraham trode Gud och det vor hannem regned till retferdighed/ Men den som gør gerningen hannem regnis icke lowen till aff naade/ men for sin verdskyld/ Men den som icke gør gerningen/ Men tror paa den som gør syndere retferdige/ Hannem regnis hans tro til retferdighed/ som Dauid siger Salige ere de mennisske som Gud tilregner retferdighed for vden gerninger (framdelis saa) Salige ere de hueff synder ere dem forladne/ Och hueff synder som ære skiulde/ Salig er den mand som Gud icke breyder sin synd/ Er denne salighed all ene i omskerelsen Er hun icke oc i w omskerelsen/ iw/ wi sige dog ath Abrahams tro vor hannem regnid til retferdighed/ Huorledis er hun hannem til regned/ J det ath han vor omskaaren/ Eller i det at han vor w omskaaren/ Sandelige icke der han vor omskaaren Men der han wor w omskaaren/ Da anammede han omskærelsens tegen till ith indsegle/ Ath han vor retwiss giort ved troen/ som han før hagde men han vor w omskaaren/ Ath han skulle vorde alle w omskaarnes

Gene xv
Gal. iij
Jaco. ij

fader som tro Oc ath det skulle och regnis dem till retferdighed/ Och ath han skulle oc være deris fader som ere omskaarne Icke aleniste deris som ære aff omskærelsen/ Men oc saa deris som vandre i troens fodspor/ som vor i vor faders Abrahams w omskærelse

Thi det løffte vor icke Abrahe eller hans sleet giort ved lowen/ Ath han och de skulle erffue verden men aff troenss retferdighed/ Thi ath ære de arffuinge som ære aff lowen/ Da er troen forgeffwis/ och løffted giort til inted/ Thi ath loffuen gør wrede/ Huor lowen icke er/ Der gør ingen mod lowen Thi er løfftet ftet ved troen/ Ath det skulle ske aff naade/ Och bliffue vist hoff alle slecter/ Icke all eniste hoff dem som ere aff lowen/ Men och hoff dem som ere aff Abrahams tro Som er alles vaar fader som screffuit er Jeg satte dig
Gene xvij til en fader offuer mange hedninge for Gud som dw trode paa/ Som gør de døde leffuende/ Och kaller dem som icke ære till/ ath de skulle bliffue

Abraham trode paa haabet der som icke vor haab ath han skulle vorde en fader for mange hedningene/ Thi ath hannem vor sagt/ Saa skall din sæd vorde (som stierner ere paa hiemmelen/ och sandz korn i haffuit) Han trode det fast/ och actede icke paa sit eget legeme som vor moren død/ Thi han vor moren hundrede aar gammil/ Han saa icke helder til Sare alder och w fructsommelige liff/ Thi han twilede inted paa Gudz løffte met nogen wantro/ Men han bleff
Gene. xv fast i troen och gaff Gud ære/ Thi han viste Ath Gud vaar
Gene. xiij megtig till ath gøre det han loffuede hannem Fordi bleff det hannem och regned till retferdighed. Dette er icke all eniste screffuit for hans skyld Ath det vor hannem regned till retwished/ Men och saa for deris skyld som det skall till regniss/ om de tro paa Gud som oprenşde vor Herre Jhesum aff døde/ som vor giffuen i døden for vaare synder skyld/ och opstod igen ath gøre oss retferdige

Femte Capittel

MEn wii ere retferdige giorde ved troen/ Da haffue wii ✿ ☞ fred met Gud ved vor Herre Jhesum Christum/ ved Onsdagen. huilken wii haffue tillgong wed troen till denne naade/ som wii staa vdi/ Och rose off aff det haab som wii haffue till den tilkommendeære som Gud skall giffue off Vii rose off icke all enifte der aff/ Men och saa aff vor modgong och drøffuelse/ thi wii vide ath vaar modgong gør tolmodighed. Och tolmodighed gør forfarenhed/ Och forfarelse gør haabet/ Och haabet lader off icke beskemmiff Thi ath Gudz kærlighed er indgydet i vaare hierte aff den Helligand som off er giffuen ✱ ⅓

Thi at Christus gik i døden for off Der wi vaare ✿ ☞ skrøbelige oc syndere effter tiden/ Men nw dør nogen nøye Onsdagen for en retferdig men for en god torffte en sacte nogen dø/ Der met bewiser Gud sin kerlighed mod off ath Christus tolde død for off der wii vaare syndere Thi skulle wii io diff mere frelsis fra vreden Men wii ere retferdige giorde ved hans blodis vdgydelse Effter thi ath wii vaare forligte met Gud ved hans sønff død den tid wii vaare hans fiende/ Da skulle wi io meget mere bliffue salige ved hans liff/ Men wi ære forlicte met hannem/ Vii rose off icke all enifte der aff Men aff Gud ved Vor Herre Jesum Christum ✱

Ved huilken wii finge forligelsen Thi at lige som synden kom i verden ved ith menniske/ och døden kom aff synden/ saa kom och døden i alle menniske/ for de syndede alle/ Synden vor i verden til lowen kom/ Men synden bleff icke straffed der lowen icke vor til/ Men døden regnerede fra Adam oc til Mosen/ Oc saa offuer dem som icke syndede/ i saa maade som Adam giorde Huilken som vor hans lignelse som komme skulle

Men det er icke saa met gaffuen/ som met synden Thi ath lige som mange døde for ith mennifkis synd skyld/ Saa ær oc Gudz naade oc gaffue meget mere beuist mod mange/ ved ith menniskis gaffue som er Jhesu Christi naade/ Oc den gaffue

er icke all eniste giffuen offuer den synd som ith menniske giorde/ men offuer alle synder

Thi ath lige som dommen kom till fordomelsen for ith mennisskis synd skyld. Saa kom och Gudz gaffue offuer mange synder till retferdighed/ Haffuer døden for regnered for ith mennisskis synd skyld/ Da skulle de som faa mangfoldig naade till retferdighed meget mere regnere i det ewige liff ved Jhesum Christum

☞ ✿ Onsdagen ✿ Lige som alle mennisskis fordomelse kom aff ith mennisskis synd Saa kom oc liffzens retferdighed offuer al menniske for ith mennisskis retferdighed skyld Oc lige som mange bleffue syndere for ith mennisskis wlydighed skyld Saa bleffue oc mange retferdige for ith mennisskis lydighed skyld Men lowen kom ath synden skulle bliffue megen Och der synden bleff megen da bleff oc naaden mere offuerflødig Paa det ath lige som synden regnerede til døden Saa skall och naaden regnere ved retferdighed til det ewighe liff/ ved Jhesum Christum vor Herre * ✿

Siette Capittel

Hvad ville wii da sige Skulle wii bliffue i synden/ paa det ath naaden maa bliffue offuerflødig (bort det) Huorledis skulle wii ville bliffue i synden som for vaare døde aff hende ✿ Vide i icke ath wii som ære døbte ved Jhesum christum Ath wii ære alle døbte i hans død Thi ære wii och begraffne met hannem i døden fra døden Paa det ath lige som Christus er opreyst aff døde wed Gud faderss ære Saa skulle wii oc vandre i ith nyt leffnid Och lige som wii ere indplantede met hannem i døden Saa skulle wii och vere delactige i hans opstondelse Thi wii vide at vort gamble menniske er kaars fested met hannem Ath syndenss legeme skulle forderffuis Ath wii skulle icke mere tiene synden Thi ath den som synden er død vdi Han er giort retferdig fra synden Ere wii nw døde met christo Da tro wii oc ath wii skulle leffue met Christo Oc wii vide ath Christus opstod aff døde

☞ ✿ Siette Søndag Gal iij Hebree vij i pet ij. Ephesi iiij

och skal icke mere do Oc doden skall icke mere regnere offuer hannem Men ath han døde Det er ath han døde for synden en gong Men ath han leffuer Det leffuer han Gud Saa skulle i oc holde ath i ere døde fra synden oc leffne i Gud ved Jesum christum vor Herre * ꝫ

Thi lader icke synden mere regnere i ederss dødelige legeme/ ati skulle lyde ederss legemis loste ath Lader ederss lemmer icke tiene synden eller wretferdighed Men giffuer eder til Gud lige som de der leffue fra døden Oc giffuer Gud eders lemmer til retferdigedz vaaben Thi synden skall icke regnere offuer eder/ fordi ati ere icke nw vnder lowen men vnder naaden/ Huad da skulle wii nw synde men wii ære icke vnder lowen men vnder naaden (bort det ✿ Vide i ✿
icke ath huem i giffue eder til tienere met lydactighed/ ati Onsdagen
ere hanss tienere som i ære lydige. Huad helder det er met Joan viij
synden til doden Eller met lydighed til retferdighed Gud ii pet ij
vare loffuit at i haffue vared syndens tienere/ Och ati ere nw bleffne lydige met hierted til den forsatte lerdom som i haffue giffuit eder til Men i ere fri fra synden Da ere i retferdigedz ✿
tienere * ✿ Jeg taler mennistelige met eder der om/ for Siuende
eder kodis skrobelighed skyld Thi ath lige som i gaffue ederss søndagh
lemmer for til ath gore den ene wrenlighed oc synd effter Joan vij
den anden Saa giffuer och nw ederss lemmer til at tiene Esaie i Ezechi xlvi
retferdighed/ at de mwe bliffue hellige Thi den tid i vaare syndens tienere/ da vaare i fri for retferdighed Hwad gaffn hagde i da aff de synder aff huilke i nw blweff Thi at døden er saadanne tingis ende Effter thi ati ere nw fri for synden oc ere bleffne Gudz tienere Da haffue i det til lon ati mwe bliffue hellige Oc faa det ewige liff Thi ath døden er syndens lon Men Gudz gaffue er det ewige liff i vor herre Jhesu Christo

Siuende Capittel

Ere brødre vide i icke ath ieg taler met dem som vide i Corin
lowen oc at lowen regnerer i mennisken saa lenge det vij

leffuer Thi ath en quinde som er vnder sin mand Hwn er bwnden til lowen saa lenge han leffuer Men naar han dør Da er hwn loff fra lowen i det som manden paa rørde Men beblander hun sig met en anden mand men manden leffuer/ da kallis hun en hore Men er manden død da er hwn fri fra lowen Och er ingen hore om hwn tager en anden mand Saa ere i oc kere brødre døde fra lowen wed Christi legeme/ ati skulle være en anden mandz Det er hans som opstod aff døde Ath wii skulle bære god fruct for Gud Thi ath den tid wii vaare i ith kødeligt liff Da vaare de syndelige løste som opuectis aff lowen veldelige i vaare lemmer til at bære døtzens fruct Men nw ere wii frelste fra lowen oc døde fra hende som holt off fagne Ath wii skulle tiene Gud i en ny aand/ Och icke i den gamble lowens leffnid

Hwad ville wii nw sige/ Er lowen synd/ Ney (bort det) Men ieg kende icke synden vden af lowen/ Thi ieg hagde inted vist aff begering/ vden at lowen hagde sagt/ Dw skalt icke begere/ Och synden tog aarsage aff budordet och giorde alle honde begering i mig Och synden vor død for vden lowen/ Dog leffde ieg nogen tid for vden low/ Men den tid budordet kom/ Da fik synden liff igen/ Och ieg døde och det skede ath det budord vor mig aarsage til døden/ som mig vor giffuit til liffuit Thi synden tog en aarsage aff budordet och sueg mig och døde mig met det samme budord Dog er lowen vist hellig/ och budene ere hellige rætte och gode

Er da det som er gaat/ bleffuit mig en død/ det er langt fra/ Men synden (paa det ath hun motte kendis huorledis hun er synd) saa haffuer hun giort mig døden met det gode Ath synden skulle bliffue offuer maade syndig ved budordet/ Thi wii vide at Lowen er aandelig/ Och ieg er kødelig/ och selder vnder synden/ Thi ieg ved icke huad ieg gør for ieg gor icke det ieg will/ men ieg gor det ieg hader/ Men ieg gør det som ieg icke wil/ Da samtocker ieg ath lowen er god/ thi gor ieg icke det samme/ Men synden som bor i mig/ Thi ieg vid/ ati mig (det er i mit kød och legeme) bor inted gaat/ men vilgen haffuer ieg væl/ Men at fuldkomme

Exo xx
Deu v

det gode/ det finder ieg icke i mig/ Thi det gode som ieg ville gøre/ det gør ieg icke men det onde som ieg icke ville/ det gør ieg/ Om ieg nw gør det ieg icke vill/ saa gør ieg det icke selff/ men synden som er i mig

Jeg som vil gøre gaat finder en anden low i mig som drager mig til det som er ont Thi ieg haffuer lost til Gudz low effter det induertiff menniske/ Men ieg seer en anden low i mine lemmer/ som strider mod mit hiertiff low/ oc tager mig fangen met syndens low som er i mine lemmer/ Jeg arme menniske hwo skal løse mig aff dette dødzens legeme Jeg tacker Gud ved Jesum christum vor herre thi ieg tiener Gudz low met hiertet/ Men ieg tiener syndenss low met kødet

Ottende Capittel

DEr er nw inted fordømeligt i dem som trô paa Jhesum ✿ ☞ Onsdagen Christum Thi de leffue icke effter legemet men effter aanden Thi ath aandens low som gør oss leffuende i Jhesu Christo frelste mig fra syndens och dødenss low/ Thi ath det som vaar lowen wmmeligt/ i huilket hwn vor skrøbelig giort ved kødet/ Det giorde Gud mueligt Oc vdsende sin søn i ith syndeligt legemis lignelse och fordømde synden ved synden i kødet Ath lowens retferdighed skulle fuldkommis i oss som nw icke leffue effter legemet men effter aanden Thi de som ære kødelige De haffue kødelige begere Men de som ære aandelige/ de haffue aandelig begere Kødens begere er døden/ Men aandens begere er liff och fred * ☧

Kødens begere er ith fiendskaff mod Gud/ Thi hun er icke Gudz low lydig och hun kan det icke gøre De som ære kødelege/ de kunde icke teckiss Gud

J ære icke nw kødelige men aandelige Thi athi Gudz aand bor i eder Hwo som icke haffuer Christi aand han hører hannem icke til Men er Christus i eder da er legemed død fra synden Oc aanden leffuer for retwishedz skyld/ Er nw Hans aand i eder som opreysde Jhesum Christum aff døde/ da skall oc den som opreyssde Christum aff døde bo

i eder/ Och gøre ederff dødelige legeme leffuende fordi at
hanff aand bor i eder

☞ ✿ ✿ Kære brødre wii ere nw icke kødet skyldige at wi
Ottende skulle leffue effter kødet Thi at leffue i effter kødet da skulle
sondagh i dø/ Men døde i legemens gerninger met aanden da skulle
i leffue De som ledis aff Gudz aand/ de ere Gudz børn

Gal iiij I haffue icke anammed en treldommis aand At i skulle
i Corin xii en nw frøcte Men i haffue anammed en sønnelig aand/ Met
Hebre iiij huilken wi robe Abba/ kære fader/ Den samme aand gør vor
aand viiff paa ath wi ære Gudz børn/ Ere wi hanff børn/
da ære wii och arffwinge/ Det er Gudz arffuinge/ och Christi
met arffuinge/ Om wi lide met hannem/ da skulle wi oc
komme til æren met hannem

☞ ✿ ✿ Thi ieg holder det saa at den pine som wi lide i
Fierde denne tid/ hwn er icke nok mod den ære som skall obenbaris
Søndagh i off Thi at creaturenis bielse vocter paa Gudz børniff
obenbarelse Thi ath creaturene ere giffne vnder forfengelighed
mod deriff vilge for hans skyld som haffuer giffuit dem vnder
it haab Thi at creaturene skulle gøris fri/ fra den forgengelige
treldom til Gudz børniff erlige frihed Oc wi vide at alle
creatur begere den frihed Och at de ære i stor sorg och angist
met off en nu De ere icke al eniste i sorg men oc saa wi som
haffue naadens gaffue off forlengiff. oc i off selffue til ath
bliffue Gudz børn och frelsis fra vore legeme * ⸿

☞ ✿ ✿ Thi wi ere bliffne salige i wort haab/ men det haab
Onsdagen som man seer det er icke hob/ thi man seer det han haabiff
till Men naar wi haabiff till det wi icke see/ da bide wi der
effter met tolmodighed oc da hielper aanden vor skrøbeliged
Thi wi vide icke hnad wi skulle bede som det sig bør/ Men
Gudz aand beder for off met wsigelig suck Oc den som ran-
sager alle hierte/ han vid huad aanden begerer oc han beder
for helgene oc cristne menniske effter Gudz vilge * ⸿

☞ ✿ ✿ Vi vide at alle som elske Gud de tiene all ting till
Apostles det beste serdelis de som ere før kallede/ aff gud Thi de som
och Mar- han haffuer kalled/ dem haffuer han oc skicked til at bliffue
tires dage lige hans søns billede at hans søn skal vere den første fødde

blant mange brødre De som han haffuer vdvald/ dem haffuer
han kalled Oc de som han kallede dem gierde han retferdige
Oc de som han giorde retferdige/ dem giorde han och ære
fulde oc salige

Huad ville wi sige her till/ Er Gud faar off/ Huo kan
da være mod off/ Gud sparde icke sin ægen Søn men gaff
hannem i døden for off alle/ Hui skulle han icke da giffue off
all ting met hannem/ Huo vill straffe dem som ære vdvalde
aff Gud/ Gud er den som gør alle retferdige/ Huo will da
fordøme nogen Christus er den som tolde død for off oc er
oprenst Oc sider hoff Gudz høgre hand oc beder for off

Huo skall skilne off fra Gudz kerlighed/ Sorg eller
drøffuelse/ forfølning/ hunger/ armod/ eller nogen fare/ eller
swerd som der er screffuit/ For din skyld dødeff wi den Psalm
gantske dag/ wi ere regnede som faar der slactis/ Men wi xliij
offuervinde alting ved hannem som off ælste Thi ieg vid til
visse ath huerken død eller liff/ Icke engle eller herredøme/
icke vold eller genwordighed/ nerwerendis eller til kommendis/
icke høyhed eller dybhed/ Och ey helder noget andet creatur/
kan skylne off fra Gudz kerlighed som er i vor herre
Jhesu Christo

Niende Capittel

JEg siger sanden i Christo och liwer icke min samwittighed
giffuer mig vidneff byrd i den helligand/ At ieg haffuer
altid stor sorg och drøffuelse i mit hierte Jeg onskede aff
Christo ath være i bande for mine brøders skyld/ som høre
mig til paa legemenff vegne och ere aff Israels slect huilke
Gudz børnis arff tilhører oc hærligheden oc testamentet oc
lowen/ och Gudz tieniste och løffted som forfæderne och tilhørde
Aff huilke Cristus er fød effter kødet/ oc er Gud offuer alting
benedidet til ewig tid amen

Jeg siger icke dette fordi ath Gudz ord skulle der fore
vere til inted/ Thi de ære icke alle Israeliter som ere komne
aff Israel/ De ære icke helder alle Abrahamff børn som ære Gene xxi

aff hanss slect/ Men i Isaac skal din slect kalliss/ Det er ath de ere icke Gudz born som ere born paa legemenss vegne/
Gene xviij Men de som ære forlæfftens born De skulle regnis for slæcten/ Thi det er forietenss ord det han siger/ paa denne tid vil ieg komme oc Sara skal faa en son

Det er icke al ene saa sket met hende Men oc saa met Rebecca som bleff siwglig aff Isaac vor fader och før en bornene vore fødde som hagde huerken giort ont eller gaat/ men at Gudz løffte skulle fulkommiss effter wdvelgelsen oc icke aff gerningen Da vor det sagt til hende Den største skal tiene
Gene xxv den minste icke aff deriss fortienistis verdskyld/ Men aff hanss
Mala i naade som skal kalle dem/ som der er screffuit ieg elste Jacob/
Exodi och hadede Esaw ? hvad ville wi da sige Er Gud wretferdig
xxxiij bort det/ Thi han sagde til Mosen/ hwem ieg er naadig/ Den er ieg naadelig/ Och hwem ieg forbarmer mig offuer/ den er ieg miskundelig Thi er det icke i deriss mact eller tilløb som gerne ville Men i Gudz som er miskundelig/ scrifften siger
Exo ix til kong Pharao Der faare opuacte ieg dig/ ath ieg vil beuise min mact i dig paa det ath mit naffn skall forkyndess i al werden Saa miskunder Gud sig offuer hwem han vil/ oc forhærder huem han vil/ Thi siger dw til mig ? Hwad skylder han oss da ? hwo kan staa mod hanss vilge/ O menniske Huo est du da/ som vilt sige twert mod Gud Siger nogen gerning til sin mestere Hwi gør dw mig saa/ haffuer icke en potte
Esaie xlv magere/ mact til at gøre it kaar til ære och ith andet til wanære
Hiere aff ith stycke leer Der Gud ville bethe sin vrede oc obenbare
xviij sin mact/ Da leed han vredenss kar met stor tolmodighed som
Sapien xv vore beredde till fordømelse At han ville obenbare sin æriss
Eccle xxx rigdom offuer sine miskunhedz kar/ som han skaffte til æren oc
och viij helligheð oss som han kallede icke all ene aff Joderne men oc
Osee ij saa aff Hedningene som sigis Osee/ Jeg skal kalle det mit folk som icke vor mit folk Oc dem mine elskælige som ieg icke elste/ Och det skal ske ath i den sted som sagdiss til dem J ære icke mit folk/ der skulle de kalliss den leffuende Gudz born

Esaias rober offuer Israel saa/ Om Israels borniff tall Esai x
vorder som haffsens sand Da bliffuer dog icke vden leffningerne
salige Thi Gud forkorter oc fuldkommer sine ord met
retuished Gud skall gøre ith stacked ord paa iorden/ som
Esaias sagde/ Hagde icke herren Sabaot effter ladet off sæden Esaie
da hagde wi wordet som Sodoma oc Gomorra? Huad ville
wi da sige ath hedningene som icke fore effter retui[s]hed/
haffue dog fonget retuished serdeliff den retuished som
er aff troen

Israels folk som stode effter retuishedz lou De komme
icke til retuishedz lou/ Huor faare/ thi ath de icke atspurde
retuished met troen/ Men met lowens gerninger/ oc de støtte
dem paa fortørnelsens sten som screffuit er/ See ieg legger Esaie
fortørnelsens sten i Sion oc en sten som stødiff emod Huo xxviij
som tror paa hannem han skal icke beskemmis i Pe ij

Tiende Capittel

MEre brødre mit hiertis begering oc bøn er till Gud for
Israels folk Ath de skulle bliffue salige Jeg bær vidne
met dem Ath de tiene Gud met flit dog icke met forstand/ thi
de kende icke Gudz rætuished Men de ville bruge deriff ægen
retuished oc der faare ere de icke lydige i Gudz retuished
Thi at Cristus er lowens ende Och han gør alle retuise som
tro paa hannem Moses scriffuer om den retuished som er aff Leui xviij
lowen/ Huylket mennisske hende gor/ han skal leffue i hende Eze xx
Men den retuished som er aff troen siger saa Sig icke i dit Deute xxx
hierte/ Huo skal opfare i hiemmelen/ Deth er at hente
Christum deden Eller huo skal ned fare i dybet/ Det er at
hente Christum fra de døde Men huad siger scrifften/ Ordet Deute xxx
er hart hoff dig serdelis i din mwnd/ oc i dit hierte Det er
troenff ord som wi predicke/ Thi ath bekender du Jhesum
met mwnden/ ath han er vor Herre/ Och du tror det i
dit hierte ath Gud haffuer oprenssd hannem aff døde da
bliffuer du salig

☞ ✿ ✿ Thi naar mand troer met hierted Da bliffuer mand
S. Andre. retferdig/ Och naar mand bekender Jhesum met munden Da
dag bliffuer mand salig Thi scrifften siger/ Hwo som tror paa
Esaie hannem han skall icke beskemmiss/ Der er ingen atskilling
xxviii mellem Jøder/ Greker och Hedninge/ Thi ath En er alle
ij. Cor. deris Herre/ righ mod alle som kalle paa hannem/ Thi hwo
viij som kaller paa Herrens naffn/ han bliffuer salig ? Huorledis
Johe. ij skulle de kalle paa hannem som de icke tro paa ? Huorledis
Marci. skulle de tro paa hannem/ aff huilken de haffue inted hort
xiij
Acto. ij ? Huorledis skulle de høre hannem for vden predickere
Esa. lij ? Huorledis skulle de predicke/ Om de ere icke vdsende som
screffuit er/ Huor deylige ere deris føder som forkynde freden/
och bebude det gode/ Men de ere icke alle Euangelio lydige/
Esa. liij som Esaias siger Herre/ Hwo trode vaare ord och tale/ Thi
Joan xij kommer troen aff hørelsen/ Och hørelsen aff Gudz ord/ Jeg
Naum j siger igen haffue de icke hort det/ Jw sandelige/ thi deris
Psalme røst er vdgongen i alle land/ och deris ord hørdis till
xviij
værdens ende *

Deute. Jeg siger/ viste icke Israels folk dette/ den første Moses
xxxij sagde/ Jeg vill kalle eder till had ved det folk som icke er mit
folk/ Oc ieg vil fortørne eder met ith wforstandigt folk/ Esaias
Esaie. lxv er dristig oc siger/ Jeg er fwnden aff dem som icke socte at
mig/ Oc ieg er obenbared for dem som icke spurde ath mig/
Esaie lxv Men han siger der mod till Israels folk/ Jeg vdracte mine
hender den gandske dag till det folk som icke trode/ men
sagde mod mig

Elleffte Capittel

OCh ieg siger nw haffuer da Gud vdstwt sit folk/ bort
det/ Thi ieg er och en Israelite aff Abrahams sæd/
Psalme och aff Beniamin slect/ Gud støtte icke sit folk fra sig/ som
xciii han før vdualde. Vide i icke huad scrifften siger om Helya
huorledis han bad till Gud mod Israels folk och sagde/
iii. regum Herre de sloge dine Propheter i hiel och kaste dine altere
xviiij om kuld och ieg bleff ene igen/ Och de staa effter mit liff/

Men hwad swarede Gud hannem/ Jeg haffuer beuared mig siw twsinde mend som icke bøyede deris knæ for Baall/ Saa er det oc nw fket met disse som ere offuer bleffne effter naadens vduelgelse

Men skede det aff naade Da er fortieniste inted/ ellers vaare naade icke naade/ Men skede det aff fortieniste/ Da er naaden inted/ thi ath fortieniste vore icke ellers fortieniste ? Hwad da/ Det som Jsraels folk søgte/ det finge de icke/ men vduelgelsen fik det De andre vore forblindede som Esa. vj
screffuit er/ Gud gaff dem en genstridig aand/ Och øgen ath Matthe
de skulle icke see/ och øren ath de skulle icke høre ind til denne xiii
dag/ Som Dauid siger/ lad deris bord bliffue till en snare/ Joan. xij
och till ith roff och stendzel dem selue till betalning/ Forblinde Actorum
deris øgen ath de icke see/ och bøye deriff rygge altid xxviij
Psalmo
Jeg siger igen syndede de at de skulle falle (bort det) lxviij
Men hedningene bleffne salige ved deris fald at de skulle effter følge dem met all flit/ Thi at er deris fald verdens rigdom/ och deris forminskelse Hedningenis rigdom/ Huor meget mere vaare det da om deris menighed trode/ J hedninge ieg taler met eder och ieg er hedningernis Apostel/ och priser mit embede/ Paa det ath ieg kand drage Joderne som ære mit kød till samme tro och gøre mange salige aff dem.

Thi om deris fortabelse vaar verdens forligelse/ Huad vaare deth andeth/ en ath tage liffuit aff de døde/ Er fwrdeyen hellig da er och deyen hellig/ Er roden hellig da ere och grenene hellige

Er der och nogre græne aff skaarne/ Och dw som wost ith vilt olye træ/ er planted i dem/ och bleffuen delactig i roden/ och træenff naturlige fedme/ Da rose dig icke mod grenene/ Thi ath roser dw dig mod dem/ Saa bær dw icke roden/ men roden bær dig/ Siger dw och grenene ere aff skaarne ath ieg skulle plantis i dem/ Da siger dw vell/ Thi ath de ere aff skaarne for deris vantro skyld/ Men dw stost ved troen/ hofferde dig icke fordi men frøcte Haffuer Gud icke spart de naturlige grene/ da see till ath han skall icke heller spare dig/ Men acte Gudz godhed och strenghed

Strengheden mod dem som folle/ Och godheden mod dig som stod om dw bliffuer varafftig i godheden/ Ellers skalt dw affhuggis/ Och de andre skulle indplantis igen/ om de icke bliffue i vantro/ Thi Gud kan vel indplante dem igen/ Om dw est aff huggen aff det naturlige vilde olye træ/ Och indplantet emod din ægen nature i det gode olye træ/ Huor meget mere kunde de naturlige grene da indplantis i deris æget olye træ

☞ ✿ Onsdagen

✿ Kere brødre ieg vil icke dølge for eder/ dette lønlige sticke/ Ath i skulle icke lade eder tøcke/ ath i ære selffue vise nock/ blinheden er kommen offuer en part aff Israels folk/ saa lenge ath hedningernis haab ingaar/ Och saa skall alt Israels folk bliffue saligt/ som screffuit er/ Der skall en komme aff Sion som skall frelse oc aff vende det vgudelige onde leffnid aff Jacob/ Och det er dem ith testamente aff mig Naar ieg tager deris synder fra dem och holder dem for fiende effter euangelium for eders skyld/ Men ieg elsker dem effter vduelgelsen for deris forfædre skyld Gud angrer icke sine gaffuer och vduelgelser/ Men ligernis som i icke trode paa Gud i forme tid oc finge dog nw miskunhed ved deris vantro/ Saa ville de icke heller en nw tro paa den miskunhed/ som eder er giort ath de kunde oc faa miskunhed Gud haffuer besluttet alle menniske vnder synd och vantro/ ath hand maatte miskunde sigh offuer alle

☞ ✿ Hellig tre-foldigheds Sondag Sapien. xvij Esa. xl i. Cor ij

✿ O huor dyb er Gudz rigdom/ oc hans vsigelige visshed och kændelse/ O huor vbegribelige och vransagelige ære hans domme/ O huor v paa findelige ære hans væye ? Hwo viste herrens sind ? Eller hwo vaar hans raadgiffuere ? Eller hwo gaff hannem naaget/ for ath han skall betale hannem det/ Thi aff hannem/ och i hannem/ och ved hannem er all ting/ Hannem ske ære till ewig tid Amen * ☧

Tolffte Capittel

☞ ✿ Sondagen nest tre kon

MIne brødre ieg beder oc formaner eder for Gudz miskunhed at i giffue eders legeme til ith leffuende

helligt offer/ som er Gud vel behageligt/ och lader eder tieniste ffe fornymstige/ Och sticker eder icke effter denne verden/ men omwender eder i eders sinff fornyelse. Ati mwe vide hnad Gudz gode fuldkomne och behagelige vilge er/ Jeg siger eder alle aff den naade som mig er giffuen Ath ingen i blant eder skall holde mere aff sig selff/ en hannem bør ath gøre/ Men huer skall holde maadelige aff sig effter som Gud giffuer hannem maade till i troen xij. iiij

Thi ath lige som wii haffue mange lemmer paa ith legeme/ Men alle lemmerne haffue icke enff gerning/ Saa ere wii oc mange ith legeme vdi Christo/ Men i blant huer andre da er den ene den andens ledemod * ☞

✿ Vii haffue mange atskillelige gaffuer effter den naade som oss er giffuen/ Kand nogen prophetere/ Da vere sig och lige saa met troen/ Haffuer nogen ith embede/ Da vare han paa sit embede/ Lærer nogen andre/ Da vare han paa dem/ Formaner nogen/ Da vare han paa formanelsen/ Giffuer nogen/ da giffue han det enfoldige/ Regerer nogen da vere han omhyggelig/ Gor nogen miskunhed/ da gore sig den met velvillighed och glæde ✿ ☞ Søndagen effter tre konger

Kærlighed skall være vfarned (for vden alt ogen skalkeri) Hader det som onth ær/ Giffuer eder till det som gaat ær/ Verer venlige mod huer andre met broderlig kerlighed/ Huer sætte den anden for sig i æren/ Værer icke lade i det i tage eder faare at gøre/ Værer brendende i aanden/ Slicker eder effter tiden/ Værer glade i haabet/ Værer tolmodige i eders modgang oc sorg/ Værer idelige i eders bøner/ Hielper de nøttørtige cristne/ Vacter der paa ati læ andre gerne huss/ Velsigner och taler vel om dem som eder forfolger/ Velsigner dem oc bander dem icke/ Glæder eder met dem som glade ere/ Och græder met dem som græde/ Haffuer alle ith sind mod huer andre/ Acter icke hoyt/ och holder icke meget aff eder selffue/ Men verer ydmyge/ Holder eder icke selffue faar kloge * ☞ Amos v. cap. Ephe. iiij capi j. pet. ij j. pet. v

✿ Betaler ingen ont met ont/ Gører det som ærligt och gaat er mod hwer mand med flit/ Er det mweligt saa haffuer ✿ ☞ Anden Søndag

frid met hwer mand/ det beste i kunde/ Heffner eder icke
Pro. iij selffue offuer nogen mine kære brødre/ Men lader vreden fare/
Esaie v och lader Gud heffne/ thi der er screffuit/ Heffnen er min/
j. Pe. iij ieg vill betale hende siger herren
Heb xij

Er det saa ath din wuen hungrer/ da giff hannem mad/
Det er han Torster han da giff hannem dricke/ Naar dw gør deth/ da
angrer ath samler dw gloende kull paa hans hoffuit/ Lad dig icke
han giorde offuerwinde aff det som ont er Men offuerwint det som ont
dig emod er met gaat * ☧

Trettende Capittel

i. Pe. ij HVert menniske skall være herredøme och macten vnder-
Sapien danig/ Thi der er ingen mact till vden aff Gud/ All
vj capi den mact som till ær/ hwn ær skicked aff Gud/ Hwo som
staar mod macten/ han staar mod Gudz skickelse/ Oc de som
staa der emod/ de faa dom mod dem selffue/ Thi ath Herrene
ere icke dem till frøct som vel gøre/ men dem som ille gøre/
Vilt dw icke frøcte for macten/ da gør det som gaat er/ saa
skalt dw fonge loff aff macten. Thi han er Gudz tienere dig
till gode. Men gør dw det som ont er da frøcte dig. Thi
han bær icke swerdet forgeffuiss/ Han er Gudz tienere til ath
straffe dem som ille gøre. Thi skulle i endelighe være vnder-
danige. Icke all ene for straffenss skyld/ men och saa faar
eders samwittighedz skyld. Der faare skulle i giffue dem
skat och told for de ere Gudz tienere till ath beskerme saadant

Deu. v Thi giffuer nw huer mand huad i ere plictige Skat den
Leuiti xix som skat bør Told den som told bør Frøct den som frøctelse
bør/ ere den som ere bør

☞ ✿ ✿ I ere ingen skyldige/ vden ati skulle elske huer anden Thi
Tredie ath hwo som elsker sin ieffn cristen han haffuer fuldkommet
Sondag lowen Thi det er før sagt Dw skalt icke gøre hord Dw skalt
Ero xx icke i hiel sla Du skalt icke stiele Dw skalt icke bere falst vidnes-
Leuiti xix byrd Dw skalt icke begere en andens gotz Oc er der noget
Math xxii andet bud Da forstaaff det i disse ord Elske din neste som dig
Mar xii selff Kerlighed gør sin ieffn cristen inted ont Thi er kerlighed
Gala v lowens fuldkommelse * ☧

✿ Effter thi ath wii saadant vide Da er det tid ath ✿ ☞
wii opstaa aff søffne Thi vor salighed er nu nermer en wii Første
trode Natten er framgongen/ oc dagen er kommen Thi lader Søndag
off nw afflegge mørkens gerninger/ oc tage liwsens vaaben i aduent
paa off Lader off erlige vandre som i dagen Icke i frodseri Luce xxi
oc druckenskaff. Icke i herberne i wkyskhed Icke i kiff had oc Gala v
awind Men fører eder i vor herre Jesum Christum Oc gører i petri ii
icke effter legemens begerelse oc løste ✱ ☧

Fiortende Capittel

Nammer oc lider dem som ere skrøbelige i troen och fortørner icke deris samwittighed Den ene tror at han maa æde aff alle honde mad Men den som er skrøbelig i Jacobi iiij troen/ han eder kaall oc vrter Hwo som eder aff alle honde mad/ han skall icke foracte den som icke eder Och den som icke eder/ han skall icke dome eller foracte den som eder. Thi Gud styrckede hannem i troen. Hwo est dw som dømer en andens tienere Han staar eller faller for syn herre Och han kan vel oprey sis thi Gud er megtig til ath styrke oc opreysse hannem igen

En holder mere aff en dag/ en aff den anden Och den anden holder alle dage lige gode Hver gør effter sit sind Hwo som holder aff dagene Han gør det Herren til ære Hwo som icke holder aff dem/ han gør det oc herren til ære Hwo som æder/ han æder i Herren Thi han tacker Gud Hwo som icke æder Han æder icke i Herren/ oc han tacker och Gud Thi ath ingen aff off leffuer sig selff Oc ingen dør Esaie xlix sig selff Thi ath leffue wii da leffue wii i herren Dø wii da Philip ij dø wii oc i herren Thi hnad helder wii leffue eller dø/ da høre wii herren til Thi ath Christus er der faare død oc opstonden igen/ oc leffuer Ath han skall være en Herre offuer leffuendis oc døde

Hwor faare dømer dw din ieffn cristen ? Eller hnor ij Corin.v faare foracter dw din ieffn cristen Vii skulle alle skickis for Christi domstoll/ som screffuit er Herren siger saa sandelige Esaie xlv

som ieg leffuer Da skulle alle kne boyeff for mig Och alle twnger skulle bekende Gud och huer skall gøre Gud regenskaff for sig selff Der fore lader oss icke mere døme huer andre Men giffuer mere act paa at døme saa Ath ingen giffuer sin
wrent er det som icke er velsigned ieffn cristen aarsage til nogen fortørnelse eller fald Jeg ved och er viss der paa i vor Herre Jhesu At der er inted wrent i sig selff Vden for den som men ath det er wrent Hannem er det vrent

i. Corin viij Er det saa ath din ieffn cristen fortørnis eller forucrris for din mad skyld Da leffuer dw icke i kærlighed Kære ven forderffue hannem icke med din mad for huilken Christus tolde død Der fore skicker det saa at vor skat/ som er euangelium icke bespottiss oc foractiss Thi ath Gudz rige er icke i mad eller i dricke Men i rætferdighed oc i fred oc i glæde i den helligand Hwo som tiener Christo i disse sticke han er Gud behagelig och menniskenn teckelig. Der faare lader oss effter folge det som er til fred/ och forbedring den ene med den anden Dw skalt icke fortørne Gudz gerning/ det er menniskenn for madens skyld/ sandelige all ting er ren Men hwn er det menniske wren oc ond/ som æder emod sin samwittighed Det vaare fast bedre ath dw ode icke kød oc drucke icke vin/ eller noget andet/ en ath din ieffn cristen skulle fortørnis/ eller foruerris der aff Haffuer dw troen Da haff hende hoss dig selff for Gud/ Salig er den som gør sig ingen sammwittiged paa det han æder. Men huo som twiler/ oc æder alligeuel. Han er dømder/ thi han odh icke aff troen Thi alt det som icke er aff troen/ det er synd

Femtende Capittel

WJ som ære stærcke i troen skulle fordraghe de skrøbelige mennisktis brøst/ oc icke teckis oss selffue Men hwer i blant oss skall skicke sig saa ath han kan teckis sin ieffn
Psalmo lxviij cristen till gode och forbedring Thi Christus tæctiss sig icke selff/ som screffuit er Deris forsmædelser som dig forsmaade/ de ere falne paa mig

☙ Thi alt det som screffuit er Det er screffuit til vaar ☙ lærdom At wii skulle haffue ith fast haab met tolmodighed oc hwgswalelse aff skrifften Gud som giffuer all trøst oc tolmodighed / giffue eder naade til. At i mwe forstaa och haffue ith sind i blant huer andre ved Jhesum Christum At i alle sammen endrectelige met en mwnd mwe ere Gud vor herris Jesu Christi Fader Der faare anammer huer andre/ lige som Christus anammede eder til Gudz ere Jeg siger eder dog det/ ath Jhesus Christus vaar omskærelsens tienere/ for Gudz sandhedz skyld At Gudz foriettet skulle stadfestis/ som vaare forfedre vaare loffuede Men hedningene skulle loffue Gud for sin miskunhed/ som screffuit er Der faare vil ieg loffue dig blant hedningene oc siwnge dit naffn loff Han siger igen J hedninge glæder eder met hans folk Och framdelis Loffuer Gud alle hedninge oc erer hannem alle folk Esaias siger oc Det skal være Jesse rod Oc hedningene skulle haabes til den som skall opstaa at regere hedningene Men Gud som er vort haab opfylle eder met all fred och glæde i troen/ ati mwe bliffue fulkommede i eders haab met den helligandz krafft * ℨ

Anden Søndag i aduent
Psalmo xvii
ii Regum xxii
Psalmo cxvi
Esaie xi

Jeg ved dog vel kere brødre aff eder/ Ath i ere fulle aff kerlighed/ Och opfylde met all bekendelse at i kunde vndervise huer andre/ Men ieg screff eder dristelige til kere brødre Ath ieg ville paaminde eder faar den naadis skyld som mig er giffuen aff Gud/ Ath ieg skulle være Jhesu christi tienere blant hedningerne/ Och lære dem Gudz Euangelium/ paa det ath hedningene kunde vorde Gud ith tacknemmeligt offer oc hellige gøris aff den helligand/ Der aff kand ieg rose mig ved Jhesum Christum/ at ieg omgaaes met eder i de ting som Gud høre til/ Thi ieg vaare icke dristig til ath tale noget vden ath Christus hagde lært mig det/ Oc at gøre hedningene lydactige/ met ord oc gerninger/ oc met store iertegen oc vnderlige ting oc met Gudz den helligandz krafft Saa at ieg haffuer opfylt alle land fra Jherusalem och til Jllircon met christi euangelium/ Oc ieg begerede mest at predicke euangelium der som christi naffn vor icke for neffnt ii Co x

eller kundgiort at ieg ville icke bygge paa en fremmed grund-
Esa lij wall/ Men som screffuit er/ Huilke som inted er kundgiort aff
hannem de skulle see/ Oc de som inted horde aff hannem de
skulle forstaa Der faare haffuer ieg tit været behindret ath
komme til eder/ Men nw ieg haffuer icke mere rwm i disse
land/ Da vil ieg komme til eder naar ieg far til Hispanien/
Thi ieg haffuer hafft stor attraa i mange aar at komme til
eder/ oc ieg haabiff At naar ieg far der i gennem/ At ieg
skal da see eder/ och leydiff aff eder did/ Dog saa at ieg maa
for omgaaes met eder nogen tid Men ieg far nw til Jherusalem
ath tiene de christne som der ere/ Thi de aff Macedonia och
aff Achaia/ sette dem faare ath gore en almindig hielp til
de fattige cristne som ere i Jherusalem/ Den giorde de oc
veluillige oc de vaare oc plictige der til Thi at samme
hedninge vaare tilforn delactige i deriff aandelige ting Fordi
burde dem och ath hielpe dem igen met deris timelige gotz
til deris fode Naar ieg haffuer det bestilled/ Oc antuordet
dem den fruct och gaffue/ Da vil ieg reysse i gennem eders
stad til Hispanien Jeg ved at naar ieg kommer/ Da skall
ieg komme met Jhesu christi euangelii fuldkommelige benedidelse

Men kære brodre ieg beder eder ved vor Herre Jhesum
christum/ oc ved den helligandz kerlighed At i hielpe mig som
arbeyder met ederff bonner Oc beder for mig till Gud Ath
ieg maa frelsis fra de vantro som ære i Jodeland Oc at
min tieneste som ieg gor til dem i Jherusalem maa teckiff de
cristne oc helgen dær/ At ieg maa siden komme til eder met
glæde effter Gudz vilge/ Och fortroste mig met eder ffredens
Gud være meth eder alle amen

Sextende Capittel

JEg befaler eder vor søster Pheben som tiener de cristne
som ere i kenchrea/ At i anamme hende i vor Herre/
som cristne oc helgen tilbor Oc gorer hende bistand i al
ting som hwn haffuer eder behoff Thi hwn haffuer for
hulped mange aff off oc mig selff Hilser oc Priscam oc

Aquilam mine medhielpere i Jhesu Christo som vogde deris halff for mit liff styld hvilke ieg icke all eniste tacker Men oc saa alle cristne som ere blant hedningene/ Hilser och alle cristne som ere i deris huff Hilser Epeneton min kære ven som er den første som trode paa Jhesum Christum i Achaia Hilser Mariam som haffuer meget arbeydet for off/ Hilser Andronicon oc Jwniam mine frender som vaare fagne met mig Och ære mectige blant apostlene och tiente Christum før en ieg/ Hilser Ampliam min elstelige væn i Herren hilser Vrbanum vor medhielpere i Christo/ Och Stachin min gode ven/ Hilser Apellen som er forfaren i Christo/ Hilser alle som ære i Aristobuli huff/ hilser Herodionem min frende/ hilser alle i herren som ære i Narcisci huff/ hilser Thriphenam ock Thriphosam som haffue arbeydet i herren/ hilser Persiden min væn som haffuer meget arbeydet i herren

Hilser Rufum som er vduald aff herren/ och hans oc min moder/ Hilser Asinchriton Phlegontem/ Hermam Patroban Hermen/ och de cristne som ære hoff dem/ Hilser Philologon och Juliam/ Nereon och hans søster/ och Olympan/ och alle de cristne som ære hoff dem Hilser huer andre met en hellig koff Alle Christi tienere och menighed som hær ere hilse eder alle

Kære brødre ieg beder eder ati tage eder vare for dem Phil iii
som gøre hinder/ och trætte mod den lærdom som i haffue lært/ Oc flyer fra dem/ Thi ath saadanne tiene icke vor herre Jhesu Christo Men deris bwg/ Och de bedrage de enfoldigis hierter met sød predicken/ oc skøne ord/ Men eders lydactighed er obenbare for alle/ Thi glæder ieg mig paa eders vegne/ Dog vil ieg at i skulle være vise til det som gaat er/ Oc enfoldige oc menløse til det som ont er Fredenff Gud skall snart træde dieffuelen vnder eders føder/ Vor herriff Jhesu Christi naade være met eder alle

Thimotheus min medhielpere/ och Lucius och Jason oc Sosipater mine frender/ Hilse eder oc Jeg Tercius som screff dette breff i herren (aff Pouels mwnd) hilser eder/ Gaius

min oc alle cristneff vært hilser eder/ Erastus stadz rentemestere/ oc vor broder Quartus hilse eder Vor herris Jhesu cristi naade være met eder alle amen

Den som er megtig till ath styrcke eder met sit ewangelio och Jhesu christi predicken/ i sine hemmelige tingz obenbarelse som haffue væred tagde fra ewig tid/ och ere nw obenbarede effter propheternis scriffter aff den ewige Gudz befalning blant alle hedninge/ At de skulle være troen lydige/ den samme Gud som all ene er wiiff oc klog ske loff oc ere ved Jhesum christum til ewig tid Amen

Denne forscreffne Epistel oc breff vor sent aff Corinthi stad i Greken til dem i Rom/ met en quinde hed Pheben som tiente den christne menighed i Kenchren

Faartalen paa S Pouils [Første]. breff Til de Corinther

I Det første capittel loffuer S. Pouil de Corinther oc raader dem til samdrectighed som sagde dem at vere døbte aff atskillige personer/ Han lærer dem och at Euangelium kan icke forenis met verdens visdom Thi Gud giorde denne verdens visdom til daarlighed

I deth Andet capittel siger S. Pouil Ath han icke predickede for dem met dybe subtilige ord effter denne verdens visdom/ Men met den helligandz krafft oc naade

I det Tredye capittel siger Han ath han lærde dem først enfoldelige som iordelige oc icke som aandelige mennisker/ Oc gaff dem der fore milk at dricke som vnge børn i christo

I det Fierde capittel/ Lærer han dem at de skulle holde Apostlene for cristi tienere Oc for dem som rettellige vd dele sige oc predicke Gudz ord oc Euangelium for alle mennisker

I det Femte capittel Lærer han den rætte band Oc at mand skal straffe obenbare syndere/ oc icke lide dem (om de kalle dem christne mennisker)

I det Siette capittel straffer han de cristne ath de gaa til ræth oc dom met huer anden/ Oc siger at dæth er ith vkristeligt leffnid

I det Siwende capittel/ lærer han aff kyskhed Først om encker (som han vor selff) Siden om dem somære i ecteskaff Oc om iomfrwer

I det ottende/ Niende/ Tiende oc Elleffte Lærer S. Pouil huorlediss mand skal omgaaeff met dem i vduertiss ting som haffue en skrøbelig samwittiged som er met mad/ dricke, kleder oc andet Oc at anamme sacramented/ Oc beder dem

som ære sterde i troen/ Ath de skulle icke foracte de andre som ere skrøbelige

I det Tolfte och Trettende taler han om Gudz mangfoldelige gaffuer i blant huilke/ kerlighed er den ypperste oc beste/ han lærer oc at man skal icke hofferde sig men tiene hwer anden veluillige Thi wii haffue alle en Gud oc en herre oc en aand

I det Fiortende Lerer han predickere propheter och sangere/ at de skulle bruge deris gaffuer tilbørlige/ All eniste till andris forbedring/ oc icke dem selffue til ere

I det Femtende straffer han dem som hagde wrettelige lert oc trod om legemens opstondelse

I det Sextende raader hand alle ath hielpe deriff ieffn christen (som nøttørtige ere) met thimeligt gotz som de haffue behoff

S Pouils føste breff Til de Corinther

Det Føste Capittel

POuil kalled Jesu Christi Apostel aff Gudz vilge/
och broder Sostenes (hilse) Alle Christne som
ere i Corinthen hellige giorde i Jhesu christo
Oc alle andre som kalle paa vor herris Jhesu
christi naffn i alle stæder baade hær och der
Naade och frid være met eder alle aff Gud vor fader oc aff
vor herre Jesu christo

✿ Jeg tacker min Gud altid for eder for Gudz naade ✿ ☞
som eder er giffuen i Jesu christo Thi at i ere bleffne rige Attende
i al ting ved hannem/ J alle hans ord/ oc i all ret bekendelse Søndag
Ath Gudz ord och predicken er saa stadfested i eder/ Ath i
haffue ingen brost i naagen gaffue/ Men vacter paa Jhesu i Tes v
christi obenbarelse Som eder skal stadfeste till enden/ ati
mwe bliffue wstraffelige paa vor Herriff Jhesu Christi
domme dag ✱ S

Thi at Gud er trofast aff huilken i ære kallede til at Ro xv
være hans Sons Vor Herris Jhesu Christi metarffuinge/
Kære brødre ieg beder eder for vaar Herris Jhesu christi
naffn skyld/ At i sige alle it oc lader ingen wsamdrectighed
være blant eder/ men verer alle fuldkommelige i ith sind/ oc
i en mening/ Thi mig er sagt kære brødre om eder aff Cloeff
tienere at der er kiff och trætte blant eder/ men ieg siger der
om som huer aff eder siger/ Jeg er Pouils discipel/ Jeg er
Apollis/ Jeg er Cephe/ Jeg er Cristi discipel/ Hwad nw Er Actu xviij

christus atskilt ? Eller er Pouil kaars fest for eder ? Eller ere i døbte i Pouils naffn Jeg tacker Gud ath ieg ingen døbte aff eder vden Crispum oc Gaium oc ingen kan sige at ieg døbte i mit naffn/ Jeg døbte och dem som ære i Stephane huff/ siden ved ieg icke ath ieg døbte nogen anden

Thi Christus vdsende mig icke ath døbe/ Men ath predicke Euangelium/ icke met vise ord ath Christi kaars skulle icke foractiss/ Thi at de ord som predickis om kaarsset/ de ere dem en daarhed som skulle fortabiss Men de ere oss Gudz kraft

Esaie xxix som skulle bliffue salige/ thi der er screffuit/ Jeg skall gøre de
Abdie j vise menniskis visdom till inted/ Och bort kaste de wiisis oc
Esaie klogis forstand ? Huor ere de vise ? Huor ere de scrifft lerde
xxxiij ? Huor ere de som ville randsage denne verden/ Haffuer ey Gud giort denne verdens visshed til daarlighed

Effter thi ath verden kende icke Gud i hans visdom/ met sin visdom/ Thi ville och Gud gøre dem salige wed daarlig predicken/ som tro paa hannem

Thi ath Jøderne begære iertegen/ och Grekerne atspørge vissdom/ men wii predicke den korsfeste Jhesum Christum/ Jøderne till skendzel/ och Grekerne till daarlighed/ Men dem som ære vdualde baade Jøder och Greker predicke wii Jhesum Christum som er Gudz mact och visshed/ Thi ath Gudz daarhed er visere en alle menniske/ Och Gudz skrøbelighed er sterkere en alle menniske

Kære brødre seer vel til det som i ære kallede til/ Thi der er icke mange kallede som ære vise paa legemens vegne eller megtige/ eller fribaarne/ Men Gud vdualde det som er daarligt for werden/ At han ville beskemme de vise/ oc Gud vdualde det som er skrøbeligt for verden/ Ath han ville beskemme deth som er sterckt/ Och Gud vdualde deth som er wdueligt i verden/ och det som inted vaar wert/ Ath han ville gøre deth till inted som noget vaar wert/ Paa deth ath inted menniske skall rose sig selff for Gudz asyn/ Ved huilken wii ære alle komne till Jhesum Christum som oss er giffuen aff Gud till visshed/ retuished/ hellighed/ och till vor gen-

løselse som screffuit er/ Hwo som roser sig/ han rose sig Ierem ix
aff vor herre ii Cor x

Andet Capittel

MEre brødre den tid ieg kom till eder/ Da kom ieg icke met dybe ord eller met stor visdom ath forkynde eder Gudz ord och vilge/ Thi ieg regnede mig icke blant eder ath ieg noget viste/ vden Jhesum Christum som vaar kaars fest/ Och ieg vor hoss eder met skrøbelighed oc frøct/ Och met rædsle och bewelse/ mine ord och predicken vaare icke i skøne ord effter menniskelig visdom/ men i den helligaandz mact och beuiselse/ Ath eder tro skulle bliffue fast i Gudz mact/ och icke i menniskens visdom

Vii tale om den visdom som hør til de fuldkomne Oc icke om denne verdens visdom/ eller om verdens herrers visdom/ som skall forfare/ Men wii tale om Gudz visdom som er skiuld i lønlighed/ Huilken Gud skickede før verdens begyndelse til vor ere/ Huilken ere ingen aff verdens Herrer Esaie
och førster kende/ Thi ath hagde de kent hannem/ Da hagde lxiiij
de icke kaars fest ærens Herre/ som screffuit er Inted øye saa och inted øre hørde oc inted menniskis hierte kende de ting som Gud beredde dem som hannem elske/ Men Gud obenbarede oss det wed sin aand/ Den helligand randsager all ting och saa Gudz dybhed/ Huilket menniske vid hwad i ith andet menniske ær/ vden menniskens ægen aand som er i hannem/ Saa vid oc ingen hwad i Gud er vden Gudz aand/ Vii haffue icke anammed verdens aand/ men den aand som er aff Gud/ Ath wii skulle vide huad oss er giffuit aff Gud/ Huilked wii och tale dog icke met kloge ord/ effter menniskens visdom/ Men aff den helligandz naade tale wii aandelige ting till de aandelige/ Men ith naturligt menniske forstaar icke det som hør till Gudz aand Det er hannem en daarlighed/ och han kan det icke forstaa/ Thi det skal aandelige forstaas/ Men Esa xl
den som er aandelig han dømer all ting aandelige och han Sapien. ix.

Rom xi dømis aff ingen/ Thi hwo haffuer vist Gudz sind/ eller hue
lerde hannem/ men wii haffue Christi sind

Tredye Capittel

MIne brødre ieg kunde icke tale till eder som till aandelige/ men som till de kødelige/ och vnge born i Christo/ Jeg gaff eder milk ath dricke och ingen groff mad/ Thi ath i kunde icke da andet taale/ icke kunde i heller en nw/ Thi ati ere en nw kødelige/ Oc men der er kiff awind och twedract blant eder/ ære i ey da kødelige och leffue mennisklige/ Thi naar nogen siger/ Jeg er Pouils/ och en anden siger/ ieg er Apollis discipel/ ere i icke da kødelige/ Huad er Pouill/ huad er Apollo/ vden tienere ved huilke i trode effter som herren gaff huer sin naade/ Jeg plantede/ Apollo vandede/ men Gud gaff verten/ Thi er han inted som planter eller vander/ men Gud er den som versten giffuer/ Saa er Den som planter/ och den som vander lige meth huer anden/ men huer skall faa sin løn effter sit arbeyde.

Vii ere Gudz arbeydere/ Och i ere Gudz agermend oc bygning/ Jeg lagde grunduallen som en wiff bygningz mand aff Gudz naade som mig vor giffuen Men en anden bygger der paa/ Hwer see vell till huorledis han bygger der paa/ Thi at ingen kan legge en anden grunduall vden den som lagd er/ som er Jhesus Christus/ Er det saa at nogen bygger paa denne grunduul/ guld/ sølff/ ædel stene/ træ/ hø/ sticker eller straa/ Da skal huer mandz gerning obenbaris/ Thi ath Herrens dag skal gore det klart Huilken som skall obenbaris met ild/ Och hwer mandz gerning skall da prøwis met ild huordan hun vor/ Bliffuer den gerning stondende som han bygde der paa/ Da faar han god løn/ Men bliffuer hans gerning brend/ Da skall han lide skaden/ men han skal selff bliffue salig/ dog saa met ild

Vide i icke ati ære Gudz tempel/ oc ath den helligaand bor i eder/ beskemmer nogen Gudz tempel da skall Gud beskemme hannem thi Gudz tempel er helligt/ huilken i ere/

Ingen beswige sig selff/ Huo som blant eder tocker oc men
ath han er viiff i denne verden/ han skall bliffue en daare
ath han maa vorde viff Thi ath denne verdens viffdom er
en daarlighed for Gud/ som screffuit er/ Han griber de vise Iob. v.
i deriff treffhed/ Framdelis/ Herren ved de vise menniskis
tancker/ thi de ere forfengelige/ Der fore skall ingen rose sig Psalm.
aff menniskene/ All ting hør eder till/ Vere sig Pouill/ eller lxxxxiij.
Apollo/ Cephas eller verden/ vere sig liffuit eller døden/
Vere sig de nerwerende eller tilkommende ting/ All ting hør
eder till och i høre Christo till/ Men Christus hør Gud till

Fierde Capittel

Alle menniske skulle holde off faare Christi tienere/ Och Gudz ✠
lønlige tingest/ och hans ordz vddelere/ Och det actes alder Tredie
mest hoff tillsyns mendene/ ath hwer findis tro Det er mig Sondag
dog en ringe ting ath ieg dømiff aff eder/ eller aff menniskelig
dom/ Jeg dømer mig icke heller selff/ thi ieg ved mig icke
skyldig i nogen ting/ Men ieg er icke der met giort retwiff/
Thi at Herren er den som mig dømer Der fore dømer ingen
ting før tiden er ath Herren kommer/ Och skall obenbare
det i liwset som lønlige er skiwlt i mørked/ Han skall och
obenbare alle hiertis hemmelige raad/ och da skal huer ske
ere aff Gud ✱ ✠

Kere brødre dette vdlagde ieg om mig och Apollo for
ederff skyld/ Ati skulle lære aff off/ ath ingen skal holde mere
aff sig/ en som nw screffuit er paa det ath ingen aff eder
skall hoffmode sig emod den anden for nogen mandz skyld/
huo haffuer opsat dig ? hwad haffuer dw som dw icke haffuer
anammed ? haffuer dw det anammed ? huor aff roser dw dig (rige)
da Lige som du hagde det icke anammed J ere nw mætthe Han
J ere nw rige/ J haffue nw fonget riget vden off/ Gud spotter
giffue ati mwe faa regnere Ath wii mwe och regnere met her met
eder thi Jeg men ath Gud skickede off till sine ringeste Apostle dem oc
lige som de der døden er tillagt/ Thi ath wii ere vordne ith men der
twert
emod

vidwnder i verden baade for englene och menniskene/ Vii ere
daarer for Christi skyld/ oc i ere vise i Christo

Vii ere skrøbelige/ men i ere stærcke I ere ærlighe men
wii ere forsmaade Til denne tid haffue wii vered hungrige/
Actuum tørstige / oc nøgne / oc slagne meth neffue oc vered hwssuilde
xx. Oc arbeyde oc gøre met vaare egne hender Naar de bande
ii tess. ii off Da velsigne wii dem Naar de forfølge off Da lide wii
ii. tessa. iii. det tolmodige Naar de bespotte off Da bede wii for dem Vii
Ephe v ere lige som ith vdfeyelse i denne verden Och wii ere hwer
Phil. iij mandz spaat oc forsmædelse

Jeg scriffuer dog icke dette Ath ieg vil beskemme eder
Men ieg formaner eder som mine kere børn Thi ath hagde
i all rede før hafft thi twsinde læremestere i Christo Da hagde
i icke alligeuel mange fedre/ men ieg fødde eder i Jhesu Christo
meth euangelio Thi beder ieg eder ath i effter følge mig

Jeg sende Thimotheum til eder som er min elskelige søn
oc tro i Herren for den skyld ath han skall lere eder mine
veye som ere i Christo Lige som ieg lerde alle christne
alle vegne Somme tage dem hofferdighed til Lige som ieg
skulle icke komme til eder Jeg vil dog snarlige komme til eder
om Gud vil Oc da forfare all ting icke all enniste om de
hoffmodigis ord Men oc saa om Gudz ordis mact oc krafft/
thi Gudz rige er icke i ordene Men i Gudz mact ? Hwad
ville i Skall ieg komme til eder met riset/ eller met kerlighed
oc met en sagtmodig aand

Femte Capittel

DEr gaar ith menigt rocte om eder at der er stor wkyskhed
blant eder/ oc saadant hor som hedninge vide icke at
sige aff Saa at en haffuer sin faders hwstrw Och i ere
Colo. ii hoffmodige/ oc tocte deth icke ille at være Oc ey helder skickede
det saa/ at den som saa syndede bleff bort skild fra eder Jeg
som er fra eder met legemet Oc er dog nerue rendis hoff eder
met aanden beslutter hoff mig / i vor Herris Jesu Christi
naffn/ Lige som ieg vaare hoff eder i eders forsambling meth

min aand. Oc met vaar herris Jesu christi mact Oc ieg dømer den som det giorde/ oc befaler hannem diffuelen/ til hans legemis død/ paa deth ath hanff siel skall frelsis/ paa vor Herris Jhesu Christi dag/ Eders roff er icke god/ vide i icke ath en føye swrdey gør all deyen swr.

✿ Thi vdrenser den gamble swrdey/ ati mwe vorde en ny dey/ lige som i ere wswrede/ thi at Christus vaar paaske/ er offred for off Der fore lader off holde helligt/ icke i den gamble swrdey Oc icke helder i ondskabens/ oc swigactighedz surdey/ men i den søde dey som er i renhed oc sandhed ✶ ✿ Paaske dagh wsurede det er vden synd

Jeg screff eder til i ith breff ati skulle icke omgaaff met bolere/ det mente ieg icke om verdens bolere eller om gerige oc røffuere/ eller om dem som tiene affguder/ ellerff motte i plat gaa aff verden Men ieg screff det Ati skulle icke omgaaes met nogen som kallis en cristen broder/ oc er dog en bolere/ oc gerig/ eller tiener affguder/ eller bander/ eller er en drandere/ eller en røffuere Met saadanne skulle i icke æde

Hwad haffuer ieg at døme om dem som der er vden faare Døme i ey selffue offuer dem som inden faare ere/ men Gud skall døme dem som vden faare ere/ driffuer hannem fra eder som er ond

Siette Capittel

Nistis nogen til aff eder/ som haffuer sag (eller andet) med en anden/ ath gaa till rætte eller dømis/ fore wretferdighe/ oc icke for helgen och cristne Vide i icke ath hellige skulle døme verden Oc men verden skall dømiff aff eder Ere i icke da gode nock till ath døme mindre sager Vide i icke ath wii skulle døme englene Hwor meget mere skulle wii da døme offuer thimelige ting Naar i haffue noget ath døme om timelige ting Da tager dem som ere foractede blant de cristne/ oc setter dem til dommere Dette siger ieg eder til skendsel ? Er der ingen viff blant eder Eller er der icke en som kan døme mellem broder oc broder Men en broder trættis med en anden. for de vantro menniske.

Der er all rede brøst blant eder Thi ati gaa til rætte
Ephe v met huer anden ? Hwi lide i icke helder wræth ? Hwi lide i
Thim i icke helder skade paa ederff gotz Men i gøre ederff brødre
selffue wret oc skade Vide i icke ath de wretferdige skulle icke
arffue Gudz rige Farer icke fordi vild

Thi at bolere oc de som tiene affgude/ oc hordkarle och
blødactige och de som synde mod naturen mand met mand
Oc tiwffue och gerige/ drandere och bandere/ bespottere och
Ecclesi skendere/ røffuere oc mordere/ skulle icke arffue Gudz rige Oc
xxvij saadanne haffue før somme aff eder væred/ men i ere afftode/
och hellige och retnise giorde i vor herris Jhesu Christi
naffn/ och ved Gudz aand

Jeg maa gøre all ting/ men alting er mig icke nøttelig
Jeg haffuer mact offuer al ting Och ieg vill icke vere vnder
nogentz mact Maden hør til bugen och bugen til maden/ men
Gud gør bugen och maden til inted Legemet hør icke til
horeri/ men til vor Herre/ och Herren hør til legemed Gud
oprepste Herren/ och han skall och oprepse off meth sin mact
☞ ✿ ✿ Vide i icke ath eders legeme ere Christi lemmer
Onsdagen Stulle ieg nw tage Christi lemmer/ oc gøre hore lemmer der
Gene ii aff (bort det) Vide i icke ath huo som tilhenger horen/ ath
Mathei xvi han er ith legeme meth hende (thi han siger) De skulle bliffue
Marc. x to i ith kødh Men hwo som tilhenger Herren han er en
Ephe v aand meth hannem

Flyer hoeri oc wkyskhed/ alle synder som menniskin gøre
ere vden legemed. Men huo som gør hord/ han synder i sit
eget legeme. Vide i icke ath ederff legeme ere den helligandz
tempel/ som er i eder huilket tempel i haffue aff Gud Och
i høre eder icke selffue til Thi ati ere dyre køffte/ der
faare erer Gud i ederff legeme. Och i ederff siell som
høre Gud till * ✠

Siuende Capittel

OM de ting som i screffue mig til/ Da siger ieg Ath det
er menniskin gaat ath han tager icke hwstrw Men faar

horeri skyld maa huer haffue sin egen hwstrw . Och huer qwinde sin mand Manden skall gøre hwstrwen den velnillighed som hannem bør . Saa skall oc hwstrwen gøre manden i . pet. iij Hustrnen er icke megtig offwer sit eget legeme men manden Desligest er icke heller manden megtig offner sit eget legeme/ men hwstrwen

Swiger icke hwer anden Ath i ligge fra hwer anden Vden deth skeer effter beggis edert samtøcke til en tid Ath i mwe øffne eder i faste och bøner Oc komme snart til sammen igen Ath diffuelen skall icke friste eder for eders wkyskhedz skyld/ Dette siger ieg eder aff tilladelse/ men icke aff noget bud/ Men ieg ville ath alle mennisske vaare som ieg er/ Huer haffuer sin egen gaffue aff Gud/ den ene i saa maade/ oc den anden i den maade/ Dog siger ieg dem som ere enckemend och enker/ Ath det er gaat for dem/ ath de bliffue som ieg er/ Kwnde de icke holle dem saa/ Da skulle de giffte dem/ Thi det er bedre ath giffteff en ath brendiff

Herren biwder dem som giffte ere och icke ieg Ath Mat . v hwstrnen skall icke skilyes fra sin mand/ Men skilyeff hwn fra Marc x hannem Da skall hwn bliffue vden mand/ eller forlige sig met Luce xvi manden igen/ Oc manden skal icke offuer giffue sin hustrw

Men ieg siger de andre / och icke herren / Haffuer en cristen en wkristen hwstrw/ och hwn vill bliffue hoff hannem/ Da skall han icke skilye sig fra hende/ Haffuer och en qwinde en wkristen mand/ oc han samtycker at vere hoff hende/ da skall hwn icke skilye sig fra hannem Thi den wkristne mand er hellig giort ved sin hwstrwe/ Och den wkristne qwinde er hellig giort wed sin mand/ ellerff vaare eders børn wrene/ men de ere nw hellige/ Vill den ene wkristen skilyes fra den anden wkristen / saa lader dem atskilyes / En kristen mand/ eller en kristen qwinde er icke bunden til saadan tieniste/ thi Gud kallede off i fred Huad vist dw quinde om dw kant gøre manden hellig ? Eller hwad vist dw mand om dw kant gøre qwinden salig / Hwer gøre som Gud giffuer hannem naade till/ Hwer skal bliffue i den skickelse som Gud haffuer kalled hannem Saa skicker ieg det oc blant alle cristne

Er nogen kalled i omskerelsen/ Han begære icke at være w omskaaren/ Er nogen kalled i w omskerelse/ han lade sig icke omskære/ Thi at omskerelsen er inted/ oc w omskerelsen er oc inted til wor salighed Men at wi holle Gudz budord det gør oss salige/ Huer bliffne i den skickelse som han er kaldet Est du kalled til en tienere Da sørge inted Men kant dw bliffne fri Da gør det heller/ Thi at huo som er kalled til en tienere i herren/ han er Herrens fri/ Oc den som er kalled fri/ han er oc Christi tienere/ I ere dyrlige igen køffte bliffuer icke menniskens tienere Kære brødre huer bliffne hoss gud i det som han er kalled

Jeg haffuer ingen befalning aff Herren om Jomfrwer Men ieg siger det som mig gaat tøckiff Lige som den der haffuer fonget miskundhed aff Herren/ at ieg skal være tro/ Thi men ieg ath det ær gaat at være saa for denne nernerendis nødz skyld Oc at det er menniskem gaat ath være iomfrw och bliffne saa Est dw bwnden til en hustrue/ Da begære icke ath løsiff Est dw oc løss fra hustrw/ da begere icke hustrw/ Giffter dw dig da synder dw icke/ Giffter en iomfrw sig da synder hun icke/ Dog skulle saadanne haffne modgong for deriss legeme/ men ieg sparer eder nw

Men kære brødre ieg siger eder at tiden er stacked oc framdelis siger ieg/ Ath de som haffne hustruer/ De skulle være som de ingen hagde/ oc de som grede de skulle vere som de icke græde/ de som glædis/ de skulle vere som de der icke gledis/ de som køpsla/ de skulle vere som de icke hafue/ De som bruge verden de skulle vere som de der hende inted bruge/ thi denne verdens værelse er swigelig och forgengelig Fordi ville ieg och ati skulle være uden omhw Hwo som er wgifft han haffuer omhw for de ting som herren hør til huorlediff han kan teckis Gud/ Men hwo som giffter sig/ han haffuer omhw for de ting som verden till høre/ och huorlediff han kan behage sin hwstrv Disse twende ere atskillige En qwinde och en iomfrow som icke er gifft hwn sørger for det som Gud hør til at hun maa vorde hellig til liff oc siel Men den som er gifft/ hwn sørger for det som verden hør til/ oc

huorledis hwn kan teckis sin mand/ Dette siger ieg eder til nøtte oc gaffn Icke ath ieg vill kaste nogen snare paa eder/ Men for eders nøttelighed oc erlighed/ ati kunde altid tiene Gud vden all behindrelse Om naagen tockis at det er wbeqwemt at han lader sin daatter eller iomfrw gaa offuer tiden Och det maa dog ske (at hun skal giffis) Da gøre sig huad han vil/ Han synder icke om han giffter hende Men hwo som haffuer sat sig fast faare i sit hierte/ oc er wnødder oc haffuer sin ægen fri vilge Och beslutter det saa i sit hierte ath han vil beholde sin iomfrow/ han gør vel/ Men hwo som giffter hende/ han gør oc vel Men hwo som icke vdgiffter hende han gør bedre En qwinde er bunden till lowen saa lengde at hende mand leffuer/ men naar manden dør/ da er hwn fri at giffte sig met hwem hun vil/ dog saa at det skeer i Herren/ Men hwn er saligere om hun saa bliffuer effter min mening vgifft Jeg men at ieg haffuer No vij oc Gudz aand

Ottende Capittel

VI vide vell alle hwad wi skulle vide om affguders offer/ Visdom hoffmoder/ men kerlighed forbedrer/ Om nogen lader sig tøcke at vide noget Han vid icke en nw det han skulle vide Men elsker nogen Gud da er han kendt aff hannem

Men om den mad som offris till affguder Da vide wi vel at affguder ere inted i verden Oc at der er ingen anden Gud vden en all eniste/ alligeuel at der ere nogre som kallis affguder/ baade i hiemelen/ oc paa iorden/ En dog at mange kallis guder oc herrer/ da haffue wi dog all eniste en Gud som er Gud fader aff huilken alle ting ære/ oc wi ære i hannem Och en er Herren som er Jesus christus/ ved huilken alle ting ære Oc wi ære alle ved hannem

Alle forstaa icke dette/ Thi at mange giorde dem en samwittighed om affguder oc ode maden for affgude offer til nw Oc deris samwittighed bleff besmittet der aff for hwn vor skrøbelig Thi at maden loffuer oss inted for Gud/ æde

wi / da vorde wi icke der fore diff bedre / æde wi icke / da vorde wi icke heller diff verre

Men seer till at denne eders frihed fleer icke de skrøbelige til fortørnelse Thi om nogen seer dig (som haffuer ret bekendelse) side til bordz oc æde aff affguders offer / tager ey hans skrøbelige sammwittiged aarsage der aff / at ede oc aff det som er offred til affguder oc saa bliffuer den skrøbelige broder (forderffuit for din bekendelse skyld) for huilken Christus er død

Naar i saa synde mod eders brødre oc forderffue deris skrøbelige sammwittighed / da synde i mod cristum Der faare vaare det saa at ieg skulle fortørne min broder met min mad / Da ville ieg helder aldrig ede kød til ewig tid / en at ieg ville fortørne hannem der meth

Niende Capittel

EN ieg icke en Apostel ? Er ieg icke fri haffuer ieg icke seet vor herre Jesum cristum ? Ere ey i min gerning i herren Om ieg er icke andre en Apostel da er ieg dog eders Apostel / thi ati ere mit Apostle embediff indsegle i herren Naar mand spor mig ath da swarer ieg saa ? Haffuer ieg ieg icke mact at ede oc dricke Haffuer ieg icke mact at føre en (cristen) søster min hustrwe met mig som de andre apostle oc herrens brødre / oc Peder gøre ? Eller haffuer Barnabas och ieg al ene icke mact det at gøre / Hwo far i orloff paa sin ægen sold / hwo planter en vingard / och æder icke aff fructen / eller huo vocter en hiord / och æder icke aff hiordens milk

Deute xxv Taler ieg saadant menniskelige / siger ey lowen oc det
i Thi v samme / thi det er screffuit i Mosi low Dw skalt icke binde
Ro xv munden til po oxen som arbeyder haffuer Gud al ene omhu for øxene / eller siger han det icke oc saa for vor skyld Jw det er wist screffuit for vor skyld Thi den som pløyer han skall pløye paa haabet Oc den som tersker / han skal terske paa haabet / at han maa bliffue delactig aff sit arbeydiff haab

Men wi haffue saaet eder aandelige ting Er det da saa stor ting om wi høste aff eders timelige gotz / Men andre haffue den mact hoff eder ? Hwi skulle wi icke och saa haffue/ Men wi brwgede icke den mact men wi lede all ting paa det ath wi skulle icke forhindre Christi Euangelium / Vide i icke at de som arbeyde i templen de føde dem aff templen / Oc de som tiene altered / de nyde det som hør till altered Saa haffuer herren befaled At de som forkynde euangelium at de skulle oc leffue aff euangelio Jeg haffuer dog inted bruget aff dette

Jeg screff icke dette fordi/ ath det skal saa ske men ieg ville heller dø/ en ath nogen skulle gøre det til inted som ieg roser mig aff/ Jeg torff icke rose mig der aff at ieg prediker Euangelium/ thi mig bør det at gøre Men we mig om ieg icke prediker Euangelium Gør ieg det villige / da faar ieg god løn Men gør ieg det w villige/ da er det alligeuel mit embede som mig er befaled ? hwor faare skulle det da lønis mig Jegh predicker Christi euangelium frit faar inted/ At ieg skal icke misbruge min mact oc frihed i predicke embede

En dog ath ieg er fri fra alle Da giorde ieg mig alligeuel self til hwer mandz tienere/ Ath ieg kunde komme diff flere til Gud Och Jeg vaar Jøderne som en Jøde at ieg motte komme dem till Christum Och dem som vaare vnder lowen/ dem vor ieg som en der er vnder lowen/ at ieg kunde komme dem til Christum som ære vnder lowen/ De som vaare vden lowen dem vaar ieg som en der er vden lowen/ ath ieg kunde komme dem alle til Gud Jeg er icke vden Gudz low men ieg er vnder Christi low/ Ath ieg kan winde dem som ære wden low/ Jeg waar de skrøbelige som en skrøbelig At ieg kunde komme de skrøbelige til Gud/ Jeg vor huer mand alle honde mand Ath ieg kunde io gøre nogre salige/ Dette gør ieg for Euangelii skyld Ath ieg maa vorde delactig der aff

☆ Vide i icke at alle som løbe til maals paa banen ☆ ☜
ath de løbe alle men en tager lønen løber saa ati mwe faa Søndagen
hende/ Huer som strider han legger aff sig alt det som hannem som
kan hindre oc det gør han / at han maa faa en forgengelig alleluya affleggis

krone/ men wi stride for en ewig krone Jeg løber icke som til it wuist maall Jeg strider icke heller som den der slar i væred Men ieg straffer oc twinger mit legeme til arbeyde at ieg skal icke selff være straffelige i det som ieg predicker for andre

Tiende Capittel

Nu ix Kære brødre ieg vil ati skulle vide ath alle vaare forfedre
Exodi xiii vaare vnder skyen/ Och ginge gennem haffuit/ Oc vaare
Exodi xiiij Exodi xvi alle døbte vnder Mosen met skyen oc haffuit/ oc ode alle en
Nu xx hende aandelig mad/ och drucke alle en hende aandelig drick
Thi de drucke aff den aandelige sten/ som der effter kom som
vor Christus * ☧ Men Gud behagede icke mange aff dem/
thi bleffue de nedslagne i ørken

☞ ✿ ✿ Det skede oss til it exempel at wi skulle icke begere
Niende Sondag det som ont er som de begerde Tiener icke aff guder som
mange aff dem giorde/ som screffuit er Folket sad oc odh oc
Nume xxv drack/ oc stode saa op at lege/ Vi skulle icke bedriffue horeri/
Exodi xxxii som mange aff dem giorde och bleffue i hiel slagne paa en
dag/ try och tiwe twsinde mend Vi skulle icke friste Christum
vor herre/ som somme aff dem fristede hannem oc forfore aff
hugorme/ Knwrrer icke mod Gud som somme aff dem knwrrede/
och bleffue forderffuede aff diffuelen. Alt dette skede dem i en
figure/ Men det er oss screffuit till vor paamindelse (paa
Nume xxiiij huilke verdens ende er kommen) Der fore huilken som lader
sig tøcke ath han staar vel see sig till ath han icke falder J
haffue en nw ingen fristelse fonget vden menniskelig/ thi
Gud er trofast/ och han lader eder icke friste offuer eders
formwe/ men han gør en god vdgong i fristelsen saa ath i
kunde taale hende * ☧

Der faare kere brødre flyer fra affguderi/ Jeg taler met eder som met forstandige/ dømer selffue om det ieg siger/ Den benedide kalk som wii velsigne ? Er han icke Christi blodis menighed/ Och det brød som wii bryde ? Er det icke
Deute. xxxij Christi legemis menighed Thi ath wii som ere mange/ wii ære ith brød oc ith legeme/ Thi wii ere alle delactige i ith

brød Seer till Jsraels folk paa legemens vegne/ De som æde offeret/ ere de ey delactige i alterens menighed

Hwad skall ieg nw sige Ere affguder noget/ eller er det noget som er offred till affguder/ Ney/ men ieg siger ath det som hedninge offre/ det offre de dieffuelen oc icke Gud/ Jeg vil icke ati skulle haffue samfund met diefflene/ J kunde icke dricke herrens kalk och dieffuelens kalk til lige/ J kunde icke Eccle
være delactige i vor herris bord/ och i dieffuelens bord xxxvij
? Eller ville wii fortørne herren/ ere wii sterkere en han/ Jeg haffuer vel mact till all ting/ men alting er mig icke nøttig/ Jeg haffuer vel mact til alting/ Men alting forbedrer mig icke/ Jngen skall atsporge det som hannem er nøttigt/ men det som andre er nøtteligt

Alt det som selgis i slacter hwset/ eller paa torffuit/ det æder och spørger inted der ath for eders samwittighedz skyld/ Psalm
Thi ath Jorden hør Gud til/ och alt det som er paa hende/ xxiii
Men binder nogen vantro eder till gest/ och i ville gaa till hannem/ Da æder aff alt det som settis for eder/ och spørger inted der ath faar hans samwittighed skyld Men siger nogen til eder/ Dette er affguders offer/ da eder icke der aff for hans skyld som det sagde/ ati mwe skone hans samwittighed Jorden oc alt det som er paa hende hør Gud till/ Jeg taler Psalmo
om samwittighed dog icke om din ægen/ men om den andens/ xxiij
Thi/ hwi skulle ieg lade min frihed dømis aff en andens samwittighed ? Om ieg bruger det och tacker Gud/ Hwi skal ieg da straffis for det/ for huilked ieg tacker Gud/ Hwad Col. iij
helder i æde/ eller dricke ? Eller huad som helst i gøre Da gører det alt sammen Gud til ære/ Fortørner huerken Jøder Greker eller hedninge/ och icke helder cristne/ Lige som ieg vil teckis huer mand i alle maade/ Oc icke atspør det som mig er nøtteligt/ men det som mange er nøtteligt at de mwe bliffue salige Effter følger mig lige som ieg effter følger Christum

Elleffte Capittel

Kiere brødre ieg loffuer eder ati tencke paa mig i alle maade/ och holde den skickelse som ieg lærde eder/ J skulle vide at Christus er huer mandz hoffuit/ och manden er qwindens hoffuit/ och Gud er Christi hoffuit/ Huer mand som beder/ eller propheterer och haffuer noget paa sit hoffuit/ Han skemmer sit hoffuit/ Men huer qwinde som beder eller propheterer met obet hoffuit/ hun skemmer sit hoffuit Thi det er lige som hun vaare raget/ Och vill hun icke skiule sit hoffuit da skall hendis haar aff skeris/ Effter thi ath det lader ille/ ath qwinden skulle skære sit haar aff eller ragis/ Da skall hun skiule sit hoffuit

Men manden skal icke skiule sit hoffuit Thi han er Gudz billede och ære/ Men qwinden er mandens ære/ Thi manden er icke aff qwinden/ men qwinden er aff manden/ Och manden
Gen. ij er icke skafft for qwindens skyld/ men qwinden for mandens skyld/ Der faare skal qwinden haffue ith erligt skyul paa sit hoffuit for englenis skyld/ Dog er huerken manden vden quinden/ och ey heller quinden vden manden i herren Thi ath lige som quinden er aff manden/ saa er och manden aff quinden/ men alting er aff Gud/ Dømer mellem eder selffue om det er erligt ath en quinde beder till Gud oben hoffuit/ Lærer och icke naturen eder/ ath det er en mand wan ere ath han haffuer langt haar/ Men det er en quinde ære/ ath hun haffuer langt haar/ Thi ath haaret er hende giffuit till ith skiul/ Er der nogen blant eder som løster at trætte Han skall vide ath wii haffue icke saadan sedwane/ och ey helder andre cristne

J de ting ieg binder eder da loffuer ieg icke ati komme til sammen/ Icke i de beste maade men i de verste/ Thi ath naar i komme till sammen i menigheden/ Da hører ieg ath der er parti oc twedract blant eder/ oc ieg troer det vel saa hen/ Thi der maa være parti blant eder/ paa det ath de som ære gode och ærlige/ ath de skulle obenbaris blant eder

* Naar i komme till sammen met huer andre/ Da holde i icke der vaar Herris naduere/ Thi ath huer tager sin egen naduere oc æder besynderlige/ Oc den ene er hwngrig och den anden er drucken/ haffue i icke hws ath æde och dricke vdi eller forsmaa i Gudz menighed/ och beskemme dem som inted haffue? Huad skall ieg sige her till/ skall ieg loffue eder her vdi (ney ieg loffuer eder icke) * ☞ Skær Torsdagh

* Jeg anammede det aff Herren som ieg lærde eder ath vor Herre Jhesus tog brødet (i den nat som han vor forraad) oc tackede Gud och brød det sønder oc sagde/ Tager och eder/ det er mit legeme som brydis for eder/ gører det i min hukommelse/ Desligest tog han och kalken effter nadweren och sagde/ Denne kalk er ith nyt testamente i mit blod/ gører dette saa tit som i dricke i min hwgkommelse Thi ath saa tith som i ede dette brød/ och dricke denne kalk/ da skulle i forkynde herrens død till han kommer/ Thi ath huo som eder dette brød eller dricker herrens kalk wuerdige han er skyldig i vor herris legeme oc blod/ Men huert menniske skall prøwe sig selff/ och æde saa aff brødet och dricke aff kalken/ Thi hwo som æder och dricker wuerdige/ Han æder och dricker sig selff dommen/ om han icke dømer om herrens legeme * ☞ Hellig legeme dag Matthe xxvj Marci xiiij Luce xxij

Der faare ære der mange skrøbelige och siwge blant eder/ oc mange soffue/ Thi ath randsagede wi off selffue/ da bleffue wii icke dømde/ Men naar wii dømis/ da straffis wii aff herren/ ath wii skulle icke faardømis met verden * ☞

Der fore mine brødre/ naar i komme tillsammen ath æde/ da tøffuer effter huer anden/ Men hungrer nogen han æde hiemme/ ati skulle icke komme tilsammen til fordømelse/ Det andet vil ieg skicke naar ieg kommer till eder

Tolffte Capittel

MJne brødre ieg vil ati skulle vide om de aandelige gaffuer/ Thi ath i vide huorledis i leddis och bedrogis aff de stumme affguder/ Der i vaare hedninge/ Der fore giffuer ieg eder till kende/ ath ingen som taler aff Gudz aand forbander * ☞ Tiende Søndag Mat vj

Jhesum/ Och ath ingen kan kalle Jhesum vor herre/ vden aff den helligand

Der ere mange atskillige gaffuer till/ men det er den samme aand/ Och der ere mange atskillige tienister till/ men det er den samme herre/ Och der er mange atskillige gerninger til/ men det er den samme Gud som gør alting i alle/ Aandens gaffuer giffuis hwert mennisske til sin nøttighed/ En giffuis visdom aff aanden til ath tale vislige/ En giffuis aanden til ath tale om bekendelsen aff den samme aand. En anden giffuis troen aff den samme aand/ En anden ath gøre andre karske aff den samme aand/ En anden ath gøre wnderlige gerninger/ En anden at prophetere/ En anden ath gøre atskilyelse mellem aanderne/ En anden ath tale atskillige twngemaall/ En anden ath vdlegge twngemaall/ men alt dette gør den ene och samme Helligand/ som giffuer huer serdelis som han vill * ☧

Thi ath ligeruis som ith legeme er ith/ och haffuer mange lemmer/ Dog ere alle lemmerne ith legeme/ alligeuel ath det haffuer mange lemmer/ Saa er och Christus/ Thi wii ære alle i en aand/ och alle døbte til ith legeme/ Huad helder wii ere Jøder Greker eller Hedninge/ tienere eller fri/ Da ere wii alle begaffuede met en aand Thi ath legemet er icke en lem men mange lemmer ? Om foden siger/ ieg er icke hond/ der faare er ieg icke en lem i legemet/ Skulle han icke der fore vere en lem i legemet ? Om øred siger ieg er icke øyet thi er ieg icke en lem aff legemet/ Skulle
Ro. viij det icke fordi være en lem aff legemet ? Om det gantske
Heb iiii legeme vaare ith øye/ huor bleffue da hørelsen/ Om legemet vaare alt sammen hørelse/ Huor skulle da luctelsen bliffue/ Men Gud sette lemmerne i legemet/ huert serdelis som han selff ville/ Vaare nw alle lemmerne en lem/ huor skulle da legemet bliffue/ Men nu ere der mange lemmer/ dog er det icke vden ith legeme/ øget kand icke sige till handen/ ieg haffuer dig icke behoff/ Och her twert emod kan icke hoffuedet sige till føderne ieg haffuer eder icke behoff/ Men de lemmer i legemet som oss syniss ath vere suagist och minst nøttige De

ere alder mest nøttelige/ Och de oss tøckiss ath vere mest w erlige dem ære wii alder mest. Och de slemmeste pryde wii alder mest/ Men de som lade oss vel de torffue det icke ved/ Thi Gud mengede legemet sammen och gaff de nøttørtige lemmer mest ære ath der skulle icke være nogen wsamdrectighed i legemet/ Men ath lemmerne skulle sørge for hver anden/ Saa ath naar en lem pineß eller lider noget ont / Da lide och alle de andre lemmer met den/ Och om en lem holdis vel/ da gledis alle de andre lemmer der ved. Och i ære Christi legeme/ och hver andens lemmer i de maade och Gud sette somme i den cristne menighed Først Apostlene/ saa Propheterne/ Siden Doctores och dem som lærer. Siden dem som haffue mact. Siden dem som gøre vnderlige gerninger. Siden dem som gøre andre karske/ och hielpe mange Siden regerere/ och dem som kunde mange twngemaal ? Ere de fordi alle Apostle ? Ere de alle propheter ? Ere de alle lærerre ? Kunde de alle gore vnderlige ge[r]ninger och iertegen Haffue de alle gaffuer ath helbrede andre Ephe iiii capi

Tale de alle met atskillelige twngemaal Kunde de alle vdlegge scrifften/ ney Men effter følger de beste gaffuer. Jeg vil en nw vise eder en bedre och kaasteligere vey

Trettende Capittel

OM ieg taler met engleß oc alle mennistis twnger/ oc haffuer ieg icke kerlighed Da er ieg lige som en lydende malm. Eller som en klingende bielle Oc om ieg kunde prophetere/ oc viste alle lønlige ting/ oc all vißhed/ oc hagde all troen saa fast at ieg kunde sette bierg aff stædt Och haffde ieg icke kerlighed da vaare ieg inted Oc om ieg gaffue fattige folk alt mit goß Och lode brende mit legeme Oc haffde ieg icke kerlighed da hulpe det mig inted ☩ Fastelagens Søndag

Kerlighed er tolmodig oc velvillig Kerlighed haffuer icke awind/ kerlighed er icke skalk actig Han hoffmoder sig icke Han kediß icke Han foracter ingen/ han atspør icke hvad hannem hør til Han lader sig icke gøre vred han tencker icke

onth Han glæder sig icke aff wretferdighed/ men han glæder sig aff sandhed. Han fordrager alting/ han tror alting/ han haaber alting/ han er tolmodig i al ting. Han lider alting. Kerlighed forgaar aldrig hvad helder propheterne forgaa/ eller twngerne forfariff eller wisdommen forgaar Vor vijsdom er wfuldkommen/ oc vor prophecie er och wfuldkommen Thi ath de ere satte til sammen i stické Men naar det fuldkomne kommer Da skall det wfuldkomne forgaa

Der ieg vaar it barn Da talede ieg som ith barn oc forstod som ith barn/ oc tenckte som ith barn Men der ieg bleff mand/ Da afflagde ieg det som vor barneligt Vii see nw gennem en spegel i ith mørkt ord Men da skulle wii see fra ansicte och til ansicte. Nw kender ieg oc seer en part i sticke tall Men da skall ieg kende lige som ieg er kent aff hannem Men nw bliffue disse trende ting troen/ haabet/ och kerlighed/ men kerlighed er størst i blant dem

Fiortende Capittel

Efterfølger kerlighed Oc attraar aandelige gaffuer meth all flit/ mest ath i kunde prophetere Thi at den som taler met tungen Han taler icke til menniskén men till Gud Thi at ingen horer det/ for han taler hemmelige ting i sin aand Men den som propheterer Han taler til menniskene dem til forbedring formaning oc trøst Hvo som taler met twngen han forbedrer sig selff Men hwo som propheterer han forbedrer Gudz cristne menighed Jeg ville ati talede alle meth twnger Men ieg ville fast helder ati alle propheterede/ Thi at den som propheterer Han er yppermere en den som taler meth twngen Vden ath han det oc vdlegger/ ath all menigheden kan forbedriff der aff. Kere brødre Om ieg komme til eder/ och talede met twngen Hwad vaare ieg da eder nøttelig vden ieg och talede til eder/ met vdtydning bekendelse/ prophetie/ eller och meth lerdom

Tale met tungen det er at siunge eller læse noget/ prophetere er ath vdtyde skrifften

Det vaare lige som det er meth de ting som lyde oc icke haffue liff Hvad heller det er en pibe/ eller harpe. Naar de

giffue icke atskillig lyd fra dem. Huorlediff kan mand da vide hwad der er piibed eller harped Och naar en baswne giffuer wbeskedelig lyd fra sig Hwo reder sig da til strid Saa er deth och naar i tale meth twnger oc sige icke vdtydlige oc forstandige ord fra eder Huorlediff kan mand da vide huad der taliff/ men i tale forgeffuiff i væred

Der er oc mange honde twngemaal i verden oc inted aff dem et wtaleligt Forstaar ieg icke den som taler/ da vid ieg icke huad han siger/ oc han forstaar mig icke helder Lige som i ere flittige til at tro oc forstaa de aandelige ting Saa beder och ati kunde fuldkommelige forbedre den cristne menighed

Der faare skall den som taler meth twngen bede at han kan deth vdlegge Thi ath beder ieg met twngen Da beder min aand men min hw er wden frwct Huad skal ieg da gøre Jeg skal bede met aanden/ ieg skall och bede met hwen Jeg skall siwnge met aanden Jeg skal oc siwnge met hwen Thi ath tacker oc velsigner dw Gud met aanden Huorledis kan da den som staar i en ligmandz sted sige Amen til din velsignelse/ thi han vid icke hwad dw siger Dw tacker Gud oc dw gør vell/ men en anden forbedriff icke der aff Jeg tacker min Gud ath ieg taler met flere twnger en i gore alle Oc ieg vil helder tale fem ord faar menigheden met min hw/ at ieg kan vndervise andre/ en ellerff tale thi twsinde ord met twngen

Kere brødre verer icke børn i forstondelsen/ men verer børn i ondskaben/ oc verer fuldkomne i skell oc forstand. Der er screffuit i lowen. Jeg vil tale till dette folk met atskillige twnger oc met atskillige læber Och de skulle icke alligeuel høre mig siger herren Der fore ere tungerne til ith tegen/ icke dem som tro men de wantro. Men prophecien er ith tegen til dem som tro Oc icke till de vantro Esaie xxviij

Om den gantske christne menighed komme till sammen paa en sted/ oc talede alle met twnger Oc der komme nogre ligfolk eller wkristne ind til dem monne de ey sige ath de vaare galne Men propheterede de alle/ oc der komme da nogen

wkristen eller en ligmand ind Da straffedis han aff alle och
dømdes aff alle/ saa bleffue oc hanss hiertiss lønlighed obenbare
Saa skulle oc han falle ned paa sit ansict oc bede till Gud oc
bekende ath Gud er sandelige i eder

Hwad skall mand da gøre kære brødre/ Naar i komme til
sammen da haffuer en loff sang/ en lerdom/ en twnge/ en
obenbaring/ och en vdlegning/ och lader all ting ske til for=
bedring/ Om nogen taler meth tungen da skal han tale til
tho eller til tre i det meste/ Och til den ene effter den anden/
oc vdlegge det/ Kan han icke det vdlegge/ Da tie sig i menig=
heden/ och tale met sig selff och met Gud

Men propheterne skulle tale selff andre/ eller selff tredye/
oc andre skulle døme der om Men faar nogen anden en oben=
baring som sider der hoss/ Da skall den første tie/ Thi ath
i kunde vel alle prophetere den ene effter den anden/ paa
det ath de kunde alle lære oc faa hugsnalelse/ Propheterniss
aander ere propheterne lydige/ Thi ath Gud er icke wsamdrectig=
hedz Gud/ men fredenss Gud/ som er i al cristen menighed

Eders hustruer skulle thie i den cristne menighed/ Thi
i Thi ij det tilladiss icke dem at tale/ Men de skulle være vnderdanige/
Gen iij som lowen oc siger/ Men ville de noget lære/ da mwe de spørge
deriss mend ath hiemme/ Thi det lader qwinder ille at tale
i menigheden ? Er Gudz ord først kommed aff eder/ Eller er
det all ene kommed til eder? Om nogen lader sig tøcke at
han er en prophete/ eller aandelig/ Han acte dette som ieg
scriffuer til eder/ Thi det er Gudz bud/ Er nogen som det
icke tror han maa saa bliffue Der fore kere brødre gører alle
flit til ath i kunde prophetere/ Oc forbinder dog icke ath tale
met twnger/ Lader alting ske och gøriss ærlige och skickelige

Femtende Capittel

☞ ✿ MIne kere brødre ieg forkyndede eder det euangelium
Elleffte som i anammede/ J huilket i staa ved huilket i skulle
Søndag oc bliffue salige om i holde oc merke de ord som ieg predickede
for eder vden saa er ati trode forgeffuiss Thi ieg lærde eder

først det ieg hagde lærd Ath Christus tolde død for vaare synder som scriffterne vidne/ Oc at han vaar begraffuen/ oc opstod den tredye dag som scrifften siger Oc ath han vor seet aff Peder/ oc siden aff de elleffue/ Siden vor han seet mere en aff fem hwndrede disciple oc cristne til lige paa en tid/ aff huilke en nw mange leffue/ och somme ere døde/ Siden vor han seet aff Jacob Och siden aff alle Apostlene/ Men sist aff alle vaar han seet aff mig/ Lige som aff ith barn/ som er født vden sin rette tid/ Thi er ieg den minste aff Apostlene/ och er icke verdig ath kallis en Apostell/ Thi ieg forfulde Gudz cristne menighed/ Men aff Gudz naade er ieg det som ieg er Och hans naade som er i mig/ hwn vor icke forgeffuis i mig * ☞

Gala i
Esaie liij
Jone. ij
Osee vi
Joan. xx
Actuum. ix.
Eph iij

Men ieg arbeyde mere en alle de andre/ Dog icke ieg/ men Gudz naade som er i mig Thi hwad heller ieg/ eller de haffue saa predicked da haffue i alligeuel trod.

✿ Effter thi ath Christus predickis ath han er opstonden aff døde/ Hwi sige da somme blant eder ath opstondelsen aff døde er inted ? Er de dødiff opstandelse inted / da er och Christus icke opstonden/ Och er Christus icke opstonden da er vor predicken forgeffuis. Och da er och eders tro forgeffuis/ och da befundiff wii ath vere Gudz falske videndis byrd J det ath wii vidnede mod Gud / ath han hagde oprenysd Christum / huilken han icke oprenysde om de døde skulle icke opstaa . Thi ath staa de døde icke op / da er Christus icke heller opstonden . Er Christus icke opstonden. Da er eders tro forfengelig/ Oc da ere i en nw i eders synder. Och da ere de oc fortabede som ere døde i Christo

✿ ☞
Fierde pintz dag
Collo. i
Apoc. i

Er det saa ath wii haffue all eniste waart haab til Christum i dette vaart liff/ Da ere wii wslere oc armere en alle menniske Men nw stod Christus op aff døde Oc han vor den første som opstod aff alle døde Thi ath døden kom ved ith menniske Och de dødiff opstondelse kom oc ved ith menniske Thi ath lige som alle døde i Adam saa skulle de alle bliffue leffuende i Christo/ huer effter sin skickelse * ☞

i Tessa iiij.

Først christne/ och siden de som høre Christo till/ och
Psalm cix trode paa hanss tilkommelse Siden skall enden komme naar
Hebre i hand haffuer antuerdet Gud fader riget Och haffuer til
och x inted giort alle herredøme oc al macht och vold Thi han skal
Psalm viij regnere til han haffuer lagd alle sine w venner vnder sine føder
Heb ij Den siste fiende (som er døden) han skal oc bort tagis
Thi at Gud lagde all ting vnder Christi føder Men han siger at alting er hannem vnder giffuen Da er det klart at han er vnden tagen som gaff alting vnder hannem Men alting er hannem vnder giffuen Da skal oc Sonnen vere hannem vnder giffuen/ som giorde alting vnderdanig vnder hannem Ath Gud skal være alting i alle Hwad gøre de ellers som lade dem døbe offuer de døde/ om de døde skulle icke opstonde ? Hwi lade de dem da døbe offuer de døde/ Oc hwi ere wi da hwer stund i fare Jeg dør dagligh faare den ære oc roff som wi haffue i vaar herre Jesu christo ? Haffuer ieg mennisklelige stridet meth de ville diwr i Epheso/ Huad
Esaie xxij hielper deth mig da om de døde skulle icke opstaa/ Lader oss æde
Sap ij oc dricke thi wi skulle dø i morgen Lader eder icke bedrage/ Onde tale forderffue gode seder Bedrer eder retferdelige oc synder icke Thi at mange aff eder vide inted aff Gud dette siger ieg eder til blysel

Der maatte nogen sige Huorledis skulle de døde opstaa Oc met huordane legeme skulle de komme Du daare/ det som dw saaer det bliffuer icke leffuende vden det dør/ Huad saaer dw/ dw saaer icke det legeme som op vorer men dw saaer ith blot korn som er hwede eller noget andet/ Men Gud giffuer dem ith legeme som han vil/ Och han giffuer och hwer sæd sit eget legeme

☞ ✿ ✿ Alt kød er icke en honde kød/ men mennisklis kød er
Onsdagen it kød Oc it andet er qwegis kød/ och it andet er fwlis kød/ Oc it andet er fiskis kød/ Och der ere hiemmelske legeme/ oc Jordelige legeme Men de hiemmelske haffue en ære/ oc Jordelige haffue en anden ere Solen haffuer en ere · oc Maanen haffuer en anden ere/ oc stiernerne haffue en anden

ere Thi ath en stierne gaar offuer den anden i æren/ saa er
det oc met de dødiss opstondelse Der saaess i forkrenkelighed
oc det skal opstonde i wforkrenkelighed/ det saaess i wan ere
och det skall opstaa i ere/ det saaess i skrøbelighed/ och det skal
opstaa i stor mact/ det saaess it naturligt legeme oc det skal
opstonde ith aandeligt legeme * ☧

Haffuer man ith naturligt legeme Da haffuer mand oc
it aandeligt legeme som screffuit er det første menniske Adam
vor skabt i ith naturligt liff/ oc den siste Adam i it aandeligt Gen ij
liff/ Men det aandelige liff/ er icke det første/ men det
naturlige/ oc siden det aandelige/ Det føste menniske vor aff
Jorden oc iørdeligt Oc det andet menniske vor aff hiemmelen
oc hiemmelskt/ Som det iørdiske menniske vaar Saa ære de
iørdiske Oc som det hiemmelske vor saa ere oc de hiemmelske/
Oc lige som wi baare det iørdelige billede Saa skulle wi oc
bære det hiemmelske billede

Kere brødre ieg siger eder det/ ath kød och blod kunde
icke arffue Gudz rige/ oc det forgengelige arffuer icke det
wforgengelige/ Seer ieg siger eder en hemmelig ting wi skulle
icke alle dø/ men wi skulle alle forwendis hastelige i it øwen
blick naar den siste baswne blæsis/ Basunen skall giffue stor
lywd aff sig oc de døde skulle opstaa oc bliffue wforgengelige
Oc wi skulle forwendis/ Thi det forgengelige skall føris
i det wforgengelige/ Oc dette dødelige skal anamme deth
wdødelige Men naar dette forgengelige føris i det wfor-
gengelige/ Och det dødelige anammer deth wdødelige/ Da
skulle de ord fulkommis som screffne ere/ døden er bort
tagen met seyer Du død huor er dit spiwd/ dw helffuede Osee xiij.
huor er din seyer Synden er dødsens spiud/ Oc lowen Hebr ij
er syndens mact/ Men Gud være loffuit som gaff oss i Joan v
seyer ved vaar herre Jhesum cristum Der faare verer
faste kere brødre/ oc w omwendelige Och altid rige i vor
herris gerninger Thi ati vide ath eders arbeyde er icke
forgeffuis i herren

Sextende Capittel

SKicker det saa met den almisse oc gaffue til cristne oc helgen/ som ieg befalede menigheden i Galatia/ huer aff eder legge och noget til hobe huer sondag hoss sig selff/ oc sancke oc sammen aff andre hwad hannem er mweligt/ Ath naar ieg kommer ath mand skal icke da først forsamle det Naar ieg kommer da vil ieg sende samme eders gaffuer till Jherusalem och breff Met huilke som eder tockis at tro oc visse ere der til Er det saa at det gøris behoff at ieg skall self fare did/ Da mwe de følge mig/ Jeg vil dog komme till eder naar ieg reyser gennem Macedonien Thi ieg vil fare i gennem Macedonien Men det kan oc vel ske at ieg bliffuer hoss eder i vinter ati kunde følge mig hwort ieg reysser

Jeg vill icke all ensiste see eder naar ieg far der frem/ men ieg hobis at ieg vil oc bliffue nogen tid hoss eder om vor herre det tilstæder Jeg bliffuer dog i Ephesо til pingetz dag Thi mig er en stor oc megtig arbeydiff dør opladen Oc der ere mange modstandere/ kommer Thimotheus til eder/ da seer til at han bliffuer vden frøct hoss eder Thi han gør oc vor herris gerning som ieg/ Lader der fore ingen foracte hannem men følger hannem met fred til han kommer till mig igen/ thi ieg fornacter hannem met brødrene

Men vider om Apollo/ at ieg haffuer bedet hannem meget ath han skulle fare till eder met de andre brødre/ men han ville icke nw fare Han skal dog komme naar det kan ske met lempe/ Vaager oc staar fast i troen arbeyder mandelige/ værer stercke oc gører all ederss ting met kerlighed Kære brødre i kende dem i Stephane hwss/ Och i vide ath de ere aff de første i Achaia som toge vid troen/ Och de haffue giffuit dem selffue til at tiene de christne helgen/ Thi beder ieg eder ati ere dem vnderdanige/ och alle som hielpe at predike oc arbeyde Jeg glædiss aff Stephane/ Fortunati

oc Achaici tilkommelse/ Thi de hulpe mig i min nøttørtighed De haffue oc vederqwegit min oc eders aand betencker dem som saadanne ære Alle cristne som ere i Asia (hilse eder) Aquilas och Priscilla oc alle som ere i deriff hwff hilse eder Alle brødre hilse eder/ hilser och huer anden met en hellig koff Denne hilsen er screfuen met min egen Pauli hand Om nogen icke elsker vor herre Jesum cristum han skal vere anathema maranatha (det er vdskuden paa domme dag) Vor herris Jesu cristi naade være met eder alle min kerliged være met eder alle i cristo iesu amen

☞ Denne Epistel var sent aff Achaia til Corinthen met Stephano/ Fortunato Achaio/ oc Thimotheo

Faartalen paa S Pouils Andet breff Til de Corinther

I Denne Epistel hwgsualer S Powill de Corinther och holder sig kerlige mod dem Och biwder dem ath de skulle anamme den syndere igen som de før bansette/ Och mwe alle vide ath Corinthus ver i forme tid/ den alder rigeste och megtiste stad i alt Achaia land/ Thi ath der vaar den beste haffn/ och største købmandstaff och handling/ Och de som bode i samme stad/ och der omkring kallis Corinther

I dette første och i det Andet Capittell bether S Pouill den kerlighed som han haffuer till de Corinther/ och huorledis han alting sagde gierde/ och leed for deris beste och salighedz skyld

I det Tredye Fierde och Femte Capittel roser han det euangeliske embede som er den beste och trøsteligste gerning till menniskens samwittighedz notte och salighed/ Och han beuiser ath det er verdigere en lowens embede/ Och ath det faarøgis i dem som tro/ och gør ith haab i dem till den ewige ære/ ved det hellige kaars

I det Siette oc Siuende Capittel formaner han dem ath de skulle effter følge Gudz ord predicken och lerdom met gerningen/ och vere tolmodige

I det Ottende och Niende Capittel formaner han dem ath de skulle hielpe de hellige cristne i Iherusalem met deris thimelige gotz/ i den dyre tid

I det Tiende Ellefte oc Tolffte capittel scriffuer han/ oc taler mod de falske apostle och predickere

I det Trettende trwer han dem som syndede och ville icke bedre dem

Andet S Powils breff Til de Corinther

Det Føste Capittel

POuill Jhesu Christi Apostell aff Gudz vilge
och broder Timotheus (sende) Gudz menighed
som ær i Corinthen oc alle cristne helgen som
ære i gantske Achaia (hilsen)
Naade och fred være met eder aff Gud vaar
fader och aff vor Herre Jhesu Christo/ Benedidet være Gud
vaar Herris Jhesu Christi fader som er all miskundhedz
fader/ och all hwgsualelsis Gud/ som hwgsualer oss alle i all Ephe. j
vor modgong och drøffuelse/ Ath wii kunde och hwgsuale dem j. Pet. j
som ære i alle honde sorg meth den hwgsualelse som wii
hwgsualis meth aff Gud/ Thi ath lige som wii lide meget
faar Christi skyld/ saa giffuer och Christus oss megen hug-
sualelse/ Hwad helder wii haffue hugsualelse eller modgong
da skeer det eder till gode/ Er det drøffuelse/ da skeer det
eder till salighed/ Om i den lide i saadanne maade som wii
gøre/ Er det hwgsualelse/ Da skeer deth och eder till salighed/
Thi ath vaart haab er fast faar eder/ Thi wii vide ath lige
som i ere delactige i pinen/ saa skulle i och vorde delactige
i hugsualelsen.

Kære brødre ieg vil icke dølge vor modgong och drøffuelse
som oss skede i Asia/ thi wii vaare meget beswarede offuer
vor mact/ saa at wii mistrøstede om vort liff/ oc mente selue
ath wii skulle døth/ Det skede ath wii skulle icke sette vort
haab paa oss selffue/ men paa Gud/ som opreyser de døde/

och frelste off fra doden/ och frelser off en nw daglige/ Vii haabis ath han skal oc fremdelis frelse off for eders bon skyld som sker for off/ Ath hannem skall ske megen tack aff mange personer for den gaffue som off er giffuen

Thi vaar samwittighedz vidnessbyrd er vor roff Ath wii haffue omgaaeth i verden i enfoldighed Oc i Gudz sandhed Och icke i kodelig visdom/ men i Gudz naade alder mest hoff eder/ Oc ieg scriffuer eder inted andet til vden det som i læse och vide/ Och ieg haabiff ath i skulle saa finde mig till enden som i før befunde mig i en part/ Thi ieg er eders roff och glede/ och i skulle och være min roff paa Herrens domme dag/ Och paa saaden tro ville ieg før kommed til eder ath bewise eder nogen velgerning och reyset saa till Macedonien/ oc kommet till eder igen fra Macedonien och bliffuet saa folget aff eder till Jødeland

Haffuer ieg bruged nogen løsactighed der ieg saadant tenckte ? Eller vaare mine tancker kødelige/ Ney icke saa/ men hoff mig er ia ia/ och ney ney/ Den trofaste Gud wed ath vaare ord vaare icke hoff eder ia och ney/ Thi Jhesus Christus Gudz søn (som er predicket for eder aff off baade aff mig och aff Siluano och Timotheo) Han vor icke ia och ney/ men det vaar ia ved hannem/ Thi alle Gudz løffte de ere ia i hannem/ och de ere amen i hannem Gud till ere ved off Gud er den som stadfester off met eder i Christo/ Thi Gud er den som off salnede och forseglede och gaff off den helligandz pant i vaare hierte

Ye ære Ja (Det er visse och sande)

Andet Capittel

Jeg kalder Gud til vidne paa min siel at ieg lod det for ederss skyld/ At ieg kom icke til Corinthen igen/ Icke saa ath ieg ville være herre offuer eders tro men ieg ville hielpe till eders glæde/ Thi ati staa fast i troen men ieg sette mig det selff faare ath ieg ville icke komme till eder igen met bedrøffuelse/ Thi om ieg bedrøffuer eder hwo er den da som mig skall glede/ vden den som bedrøffuis aff mig ? Det samme

screff ieg eder til/ Ath ieg skulle icke bedrøffuis aff de ting naar ieg komme till eder aff huilke ieg skulle glædis/ Thi ieg haabis ath min glæde er alle eders glæde/ Fordi screff ieg eder til aff stor nød och hiertens sorg met megen graad/ Icke ath i skulle bedrøffuis der aff/ men at i skulle kende den store kerlighed som ieg haffuer besynderlige till eder

Haffuer nogen bedrøffuit mig/ Da haffuer han icke bedrøffuit mig vden føye/ at ièg skal icke synes ath bedrøffue eder alle/ Det er nock ath den samme er saa straffit aff menigheden/ Ath i skulle her effter diss mere hugsuale hannem ath han icke forfarer aff faar stor bedrøffuelse/ Thi beder ieg eder ati beuise hannem kerlighed/ Ieg screff eder faardi til/ ath ieg ville vide om i vaare redebone till ath være lydige i alle sticke/ Thi huilken i forlade noget/ den forlader ieg och det/ och om ieg forlod nogen mand noget/ det giorde ieg faar eders skyld vdi Christo/ Ath wii skulle icke bedragis aff dieffuelen/ thi wii vide hans swigelige sind/ Der ieg kom til Troada ath predicke Euangelium och dørren vor mig opladen i Herren/ Da hagde ieg ingen ro i min aand/ faare ieg fant icke Titum min broder/ Thi forlod ieg dem och faar till Macedonien/ Men Gud haffue loff som hielper oss altid ath offuer vinde i christo/ Som obenbarer sin bekendelsis sødhed och lwct/ ved oss i allè steder/ Thi wii ære Christi gode lwct faar Gud/ baade blant dem som bliffue salige och blant dem som fortabiss/ Dem som skulle fortabis ere wii dødzenss lwcth till døden/ Men de andre ære wii liffuens lwcth til liffuit/ som ere bequemme der till/ Vii ere icke saadanne som mange andre huilke som selge och gøre købmanskaff aff Gudz ordh/ Men wii tale och predicke klarlige om Gud faar Gudz asyn ved Ihesum Christum

Tredye Capittel

BEgynde wii igen ath loffue oss selffue/ Eller behøffue wii (som somme) at haffue loffuis breff till eder/ eller aff eder/ I ære vaart breff/ som er screffuit i vaart hierte/

som forstaas oc læsis aff alle mennisse naar i bewise ati ære Christi breff/ beredde aff vort embede/ Och indscreffne aff oss icke met bleck/ men met den leffuende Gudz aand/ Jcke i sten taffler men i hiertens kødelige taffler

☞ ✿ Tolffte Sondag

✿ Saadant haab haffue wii til Gud ved christum/ icke ath wii ære bequemme till ath tencke noget aff oss selff/ som vd aff oss selff/ men vor dwelighed er aff Gud som giorde oss bequemmelige til ath være det Ny testamentis tienere (till ath predicke) icke bogstauenis testamente (som er lowen) men aandens/ som er Euangelium/ Thi ath bogstaffuen slar i hiel/ men aanden gør leffuende Om dødzens tieniste/ som vaar screffuen i sten taffler met bogstawe/ vaar i saa stor ære. Ath Jsraels born kunde icke see paa Mosi ansict for hanss ansictis klarhedz skyld som forfor/ Hwi skulle da icke aandens tieniste haffue fast mere klarhed Thi om det embede som predicker fordømelsen haffde saaden klarhed Da skall io retferdighedz tieniste haffue mere klarhed Thi om den part som vor forklaret/ er icke forklared Om han ligniff mod denne offuermode store klarhed Thi om det haffuer vered æred som forgaar Da bør deth fast mere ere som bliffuer til ewig tid * ✝

met bogstauen men han lowen

Meth den part men han lowen.

Klarhed met euangelij klarhed

Men wii haffue saadant haab Da lader oss det bruge meth stor frihed Oc gøre icke som Moses giorde der han sette ith skiwl for sit ansicth thi Jsraelss folk kwnde icke see paa hanss ansictiss skin som skulle forgaaff De vaare forhærdede i deriss sind Oc det skiul bliffuer en nw/ til denne dag w aff taget i det gamble testamente naar det læsiff. Thi deth tagiff all eniste bort i Christo Fordi henger det en nw for deriss hierte paa denne dag naar Mosi low læsiff for dem Men naar de omwende dem til vor Herre Da tagiff skiulet bort Thi herren er en aand oc huor Herrens aand er der er frihed Men wii see alle obenbare vor herriss ere oc klarhed lige som ith ansict seeff i en spegel Oc wii skulle fornandliff til samme billede/ fra en klarhed til den anden/ ved vor herriss aand

Exodi xxxiiij

Joan. iiij

Fierde Capittel

MEn wii haffue dette embede aff Gudz miskundhed Da ville wi icke trættiff der ved Men wii ville bort kaste al induertiff skendzel Oc icke vandre i skedskhed och ey helder forfalske Gudz ord Men wii ville sige obenbare sandhed/ oc beuise off vel mod alle mennisskis samwittighed for Gud

Er vaart euangelium skiult Da er det skiult for dem som skulle fortabiff J huilke denne verdenff gud haffuer forblindet de vantro mennisskiff sind Ath euangelii oc christi æreff liuff skulle icke opliwsiff for dem som ere Gudz billede — Denne verdenff gud det er dieffuelen

✿ Vii predicke icke off selffue/ men Jhesum Christum ath han er Herren Oc at wii ere ederff tienere for Jhesu christi skyld Thi ath Gud som bod ath liwset skulle skinne aff morked Han gaff liwset i vaare hierte ath Gudz æreff oc klarhedz bekendelse skulle opliusiff ved off i Jhesu Christi asyn — ✿ Onsdagen

Vii haffue denne skat i iord kar Ath den megtige krafft skall were aff Gudz mact och icke aff off Vii haffue drøffuelse oc modgong alle vegne. Men wii tage off ingen sorg til Vii arbeyde/ och wii forladis icke Vii lide forfølning/ men wii bliffue icke forladne Vii forsmaaeff oc vndert[r]ockiff men wii forfare icke Men wii bære altid vor herriff Jesu Christi død i vaare legeme paa deth ath Jhesu Christi liff maa obenbariff i vaare legeme ✱ ✠

Thi wii som leffue/ gaa altid i døden for Jhesu skyld At Jhesu liff skal obenbariff i vore dødelighe legeme Der faare er døden megtig i off/ och liffuit i eder. Men den sunde wii haffue den samme aand i troen/ som screffuit er Jeg trode thi talede ieg Saa tro wii oc/ oc der faare tale wii Oc wii vide ath den som opreyffde vor Herre Jhesum Han skall och opreyffe off ved Jesum Oc sticke off met eder til liffuit Thi det er mig alt for ederff skyld ath gøre Ath Gud maa riglige prisiff och loffuis aff mange fore sin offuerflødighe naade — Psalmo c xv

Der faare bliffue wii icke trætte En dog at vaart vduertiff mennisske forderuiff da bliffuer alligeuel det induertiff mennisske

daglige fornyeth Thi denne vaar modgong oc drøffuelse/ som er læth och thimelig/ gør oss en ewig oc offuer maade stor ere Thi see wii icke til de ting som synlige ere. Men till de ting som ere wsynlige/ thi det som er synligt deth er timeligt/ men deth som er wsynligt det er ewindeligt

Femte Capittel

☞ ✿ Onsdagen J vide oc ath om dette vort iordelige hwss sonder bryddiss. Da haffue wii ith hwss aff Gud/ icke ith huss

Apoca. xvi. som er giort met hender men ith ewigt hwss i hiemmelen Oc der effter forlenger oss oc wi begere ath wii motte komme till samme vort hwss som er i hiemmelen/ oc bliffue der vdi klebde En dog wii findiss klebde och icke nøgne. Thi den stund wii ere i denne bolig Da sørge wii oc ere besnarede/ thi ath wii vilde icke aff føriss men klædiss. Ath dødeligheden motte forderuiss aff liffuit. Den er Gud som bereder oss till det samme liff/ huilken som oss haffuer giffuit aandenss pant.

Men wii ere, altid ved ith frit mod/ oc vide at den stund wii ere i vaare legeme Da ere wii ælende fra Gud Thi wii vandre i troen oc see hannem icke Dog ere wii vid god trøst/ oc haffue mest løst til at vandre fra vort legeme oc komme hiem til vaar herre Der fore gøre wii stor flit/ huad heller wii

Roma. xiiii. ere hiemme eller vandre vden til At wii mue behage hannem Thi wii skulle alle obenbariss for Christi domstol At huer skal faa paa sit legeme effter det som han haffuer giort encten onth eller gaath Effter thi at wii vide denne vor herriss frøct/ da fare wii sacte om met folked/ men wii ere obenbare for Gud/ och ieg haabiss ath wii ere oc obenbare for ederss samwittighed ✶ ☧

Vii loffue oss icke selffue for eder igen. Men wii giffue eder en aarsage til ath rose eder aff oss At i mwe haffue ath rose eder aff mod dem/ som och rose dem effter en syn oc icke effter hierted Thi ath ere wii strenge da gøre wii det Gud til loff. Ere wii oc sactmodige da gøre wii eder det till lempe. Thi ath Christi kerlighed twinger oss saa. Och

wii acte det ath men en døde faar alle. Da vaare de alle døde Och Christus døde for alle/ ath alle skulle leffue. Dog icke dem selffue/ men hannem som døde for dem alle och opstod

Thi kende wii nw ingen effter kødet En dog wii kende Christum effter kødet/ dog kende wii hannem icke nw saa Om nogen er i christo da er han ith nyth creature/ thi det gamble forgaar Se alle ting ere vordne ny Oc alting er aff Gud som forlicte oss met sig selff ved Jhesum christum Och gaff oss dette embede ath predicke samme forligelse Thi Gud vor i Christo/ och forligte verden ved sig selff/ oc breyrede dem icke deriff synder Han lærde oss forligelsens ord Esaie xliij Apoca. xxi

Thi ere wii Christi bud lige som Gud bade eder selff ved oss Saa bede wii eder paa Christi vegne ati forlige eder met Gud Thi han giorde den til synd som aldrig giorde synd At wii skulle vere Gudz retferdighed ved hannem

Siette Capittel

WJ formane eder som medhielpere/ ati haffue icke forgeffuiss anammed Gudz naade Thi han siger Jeg hørde dig i en bequem tid/ och halp dig i salighedzens dag/ Seer det er nw en bequem tid/ Seer nw er salighedzens dag/ Lader oss ingen giffue nogen aarsage till fortørnelse ath vort embede skall icke straffis/ Men lader oss bevise oss i alting som Gudz tienere. Første Søndag i faste Esaie xlix Thi. iij i. Corin iiij

J megen tolmodighed/ i modgang/ i drøuelse/ i nød i angist/ i pine/ i slag/ i fengzel/ i opløb/ i arbeyde/ i væct/ i faste/ i kyskhed/ i visdom/ i langmodighed/ i venlighed/ i den helligand/ i wbedragelig kerlighed/ i sandhedens ord/ i Gudz krafft ved retferdighedz vaaben baade i løst och modgang/ baade i ere och i skam/ baade i gaat och i onth rocte/ lige som bedragere och ere dog sande/ Lige som wkende och ere dog kende/ Lige som de der dø/ en dog wii leffue/ lige som de straffede och icke i hiel slagne/ Lige som de der sørge och ere

dogh altid glade/ lige som de fattige/ och gøre dogh mange
rige/ Lige som de der inted haffue/ och haffue dogh alting * ⸿

O i Corinther vor mwnd er opladen till eder/ Vort
hierte er vdbredt for eder/ J torffue icke sørge for off/ men
ath i sørge det gøre i aff en god hiertiff mening/ Jeg taler
til eder/ som til børn/ och faa lige løn met off/ Thi vdbreder
oc eders hierter i glede

☞ ✿ ✿ Drager icke det fremmede aagh met de wkristne/
Onsdagen Thi hvad haffuer retferdighed ath skaffe met wretferdighed
Ecclesi xiij? Hwad haffuer liwseth ath gøre met mørked ? Hworlediff
kand Christus forligiff met Belial/ Eller hvad deel haffuer
den tro met den vantro Hvad lignelse haffuer Gudz tempel
met aff guderff J ære den leffuende Gudz tempel (som Gud
i cor iij sagde) Jegh skal bo i dem/ oc vandre i dem/ Och iegh skal
oc vi være deris Gud/ oc de skulle være mit folk Der faare
Leu xxvi gaar fra dem oc skilyer eder fra dem siger herren Oc
Esai lij tager inted wrent Saa vil ieg anamme eder och være eder
Jere xxxi fader/ Och i skulle være mine sønner och døtter siger den
alsommectiste Gud

Siuende Capittel

MEn wi haffue disse løffte kere brødre/ da lader off rense
off aff al legemens oc aandens besmittelse/ och fulkomme
ith helligt leffnid/ met Gudz frøct * ⸿

Merker wi haffue ingen fortørnit eller giort ont wi
haffue ingen bedraget/ wi haffue ingen giort falsk eller swig/
Jeg siger icke dette till eders fordømelse Thi ieg sagde for
ati ære i vort hierte/ till ath dø/ oc leffue met off Jeg
haffuer stort hob til eder Jeg roser mig meget aff eder/ och
Jeg er opfylt meth hugsualelse Jeg er wsigelige glad i alle
mine modgonge Thi den tid ieg kom til Macedonia da hagde
mit legeme ingen ro/ Men ieg vaar paa alle sider i modgong
met vduertis strid/ oc induertis frøct/ men Gud som trøster
de nedtrøcte Han trøstede mig met Titi tilkommelse Dog icke
al ene met hans tilkommelse/ Men met den hwgsualelse som

ieg fik paa eders vegne/ Der han sagde mig om eders forlengelse/ graad/ oc gode begerelser som i haffue for min skyld Thi glæder ieg mig en mere/ at ieg giorde eder i sist bedrøffuede met mit breff/ och ieg angrer deth inted Hagde det en angred mig (men ieg seer ath mit breff bedrøffede eder en føge tid) Da glæder ieg mig alligeuel nw dog icke fordi ati vaare bedrøffuede men ati bleffue bedrøffuede och giorde anger och bod. Och ere bleffne gudelige i ederff bedrøuelse Saa ati hagde ingen skade aff mig i nogen maade/ Thi ath den drøffuelse som er til Gud hun gør anger och rwelse til salighed oc hende kan ingen angre/ Men verdenff bedrøffuelse hwn indfører døden

Seer nw til som bleffue bedrøffuede faare Gud aff mit breff/ Hwor stor omhw oc willighed det giorde i eder til bodh och bedring/ met rætsle/ lengelse/ begerelse/ frøct for heffn/ Men i haffue nw bewist at i vaare wskyldige i den gerning som ieg screff eder til om/ En dog at ieg screff eder til Da vor det icke skeet for hanff skyld som skaden giorde oc icke helder for hans skyld som skaden fik/ men fordi ath vor flit skulle bliffue obenbare hoff eder som wi haffue til Gud for eder

Oc wi ere hugsualede fordi ati ere trøstede/ men wi gledde off meget mere for den glede som Titus fik/ thi hanff aand vaar hugsualet aff eder alle Och faare ieg før rosede eder for hannem och han fant det saa i sandhed/ Lige som det vaar och alting sanden som ieg sagde faar eder

Saa er oc vaar roff bleffuen sanden for Tito/ saa at han haffuer gantske stor hierteligh vilge til eder naar han tencker paa alle ederff hørsommeliged huorlediff i anammede hannem met frøct oc redzel Jeg gleder mig ath ieg maa fortrøste mig paa eder i alle sticke

Ottende Capittel

JEg kundgor eder kere brødre den Gudz naade som er giffuen den cristne menighed i Macedonien Thi deris glæde vor da aller størst/ der de vaare prøffuede meth megen

modgong/ En dog at deris armod vor meget stor/ Da vor han alligeuel som en swar rigdom i deris enfoldighed/ Thi de vaare veluillige aff deris formwe och offuer deris formwe (det vidner ieg) oc de bade off met stor bon at wi ville anamme de gaffuer oc den tilhobe sanckelse till hellige cristne De giorde icke dette al ene som wi for haabede/ men de gaffue dem oc forst selffue til Gud oc saa til off effter Gudz vilge Der faare bade wi Titum at han skulle oc fuldkomme den naade blant eder som han for begynte

Ligernis som i ære rige J alle ting/ J troen/ J Gudz ord/ J visdom/ oc i all veluillighed/ oc i al kerlighed til off/ Saa skicker eder oc nw saa ath i mwe bliffue rige i denne velgerning Jeg siger icke det ath ieg vil biwde offuer eder/ Men fordi at de andre vore saa flittige/ da forsoger ieg oc eders kerlighed om han er ræt Thi i vide vor herris Jesu christi naade Ath en dog ath han vor rig. Da bleff han alligeuel fattig for vaar skyld Ath wi skulle bliffue rige for hans fattigdom

Jeg giffuer eder oc her i til kende min gode mening Thi det er eder notteligt som i begynte ith aar siden Icke al ene at i det gore men fuldkommer deth met gerninger At lige som i ere tilboyde til at ville gore vel/ saa verer oc villige til ath gore gerningen aff det i haffue

Thi om hwen och hiertet er villigt da er det teckeligt for Gud som han giffuer aff sin formwe/ oc icke effter det som han icke haffuer

Dette skeer icke fordi at andre skulle haffue nock oc eder skulle fattis Men at det skulde gaa lige till/ Saa ati hielpe dem aff ederff offuerflodighed i deriff fattigdom i denne dyre tid/ Ath deriff store rigdom maa her effter tiene eders fattigdom Ath deth maa gaa lige till som screffuit staar/ Den som meget hagde han hagde inted til offuerlobs/ oc den som lidet hagde/ han hagde ingen brost Gud vere loffuit som giorde saadan flit i Titi hierte/ at han anammede den
Ex xvi befalning/ och reysde veluillige till eder effter sin egen vilge/ Vii sende en broder met hannem som loffuiff i euangelio aff menigheden/ Oc icke al ene i det Men han er oc tilsat aff

menigheden/ at han skall vere vor medfølgere i vor reyſſe Oc i den naade ſom predickiſſ blant eder aff oſſ til vor Herriſſ loff oc ære oc at opuecke ederſſ hw oc hierte veluillige Och beware oſſ at ingen ſkal laſte oſſ i denne naadiſſ offuerfløedighed ſom vd delis met vort embede Seer till ath det maa gaa rettelige till/ icke all ene for Gud men oc ſaa for menniſkene Ro xii

Vi haffue oc ſent met hannem vor broder/ huilken wi haffue før prøwit i mange maade/ ath han vaar flittig i mange ting/ och er nw en flittigere Oc det gierde wi faar den ſtore tro ſom wi haffue till eder Hvad heller det er faar Titi ſkyld (ſom er min ſtalbroder oc hielpere blant eder) eller for vore brødre ſkyld (ſom ere ſendebud aff menigheden Eller for Chriſti ære) Da beuiſer nw ederſſ kerligheds tegen mod dem faare menighedens aſyn/ effter ſom wii haffue for roſet eder aff

Niende Capittel

OM den hielp ſom ſkeer till de criſtne och helgen/ gørſſ mig icke behoff at ſcriffue Thi ieg ved at ederſſ hw och ſind er veluillig der till/ ſom ieg haffuer roſed eder aff hoſſ dem i Macedonia oc ſagde at de i Achaia haffue vered ith aar redebone der til/ Oc ederſſ exempel opuecte mange/ Oc ieg vdſende diſſe brødre ath min roſſ om eder ſkal icke bliffue till inted i den deel/ Men ati ſkulle vere rede lige ſom wi ſagde om eder/ paa det at naar de aff Macedonia komme met mig/ ſkulle icke finde eder wberedde/ oc da beſkemme mig och eder i det ſom ieg for roſede eder aff Thi tøcte mig nøtteligt vere at bede diſſe brødre ath de ſkulle før reyſſe till eder och berede den hielp ſom i haffue før loffuit/ ath hwn maa vere rede ſom en god rwnd hielp oc icke karigh Eccle xxxvii

✿ Thi at hwo ſom ſparlige ſaar han ſkal ſparlige hoſte Och hwo ſom ſaar i velſignelſe Han ſkall och hoſte i velſignelſe Huer effter ſom han før ſette ſig faare i ſit hierte/ icke meth twang/ ſorg/ eller nød Thi Gud elſker en godnillig giffuere ✿ Sancte Laurentij dag En martirs dag

Eccle xxxv Gud er megtig til ath giffue sin naade riglige i eder/ ati
Psalm cxi faa nock i alle honde ting oc bliffue rige till alle gode gerninger/ som screffuit er Han vdspridde och gaff de fattige/ Hanff retferdighed bliffuer till ewig tid/ Den som giffuer sæde manden sæden/ han giffuer eder och brødet ath æde Han skal och faar øge ederff sæd/ och lade ederff retferdighedz frwct vore * ꝶ

At i skulle bliffue rige i alting til al enfoldighed Gud vere loffuit som arbeyder i eder och i off alle Denne hielp opfylder icke all eniste de cristnes nøttørtighed Men hun bliffuer oc offuerflødig der vdi Ath mange tacke Gud for samme velnillige hielp/ Och Prise oc ære Gud for ederff hørsømelige bekendelse i Jhesu Christi Euangelio/ oc for ederff enfoldige hielp som i gøre dem och alle Och de bede for eder och lengiff effter eder/ for den offuerflødighe Gudz naade som i haffue Gud ske loff och tack for sin wsigelige gaffue

Tiende Capittel

JEg Pouil beder eder for Cristi tolmodighed och milhed (ieg som er føye acted) naar ieg er hoff eder men i min fraauerelse er ieg dristig mod eder/ Thi beder ieg eder at mig skal icke gøriff den dristighed behoff aff huilken ieg meniff at være dierff offuer somme som mene ath wi vandre effter kødet och legemet/ Thi en dog ath wi vandre i kødet/ Dog stride wii icke kødelige

Thi vaare stridz vaaben ere icke kødelige/ men de ere krafftige for Gud til ath neder bryde al sterckhed/ Meth huilke wi neder sla alle raad/ oc all høghed/ som sig ophøffuer mod Gudz bekendelse Oc wi tage all fornwfft och forstand til fange oc komme dem vnder Christi lydelse Vi ere oc rede till at straffe all whørsomelighed/ naar ederff lydighed er fuldkommen/ J see det som er faare ansicted Forlader nogen sig der paa at han er Christi tienere han tencke och met sig selff/ ath lige som han er Christi tienere saa ere wii oc Christi

tienere/ Ville ieg oc mere rose mig aff den mact som Herren
gaff oss til forbedrelse och icke til forderuelse/ Da ville ieg
icke beskemmis Dette siger ieg ati skulle icke mene/ at ieg vill
forferde eder met mit breff/ Thi somme sige ath breffuene somme det
ere haarde och sware/ och ath mit legemis neruerelse er er falske
strobelig/ och ath min tale er foractelig Huo som det siger/ predickere.
Han tencke/ ath lige som wii ere met ordene i breffuene i vor
frauerelse/ saa ere wii och met gerningen i vor neruerelse/
Thi wii torffue icke driste oss till ath ligne oss ved somme som
rose dem selffue/ Men effter thi de dristis til ath lige dem
effter dem selffue/ da liuge de och forstaa inted/ Men wii Ephe.
rose oss icke offuer maade/ Men all ene effter den skickilsis iiij capi
maade Som Gud affmaalde oss maaden met/ huilken oc skal Apocg.
recke til eder/ Thi wii fare icke for langt vd lige som wii xxj
hagde icke kommed til eder Men wii ere io komne till eder
met Christi Euangelio/ Vii rose oss icke offuer maade i
fremmede arbeyde/ Vii haabis ath naar eder tro vorer i eder/
Da ville wii lenger komme met vor skickelse oc predicke euan-
gelium/ Och tiene dem som bo paa hin side eder/ Och icke
rose oss aff det som er beredt met fremmede skickelser

Elleffte Capittel

HVo som roser sig han rose sig i herren/ Thi den som j Cor. j.
roser sig selff han er icke lofflig/ men den som Herren Hie. ix
loffuer/ Gud giffue at i ville lide mig føge i min daarlighed/
(J lide mig well) Thi ieg haffuer eder kær aff Gudz kerlighed/
Oc ieg haffuer giffuit eder en mand som er Christus at ieg
maatte skicke hannem en ren iomfrw aff hwer aff eder

Men ieg frocter ath lige som hugormen besueg Ewe met
sin treskhed/ Ath eders sind skulle och saa bedragis fra den
enfoldighed som er i Christo/ Thi ath komme nogen och
predickede en anden Jhesum en den som wii haffue predicked/
Eller vndfinge i en anden aand en den som i finge/ Eller
ith andet euangelium en det som i anammede/ Da lide i det
vell Jeg men at ieg er icke ringere æn en aff de ypperste

Apostle/ En dog ath ieg er vforfaren i mine ord/ dog er ieg icke saa i visdommen/ Jeg er dog huer sted bekend blant eder i all ting ? Eller giorde ieg ille ath ieg ydmygede mig selff/ At i motte ophøffuis/ Jeg forkyndede eder euangelium forgeffuis/ Och leffuede aff de andre cristne menigheder/ och tog løn aff dem och tiente eder/ Och der ieg vor hoff eder/ och hagde brøst/ da besuarede ieg dog ingen/ Thi de brødre som komme aff Macedonien opfylte min brøst/ Och ieg hølt mig i alle maade vden eders besuaring/ Oc vill och saa holde mig her effter/ Saa vist som Christi sandhed er i mig/ da skall min roff i Achaia land icke tagis fra mig ? Hwi saa ? Er det der fore/ Ath ieg skulle icke elske eder Gud vid hwad ieg gør/ Men huad ieg gør det vil ieg gøre fordi/ Ath ieg vil tage aarsagen fra dem som søge aarsage/ Ath de motte och rose dem ath være som wii ære/ Thi saadanne falske Apostle och bedràglige arbeydere/ sige dem ath vere Christi Apostle/ Oc det er icke vnder Thi ath dieffuelen ville och selff giort sig till liwsens engel/ Thi er det icke wnder om hans tienere skicke dem och till ath predicke om retferdighed/ lige som de vaare retuishedz tienere/ deris ende skall bliffue effter deris gerninger

Jeg siger æn en tid/ ath ingen skal mene ath ieg er fra sinde (om icke saa er) Da anammer mig alligeuel som en der er fra sinde (Paa det ath ieg maa føye rose mig) Det ieg siger nw/ det siger ieg icke aff Herren/ Men i daarlighed/ Thi at ieg er kommen i den roff/ Och effter thi ath mange rose dem paa kødens vegne/ da vill ieg och rose mig

☞ ✿ Søndag. for fastelagen Det siger han dem til spe

✿ J lide gerne daarer/ fordi ath i ære vise Thi ath i lide om naagen gør eder til tienere/ Oc om nogen forthærer eders goz/ och om nogen tager det/ och om naagen vil være offuer eder/ och om naagen slar eder vid øget/ Dette siger ieg till forsmedelse/ lige som wii haffue och vered skrøbelige

Vdi huad maade som nogen vil driste sig aff Der aff thaar ieg och driste mig (ieg taler nw i daarhed) De ære Ebreer/ saa er ieg och/ De ære Jsraeliter/ saa er ieg och/ De ære Abrahams affkomme/ saa er ieg oc De ære Gudz

tienere/ saa er oc ieg (ieg taler daarlige) Jeg haffuer vered
mere i arbeyde/ oc fonget mange slag oc hwg/ oc mere wered
i fengzel/ och i dødens fare offtere/ Oc ieg haffuer fem gonge Actuum.
fonget aff Joderne feretiwe slag ith minde/ Jeg haffuer xvi
væred tre gonge hustrugen/ en tid stenid/ oc tre gonge skib Actuum.
broden/ Jeg haffuer væred dag oc nat i haffsens dybhed xiiij. Actuum
Jeg haffuer tit reyffet och væred i stor fare till land och xvij
vand/ blant mordere oc røffuere/ baade blant Jøder och
Hedninge/ J steder/ J ørken/ Paa haffuit Oc i blant de falske
brødre/ i stor møde oc arbeyde J vect J hwnger och torst/
J stor faste/ J kwld och nøgenhed For vden alt det som mig
er ellers hendet vduertis/ Jeg haffuer och daglige sorg och
omhw for all Christen menigheden ? Hwo er skrøbelig/ ath
ieg icke och er skrøbelig ? Hwo fortørnis/ ath ieg ey tøcker
det ille vere ? Nw men ieg skall io rose mig/ Da vil ieg rose
mig aff min skrøbelighed Gud vor Herris Jhesu fader/ som Act. ix
er velsigned till ewig tid/ vid ath ieg icke liwger/ Kong Aretis
stadz holder i Damasko ville grebed mig i Damasko oc ieg
bleff wunden offuer mwren i en kwrff gennem ith vindue och
vndkom saa aff hans hender * ☧

Tolffte Capittel

DEt er mig inted nøtteligt at ieg roser mig Dog vill ieg
tale om Vor Herris syn och obenbarelse/ Jeg kende ith
menniske i Christo for fiorten aar siden/ som vor optagen
i den tredye hiemmell/ Huad helder han vor i legemet eller
for vden legemet/ det vid ieg icke/ Men Gud vid det/ Och ieg Act. ix
kender det samme menniske vell/ som vor fort till paradis/
Huad helder han vor vden legemet eller i legemet/ det ved
ieg icke Gud ved det/ Han hørde der wsigelige ord som inted
menniske vdsige kan/ Der aff vill ieg rose mig/ Men aff mig
selff vill ieg icke rose mig/ vden aff min skrøbelighed/ Ville
ieg och rose mig/ da giorde ieg icke daarlige/ thi ieg siger
sandingen/ Men ieg lader det nw/ Ath ingen skal holde mig
bedre/ en han seer eller hører aff mig/ Och ath ieg skall icke

hoffmode mig aff de store obenbarelser/ Da er mig giffuit en legemis fristelse som er Satans bud ath han skall plawe mig/
Peu iii Ath ieg skall icke hoffmode mig/ Der fore bad ieg herren tre gonge at han motte gaa fra mig/ Och han sagde till mig/ min naade er dig nok/ thi dygden styrckis i skrøbelighed/ Fordi vill ieg helst rose mig aff min skrøbelighed at Christi krafft maa bo i mig ⁑ *

Der fore er ieg ved god trøst i skrøbelighed/ i foractelse/ i nød/ i forfølgelse/ och i angest for Christi skyld/ Thi naar ieg er skrøbelig/ Da er ieg sterk/ Jeg er vorden en daare och roser mig/ Der haffue i nødt mig till/ paa det ath ieg skulle rosis aff eder/ Thi ieg er icke ringere en de ypperste Apostle vaare En dog ath ieg er inted/ Da er alligeuel en Apostels tegen skede blant eder ved mig/ met all tolmodighed met tegen/ och store vnderlige gerninger Hwor vdi ere i ringere/ en andre cristne menigheder/ Vden ath ieg haffuer icke besuared eder (Forlader mig den skyld) Jeg er nw den tredye gong
Peu iii rede ath komme till eder/ Och ieg vill icke besnare eder/ Thi ieg atsporger eder/ och icke det som eder tilhør/ Thi ath børnene bør icke ath sancke gotz till forelderne/ men forelderne till børnene/ Jeg vill ganske gerne lade mig plaffue och giffue mig i døden for eders siele/ En dog ath ieg elsker eder meget/ och bliffuer lidet elst igen/ Men lader det nw saa vere/ ath ieg haffuer icke besuaret eder/ Dog haffuer ieg alligeuel fonget eder met liste/ thi ieg vor treff ? Haffuer ieg bedraget nogen eller taget noget fra eder/ met nogen aff dem som ieg sende til eder/ Jeg bad Titum oc sende en broder met hannem/ haffuer Titus taget noget fra eder ? Haffue wii icke vandret i en aand ? Haffue wii ey gonget i ith fodspor/ Lade i eder en nw tacke ath wii aarsage oss for eder? Vii tale i Christo for Gudz asyn

Men alting skeer kere venner eder til forbedring Thi ieg frøcter ath naar ieg kommer at ieg skall icke finde eder saadanne som ieg ville Och ati ey helder skulle finde mig som i ville Lader icke kiff trette/ had/ awind/ vrede/ bagtale/ ørettuderi/ hoffmod/ oploff vere blant eder Ath naar ieg kommer at min Gud skall icke da ydmyge mig hoff eder At ieg skall grede faar

mange som før syndede oc icke giorde bod for deris wrenlighed/ skalkhed/ och fwlhed som de bedreffue

Trettende Capittel

JEg kommer nw tredye gong til eder/ thi meth tw eller try vidne skall alle ord stadfestis Jeg haffuer før sagt eder/ oc siger en nw anden gong Lige som ieg vaare neruerendis hoff eder. Och ieg scriffuer nw i min frauerelse til dem som før syndede ath naar ieg kommer Da skall ieg icke spare dem oc ey heller de andre Thi ati søge ati motte en tid finde den Christum som taler i mig Huilken som er icke skrøbelig blant eder Men han er megtig blant eder. En dog at han vor kaars fest i skrøbelighed Da leffuer han alligeuel i Gudz krafft Och en dog ath wii ere skrøbelige i hannem Da leffue wii alligeuel met hannem i blant eder i Gudz krafft

Proffuer eder selffue om i ere i troen Forsøger eder selffue Eller kende i eder icke selffue/ oc vide at Jhesus Christus er i eder/ vden i ere wdygdelige/ men ieg hobis ati bekende at wii icke ere wdygdelige Oc ieg beder aff Gud ati skulle inted ont gøre/ icke paa det ath wii skulle synis gode/ men ati motte gøre det som gaat er Oc ath wii motte vere som de wdygdelighe. Thi wii kunde inted gøre mod sandhed/ men met sandhed Och wii glæde off naar wii ere skrøbelige/ oc ath i ere stercke Oc wii bede ati mwe bliffue fuldkommelige Oc der faare scriffuer ieg dette i min frauerelse at naar ieg kommer selff til eder Ath ieg skal icke da vere for streng mod eder effter den mact som Herren gaff mig til allis forbedring och icke till forderffuelse

Paa det siste kere brødre/ glæder eder/ verer fuldkomne/ verer trøstige Haffuer en hw och ith sind verer fredsommelige Saa bliffuer kerlighedens oc fredsens Gud hoff eder. Hilser huer anden met en hellig køff Alle helgen hilse eder Vor Herris Jhesu Christi naade/ och Gudz kerlighed och den helligandz delactighed være met eder alle Amen

Dette Andet forscreffne breff sende S. Pauil til de Corinther aff Philippen (som er en stad i Macedonia) met Tito och Luca

Faartalen til de Gallater

Disse Gallater bode i ith land i Greken/ oc de kallis Gallater Thi de vaare fødde och komne aff det folk som kallis Galler S. Powil lærde oc vnderwisde dem først i den rette cristelige tro Saa ath de komme fra lowen til euangelium Men der han vor faren fra dem/ da komme der nogre falske predickere som før vaare de rette Apostliss discipler Oc omwende samme Gallater saa ath de trode/ ath de skulle bliffue salighe met lowenss gerninger

Mod disse ophøger S. Powil sit embede och vill icke ath mand skall holde hannem ringere en nogen anden Apostel Oc siger ath hans embede oc lerdom er all ene aff Gud Ath han kan gøre de falske predickeris roff til inted

I det Føste oc Andet Capittel siger han ath det vaar icke ret lerdom som de falske apostle predickede Vaare det en saa siger han ath en engel/ eller och ieg selff predickede andet en det som ieg før predickede Da vaare det forbandet oc falsk lerdom Oc han beslutter at huer mand skal bliffue salig Vden sin egen fortieniste/ oc gerning/ oc vden lowen Oc at alle skulle all enißte bliffue retferdige ved Jesum Christum

I det Tredye oc i det fierde ca. beuiser hand alt dette met scrifften Oc met exempel oc lignelser/ och siger ath lowen sticker oc gør fast mere synd en retferdighed Och ath all vaar salighed er off loffuit oc giffuen aff Gudz naade/ wed Jhesum Christum

I det Femte och Siette Capittel lærer hand kerlighedens gerninger som skulle følge troen

S Pauils breff til de Galater

Første Capittel

Pauill Apostel Icke aff menniſken (och ey heller aff
noget menniſke men aff Jheſu Chriſto och aff
Gud fader ſom hannem opreyſde aff døde) Och
alle de brødre ſom ere hoſſ mig (ſende) All den
criſtne menighed i Galatia (hilſen) Naade oc
frid være met eder alle aff Gud vor fader och aff vor herre
Jheſu Chriſto ſom gaff ſig ſelff i døden for vaare ſynder Ath
han ville frelſe oſſ fra denne nerwerendis onde verden/ effter
Gud vor faders vilge. Huilken ſke loff och ere fra ewig tid
oc til ewig tid amen

Mig forwnder ati lade eder ſaa ſnart affwende fra Chriſto
(ſom eder hagde kalled aff ſin egen naade) til ith andet
euangelium Alligewel ath der er inted andet. En dog ath der
er nogre ſom giorde eder twilactige och ville omwent Chriſti
euangelium/ Men vaare det ſaa ath wii/ eller nogen engel
aff hiemmelen predickede anderlediſſ for eder. En ſom wii
før predickede Da were det forbandet Som wii nw ſagde/ ſaa i. Corin
ſige wii en nw en tid. Er deth ſaa ath nogen predicker xvj
anderlediſſ for eder en ſom i før hørde aff oſſ och anammede
Da være det forbandet ? Predicker ieg nw for menniſken
? eller Gud til tieniſte ? Eller begerer ieg at teckiſſ menniſken
Vaare det ſaa ath ieg ville teckiſſ menniſkene Da vaare ieg
icke Chriſti tienere

☞ ✿ S Pouils dag

✿ Men ieg kundgør eder kere brødre. Ath deth Euangelium som er predicked aff mig Det er icke aff mennisken/ Thi ieg haffuer icke lært eller anammed det aff mennisken/ Men aff Jhesu Christi obenbarelse Thi i haffue vel hørt huorledis min omgengelse vor før i Jødeland/ och ath ieg offuer maade forfulde Gudz christne menighed/ och forderffuede dem/ oc ieg bleff megtig i Jødeland offuer mange mine iefn lige i min sleet/ Och ieg studerede met stor flit i vaar fæderne low och bud

Men den tid det teckttis Gud (som lod mig fødis aff min moders liff) Oc kallede mig aff sin naade at han ville obenbare sin søn ved mig/ Ath ieg skulle predicke hannem blant hedningene met Euangelio/ Da gik ieg strax heen oc beraadde mig inted met noget mennisske/ Oc ieg for icke til Jerusalem til dem som vaare Apostle for mig/ Men ieg for hen til Arabien oc kom igen til Damascum/ Try aar der effter kom ieg til Jerusalem ath see Peder/ oc bleff femten dage hoff hannem/ Men ieg saa ingen aff de andre Apostle vden Jacob Herrens broder Gud vid ath ieg icke liwer det som ieg scriffuer eder till * ☧

Der effter kom ieg i Sirie oc Cilicie land/ men ieg vor wkender paa ansictens vegne aff den christelige menighed som vor i Jødeland/ Men de hagde al eniste hørt/ ath den som tilforn forfulde de cristne/ han predicker nw troen som han tilforn forfulde/ oc de loffuede Gud for min skyld

Andet Capittel

DEr effter ved fiorten aar reysde ieg till Jerusalem igen oc Barnabas oc Titus fulde mig/ Jeg for did effter en obenbaring oc talede om Euangelium met dem/ huilket ieg predickede blant hedningene/ Och ieg raadde serdelis met dem som syntis noget at vere/ paa det at ieg skulle icke forgeffuis løbe (oc predicke) eller for haffue forgeffuis løbet/ Titus som vor hoff mig/ Han vor icke nød till ath omskæris alligeuel han vor en greker/ Det skede for nogre falske brødre skyld/

som indkomme met off/ at forfare vor frihed som wi haffue i Jhesu Christo/ Oc at komme off til tieniste/ Huilke wi icke en tid vigede eller vore vnderdanige/ At Euangelii sandhed skall bliffue fast hoff eder

Men om dem som syntis noget at vere/ huad de for vaare der ligger mig ingen mact paa/ thi Gud acter icke mennistens personer/ dog haffue de tolff som meget actis inted andet lert mig Men der de saage at mig vor befaled ath predicke Euangelium blant hedningene Lige som Peder vor befaled at predicke for Joderne Oc at Gud som gaff Peder naade till ath predicke blant Joderne hagde och giffuit mig krafft til at predicke blant hedningene/ Oc de forstode den naade som mig vaar giffuen/ Da fik Jacobus Peder och Joannes (som syntes at vere pillere i cristenheden) mig oc Barnabe deris hender paa broderskaff/ Oc wi forentis saa/ Ath Barnabas och ieg skulle predicke faar hedningene/ Oc de skulle predicke faar Joderne Rom ii Eph vi Col iiij Actu x Jaco ii

Dog saa at wi skulle komme de fattige christne i hw/ huilket wi vaare oc flittige til ath gore Der Peder kom til Anthiochiam Da stod ieg hannem emod i hanss ogen for ath han vor straff werd Thi ath for en der komme nogre fra Jacob da ed han med hedningene/ Men der de komme/ da faarsaa han sig/ oc gik bort fra dem/ thi han fructede for Joderne Och de andre Joder som vaare met hannem/ De lode och som de hagde icke ædet met hedningene och Barnabas desligest/ Der ieg saa ath de icke reth leffuede effter Euangelii sandhed/ Da sagde ieg obenbare til Peder

Om dw som est en Jode leffuer som hedningene oc icke som Joderne Hwi tuinger dw da hedningene till ath leffue som Joderne Vi ære Joder aff nature/ och icke syndere aff hedninge/ Effter thi at wi viste ath mennistene bliffue icke retferdige met lowens gerninger/ men ved Jhesum Christum/ Thi tro wi paa Jhesum Christum at wi motte bliffue salige ved troen til Jhesum Christum/ oc icke met lowens gerninger/ Thi der bliffuer inted menniste giort retuist met lowens

gerninger/ Men skulle wi en nw vere syndere naar wii atsporge ath goriff retuisse ved Christum/ da er Christus syndens tienere (ney bort deth) Naar ieg opbygger det som ieg haffuer for ned brudet Da gor ieg mig selff till en offnertrædere Jeg vor død i lowen ved lowen at ieg skulle leffue met Gud/ Jeg er kaars fest met Christo/ dog leffuer ieg/ Men icke ieg selff men christus leffuer i mig Thi ati det ieg leffuer i mit legeme oc kød/ da leffuer ieg i Gudz sonff tro som mig elskte/ oc gaff sig i døden for mig Jeg forsmaar icke Gudz naade/ thi ath er retuiffhed aff lowen/ da er Christus forgeffuis død

Tredye Capittel

O I daarlige Gallater Hwo haffuer saa trylled oc forblindet eder Ath i icke tro sandhed/ for huilke Jesus christus er beteed for eders øgen/ oc kaarsffest blant eder Det ville ieg al ene lære oc vide aff eder Haffue i anammed aanden ved lowenff gerninger Eller aff den predicken som i horde om troen Ere i saa wforstandige/ Ath men i begynte i aanden/ at i ville nw fuldkomme det met legemet/ Haffue
Ge xv i da saa meget ledet forgeffuiff/ om det er ellerff forgeffuis
Ro iiij Gud som giffuer eder aanden/ och gor saadanne gerninger
Jaco ij blant eder Huad heller gor han det met lowens gerninger/ eller met predicken om troen/ sandelige met troen/ Lige som Abraham trode och det bleff hannem regned till retuifhed Saa bekende i oc nw at de som ere aff troen/ at de ere Abrahams sonner scrifften forsaa det tilforn at Gud skulle gøre hedningene retuise ved troen

Gene xxii Der faare sagde hun til Abraham J din affkomme skulle alle hedningene velsignes Thi skulle oc de som ere aff troen velsignes met Abraham som trode Thi at alle som ere aff
Deu xxvij lowens gerninger de ære vnder fordømelsen Thi der er screffuit Forbandede ære alle som icke holde alt det som screffuit er i lowens bog/ oc gøre deth

Aba ii Rom x oc xiii Effter thi at ingen kan goriff retferdig for Gud met lowen Da er det obenbarligt At den retferdige skall leffue

aff troen nw er icke lowen aff troen Men det mennisske som Leb r
gør lowen skall leffue effter hende Men Cristus løsde oss fra
lowens forbandelse/ den tid han vor en forbandelse for oss
Thi det er screffuit Forbandet er huer som henger paa træ/ Deut rri
At Abrahe velsignelse skulle komme blant hedningene ved
Jhesum Christum/ At wi motte faa den aand/ som oss vor
loffuit ved troen/ Kere brødre ieg taler nw mennisskelige/
Mand foracter icke it mennisskis testamente naar det er stad-
fested/ Och mand legger der inted till

☩ Oc forietterne vaare Abraham oc hanss affkomme ☩ ☞
loffuede Han siger icke i dine affkommere/ som i mange/ men Trettende
han siger som i en/ J din affkomme som er Christus/ Dog Søndag
siger ieg at det testamente som Gud hagde før stadfested paa
Christum skal icke gøris till inted met lowen saa Ath for-
ietterne skulle bort tagis met lowen/ som vor giffuen fire
hundrede oc tredinge aar effter Abrahams død/ Thi om arffuen
er aff lowen/ da giffuis han icke aff forietterne/ Nw gaff
Gud Abraham den arff forgeffuis ved forietterne

Hwad skulle da lowen Hun vor tillagt ath synden skulle
formeris saa lenge til den sæd komme (Cristus) om huilken
forietterne vore skede/ Och lowen kom ved engelen i Mose hand
som vor en meglere/ En meglere er icke en tingis meglere
Men Gud er en all eniste ? Huad da er da lowen mod Gudz
foriettelse (Der er longt fra): Men vaare nogen low giffuen
som kunde gøre oss leffuende/ da vore retuisheden sandelige
aff lowen/ Men scriften beslwtter alting vnder synd At for-
ietterne skulle komme ved troen til Jesum Christum oc giffuis
alle som tro ✶ ☧

☩ Men før en troen kom da vaare wi beslutted vnder ☩ ☞
lowen/ til den tilkommende tro/ Saa haffuer lowen væred vor Nyaars
twctemestere/ oc lært oss ath kende Christum/ At wi skulde dag
bliffue retuise ved troen Men nw siden troen kom/ da ære wi
icke mere vnder lowen oc twctemesteren Men wi ære alle
Gudz børn/ thi at vi tro paa Jesum christum/ oc de som ære
døbte i Jesu naffn de anammede Christum Her er huerken Ro vi
Jøde eller hedning/ Her er huerken tienere eller fri/ Her er

hverken mand eller quinde/ Thi at i ære alle sammen en i Christo Jhesu ? Ere i nw alle Christi børn saa ere i io Abrahams affkomme/ Oc arffuinge effter forietterne * ꝫ

Fierde Capittel

☞ ✿ Første Søndag

DOg siger ieg/ at saa lenge som arffuingen er barn Da er der inted atskill mellem hannem oc tieneren/ En dog at han er en herre offuer alt gotzet/ Men han er vnder sine formyndere oc verge/ til den tid som hans fader skickede Saa vaar det oc met oss Den tid wii vaare børn/ da vaare wi twingde vnder vduertis lower Men der tiden bleff fuldkommen da vdsende Gud sin Søn/ som er fødder aff en iomfrw/ och vor lowen vnderdanig/ Ath han skulle frelse dem som vaare vnder lowen/ At wi skulle faa børneniff arff Effter thi at i ære nw Gudz børn Da haffuer Gud sent sin aand i eders hierte som rober abba (det er fader) Saa er her nw inge tienere/ Men i ære alle Gudz børn Ere i alle Gudz børn/ saa ære i oc Gudz arffuinge ved Christum * ꝫ

Men den tid i kende icke Gud/ da tiente i dem som icke ære guder aff nature/ Men effter thi ati haffue nw kent Gud (oc i kendis fast mere aff Gud) Hwi vende i eder da om igen till de skrøbelige och vedtørfftige lower/ Huilke i ville nw tiene paa ny igen J holde aff dagene oc maanede Oc aff tiderne oc aff aarene/ Jeg frøcter for eder Ath ieg haffuer forgeffuis arbeydet hoff eder Verer lige som ieg er Thi ieg er som i ere

Kære brødre ieg beder eder/ thi i giorde mig inted emod J vide oc at ieg før predickede euangelium faar eder i mit legemis skrøbelighed/ oc i forsmaade mig icke i mine fristelser som ieg leed paa legemens vegne Men i anammede mig som en Gudz engil oc lige som Jesum Christum self Hwi vaare i da saa salige? Jeg er eders vidne At hagde det væred eder mweligt/ da hagde i vd reffuit eders øyen oc giffuit mig dem/ Er ieg nw bleffuen eders wuen fordi ath ieg sagde eder sandingen

De falske lærere attraade eder men icke vel Thi de ville drage eder fra oss/ Ath i skulle effter følge dem/ Der er gaat at begere oc følge det som gaal er naar det skeer til det som gaat er/ Och icke al eniste naar ieg er hoss eder Mine kere børn som ieg nw føder igen met angist saa lenge till/ Christus skabis i eder igen Men ieg ville at ieg vaare nw hoss eder/ och kunde forneude min røst thi mig twiler om eder Siger mig i som ville være vnder lowen haffue i icke hørt lowen thi

✿ Der er screffuit at Abraham hagde to sønner en aff tieniste pigen oc en aff sin fri hwstrw Men den som vor aff pigen han vor fød effter kødet/ men den som vor aff den fri han vaar født effter faariettelsen (disse ord betyde noget) thi ath disse to qwinder merke de tw testamente Det ene vor giffuit aff Sinai bierg/ Oc det fødde til tieniste/ som merkis met Agar/ Thi agar kallis Sina bierg i Arabia och recker til Iherusalem/ som en nw staar/ och hun tien en nw met sine børn/ Men den Iherusalem som er i hiemmelen hun er fri/ Och hun er allis vor moder/ thi der staar screffuit Glede dig som icke føder/ och vdbryd och robe som icke er met barn/ Thi den forladne qwindis børn ere mange flere børn/ En hennis som haffuer mand/ Kære brødre wi ære Isaacks børn effter foriettelsen/ Men lige som i den tid skede/ Ath den som vaar fødder effter kødet han forfulde den som vaar fød effter aanden/ saa er det en nw/ Men hwad siger scrifften vdsfiud tieniste quinden meth hennis søn/ thi ath tieniste qwindens søn skall icke erffue met hustrwens søn som er fri/ Saa ere wii kære brødre icke nw tieniste qwindens børn/ men den frieff ✱ ☧

(Margin: ✿ Midfaste Søndag; Ge xvi; Ge xxi; Kap iii; Esaie liiij; Rom ix; Ge xxj)

Femte Capittel

Bliffuer nw fordi stadige i den frihed som Christus giorde oss fri med/ Oc lader eder icke binde igen vdi det tienstactelige aagh/ See ieg Pouil siger eder/ Ath er det saa ath i lade eder omskere/ da er Christus eder inted nøtte/ Jeg siger och vidner æn en gong/ Ath huilken som lader sig om- Actuum. xvij

skære/ han bør ath holde all lowen/ Ville i gøris retuise ved
lowen/ da ære i skilde fra Christo/ oc faldne fra naaden/
Thi wii bie i aanden effter det haab/ at wii mwe bliffue
retuise ved troen Thi ath omskærelsen och womskærelse actis
inted for Jhesu Christo men kerligheden som gør gerningen
ved troen/ J løbe vel/ Hwo forhindrede eder ath i skulle icke
tro sandhed/ De onde raad ære icke aff den som eder kallede/
En liden swrdey/ gør all deyen swr.

☞ ✿ Helligh kaarssis dagh ✿ Jeg troer i herren om eder/ Ath i haffue icke ith
andet sind/ Hwo som gør eder twilactige/ Han skal faa sin
rette dom/ være sig ehuo han er/ Men kære brødre om ieg
predickede en nw omskærelsen Hui lider ieg da forfølgelse/
ij Cor v Hagde ey korssens forfølgelse da aff ladet/ Gud giffue at de
motte aff skeris som eder bedrage/ Kære brødre i ære kallede
til frihed/ seer all ene vel till/ Ath i bruge icke den frihed til
Leui xix kødet oc legemed/ men tiener huer andre i kerlighed/ Thi ath
Ro. xiij all lowen fuldkommis i ith ord/ som er Elsk din iessn christen
j. Pe. ij. som dig selff/ Men om i bide och æde huer anden/ Da seer
till at i icke forthæris aff huer andre ✱ ℨ

☞ ✿ Fiertende Søndag ✿ Der faare siger ieg saa i Christo vandrer i aanden/
och fuldkommer icke kødens løste/ Thi legemed begerer mod
aanden och aanden begerer mod legemed/ Disse tw ere saa
emod huer anden/ at i kunde icke gøre huad i ville/ Leffue
i effter aanden/ da ære i icke vnder lowen/ Thi ath legemens
gerninger ære obenbare som er horeri wkyskhed/ wrenlighed
j. cor. vj løffactighed/ affguders tieniste/ troldom/ fiendskaff/ kiff/ trette/
ij. Cor. xij. capi had/ wrede/ twedract/ parti/ mord/ druckenskaff/ frodseri/
offuerflødighed/ met mad och drick/ oc saadant mere/ Aff huilke
Apoca. xxij ieg haffuer før sagt eder och siger eder en nw/ Ath de som
saadant gøre skulle icke arffue Gudz rige/ Men aandens
frwct ere disse kerlighed/ glæde/ fred/ langmodighed/ venlighed/
Ro. xiij godhed/ trohed/ sactmodighed/ och kyskhed/ Lowen er icke mod
j. Pe. ij saadanne/ De som ære Christi tienere/ de haffue kaars fest
deris legeme met legemens løste och begering ✱ ℨ

Siette Capittel

MEn wii leffue i aanden/ Da lader off och vandre i aanden lader off icke begære forfengelig ære/ Oc icke fortørne/ eller hade hwer anden/ Kære brødre falder noget menniske i nogen swar synd/ da skulle i som aandelige ære vnderwise hannem met en sactmodig aand/ Och see till ath dw icke selff fristis/ Bærer hwer den andens brøst oc byrde indbyrdis/ da fuldkomme i Christi low Thi ath om naagen lader sig tocke ath vere noget/ en dog ath han er inted/ han bedrager sig selff/ Men huer skall prøffue sin egen gerning/ Saa kan han faa roff aff sig selff/ och icke aff en anden/ Thi hwer skall bere sin byrde/ Men den som bliffuer vnderwist i Gudz ord/ Han skall dele alt gaat met den som hannem vnderwiser/ Farer icke vild Bedrager eder icke selffue/ Gud kan icke geckis/ Thi hwad som menniskeu saaer/ det skall han hoste/ Hwo som saaer i sit legeme/ Han skall hoste forderuelse aff legemet/ Men huo som saaer i aanden/ han skal hoste det ewige liff aff aanden/ Lader off icke kedis ved eller lade aff ath gøre gaat/ Thi naar tiden bør sig/ da skulle wii høste vden afflادelse/ Men wii haffue nw tid/ da lader off gøre vell mod huert menniske/ men aldermest mod dem som tiene troen ✶ ☧

☙ ☚ Femtende Søndag

Esa. iij Eccl iij

Seer met hwor mange ord ieg scriffuer eder till met min ægen hand/ De som ville teckis eder paa legemens vegne/ De twinge eder till omskerelsen/ All ene fordi ath de skulle icke forfølgis faar Christi kaars skyld/ Och de samme som lade sig selff omskære de holde icke lowen/ Men de ville ath i skulle lade eder omskære/ paa det ath de mwe rose dem aff eders kød och omskerelse/ Men det skall icke skee/ ath ieg skal rose mig vden all ene aff vaar Herris Jhesu Christi kaars ved huilken verden er mig kaars fest/ och ieg er verden kaars fest/ Thi ath omskerelsen och womskerelse actis inted for Jhesu Christo/ Men ith

nyt creatur actis for hannem/ Fred oc miskund være offuer alle som vandre och leffue effter denne skickelse/ och offuer Jsraeels Gudz folk/ Jngen gore mig mere vmage her effter/ Thi ieg bær Jhesu saar i mit legeme/ Vor herris Jhesu Christi naade være met eders aand mine kære brødre/ Amen

Sancte Pouill sende dette forscreffne breff
aff Rom till de Gallater

Faartalen paa S Pouils breff Til de Epheser

DIsse Epheser kallis saa aff den stad som de bode vdi som heder Ephesus Oc vor i forme tid den ypperste och megtiste stad i Asien/ och de dyrkede der affguder/ och mest den affgudinne som kallis Diana (som der staar i det xviiii Capittel i Apostlenis gerninger) Thi vaar S Pouil hoff dem i Try aar och predickede Gudz ord och Euangelium der/ Ath han kunde drage dem till den cristelige tro fra deris vildfarelse oc store affguderi/ Thi der vaare mange kaastelige klercke och troldkarle som vaare meget lerde i den sorte kaanst och de stode haardelige mod hannem met alt deris Parti

I disse Try Første Capittel lerer S Pouil huad Euangelium ær Och ath det vaar forseet aff Gud fra ewig tid/ och er fortient och vdkommed ved Jhesum Christum/ Och ath alle som tro der paa skulle bliffue/ retuise/ och salige/ Och fri fra lowen/ synden och døden

I det Fierde lærer han ath alle skulle fly menniskens bud/ Och dem som lære eller kende falsk lerdom i blant Gudz ord/ Och ath wii skulle bliffue wiise/ retuise och stadige i Christo all ene/ J huilken wii faa alting/ Saa ath wii haffue inted behoff vden hannem

I det Femte och Siette lerer han ath wii skulle øffue oss i troen/ och bewise hende met gode gerninger och fly synden/ och stride mod dieffuelen met aandelige woben/ ath wii mwe bliffue faste i hobet ved det hellige kaarss

S Pouels breff Til de Epheser

Forste Capittel

POuill Jhesu Christi Apostell aff Gudz vilge (hilser) Alle hellige och cristne som ere i Epheso och tro paa Jhesum Christum
Naade oc fred aff Gud vaar fader och aff vaar Herre Jhesu Christo were met eder alle

☞ ✿ Sancte Jacobs dagh

✿ Velsigned vere Gud Jhesu Christi fader/ som oss velsignede met all aandelig velsignelse i de hiemmelske ting ved Christum/ Lige som han vdualde oss ved hannem for verden vaar skafft/ Ath wii skulle være hellige och vstraffelige for hannem i kerlighed/ Han vdualde oss och til sine born ved Jhesum Christum aff sin ægen gode vilge/ till sin naadis och æris loff/ Och gierde oss sig tacknemmelige ved sin kære søn/ Ved huilken wii singe affløsning aff vaare synder wed hans blod/ aff hans naadis rigdom som han indgydde offuerflødige i oss * S

Met all visdom och fornwfft/ Och gaff oss sin wilgis lønlighed til kende/ effter sit æget vælbocke/ Och obenbarede oss sin vilge ved Christum/ ath han skulle forkyndis och predickis til tidens fuldkommelse Ath alting skulle komme till sammen ved Christum Baade det som er vdi Hiemmelen och det som er paa Jorden/ Och bliffue hannem vnderdanige ved huilken wii ære och komne till arffue deell/ som for vaare der till vdualde effter hans faarsyn/ som alting skicker effter sin vilgis raad. Paa deth ath wii som for haabedis

till Jhesum Christum skulle faa en ewig god verelse hannem till loff oc ære

J ære och aff dem som horde sandhedz ord som er euangelium om eders salighed/ Oc effter thi at i haffue troed paa det Da ere i beseglde met foriettens aand det er met den helligandz aand/ huilken som oss er giffuen fore it pant til vor arff oc vaar genløsning/ som ere hans eget folk hans ere til loff Der ieg hørde om den tro som er blant eder till vor Herre Jhesum Christum Oc aff eders kerlighed som i haffue til alle helgen Da lod ieg icke aff at tacke oc bede for eder i mine bønner Ath Gud vor herris Jhesu Christi oc erens fader/ ville giffue eder vishedsens oc obenbaringgis aand til sin bekendelse Oc opliwse eders forstandz øgen oc sind Ati mwe kende huilket det haab er som i ere kallede til Oc huor stor rigdom der er i den ærlige arff huilken han giffuer sine helgen Oc huor stor hans wbegribelige krafft er i oss som tro

Effter hans store megtige och sterke gerninger/ som han giorde i Christo/ den tid han opreysste hannem aff døde Oc sette hannem hoss sin høgre hand vdi hiemmelen offuer alle forstedømme/ och vold mact/ herredøme/ oc offuer alt andet som neffnis kan. Icke all ene i denne verden/ men och saa i den tilkommende Oc han lagde alting vnder hans føder Oc sette hannem offuer all ting til ith hoffuit for alle cristne mennisske/ som ere hans legeme och hans opfyldelse/ som alting opfylder i alle

Andet Capittel

Och han kallede eder der i vaare døde for eders synder och brøst skyld. J huilke i haffue før vandred effter denne verdens løb Oc effter den onde førstes mact som regerer i lwcten serdelis i den aand/ som bruger sig i de vlydige børn. Blant huilke wii vandrede oc alle i fordum tid met vore legemiss løste/ oc giorde effter kødenss och hwenss vilge. Och vaare vredenss børn aff nature lige som de andre Men Gud som er barmhertig och rig Han giorde oss leffuende

met Christo aff sin store kerlighed/ meth huilken han elste oss/ der wii vaare døde i synden. Thi aff naade bleffue wii salige.

Han oprensste oss met hannem och skal sette oss i hiemmelen wed samme Jhesum Christum/ paa det ath han vill bewise i de tilkommende tider sin naadiff wbegribelige rigdom met sin velwillighed mod oss ved Jhesum Christum Thi ath i ere frelste aff naade ved troen Oc icke aff eder selffue Men det er Gudz gaffue Icke for nogre velgerninger skyld. Paa det ath ingen skall rose sig Men wii ere hanss gerninger oc skabte i Jhesu Christo i gode gerninger/ huilke Gud beredde at wii skulle vandre i dem

Der faare kommer i hw/ ath i vaare for hedninge paa legemenss vegne Oc kallediss w omskaarne aff dem som kalliss omskaarne paa legemenss vegne. Huilken omskerelse som skeer met hender Och ati vaare paa den tid vden Christo oc holliss fremmede aff Israelss borgerskaff oc menighed Oc i vaare gester i forietterniss testamente Oc hagde inted haab/ men i vaare for vden Gud i denne verden J som vaare i forme tid lengt fra Christo/ i ere nw komne hart til hannem ved hanss blod Han er vaar fred Oc giorde ith testamente aff baade/ oc bort tog skilyerumet Oc betalede wuenskabet paa sith kød Oc løffde budordenis low At han wille skabe de tw i sig selff til ith nyt mennisske Och gore fred ved sig selff/ och forlige dem baade met Gud fader i ith legeme met kaarsset Han haffuer i hiel slaget fienskabet wed sig selff Oc er kommen/ oc haffuer forkyndet eder freden i euangelio som vaare longt fra/ och dem som vaare hart hoss Thi wii haffue nw alle en tilgong til Gud fader i en aand

☞ ✿ Apostles dage ✿ J ere icke nw gester oc fremmede/ men borgere meth de hellige/ och ere hiemme i Gudz hwss Och ere opbygde paa Apostleniss oc propheterniss grundual J huilken Christus er en hiornesten/ paa huilken huad som helst bygning der byggiss paa/ den bliffuer til en hellig tempel i Herren/ Paa huilken i oc byggiss i aanden til Gudz bolig ✱ ✠

Tredye Capittel

JEg Pouil er faar den sag Jhesu Christi fange/ faar eder hedninge skyld J haffue oc vel hørt aff det Gudz naadis embede som mig er giffuit til eder Thi de lønlige ting vaare mig kundgiorde wed en obenbarelse Om huilke ieg haffuer for screffuit eder til met faa ord. Aff huilke i kunde merke min forstand i Christi lønlige ting om i dem læse. Huilke ting som icke vaare kundgiorde i forme tid for menniskens børn som de ere nw obenbarede ved hans hellige Apostle oc Propheter ved aanden Ath hedningene skulle oc være medarffuinge Och ith legeme/ och delactige i hans forjetter i Christo wed euangelium Hueff tienere ieg er effter den gaffue som mig er giffuen aff Gudz naadis krafftige mact Denne naade er mig giffuen som er den alder ringeste Apostel Ath ieg skal forkynde Christi vbegribelige rigdom blant hedningene. Och opliuse huer mand i de lønlige ting/ som haffue vered skiwlde fra verdens begyndelse i Gud som alting skaffte ved Jhesum Christum Oc ath der skulle nw obenbaris Førstedømet och Herredømet som er i hiemmelen for menigheden/ och den mangfoldelige visdom som Gud haffuer giffuit fra verdens begyndelse aff syn forsyn Huilken han haffuer beuist i vor herre Jesu christo/ ved huilken wii haffue en dristig tilgong meth trygthed i troen til hannem

✿ Thi beder ieg eder at i falle icke aff troen for min modgong skyld som ieg lider for eder/ som er eders ære Der fore falder ieg paa knæ for vor herris Jhesu Christi Fader/ som er den rette Fader offuer alt det som kallis Fader Baade i hiemmelen oc paa iorden (oc beder) Ath han skall giffue eder effter sin æris rigdom Ath i mwe bliffue stercke i det induertis menniske ved hans aandis krafft Ath Christus maa bo i eders hierte ved troen/ och bliffue der vdi rodfest oc indplanted met kerlighed/ paa det ath i kunde forstaa met alle helgen huilket der er bredelsen/ lengelsen/ dybelsen/ och høgelsen (i troen och i kerlighed) Oc ati motte kende Christi kerlighed som gaar offuer all visdom/ paa det at i motte opfyldis i al ✿ Sextende søndag

Gudz fuldkommelighed Den (som kan gøre alting offuerflødige offuer alt det som wii bede begere / och forstaa / effter den krafft som arbeyder i oss) hannem ske ere i all cristen menighed / och i Jhesu Christo altid fra ewig tid och til ewig tid amen * ⁑

Fierde Capittel

☞ ✿ Søttende søndag — JEg Pouil som er fangen i Herren beder eder / ati vandre tilbørlige i det kald som i ere kallede / met all ydmyghed / sagtmodighed / och langmodighed / Och den ene fordrage den anden i kerlighed / Och værer flittige till ath holde enighed i aanden / met fredzens bond i eth legeme / och i en aand / (i. Corin. xv . Ro. xij) Effter som i ere kallede till ith haab i eders kald / En er herren / En er troen / En er daaben / Och en er Gud och allis vor fader som er offuer alting och offuer oss alle / och (i. Corin xij) hoss oss alle / och i oss alle * ⁑

☞ ✿ Euangelistes dage — ✿ Hwer aff oss er naaden giffuen / effter Christi gaffuis maade / Der fore siger han / Han opfor i høgelsen / och tog fengselet fanget / och gaff menniskene gaffuer / Ath han opfor hwad er det vden ath han for for ned til de nederste steder paa (i. Corin. xij) iorden / Den som nederfor / Han er den som opfor offuer alle hiemle / paa det ath han ville opfylle all ting / Och den samme (Psalme lxvij) haffuer sath somme till Apostle / och somme till Propheter / (i. Corin. xij) och somme til hyrder / predickere / och lærere / paa det ath han ville tilhobe føge alle helgene vdi en almindelig tieniste ath formere Christi legeme til saa lenge ath wii komme alle til en sand tro och Gudz Søns bekendelse / Och ath wii bliffue en fuldkommen mand ved Christi alders maade * ⁑

Ath wii skulle icke mere vere børn / och lade oss swøbe och vogge bort och igen aff alle honde lerdommis vær / Eller aff menniskens skalkhed / oc bedrageri / Met huilke de sledske fore oss ath de kunde bedrage och omwende oss

Men lader oss effter følge sandhed i kerlighed och op vore i alle honde maade ved hannem som er vort hoffuit (Christus) Aff huilken alt legemed til sammen føyeff / Oc ith

ledemod henger til det andet i alle ledemodene/ saa ath ith
hielper det andet effter huert ledemods gerning/ oc embede
effter sin naade oc mact Oc gør at legemed vorer til sin egen Rom. i
forbedring Oc det gør det alt sammen i kerlighed Thi siger
ieg eder nu oc vidner ved vor Herre At i skulle icke mere
vandre som andre hedninge vandre i deris sindz forfengelighed
Och ere forblindede i deris fornwfft/ Och ere fremmede i
Gudz leffnid/ for den vanwittighedz skyld som er i dem/ och
faar deris hiertis blindhedz skyld De haffue ingen samwittighed
Oc de kunde icke tocke det ille ath være Oc de haffue selffue
giffuit dem til løssactighed saa at alle honde wrenlighed
regerer i dem met gerighed/ men i haffue icke saa lært aff
Christi ord/ om i ellers horde hannem/ oc ere lærde i hannem/
huorledis ath der er en ret skickelse och sandhed i Jesu Christo.
Thi afflegger nw det gamble menniske och den første omgengelse
som vaar effter vildfarelsens løste.

✿ Oc fornyer eder i eders sindz aand Och fører eder ✿
i det ny menniske som er skabt effter Gud i sand retferdighed Nittende
oc hellighed/ Der faare afflegger løgn/ oc taler sandingen Søndag
huer til den anden sin ieffn cristen/ Thi at wii ere alle lede- Hebreo xij
mode i blant huer anden Verer vrede oc synder icke/ Lader i petri ii
icke solen gaa ned i eders vrede/ giffuer diffuelen ingen Zachari.
sted eller rwm Hwo som haffuer staaled/ han stiele icke mere/ viii
Men han skal arbeyde/ och fortiene sig noget met henderne Psalmo
huad gaat er/ Paa det ath han maa haffue ath giffue dem iiij
som haffue behoff ✱ ⁒ Jaco iiij

Lader ingen skammelige eller fwle ord gaa aff eders
mwnd Men taler det som er nøtteligt och till forbedring
huor som det gørs behoff Paa det at huer man maa haffue
løst til at høre det Och bedrøffuer icke den helligandz aand
som i ære beseglde meth til eders genløselsis dag Lader al
bitterhed/ oc grumhed/ wrede/ rob/ oc strig/ forbandelse oc
bander/ vere langt fra eder och all anden ondskab/ Verer
venlige emod huer anden/ och miskundelige/ och god hiertige/
och forlader huer anden huad de gøre eder emod/ ligernis
som Gud haffuer forladet eder eders synder ved Christum

Femte Capittel

☞ ✿ VErer fordi Gudz effter følgere lige som kære børn oc
Medfaste vandrer i kerlighed/ lige som Christus elskte oss Oc gaff
Søndag sig selff for oss til it offer och gaffue for Gud til en søt røg
Joan xiii i Jo iiii Lader inted horeri eller anden wrenlighed Eller gerighed sigis
om eder Eller oc andet slemt som helgen icke tilbør Eller
i Co vi skendelige oc daarlige ord Eller skemt oc gecke tale/ eller
Col iii andet som icke tien/ eller tilbørligt er Men værer fast mere
Gala v taknemmelige Thi ati skulle vide ath ingen bolere eller
wrenlig och wkyst Eller gerig som er affguderi haffuer icke
arff i Christi oc Gudz rige Lader ingen bedrage eder met
Col iii forfengelige ord Thi Gudz vrede kommer for den skyld offuer
de vantro børn Der faare verer icke delactige met dem/ Thi
ath i vaare i forme tid ith mørk men nw ere i ith liwss i
Herren Vandrer som liwsens børn/ Thi aandens fruct er
i alle hønde godhed/ retferdighed oc sandhed * ʒ

Oc proffuer det som er tacknemmeligt for Gud Oc
haffuer ingen delactighed met de wfrwctsommelige mørkens
gerninger Men straffer dem helder Thi det som lønlige skeer
aff dem/ det er skendeligt ath sige/ Men naar alting giffuis
til kende aff liwset Da bliffuer det obenbare/ och alt det som
gøris obenbare det er liwss/ der faare siger han/ vaage op dw
som soffuer/ oc stat op aff døde Oc Cristus skall opliwse dig

☞ ✿ ✿ Thi seer nw til kere brødre at i vandre forsynlige/
Tiuende icke som de w vise men som de vise/ Och igenløser tiden thi
Søndag at dagene oc tiden ere onde Der fore verer icke wforstandige/
men forstandige i det som er Gudz vilge/ Oc dricker eder icke
Esai lv druckne aff vin aff huilket nogen wskickelighed kan komme Men
Col iiii værer fulde aff aanden/ oc snacker och taler met huer anden/
Ro xii om psalmer/ oc loff sang/ och aandelige viser Siwnger oc leger
i tes iiii i ederss hierte Herren til ære Och tacker Gud fader altid for
huer mand i vor herris Jesu christi naffn/ oc værer hwer
anden vnderdanige i Gudz fryct * ʒ

i Co xi Quinderne skulle være deris mend vnderdanige som Herren
Col iii i pet iii Thi at manden er qwindens hoffuit Lige som Christus er

den cristne menigheds hoffuit/ oc giffuer legemed salighed Lige
som den cristne menighed er Christo vnderdanig Saa skulle oc Col iii
qwinderne vere deris mend vnderdanige i alle maade J mend
elsker eders hustrwer lige som Cristus elste al cristen menig-
heden Oc offrede sig self for hende Ath han kunde gøre
hende hellig Och han haffuer renset hende met doben ved
ordet / Paa det ath han ville skicke sig en erlig cristen
menighed Som icke hagde nogen besmittelse eller ryncke/ eller
noget andet saadant men at hwn skulle vere hellig oc wstraffelig

Mendene skulle oc elske deris hustruer som deris æget
legeme Hwo som elsker sin hustrwe han elsker sig self Jngen
haffuer nogen tid hadet sit æget legeme/ men han føder elsker/
oc skiwler det / lige som Cristus elskte den cristne menighed
Oc wi ære hanss legemis ledemod/ aff hans kod och aff hans
been/ Der faare skal menniskten forlade/ fader oc moder/ och Gen ii
bliffue hoff sin hustrwe Och de skulle være tho i ith kod (dette Esa iiii
er en stor hemmelig ting) Men ieg siger eder det om Cristo i Co vi
oc den cristne menighed dog skal huer aff eder elske sin hustrw
som sig selff Men hustruen skal frøcte manden

Siette Capittel

J Børn værer eders foreldre lydige i Herren Thi det er Col iii
retferdigt oc erligt Ere din fader oc din moder (det er Exodi xx
det første bud och det haffuer det første løfte) Paa det/ ath
det maa gaa dig vel / och ath dw maat lenge leffue paa Col iii
iorden / Och i foreldre giffuer icke eders børn aarsage till Titum ii
hastighed och vrede/ Men opføder dem i twct oc ære Oc lærer i pet ii
dem at frøcte Gud J tienere værer eders timelige herrer
lydige/ met frøct oc retsle i eders hiertis enfoldighed lige som
Christo/ Oc tiener dem icke all eniste i deris øgen ati mwe
teckiss menniskten / men som cristi tienere / Och gører saadan
Gudz vilge aff hiertet met kerlighed Oc lader eder tocke ati
tiene Gud oc icke menniskten / Och vider ath hwer som gør Rom ii
noget gaat Han skall faa løn aff herren der faare / huad Col iii
helder han er tienere eller fri Och i Herrer gører oc det Actu x

Jaco ii i Pet i samme mod tienerne / oc forlader eders trwsel / oc vider at
eders Herre er i hiemmelen oc Gud acter ingens persone

☞ ✿ ✿ Framdelis beder ieg eder kære brødre ati sterke eder
Pen xxi Søndag i herren Oc i hans mact oc kraft / fører eder i Gudz vaaben
at i kwnde staa mod dieffuelens listelige tilløb Thi wi haffue
icke strid mod kød fleff oc blod Men mod førster oc veldige/
och mod mørkens oc verdens mectige regerere/ oc met de onde
aander som ære vnder hiemmelen Der faare anammer Gudz
vaaben paa eder At i kunde staa mod fiendene i de onde
dage oc være stickelige i al ting

Staar fordi nw fast / oc omgiorder eders lender met
sandhed Oc fører eder i retwishedz pantser och drager sko
paa eders føder At i mwe bliffue redebone til fredens euangelium
Och tager troens skiold for eder i al ting/ met huilken
i kwnde vdslocke och til inted gøre/ alle den onde aandz eders
fiendis gloende skwd Oc tager salighedens hielm paa eder
och aandens swerd som er Gudz ord ✱ ✿

Och beder altid i aanden met inderlig flit i eders bøner/
i alt det som eder tilkommer Oc vaager met al flit/ oc beder
faar alle helgen oc cristne oc faar mig At mig maa giffuis
Gudz ord saa at ieg maa oplade min mwnd oc tale frilige
oc dristige Oc forkynde euangelii lønlighed faar alle Til
huilket ieg er vdsent at predicke oc bunden i en lencke At ieg
maa frilige tale der i som mig bør Oc paa det ati mwe vide
huorledis det gaar mig/ oc hwad ieg gør Da skal Tichicus min
kere broder/ som er en tro tienere i Herren sige eder det alt
sammen/ Jeg haffuer senth hannem til eder for det samme
skyld/ Ath i mwe forstaa huorledis det gaar mig oc vide alting/
Och ath han maa trøste oc hugsuale eders hierte/ Fred oc
kerlighed i troen vere met alle brøderne aff Gud fader oc aff
vor herre Jesu Christo Naade vere met alle som elske vor
herre Jhesum Christum rættelige Amen.

Sancte Pouil screff dette breff i Rom och sende
det til de Epheser met Tichicus.

Faartalen Til de Philipper

DIsse Philipper kallis saa aff den stad de bode vdi som hed Philippis och ligger først i Macedonien/ och han kallis saa/ thi han hed Philippus som hannem først lod bygge.

I det Første och Andet capittell loffuer Sancte Pouill de Philipper Oc beder dem ath de skulle bliffue stadige i den rette tro/ och vore i kerlighed/ Men effter thi ath de falske predickere/ Och de som lære ath mand skall vorde god och salig met gerningerne gøre troen altid skade/ Da beder han ath de skulle vocte dem for saadanne. Och siger dem aff mange honde predickere somme gode/ somme onde. Oc aff sig selff oc aff sine disciple Thimoteo och Epaphroditon.

I det Tredye capittell gør hand den troløse och mennisklelige retuished til inted/ som læris oc holdis aff de falske predickere Oc han setter sig selff til ith exempel/ Thi han hagde for selff leffuit kaastelige i saadan retuished/ Oc holder dog inted nw der aff for Christi retuishedz skyld/ Thi den første retuished gør icke vden bwgen till en gud/ och er det hellige kaarsis fiende

I det Fierde raader han dem til fred/ och till en god vdwertis omgengelse emod huer anden Oc tacker dem for deris gaffuer som de hagde senth hannem.

S Pouils breff Til de Philipper

Første Capittel

POuil och Timotheus Jhesu Christi tienere (hilse) Alle helgen Bisper/ och tienere i Christo Jhesu som ære i Philippen

Naade och fred være met eder alle aff Gud vor fader oc aff vor Herre Jhesu Christo/ Jeg tacker min Gud saa tith som ieg tencker paa eder (huilket ieg altid gør i alle mine bøner for eder alle met glede) Ath i ære komne till euangelii christne menighed fra den første dag och ind till nw

☞ ✿ Den xxij Søndag

✿ Jeg tror ath den som haffuer begynt den gode gerning i eder/ Ath han skall och fuldkomme hende till Jhesu Christi domme dag/ Mig bør och ath haffue den mening om eder alle vdi den maade/ Thi ieg haffuer eder i mith hierte/ Lige som de der ære delactige met mig aff naaden och i mit fengsell/ till ath forsuare och stadfeste Euangelium met mig/ Thi Gud er mit vidne ath mig lengis effter eder alle aff alt mit hiertis grund i Jhesu Christo/ Och der fore beder ieg eder ath eders kerlighed maa/ iw mere och mere forøgis/ i alle honde bekendelse och forstand/ Ath i motte prøwe hwad det beste er/ Paa deth ath i maatte vorde rene och wfortørnlige till Christi domme dag/ Och opfyldis met retuishedz frwct/ som kommer ved Jhesum Christum Gud till loff och ære. * ✿

Kære brødre ieg vil ath i skulle vide. Ath hvad som mig er hendet/ Det er mig alt sammen sket till euangelii forbedring/ Saa ath mit fengsel som ieg lider i Christo/ Er obenbare faar alt raadet/ Och faar alle andre/ och mange Christne brødre haffue faaet ith stort haab till vaar herre faar mit fengsel skyld Oc de ære der faare dristere till/ ath tale Gudz ord vden fryct och fare/ Somme predicke Christum faar had och awindz skyld/ Somme aff en god mening/ De første forkynde Christum faar trette skyld och icke rettelige/ Fordi ath de mene ath de ville der met gøre mig en drøwelse till mit fengsel/ Men de andre gøre det aff kerlighed/ Thi de vide ath ieg er skicked till euangelii forswar

Hwad heller/ det sker i rette maade eller anderledis da forkyndis alligeuel Christus i alle maade/ Och ieg gledis der aff/ och ieg skall och gledis/ Thi ieg ved ath det skeer mig till salighed for eders bøn skyld Och wed Jhesu Christi aandz hielp effter mit haab och forvactelse/ Saa ath ieg skall icke beskemmis i nogen maade/ Thi ath Christus skal altid æris i mit legeme lige som han haffuer før væred ehuad heller det skeer ved liffuit eller ved døden/ Thi ath Christus er mit liff/ och døden er min vinding

En dog ath det er mig frwctsommeligt ath leffue i legemet till gerninger/ Da ved ieg icke alligeuel huilked ieg vduelge skall (encten ath lewe eller dø) Thi ieg trengis aff twende honde ting/ Jeg begerer ath skilyes hæden och vere hoss Christum huilket och vaare mig meget bedre/ Men det er mere notteligt ath ieg bleffue i legemed for eders skyld/ Och ieg ved till visse/ ath ieg skal bliffue/ och komme til eder alle/ eder till gaffn och glæde i troen/ Paa det ath eders glede maa bliffue stor i Jhesu Christo aff min tilkommelse till eder/ Haffuer eder ærlige effter Christi euangelium ath hwad heller ieg kommer och seer eder eller ey/ Ath ieg maa høre om eder i min frauerelse Ath i bliffue alle stadige i en aand/ oc i en hw oc siel At stride met oss faar den tro som wii haffue til Euangelium/ Oc lader eder ingelunde forferdis aff dem/ som ære mod oss Huilked dem er en bewisning til deris fordømelse/

men eder til salighed/ Och det er aff Gud/ Det ær eder giffuit faar Christi skyld Icke all ene ath i skulle tro paa Christum Men ath i skulle oc lide/ faar hans skyld/ Der fore skulle i haffue saadan strid som i saage mig haffue/ och en nw høre om mig

Andet Capittel

ER der nogen hugsualelse i eder aff Christo/ Er der nogen kerligheds trøst i eder/ Er der nogen christen villighed i eders aand/ Eller nogen hiertelig kerlighed oc barmhertighed i eder/ Da opfylder min glede der med Ath i haffue en hw och ith sind/ och en kerlighed/ Och verer endrectelige i en mening/ och gører inted met kiff och trette eller faar nogen forfengelig ære skyld/ Men lader alting skee met ydmyghed/ Hwer skall mene/ ath en anden er yppermere en han er/ Ingen skall see eller acte paa det som hannem hør till/ Men till det som andre hør till.

☞ ✿ Palme Søndag ☞ ✿ Hellig kaarsis dagh ✿ Huer haffue det sind/ som Jhesus Christus hagde huilken en dog ath han vor i Guds skabning/ Dog actede han det icke for ith roff/ Ath være Gud lig/ Men han neder trøcte sig selff/ och anammede en tieneris skabning/ Och vaar lige som andre menniske/ och hagde saadan skickelse som ith andet menniske/ Han ned trøcte sig selff och vaar lydig til døden/ Ja och till kaarsens død/ Der faar haffuer och Gud ophøffuit

Hebr. ij Roma. xiiij hannem meget och giffuit hannem ith naffn som er offuer alle naffn/ Ath vdi Jhesu naffn skulle alle kne bøyeff/ baade deris som er i hiemmelen och paa iorden/ och vnder iorden/ Och alle twnger skulle bekende ath Jhesus Christus er en Herre till Gud faders ære ✱ ✗

Kære brødre som i haffue altid vered lydige/ Icke all ene i min nerwerelse/ Men och saa nw meget mere i min fraverelse/ Acter paa eders salighed met frøct och rebsel thi Gud er den som arbeyder i eder/ baade vilgen och gerningen/ Thi han elsker eder

Gører alle ting vden mwr oc knwr/ Ath i mwe være rene/ j.pe. iiij
och Gudz wstraffelige børn/ mit i blant den onde och wan=
ardige sleet/ Blant huilken i skinne som liwss i verden/ J det
ath i bliffue ved liffzens ord/ mig til en glede paa Christi
dag/ Ath ieg haffuer icke forgeffuis om løbet predicked/ och
arbeydet/ och bliffuer ieg offred/ da offris ieg for eders troes
och Gudz skyld Och da glædis ieg met eder alle/ gleder eder
och i det samme/ glæder eder och met migh

Jeg haabis till vaar Herre Jhesum/ Ath ieg skall snart
sende Thimotheum till eder/ Ath ieg maa bliffue glad naar ieg
fornemmer huorledis det gaar met eder/ Thi ieg wed ingen
som haffuer saa aldelis mit sind som han/ Och er saa flittig
faar eder som han ær/ Thi ath alle atspørge det som dem
tilhører/ Och icke ath det som Jhesu Christo tilhører/ Och
i vide ath han er trofast/ Och god/ och ath han haffuer tient
met mig i Euangelio/ Lige som ith barn tien sin fader Jeg
haabis ath ieg skall strax sende hannem till eder Naar ieg
haffuer forfared huorledis det staar met mig/ Och ieg haabis
till Gud/ Ath ieg skall och snart komme till eder.

Men ieg men ath det skall vere nøtteligt Ath ieg sender
den broder Epaphroditon till eder som er min hielpere och
medstridere/ oc er eders predickere oc min nøttørtige tienere/
Thi han lengdis effter eder alle/ Oc han sørgede fast for i
hagde hørt ath han vaar siwg/ Han vaar och ret død siwg/
Men Gud forbarmede sig offuer hannem/ Icke all ene offuer
hannem/ men oc saa offuer mig/ At ieg skulle icke faa en
sorg paa en anden/ Thi sende ieg hannem diss snarere till
eder/ ath i mwe see hannem/ Och bliffue diss gladere Och
ath ieg maatte haffue diss mindre sorg/ Anammer hannem nw
fordi till eder i Herren met all glede och holder saadanne
i ere/ Thi faar Jhesu Christi skyld haffuer han veret saa ner
døden ath han inted actede sit liff/ paa deth ath han ville
opfylde eders brøst som fattedis i min tieniste

Tredye Capittel

Kære brødre gører eder glade i Gud/ mig fortryder icke ath scriffue eder altid det samme till/ Thi det er eder nøtteligt/ Vocter eder for hwndene/ vocter eder for onde arbeydere/ Vocter eder for parti/ Thi wii ere omskerelsen som tiene Gud i aanden/ och rose off aff Jhesu Christo och forlade off icke paa vort kød och legeme/ En dog ath ieg maatte haabis aff kødet/ Om nogen aff eder lader sig tocke ath han kan haabis aff kødet/ Da kan ieg fast mere som vaar omskaaren den ottende dagh/ Och er en aff Jsraels børn aff Beniamins slect/ Och er en Hebreer/ aff de Hebreer/ Och en Phariseer effter lowen och vaar en flittig forfølgere mod Gudz menighed. Och ieg vor wstraffelig i den retferdighed som er aff lowen

Men det som mig vor til vinding Det actede ieg for skade/ for Christi skyld Thi ieg acter at alting er skade for min Herris Jhesu Christi store bekendelse skyld For hueff skyld ieg regner och alting for skade Oc ieg acter det altsammen for skarn Paa det at ieg maa vinde Christum oc findis i hannem/ oc icke haffue den retuisheed som er aff lowen/ men den som kommer aff troen til Christum/ som er den retnisheed som kommer aff Gud ved troen Ath bekende hannem/ oc hans opstondelsis krafft Oc hans pines mangfoldighed Ath ieg maa lignis hans død/ och komme til de dødis opstandelse Icke saa ath ieg haffuer det all rede fuldkommet Eller ath ieg er fuldkommen Men ieg far der fast effter ath ieg kan faa det samme/ som ieg er fangen vdi aff Jhesu Christo

Kere brødre ieg holder mig icke en nw der faare. Ath ieg haffuer en fonget det samme. Men en ting vil ieg sige eder. Jeg forgetter det som er till bage Oc legger mig effter det som faare er Och løber till Gudz øffuerste kaldis maael ved Jhesum Christum Alle som ere fuldkommede lader off det acte/ oc mene i noget andet Da lader Gud obenbare eder det Dog lader off framdelis vandre i den regel Oc i det som wi for anammede Oc værer lige samdrectelige i ith sind

✿ Folger mig kere brødre och acter paa dem som saa vandre Oc haffuer off fore ith exempel Thi mange vandre ille/ aff huilke ieg for offte sagde eder/ oc siger eder en nw met gredende thaare. Thi de ere Christi kaarssis fiende hueff ende er fordømelsen Oc deris bug er deris Gud Deris ere verder til skendsel som sette deris sind effter thimelige ting. Men vor omgengelse er i hiemmelen hueden wii oc fornacte at vor frelsere skal komme (som er vor herre Jhesus Christus) som skal forklare vort legeme som inted er vært Ath det skall vorde lige hans erlige legeme Ved hans krafft/ met huilken han kan gøre sig alting vnderdanig ✿ Den xxiij. Sondag.

Fierde Capittel

MJne elskelige oc begerlige brødre skaar i Herren/ saa bliffuer min glede oc krone stadfest i Herren Jeg beder eder Euodian oc Syntichen at i bliffue endrectige i Herren Jeg beder digh oc min kere foster hielp dem som haffue stridet met mig i euangelio och met Clemen och de andre mine medhielpere hweff naffn som ere i lifffens bog ✶ ☧

✿ Gleder eder altid i herren Oc ieg siger eder igen glæder eder Lader eders sactmodighed vere obenbare for alle menniske/ Gud er nær/ sørger inted Men lader eders bønner obenbaris i all ting for Gud Met en god begering oc tacksigelse Gudz fred som er offuer all forstand beuare eders hierter och sind i Jhesu Christo ✶ ☧ ✿ Fierde Sondag i aduent

Fremdelis kere brødre/ tencker oc acter paa det som er sant oc ærligt/ kyskt/ renligt/ oc hwad ith gaat rocte er/ at det sker loffactige oc dygdelige Oc tencker paa det som i haffue lært oc anammed/ oc seet oc hørt aff mig Gører och saa Da skal fredsens herre være met eder Jeg haffuer fonget stor glæde i herren for i begynte nw igen/ ath komme min lerdom i hw som i tilforn giorde. Men i hagde icke aarsage der til for i vaare behindrede aff andre Dette siger ieg icke for noget feyll skyld Thi ieg haffuer lært blant dem som ieg nw er ath lade mig nøye Jeg kan ydmyge mig. Jeg kan oc ophøffue

mig Jeg kan vere fattig Jeg kan oc vere rig Jeg kan haffue mig som det sig bør i alle ting Baade ath være met oc hwnrig/ baade ath lide brøst oc at haffue nock Jeg formaar alting ved Christum som gør mig megtig Dog giorde i vel ati toge eder min modgong till

J Philipper i vide vel at fra euangelii begyndelse der ieg reysde aff Macedonia/ da haffuer ingen cristen menighed giffuit mig naaget til intekt eller vdgifft/ vden i all ene Thi den tid ieg vor i Thessalonica da sende i mig en tid noget til min nødtørtighed/ oc siden en tid. Icke ath ieg begerde nogen gaffue Men ieg far der effter At eders fruct skal bliffue offuerflødig i eders regenskaff Thi ieg haffuer alting/ och offuerflødige nock Jeg fik oc nock der ieg fik det som i sende mig met Epaphroditon/ som vor en god sødmiff lwct oc ith tacknemmeligt och vel behageligt offer for Gud Oc min Gud skal opfylde all eders nødtørfft aff sin rigdom met ere ved Jhesum Christum

Gud vor fader ske ere fra ewig tid och til euig tid Amen Hilser alle christne helgene i christo Jesu De brødre som ere hoss mig hilse eder Alle christne hilse eder/ serdelis de som ere i keyserens gaard Vor herris Jhesu Christi naade være met eder alle amen

Screffuit aff Rom och sent til de Philipper met Epaphroditon

Fortalen paa S Pouils breff Til de Collosser

DIsse Collosser ere folk som bo i ith land kallis Collosen/ oc ligger i Asien/ mellem Gallatien och Licaonien Och der vaare mange falske predickere och lererre/ som sagde ath Christus skulle icke vere vaar frelsere Och de blandede Jødernis bud och sath/ och deris kaanst och philosophie/ blant Christi lerdomme (och sagde ath mand skulle meget acte och regere sig effter Soll och Maane oc andre stierner) Thi screff S. Powill dem denne Epistell til aff Rom som han da vaar fangen. Och sende hende frem meth Thitico och Onesimo/ faare han kwnde icke selff komme till dem

I det Første Capittel Loffuer han dem oc ønsker ath de mwe bliffne faste i troen/ och øffne dem i mere och mere i hende. Och han vdlegger hwad euangelium och troen er/ serdelis ath det er en visdom som kender ath Christus er vor herre och Gud/ som er kaars fest for oss

I det andet Capittel beder han dem tage dem vare for menniskens lerdom som er altid mod troen. Och han siger det saa obenbarlige vd At det er ingen sted i scrifften saa klarlige bescreffuit

I det Tredye beder han dem ath de skulle vere fructsommelige i en fast tro meth alle gode gerninger mod andre/ och han bescriffuer de gerninger som høre til hwer stat

I det Fierde beder han dem bede faar sig/ och hilser oc sty[r]ker dem i troen

S Pouils breff Til de Colloser

Første Capittel

POuil Jhesu Christi Apostel aff Gudz vilge och
broder Thimotheus (hilse) Alle hellige christne
i Collossen och tro brødre vdi Christo
Naade och fred være meth eder aff Gud vor
fader och aff vor Herre Jhesu Christo/ Vi tacke
Gud vaar Herris Jhesu Christi fader och bede altid for eder/
thi wi hørde eders tro som i haffue til Jesum Christum och
faar den kerlighed som i haffue till alle christne helgen och
menniske Faar det haab oc løn skyld som eder er tilsagt ath faa
i hiemmelen/ Aff huilket i haffue hort ved det sande euangeliske
ord/ som er kommet til eder/ lige som til den ganske verden/
Oc det er bleffuit fructsommeligt i eder/ fra den første dag
som i det hørde oc kende Gudz naade i sandhed Som i oc
lærde aff vor elskelige medtienere Epaphra som er en tro Cristi
tienere hoff eder/ han sagde oss aff eders kerlighed i aanden
☞ ✿ ✿ Der fore lode wi icke aff ath bede for eder fra den
Den xxiiii Søndag dag wi det hørde Oc bede en nw ati mue opfyldis met hans
wilgis bekendelse J alle honde aandelige visşhed och forstand
At i mwe vandre wærdelige oc tacknemmelige for vor
Herre Oc bliffue fructsommelige i alle gode gerninger/
oc vore i Gudz bekendelse/ Och styrckis meth hans krafft
effter hans æris mact/ J all tolmodighed/ och langmodighed
met glæde

☆ Tacker Gud vor fader som giorde oss delactige i alle ☆ ☜ helgenis arff oc i det ewige liwff Oc frelste oss aff morkens Onsdagen mact/ och sette oss till sin elsteelige søns rige Som frelste oss met sit blod til vaare synders forladelse * ꝸ

Han er den wsynlige Gudz lige billede/ och den første fødde før alle creature/ Thi alting er skabt aff hannem/ baade det som er i hiemmelen oc paa iorden/ synligt och wsynligt Huad heller det er troner eller herskaff/ førstedømme/ eller macter Alle ting ere skabte aff hannem/ oc til hannem Och han vor før alting Och alting er bestandig i hannem

Han er det legemis hoffuit som er al den cristne menighed Han er begyndelsen/ oc den første fødde aff de døde/ paa det ath han skal haffue offuergong och mact offuer al ting * ꝸ

Thi det er Gud fader teckeligt at al fuldkommelighed skal vere i hannem Och at al ting skal forligis ved hannem selff i Cristo Huad heller det er i hiemmelen/ eller paa Jorden Fordi gaff Cristus sit blod vd paa kaarsset oc giorde fred met Gud fader faar alting J som i forme tid vaare fremmede oc fiende for eders onde gerninger oc wfornymstighedz skyld/ Forlicte han nw met sit kødelige legemis død/ Ath han motte gøre eder hellige oc wstraffelige/ och for vden alt kæremaal oc straff i sin asyn Om i ellers bliffue stadige i troen/ oc faste oc w affuendelige aff det haab som i haffue hort oc fonget aff Euangelio Huilket oc er predicket for alle creatur som ere vnder hiemmelen/ hueff tienere Jeg Pouil er oc bleffuen

Jeg gledis nw i min pine for eders skyld/ oc opfylder den brøst i mit legeme faar Christi legemis skyld (som er den cristne menighed) Huilket dem fattedis i Christi drøuelse/ hueff tienere ieg er bleffuen til predicke embede/ som mig er befaled blant eder/ Ath ieg skal predicke Gudz ord mangfoldelige som ere de hemmelige oc lønlige ting/ som haffue vered skiwlde fra verdens begyndelse oc aff euig tid Oc det er nw obenbared faare hans helgen/ Som Gud ville det obenbare huilke hans erlige rigdomme oc lønlige ting ære blant hedningene som er Christus i eder/ huilken som er haabens ære Huilken Christum wi lære och forkynde for alle menniske

met all visshed/ paa det ath wi motte gøre hwert mennisske fuldkommet i Christo Jesu Paa huilket ieg oc arbeyder oc strider och gør alt min flit til Effter hans mact/ som kraffteligе arbeyder i mig

Andet Capittel

JEg vil ati skulle vide hwor stor omhw ieg haffuer faar eder/ oc faar dem som bo i Laodicia/ Oc faar alle som icke haffue seet mig personlige i mit legeme At deriff hierte motte faa nogen hugsualelse som ære tilsammen foyede i kerlighed til al fuldkommelig forstandis rigdom/ Som er i Gud faders och Christi lønlighedz bekendelse J huilken Cristo all wisshed och all bekendelsis skat er skiwlder

Jeg beder eder ati lade ingen bedrage eder meth fornymstige ord Thi en dog at ieg er fra eder meth legemed/ Da er ieg alligeuel hoss eder met aanden Jeg gleder mig faar eders skickelighed/ och faste tro til Christum Som i haffue nw anammed vor Herre Jhesum christum saa vandrer oc i hannem oc verer rodfeste/ oc opbygde i hannem Verer faste i troen som i lærde/ oc værer opfylde i hende meth tackſigelse

☞ ✿ ✿ Seer til at ingen bedrager eder met philosophie
Onssdagen subtilige kaanst Eller beswiger eder met forfengelig bedrageri effter menniskens indsetting oc fund/ Eller effter verdens skickelse oc icke effter Cristum/ Thi at i hannem bor den gandske guddommelige opfyldelse legemelige Och i ære fuldkommede i hannem Som er ith hoffuit for alle forstedeme och mact/ J huilken i ere omskaarne/ met den omskerelse som skeer vden hender/ ved det syndige legemis affleggelse i kødet/ Som er met Christi omskerelse i det ati ære begraffne met hannem ved doben J huilken i ære och opstondne met den tro som Gud skicker Som oprenyde Christum aff døde/
Ephe ij Och Gud giorde eder leffuende ved hannem Der i vaare døde i synden oc i eders kødz w omskerelse/ Oc Han haffuer forladet oss alle vaare synder * ⁂

Oc affslet den handscrifft som vor mod oss och beuist met screffuen low mod oss Den tog han bort oc slo hende til

taarsset Oc han beroffuede de veldige førstedome obenbarlige och giorde en erlig seyer mod dem ved sig selff

Thi lader nw ingen gøre eder nogen samwittiged i mad eller dricke eller met nogre dage (som ære hellige dage) eller met ny maanede eller Sabater som vaare de tillkommende tingis skygge Christus er den som merckti der met Lader ingen tage troens maael fra eder Aff dem som vandre effter deris eget gode tocke i englis ydmyghed oc aandelighed/ Huilken de haffue aldrig seet/ Men de ære hoffmodige i deris æget kødelige sind for vden sag Oc holde dem icke til hoffuedit (som er Christus) Aff huilken det gantske legeme/ met leder och ledemod settis til hobe oc holde tilsammen och vorer saa till den storlighed som Gud giffuer

Effter thi ati ere døde met Christo fra verdens lower Hwi lade i eder nw fange igen met lower Lige som i waare en nw vnder lowen/ De som sige dw skalt icke røre eller tage det/ dw skalt icke æde det eller dricke det du skalt icke føre dig i det Huilket dog altsammen fortæris oc slidis om det brugis Oc det er effter menniskens bud oc lærdomme som vel synis at vere vise/ ydmige oc aandelige effter deris optenckte gudelighed/ och icke spare deris æget legeme/ och ey heller forsyne det meth sin nøttortighed

Tredye Capittel

ERe i opstondne met Christo/ da atspørger de ting som ere offuen till der som Christus sider hoff Gudz høgre hand acter de ting som offuen ære/ och icke de ting som paa iorden ære Thi ath i ære døde/ och eders liff er skiult met Cristo i Gud/ Men naar Christus som er eders liff obenbarer sig/ Da skulle i oc obenbaris met hannem i æren ✱ ☧ ✿ ☞ Paaske afften

✿ Thi døder nw eders legeme oc lemmer som ære paa iorden Døder horeri/ wrenlighed/ onde løste/ onde begerelser wkyskhed Oc gerighed som er affguderi for hueff skyld Gudz vrede kommer offuer de vantro børn J blant huilke i oc vandrede i forme tid der i leffuede i dem ✿ ☞ Onsdagen Ephe v

Heb xii Oc legger nw altingis fra eder al vrede/ grumhed/ ondskaff/
i pet ii bander/ skendzel/ fwle ord aff eders mwnd/ den ene skall icke
Eph iiii liwe faar den anden Afflegger det gamble menniske met sine
Ro vi gerninger/ Oc fører eder i det ny menniske/ som fornyes
til Gudz bekendelse/ oc hans billede som hannem skabte/ der
som Greker/ Jøder hedninge omskaarne eller w omskaarne/
Scita ti[e]nere eller fri icke ere actede/ Men Christus er
alting i alle * ƶ

☞ ✿ ✿ Thi fører eder nw vdi (som Gudz vdualde oc elskelige
Onsdagen helgen) met hiertelig/ miskundhed/ venlighed ydmyghed/ sact-
Eph vi modighed/ langmodighed/ Och værer tolmodige met huer
andre Och forlader hwer andre/ om nogen haffuer brudet
den anden emod/ eller och haffuer kæremaall mod hannem/
Lige som Cristus forlod eder/ det i giorde hannem emod/
Saa skulle i oc gøre Men offuer alting fører eder i kerlighed
som er fuldkommelighedz baand/ Gudz fred regere altid i eders
hierter/ Til huilken i ære kallede i it legeme Verer tack=
ii cor x nemmelige oc Lader Gudz ord riglige bo i eder/ met al
visshed Lærer oc formaner eder selffue met psalmer och loff
sang/ oc aandelige sang i naaden/ Oc siwnger herren loff i
eders hierte met tacksigelse * ƶ

☞ ✿ ✿ Oc alt det i gøre met ord eller gerninger/ det gører
Onsdagen i vor herris Jesu christi naffn oc tacker Gud fader ved
Ephe v hannem J hwstruer værer eder mend vnderdanige som det
i pe iii sig bør i herren/ J mend elsker eders hustruer/ oc verer icke
Eph vi grwmme och bitter mod dem J børn verer eder foreldre
i Pe ii lydige i alting/ Thi det er Gud teckeligt/ J foreldre kiffuer
icke met eders børn/ Ath de skulle icke bliffue formeget redde
eller mistrøstige J tienere verer lydige i alting faar eders
thimelige herrer oc hosbonder Icke met tieniste for deris øgen
all eniste/ ath teckis menniskēn Men met hiertens enfoldighed
och met Gudz frøct/ Alt det i gøre/ det gører met hierted/
som faar Gud och icke som faar menniskēn/ Och vider
ath i skulle arffue lon aff Gud/ thi ath i tiene vaar Herre
Jhesu Christo. * ƶ

Men hwo som synder Han skall faa lon effter sin for= Ro. iij.
tieniste/ Thi der er ingen personis anseelse hoff Gud I herrer ephe. vj
beuiser oc gorer eder tienere det som ræt oc lige er Och Actu. x
vider ath i haffue och en Herre i hiemmelen

Fierde Capittel

BLiffuer varafftige i eders bonner/ oc vaager i dem met tacksigelse/ Och beder faar off/ ath Gud ville oplade off ordens dør ath wii mwe tale Christi hemmelige ting Faar huilke ieg er fangen. Ath ieg skall obenbare deth som mig bør ath tale Vandrer vislige hoff dem som ære fremmede och vden faare/ Løser tiden/ taler altid vislige
och fornymstige i naaden. Ath i mwe vide huorledis i Eph v
skulle sware huer mand Titicus min kære broder herrens tro tienere och min medhielpere i Herren Skall sige eder huorledis det gaar met mig/ Huilken ieg nw sender til eder for den sag skyld. Ath ieg maa forfare huorledis det er fat met eder/ Oc ath han skall hugsuale eders hierte met Onesimo som er en tro och kerlig broder/ och er en aff eder/ De skulle kundgøre eder alting huorledis det haffuer sig hær

Aristarchus som er fangen met mig hilser eder oc Marcus j. timo.
Barnabe systen barn Aff huilken i anammede budordene iiij
Kommer han till eder. Da anammer hannem/ Och Jhesus som kallis Justus och ær aff omskærelsen/ Disse ære all ene mine medhielpere i Gudz ord och rige/ och hugsuale mig Epaphras som er aff eders folk/ och er Christi tienere hilser eder. Och beder altid for eder ath i mwe bliffue fuldkomne i troen/ Och opfyldis met all Gudz gode vilge/ Jeg vidner met hannem ath han haffuer stor vilge och begere till eder/ och till dem som bo i Laodicea och Hierapoli/ Lucas læge min elskelige broder och Demas hilse eder/ Hilser alle de brodre som ere i Laodicea. Och Nymphen

och dem som ære i hans hwff. Och naar denne Epistel er læst faar eder

Da skicker det saa ath hun bliffuer oc læsd i Laodicea for menigheden/ Och læser och i den Epistel som er screffuen til Laodicia/ och siger Archippo ath han acter paa det embede som han haffuer anammed i Herren/ Ath han fuldkommer det/ Jeg Pouil hilser eder met min hand/ tencker paa mit fengsell/ Naade være met eder alle Amen.

Screffuen i Rom och sent till de Colloser met Tichics och Onesims

Faartalen paa S Pouils breff Til de Thessalonicker

DIsse Thessalonicker kallis saa aff en megtig stad som ligger i Macedonien oc heder Thessalonica / Thi kallis och alt det folk som bor i landet der omkring thessalonicker

I det Første och Andet Capittel loffuer S Pouil de Thessalonicker / faare de anammede euangelium aff hannem met stor flit och ath de bleffue faste och stadige der vdi / alligeuel ath de lede forfølgelse der faare / Och siger ath de ære alle andre der omkring ith gaat exempel i troen met all ting / Och ath de lede forfølning aff deris venner lige som Christus oc hans Apostle lede forfølgelse aff Joderne deris egne frender som S Pouil och led dem till ith exempel.

I det Tredye bewiser han sin flit och omhw som han hagde der fore ath han frøctede ath hans arbeyde och deris gode begyndelse i troen skulle omkastis aff dieffuelen och hans falske Apostle och predickere och met menniskens bud och lerdomme / och der fore sende han Timotheum till dem ath han skulle bede dem tage dem vare faar saadanne.

I det Fierde beder han dem tage dem vare faar synden / och gøre hwer anden gaat / Och han swarer dem paa ith spørsmaal som de før lode gøre til hannem / om de dødis opstondelse / Och om de skulle alle till lige / eller den ene effter den anden opstonde

I det Femte scriffuer han om den yderste domme dagh / huorledis han skall komme snarlige och snild / och giffuer dem nogre gode raad / huorledis de skulle regere andre / och haffue dem selffue hoff andre / och lære andre

Føste S Pouils breff Til de Thessalonicker

Første Capittel

PAulus / Siluanus / och Thimotheus (hilse) den christne menighed som ær i Thessalonicken / J Gud fader och vaar Herre Jhesu Christo

Naade och fred vere met eder aff Gud vaar fader och aff vaar Herre Jhesu Christo / Vii tacke Gud altid faar eder alle / och bede stedsse for eder i vaare bøner / Naar wii komme eders gode gerninger i hw i troen / och eders arbeyde i kerlighed / tolmodighed / och varafftighed som i haffue til det rette haab som er Jhesus Christus hoss Gud vaar fader / Kære brødre / elskelige aff Gud / Vii vide ath i ære vdualde / oc ath hans euangelium haffuer været hoss eder Icke all ene met ordene / men och saa met stor krafft och met den helligand / och met stor mangfoldig fasthed och vished / Som i och selue wel vide huorledis wii vaare i blant eder / faar eders beste skyld

Och i ære bleffne Herrens och vaare effterfolgere / J haffue anammet Gudz ord met stor modgong / och met glæde i den helligand / Saa ath i ere bleffne ith exempel faar alle de som tro i Macedonia och Achaia / Thi Gudz ord er vdsagt och rocted aff eder / Icke all ene i Macedonia och Achaia / Men och saa i alle andre steder / Och eder tro som i haffue till Gud er obenbare / saa ath det goris oss icke behoff ath sige eder noget / Thi de som der bo sige selffue om eder huordan

indgong och fremgong wii hagde hoff eder met troen / Och huorledis i ære vende till Gud fra affguderne/ Ath tiene den leffuende och sande Gud/ och bie effter hans søn Jhesum aff hiemmelen / som han opreyßde aff døde/ som løßde oß fra den tilkommende vrede.

Andet Capittel

MJne kære brødre i vide vell aff vor indgong till eder/ Ath han haffuer icke været forgeffuis/ Men ligeruis som wii hagde før megeth ledet och vaare forsmaade och bespottede i Philippen (som i vel vide) Dog vaare wii alligeuel driftige till ath predicke Gudz Euangelium faar eder met stor strid/ Thi vaar formaning och lærdom vor icke til nogen vild-farelse eller wrenlighed/ Och icke heller met falst eller swig/ Men som wii ære prøwede aff Gud/ Och som oß er befalet ath predicke euangelium/ Saa tale wii icke saa ath wii ville teckis menniskеn/ men Gud som vid och prøwer vaare hierte

Thi haffue wii ingen tid omgonget/ met smigrinde ord som i vel vide/ Och icke heller met naagen aarsage til girighed Gud er vort vidne ath wii haffue icke heller begered ære aff menniskеn/ huerken aff eder eller aff andre/ Vii motte oc vel giort eder tynge som Christi Apostle / Men wii vaare milde blant eder Lige som en amme føder sine børn/ saa haffue wii och hafft hiertelig begering till eder/ Ath dele alt met eder Icke all ene Gudz euangelium/ men och saa vor egne liff/ Thi ath wii hagde eder kære

Kære brødre i komme vel vaart arbeyde oc vmage i hw/ Thi wii arbeyede baade nat och dag / ath wii skulle ingen besware blant eder / Och wii predickede Gudz euangelium blant eder/ Gud er vort vidne och i selffue och/ huor hellige/ retferdelige / och wstraffelige wii vaare hoff eder som tro/ J vide och ath wii formanede och trøstede eder lige som en fader gør sine børn/ Och bade ath i skulle vandre erlige faar Gud som eder kallede til sit rige och ære/ Der faare tacke wii altid Gud ath den tid i anammede Gudz ord och predicken

aff off/ Da anammede i icke menniskens ord/ men Gudz ord som de och ære i sandhed/ Och han arbeyder i eder som tro/ Kære brødre i ære och bleffne den Gudz menigheds effterfølgere i Christo Jhesu som ære i Jødeland/ J deth ath i haffue ledet det samme aff eders frender oc slect / som de haffue der ledet aff Jøderne/ som och i hiel sloge vaar Herre Jhesum/ och deris egne propheter/ De haffue och forfølget off/ De teckis icke Gud men de ere mod alle mennisker/ Och forbiwde off ath predicke for hedningene ath de motte bliffue salige/ Paa det ath de mwe fuldkomme deris synd alle vegne/ men Gudz vrede er all rede kommen offuer dem till ewig tid/ Kære brødre en dog ath wii haffue vered fra eder nogen tid met vore legeme/ da haffue wii icke alligeuel vered fra eder met vore hierte men wii hagde diff større attraa ath wii motte komme till eder och see eders ansicte Jeg Pouil ville tho gonge kommed til eder/ Men dieffuelen haffuer forhindret det/ Thi huo er vort haab/ vaar glede/ eller vaar rosis krune faar Jhesu Christi ansict i hans tilkommelse vden i/ men i ære vaar ære roff och glede.

Tredye Capittel

Der faare ville wii icke lenger forholdet at hugsuale eder/ Thi off tockte gaat vere ath wii bleffue i Athenis all ene/ Fordi sende wii vor broder Timotheum Gudz tienere oc wor medhielpere i euangelio/ til eder at stadfeste oc formane eder i troen At ingen aff eder skulle falde aff hende i denne modgong/ som i vide ath wii ere skickede vdi. Vii sagde eder det tilforn der wii vaare hoff eder at wii skulle lide modgong som oc er skeet som i vel vide / thi ville ieg icke lenger fordrage ath vdsende dette bud At ieg motte forfare om eders tro Oc om frister manden hagde icke fristed eder Saa ath vort arbeyde skulle facte bliffue forgeffuis giort

Men nw Thimotheus kom nylige fra eder til off. Oc sagde off aff eders tro oc kerlighed Oc at i tencke altid paa off i det beste Oc forlengis effter at see off/ som wii oc gøre

effter eder Da bleffue wii kere brødre trøstede i all vor mod-gong och nød aff eders tro Oc wii bliffue nw leffuende igen om i staa fast i Herren Huad loff oc tack kunde wii gøre Gud for al den glede/ som wii haffue aff eder for vor Gudz asyn Vii bede nat och dag ath wii mwe see eders ansicte Oc opfylde om der noget fattis i eders tro

Gud vor fader oc vor Herre Jhesus Christus sticke vor vey til eder Gud formere eder i troen och lade kerlighed bliffue offuerflødige i blant eder till hwer mand Lige som wii haffue til eder Ath eders hierte mwe styrkis oc være vstraffelige i hellighed for Gud vor fader til vor Herris Jhesu Christi tilkommelse met alle hans helgen

Fierde Capittel

FYrmdelis kere brødre/ bede wii oc formane eder ved vor Herre Jesum At i vandre lige som i lærde aff oss huorledis i skulle teckis Gud Oc bliffue mere fuldkommelige i troen Thi i vide vel huad lærdom oc bud wii gaffue eder ved Jesum Christum Dette er Gudz vilge ath i skulle bliffue hellige Oc ath i skulle holde eder aff horeri At huer aff eder kan holde sit kar (det er sit legeme) i hellighed oc ere/ oc icke i legemens begering oc løste/ som hedninge gøre/ som inted vide aff Gud Oc ath ingen skal vnder trøcke eller bedrage sin ieffn cristen i nogen handel Thi Gud heffner offuer alt dette/ som wii før sagde oc vidnede for eder Thi Gud haffuer icke kalled oss till wrenlighed/ men til hellighed * ☧ — Anden Søndag i faste — Ro. xij Ephe v

Hwo dette foracter/ han foracter icke mennisken/ men Gud som haffuer giffuit sin hellige aand i oss oc eder Men om broderlig kerlighed gørff oss icke behoff ath scriffue eder til Thi ati ere selffue lærde aff Gud ati skulle elske huer anden Oc det gøre i oc mod alle cristne brødre som ere i Macedonien Vii formane eder alligeuel kere brødre/ ath i bliffue en nw mere fuldkommelige Oc staar der effter ati mwe bliffue rolige/ oc sticker eder til ath arbeyde meth eders hender. Lige som wii haffue budet eder/ paa det ati mwe ærlighe Joan. xv i. io. iiij

vandre hoff dem som ere vden troen Saa at i haffue ingen
ting behoff aff andre

☞ ✿ ✿ Kere brødre wii ville at i skulle vide om dem som
Alle Siele sofſue (och ere døde) Paa det ath i skulle icke sørge som de
dagh andre gøre der haffue inted haab Thi er det saa at wii tro
at Jhesus tolde død oc er opstonden Da skall och Gud opreyse
dem som døde ere ved Jhesum/ oc lede dem frem met hannem
faar dommen Dette sige wii eder for Gudz ord Ath wii
som leffue/ och offuer bliffue til Gudz tilkommelse Ath wii
skulle icke komme før en de som døde ere Thi vaar Herre
skal selff komme ned aff hiemmelen met ith stort anrob och
i. Corin offuer engelff røst Oc met Gudz basune. Och de som ere
rv døde i Christo/ de skulle først opstaa Der effter skulle oc wii
som leffue och offuer bliffue optagis i skyen lige met dem
mod Herren i lwcten. Oc saa skulle wii altid bliffue hoff
herren Thi trøster huer andre met disse ord ✱ ✠

Femte Capittel

ij. pet. iij Aff tiden oc stunderne Kere brødre/ det gøris icke behoff
Apo. i ath scriffue Thi ath i vide vel selffue/ ath herrens dag
skal komme lige som en tyff om natten Thi naar de sige/ der
er nw fred oc tryghed/ her er nw ingen fare paa ferde Da
skal døden oc forderuelsen hastelige komme offuer dem Lige
som en swglig quindis drøuelse kommer/ och de skulle icke
kunde vndfly Men kere brødre i ere icke i mørkhed. Ath den
dag skall begribe eder som en tyff

☞ ✿ ✿ Thi at i ere alle sammen liwsens oc dagens børn wii
Paaſ- ere icke aff natten eller aff mørked Thi lader oſſ icke nw
dagen soffue som de andre gøre. Men lader oſſ vaage oc være
Esaie. lix eddrwe/ Thi de som soffue/ de soffue om natten Oc de som
Ephe. vi ere drucne/ de ere drucne om natten Men wii som hore
dagen til/ wii skulle være edrwe Oc i førde i troens oc
kerlighedens pandser/ och i haabens hielm til salighed Thi
Gud haffuer icke skicket oſſ til vreden Men ath wii skulle faa
salighed ved vor herre Jesum Christum som tolde død for

off Ath hvad helder wii soffue eller vaage da skulle wii leffue met hannem Der faare lærer oc formaner huer anden / oc forbedrer huer anden som i oc gøre * ✠

Kere brødre wii bede eder ath i betencke dem som arbeyde blant eder Oc ere eders forstondere i herren. Oc lære eder/ elsker dem diss mere kerlige for deris lerdom och gerninger skyld Och leffuer fredsommelige met dem

✿ Vii bede eder kere brødre ath i lære de wtoctige Oc ✿ ☞ troster oc hugsualer dem som ere rædde i hw och sind / for- Camper drager de skrøbelige/ Verer taalmodige mod huer mand. Seer løwerdag til ath ingen betaler en anden ont met ont/ men gører huer anden gaat / den ene mod den anden / oc mod hwer mand Eccleſi. Værer altid glade/ beder altid vden affladelse/ werer tack- xviij nemmelige i alting Thi det er Gudz vilge i Christo Jhesu Leuiti. till eder Sløcker icke aanden wd / foracter icke prophetien xiiij Prøwer alting/ oc holder det som gaat er/ flyer alt det som synis ont Fredens Gud skall gøre eder hellige i alle maade Ath alle eders siele och legeme skulle bliffue wstraffelige i vor herris Jhesu Christi tilkommelse * ✠

Han er tro som eder kaller/ han skall och vel gøre det Kere brødre beder for off/ hilser alle brødre met en hellig i cor. iii koss Jeg formaner eder ved herren ath i lade dette breff læse for alle hellige christne oc brødre Vor Herris Jesu Christi naade vere met eder alle amen

Denne første Epistel sende sancte Pouil
aff Athenis til de Thessaloniker

Faartalen paa det Andet S Pouels breff til de Thessalonicker

I Denne forscreffne Epistel løsde S Pouil de Thessaloniker ith spørssmaal om den ypperste domme dag / Och sagde ath han skall komme som en tyff om natten/ Som det pleger gerne ath ske / ath ith spørsmaal gør ith andet faar ond oc wret forstand skyld / Saa forstode och de Thessaloniker det/ oc mente ath den yderste domme dag vaar strar hart hoff/ eller skulle snart komme/ Der fore screff han denne epistel til dem igen och forklarer sine ord ydermere i hende

I det Første Capittel trøster han dem met den ewige løn som de skulle faa/ for deris tro skyld / Och siger at de som lide tolmodighe modgong skulle bliffue salige/ Och ath deris forfølgere skulle faa straff i den ewige pine

I det Andet Capittel siger han/ ath Romme rige skal goris til inted før domme dag / och ath Antechristen skall ophoffue sig i Christen dommen for en Gud/ Och skal bedrage oc faarføre den vantro verden met falske lerdomme och tegen til saa lenge ath Christus kommer oc forderffuer hannem met sin ærlige tilkommelse / och slar hannem før i hiell met en aandelig och kristelig predicken

I det Tredye giffuer han dem negre formanelser och befalninger/ serdelis ath de skulle straffe dem som gaa ledige och icke arbeyde och nære/ och føde dem met deris egne hender Oc beder ath de skulle fly dem om de ville icke bedre dem Huilked som lyder gantske strengelige oc haardelige mod kirkens personer prester och mwncke som mand kaller nw den aandelige stat almindelige i verden

S Pouils andet breff Til de Thessalonicker

Første Capittel

PAulus Silnanus oc Thimotheus (hilse) den christne menighed i Thessaloniken J Gud vor fader oc i vor herre Jesu Cristo Naade och fred vere met eder aff Gud vor fader oc aff vor herre Jesu christo

✿ Vi skulle altid tacke Gud for eder kere brødre som ✿ tilbørligt er/ thi at eders tro vorer fast Oc at allis eders Onssdagen kerlighed formerer sig fast mod hwer anden Saa at wi rose off aff eder i blant Gudz menighed/ faar eders tolmodighed och tro skyld/ som i haffue i al eders forfølgelse oc modgong/ som i lide faar Gudz retuise doms skyld/ Paa det ati mwe bliffue verdige til Gudz rige faar huilket i meget lide Thi det er retuist for Gud/ ath de betalis met modgong som eder gør modgong Oc ath i som lide modgong skulle faa den ewige ro met off/ naar Vor Herre Jesus Christus obenbaris aff hiemmelen met sin krafftis engle/ oc met gloende ild/ Ath heffne offuer dem som icke ville bekende Gud/ oc offuer dem som icke ere vor herris Jesu cristi ord oc Euangelio hørsomme Hwylke som skulle lide pine oc den ewige fordømelse fra Herrens ansicte/ oc fra hans mactis oc styrkiff ære Naar han skal komme oc forklaris i sine helgen oc han skal da vorde wnderlig i alle dem som tro ✱ ☧

I haffue trod vort vidnesbyrd til denne tid som wi hagde til eder Der faare bede wi altid for eder At vaar Gud skal gore eder verdige til sin tilkaldelse Och opfylde all sin vilge oc godhedz faarsette i eder/ Oc troens gerninger met sin krafft/ paa det at vaar Herris Jesu christi naffn maa loffuis oc æris i eder Och i vdi hannem effter vaar Herris Jhesu christi naade

Andet Capittel

☞ ✿ Fonerdagen
KEre brødre ieg beder eder ved vaar herris Jhesu Christi tilkommelse och ved vaar faarsambling til hannem/ Ath i lade eder icke snarlige omwende aff eders sind Oc lader eder icke fortørne eller forferde Huerken aff aand/ eller aff
Eph v Pau ir och ri
ord/ eller aff breff lige som de vaare sende fra off/ at Christi domme dag skulle vere nær Lader ingen bedrage eder i nogen maade/ Thi Herren kommer icke før en der er bleffuit it affald tilforn/ Oc at det syndige mennische oc fo[r]derffuelsens barn bliffuer obenbared/ som er en wuen och modstondere mod Gud (oc hans ord) Och ophoffuer sig offuer alt det som kallis Gud/ oc offuer det som hor til hans tienisте Saa at han setter sig i Gudz tempel som en Gud/ oc holder sig faare at vere Gud/ kommer eder icke i hw ath ieg sagde eder det den tid ieg vaar hoff eder Oc i vide at der er nw hinder der vdi Det skeer fordi/ ath han skal obenbaris i sin tid Thi at ondskabens lønlighed bewiser oc obenbarer sig selff al rede/ Saa ath den som det nw opholder han skall bort
Esa rj
tagis Och da skal det onde skalkactige mennische obenbaris/ huilket Gud skal i hiel sla met sin mwndz aand Oc han skal forderffue och til inted gore hannem met sin klarhedz tilkommelse ✳ . S

Huilken Antecristis begyndelse oc tilkommelse skeer aff dieffuelens gerninger/ Och met alle honde løgnactige store macter/ tegen oc vnderlige gerninger Oc met alle honde bedragelse oc forførelse till wretuished blant dem som skulle bliffue fortabede/ Thi at de icke anammede sandhedens

kerlighed (det er Gudz ord) At de motte bleffuit salige Der faare skal Gud sende dem stor vildfarelse Saa ath de skulle tro paa løgn Thi de skulle fordømis som icke trode paa sandhed/ men hagde løst till løgn oc wretuisshed Men wi skulle altid tacke Gud for eder kere brødre som elske Gud Thi ath Gud haffuer vdualdt eder till salighed fra første begyndelse/ Oc kalled oc giort eder hellige met sin aand/ oc met sandhedens tro/ til huilken han haffuer kallet eder til vor herris Jesu Cristi æriff eyedom met euangelium som wi haffue predicked for eder

✿ Kære brødre staar nw fast i troen/ och holder de bud oc skickelser/ som i haffue lært/ encten aff vaare ord/ eller aff vaare epistler oc breff Vor Herre Jesus Christus oc Gud fader/ som haffue elskt oss/ oc giffuit oss en ewig trøst/ oc it gaat haab aff sin naade Han hugsuale eders hierte och styrcke eder i alle honde lerdom oc gode gerninger ✿ Onsdagen

Tredye Capitell

Fiamdelis kære brødre beder for oss ath vor Herris ord mwe och anderstedis fonge fremgong och æris som hoss eder Oc at wi motte løsis oc frelsis fra de vanardige och onde mennisske Thi at troen er icke i hwer mandz mact/ Men vor Herre er trofast oc han skal størke och beuare eder fra alt ont/ wi hobiss til eder i herren/ at i gøre oc gøre ville huad wi eder biwde Gud styre och skicke eders hierter till Gudz kerlighed/ oc til Christi tolmodighed

Kere brødre wi biwde eder i vor Herris Jesu Christi naffn ati holde eder fra huer christen broder som leffuer wskickelige Och icke effter den skickelse som han haffuer hørt oc anammet aff oss Thi ath i vide huorledis i skulle følge oss effter Fordi At wi vaare icke wskickelige blant eder Oc wi haffue icke helder taged mad aff nogen forgeffuis Men wi arbeyde dag oc nat met stor møde Paa det at wi ville ingen besware blant eder Icke fordi ath wi hagde ey hafft mact der till Men wi giorde det Ath wi ville giffue eder det til it exempel ✿ Onsdagen ij cor xi

ati skulle effter følge oss/ Oc der wi vaare hoss eder Da bode wi eder oc sagde At vaare der nogen som icke ville arbeyde/ da skulle han icke æde/ Vi høre at der ære nogre blant eder som leffue wskickelige/ oc inted arbeyde/ men ære aarkeløse oc driffue vnøttig handtering/ Thi binde wi saadanne oc formane dem ved vor Herre Jesum cristum at de arbeyde met rolighed/ och æde deris æget brød Men i kære brødre
Gal vi lader eder icke fortryde och trettis icke heller ved at gøre velgerninger * ☧

Er der nogen som er wlydig emod vaare ord/ den tegner paa it breff Oc haffuer ingen omgengelse met hannem Paa det at han maa blweff oc skemme sig selff Dog holder hannem icke som en wuen/ men formaner oc lærer hannem som en broder.

Den som er Herre offuer freden/ han giffue eder fred i al ting och i alle maade Vor Herre være met eder alle Jeg Pouil hilser eder met min handscrifft som er it tegen i alle mine breff Saa scriffuer ieg Vor herris Jesu cristi naade vere met eder alle amen

Screffuit i Athene stad

Faartalen paa Det Første S Pouels breff til Timotheum

DEnne Thimotheus (vaar født aff en Jødisk qwinde som vaar cristen/ oc hans fader vaar en Greker Han vaar erlig/ oc kaastelig leerd i den hellige scrifft Thi befoll S Pouil hannem at predicke Euangelium Och sette hannem til en Biscop/ at han skulle lære andre bisper oc predickere hworledis de skulle predicke och regere den christne menighed i alle haande stat

J det første capittel befaler han At huer Biscop skal være fast oc stickelig i troen oc i kerlighed/ Och staa emod de falske predickere som sige och predicke/ At lowens gerninger ære nøttige til vor salighed

J det Andet capittel befaler han at bede for alle honde stat Oc forbinder qwinder at predicke Oc ath bære for megen kaastelig prydelse/ Oc binder ath de skulle vere deris mend lydige

J det Tredye scriffuer han hwad personer/ Bisper oc prester oc deris hustruer skulle vere/ Och om diakene oc kirkens tienere oc deris hustruer

J det Fierde taler han om de falske Bisper/ Och om den falske aandelige stat/ som er twert emod denne rette stat/ Ath man skulle forbinde ecteskaff/ och den mad som Gud skabte oss till nøtte/ de forneude och Gudz bud och lerdom met menniskis bud oc deris lerdomme

J det Femte siger han huorledis encker oc wnge qwinder skulle leffue/ Och huilke encker der skulle leffue aff menighedens hielp oc gaffue

J det Siette beder han Bisperne bliffue ved det rette Euangelium/ oc bruge det met predicken oc leffnid oc fly fra de wnyttige subtilige spørssmal som ske al ene for verdens roff oc rigdom

---

Føste breff Til Timotheum

Første Capittel

POuill Jhesu Christi Apostel effter Gudz vaar frelseris och vaar Herris Jhesu Christi vaart haabis befalning/ Timotheo min rette søn i troen (hilsen)

Naade miskundhed oc fred aff Gud vaar fader/ oc aff vor Herre Jhesu Christo/ vere met dig. Som ieg bad dig at dw skulle bliffue i Ephesi stad/ den tid ieg faar till Macedonien' Det gør och saa/ och biwd dem ath de icke effter følghe atskillig lærdomme/ Och ath de giffue ingen acth paa fabel och snack/ om fødzell och slect som aldrig før ende/ Men de komme flere spørssmaal aff sted/ en nogen forbedring som skeer ved troen till Gud.

☞ ✿ Onsdagen
✿ Men kerlighed aff ith rent hierte er budordenis ende/ Och en god samwittighed meth en ræt tro faar vden swig. Aff huilke somme fare vild/ oc ere omuende till wnøttige fabel och squalder/ Oc ville være lowens lære fedre/ och forstaa dog icke huad de sige eller lære/ Men wii vide ath lowen er
Ro. vij god/ om nogen bruger hende ræth/ Och wii vide selffue ath
Erodi xxj den retuise er ingen low sat. Men hun er sat mod de wret-
Leuiti. ferdige och wlydige/ wgudelige och syndere/ och mod wblwe/
xviij j. cor. v. och wrene. Och mod dem som sla fader och moder i hiel/ oc mod mandrabere/ bolere och mod dem som synde mod naturen/
Erodi xxj och mod dem som locke/ bortage/ stiele/ oc voldtage/ qwinder
Leuiti xviij eller piger/ oc mod løgnere oc menedere/ Och mod alt andet

som ær emod den rette salighedz lerdom/ Som er den helligste Gudz æris euangelium/ som mig er befaled

Jeg tacker den som mig styrkede i vaar Herre Jhesu Christo/ och betrode mig till ath vere sand/ Och sette mig till dette embede * ☞

Huilked ieg før bespottede/ lastede och forfulde/ met all mact och vold/ men ieg fik miskunhed/ Thi ieg gierde det vanwitige i min vantro/ Oc vor Herris Jhesu Christi naade er bleffuen diff større i mig ved troen/ och kerlighed till Jhesum Christum

✿ Det er en sand/ och trofast tale ath Jhesus Christus ✿ ☞ kom till verden ath gøre syndige mennisfe salige blant huilke Onsdagen ieg vaar en aff de første/ som fik stor miskundhed paa deth ath Jhesus Christus ville først bethe sin langmodighed i mig Dem til ith exempel/ som skulle tro paa hannem oc faa det ewige liff Men Gud den ewige konge/ som er vdødelig och wsynlig/ och all ene er wiiff/ Ske loff och ære fra ewig tid och till ewig tid Amen * ☞

Dette bud befaler ieg dig min søn Thimotheo effter de prophetier som ære skede om dig/ At dw øffuer dig i forscreffne bud/ och bewiser dig som en god riddere i troen blant dem/ met en god samwittighed/ Aff huilke somme haffue kast troen fra dem/ oc ledet skibbrwd i hende/ Som er Hymeneus och Alexander hwilke ieg haffuer befalet dieffuelen/ ath de kunde lære ath de skulle icke mere bespotte troen

Andet Capittel

Thi raader ieg eder at i offuer all ting bede loffue/ och ✿ ☞ tacke Gud for alle mennisfe/ først for konger och alle Onsdagen som ere skickede i nogen ypperlighed/ paa det ath wii mwe faa ith roligt och fredeligt leffnid i all gwdelighed/ Thi det er gaat/ och teckeligt faar Gud vaar frelsere/ som vil ath alle mennisfe skulle komme till sandhedz bekendelse och bliffue salige

Thi der er en Gud/ och en meglere mellem Gud och mennisfene/ som er det mennisfe Jhesus Christus som gaff sig

selff i døden at han ville frelse alle/ Ath saadant skulle predickis naar tiden burde sig/ Til huilket ieg er sat till en
Ro. xi. predickere och Apostel/ Ath lære hedningene i troen och i
ij. tim. j sandhed/ Jeg siger sandhed i Christo och liwer icke ✱ ☧

Thi will ieg ath alle mend skulle bede alle stede/ och
j. Pe. iij oprecke deris rene hender faar vden vrede och trætte/ Desligest
j. Cor. ath qwinderne skulle och saa gøre och pryde dem met en høffuisk
xj. capi och erlig klædebon met twct oc bluactighed til kyskhed och erlighed/ Och icke met krwsede haar guld eller perler/ eller kaastelige klæder/ Men met det som de qwinder staar erlige och vel som bewise deris gudfrøctighed och gudelighed met gode gerninger/ En qwinde skall lære met stillighed i all vnderdanighed/ Jeg steder ingen qwinde till ath lære eller predicke obenbare/ Icke helder ath hun skall haffue mact
Gene. j offuer manden/ Men hun skall være stille Thi Adam ver førsk skabt/ och siden Eua/ och Adam bleff icke bedragen/ men qwinden bleff bedragen/ Och indførde synden der meth/ Hwn skall dog bliffue salig i det ath hun føder børn/ Om de bliffue i troen och kerlighed/ meth hellighed och ærlighed

Tredye Capittel

DEt er visselige en sand tale/ ath om naagen begærer ith Biscops embede/ han begærer en god gerning/ Men en Biscop skal vere wstraffelig och all ene en qwindis mand Oc vaagen/ edrw/ erlig/ findig Han skal gerne læne hwss/ Han skal vere beqwem til ath lære andre/ Han skall icke dricke sig drucken aff vin eller anden drick/ Han skall icke sla eller trætte/ Han skal icke vere gerig till baade eller wherlig vinding/ Men han skal vere mild och retferdig/ oc kunde vel faarestonde sit eget hwss Och haffue lydige børn met all ærlighed/ Om naagen kan icke faarestonde sit æget hwss Huerledis skal han da forestonde oc besørge Gudz cristne menighed/ Han skal icke heller vere den som haffuer nylige taget ved troen/ Paa det ath han skal icke hoffmode sig/ oc falle i dieffuelens dom Men

han skall haffue ith gaat vitnesbyrd aff dem som ere vduertis til/ At han skal icke falle i dieffuelens snare.

Desligest skulle kirkens tienere være ærlige/ Icke twe tungige/ icke drancke/ Icke gerige effter wtemmelig vinding/ Men de skulle haffue troens lønlighed i en ren samwittighed/ Oc man skal før prøffue dem Oc lade dem saa tiene om de ere wstraffelige/ Deris hwstruer skulle desligest vere erlige twctige icke fortalerster/ Men edrue oc tro i alting/ Diakerne oc (sogne degne) skulle vere en hustrues mand som kunde vel staa deris børn faare/ och deris æget hwss/ De som vel tiene de forurffue dem selffue en god framgeng/ och en stor frihed i troen till Jhesum Christum

Dette scriffuer ieg til dig oc haabis at komme snart til dig/ men om ieg toffuede Da skalt dw her aff vide huorledis dw skalt haffue dig i Gudz hwss (som er den leffuende Gudz christne menighed) oc sandhedens pillere oc grwndnall/ For vden alt twil oc gensigelse er det en stor Gudz lønlighed ath Gud er obenbared i kødet/ Oc retwiss giort i aanden/ Han er seet aff englene/ och predicked for hedningene/ Verden trode paa hannem/ och han er optagen till æren

Fierde Capittel

Aanden siger sandelige/ ath der skulle nogre falle aff troen i de siste dage/ Oc giffue dem till de vilfarende aander/ och till dieffuelens lerdomme/ och til dem som liwge oc lere met falsk gudelighed oc vduertis hellighed/ Oc haffue en løss samwittighed betegned met ith brende/ Och forbiude ath gifftiss/ Oc ath æde aff den mad som Gud skabte/ De tro mennisske skulle æde met tacksigelse serdelis de som tro och bekende sandhed/ Thi alle Gudz creature ere gode oc inted skal bort kastis om det ædis met tacksigelse/ thi det goris helligt met Gudz ord och bønner/ Om dw siger brøderne dette/ Da bliffuer dw en god Jhesu Christi tienere/ som er opfød i troens ord oc gode lerdomme/ som dw haffuer altid

ij. tim iij
ij. pe. iij
Jude. i
Ecclesi. xxxix.

ii. tim ii effterfuld til nw/ Men bort kast alle wnøttelige fabel/ Och alle forfengelige kerlinge squalder

Oc øffue dig selff i gudelighed Thi denne legemelige øffuing er føye nøtte/ Men gudelighed er nøttelig til alting/ Oc haffuer dette/ och det tilkommende liffuis løffte/ Dette er en sand och kaastelig dyrebar tale/ Och wii arbeyde och der effter/ Och bliffue forsmaade och bespottede/ for wii haffue vaart haab till den leffuende Gud/ som er alle menniskis frelsere/ serdelis deris som tro paa hannem/ Dette biwd oc lær andre Lad ingen foracte din vngdom Men ver ith exempel for dem som tro/ baade i ord oc omgengelse och i kerlighed/ och i aanden och i troen och i kyskhed

Gør din flit met lesning/ formaning/ och lerdom saa lenge til ieg kommer/ Forglem icke den gaffue som dig er giffuen vid prophecien/ Thi de ælste haffue lagt deris hender paa dig/ Bruge dette och gack der met om/ Ath din forbedrelse maa kundgøris for alle/ Giff act paa dig selff/ och paa lerdommen/ Bliff stadig i disse forneffnde sticke/ Thi ath gør dw det/ Da gør dw dig selff salig/ och dem som dig høre

Femte Capittel

DV skalt icke haardelige straffe de gamle/ Men formane dem som en fader/ De vnge skalt dw lære som brødre/ De gamble quinder lære som din moder/ De vnge som søster met all kyskhed/ Ære de encker som ære rette encker/ Men haffuer nogre encker børn eller børne børn Da lad dem først lære dem huorledis de skulle erlige regere deris æget huss/ och gøre vel mod deris foreldre som dem er skeet/ Thi det er gaat och tacknemmeligt for Gud/ Men den som er en ræth encke och effter laden/ Och haffuer ingen ath sørge faare hun sette sit haab till Gud/ oc bliffue varafftig i sine bøner baade nat och dag/ Men den encke som leffuer i vellost/ hun er leffuendis død/ Lær dem dette ath de mwe bliffue wstraffelige/ Er det saa ath en encke icke besørger dem som hende høre till/ Och serdelis sit tiwende/ da forleed hun troen/ och er

verre æn en Jøde/ Der skal ingen bindis til ath were encke/ yngre en trysyndz tiwe aar/ Som haffuer væred en mandz hustrw/ Oc haffuer ith gaat rocte/ ath hwn haffuer øffuit sig i gode gerninger/ Och væl opføð sine børn/ Och gerne lent huss/ Och toged hellige mendz føder/ och hulpet dem som vaare fattige oc bedrøffuede Oc om hun haffuer altid øffuit sig i gode gerninger Men beware dig inted met de vnge encker. Thi naar de begynde ath bliffue løssactige mod Christum da ville de gifftis Oc da haffue de deriff dom/ thi de faarlode den første tro Der til met ere de ledige/ oc lære ath gaa omkring i hwsene.

De ere icke all ene aarkeløse/ men de ere fulle met squalder oc lobe om med tidinge och tale det som icke sømer. Der faare vil ieg ath de vnge encker skulle gifftis oc føde børn Oc holde hwss oc regere det erlige ath de skulle icke giffue dieffuelen aarsage til at tale ille om dem Thi der ere all rede nogre omwende oc effter følge dieffuelen Er det saa ath nogen tro mand Eller tro quinde haffue encker Da skulle de besørge dem/ ath menigheden skal icke besuaris der aff. Paa det at de som ere rette encker mwe faa nock De elste prester som vel foreståonde/ de ere dwbbel ere værde/ serdelis de som arbeyde i Gudz ord met predicken oc lerdomme Thi scrifften siger Dw skalt icke binde munden til paa oxen som arbeyder Och en arbeydere er sin løn verd Hør icke færemaal mod en prest vden to eller tre vidne mod hannem Straffe dem som synde obenbare for alle Ath de andre mwe frocte Deut xxv / Deut xix / i cor ix

Jeg beswerg dig faar Gudz/ oc vaar Herris Jesu Christi/ oc hanss vdualde englis asyn Ath dw holder dette/ vden huer mandz gwnst oc vrede/ och vig icke aff till nogen side Leg dine hender icke snarlige paa nogen Och gør dig icke delactig i fremmede synder Holt dig selff kysk oc ren Drick icke mere vand/ men bruge føge vin for din mawis skyld/ och for din idelige siugdom skyld Somme menniskis synder ere tilforn obenbarede oc de gaa for dem til dommen och somme effter følge dem Desligest er och sommis gode

gerninger tilforn obenbarede Och de som anderledis ere/ de kunde icke skiwlis

Siette Capittel

DE tienere som ere vnder aaget de skulle holle deris herrer i al ere At Gudz naffn och lerdom skall icke bespottis De som haffue herrer som tro/ dem skulle de icke foracte for de ere christne. Men de skulle vere dem diss mere tienstactige for de tro och elske Gud/ oc ere delactige i alle gode gerninger

Dette lær och raad alle Ath er det saa ath nogen lærer andet oc icke bliffuer fast i vor herris Jesu cristi salige ord/ oc i den lerdom som er til Gud oc saligheden Han er hoff-modig och vid inted/ men han bruger vnøttige sporsmaal/ oc haffuer mange stolte ord. Aff hwilke fødiss awind/ kiff/ bander/ onde mistencker och forfengelig trætte Holt dig fra saadanne som ere forderffuede i deris æget sind Fra hwilke
Eccle v sandhed er fra tagen Och mene ath Gudz tieneste er skicked
Job. i for deris baade skyld sly fra saadanne. Det er dem vist en stor baade som tiene Gud oc ere gudelige/ oc lade dem nøge met det de haffue. Thi wii haffue inted fort i denne verden Der fore er det och wist ath wii skulle och inted føre heden

Men naar wii haffue klæde oc føde/ da skulle wii lade oss
Eccle. v nøge Thi de som ville vere rige De falde i fristelse oc snarer
ij thi. ij Oc i atskillig begering/ och skadelige lofte/ som siwncke menniskē i forderffuelse och fordømelse Thi ath gerighed er en rod til alt ont/ till huilken somme hagde lest/ oc folle fra troen/ oc førde dem selff i stor bedrøuelse. Men dw Gudz menniske sly saadant oc effterfolg retferdighed/ kerlighed/ gudeliged/ tolmodighed/ spagferdighed Och strid en god strid i troen och fatte det ewige liff/ till huilked dw est kalled Och haffuer bekent en god bekendelse for mange vidne

Jeg binder dig faar Gudz [oc] Jhesu Christi asyn/ som
Apoca. xix giffuer alting liff/ oc bekende en god bekendelse for pontio
i. io. iiij pilato Ath dw holder Gudz bud vstraffelige vden smitte til

vor Herris Jesu Christi tilkommelse som den bethe skall i sin Joan xviij
tid som er alder helligst oc all eniste en hoffding/ oc en konge Lu xix
offuer alle konger oc en herre offuer alle herrer/ och er all Mar xij
ene wdodelig oc bor i ith liwff som ingen kan komme till/ huilken inted menniske haffuer seet eller see kan hannem ske ere oc ewig regerelse Amen

Biud dem som ere rige i denne verden/ ath de icke hoffmode dem der aff/ oc acte paa hoye ting Oc icke sette deris haab paa denne wuisse rigdom. Men til den ewige Gud som giffuer oss alting mangfoldige til ath nyde och bruge Ath de skulle gore wel/ ath de mwe vorde rige i gode gerninger

Oc gerne giffue/ och dele gaat met andre oc legge dem selffue en skat til en god grunduall til i framtiden/ ath de mwe faa det ewige liff O Thimothee beware det som dig er befalet Och fly de w aandelige och w nottelige ord/ och den falske bedragelige lerdom/ som somme parti rosede dem aff/ och ere faldne aff troen Naade vere met dig Amen

Dette breff sende S. Pouill aff Laodicia som er en hoffuit stad i Phrigia Pacaciana

Fortalen paa S Pouels Andet breff til Thimotheum

I Dette Første Capittel beder S. Powill Thimotheum/ ath han skal bliffue fast i sit embede ath predicke euanlium som han begynte Oc som vel behoff goris Thi mange falle der fra Och der ere mange onde aander/ oc falske predickere/ och lærere som staa mod troen oc sandhed Der faare bør hwer Biscop/ och sogne prest/ ath vaage oc arbeyde altid i Gudz ord oc Euangelio.

I det Andet Capittel beder han hannem bliffue fast i den naade som han haffuer aff Jhesu Christo Oc stride mandelige i Gudz ord oc vere tolmodig Oc fly vngdommens begerelser Och straffe oc lære dem sactmodelige som stonde mod troen

I det Tredye oc Fierde Capittel siger han aff den farlige tid som tilstonder i de siste verdens tider Som den falske kirkens stat skal indføre i al verden met vduertis skin/ oc falsk gudelighed. Vnder huilken all ondskaff skal faa sin framgong/ som alle ligfolk mwe see faar ogen diss vær ath nw skeer/ Denne S. Pouils prophecie fuldkommis fast i den aandelige stat alle vegne saa obenbarlige Ath de kunde icke nw lenger skiwle eller dolge hende/ hemmelige hoss dem selffue/ som de før giorde i mange aar

Det Andet S Pouils breff til Thimotheum

Forste Capittel

Pouil Jhesu Christi Apostel aff Gudz vilge til ath predicke det ewighe liffnis forloffte i vaar Herre Jhesu Christo/ min kere søn Thimothee (hilsen)—
Naade miskundhed oc fred vere met dig aff Rom. i
Gud vor fader/ oc aff vaar Herre Jesu Christo
Jeg tacker Gud hwilken ieg haffuer tient til denne tid/ i en ren samwittighed aff mine foreldre/ Jeg lader icke aff ath tencke paa dig i mine bøner nat och dag/ Thi mig forlengis ath see dig naar ieg tencker paa din graad/ Ath ieg motte fuldkommelige gledis naar ieg i hw kommer din faste vfarnede (wsmigrende) tro som din oldemoder Loide oc din moder Eunica hagde/ Jeg er oc viss paa ath samme tro er fast i dig

Och der faare formaner ieg dig ath dw skalt opuecke den Gudz gaffue som er i dig/ fordi ath ieg lagde mine hender paa dig/ Thi Gud haffuer icke giffuit oss en fractig aand/ men Ro. viij en krafftelig/ kerlig oc renlig aand.

✿ Thi skalt dw icke blwes ath bære vidnedz byrd om ✿ ☞ vaar herre/ eller om mig som er hans tienere och fangen for Onsdagen hans skyld/ Men haff tolmodighed i euangelii forfølgelse effter Gudz mact som ieg haffuer hwilken oss giorde salige/ oc kallede oss met it helligt kald icke effter vaare gerninger/ men

effter sin forsyn och naade som oss er giffuen i Jesu Christo
aff ewig tid/ Oc er nw obenbaren i Jesu Christi vor frelseris
i Thi ii obenbarelse Som bort tog døden oc indførde det ewige liff
obenbare i liwset/ Oc al wdødelighed met det hellige
Euangelio/ J huilket ieg er sat til en predickere oc Apostel/
Ath lære hedningene/ Faar huilket ieg saadant lider/ Men
ieg blwiff icke der ved/ Thi ieg ved/ oc er wiss paa At den
som ieg haffuer troed paa At han er megtig til at beuare
min skat till den siste dag Holt dig effter det exempel och de
ord som dw hørde aff mig/ met troen/ och den kerlighed som
er i Jesu Christo * ✠

Oc obenbare den dyrebare skat ved den helligand som
bor i oss dw vist at alle de som ere i Asia vende dem fra
mig J blant huilke ere Phygelus och Hermogenes/ Gud
giffue Onesiphori oc alle i hans huss sin miskundhed Thi han
haffuer tit verquegit mig/ Oc han hagde icke blysel for mit
fengsel skyld Men den tid han kom til Rom da søgte han
effter mig och fant mig Gud giffue ath han maa finde
miskunhed hoss vor Herre paa den siste dag/ du vist oc vel
huor megen tieniste han giorde mig

Andet Capittel

BLiff nw sterck min søn i den naade som wi haffue aff
Jesu Christo/ Och befale tro mennisske som ere bequemme
til at lære andre/ det som dw haffuer hort aff mig met
mange vidnedz byrd Ver tolmodig som en god Jhesu Christi
stridz mand Jngen ræt stridz mand beuarer sig met disse
timelige ting/ Paa det ath han maa behage den som hannem
vdualde till en stridz mand/ Oc om nogen strider/ Dog
krwnis han icke alligeuel vden han strider mandelige Den
bonde som pløger och faar han bør først ath nyde aff
frwcten Merck hwad ieg siger/ Thi herren skall giffue dig for-
stand i al ting J hw kom Jesum Christum som er opstonden
aff døde Aff Dauidz slect som ieg haffuer predicked Faar
hwes skyld ieg plaffuis och fangis som en misdedere Men

Gudz ord vaar icke bundet/ Thi lider ieg alting for de vduaIdis skyld/ Ath de mwe oc bliffue salige oc faa den ewige ære/ som er i vor Herre Jesu Christo

Det er en sand tale/ Ath ere wi døde met christo Da skulle wi oc leffue met hannem Lide wi met hannem/ Da skulle wi och leffue met hannem/ Necte wi hannem da necter han och oss/ Tro wi icke/ Da bliffuer han alligeuel sand/ Thi han kan icke necte sig selff/ Dette lær oc sig dem alle/ oc bed dem faar vor Herris skyld At de icke kiffue om de ord som icke ere nøttelige/ Men affuende dem som der till høre/ Leg vind paa ath beuise dig selff for Gud/ Ath være en wstraffelig och en vel prøued arbeydere Som rætteligе siger och lærer sandhedens ord Forlad alle wandelige och forfengelige menniskis ord oc tale Thi de hielpe meget til wgudelighed/ Oc deris ord æde omkring sig som en krefft I blant hnilke Hymeneus oc Philetus ære som folle fra sandhed Oc sige ath opstandelsen er all rede skeet/ Och haffue vent somme fra troen

Men Gudz faste grundual bliffuer fast stondende Och han haffuer det tegen/ ath Gud kender dem som hannem tilhøre Alle som kalle paa Cristi naffn de skulle giffue dem fra onth oc wretferdighed/ Der er icke al ene i it stort rigt hwss selff kar oc guld kar Men oc saa træ kar oc ler kar Somme ere giorde til ære oc somme till wan ære/ Hwo som renser sig fra saadant ont folk Han bliffuer it helligt kar till æren/ oc sin hosbonde bequem/ oc rede til ath bruge sig till alle gode gerninger

Fly vngdommens begerelser/ och far effter retuished/ i Tim iiii
troen kerlighed oc fred/ met alle som kalle paa vor Herre oc vi
met ith rent hierte/ Och forlad alle daarlige oc wnøttelige spørsmaal/ Thi dw vist at de gøre inted vden wsamdrectighed Tit iii
och kiff/ Gudz tienere skall icke trette eller kiffue/ Men han skall vere mild och spagferdig mod huer mand/ Oc gerne lære andre/ och fordrage dem som onde ære met tolmodighed/ och straffe och lære dem sactmodelige som stonde mod troen/ om Gud ville en nogen tid giffue dem anger oc naade til at

bekende sandhed Oc komme aff dieffuelens snare som ere fagne aff hannem effter hans wilge

Tredye Capitell

i Tim iiii DV skalt vide ath der tilstonder farlige tider i de siste
ii Pet iii dage/ Thi der skulle komme mennisske som skulle elske och
Jude i holle meget aff dem selffue/ Och være gerige/ stolte/ hofferdige/ ille talende/ wlydige for deris foreldre/ wtacknemmelige/ wgudelige/ wkerlige som acte inted venskaff/ hard nackede/ wkyske/ skendere/ wmilde/ Och som forglemme alt gaat/ faarredere/ offner giffne/ dwlle/ snare til ont/ oc elske vellost mer en Gud/ Oc de som synis.ath vandre vduertis gudelige Oc de sige mod Gudz mact oc krafft/ fly fra alle saadanne

Thi at i blant dem ere de som gaa i allis hwß och tage qwinder fagne som ere besuarede met synd De haffue atskillige løste/ oc altid lære oc kunde alligeuel aldrig komme til sandhedz bekendelse/ Men lige som Jannes och Jambres stode mod Mosi/ Saa staa oc disse mod sanhed/ de ere forderffnede i deris egne sind/ oc tuert mod troen

Ex vii Men de skulle inted kunde bedriffue mod hende Thi at deris daarlighed skall obenbaris faar alle som de andris bleff Men dw haffuer effterfult/ .min lerdom/ min v[n]deruisning/ min stickelse/ min tro/ min tolmodighed/ min forfølgelse och min pine som mig skede i Antiochia/ Iconio och Listran och de forfølninger som ieg leed/ Och Gud frelste mig aff dem alle/ Alle som ville leffue erlige och gudelige i Christo/ De skulle lide forfølgelse/ Men onde mennisske och de som andre bedrage och forføre till ont/ De skulle faa deris framgong till det verste/ Thi de fare selff ville/ och bedrage och andre Men bliff dw fast oc stadig i de ting som dw haffuer lært/ och som dig befalne ere Thi du vist aff hnem du haffuer lært/ Och dw haffuer wist den hellige scrifft aff din barndom/ Som kan gøre dig salig ved troen i Jesu Christo/ Thi al den scrifft som Gud haffuer indgiffuit/ Hwn er nøttelig/ til lerdom/
ii Pet i till straff/ till forbedrelse/ til vnderwisning som er i retuished

At it Gudz mennifke skal vere wstraffeligt och rede till alle gode gerninger

Fierde Capittel

IEg besweerg dig ved Gud oc ved vor Herre Jesum Christum/ som skal komme at døme leffuendis oc døde/ i sin obenbarelse oc i sit rige At dw predicker Gudz ord/ oc staar fast i troen baade aarle och silde/ Oc lær straffe/ oc trwe oc formane dem met all sactmodighed oc lerdom/ Thi den tid skal komme at de icke skulle ville høre lide eller anamme salige lerdomme/ men de skulle selffue vduelge dem predickere oc lærere effter deris egen begering/ Dem serdelis som deris øren klø effter at høre/ Och de skulle vende deris øren fra Gudz sandhed til fabel oc løgn Men ver du vogen i alting vær sterck i all forfølgelse Gør deth som en euangelisk predickere bør oc gøre fuldkom dith embede mandelige oc erlige ☆ Marci dagh

Thi ieg skal nw offris/ Oc tiden er hart hoss ath ieg skal skilyes heden Jeg stridde en god strid/ Jeg fulkommede mit løb oc tid Jeg holt troen Der offuer er mig retuishedz krwne foruaret Huilken vor Herre som er en retuis dommere skal giffue mig paa den siste dag Icke mig al ene men alle som elske hans tilkommelse oc obenbarelse ✱

Leg vind paa at dw kant snarlige komme til mig Thi Demas haffuer forladet mig/ oc giffuit sig till verden/ oc er faren til Thessaloniken och Titus for til Dalmacien oc Creses for til Gallacien Oc Lucas er al ene hoss mig Thi tag Marcum hid met dig till mig Thi han er mig nøttig till tieniste Jeg haffuer sent Tithicon til Ephesen/ Naar dw kommer da før min kiortel met dig som ieg lod ligge i Troida hoss Carpum oc mine bøger oc mest Permen Alexander kaaber smed haffuer giort mig meget ont Gud skal løne hannem effter sine gerninger/ Foruare dig och faar hannem/ Thi han haffuer meget stondet emod vaare ord. Den første tid ieg suarede faar mig/ da stod der ingen met mig/ Men de forlode mig alle (det skall icke leggis dem till onde) Col iiij

☞ ✿ Onsdagen ✿ Thi vaar herre stod met mig och størckede mig/ Ath denne predicken skulle fuldkommis/ och komme diff lenger wed mig/ Och ath alle hedninge skulle høre hende. Jeg er frelst aff løwens mwnd/ Gud skal frelse mig fra alle onde gerninger/ och gøre mig salig i hiemmerigis rige/ Huilken ske ære fra ewighed och till ewighed Amen

Hilse Priscam och Aquilam och alle som ære i Onesipheri huff. Erastus bleff i Corintho och ieg lod Throphimum siwg effter mig i Mileto Gør din flit ath dw kant komme hid før vinther Eubolus och Pudens/ och Linus/ och Claudia/ och alle de andre brødre hilse dig/ Vaar Herre Jhesus Christus vere met din aand/ Naade være met eder alle Amen. * ℨ

Denne anden S Pouils epistel till Timotheum vor screffuen i Rom den tid han kom anden tid faar Keyser Nero

Faartalen paa S Powils breff Til Titum

SAncte Powill elste denne Titum sin discipel som sin egen son/ faar den store naade han hagde aff Gud till ath predicke och lære andre/ Och der han for fra det kaastelige rige oc store beflotte land som kallis Creta och haffuer hwndrede steder i sig/ Da sette han Titum der till Erkebiscop/ och befoll hannem/ ath fare omkring till samme steder och sette der Bisper (det er sogne prester) som hannem tocte ath være nottelige och dwelige till ath predicke och lære almwen den rette tro/ Thi der vaar mange falske predickere komne som blandede den Jodiske low blant Christi rene ord.

J det Første Capittel lærer han Huordan en Biscop/ och sogne prest skall vere och ath han skal vere erlig och lærder/ Ath han kan predicke euangelium/ och staa emod de falske lerdomme/ som lære ath man skall staa paa sine egne gode gerninger/ oc holde menniskens bud sat och low

J det Andet capittel lærer han om alle honde stat om Gamble och vnge/ om quinder/ mend/ iomfruer/ Herrer/ och tienere/ Huorledis de skulle holde dem/ effter som Christus koffte dem met sin dod sig till eyedom/ Och vdualde dem till sit eget folk

J det Tredye Capittel lærer han ath man skall ære verdens herrer oc førster oc vere dem vnderdanig Och taler om den naade som Christus fornerffuede oss/ Ath ingen skal tencke ath det er nock ath wii ære vaare herskaff vnderdanige/ Thi all vor retuiskhed er inted faar Gud/ Han befaler och ath fly kættere/ och hardnackede som icke ville lade dem lære/ men staa paa deris æget sind och gode tocke

S Pouils breff Til Titum

Første Capittel

POuill Gudz tienere/ och Jhesu Christi Apostel till ath predicke troen och sandhedz bekendelse faar dem som ere vdualde aff Gud/ huilken som drager dem till gudelighed meth ith fast haab till deth ewige liff/ huilked Gud som icke kan liwe loffuede før ewig tid/ Och haffuer nw obenbared sit ord i sin tid/ wed den predicken som mig er befaled aff Gud vaar frelseris befalning Tito min ecte søn i den almindelige christne tro (hilsen)

Naade miskund och fred vere met dig aff Gud vaar fader och aff vaar Herre Jhesu Christo vaar frelsere/ Der faare led ieg dig bliffue i Creta ath dw skulle fuldkomme och skicke alting vel/ der som ieg affled/ och besette stæderne alle vegne met sogne prester/ som ieg befalede och sagde dig/ Ath om nogen er wstraffelig/ och er en qwindis mand/ och haffuer tro børn/ och er wberocted for offuerflødighed och for anden w erlighed Thi ath en Biscop och sogne prest bør ath vere wstraffelig som en ræth Gudz tilsyns mand som icke er hoffmodig/ Icke hastig eller wredactig/ Icke gerig paa vin eller anden drik/ Icke den som vil slaff/ Icke gerig til slem vinding/ Men den som gerne læner hwss/ och elsker gode ting och er edrw/ retferdig/ gudelig kysk/ och den som er fast i den sande lerdom/ och vdi de visse ord/ och som er bequem til ath lære/ och formane andre met tilbørlig lerdom/ Och

ath straffe dem som staa der emod Thi der ere mange wtracterelige/ oc vnøttige squaldere/ och hwens bedragere serdelis blant Jøderne som ære aff omskerelsen/ Och de omwende mange oc lære det som er wtilbørligt faar en full vinding skyld/ Paa huilke dw skalt stoppe munden/ En aff dem som er deris egen Prophete sagde ath de som bo i Creta haffue altid vered løgnere/ slemme nød/ och lade bwge/ Dette hans vidne er sant/ Thi straffe dem haardelige ath de mwe bliffue faste i troen/ Och icke acte paa de Jødiske fabel och menniskens bud som omuende dem fra sandhed/ Alle ting ere rene faar de rene/ Men faar de wrene och vantro er ingen ting ren/ thi deris sind och samwittighed er wren/ De sige ath de kende Gud/ men de necte det met gerningen/ De ere werstyggelige faar Gud och wlydige/ och fortrødne och wnøttige till alle gode gerninger

Andet Capittel

TAle och sig det som er tilbørligt til en salig lerdom/ Sig de gamble ath de ere edrwe stadige/ ærlige/ och twctige i troen/ i kerliged/ i tolmodighed oc i langmodighed Desligest lær de gamble qwinder ath de bære en erlig klædebon som helgen er somelig/ oc icke ingen fortale oc icke vere gerige paa vin och drick/ Men ath de lære andre vnge qwinder det som er houisft och erligt/ Och ath de elske deris mend oc born/ oc være kyske gode/ edrwe/ rene/ och regere deris hwss vel/ Och ath de ære deris mend lydige oc vnderdanige ath Gudz ord skulle icke foractis/ Desligest lær vnge folk ath de ære alle twgtige och edrwe

Skicke dig oc selff saa i alting ath dw est ith exempel i alle gode gerninger faar dem/ Och lær dem gode sande lerdomme/ och ver tilbørlig/ och vstraffelig i Gudz ord/ Ath den som strider mod dem oc oss/ maa blwes och inted haffue som han kan tale ille paa oss faare/ Formane och tienerne ephe. vi
ath de ære deris herre vnderdanige/ Ath de kunde teckis dem Colo iii
i alting/ Och icke sware dem twert/ och icke stiele deris gotz/ i. Pet ii

Men beuise altid deris gode tro/ paa det ath de kunde ære Gudz vaar frelseris lerdom i alle maade

☞ ✿ ✿ Gudz naade som alle gør salige er obenbared for
Jule nat i alle mennisker/ Oc lærer oss ath wii skulle forsige all ondskaff/
christ messe och verdens løste/ Och leffue i denne verden retferdelige/ edrwelige/ oc gudelige/ och vare paa det salige haab/ och den store Gudz och vor frelseris Jhesu Christi erlige obenbarelse/ som gaff sig selff i døden for oss/ Ath han ville løse oss fra all synd/ Han renſede sig selff ith folk til eyedom som skal vere flittigt til gode gerninger/ Tale saadant/ formane/ oc straffe synden aff all din mact/ ingen skal foracte dig * ⅋

Tredye Capittel

Ro. xiij VEd dem alle ath de ære førstedøme och herredøme vnder-
j. Pet ij danige/ Och ath de ære lydige faar de ypperste/ Och redebone till alle gode gerninger/ Och ath de icke bespaatte eller tale ille om naagen Och ath de icke ære kiffactelige/ men wenlige och gode/ Och ath de beuise deris sactmodighed mod alle mennisker/ Thi wii haffue och tilforn wered/ wlydige/ w vise/ och vilfarende/ Och tiente vaar egen begere/ och atskillig velløst/ Och lewede i ondskaff oc awind/ fulle aff kiff/ och hadede huer anden

☞ ✿ ✿ Men siden ath Gudz vor frelseris/ godhed och kerlighed
J Anden bleff obenbaren mod oss mennisker/ Icke faar nogre retuise
messe gerninger skyld som wii hagde giort/ Men han giorde oss
ij tim ij salige aff sin store barmhertighed ved doben och den hellig-andz fornyelse/ Huilken han haffuer riglige indgydet i oss ved Jhesum Christum vor frelsere/ Ath wii skulle gøris retferdige ved hans naade/ Och bliffue arffwinge til det ewige liff met it fast haab * ⅋

Denne er en sand tale Dette vill ieg ath dw skalt sige alle/ paa det at de som tro paa Gud mwe bliffue omhyggelige oc flittige til ath øffue dem i gode gerninger/ Thi
ij tim ij det er mennisken gaat och nøtteligt/ Fly daarlige spørsmaal och de taler som ere om slecter oc fødzel/ Fly kiff oc trette

om lowen/ Thi de ere vnøttelige oc forfengelige/ Fly den som gør parti/ naar han er en tid och anden tid paamint/ Oc vid ath han som saadant gør/ Ath han er forvender och synder/ oc fordømer sig selff

Naar ieg sender Artemam eller Tithicon til dig da kom hastelige til mig til Nicopolim/ Thi ieg acter ath bliffue der i vinter offuer/ Tag zenam som er viff i lowen och Apollo hid met dig oc fly det saa at dem inted fattis/ Lad och vaare lære/ ath vere dwelige oc forstondelige i gode gerninger hwor det gøris behoff/ Ath de icke ære wfructsommelige/ Alle som ere hoss mig hilse dig/ Hilse alle som oss elske i troen/ Naade vere met eder alle Amen

Screffuit i Nicopoli i Macedonien

Faartalen til Philemon

DEnne Philemon vaar født i Phrygien. Oc en dog ath der er hart oc grofft folk som de Greker scriffue om dem Da vor han alligewel/ mild kerlig och dygdelig mod alle christne mennisske. Thi elffte Sancte Powil hannem gantsske meget Han hagde en swend som hed Onesimus som løb fra hannem Och kom til Rom oc horde S. Powill der predicke i sit fengsel. Saa anammede han Gudz ord ydmygelige aff hannem Och tiente S. Powil siden i samme sit fengsel. Och sagde hannem hworledis han løb fra sin hosbonde/ och tocte det ille vere ath han giorde hannem icke fyllest faare sin løn. Thi sende S. Powil hannem till bage igen till Philemon och bad for hannem. Och screff ath hagde han giort hannem nogen skade/ eller vaare hannem naaget skyldig/ da ville han det betale

Dette breff holder oss ith gaat oc skønt exempel faare om cristelig kerlighed Thi wii see hær huorledis S. Powil tog den fattige Onesimum til sig/ och bad for hannem til hans herre aff all sin formwe Och sticker sig lige som han vaare selff Onesimus (som giorde ille) Dog gør han det icke met vold och mact/ som han hagde vel hafft ræt til Men han lader sin ræt fare/ oc beder Philemon ath han skal giffue sin ret offuer. Han gør som Christus giorde for oss hoss Gud fader/ han offuergaff sin ret oc offuerwant Gud fader meth sin ydmyghed oc kerlighed ath han forlod oss sin vrede och tog oss arme syndere til naade for hans skyld/ oc vil giffue oss den euige glede i hiemmerige/ om wii ville tro paa hannem

S Pouils breff Til Philemon

POuil Jhesu Christi tienere som er fangen Och Thimotheus den broder (sende) Philemon vaar elskelige ven oc medhielpere Och Aphiæ vaar kere ven oc Archippo vaar medstridere och alle som ere i dit hwff (hilsen) Naade oc fred were met eder aff Gud vaar fader oc aff vaar herre Jhesu Christo

Jeg tacker min Gud/ oc kommer dig altid i hw i mine boner Thi ieg horer din tro oc kerlighed som dw haffuer til Vor Herre Jhesum Christum oc till alle hellige christne mennisske Ath vaar almindelige tro er krafftig och stor i dig meth all godhedz bekendelse/ som er i eder til Jhesum Christum Oc ieg haffuer stor glede aff din kerlighed/ faare de andre hellige christne skyld som ere hiertelige vederqueggede aff dig kere broder

Der faare alligeuel at ieg haffuer mact til ath binde offuer dig i Christo i det som tilborligt er. Dog faar kerlighedz skyld paaminder ieg Powill dig/ thi ieg er en gammel mand oc Jesu Christi fangne tienere. Och beder faar min son Onesimo huilken ieg haffuer opfodt i mit fengzel som for vaar dig vnottelig. Och ær nw baade dig oc mig meget nottelig Den sender ieg nw til dig igen anamme hannem som mit eget hierte Jeg ville holdet hannem hoff mig. Ath han maatte tient mig i din sted nw/ men ieg er fangen for euangelii skyld Men ieg ville det icke gore vden din vilge Paa det ath dw skulle icke nodis till ath lade hannem tiene mig/ men ath dw skulle det gore veluillige Maa

vel ſke ath han for fra dig til en tid/ paa det ath dw ſkulle anamme hannem igen ewindelige Icke all ene ſom en tienere/ men mere æn en tienere Som er mig nw en elſkelig broder Huor meget mere ſkall han da vere dig baade paa legemens och Herrens vegne Om dw ellers holder mig faar din gode ven Da anamme hannem lige ſom mig ſelff. Haffuer han giort dig nogen ſkade/ eller er han dig noget ſkyldig/ da regne mig det til Jeg Powil ſcreff dette met min egen hand ath ieg vil betale det. Jeg vil icke ſige/ ath dw eſt mig dig ſelff plictig Men kere broder tillad ath ieg maa glede mig aff dig i Herren/ vederqwege mit hierte i herren

Jeg ſcreff dig til i en god tro Thi ieg ved ath dw ſkalt gøre mere en ieg begerer aff dig. Skicke mig och ith herberge Thi ieg haabis ath ieg ſkall giffuis eder loff for eders bøn ſkyld Epaphras ſom er fangen met mig i Chriſto Jheſu/ hilſer dig/ Marcus/ Ariſtarchus/ Demas och Lucas mine medhielpere hilſe dig Vor Herris Jeſu Chriſti naade vere met eders aand Amen

Sent aff Rom met Oneſims
Philemons tienere

Faartalen til de Ebreer

DEr er inted folk til/ som mere stod mod Christi euangelium en Joderne oc Ebreerne Thi hagde de stor awind til S. Pouil for han predickede Euangelium saa obenbarlige faar hedningene och kallede sig deris Apostel Huilke Joderne hadede och forsmaade/ och holle dem faare fordømelige menniske. Thi ath de anammede Euangelium/ oc forlode Mosi low Som Joderne holle alder helligst Oc ville at hun skulle læsis oc holdis offuer all verden/ oc icke Euangelium. Thi forfulde de alle christne i Jherusalem/ Oc pinte oc fangede dem oc toge deris gotz Thi screff S. Pouil dette breff til de Christne Ebreer och Joder/ oc trøster dem met Gudz ord och løffte Oc setter dem de Gamble Propheter oc helgen faare til ith exempel som och lede død och pine for Gudz ord Oc han loffuer dem den ewige glede til løn igen som de finge Somme mene ath han screff icke sit naffn i samme breff/ oc icke heller hilsen (som han gør i sine andre breff) Thi han wiste vel ath Ebreerne och Joderne gade icke hort hans naffn/ faar han kallede sig hedningenis Apostel.

Man maa oc klarlige forstaa oc merke ath det er hans breff/ oc ingen andens (som somme mente) thi han hilser samme Ebreer sist i breffuit/ som han gør andre i sine breff Oc sende dem det met Timotheo sin gode tro wen/ som de cristne vel kende oc viste at han vor hans rette discipel Thi screff han icke sit naffn men han bad ath de skulle holle hans lerdomme som han screff dem til met faa ord/ oc sende dem met samme Timotheo sin broder oc elskelige ven Oc siger at komme han snart igen Da vil han selff komme til dem met hannem

S Pouils breff Til de Ebreer

Første Capittel

☞ ✿ Jwle dagh i hoymesse
I Fordwm tid/ talede Gud tit/ oc i mange maade
till/ Faarfedrene ved Propheterne Men nw
i disse siste dage talede/ Han till off wed sin
Søn/ Som han sette til arffuing offuer alting/
Ved hwilken han skabte verden/ Thi han ær
Sap vii hans æris skin Oc hans werelsis rette billede/ Och regerer
all ting met sin mactis ord/ Han rensede off aff vaare synder
wed sig selff/ Och satte sig hoff magestatens høgre side i
hiemmelen/ Och han er saa meget yppermere en englene/
Som han haffuer faaet ith kaasteligere naffn en de/ Till
huilken Engel sagde Gud nogen tid/ Dw est min søn Jeg
Psal ii fødde dig i dagh (Han siger igen) Jeg skall vere hannem en
act xiij fader/ oc han skal vere mig en søn/ Oc naar han indfører
ii re vii sin første fødde søn i verden igen siger han Da skulle alle
Psal xcvi Gudz engle bede til hannem/ Men han/ siger om englene/
Psal c iij
Psal xliiij Han skaber oc gør sine engle som aander/ oc sine tienere som
ildens lwe/ Men han siger till Sønnen Gud din throne skall
vare til ewig tid/ Dit rigis spire er retuishedz spire/ Dw elste
retuished och hadede wretuished/ Thi haffuer Gud din Gud
Psal c i smwrt dig met gledelige olye offuer dine laadz delere

Och dw Herre lagde Jordens grwndual i begyndelsen/
Och hiemlene ere dine henders gerning/ De skulle alle forgaa/
Men dw skalt bliffue/ De skulle alle goris gamble som kleder/
Och dw skalt omwende dem som kleder oc de skulle for-

nendis Men dw bliffuer altid den samme/ oc dine aar skulle aldrig forgaa * ꝫ

Til hwilken engel sagde Gud nogen tid Sid hoss min høgre hand til ieg legger dine wuenner til en fodskammel vnder dine føder/ Ere ey alle englene tienstelige aander vdsende ath tiene dem som skulle bliffue salige

Andet Capittel

DEr faare skulle wii diss mere acte paa det som wi haffue hørt/ Ath wi det icke forglemme Thi men de ord ere faste som sagde ære wed englene At hwer synd och wlydighed skall faa sin rætte løn Hworledis skulle wi da vndfly om wi faarsome saastor salighed Thi hwn er først begynt oc predicked aff Vor Herre Oc hwn er siden stadfest ved oss som hende hørde/ oc wi ere Gudz vidne met tegen oc vnder (som wi gøre) Oc met mange honde kraffter/ oc met den helligandz vd delelse effter hans vilge

Thi han haffuer icke giffuit den tilkommende verden vnder englene Om hwilken wi tale Dauid vidner der om oc siger Hwad er menniskeñ at dw kommer hannem i hw Eller Psal viii
hwad er menniskens Søn at dw søger hannem Dw lost englene forlade hannem en føye tid Dw krunede hannem met loff oc ere/ Och sette hannem offuer dine henders gerninger Dw lagde all ting vnder hans føder J det ath dw gaff alting vnder hannem Der er inted vnden taget at det ey er hannem wnder giffuit/ Men wi see det icke en nw at alting er hannem vnder giffuen

✿ Men wi se at Jesus er den som englene forlode en ✿ ☞
føye tid Oc er krwned met priss och ære fore sin død oc pine Onsdagen
Thi han smagede døden for oss alle aff Gudz naade Thi det sømede hannem for hues skyld alle ting ere Oc ved hwem alting ere Oc førde mange børn til ewig ere/ Ath han skulle fuldkomme deris salighed met pine/ Thi de ere alle aff en baade den som gør hellig/ oc de som hellige goris/ oc for den sag Psal xxi
skyld blwes han icke at kalle dem brødre/ Oc siger Jeg vil oc xvii

Esaie viii forkynde mine brødre dit naffn/ oc loffue dig mit i menigheden
(oc framdelis) Jeg vil tro paa hannem (Han siger igen) See
hær er ieg oc mine børn som Gud gaff migh

Effter thi ath børnene haffue kød oc blod Thi hagde han
Osee xiii oc lige saa Ath han skulle forderffue den met sin død som
i cor xv haffde dødens mact (det vor dieffuelen) Och frelse dem som
vaare vnder syndens tieniste met døzens fare i al deris tid/
Han tog ingen sted englene til sig Men han tog Abrahams
slect till sig/ ath han skulle lignis sine brødre i all ting/ och
bliffue en miskundelig och tro Biscop till Gud fader ath for-
lighe folkens synder/ Oc men han vor fristed oc pint/ Da
kan han och hielpe dem som fristes och pines

Tredye Capittel

DEr faare i hellige brødre som ære delactige i det
hiemmelske kald Acter paa vaar bekendelsis Apostel oc
Biscop/ som er Jesus Christus * ☧

Han er den tro som hannem til skickede/ Lige som Moses
vaar i alt hans hwss/ men denne er større ere verd en Moses/
Nu xii Thi den haffuer en større ære aff huset som det bygde/ en
hwset selff/ oc hwert huff byggis aff nogen/ men Gud er den
som alting skaber Moses vaar tro i alt hans hwss/ som en
tienere till ith vidne til det som sigis skulle/ Men Christus
er som en søn i sit hwss/ hwess hwss wi ære/ Om wi haffue
ith fast haab til hannem met trofasthed till enden Der fore
Psal xciiii siger den helligand/ Om i høre hans røst i dag/ da forhærder
icke eders hierte Som det skede i vredens oc forsøgelsens
dage i ørken Der eders forfedre fristede mig Oc de prøwede
och saage mine gerninger i feretiwe aar/ For hvilked ieg
bleff vred paa den slect oc sagde De fare altid vild/ oc twile
i deris hierte/ de kende icke mine veye/ thi for ieg i min
vrede At de skulle icke komme til min ro Seer til kere brødre
at der bliffuer icke/ it onth oc vantrot hierte i nogen aff
eder at i gaa fra den leffuende Gud Men raader huer

anden altid i alle eders dage At ingen aff eder forherdis oc bedragis aff synden

Thi wi ere bleffne delactige i Christo om wi holde hans verelsis begyndelse fast til enden / J det ath der sigis / Om i høre hans røst i dag / da forhærder icke eders hierte / som det skede i wredens tid Thi nogre som det hørde forhærde dem / och giorde dem vrede Men icke alle som Moses ledde aff egipten ? Men paa hvilke bleff han wred i feretiue aar / Vaar det ey paa de som syndede / hues legeme døde i ørken / Men hvilke for han ath de skulle icke komme till hans ro vden de vantro / Och wi see ath de kunde icke komme till hanff ro for deris vantro skyld

Fierde Capittel

Hi lader off frøcte ath wii icke møste hans faariettelse At indkomme till hanff ro / oc at ingen findis blant off at bliffue til bage / Thi det er off och loffuit lige som dem / Men det ord som vor sagt for dem halp dem inted Thi de hagde icke troen som det hørde / Lige som han sagde Jeg for i min vrede De skulle icke komme i min ro Men wi som tro skulle komme til hanff ro Den tid alle gerninger vaare Gene ii giorde i verdens begyndelse Da sagde han en sted om den siwende dag saa Gud hwilte sig paa den siwende dag aff alle sine gerninger (Han sagde der atter) de skulle icke komme til min ro

Effter thi at det er nw saa / Ath somme skulle komme till den ro / Och de som det vaar først forkyndet ere icke komne der till / for deris vantro skyld / Da forsetter han atter æn en dag effter saa longen tid / och siger J dag som Dauid siger Høre i hanff røst i dag da forherder icke eders hierte Thi Psal xciiij om Josue hagde kommed dem til ro / da hagde han icke sagt der effter om en anden dag / der faare er Gudz folk en nw en anden ro tillkommende Thi hwo som er kommen til hans ro / Han hwiler och aff sine gerninger som Gud aff sine

Onsdagen ☞ ✿ ✿ Thi lader off nw legge vind paa/ at indgaa til den ro/ paa det at ingen skall falde i den samme vantroes exempel/ Thi Gudz ord er leffuendis och krafftige/ oc skarpere en noget twe egget sucrd/ Oc det trenger i gennem saa lenge det skilyer sielen och aanden ath/ oc lederne oc marffuen Han
Eccle xv er en dommere offuer alle hierters tancker och sind/ Och der
Psal xxxiii er inted creatur skyult faar hannem/ Men alting er blot och obenbare fore hans ansicte/ och om hannem tale wi ✱ ⸸

Femte Capittel

EFter thi ath wi haffue en mectig Biscop som er Jesus Christus Gudz son som opfor til hiemmelff/ Da lader off holde hans bekendelse/ Thi wi haffue icke en Biscop som ey kan haffue medliding met vor skrobelighed Men han er forsøct i alle maade for vden synd (som en syndig) lader off der faare gaa til naadens stol met trygthed At wi mwe faa miskunhed oc finde naade paa den tid som off gorff hielp behoff

Thi hwer Biscop (oc prest) som vdnelgis aff menniskene Han skickis for menniskene i de ting som høre til Gud At han skal offre gaffuer oc offer for synderne Oc at han skal kunde haffue medliding met de vanwittige oc vilfarende Thi han er oc selff kringsat met skrobelighed/ der fore skal han och selff offre for sine synder Lige som for folkens/ ingen skal tage sig self den ære til Vden den som kallis aff Gud lige som Aaron vaar kalled

Saa giorde icke Christus sig self hellig Ath han skulle vorde en Biscop (oc prest) Men den som sagde til hannem/ Dw est min son Jeg haffuer fodt dig i dag Som han oc siger en anden sted Dw est en prest til ewig tid effter Melchisedecks skickelse/ och han offrede bøner met stor swck och graad i sit legemis tid/ til den som kunde frelse hannem fra døden Oc han bleff hørd for sin herlighedz skyld/ Oc en dog at han vor Gudz Søn/ Da vor han alligeuel lydig till ath lide pine/ Och der han bleff fuldkommen Da bleff han alle

som ere lydige en aarsage til den ewige salighed oc er kalled en prest aff Gud effter melchisedecks skickelse/ Om huilken wii skulle vel meget tale som vaare swart at vdlegge Thi at i ere bleffne lade till ath høre det/ Oc i som skulle vere lerde effter tidens løb/ J haffue vell behoff/ Ath wii skulle lære eder Gudz ord paa ny aff begyndelse/ Och i ere bliffne de som gøris milk behoff/ oc icke groff mad/ Thi huer som bruger milk. Han er w forfaren i retuishedz ord Thi han er som ith barn/ Men de fuldkomne bør groff mad/ som haffue mere sind och forstand aff forfarenhed/ till ath skilye ont och gaat ath

Siette Capittel

DEr faare lader nw den lerdom betemme met huilken den christelige leffnid begyndis met Och lader off lære den fuldkommelige lerdom/ Och icke legge plictens grunduall igen faar de døde gerninger/ Eller tale om troen til Gud/ eller om døb/ Eller om lerdom och henders paa leggelse/ Eller om de dødis opstondelse. Eller om den ewige dom/ Det ville wii dog gøre om Gud vill/ Thi det er swart ath de som ere en tid oplinsde/ och haffue forstaaet de hiemmelske gaffuer/ och ere bleffne delactige i den helligand/ Oc haffue lært Gudz gode ord/ oc den tilkommende hiemmels krafft Ath de kunde aldelis fornyes igen til anger och bod/ om de falde aff troen oc kaars feste och bespotte Gudz Søn igen i dem selffue

Thi Jorden indricker regnen som tit falder paa hende/ oc bær dem beqwem fruct som hende arbeyder/ och hwn faar velsignelsen aff Gud/ Men den iord som bær tidffel oc torn/ hun er wnøttelig oc nær forbandelsen Oc hendis ende er ath hun skal brendis Kære brødre wii tro bædre om eder. Och ath i ære nermer saligheden alligeuel ath wii saa tale/ Thi Gud er retwis/ oc vill icke forglemme eders velgerninger och arbeyde som i bewiste met kerlighed i hans naffn/ J det i tiente de hellige cristne och tiene en nw Och wii begere at

hver aff eder bevijser den samme tro met flit / Ath vaart haab maa bliffue fuldkommet til enden Verer icke mistrøstige/ Men effter følger dem som faa forløfftene met deris tro och taalmodighed

Thi Gud loffuede Abraham och swor ved sig selff der han kunde icke suerge om nogen større/ och sagde Jeg skal benedide och formere dig/ Och der Abraham trode tolmodige/ da fik han forløfftene/ Men menniskene swerge om en større en de ere selffue/ och eden ær trettens ende om hwn stadfestis blant dem/ Men den tid Gud ville offuerflødige bevise forjettens arffuinge sit raadz w omwendelighed/ Da satte han en edh der hoss/ Ath wii ved twende w omwendelige ting (i huilke det er wmueligt ath Gud kan liwge) skulle haffue en hugsualelse som fly til troen/ Och bliffue i det faarsette haab/ Huilket wii skulle haffue som ith fast oc trygd ackere i vaar siel Til at indgaa met til de ting/ som ere skiulde for oss Der som Jhesus vor forløbere er ingengen faar oss/ Och er giort till en Biscop til ewig tid effter

psal. cix Melchisedecks skickelse

Siuende Capittel

Gene. xiiij DEnne Melchisedeck vaar en konge i Salem oc den alderhøyste Gudz Biscop/ Han gik mod Abraham der han kom igen/ och hagde i hiel slaget kongerne oc velsignede hannem/ och gaff hannem tiende aff alle ting/ Melchisedeck vdleggis først for retferdighedz konge/ Och Han kallis och konge aff Salem som er fridzsens konge/ vden fader/ vden moder/ och vden all sleet/ Och han haffuer ingen begyndelse paa sine dage/ och ingen ende paa sit liff/ men han lignis Gudz Søn som bliffuer en prest ewindelige

Betenker huor megtig han er som Abraham patriarcha gaff tiende aff sit roff/ Men det bleff dem oc budet som anammede prestedømit aff Levi sønner ath de skulle anamme tiende aff folked effter lowen/ Det er aff deris brødre/ En dog ath de vaare komne aff Abrahams lender/ Och den tog

tiende aff Abraham hues slect som icke neffnis aff dem/ Och han velsignede hannem som hagde forløfftene/ Nw er det saa for vden all gensigelse/ Ath den som er ringere han tager velsignelse aff den som er yppermere/ Och her tage de dødelige mennisfe tiende/ Och der bewiser han ath han leffuer/ Och men ieg skal oc siget/ Da er han tindet som anammede tienden aff Abraham och Leui/ Och han vaar en da i sin faders lender der Melchisedek gik mod hannem

Er nw fuldkommelsen skeet ved det Leuitiske preste døme (men folked anammede lowen ved det) Hwad gørff deth da behoff/ Ath der skulle komme en anden Prest effter Melchisedekis skickelse/ Och icke effter Aarons skickelse/ Thi ath hwor preste embedet forwendis/ der gøris deth och behoff ath lowen faaruendis/ Thi ath den om huilken dette sigis/ han er aff en anden slect/ Aff huilken ingen haffuer tient altered/ Thi det er obenbare/ Ath vor Herre foddis aff Juda slect/ till huilken slect Moses inted talede om preste dømet psal. cit

Och det er en nw klarerre/ Ath der kommer en anden prest effter Melchisedecks skickelse som icke er worden effter den kødelige lowis bud/ men effter det w endelige liffuis mact/ Thi han vidner saa/ Dw est en prest ewindelige effter Melchisedecks skickelse/ Thi den low som før vaar/ tagis bort der meth faar hennis skrøbelighedz oc wnøttighedz skyld/ thi lowen giorde inted fuldkommelige/ Men hun inførde til ith bedre haab/ met huilket wii komme till Gud psalm. cit

Och det er der faare diff bedre ath det er icke skeet faar vden edh/ Och de andre bleffue prester for vden edh/ Men denne bleff met edh ved den som siger till hannem/ Herren haffuer sored och det skall icke angre hannem/ Dw est en prest ewindelige effter Melchisedecks skickelse/ Saa megeth bedre testamente haffuer Jhesus loffuit oss

Men de vaare mange som bleffue prester/ Thi døden stedde dem icke till ath leffue/ Men denne haffuer ith ewigt prestedøme/ Thi han leffuer ewindelige/ Der fore kan han oc gøre dem ewige salige som komme till Gud ved hannem/ Och han leffuer till ewig tid ath han skall bede for oss/ Och det

bequemmer oss ath haffue saadan en ypperlig prest/ som er mild/ hellig/ wskyldig/ wbesmittet/ och for vden all synd/ och hogre en hiemlene/ Som icke gorff daglige behoff (som andre prester) ath offre forst faar sine egne synder/ oc siden faar folkens synder/ Thi han giorde det en tid/ den tid han offrede sig selff/ Men lowen setter menniske till offuerste prester/ som haffue skrobelighed/ Men edens ord (som vaar offuer lowen) sette Sonnen till en ewindelig fuldkommen prest

Ottende Capittel

DEtte er summen paa det som wii nw sagde/ Ath wii haffue saadan en Biscop/ som sider paa den hogre magestatis throne i hiemmelen/ och er de helligis och sande tabernakels tienere/ som Gud giorde och icke menniske/ Thi huer Biscop skickis til ath offre gaffuer oc offer Thi gorff det och behoff ath denne prest haffuer och noget ath offre/ Men vaare han paa iorden/ da vaare han icke prest/ Der som ere prester som offre gaffuer effter lowen/ och tiene de
Exodi xxv hiemmelske tingis billede och skugger/ Som det guddommelige
Act vij swar sagde till Mosen/ den tid han skulle fuldkomme tabernakeled/ See till (sagde han) Ath dw gor alting effter den lignelse som dig vaar wiist paa bierget

Men nw haffuer den prest faaet saa megeth ith verdigere embede/ som han er ith bedre testamentis medlere/ huilket som oc er sat paa ith bedre faarloffte/ Thi hagde det forste vered wstraffeligt/ Da hagde det icke giordz behoff ath soge ith andet testamente/ Thi han straffer dem och siger/ Seer de
Jeremi dage skulle komme siger Herren/ Ath ieg skall fuldkomme ith
xxxj Nyt testamente offuer Israels hwss/ och Juda huss/ Icke effter det testamente som ieg giorde deris forfedre/ den dag ieg tog dem om handen/ och ledde dem aff Egypten/ Thi de bleffue icke i mit testamente. Och ieg forglemde dem siger herren/ Thi dette er det testamente som ieg vil skicke Israels hwss effter de dage (siger herren/ Jeg vill giffue min low i deris sind/ Oc scriffue hende i deris hierte/ Oc ieg skal vere deris

Gud Och de skulle være mit folk/ Och ingen skal behoffue ath lære sin neste eller sin broder och sige/ bekende Herren Thi ath alle skulle kende mig fra den minste oc til den største/ Thi ieg vil vere deris synder oc wretferdighed naadig/ Och ieg vil icke mere i hw komme deris ondskaff oc wretferdighed/ J det han sagde det Ny testamente/ Da giorde han det første gammilt Och det som gøris gammilt och eldis/ det er hart hoss ath det skal forswinde.

Niende Capittel

DEt første testamente hagde retuisheds tieniste och verdslig helligħed/ Thi det første tabernakel vaar da bygd/ och vdi den vaar liwse stagene bordet oc brødens forsettelse oc den sagdis hellig Men bag den anden dwg vor ith tabernakel som kalledis alder helligst/ Der i vaar det gyldene røgelse kar/ oc testamentens kiste beslagen met guld/ J huilken vaar ith guld kar/ Och der vdi vor det hiemmelske brød/ och Aarans riff som blomstrede/ Oc testamentens taffler Oc der offuer vaar ærens Cherubin som skyggede offuer naadens throne/ Aff huilke her skal icke nw sigis serdelis aff. ✿ ☞ Tamper løwerdag

Den tid det vaar bygdt/ Da ginge presterne altid i den første tabernakel ath fuldkomme Gudz tieniste/ Men i det andet gik all eniste den ypperste prest en tid om aaret/ Dog icke vden blod/ huilked han offrede for sig selff oc for folkens vanwittighed/ Met huilked den helligand betegnedis/ Ath hellighedens vey vaar icke en da obenbaren/ den tid det første tabernakel bleff stondende/ Som vaar en lignelse om denne nerwerendis tid J huilken gaffuer oc offer offredis/ Oc de kunde dog icke gøre dem fuldkomne effter samwittigheden som giorde Gudz tieniste all ene met mad oc dricke oc met atskillig renselse oc legemelig retferdighed/ Huilke vaare paa lagde til den tid ath wii skulle forbedris ✱ ☧ Le xvi

✿ Men Christus er kommen som er en ypperlig Biscop offuer de tilkommende gode ting/ Ved it større och fuld-kommeligere tabernakel/ som icke er giort met hender Det er ✿ ☞ Kære Sondag

icke aff disse creatur/ oc icke helder ved bwcke eller kalffue blod Men han er en tid indgongen i det Hellige/ ved sit æget blod Oc fant en ewig genløsning Thi ath kunde ore blod/ och bucke blod/ och asken aff kalffue naar hun bleff omstenckt gøre de vrene hellige/ til den legemelige renhed Huor meget mere skal da Christi blod som offrede sig selff Gud vbesmittet ved den helligand rense vore samwittigheder aff dødelige
Ero. i. xxiiij gerninger til ath tiene den leffuende Gud Der faare er han oc det ny testamentis meglære Ath de som vaare vnder det gamble testamente motte oc faa affløsning aff deris synder faar hans død/ oc ath de maatte faa det ewige liffuis forloffte som vaare der kallede til liffuit * X

Thi huor testamente er/ der skal han før dø som gør testamentet Thi ath testamentet stadfestis met hans død Thi det haffuer ingen mact men han leffuer som det gierde. Der fore stede det første icke vden blod Thi den tid Moses hagde sagt alle budene for folked effter lowen. Da tog han kalffue och bucke blod och vand oc purpur vld oc Isop oc stenckte paa bogen och paa alt folket oc sagde Dette er testamentens blod som Gud haffuer budet eder Oc han stenckte lige saa met blod paa tabernackelen oc paa alle karene som hørde til Gudz tieniste. Thi alting skulle gøris rene met blod effter lowen Och der bleff icke forladelse vden blodis vdgydelse

Thi gørff det behoff ath de ting som ere en figure oc lignelse/ effter de ting som ere i hiemmelen at de oc skulle gøris rene met saadanne ting Men de hiemmelske ting gøris rene met bedre offer en disse vaare Thi ath Christus er icke ingongen i det hellige som met hender vaar giort. Huilked som vor en lignelse effter det sande tabernakel. Men han er indgongen i hiemmelen ath han skall obenbaris i Gudz ansict for oss. Dog icke saa ath han vil tit offre sig Lige som den prest indgik huert aar i det hellige tabernakel met fremmed blod. Ellers skulle han tit told pine fra verdens begyndelse. Men han er en tid obenbaret i verdens ende ved sit æget offer at bortage synden/ Och lige som det er alle menniske

forsat ath dø en tid/ och der effter ster dommen. Saa er och Christus en tid offred. Ath han skulle bort tage mange mennistis synder. Och han skall anden tid seeff/ dem til salighed som bie effter hannem vden synd

Tiende Capittel

MEn lowen hagde en skwgge aff de tilkommende gode ting oc icke werelsen aff samme gode ting. Det offer som alle aar offris faar vden affladelse Det kan icke gøre dem fuldkomne som der gaa til Ellers hagde de afladet ath offre. Thi de som vaare i Gudz tieniste/ de hagde icke mere samwittighed om synden naar de vaare en tid renſede. Men det skede hwert aar till en hugkommelse faar synden. Thi det er wmueligt ath afflegge synden met ore blod/ eller met bucke blod

Der fore sagde han den tid han kom i verden Dw ville icke haffue offer eller gaffuer Men dw beredde mig ith legeme Dw anammede icke heller brende offer for synden Thi sagde ieg da See ieg kommer/ J bogens begyndelse er screffnit om mig At ieg Gud skal gøre din vilge Jeg sagde før ath dw ville icke haffue offer/ gaffuer/ eller brent offer for synden Oc dw behagde det inted som offriff effter lowen Da sagde han see Gud ieg kommer ath ieg skal gøre din vilge Der tager han det første testamente bort At han vil indsette det andet J huilken vilge wii ere en tid hellige giorde ved Jhesu Christi legemis offer som en tid er skeet Men hwer prest vaar skicked til ath offre dagligt Och de offrede tit det samme offer Och det kunde dog aldrig bort tage synden Men denne prest/ offrede ith offer faar synderne Oc han sider ewindelige hoff Gudz høgre hand/ oc bier til/ at hans wuenner skulle leggis vnder hans føder til en fodeskammel Det bewiser och den helligand selff met off Thi han sagde før Det er det testamente som ieg vil gøre dem effter de dage siger Herren Jeg vil indsette min low i deris hierte Oc ieg vil scriffue hende i deris sind oc hu Oc ieg vil icke mere i hwgkomme

Psalmo xxxix

Psalmo c ix

Jeremi xxxi

deris synder och wretferdighed. Hwor saadan forladelse er. Der gørss icke mere offer behoff for synden

Kere brødre men wii nw haffue en tryg indgong til de hellige ting ved Jesu Christi blod / som beredde oss en ny leffuende vey ved ith skiwl som vor hans kød Oc men wii haffue saadan en prest offuer Gudz hwss Da lader oss gaa did met ith sant hierte och en fast tro Oc were tedne i vaare hierte fra en ond samwittighed / och vere tede paa legemet met rent vand Oc lader oss bliffue faste i vaart bekendelsis haab w affwendelige Thi han er tro som det loffuede. Och lader oss acte paa ath størke huer anden til kerlighed oc gode gerninger Och icke forlade vor christne forsambling som somme plege ath gøre Men raader huer anden til gaat. Saa meget diss mere Ath i see ath dagen er nær hoss

Thi om wii synde veluillige / effter ath wii haffue anammed sandhedens bekendelse Da haffue wii inted mere offer for synderne Men en greselig bielse effter dommen oc
Deute. xvij ildens swarhed som skall fortære dem som staa mod troen
Naar nogen bryder mod Mosi low Da dør han vden miskunhed / om der er tw eller try vidne Huor megit mere / mene i ath han da skall pines met større plaffue / som vnder træder Gudz søn och helder det ny testamentis blod wrent / met huilket han vor giort hellig / oc beskemmer naadens aand Thi wii kende hannem som siger Heffnen hør mig
Deu xxxii til Jeg vil betale hende siger Herren (Framdelis) Herren skal døme sit folk Det er græseligt ath falde i den leffuende Gudz hender

Kommer de fremfarne dage i hw J huilke i vaare opliwsde Oc lede stor pinactelig strid / en part met stor foractelse modgong oc drøuelse oc vaare huer mandz vidwnder Oc i en anden maade at i omgingis met dem som saa leffuede

J haffue oc vered delactige i mine fengsel / Oc i vaare glade naar de toge eders gotz fra eder / Thi at i viste i eder selffue / at i hagde it bedre ewig godz i hiemmelen Kaster icke bort eders gode haab / som skal betalis met en stor lon Eder gørss tolmodighed behoff at i mwe gøre Gudz vilge / oc

faa god løn Thi ath om en føye tid her effter/ Da kommer
den som komme skall oc icke tøffue

Oc den retferdige skal leffue aff troen/ men wiger han Aba ii
der fra Da skal han icke teckiff min siel Vi ære icke de som
vige aff troen off til fordømelse/ men wi tro oc redde vaare
siele der meth

Elleffte Capittel

TRoen er en wiff och fast forladelse till de ting som wi
haabis till/ Och hun er til de ting som icke synis/ Ved
troen finge forfederne vidnesbyrdet Ved troen forstaa wi at Gene i
verden er skafft ved Gudz ord/ oc ath de ting som ære
synlige/ ath de ære skabte aff de som ære wsynlige/ Ved
troen offrede Abel Gud it større offer en Cain/ Ved troen Ge iiii
fik han vitnesbyrd at han vor retferdig/ Thi Gud bar vidne
om hans gaffue/ Och han taler om den samme tro en dog
ath han er dod

Ved troen bleff Enok optagen at han skulle icke see doden/ Gen v
Oc han er icke funden Thi Gud tog hannem bort/ och han Sap iiii
fik vidnesbyrd/ ath han behagede Gud/ før han bleff bort Eccl. xliiii
tagen/ Thi det er wmueligt/ at nogen kan behagis Gud uden
troen Men huilken som vil komme til Gud han skal tro at
Gud er Oc at han vil løne dem som hannem atspørge/ Vid
troen vor Noe Gud lydig oc fractede och bygde arken till at Gen vi
frelse sig oc dem met som vaare i hans hwff Den tid han
fik befalning aff Gud om de ting som icke en da saaeff/ Ved
huilke Gud fordømde verden/ Men Noe bleff retuiffhedz
arffuing som kommer aff troen Ved troen vaar Abraham
lydig der han vaar kallid aff det land som han skulle hafft
til arff Oc han gik vd oc viste icke huort han skulle komme/ Ge xii
Vid troen vor Abraham fremmed i deth foriette land/ som
vdi it fremmed land/ oc bode i Pawlun (och boder) met
Isaac och Jacob som vaare metarffuinge till forløfftene Thi
han biede effter en stad som haffuer en fast grunduall hweff

Ge xxi skabere Gud er Ved troen fik Sara naade ath hun bleff
fructsommelig och fødde barn offuer sin alders tid/ thi hun
Ge xv viste at han vaar tro som hende det loffuede/ Der faare ere
der och saa mange fødde aff en (som vaar meget gammil)
som stierner ere paa hiemmelen oc sandz korn paa haffsens
bredt som ere vtalige Alle disse ere døde i troen och haffue
dog icke fonget forietterne/ men de saage dem longt borte och
trøstede dem der paa ved troen och bleffue der ved Oc de
bekende at de vaare gester oc fremmede her paa iorden Oc
de som saa sige/ de beuise der met ath de atspørge det rætte
fæderne land Hagde de tenckt eller acted paa det federne land
som de vaare gongne vdaff/ Da hagde de vel hafft tid til ath
Exs iiii fared till baage igen/ Men de begerede it bedre (som er det
hemmelske) der fore blueff icke Gud ath kalle sig deris Gud/
Thi han haffuer beredt dem en stad.

ge xxij Ved troen offrede Abraham Isaac sin eniste søn (der
han bleff fristed) I huilken søn han fik før faarløfftene/ oc
det vaar hannem saa tilsagt/ Vd aff Isaac skal dig kallis
en sæd Oc han trode ath Gud kunde vel reyse hannem op
igen aff døde/ oc han fik hannem igen lige som han hagde
opstondet igen

Ved troen velsignede Isaac/ Jacob och Esaw om de til-
Gen xxvij kommende ting

Ved troen benediede Jacob baade Joseps sønner den tid
Gen xlviij han døde oc bad til Joseps spiris høyhed

Ved troen talede Josep om Israels børns vdgong den tid
Gen l han døde och gaff dem befalning om sine ben

Ved troen bleff Moses skiult i tre maanede aff sine for-
Exs ij eldre der han vor fød/ thi de saage ath han vor ith deyligt
barn/ Och de fræctede icke faar kongens bud

Ved troen forsmaade Moses der han bleff stor at kallis
kong Pharao daatters søn/ Han ville meget helder leffue hoff
Gudz folk met stor wmage en haffue timelig glæde met synd
Han actede Christi forsmedelse for større rigdom/ en all den
skat som vor i Egipten/ Thi han saa til den ewige løn

Ved troen for Moses aff Egipten och fructede icke faar kongens vrede/ Thi han holt sig fast till Gud som er wsynlig/ lige som han hagde seet hannem daglige

Ved troen holt han paaske/ oc.blodz vdstørting at den som i hiel slo de første fødde skulle icke finde dem Ex xii

Ved troen ginge de gennem det røde haff/ lige som paa tørt land/ huilked de Egipter och ville giort och bleffue druckne de Ved troen falt mwren ned fra Jericho den tid de vaare belagde i siw dage Ved troen bleff den skøge Raab frelst oc icke forderffuit met de vantro/ den tid hwn anammede speyerne i sit huff met fred Hwad skal ieg mere sige/ thi tiden bleffue mig for stacked/ om ieg skulle tale/ om Gedeon/ Barack/ Samson/ Jepthe/ Dauid och Samuel och om Propheterne Exodi xiiij Josu vi Josue ii

☩ Hellige mend wonde konge rige ved troen oc giorde retuisched oc finge forietterne/ och tillwcte løwernis mwnde/ oc vdslocte ildens krafft/ Och vndflyde suerdens aad/ De bleffue stærcke ved skrøbelighed/ de vaare mandelige i strid De bort iegde fremmedis mact oc hæær/ qwinderne finge deris mend igen aff de dødis opstondelse ☩ Paa martires dag

Men de andre vaare pinte oc vdstreckte oc begerede ingen løffn/ At de motte faa en bedre opstondelse/ Somme lede bespottelse hustrugelse fengsel/ och bond/ Somme vaare stenede hugne racte oc slagne i hiel met suerd De ginge i faarskind oc gedskind/ oc hagde sorg drøuelse/ modgang oc vmage huilke verden inted actede men hwn vor emod dem/ och de fore vild i ørken blant bierg oc stenclipper/ oc i huler paa iorden * ⁊

Alle disse finge vidnesbyrd ved troen/ de hagde icke fonget forietterne/ Men Gud forsynte noget bedre til oss/ ath de skulle icke fuldkommis vden oss

Tolffte Capittell

MEn wi haffue saadan en sky om oss som bær oss vidnedz byrd Da lader oss afflegge alle byrder som oss nedtrøcke och de tilhengende synder Oc lader oss leffue i tol-

modighed/ oc i den strid som oss er fore sat Oc giffue act paa troens første oc fuldkommere som er Jhesus/ huilken som led kaarssens faaractelse/ skendsel oc skam for den glæde som hannem vor faarsat/ oc han haffuer sat sig paa Gudz stolis hogre side

☞ ✿ ✿ Tencker paa hannem som led saadan modsigelse aff
Onsdagen syndige mennisske mod sig selff At i icke afflade i eders hw oc sind eller bliffue lede der aff Thi at i haffue icke en nw staandet emod synden till blodz vdgydelse/ Forglemmer icke
Pro iii den paamindelse som taler till eder som till sine børn (saa) Min søn foracte icke Herrens straff/ oc wig icke aff/ oc mistroste icke naar dw straffis aff hannem Thi huilken Gud elsker den straffer han/ oc han hustruger huer søn som han anammer

Om i lide tolmodige straff och modgong/ da bøyer Gud sig selff til eder som til sine børn/ Hwo er den søn som faderen icke reffser Ere i vden straffelse (i det som de andre haffue ledet) da ære i hore børn oc icke Gudz børn/ Vi haffde vaare faareldre till vaare legemis twctere och lydde dem ath Skulle wi icke da mere være sielens fader lydige oc leffue ewindelige ✱ ℥

Foreldrerne twctede oss nogre faa dage effter deris vel-tøcke/ men denne fader straffer oss til nøttighed at wi skulle bliffue salige Al straff som hær nw ster hwn synis sørgelig/ oc icke glædelig/ men der effter giffuer hun dem en fridsommelig fruct som øffue sig i hende Der fore opretter eders lade
Deute xxix hender oc løse knæ Och gører eders føder rette veye At han skal icke omkaste det halte Men helder gøre det helbrede' Haffuer fred oc hellighed met huer mand/ vden huilken ingen skall see Herren/ Oc seer til at ingen aff eder for-sømer Gudz naade At der icke opuorer naagen bitter rod/ oc gør fortørnelse/ saa ath mange besmittis aff hende/ Ath ingen skall vere en hore iegere eller wren som Esau/ huilken der solde sin første fødsel/ for ith stické mad/ oc i vide at han vor siden wdeluct der han ville arffuit benedidelsen/ oc fant icke bod en dog ath han lette effter hende met graad

I ære icke komne till ith bierg som mand kan tage oc Er rix
føle paa/ som er optendt met ild/ dwmhed/ morkhed/ vær/
oc storm/ och met baswnens lyud eller met ordens rast/
Huilke de som det hørde/ bade at talen skulle icke sigis til
dem Thi de kunde icke fordrage det som dem sagdis/ Oc
om it best rørde paa bierget Da skulle det stenis i hiel/ eller
skindis met skud/ Oc den syn vaar saa græselig at Moses
sagde Jeg ræddis och skalff Men i ere komne till Sions
bierg oc til den leffuende Gudz stad och till det hiemmelske
Jherusalem oc til mange twsinde englis forsambling Oc
til den første føddis menighed/ oc ære bescreffne i hiemmelen/
Och till Gud som er en dommere offuer alle ting/ oc til Ge iiij
de fuldkommede helgenis aander Och til det Ny testamentis
meglere som er Jesus/ och til bestenkelsens blod/ som taler
bedre en Abels blod/ Seer til at i icke forsmaa hannem som
taler Thi ath vndflyde de icke som vaare genstridige mod den
som talede til dem paa iorden/ Da skulle wi fast mindre vnd-
gaa som ære genstridige mod hannem som taler aff hiemmelen/
Hueff rost den tid rørde iorden.

Men nw loffuer han och siger Jeg vill en nw en tid
røre icke all ene iorden men oc saa hiemlene/ Men det han
siger en nw en tid/ merkes de tingis omwendelse met som
røris oc skaffte ere Ath de skulle bliffue faste oc w omuendelige/
Der fore skulle wii anamme det rige som icke røris/ men wii
haffue naaden. Ved huilken wii skulle saa tiene Gud ath wii
mwe teckis hannem met redsle oc erlighed Thi vaar Gud er
en forthærende ild,

Trettende Capittel

HAffuer brode[r]lig kerlighed blant eder glemmer icke ath ☞
læe hwff/ Thi ath somme laante englene hwff och Onsdagen
viste det icke. Tencker paa dem som ære i fengsell/ lige som Gene.
i vaare oc fangne. Tencker paa dem som lide modgong/ lige rviij
som i lede det selffue paa eders legeme Ecteskaff skulle vere Ge. rix

ærlige blant alle/ oc en wbesmittet seng/ Men hore iegere/
Iosue. j och hordkarle skal Gud døme/ Leffuer vden gerighed oc lader
eder nøye met det i haffue/ Thi Gud haffuer sagt/ Jeg vill
icke forlade (eller offuer giffue) dig. Thi mwe wii dristelige
Psalm. xvij sige Herren er min hielpere/ och ieg skall icke fræcte/ huad
menniskten skal gøre mig/ Kommer eders predickere i hw som
och. lv haffue lært eder Gudz ord Tencker paa deris omgengelse och
effter følger deris tro/ Jhesus Christus vaar i gaar och i dag
oc han bliffuer till ewig tid. * ✠

Lader eder icke omwende/ met mange och fremmede lerdomme/ Thi det er gaat ath stadfeste hierted met naaden/ oc icke met maden/ aff huilken de finge ingen nøttighed som leffuede der vdi. Vii haffue ith altere aff hwilked de mwe icke ede som tiene i tabernakelen Thi ath det fæiff blod som bærff i det hellige aff presten for synderne/ deris kroppe brendis vden faare boligen/ Der faare taalde oc Jhesus død vden for porten/ Ath han ville gøre folked helligt met sit æget blod/ Thi lader off nw gaa till hannem vden for boligen/ och bære hans forsmedelse/ Thi wii haffue her ingen bliffuende stad/ men wii atspørge den tilkommende. Thi lader off nw altid offre Gud/ loffens offer ved hannem/ det er læbernis frwct som bekende hans naffn/ och forglemmer icke hans velgerninger/ och den fattige menighed/ Thi ath Gud mildis met saadanne offer

☞ ✿ Onsdagen ✿ Verer eders faarstondere lydige och vnderdanige/ Thi de waage offuer eders siele lige som de der skulle gøre regenskaff faar dem/ ath de mwe det gøre met glæde (oc icke met swck thi det vaare eder w nøtteligt) beder fore off. Vii tro ath i haffue en god samwittighed/ Och ath i ville erlige leffue i alle ting/ Jeg beder eder alder mest ath i det gøre/ Ath ieg maa komme løff/ och met det snariste till eder igen Men fredens Gud som oprensde den store faarehyrde Jhesum Christum vaar Herre aff døde/ met det ny testamentis blod/ Han gøre eder fuldkomne/ ath gøre sin vilge i alle gode gerninger/ Och vnde eder/ ath gøre

det altid som hannem er tedeligt faar sin aasyn ved Jhesum Christum / huilken ste ære fra ewig tid och till ewig tid amen. * ꝸ

Jeg beder eder kære brødre ath i holde disse paamindelsis ord til gode Thi ieg screff eder nw till met faa ord anammer Thimotheum vor broder kerlige som wii sende till eder/ Kommer han snart igen da vil ieg see eder met hannem/ Hilser alle eder faarstondere och alle christne helgen/ De christne brødre som ære i valland hilse eder naade vere met eder alle Amen.

Screffuit i valland och sent met
Thimotheo til de Ebreer

Her følge

de andre Apostlis breff.

Førrst Tw S Peders breff Det første holder .v .Capittel/ Och det andet .iii.
Try S Hansis breff Det første holder v Capittel/ Det andet ith/ Det Tredye ith
Ith S Jacobs breff som holder fem Capittel
Ith S Jude breff som holder ith Capittel all ene

Der effter følger S Joannis Euangelistis och Apostels bogh (och breff) som han screff Aff Jhesu .Christi egen obenbarelse/ effter som hans hellige Engel hannem vnderuisde och sagde/ Och kallis samme bogh (oc breff) almindelige paa danske Sancti Hansis obenbaring och holder xxii Capittel

Disse forscreffne breff kallis almindelige de Christelige breff Thi ath de vaare screffne till alle christne mennisfe som vaare alle vegne atspridde i atskillige land och rige offuer all verden Och de vaare icke all eniste screffne eller sende till en cristen menighed/ eller till noget serdelis land eller stad som S Pouill screff sine breff til de Rommere/ Corinther/ Gallater/ Epheser/ och saa framdelis til de andre land oc steder/ Men de vaare screffne till alle cristne almindelige

---

Fortalen paa S Peders Første breff

Sancte Peder screff dette breff till de Jeder som vaare omwende till den Christelige tro/ oc vaare atspridde blant hedningene och beder dem ath de skulle bliffue stadige i troen/ och vere tolmodige i deris modgong/ och øffue dem i gode gerninger.

I det Første Capittell sterker han dem i deris tro met Gudz forløffte/ och den tilkommende salighed Och beuiser ath wii kunde icke fortiene salighedhen/ Men hun er oss før løffuit ved propheterne/ Thi skulle wii nw leffue hellige i en ny leffnid och forlade det gamble/ som de der ere ny fødde met det leffuende Gudz ord

I det Andet Capittel lærer han ath kende hoffuedit och hiørne stenen som er Christus/ Och ath huer skal offre sig Gud/ som Christus offrede sig selff Oc han lærer alle honde stat Først menigheden/ ath vere verdens Herrer lydige/ Och ath tienerne skulle vere deris herrer vnderdanige och lide wret aff dem faar Christi skyld som led wret for vor skyld

I det Tredye lærer han qwinderne ath vere deris mend lydige/ Och ath pryde dem ærlige/ Han lærer och mendene ath fordrage deris hustruer tolmodige/ Siden lærer han alle ath vere tolmodige ydmyge och venlige emod huer andre som Christus vaar for vaare synder

I det Fierde lærer han ath twinge legemed met edrwhed/ væct/ maadelighed i alting och ath bede och betencke Christi død och pine/ Han lærer och aandelige personer huorledis man skal all ene øffue sig i Gudz ord blant Christne menniske/ och ath huer skall vere den anden tienstactig met sin gaffue/ Oc ath wii skulle vere glade om wii lide noget for Christi skyld

I det Femte lærer han Bisperne och Presterne huorledis de skulle leffue/ och føde folket met Gudz ord/ Och varer oss ath/ Ath dieffuelen vancker alle stede/ och leder altid der effter ath han kan forderffue oss/ och komme oss till ath synde/ och leffue mod Gudz bud och vilge

Første S Peders breff

Første Capittel

☞ ✿ Sancte Peders dag

PEder Jesu Christi Apostel (hilser) Alle Christne/ som ere elende och atspridde i Ponten/ Gallatien/ Cappadocien / Asien / och Bithinien / som ære vdualde aff Gud faders/ och den helligandz faarsyn til ath vere lydige i troen oc delactige i Jhesu Christi blodis vdgydelse.

Naade och fred formere sig hoss eder alle. Velsigned vere Gud vaar Herris Jhesu Christi fader/ som haffuer igen fodt oss/ aff sin store miskundhed till det leuende haab meth Jhesu Christi opstondelse aff døde / til den vforgengelige/ vbesmittelige/ och vdødelige arff/ Som er bewaren i hiemmelen till eder/ som skulle bliffue salige ved troen aff Gudz mact/ huilken som er beredt ath hun skall obenbaris i den siste tid. J huilken i skulle nw glæde eder en stacked tid/ Om deth en saa sker ath i bedroffuis i mange hande fristelser/ Ath eder troes forfarenhed/ maa findis kaasteligere/ en forgengeligt guld som proffuis i ilden Gud till loff priss och ære naar Jhesus Christus skall obenbaris *

Huilken i haffue icke seet/ och elske hannem alligeuel/ Paa huilken i och tro/ och icke en nw saage/ Dog for troens skyld skulle i glede eder/ met wsigelig ærlig glæde/ Och i skulle faa eder troes ende/ som er sielens salighed

Om huilken salighed propheterne søgte oc randsagede/ Och profeterede om denne tilkommende naade som i skulle

songe/ De spaade oc paa huilken tid/ och huorledis Christi
aand mente som vaar i dem/ Der faare gaffue de och for
Vor Herris Jhesu Christi pine och modgong til kende/ Och
den ære som hannem skulle siden skee/ som dem vaar obenbaret
De tiente dem icke selffue der met/ Men eff som eder er nw
kundgiort aff dem som forkyndede eder euangelium ved den
helligand som er sent aff hiemmelen/ Huilken englene begere
och ath see/ Der faare omgiorder eders hw/ och findz lender/
Och verer edrwe/ och haaber fuldkommelige som lydige børn
til den naade som eder bebwdis ved Jhesu Christi obenbarelse/
Och giffuer eder icke til de gamble begerelser som i vaare
før vdi/ den tid i kende icke Christum/ Och effter thi ath han
er hellig som eder haffuer kalled/ Da skulle i och vere hellige Ephesi.
i all eders omgengelse som screffuit er J skulle være hellige vi.
thi ieg er hellig Le xix

Effter thi ath i kalle paa den fader som dømer vden Deu. x
personers tilsyn/ huer effter sin gerning/ saa skicker eders Coll iij
omgengelse i Gudz frcct/ men i leffue her i verden Actu. x

✿ Oc vider ath i ere icke igen løffde met forfengeligt ✿ ☞
guld eller solff/ fra eder forfengelige omgengelse oc leffnid Onsdagen
som i lærde aff eders faarfedres skickelser/ Men met Jhesu Heb ix
Christi dyre blod som met ith wbesmittet lamff/ Huilken som i. petri ii
vaar faarseet før verdens begyndelse/ Men nw i de siste Apoc i
tider er han obenbared for eders skyld som tro paa Gud ved
hannem huilken hannem opreysde aff døde/ Oc gaff hannem
ere/ paa det Ath i skulle haffue eders tro oc haab til Gud
som giorde eders siele rene/ i det ati ere sandhed lydige ved
aanden met broderlig kerlighed faar vden alt smiger Elsker
hwer andre aff ith rent hierte/ Thi ath i ere igen fødde Esa. xl
Icke aff faargengelig/ men aff wforgengelig sæd/ Som er Ecclesi
vedh den leffuende Gudz ord som bliffuer til euig tid/ Effter xiiij
thi ath alle mennisk ere lige som græff/ oc all mennifkens Jacobi j
ære er lige som greffens blomster/ greffet visnede oc blomstered
falt aff Men Herrens ord bliffuer til ewig tid/ och det er
det ord som eder er forkyndet met Euangelio ✱ ✠

Andet Capittel

☞ ✿ Afflegger nw faardi All ondskaff/ och al swig/ smigeri/
Løwer- had/ oc faartalelse Och verer som nyfødde børn. Och
dagen i paaske begerer den faarnymstige wblandede milk/ som er vden alt
Ephesi iiij swig Ath i mwe opuore ved hende til salighed Om i ellers
Coll iij smage/ at herren er sød oc mild Til huilken i ere komne/
Ebr xij som er den leffuende sten som vaar bortkast aff menniskem/
men han er æred och vdualð aff Gud Bygger eder selff som
leffuende stene til ith aandeligt hwss oc helligt prestedøme
til ath offre aandelige offer som Gud ere taknemmelige ved
Jhesum Christum

Esaie Der faare staar i scrifften See ieg legger en kaastelig
xxviij vdualð hiørnesten i Sion Oc huilken som troer paa hannem/
han skal icke beskemmis Faardi er han eder kaastelig som tro
Actuum. Men de som icke tro/ er han den sten som bygge mesterne
iiij bort kaste. Oc han er vorden til en hiørnesten oc paaløbis
sten/ oc til fortørnelsens sten Dem som støde dem paa ordet
Exodi. oc tro icke der paa/ til huilket de ere kallede Men i ere ith
xviiij vdualt slecte/ oc ith kongeligt prestedøme/ oc ith helligt folk/
oc eyedomens folk Ath i skulle faarkynde hans krafft oc mact
Som eder kallede aff mørcked til sit vnderlige liwff J som
i forme tid vaare icke Gudz folk J ere nw Gudz folk. J som
kunde icke faa miskunhed i forme tid J haffue nw fonget
miskunhed * ꝫ

☞ ✿ ✿ Kere brødre ieg beder eder som fremmede oc elende
Tredie At i haalde eder aff legemmelige oc kødelige begerelser som
Søndag stride mod sielen Oc haffuer en god omgengelse blandt
Osee ii hedningene Paa det at de som fortale eder lige som i vaare
Rom ix misdedere och onde/ mwe see eders gode gerninger/ oc loffue
Gud paa domme dag Thi verer alle menniske vnderdanige
Ro xiii faar vaar Herris skyld Vere sig kongen som en øffuerste
Eller fogeder/ som de der vdsendis aff hannem/ dem til
heffn och straff som ille gøre/ och dem til ere som vel gøre/
thi det er Gudz vilge ati skulle stoppe munden paa van=
wittige oc daarlige menniske met velgerninger/ som de der

ere fri Oc icke som i hagde friheden til ondskabs skiull Men som Gudz tienere/ lærer alle ath elske cristed brødreskaff/ frøcter Gud/ oc ærer kongen Ro. xii

I tienere verer herrene vnderdanige met al frøct. Icke al ene dem som ere gode oc skellige/ men oc saa onde Thi det er en serdelis naade Om naagen lider modgong met wrette/ oc haffuer en god samwittighed faar Gud * ♃ Ephesi vi Coll iii Titum ii

Thi huad er det for en priff om i lide hwg for eders misgerninger/ men om i gøre vel oc lide ont tolmodige da er det naade hoff Gud/ oc der til ere i kallede

. ✿ Thi ath Christus haffuer ledet faar off. Och effter ladet off ith exempel ath wii skulle effter følge hans fodspor huilken som icke giorde synd Och der vaar inted swig fundet i hans mwnd. Han maledide ingen der han vor formaledidet. Han trwede ingen der han led pine Men han befol hannem det som dømer alting retuislige Han offrede sig oc selff paa kaarsset met sit legeme Ath wii skulle vere fri fra synden oc leffue retferdelige/ ved hueff saar i bleffue sunde Thi at i vaare før som vilfarende faar/ men i ere nw omwende til hyrden oc til eders sielis biscop * ♃ ✿ Anden Søndag Esa liij ioan iij

Tredye Capittel

DEsligest skulle hwstrwerne vere deris mend vnderdanige/ Paa det ath de som icke tro paa Gudz ord/ mwe omwendis for vden ordet met hwstruens gode omgengelse/ naar de see deris kyske och erlige omgengelse i Gudz frøct/ Hueff prydelse skal icke vere vduertis i deris haaris flettelse/ eller i guldis omhengelse/ eller i kaastelige kleder Men i det lønlige menniske som er i hierted met en sactmodig och stille aandz wforkrenkelighed/ huilken aand er en megtig oc dyrebar ting for Gud Thi de hellige qwinder prydede dem saa i forme tid som haabede til Gud/ och vaare deris mend vnderdanige som Sara vaar Abraham lydig/ och kallede hannem sin herre/ hweff døtter i ære vordne/ om i gøre vell/ oc icke frøcte for nogen straff oc rædsle skyld/ Desligest skulle i mend bo och i corin. xj Coll iij Ephe v i tim. ii Gene. xviij

leffue wiislige meth eders hustruer/ och gøre dem deris ære Thi de ere skrøbelige/ De ere oc naadens liffuis met arffuinge som i/ Gører dette at eders bønner skulle icke faarhindris

☞ ✿ Pen. v Søndag ✿ Verer alle vid ith sind och medlidige brøderlige/ kerlige/ miskundelige/ venlige/ mille/ Betaler icke ont met ont/ skender ingen met fwle ord/ men velsigner der twert emod/ Proverb. xx Och vider ati ere kallede/ ath i skulle arffue benedielse/ Thi Ro. xij hwo som vil elske liffuit oc see de gode euige dage Han skal stille sin twnge ath hwn tal inted ont/ Och sine læbe at de Psalm. xxxiij. Jacobi i ingen bedrage Han skal och vende sig fra ont/ oc gøre gaat/ han skal søge fred och efftterfølge hannem/ Thi ath Herrens ogen see til de retferdige/ och hans ørn høre deris bøner/ Oc herrens ansict er offuer dem som ille gøre

Hwo er den som eder kan skade/ om i efftterfølge det som gaat er/ Salige ere i om i lide for retferdighedz skyld Frøcter icke for deris trwsel/ men velsigner Gud vor Herre i eders hierte ✱ ✠

Verer altid redebone til ath sware huer mand som eder atspørger om det haab och tro som er i eder Oc gører det met sactmodighed/ och haffuer en god samwittighed Paa det ath de som eder fortale lige som i vore misdedere/ mwe beskemmis Heb. ix Rom v faar de bespottede eders gode omgengelse i Christo Thi det er bedre (om det er Gudz vilge) ath i lide ont faar gode gerninger/ en for onde

☞ ✿ Fredaghen i paaske-uge ✿ Thi ath Christus led en tid faar vaare synder Den retuise faar de wretuise Ath han skulle lede oss til Gud fader Han vaar død effter kødet/ men han vaar leffuende i aanden/ J huilken han oc gik bort och predickede faar de siele i fengzelet Huilke i fordwm tid vaare wlydige/ oc de biede dog en tid effter Gudz langmodighed i Noe dage der arcken bygdis J huilken vaare faa det vaar otte mennisker som bleffue frelste aff vandet/ Huess efftterligning nw er deben som gør oss salige/ Dog icke i det ath legemens wrenlighed afftoess/ Men ath wii skulle haffue en god samwittighed/ och ith fast haab til Gud ved Jhesu Christi opstandelse/ som opfor

til hiemmels/ och sider hoff Gudz hogre hand/ och alle engle
och all mact oc krafft er hannem vndergiffuen * ☧

Fierde Capittel

EFter thi at Christus vaar pint faar off paa sit legeme/
Da vebner eder met samme tancke/ At huilken som
lider paa legemet/ han skal holde sig aff synden oc icke
nw leffue effter mennisklelig begerelse (den stund han leffuer Ephesi
i dette fødelige legeme) men effter Gudz vilge/ Thi det er iiii
nock ath wii haffue brwget vaar framfarne liffuis tid effter Jaco iiii
den hedningske vilge Den tid wii leffuede i løsactighed i
legemens begerelser i druckenskab/ i offuerflødighed med mad
och drick/ och i ith slemt affgunderi

Och de andre faarwndre der paa ath i icke nw omgaaeff
met dem i deris slemme wskickelige selskaff/ De fortale eder/
Och de skulle gøre regenskaff faar den som er rede til ath
døme leffuendis och døde Och der faare er euangelium oc
predicked for de døde/ Ath de skulle dømis aff menniskēn
paa legemed/ Och leffue hoff Gud i aanden/ thi enden er nær
hoff al ting

✿ Verer fordi edrwe oc vaager i bøner/ Oc haffuer en ✿
brendende kerlighed offuer alt blant eder/ Thi kerlighed skiuler Den siette
syndens mangfoldighed/ Lener huer anden hwff vden knwr/ Søndag
Och huer dele den gaffue met en anden som han haffuer Pro. x
fonget/ som Gudz atskillige naadis gode tilsyns mend/ Taler Ro. xij
nogen/ han tale om Gudz ord/ Tien nogen/ han tiene aff sin heb xiii
formwe/ effter som Gud giffuer hannem naade til paa det at Phil ii
Gud maa æriff i alting ved Jesum Christum/ Huilken ske ære
och mact fra ewig tid och till ewig tid Amen * ☧

Kære brodre i skulle icke forundre naar i proffuis aff (ilden)
ilden/ Thi det skeer ati mwe forsøgis (lige som eder skede det er
noget fielsynt) men verer delactige i Jesu cristi pine Verer modgang
glade/ at i mwe oc gledis naar hanss ære skal obenbaris sorg oc
Salige ære i/ naar i bespottis faar Jhesu Christi naffn skyld/ forfølgelse

Thi den hærlige Gudz aand huilis offuer eder/ oc hwn bespottis hoff dem men hwn æris aff eder

Ingen blant eder lide som en mordere/ tyff eller misdedere Eller som den der begerer en anden mandz gotz Men lider nogen som en christen/ han skal icke skamme sig/ men han skal loffue sin Gud i den maade/ thi det er tid ath dommen skall

Pro xi begynde paa Gudz huff Effter thi at det begyndis først paa oss Huad ende skulle de da faa som icke tro Gudz Euangelium Och om en retferdig vorder neppelige salig/ Hwor vil da den wretferdige oc syndere bliffue De som lide effter Gudz vilge/ de befale hannem deris siele som en tro skabere i deth ath de leffue erlige oc vell

Femte Capittel

DE prester som er blant eder beder ieg som oc er en prest/ oc it vidne til Jesu Cristi pine oc delactig i den ære som skall obenbaris Foder Gudz hiord som er vnder eder/ oc haffuer omhw for dem/ Icke nødde til men veluillige/ Begerer ingen slem vinding der faare/ Men gører det aff en god veluillig hw/ Icke ati ville vere herrer offuer hiorden men verer ith exempel for hiorden/ saa skulle i faa en wforgengelig krune naar alle hyrders første Christus obenbaris

Desligest i vnge folk verer de gamble vnderdanige verer alle sammen huer andre vnderdanige oc bewiser der met eders ydmyghed/ Thi Gud staar mod de hofferdige/ oc giffuer de ydmyge naade

☞ ✿ ✿ Thi verer ydmyge vnder Gudz veldige hand At

Tredie han skal ophoffue eder i sin tid Legger all eders sorg paa

Søndag hannem/ thi han haffuer omhu faar eder Verer edrue oc vaager Thi at diffuelen eders fiende løber om eder som en

Ro xii glubende løwe/ och leder ath den som han kan opsluge/ Staar

Jac iiii mod hannem met en fast tro/ Och vider ati skulle bliffue

fuldkomne met den modgong som i haffue met eders brødre her i verden

Men al naadis Gud/ som haffuer kalled eder til sin ewige ære ved Jesum Christum Han skal giffue eder krafft/ mact/ oc styrke som nw lide en føye tid tolmodige/ Hannem ske ære oc mact fra ewig tid och til ewig tid amen * X

Jeg screff eder nw føye till met eder tro broder Siluanum som ieg men/ oc vidner oc beuiser at det er den rette Gudz naade i huilken i staa Den menighed som er i Babilonia och Marcus min søn hilse eder Hilser huer anden met en kerlig køff Fred være met eder alle som ere i Jesu Christo Amen

Fortalen po S Peders andet breff

SAncte Peder screff dette breff mod dem som sige oc mene At den cristelige tro kan vere vden gode gerninger/ Oc han beder oc raader alle cristne menniske

J det første Capittel ath de skulle proffue dem selffue i deris gode gerninger/ Ath de mwe vere visse paa deris tro Thi hwn kendis aff gerningerne lige som træit kendis aff fructen/ der effter taler han mod menniskens lerdom oc lower/ Oc lærer at mand skal al eniste høre oc lyde euangelium och icke menniskens lerdomme/ Thi der er ingen prophetie sketh effter menniskens vilge

Der faare beder han alle i det Andet Capittel at de skulle tage dem vare for de falske tilkommende lærere oc predickere som lære at man skal bliffue salig met sine gerninger/ oc der met necte Christum Han trwer de samme haardelige met try græselige exempel Oc han betegner oc maler dem vd lige saadanne som de ere/ met deris gerighed/ hofferdighed/ wrenhed/ horeri/ ondskaff oc vduertis falsk gudelighed/ saa ath huer mand maa tage der paa oc vide oc kende hwo de ære/ oc at han men den aandelige stat der met som haffuer forderffuit all verden met sin gerighed/ och wbequemmelige leffned effter legemens oc verdens begerelse/ oc løste oc effter sit eget gode tocke

J det Tredye beuiser han ath domme dag skall snarlige komme En dog at det tocker menniskenn ath være twsinde aar/ da er deth alligeuel faar Gud lige som en dag Den yderste domme dag kommer snart effter huert menniskis dod Han scriffuer oc huorledis det skall gaa til paa den yderste domme dag/ oc ath alle ting skulle da fortheris aff ild

S Peders andet breff

Forste Capittel.

SImon Peder Jesu Christi tienere oc Apostel Alle som haffue lige tro met oss i vaar Gudz och i Jesu Christi vaar frelseris retuished (hilsen) Naade oc fred formere sig hoss eder meth Gudz oc vaar Herris Jesu Christi bekendelse Effter thi ath hans Guddommelige krafft haffuer giffuit oss alting som hør til liffuit Oc gudelighed ved hans bekendelse som kallede oss aff sin egen ære oc godhed / ved huilke han gaff oss mectige oc alsomstørste løffte/ Ath i skulle vorde delactige i den guddommelige nature om i fly fra de forgengelige begerelser som ere i verden Thi gører al eders flit der til/ at i beuise dygdelighed i eders tro/ Och i dygdelighed visdom/ oc i visdom maadelighed/ oc i maadelighed tolmodighed/ oc i tolmodighed gudelighed / och i gudelighed broderlig kerlighed/ och i broderlig kerlighed elskelighed Naar disse ting ere riglige i eder/ da lade de eder icke vere aarkeløse/ eller vden fruct i vor Herris Jesu Cristi bekendelse Men huilken som icke haffuer disse stiicke Han er blind oc leder at vegn met henderne / Och forglemmer ath han er rengiort aff sine gamble synder/ Kære brødre gører fordi diss større flit til/ ath stadfeste eders kald och vduelgelse met gode gerninger Thi at gøre i det / da skulle i icke falde Men eder skal riglige giffuis ingong till vaar herris oc frelseris Jhesu Cristi euige rige Der faare vil ieg icke forglemme ath minde eder altid

der paa Alligeuel ath i vide det vel och ære stadfeste i denne neruerende sandhed Dog men ieg at det er tilbørligt ath ieg opuecker eder met formanelser saa lenge ieg er i dette mit legeme/ Thi ieg ved ath ieg skall snart afflegge denne min bolig som vaar Herre Jhesus Christus haffuer giffuit mig till kende/ Och ieg vil gøre min flit der till/ ath i mwe i hw=komme dette och tale der om effter min død

Thi wii haffue icke effter fuld kloge fabel/ Der wii kundgiorde eder vor Herris Jhesu Christi krafft och til=kommelse. Men wii saae hans magestat der han fik heder och ære aff Gud fader wed en røst som kom till hannem met
Mat iij stor ære (och sagde) Denne er min elskelige søn J huilken
Mar i mig er vel behageligt/ Denne røst hørde wii komme aff hiemmelen
Luc iij den tid wii vaare paa det hellige bierg met hannem

Vii haffue en fast prophetis ord/ oc i gøre vel om i acte der paa Som paa ith liuss som skinner i en mørck sted til dagen kommer/ och ath morgen stiernen opgaar i eders
ij timo iij hierte/ J skulle først vide/ Ath all Propheternis scrifft stede icke aff naagen egentz vdlegning/ Thi ath Prophetien kom icke i fordum tid effter menniskens vilge Men de hellige Gudz menniske bleffue lærde och nødde till aff den helligand ath tale saa

Andet Capittel

DEr vaare falske propheter blant folket/ Saa skal der och komme falske lærerre och predickere blant eder/ Som skulle indføre forderuelige secter och parti och forsuerge vaar Herre som dem købte/ Oc indsette en snar fordømelse offuer dem selffue. Och mange skulle følge effter deris forderffuelige vildfarelse/ Aff huilke sandhedz vey skall bespaattis

De skulle købsla aff eder met løgnactige ord for deris gerighed skyld/ Hwes dom icke lenge skall tøffue/ Och deris faardømelse skall icke soffue

Effter thi ath Gud sparde icke englene som syndede/ Men stotte dem ned i helffuede ath bindes i mørkens lencker/ och

forlod dem/ Ath de skulle pinis till domme dag Gud sparde icke heller verden i forme tid/ Der han bewarede Noe ret- Job iiij
wishedz predicere selff ottende/ Och lod floden komme offuer alle onde mennisle i verden. Han brende de steder Sodoma och Gomorra til aske och nedkaste och fordømde dem Oc sette dem det til ith exempel som synde ville Han frelste oc den retferdige Loth som fortrøcktis aff de wkyske mennisltis whørlige omgengelse. Thi der han bode retferdige blant dem och motte see och høre det/ Da pintis hans retferdige siel daglige met deris skammelige gerninger/ Vaar Herre kan frelse de gudelige mennisle aff fristelser. Oc beuare de onde och wretferdige till domme dag ath pinis

Och alder mest dem som leffue effter legemens wkysklelig løste och begerelser/ och dem som faaracte herredøme/ och dem som ere stolte och dristige/ och dem som holde meget aff dem selffue/ Och grwe icke faare ath bespotte Gudz magestat. En dog ath englene som ære sterkere och megtigere aff krafft en de/ kunde icke lide den malcdide dom mod dem aff Herren/ Men disse ere som wstellige best och diwr/ som ære naturlige fødde till ath gribe och i hiel sla/ De formaledide de ting som de icke forstaa/ Och de skulle fordømis i deris ægen forderffuelse och faa deris ondskaffuis och syndis løn

De holle det faar stor velløst at de leffue daglige kreseligt/ De ære wrenlige och besmittede/ De bruge ith wbequemmeligt leffned i deris vildfarelse och leffue vel aff eders gotz/ Oc deris øyen ere fulde aff horeri/ De kunde icke lade aff ath synde. De lade dem icke omwende/ De locke til dem wstadige mennisle/ Deris hierte ere fulle aff gerighed/ De ere formaledide børn De forlode den rette vey och fare vild oc effter følge Balaams bosors sønff vey huilken som elste Numer
onskaffuis løn/ och fik straff faar sin synd/ Det stwme byrd- xxij
actige diwr asnen talede met mennisltis røst/ och forbød samme prophete sin daarlighed

Disse ere kilder faar vden vand/ Och skyer som driffuis Jude. j.
aff værid/ till huilke mørkhedens dumhed er bewaren till ewig tid/ Thi de tale saa store ord som inted haffue i dem/ Oc

locke dem met forfengelighed til legemens wkyskhed/ som mest
flyde fra dem/ saa de leffue i vildfarelse/ Och de leffue andre
Ro. vj. frihed/ och de ære selffue fordernelsens tienere/ Thi aff huilken
en er offuer vonden/ hans tienere er han

Naar de haffue forst flyt verdens wrenlighed wed vor
Herris Jesu Christi vor frelseris bekendelse Och falde siden
i ith ont leffnid igen och offuerwindis/ Da er det siste
bleffuit dem verre en det forste Thi deth hagde vered dem
bedre/ ath de hagde icke kenth retuishedz vey/ En ath de
kende hannem och vende dem alligeuel siden om fra det
hellige bud igen som dem vaar giffuit/ Det hender sig
Prouer sandelige met dem som mand pleger almindelige ath sige/
xxvj Hunden æder det han for spyde/ Och soen velter sig i skarnid
igen/ naar hwn er thoen

Tredye Capittel

KEre brodre dette er deth andet breff som ieg haffuer
screffuit eder till J huilked ieg opuecker och formaner
eders rene sind at i skulle i hwkomme de ord som eder ere
tilforn sagde aff de hellige propheter/ Och vaare bud/ som
j timo iiij ære vor Herris oc frelseris apostele/ J skulle forst vide/ Ath
ii timo iij i de siste dage skulle der komme bespottere/ som leffue oc
vandre effter deris egen vellost och sige/ Huor er hans til-
kommelsis loffte/ Thi siden vaare forfedre dode/ Da bleff
alting som deth vaar for fra forste skabelse/ Men de ville
icke veluillige vide ath hiemlene vaare i forme tid/ Och ath
Jorden/ aff vand och ved vand stod ved Gudz. ord/ Dog
bleff verden den tid forderffuit aff floden/ Men hiemlene och
iorden som en nw ere bleffue faste ved hans ord/ Och skulle
benaris til domme dag til ilden och till onde menniskis fordomelse.
Eze xij Men det skulle i vide kære brodre/ Ath en dag for Gud
er lige som twsinde aar/ oc twsinde aar ere lige som en dag
faar hannem/ Herren toffuer icke met sit loffte/ som somme
mene ath han skal gore/ Men han er tolmodig med oss och
vil icke ath nogen skal fortabis/ Men ath huer skal giffue sig

till bedring och bod Herrens dag skall komme som en tyff i tessa v
om natten/ paa huilken tid hiemlene skulle forgaa meth stort Apo. iij
bulder/ Och elemente skulle smeltis aff hede/ Och Jorden och
alt det som er paa hende skall forbrendis.

Effter thi ath alting skal forgaa/ Huordanne bør eder
da ath vere met ith helligt leffned oc en gudelig omgengelse/
Och bie och haste effter Gudz dagis tilkommelse paa huilken
hiemlene skulle forgaa aff ild/ och elementene skulle smeltis Apoca.
aff hede/ Men wii bie ath der skulle komme ny Hiemle/ xxj
och en ny Jord effter Herrens faarløffte/ J huilke de
retuise skulle bo

Der faare kære brødre som bie der effter gøre eders
flit der til/ Ath i mwe findis wbesmittede oc wstraffelige i
fred/ Och acter ath vaar Herris langmodighed skeer eder till
salighed som vor kære broder Powil/ och screff eder til effter
den visdom som hannem er giffuen Han taler oc der om
i alle sine breff i blant huilke mange ting ere sware at for-
staa/ huilke de wlerde och letsindige fornende som de andre
scriffter till deris egen fordømelse

Kære brødre effter thi ath i vide det tilforn/ Da for-
uarer eder ath i icke bedragis aff onde mennistis vilfarelse/
och falske lerdomme/ Ath i icke falde aff eders egen fasthed
och stadighed/ Men vorer i naaden och i vaar Herris Jhesu
Christi vaar frelseris bekendelse/ Hannem ske loff och ære nw
och till ewig tid Amen.

Fortalen paa S Hansis føste breff

SAncte Hans Euangeliste screff dette breff til alle Christne som vaare i Affrica India Ethiopia oc Europa/ Som ere aff de største landskaff i verden/ Saa vide vaar da Gudz ord och Euangelium vdspredt/ Huilked dieffuelens disciple/ falske lærerre oc predickere da meget forwende oc formørkede met deris falske løgnactige lerdomme (som de gøre en nw diff vær offuer all cristendommen) Thi giordis det vel behoff ath han da screff samme breff/ Det gøris oc nw vel mange cristne behoff ath de læse oc merke dette breff vell Thi ath han taler hær mod dem som rose dem aff troen for vden gode gerninger/ Oc lærer mangfoldelige ath gode gerninger kunde icke ladis huor troen er Men gøris de icke/ da er troen der icke/ men der er løgn oc mørckhed/ Han twinger ingen til met lowen at gøre gode gerninger/ Men han locker alle till ath elske huer anden lige som Gud elste off/ Han scriffuer och hart mod ketterne som den tid stode mod Christum/ Lige som mange gøre en nw Huilke der predicke och lære ath menniskene skulle bliffue ved den gamble skickelse som Pauen oc kirkens personer haffue budet och skicket

Huilken som vill bliffue salig/ met sine egne velgerninger/ Han gør lige som den der forswerger Christum/ Thi ath Christus anammede ith fødeligt legeme/ ath han ville all ene gøre off salige met sit blod død och pine for vden alle vaare egne gerninger/ Oc han lerer ath alle faa syndens faarladelse och bliffue salige ved troen Och ath mand skal øffue sig i gode gerninger all enisle faar Gudz skyld/ och icke begere løn der faare aff hannem

S Hansis Første breff

Første Capittel

DEt ord som vaar aff begyndelsen/ huilket wii hørde/ det som wii saage meth vaare øgen/ det wii beskuode/ oc waare hender toge oc følte paa och vaar liffsens ord/ och liffuit er obenbared/ och wii saage det/ Och wii vidne och faarkynde eder det ewige liff/ huilket som vaar hoff Gud fader och er off obenbared/ Vii forkynde eder det som wii haffue/ saage och hørde/ at i skulle haffue en almindig omgengelse met off/ Och ath vaar omgengelse maa vorde met Gud fader oc met hans Søn Jesu Christo/ Dette scriffue wii eder til ath i skulle gledis och ath eders glæde skall vere fuldkommelig

Denne er den bebudelse som wii hørde aff hannem och kundgøre eder/ Ath Gud er ith liwff/ oc ath der er inted mørk i hannem/ Om wii sige ath wii haffue menighed met hannem/ oc vandre alligeuel i mørked/ Da liwge wii oc gøre icke sandhed/ Men vandre wii i liwset/ lige som han er i liwset/ da haffue wi menighed meth hannem/ och han met off/ Och Jhesu Christi blod gør off rene aff alle vaare synder

Sige wii ath wii haffue ingen synd/ Da swige wii off selffue/ och da er icke sandhed i off/ Men bekende wii vaare synder/ da er han retwiff och tro/ oc vil forlade off vaare synder/ oc rense off aff all wretferdighed/ Sige wii at wii haffue icke synder/ da gøre wii hannem till en løgnere/ och hanff ord er icke da i off.

Apoca i iij te vi ij pa vi

Andet Capittel

☞ ✿ Onsdagen Mine børn ieg scriffuer eder dette til ath i skulle icke synde Oc om nogen synder Da haffue wii en retwis tals mand hoff Gud som er Jhesus Christus/ och han er selff forligelsen faar vaare synder Icke al ene faar vaare/ men oc faare all verdens synder Och der aff vide wii at wii kende hannem/ om wii holle hans bud Hwo som siger ath han kender hannem/ och han holder icke hans bud/ han er en løgnere/ oc i hannem er ingen sandhed Men hwo som beuarer hans ord J hannem er Gudz kerlighed visselige fuldkommen Oc der aff vide wii ath wii ere i hannem Hwo som siger ath han bliffuer i hannem/ han skal oc vandre lige som Christus giorde

Kere brødre ieg scriffuer eder icke naaget nyt bud Men det gamble bud/ som i haffde aff begyndelsen. Det er det gamble som i før hørde Men ieg scriffuer eder ith nyt bud/ som er sant i hannem och i eder/ thi mørked er framgonget/ och det sande liwff/ liwser nw ✱ ☧

Hwo som siger ath han er i liwset oc hader sin iefn christen/ han er en nw i mørked Hwo som elsker sin iefn

Leuitici xviiij christen/ han bliffuer i liwset/ och der er ingen fortørnelse i hannem Men hwo som hader sin iefn christen Han er i mørked/ oc vandrer i mørked/ oc vid icke huort han gaar/ thi mørked haffuer forblindet hanss øgen

Mine børn ieg scriffuer eder til/ ath eders synder skulle forladis eder faar christi naffn skyld Jeg scriffuer til eder fedre Thi ati haffue bekent den som vaar aff begyndelsen Jeg scriffuer eder vnge folk til Thi ati haffue offuer wundet den onde mand Jeg scriffuer eder mine børn til Thi ati haffue bekent Gud fader Jeg screff eder fedre til/ thi ati bekende den som er aff begyndelse Jeg screff eder vnge folk til/ ath i skulle være stercke/ oc at Gudz ord skal bliffue i eder/ at i offuer wunde den onde Elsker icke verden/ eller de ting som ere i verden Om nogen elsker verden/ da er icke Gud faders kerlighed i hannem Thi alt det som er i verden/

det er legemens begering oc øyenis begering oc liffuens hofferdighed Oc de ere icke aff Gud fader men aff verden/ och verden faargaar oc hendis begerelser Men hwo som gør Gudz vilge han bliffuer til ewig tid

Mine børn/ denne er den yderste tid J haffue hørt ath Antechristen skulle komme Men der ere nw mange antecristne Der aff vide wii at den yderste tid er kommen/ de antecristne ere vdgongne fra oss Men de vaare icke aff oss Thi ath hagde de vered aff oss/ da hagde de bleffuit hoss oss Men det skede ath det skulle obenbaris/ ath de vaare icke aff oss

J haffue smørgelsen aff den helligand/ oc i vide alting Jeg haffuer icke screffuit eder til/ lige som i ey viste sandhed/ men i vide hende Oc i vide ath ingen løgn kommer aff sandhed. Hwo er en løgnere vden den som siger ney ath Jhesus er icke Christus

Den er antechristen som necter Gud fader oc Gud søn Hno som necter sønnen han haffuer icke heller faderen Hno som bekender sønnen han haffuer oc faderen Det i hørde fra begyndelse det holder i eder Er det saa ath det bliffuer i eder som i hørde aff begyndelse Da skulle i och bliffue i faderen och i sønnen Oc det er det løffte som han loffuede oss det ewige liff

Dette screff ieg eder til om dem som eder bedrage Och den smørgelse som i anammede aff den helligand hun bliffue i eder Oc i behoffue icke ath nogen skall lære eder Men som den helligand lærer eder al ting/ saa er det sanden/ oc ingen løgn Thi bliffuer i det som han lærde eder Mine børn bliffuer i Christo/ ath naar han obenbaris/ at wii da haffue ith frit haab ath wii skulle icke bluis for hannem i hans tilkommelse Men i vide ath han er retferdig/ da skulle i och vide ath hwo som gør retuisched/ han er født aff hannem

Tredye Capittel

SEer hwilken kerlighed Gud fader gaff oss Ath wii skulle kallis (och vere) Gudz børn och der faare kender icke

verden off thi hwn kende icke hannem Kære brødre wii ære nw Gudz børn Oc det er icke en nw obenbared huad wii skulle vorde Men wii vide ath naar han obenbaris / da skulle wii bliffue hannem lige Thi wii skulle see hannem lige som han er Och huer som haffuer saadant ith haab til hannem/ han leffuer hellige lige som Christus er hellig Hwo som gør
Esa liij synd/ han gør ondskaff/ oc synden er ondskaff Oc i vide at
i petr ij han bleff obenbaret Ath han skulle bort tage vaare synder Oc synden er icke i hannem Huo som bliffuer i hannem han synder icke Huo som synder han saa icke / oc ey heller kende hannem

Apoca xxij Kere børn lader ingen bedrage eder Huo som gør retwisheđ/ han er retwiff/ lige som christus er retwiff Men huo som gør synd/ han er aff dieffuelen Thi at dieffuelen syndede fra begyndelse / Der fore er Gudz Søn obenbaret at han skulle affløse dieffuelens gerninger/ Huo som er født aff Gud han gør icke synd/ thi at Gudz ord oc sæd bliffue i hannem/ Oc han kan icke synde / thi han er født aff Gud / Der aff kender mand huilke Gudz børn ære/ oc huilke dieffuelens børn ære Hwo som icke er retwiff han er icke aff Gud/ Och den ey heller som icke elsker sin ieffn christen

Ge iiii Thi dette er det budord som i hørde aff begyndelsen Ati skulle elske huer anden/ icke som Cain giorde/ som vor aff den onde/ oc slo sin broder i hiel/ huor faare slo han hannem i hiel fordi hans egne gerninger vaare onde/ oc hans broders vaare gode oc retuise

☞ ✿ Anden Sondag ✿ Kere brødre forwndrer icke om verden hader eder Vi vide at wi ere komne fra døden oc till liffuit Thi ath wi elske vaar ieffn christen/ Hwo som icke elsker sin ieffn christen
Leui xviij han bliffuer i døden/ Hwo som hader sin ieffn christen/ han er en mandrabere Och i vide at ingen mandrabere haffuer det ewige liff bliuende i sig

Der aff kende wi Christi kerlighed/ Ath han lod sit liff for off/ oc wi skulle oc lade vaare liff for vaare ieffn cristne haffuer nogen verdens gotz/ och seer sin ieffn cristen vedtørtig

oc lucker sit hierte til for hannem Huorledis kan da Gudz kerlighed vere i hannem Mine børn lader oss icke elske met ord eller met twngen/ men oc met gerningen oc sandhed * X

Der aff kende wi at wi ære aff sandhed om wii bekende
oc robe vaare hierte for hans aasyn/ Oc om vaart hierte Job xxv
straffer eller dømer oss Da er Gud større en vort hierte oc
vid alting/ Kere brødre om vort hierte icke straffer oss och
icke heller dømer oss Da haffue wi vaart haab til Gud

Oc huad wi bede aff hannem/ det skulle wi faa/ Thi wi holde hans bud/ oc gøre deth som hannem er teckeligt/ Oc det er hans budord at wi skulle tro paa hans Sons Jesu Christi naffn/ oc elske huer anden som han haffuer budet oss/ oc huo som beuarer hans bud/ han bliffuer i hannem oc han er i den samme/ oc wi kende det aff den aand som han gaff oss/ ath han bliffuer i oss

Fierde Capittel

KDer keriste brødre tror icke hwer aand men prøfuer aandene om de ære aff Gud Thi der ere mange falske propheter vdgongne i verden/ Der aff skulle i kende Gudz aand/ At huer aand som bekender ath Jhesus Christus er kommen i legemet hun er aff Gud/ Och huer aand som icke bekender och tror ath Jhesus Christus er kommen i legemit/ hun er icke aff Gud/ men hun er antechristens aand/ Aff huilken i hørde/ at han skulle komme och han er nw i verden

Mine børn i ære aff Gud oc i offuerwunde hannem Thi Joan
den som er i oss/ han er større en den som er i verden/ De xviij
ære aff verden/ der faare tale de om verden/ och verden hør
dem til/ Vi ære aff Gud/ och huo som bekender Gud han Joan
hører oss/ Hwo som icke er aff Gud han hører oss icke/ Der xviij
aff kende wi sandhedens aand oc vilfarelsens aand

Keriste brødre lader oss elske huer anden thi ath kerlighed er aff Gud/ Och hwo som elsker/ han er født aff Gud/ och

han kender Gud/ Huo som icke elsker/ Han kender icke Gud/ Thi at Gud er kerlighed Oc der met er Gudz kerlighed obenbaren mod oss ath Gud vdsende sin enbaarne søn til verden at wi skulle leffue ved hannem/ Kerligheden er icke i det ath wi elskte Gud/ men at han elskte oss oc vdsende sin søn til en forligelse for vaare synder/ Kere brødre effter thi ath Gud haffuer saa elskt oss/ Da skulle och wi elske huer anden

Ingen saa Gud naagen tid/ om wii elske huer anden/ da bliffuer Gud i oss/ och hans kerlighed er da fuldkommen i oss/ Der aff kende wi ath wi bliffue i hannem och hand i oss/ Thi han gaff oss aff sin hellige aand Oc wi saage oc vidne at/ Gud fader sende sin Søn til verdens frelsere/ Hwo som bekender at Jhesus er Gudz søn Da bliffuer Gud i hannem och han i Gud/ Oc wi bekende oc tro den kerlighed som Gud haffuer til oss

☞ ✠ Første Sondag effter trefoldighed

✠ Gud er kerlighed/ och huo som bliffuer i kerlighed/ han bliffuer i Gud/ oc gud i hannem/ Der met er Gudz kerlighed fuldkommen i oss/ At wi skulle haffue it fast haab paa domme dag/ Thi ath lige som han er/ saa ere wi och i denne verden/ Der er icke fryct i kerlighed/ Men den fuldkomne kerlighed bort driffuer al fryct/ Thi at fryct haffuer pinactighed/ oc huo som fryctер han er icke fuldkommen i kerlighed Vi elske Gud thi han elske oss tilforn/ Om nogen siger/ Jeg elsker Gud/ och han hader sin ieffn cristen han er en løgnere/ Thi huilken som icke elsker sin ieffn cristen som han seer/ Huorledis kan han da elske Gud som han icke seer/ Och wii haffue deth bud aff Jhesu Christo ath huo som elsker Gud/ han skal och elske sin ieffn cristen ✠ ℨ

Femte Capittel

HVilken som tror at Jesus er Cristus han er født aff Gud/ och huo som elsker den som fødde hannem han elsker oc den som er født aff hannem Der met bekende wi

at wi elske Gudz børn/ naar wi elske Gud/ och holle hans bud/ Thi det er Gudz kerlighed ath wi beuare hans bud/ oc hans bud ere icke sware i cor xv

✿ Thi alt det som er født aff Gud/ det offuerninder verden/ Oc vor tro er den seyer/ som offuerninder verden Huo er den som offuerninder verden/ uden den som tror at Jesus er Gudz søn ✿ ☞ Første Søndag effter paaske

Denne er den Jesus Christus som kommer meth vand oc blod Icke wed vand al ene/ men met vand oc blod Oc aanden er den som vidner ath Christus er sandhed/ Thi ath de ære tre som bære vitnesbyrd i hiemmelen Gud fader/ Gud søn/ och Gud den helligaand oc de tre ære ith/ Oc de ære tre som bære vidnesbyrd paa iorden/ aanden/ vand oc blod/ oc de tre ære ith/ Om wi anamme menniskens vitnesbyrd/ da er io Gudz vitnesbyrd større/ Thi det er Gudz vitnesbyrd som er størst At han haffuer vidned om sin søn Huo som tror paa Gudz Søn/ han haffuer Gudz vidnesbyrd i sig ✱ ☧

Huo som icke tror Gud/ han gør hannem till en løgnere/ Thi han trode icke paa det vidnesbyrd som Gud vidnede om sin søn/ Der i er vidnesbyrdet Ath Gud haffuer giffuit oss det ewige liff/ Och det liff er i hans Søn/ Hwo som haffuer Gudz Søn/ han haffuer liffuit/ Huo som icke haffuer Gudz Søn/ Han haffuer icke liffuit

Dette haffuer ieg screffuit eder till som tro paa Gudz Søns naffn At i skulle vide/ ati haffue deth ewige liff/ Oc ati skulle tro paa Gudz søns naffn/ oc det er det haab oc trygheb som wii haffue till Gud/ Ath om wi bede noget effter hans vilge/ da hører han oss Oc wi vide at men han hører oss chuad som helst wi bede om/ da vide wi at wi haffue deth som wi bade om aff hannem/ Om nogen seer sin ieffn cristen synde/ en synd som icke er till døden/ Da skall han bede for hannem oc han skall faa liffuit som icke syndede til døden/ Der er en synd till døden faar den siger ieg icke at naagen skal bede All ondskaff (synd til døden) det er synd mod den helligaand som staar mat xij

er synd Oc der er synd icke til døden / Vi vide at hvo som er født aff Gud han synder icke Oc den som er født aff Gud han bevarer sig selff at den onde tager hannem icke Vi vide at wi ære aff Gud / oc ath all verden er skicked i onskaff / Oc wi vide at Gudz søn er kommen Oc haffuer giffuit oss en hw / Ath wi skulle bekende den sande / och bliffue i den sande / det er i hans Søn Jesu christo Han er den sande Gud / oc det ewige liff Børn vocter eder faar aff guder Amen

S Hansis andet breff

DEn elste vdualde qwinde oc hennis børn huilke ieg elsker i sandhed Oc icke all ene ieg/ men oc alle som bekende sandhed/ faar sandhedz skyld som er i oss/ oc skal bliffue i oss til euig tid/ Naade miskundhed oc fred aff Gud fader oc aff vor herre Jesu Cristo Gud faders søn i sandhed oc i kerlighed (vere met eder) Jeg er meget glad/ Ath ieg haffuer fundet aff dine børn som vandre i sandhed lige som wi anammede budet aff Gud fader

Nw beder ieg dig qwinde/ oc ieg scriffuer dig icke til som it nyt bud/ men det som wi haffue hafft aff begyndelsen/ At wi skulle elske huer anden/ Oc det er kerligheden/ At wi skulle leffue effter hans bud/ Det er budet som i hørde aff beghyndelsen/ Ath i skulle vandre i det samme Thi der ere komne mange bedragere oc forførerre i verden/ som icke bekende Jhesum Christum ath han er kommen i leghemeth/ Deth er den bedragere och Antecrist/ Seer eder vel faare at i icke tabe det i haffue for giort/ men anammer fuldkommelig løn/ Huo som afftreder och bliffuer icke i Christi lerdom

Han haffuer icke Gud/ men huo som bliffuer i Cristi lerdom/ han haffuer baade faderen oc sønnen/ Kommer nogen til eder/ oc haffuer icke denne lerdom met sig/ den anammer icke i eders hwss/ och hilser hannem icke helder Thi huo hannem hilser/ han er delactig i hans onde gerninger/ Jeg haffde meget som ieg skulle scriffue eder til dog vil ieg det icke gøre met bleck oc papir/ men ieg haaber at komme selff til eder/ och tale personlige met eder/ At eders glede skal bliffue fuldkommen/ din vdualde søsters børn hilse dig Amen

S. Hansis Tredye breff

DEn elste elskelige Gayo som ieg elsker i sandhed (hilsen) Min elskelige ven ieg beder ath det maa gaa dig vel i alle maade/ oc at dw maat vere sund/ lige som det gaar din siel vel/ Thi ieg bleff meget glad den tid brødrene komme oc vidnede om din sandhed som dw leffuer vdi Jeg haffuer ingen større glede en den Ath ieg hører at mine børn vandre i sandhed/ Min kære ven dw gør trolige hwad dw gør de cristne brødre/ oc dem som dig geste De haffue oc baaret vidnesbyrd faar den cristne menighed om din kerlighed Oc dw gør vel for Gud. Ath dw tracterer dem erlige/ Thi de ere vdreyßde for hans naffn skyld/ och inted anammede aff hedningene/ Thi skulle wii anamme saadanne/ paa det ath wii mwe styrcke sandhed. Jeg haffuer screffuit menigheden til Men Diotrephes/ som vil vere ypperst blant dem/ han acter off inted der fore naar ieg kommer da skal ieg giffue hans gerninger til kende som han gør Han squalder oc taler slemme oc onde ord paa off/ oc lader sig icke der met nøye/ han anammer icke brøderne selff/ Men han forbinder dem oc som det gøre ville/ oc vddriffuer dem aff menigheden Min kære ven dw skalt icke effter følge det som ont er/ men det som gaat er/ Huo som vel gør/ han er aff Gud/ huo som ille gør han skal icke see Gud/ Demetrius haffuer ith gaat vidnesbyrd aff huer mand/ och aff sandhed/ och wii giffue hannem och vidnesbyrd/ oc i vide ath vort vidnesbyrd er sant/ Jeg haffde meget ath scriffue dig till/ Men ieg vill icke scriffue met bleck oc pen/ Men ieg haaber snart at see dig selff/ Da ville wii personlige tale met huer anden mwnd met mwnd Fred vere met dig/ Vaare venner hilse dig/ hilse vaare venner hwer ved sit naffn

Faartalen paa S Jacobs breff

DEnne Sancte Jacob vaar Jesu Cristi apostel (oc han kallis hans broder i scrifften) som S Pouil siger (til de Gallater i første capittel) Jeg saa ingen aff Apostlene vden Peder och Jacob Herrens broder som syntis ath vere pillere i den christne menighed. Samme Jacob vaar Biscop i Jherusalem Thi screff han dette breff till alle Jøder som vaare fødde aff de Tolff Slecter och bortspridde i atskillege land och rige och bode der De hagde før anammed troen och holle hende Thi hilser han dem alle/ oc beder ath de skulle glede dem naar de lide modgong (serdelis aandelige i Herren) Thi ath Gud er den som giffuer den rette och ewige glede som S Hans scriffuer i det xvi capittel Ath Christus sagde Jeg skal see eder igen/ och eders hierte skal gledis/ och ingen skal tage eders glede fra eder S Pouil siger oc til de Philipper i det iiii capittel. Gleder eder altid i Herren/ Met denne aandelighe glede skulle alle cristne glede dem altid icke all eniste i deris welgong men alder mest i deris modgong. S. Jacob siger ath haffuer naagen wiisdom behoff Da skal han bede Gud der om som giffuer alle offuerflodige oc breyder det ingen/ Christus siger oc selff Matthei vii capite/ Beder och eder skal giffuis Han lerer her och mange andre gode lerdomme/ Thi forstaar ieg icke hwor faare somme driste dem till ath kalle dette S Jacobs breff ith straa breff (lige som det vaare icke mere vert) Dog vide alle christne vel ath han vaar Christi apostel oc talede aff den helligand/ Men huad geyst eller aand de tale aff/ som det sige det ved Gud alder best/ som ingen ting kan skiulis faare/ Han skall och døme alle.

S Jacobs breff

Første Capittel

IAcob Gudz och vaar Herris Jhesu Christi tienere (hilser) De Tolff Slecter som ære alle vegne atspridde/ Mine kære brødre haalder deth faar stor glæde naar i falle i atskillelige fristelser och vider ath eder troes faarsøgelse føder tolmodighed/ och tolmodighed gør fuldkommelig gerning i eder/ ath i skulle aldelis bliffue fuldkomne uden all brøst.

Er det saa ath nogen aff eder fattis viißdom/ Han bede den aff Gud (som giffuer alle offuerflødige och brevder det ingen) och hwn skall giffuis hannem/ Men huer skall bede met en fast tro och icke twile/ Thi den som twiler han er lige som haffsens bølge som driffuis oc røris aff værid/ Och den mand skal icke acte sig ath faa noget aff Gud/ Thi ath en twilactig mand er wstadig i alle sine veye/ Men huer christen som er ydmyg/ han rose sig i sin ophøyelse/ Och den som er rig/ han rose sig i sin nedtryckelse/ Thi han skal forgaa lige som greffsens blomster Solen opgaar met hede/ och greffet visner och blomstered falder aff och hennis deylighed forgaar/ saa skall och den rige forwisne i sine veye

☞ ✿ Paa en Martyrs dagh — ✿ Hellig er den mand som tolmodige lider fristelser/ thi naar han er prøffuit/ Da skal han faa liffsens krwne/ Huilken Gud loffuede dem som hannem elske/ Jngen skall sige naar han fristis/ ath han fristis aff Gud/ Thi Gud kan icke fristis aff de onde/ saa frister han icke heller nogen/ Men

hwer fristis naar han til ledis oc till laadkis aff sin egen løste och begerelse/ Och naar han samtøcker begerelsen da begynder synden/ och naar synden er fuldkommen da føder hwn døden/ Farer icke vild mine kere brodre * ☧

✿ Alle gode gaffuer och alle fuldkommelige gaffuer komme offuen ned/ aff liwsens fader hoff huilken der er ingen omskickelse/ eller omwendelse met nogen morkhed/ Han haffuer fød oss met sin sandhedz ord effter sin vilge/ ath wii skulle vere de første aff hans creature. ✿ Fierde Sondag effter paaske

Der faare kære brødre skall huert menniske vere snar til ath høre/ oc seen til ath tale/ Oc seen til vrede thi menniskens vrede gør icke det som er ræt fore Gud

Der faare aff legger all wrenlighed oc all ondskaff Och anammer Gudz ord i eder met sactmodighed/ som kan gøre eders siele salige * ☧

✿ I skulle gøre effter Gudz ord oc icke all ene høre det/ Och swiger eder icke selffue/ Thi om nogen hører ordet/ och gør icke der effter/ Han er lige som den mand der beskuer sit ansict i en spegel/ Och naar han haffuer det seet/ och gaar der fra/ da glemmer han huordan han vaar/ Huo som seer til den fuldkommelige low som er frihedz low oc bliffuer stadig i hende/ Och er icke en forglemmelig hørerre/ Men gør gerningen/ han bliffuer salig i sin gerning/ Om nogen blant eder synis ath vere gudelig/ oc icke spæger sin twnge/ men bedrager sit hierte hans gudelighed er faarfengelig/ Dette er en ren oc wbesmitted tieniste for Gud fader/ Ath sage faderløse børn och encker i deris modgong/ och ath holde sig selff wbesmittet fra verden * ☧ ✿ Femte Sondag

Andet Capittel

Kere brødre tencker icke/ ath troen til Jesum Christum vaar Herre/ kan lide ath i haffue serdelis tilsyn til personerne/ Thi ath kommer der en mand som bær guld ringe/ eller kaastelige klæder i eders faarsambling/ Och der kommer en fattig i wrene kleder Och i see till den som bær

de skøne kleder/ och i sige til hannem seet dig hær væll/ Och i sige till den fattige/ stat dær/ eller sæt dig hær ned paa fode skammelen hoff mine føder/ Er det ræt ath i gøre saadan afskilyelse blant eder selffue/ och dome effter eders onde tancker/ Hører till mine kære brødre/ haffuer ey Gud vdvald de fattige hær i verden som ere rige i troen/ Ath de skulle arffue hiemmerige/ huilked han loffuede dem som hannem elske/ Och i forsmaa de fattige/ Gøre en de rige eder offuerwold och drage eder faar dom och ræt/ bespotte de ey det gode naffn aff huilked i kallis cristne

Om i fuldkomme den kongelige low effter scrifften som siger Elsk din ieffn christen som dig selff/ Da gøre i vel/ men haffue i tilsyn til personerne/ da gøre i synd/ och straffis aff lowen som offuer trædere Thi huo som holder den gandske low/ och synder i en artickel/ han er skyldig i dem alle/ Thi den som sagde Dw skalt icke gøre hord/ han sagde och/ Dw skalt icke i hiel sla/ Om dw gør icke hord/ men slar dog i hiel/ Da gør dw mod lowen/ Thi taler och gører saa som de der skulle dømis meth frihedz low/ Thi ath der skall gaa en wmiskundelig dom offuer den som icke giør miskundhed/ Thi ath miskunhed roser sig mod dommen

Mine brødre huad hielper det om nogen siger sig ath haffue troen/ och han haffuer icke och gerningen Kan troen gøre hannem salig/ Om en broder eller søster (eller vaar ieffn cristen) er nøgen/ och haffuer brøst paa sin daglige føde och nering/ och nogen aff eder siger til dem gaar och farer vel/ vermer eder och verer mette/ Och i giffue dem alligevel inted till deris legemis nøttørtighed/ huad kan det da hielpe dem Saa er det och met troen/ naar hun haffuer icke gerningen/ da er hwn død i sig selff/ Men nogen maatte sige dw haffuer troen/ Och ieg haffuer gerningen Bewis mig din tro faar vden gerninger/ Och ieg skal bewise dig min tro aff mine gerninger/ Dw tror ath der er en Gud/ och dw gør vel/ diefflene tro det och/ och de grwe faar hannem

Dw faarfengelige menniske vilt dw det vide da er troen død for vden gerningen/ Vaar ey vaar fader Abraham giort

retferdig aff gerningen/ den tid han offrede sin søn Isaac paa altered/ Der seer dw ath troen halp hans gerning/ och troen bleff fuldkommen aff gerningen/ Och scrifften er fuldkommen som siger/ Abraham trode och deth bleff hannem regned till retferdighed/ och han kalledis Gudz ven/ Thi see i nw ath menniskæn bliffuer retferdigt aff gerningen/ och icke all ene aff troen/ Desligest bleff och den hore Raab retferdig aff sine gerninger/ den tid hwn anammede budene/ och lod dem gonge bort igen ath en anden vey/ Thi ligervis som legemet er døth for vden anden/ saa er och troen død vden gerningen

Tredye Capittel

KEre brødre/ bliffuer icke faar mange leremestere/ Thi i skulle vide ath i tage diff større dom mod eder/ Thi ath wii synde alle i mange maade/ Om naagen icke synder i naaget ord/ han er en fuldkommen mand/ Oc han kan styre alt sit legeme vnder bitselet Oc wii legge bitzel i hestenis munde/ at de skulle vere off lydige/ Och wii omwende alt deris legeme See alligeuel at skibene ære store oc driffuis aff stor storm Dog styris de alligeuel met ith lidet roer/ did som styre manden wil/ Saa er oc twngen ith lidet ledemod oc skicker oc gør stor ting/ See en liden ild huor stor en skow han kan optende/ Tungen er en ild/ oc som en verden der er fuld aff ondskaff/ Twngen er ith aff vaare ledemode oc hun besmitter det gantske legeme oc optender alt vort liff oc leffnid/ naar hun er optend aff helwede (det er aff dieffuelen) Alle creatur baade fwle/ dywr best/ orme oc fiske themmis oc ere temde aff menniskæn/ Men tungen kan inted menniske themme/ hun er en wspægelig ond ting fuld aff dødelig forgifftelse Met hende velsigne wii Gud fader/ oc met hende forbande wii menniskene som ere skabte effter Gudz lignelse/ Aff en mund vdgaar velsignelse oc maledidelse Kere brødre det skal icke saa ske/ Giffuer naagen kille sot och beskt vand aff ith hwll Kere brødre kan och ith figen træ bære olye

Kan oc ith vintre bære figen/ Saa kan en kille icke heller giffue søt och salt vand aff sig

Huo som er wiiff och faarnymstig blant eder/ han bewise det met sine gerninger/ och met god omgengelse och met sactmodighed oc wiifhed/ haffue i had och awind i eders hierte/ Da roser eder icke/ och liwer icke heller mod sandhed/ Thi den vissdom kommer icke aff hiemmelen/ Men han er iordelig mennistelig/ oc dieffuelig Thi ath hwor kiff had och awind er. Der er wstadighed/ och alle onde gerninger Men den visdom som kommer aff hiemmelen han er først kyst/ saa fridsommelig twgtig/ sactmodig fuld aff miskundhed och gode frwcter oc lader sig vnderuise Han dømer ingen han er faar vden smiger Men retferdigheds frwct saaeff i dem meth fred/ som gøre oc leffue i fred

Fierde Capittel

HVor aff kommer strid kiff oc trette blant eder Komme de ey aff eders velløste som regere i eders lemmer oc ledemode J begere och haffue icke J haffue kiff och awind och i kunde icke faa J stride och i hiel sla oc faa icke/ thi ath i bede icke J bede oc faa icke/ thi at i bede ilde/ och paa det ath i maatte faarthære det i eders velløst J hordkarle/ hordkoner oc skøger vide i icke ath verdens venskaff er Guds wuenskaff/ hwo som vil være verdens wen/ han bliffuer Guds wuen Eller mene i ath scrifften siger forgeffuis Den aand som bor i eder hwn begerer mod awind/ och giffuer mere naade Thi siger han/ Gud staar emod de hofferdige Och giffuer de ydmyge naade. Thi verer Gud vnderdanige/ oc staar mod dieffuelen/ oc han skal fly fra eder Kommer til Gud/ saa kommer han til eder J syndere renser eders hender/ oc gøre eders hierte rene som ære løffactige/ værer arme oc elende

Lider modgong oc pine/ oc græder/ oc swcker Thi at eders graad skal omwendis til glæde/ Oc eders glede skal omwendis til sorg ydmyger eder for Gud/ saa skal han

ophøye eder Kere brødre bagtaler icke huer anden Hwo som bagtaler och dømer sin ieffn christen han bagtaler oc dømer lowen Men dømer dw lowen da gør dw icke effter lowen/ men dw dømer hende. Der er en som giffuer lowen Han kan gore salig och fordøme Hwo est dw som dømer din ieffn cristen

Seer her til i som nw sige/ wii ville gaa i dag eller i morgen til den/ eller til den stad/ och bliffue der ith aar/ oc køpsla oc vinde der J som det sige i vide icke huad der skal ske om anden dagen Thi huad er eders liff Det er som en røg som varer en føge tid/ och der effter forswinder det Der faare skulle i sige Om wii leffue/ oc om Gud vil Da ville wii gøre dette eller det Men nw glede i eder i eders hofferdighed All saadan glede er ond Hwo som ved ath gøre gaat och vel/ och gør det icke/ han synder

Femte Capittel

J Som ere rige græder och hyler óffuer eders wselhed som skal komme offuer eder Eders rigdomme ere raadnede/ eders kleder ere møl edne Eders guld oc sølff ere forrwstede Oc deris rwst skal vere eder til ith vidnesbyrd/ oc æde eders kød som ild J sanckede eder selff wredens skat til hobe i de siste dage See eders arbeyderes løn som høstede eders agre hues løn i holle oc swege dem aff/ hun rober paa eder Oc deris rob kom til vaar Herris Sabaoth ørn J leffuede vel paa iorden/ oc hagde eders vellost/ och fødde och fette eders hierter som til en slactingis dag J fordømde de retuise och sloge dem i hiel och de stode icke emod eder

✿ Kere brødre verer fordi taalmodige til vaar Herris ✿ ☞ tilkommelse See en bonde varer paa iordens kaastelige frwct/ Onsdagen oc bier taalmodige til han faar morgen regn oc afften regn. Verer oc saa taalmodige oc styrcker eders hierte/ thi at Herrens tilkommelse er nær Kere brødre swcker icke hoff huer anden (at kere dem eders modgong) ath i skulle icke fordømis See dommeren er for dørren/ kere brødre tager

propheterne til ith exempel/ til ath lide vermed oc modgong tolmodighe som de lede/ faar de talede i Herrens naffn * ℞
See wii loffue oc sige dem salige som lede tolmodige J haffue hort Jobs taalmodighed Oc seet vaar Herris endeligt Vor Herre er mild oc miskundelig

Kere brodre offuer alting skulle i icke swerge/ huerken om hiemmelen eller om iorden/ eller nogen anden eed Men lader eders ord være Ja ia/ oc ney ney Ath i skulle icke falde vnder dommen Er naagen bedroffuit aff eder han bede Er naagen glad han siunge Er nogen siwg han kalde prester til sig aff menigheden At de bede for hannem oc smorge hannem met olye i vor Herris naffn/ oc den tro bon skal hielpe den siwge Oc herren skal oprenyse hannem Er hand i synd/ da skulle de forladis hannem

☞ ✿ Onsdag i gongdagene

Den ene scriffte sine synder for den anden oc beder for huer anden/ ath i mwe bliffue salige Jth retferdigt menniskis idelige bon er meget duelig. Helias vaar ith mennisk lige som wii ere. Och han bad en bon at det skulle icke regne paa iorden och det regnede icke i try aar och sex maanede Saa bad han atter igen/ och hiemmelen gaff regn/ oc iorden bar sin fruct Kere brodre om naagen blant eder far vild fra sandhed Oc naagen omwender hannem igen Da skal han vide som hannem omwende fra sine vildfarelsis veye/ ath han frelste hans siel fra doden Oc skiwlte syndens mangfoldighed * ℞

Fortalen paa S Jude breff

SAnctus Judas Apostell/ som kallis Thadeus och Lebeus till sit tilnaffn. Han waar Cleophe søn/ som vaar Joseps Jomfrw Maries brudgommis broder Hans moder hed Maria Cleophe/ thi hun vaar Cleophe hwstrw. Han vaar den mindre S. Jacobs oc Simons oc Joseps (som kallis retwisis) broder Han kallis oc vaar Herris Jhesu Christi broder Thi ath Joderne oc mange andre mente ath Jhesus oc han hagde vered tho brødre sønner/ faar Josep oc hans fader vaare brødre Dog kaller han sig icke hær selff Herrens broder och ey heller Apostel faar ydmyghedz skyld. Men han kaller sig Jhesu Christi tienere/ oc Jacobs broder. Han tiente oc Jhesu Christo trolige i sit Apostels embede/ oc for omkring alle vegne oc predickede oc arbeyede trolige i den hellige christelige tro. Och bleff i hiell slagen i Persen faar Jhesu Christi naffn skyld. Han kaller sig hær S. Jacobs broder. Ath alle skulle vide ath dette er icke den Jude-breff som forraadde vaar herre Jhesum Christum som oc vaar en Apostell til han falt skammelige aff sit embede som han vaar kalled till/ oc hengde sig selff

S. Judas ønsker hær først alle christne miskundhed aff Gud fader. Thi ath han er all miskundhedz fader oc Gud som alle hwswaler/ som S. Powell scriffuer de Corinther. ij. ca. i. Han ønsker och alle christne fred aff Jhesu Christo Gudz Son. Thi han er vaar fred/ som S. Pouel scriffuer till de Epheser i det Andet ca. Han ønsker dem oc alle kerlighed aff den Helligand. Thi at han giffuer alle rette cristne menniske kerlighed i deris hierte/ till ath elske først Gud oc saa deris ieffn cristen Som S. Pouell och siger i deth femte Capittel till de Rommere Gudz kerlighed er vdspred i vaare hierte wed den helligand som oss er giffuen

S Jude breff

IVdas Jesu Christi tienere/ Jacobs broder/ Alle som ære hellige i Gud fader/ oc frelste aff Jhesu Christo (hilsen) mistundhed fred oc kerlighed vere met eder alle

Kere venner/ Jeg giorde min flit till ath scriffue eder till om eders menige salighed/ Oc ieg noddis och till at scriffue/ Oc beder eder ath i stride framdelis i troen/ som en tid er giffuen alle hellige cristne/ Thi at der komme mange menniske ind blant Gudz ord och euangelium (Huilke som før vaare faarscreffne til faardomelse) Thi de ære onde oc omwende vor Herris naade till løffactighed oc wkyskhed/ oc faarsige den eniste Gud vor herre Jesum Christum/ Thi paaminder ieg eder at i skulle en tid vide/ Ath den tid vor Herre hagde frelst folked aff Egipten/ Da faartabede han dem strax som icke trode/ Och englene som icke bleffue i deris første skabelse/ men forlode deris bolig/ Dem holder han til den store domme dag met ewigt fengsel i mørkhed/ Som oc skede Sodoma oc Gomorra oc de steder som der laage hoff/ som oc bedreffue hord oc skammelig wkyskhed mod naturen/ Disse steder ære sette till ith exempel faar alle som skammelige leffue Ath de skulle/ faa den euige ildis pine/ Desligest de som besmitte deris egne legeme/ Och de som foracte herre-døme och forbande magestaten/ den tid Michael offuer engel stridde oc trette met dieffuelen om Mosi legeme/ Da torde han icke driste sig til at forbande hannem/ men han sagde/ Gud skal straffe dig/ Men disse formaledide och bespotte det

som de icke kende/ Och det de en kende (som andre wfornumstige beest oc diwr) det forderffue de i dem selffue/ Ve dem thi de gaa i Cayns veye/ oc i Balaams vildfarelse/ oc de ginge Ge iiij
i Chore gensigelse/ de skulle faa deris løn oc faarfare/ Disse Nume ere en besmittelse blant eders kerlighed/ och gøre gestebud rriiij och leffue væll och kreselige och fede dem selffue vden frøct Nu rvi effter deris egen velløst/ De ære som skyer for vden vand/ ij Pe ij som omdriffnis for alle honde vær/ De ære wfructsommelige Jeu ri
træ och visnæ om høsten de ere to gonge døde/ oc op dragne aff rode/ de ære hafffens vilde bølger/ De vdskumme deris egen skendzel/ de ere vildfarne stierner/ till huilke den ewige pine oc mørk er beuareth Enock som vor den siwende fra Esa iij
Adam spaade om disse oc sagde/ See herren kommer met mange twsinde helgen at haalde dom mod alle och han skal straffe alle som vaare wgudelige for alle deris onde gerninger/ som de bedreffue/ oc for alt det onde som syndere oc hardnackede/ som bespottelige talede mod hannem Oc som knwrre ii thi iii
oc mwrre och kere paa andre/ oc leffue effter deris egne begerelser oc tale hofferdige ord met deris mwnde Och ville synis store for deris personers gaffn skyld Men kære brødre i hwkommer de ord som før ære sagde aff vor Herris Jhesu i thi iiij
Christi Apostle som sagde till eder/ Ath i de siste tider skulle ii Pe iij
der komme bedragere Oc leffue effter deris egen onde begerelse och løste/ Disse ære de som gøre secter blant dem selffue/ oc atskyllighed oc ære wforstandelige/ oc haffue ingen aand Men kære brødre opbygger eder selffue paa vor helligste tro oc beder i den helligand/ oc bliffuer i Gudz kerlighed/ oc varer paa vor Herris Jhesu Christi miskund till det ewige liff/ och miskunder eder offuer disse naar i dømis Och skilyer dem fra eder/ oc gører de andre salige met frøct/ Och drager dem aff ilden/ oc hader den besmittede kødens kiortel/ Men kiortel) den som kan beuare eder vden synd/ oc skicke eder wstraffelige det er met glæde faar sit hærlige ansicte Gud vaar frelsere som er legemelige all ene wiss hannem skee ære oc loff mact och krafft nw oc till synder ewig tid Amen

Fortalen po S Hansis obenbaring

Sancte Hans Apostel oc euangelista screff denne bog paa en ø kallis Patmos till de siw Christne kirker oc menigheder i Asia (den tid han vaar der elende effter Domitiani Keysers befalning) Oc hun kallis S Hansis obenbaring Thi at vaar Herre Jesus Christus obenbarede hannem samme prophetier oc vnderlige syner ved sin Engil som snarlige skulle ske Huilke som vaare en wiiß figure och sant tegen till mange store vnderlighe ting/ som Gud ville lade ske i verden/ och serdelis i cristen dommen Der ære wisselige somme aff dem skede Oc somme ske en nw daglige/ oc de andre skulle ske for dommen

Der faare bød Gud S Hans at han skulle obenbare dem faar sine tienere (det vor faar alle cristne mennische) Oc han sagde salig er den som læß oc horer dem/ Oc han bad at han skulle icke dølge samme prophecies ord faar dem Thi er det inge drome (som mange vanwittige sige) Der staar i det siste capittel Jeg Jesus vdsende min Engil ath sige och vidne dette faar eder alle mennische Thi er det tilbørligt och Gud teckeligt ath alle christne dem lese høre och vel merke i deris hierte huer effter som Gud giffuer hannem naade til at faarstaa dem Thi de kunde icke faarstaaes vden hans naade

Der Domitianus vaar i hiel slagen faar sit onde regemente skyld/ Da bleff Pertinar Keysere/ Saa kom S Hans til bage igen aff sin elende til Ephesi stad i Asia/ oc stickede der mange cristne kirker i landet/ oc bleff der nogre aar Oc døde der siden i sin alderdom/ otte oc trysindz tiwe aar effter cristi opfarelse til hiemmels/ oc bleff iordet hoß samme stad

S. Hansis obenbaring

Første Capittel

Jhesu Christi obenbarelse som Gud gaff hannem Ath han skulle obenbare faar hans tienere (huilke snart skulle ske) Oc han vdtyde och sende dem met sin Engil til Hans sin tienere som forkyndede Gudz ord oc vaar Jhesu Christi vidnesbyrd om det han saa Salig er den som læss oc hører denne propheties ord/ oc beuarer hvad der er screffuit vdi/ thi tiden er nær/ Joannes scriffuer de siw Christne menigheder til Asia (oc siger)

Naade och fred være met eder/ Aff den som er oc aff den som vaar/ oc aff den som komme skal Oc aff de siw aander som ære faare hans sæde/ och aff Jesu Christo som er it tret vidnesbyrd/ oc først født aff alle døde/ Oc er en første offuer alle konger paa Jorden Huilken som oss elskte/ oc aff tode vaare sinder met sit blod/ oc giorde oss til Konger och Prester faar Gud sin fader/ hannem ske loff oc ære fra ewig tid och til ewig tid Amen

See han skal komme i skyerne oc alle øgen skulle see hannem/ oc de som hannem pinte oc stwnge/ Och all verdens slect skall græde oc vene sig ia Amen/ Jeg er A oc O/ begyndelsen och enden siger Herren som er oc vaar/ och komme skal alsommectiste Jeg Hans eder broder delactig i Jhesu Christi modgong och i hans righe och tolmodighed Vor (ellende) paa en ø kallis Patmos for Gudz ord och Jesu

Christi vidnesbyrd skyld Jeg vaar i anden paa en Sondag och hørde bag mig en stor lynd som en baswne/ oc hun sagde til mig/ Jeg er A oc O den feste oc den siste/ Hvad dw seer det scriff i en bog/ och sent det till den menighed som er J Asia/ J Ephesen/ J Smirnen/ J Pergamon/ J Thiatiras/ J Sardis/ J Philadelphien/ och J Laodicien/ Och ieg vende mig om ath see den lywd som talede til mig/ der ieg hagde vent mig om Da saa ieg siw gyldene liwse stage/ Och mit i blant dem saa ieg en som vaar lig menniskens Søn oc vaar klæd i en sid lin kiortel/ och vaar giordet om sit bryst met ith forgylt bælte. Och hans hoffuit och haar vaar hvit som hwid vld lige som en sne/ Och hans øgen vaare som en brendene lwe/ Och hans føder vaare lige som gloende malm som brender i en on Oc hans røst lydde som ith rwsinde vand/ Oc han hagde siw stierner i sin høgre hand/ Der gik ith skarpt twe ægget swerd aff hans mwnd Och hans ansict skinde som den klare soell.

Der ieg saa hannem/ da falt ieg ned for hans føder som ieg hagde væred død/ Och han lagde sin høgre hand paa mig/ och sagde til mig frøcte icke Jeg er den første och den siste/ Jeg ver død och see ieg er leffuendis fra ewig och til ewig tid/ Jeg haffuer nøglene til helwede oc til døden/ Thi scriff det dw haffuer seet/ och hwad som er/ oc hwad som ske skal her effter/ Och om de siw stierner oc de siw gyldene liwsestagis hemmelighed De siw stierner det ere englene til de siw kirker/ Oc de siw liwse stage som dw saast det ere de siw kirker.

Andet Capittel

SCriff den Engill saa till som er hoff den cristne menighed i Ephesen/ Dette siger den som holder de siw stierner i sin høgre hand/ Och gaaer mit emellem de siw gyldene liwse stage Jeg ved dine gerninger och dit arbeyde/ och din tolmodighed/ oc ath dw kant icke lide de onde/ Och ath dw forsøgte dem som sige dem ath vere Apostle och icke ære/ Men dw fant dem i løgn Och dw leest det taalmodige faar

mit naffn skyld/ Och dw døbede och arbeyede/ och lost icke aff Men det haffuer ieg mod dig/ ath dw faarlost den første kerlighed Thi betenke dig huor fra dw est falden/ och gør bedring/ Och gør dine første gerninger igen Och huor det icke skeer Da kommer ieg snarlige till dig/ oc setter din liwse stage aff sin sted om dw icke bedrer dig/ Men det er faar dig ath dw hadede de Nicolaiters gerninger som ieg hader.

Hwo som haffuer ørn/ han høre hwad aanden siger til menigheden/ Hwo som vinder den vil ieg giffue ath æde aff liffsens træ som er mit i Gudz paradis Scriff den Engill saa till som er hoff menigheden i Smirnen Dette siger den første oc den siste/ Den som vor død och lewer igen/ Jeg vid dine gerninger/ och drøuelse/ din modgong/ din pine/ oc din armod (men dw est rig) Jeg ved oc deris bespottelse som sige dem ath vere Jøder oc de ære icke/ Men de ere dieffuelens faarsambling/ Fraacte inted faar de ting som dw skalt lide/ See dieffuelen skall sette nogre aff eder i fengsel paa det ath i skulle fristis/ och haffue modgong i de dage Ver tro til døden/ saa skal ieg giffue dig liffsens krune/ Hwo som haffuer ørn Han høre hwad aanden siger till menigheden/ Hwo som vinder/ han skal icke skadis aff den anden død

Scriff saa til den Engil som er hoff menigheden i Pergamon/ Dette siger den som haffuer det skarpe twæ eggede swerd i sin hand/ Jeg vid dine gerninger/ och hwor dw bor/ der som dieffuelens sæde ær Men dw holder mit naffn/ och faarlost icke min tro/ Oc Antipas mit tro vidne/ er slagen i hiel hoff eder i mine dage/ der som dieffuelen bor/ Men ieg haffuer noget føye emod dig/ Ath dw holder dem hoff dig som følge Balaams lerdom/ met huilken lerdom Balack gaff Jsraels børn aarsage til ath gøre synd och skendsel/ och ath æde aff affguders offer/ och ath bedriffue horeri/ Saa haffuer dw och dem som holde Nicolaiters lerdom/ och det hader ieg Gør bod/ gør dw det icke/ Da skall ieg snart komme/ och stride mod dem met min mundz swerd

Hwo som haffuer ørn/ han høre hwad aanden siger till menigheden/ Hwo som vinder/ den skall ieg giffue ath

æde aff det lønlige hiemmelske brød/ Och ieg vil giffue hannem en skinnende sten/ paa huilken sten der er screffuit ith nyth naffn/ Huilken ingen kender vden den som deth anammer

Scriff den Engel saa till som er offuer menigheden i Thiatira/ Dette siger Gudz Søn som haffuer øgen som brendede lwe/ och føder lige som gloende malm/ Jeg vid dine gerninger/ oc din kerlighed och din tieniste och din tro/ och din tolmodighed Och ath dine siste gerninger skulle bliffue flere en dine første/ Men ieg haffuer noget føye emod dig/ Ath dw lader den qwinde Hiezabel som siger ath hwn er en prophetiske/ lære och bedrage mine tienere/ met horeri/ och ath æde aff affguders offer/ Och ieg gaff hende tid til ath hwn skulle bedre sig och faarlade sit horeri och hwn giorde det icke See ieg skal kaste hende paa en seng och dem som gøre hord met hende i stor drøuelse och pine/ om de icke bedre deris gerninger/ Och ieg skall i hielsla deris børn met døden/ Ath all menigheden skall vide/ ath ieg er den som kender och vid allis grund och hierte/ och skall giffue huer aff eder effter sine gerninger

Men ieg siger eder oc de andre som ere i Thiatira som icke haffue denne lerdom/ Och som icke viste dieffuelens dybe liste (som de sige) Jeg skal ingen anden byrde legge paa eder/ men det i haffue/ det haalder til ieg kommer/ hwo som vinder och holder mine gerninger til enden/ Den vil ieg giffue mact offuer hedningene oc han skal regere dem met iern riff/ oc sla dem sønder som leer kar/ Jeg vil giffue hannem en morgen stierne/ lige som ieg fik aff min fader/ hwo som haffuer øren Han høre hwad aanden siger menigheden

Tredye Capittel

Scriff den Engel saa till som er offuer Sardis/ Dette siger den som haffuer Gudz siw aander/ och de siw stierner Jeg ved dine gerninger/ Dw haffuer det naffn at dw leffuer/ oc dw est død/ Vær vaagen oc styrcke de andre som

do ville/ Jeg fant icke dine gerninger fuldkomne for Gud/ Thi kom i hw/ huorledis dw før hørde oc anammede/ holt det/ oc bedre dig Thi ath er det saa ath dw icke vaager/ da skal ieg komme til dig som en tyff/ oc dw skalt icke vide paa hwad stund ieg skal komme/ Dw haffuer faa naffn i Sardis som icke besmittede deris kleder/ De skulle gaa met mig i hwide kleder/ thi de ere diff verdige/ Hwo som vinder han skal kledis met hwide klæder/ Och ieg skal icke slette hans naffn aff liffsens bog/ Och ieg vil bekende hans naffn faar min fader/ och faar hans engle/ Hwo som haffuer øren/ han høre hwad aanden siger til menigheden

Scriff den Engel saa til som er offuer menigheden i Philadelphia/ Dette siger den hellige/ och den sande som haffuer Danidz nøgel/ Han oplader och ingen løcker/ han locker och ingen oplader/ Jeg ved dine gerninger/ See ieg lod dørren op faar dig/ oc ingen kan løcke hende/ och dw haffuer liden mact/ Och dw holt mine ord/ och icke nectede mit naffn/ See ieg skall tage dem aff menigheden som sige dem ath vere Jøder/ och icke ære/ men de ere løgnere See ieg vil gøre det saa ath de skulle komme och tilbede for dine føder och de skulle vide ath ieg elske dig

Thi dw holt mine ord tolmodige/ fordi vil ieg och beuare dig fra faarsøgelsens stund/ som skall komme offuer all verden/ ath friste dem som bo paa iorden/ See ieg kommer snart holt det dw haffuer ath ingen tager din krwne/ Hwo som vinder den vill ieg gøre til en pillere i min Gudz tempel/ oc han skal icke mere vdgaa/ Och ieg vil scriffue min Gudz naffn paa hannem/ och min Gudz stadz naffn det ny Jherusalem/ Huilken stad som kommer ned aff hiemmelen fra min Gud/ och fra mit ny naffn

Huo som haffuer øren han høre huad aanden siger till menigheden/ Scriff den Engil till som er offuer menigheden i Laodicia/ Dette siger Amen det tro oc sande vidne Gudz creaturis begyndelse Jeg vid dine gerninger/ och ath dw est huerken varm eller kold/ Gud giffue ath dw vaare enthen kold eller varm/ oc effter thi ath dw est huerken varm eller

kold/ da vill ieg vdspy dig aff min mund/ Thi dw siger ieg er rig och er rig giort och haffuer inted behoff/ och dw vist icke ath dw est arm/ elendig/ wsell/ blind/ och blot/ Jeg raader digh ath dw køber guld aff mig som er purt giort aff ild/ Ath dw kant bliffue rig/ och føris i hwide kleder/ Ath din nøgenhedz blysel skall icke obenbaris/ Och smør dine øgen met øgen salue ath dw kant see

Jeg straffer oc refffer dem som ieg elsker/ thi ver nw flittig til ath gøre bedring/ See ieg staar for dørren och bancker/ Hører nogen min røst och lader op dørren/ da gaar ieg ind til hannem/ och æder naduere met hannem/ och han met mig/ Huo som vinder/ den vil ieg lade side paa mit sæde met mig/ Lige som ieg haffuer offuer vondet/ och sider met min fader paa hans sæde/ Huo som haffuer ørn/ han høre hwad aanden siger til menigheden

Fierde Capittel

DEr effter saa ieg en aaben dør i hiemmelen/ Och den første røst som ieg før hørde som en baswne/ sagde til mig/ Kom hid ieg vil sige dig huad. her effter skall ske/ oc ieg vor der strax i aanden/ Och see der vaar sat ith sæde i hiemmelen/ Och der sad en paa det/ oc han vaar lige til ath see/ som den sten Jaspis eller Sardis.

Och der vaar en regn bwe om sædet lige som en Smaragd/ Och om det sæde vaare fire och tiwe stole/ och paa de stole sade fire oc tiwe oldinge kledde i hwide klæder oc hagde forgylte krwner paa deris hoffuit

Oc aff det ypperste sæde kom liwnild och tordwn och ster liwd Och der vore siw brendende lamper faar samme sæde som ere de siw Gudz aander Oc faar den stoel vaar ith glaff haff/ lige som en cristal Och mit i sædet oc om sedet vaare fire diwr fulde met øgen faare oc bag Oc det første diwr vor lige som en løwe. Och det Andet som en kalff. Det Tredye hagde ith ansict som ith mennisske Oc det Fierde diwr vor lige som en flwgende ørn Och hwert aff de fire diwr

hagde ser vinge/ oc de vaare baade inden oc vden omkring/ fulde met øgen/ oc hagde ingen ro hverken dag eller nat ath sige saa Hellig/ hellig/ hellig/ er herren den alsommectiste Gud Den som vaar och den som er/ oc den som komme skal

Oc der de diwr tackede/ loffuede oc ærede hannem som sad paa sedet oc leffuer fra ewig tid/ oc til ewig tid/ Da fulde de fire oc tiwe oldinge ned paa knæ for hannem som sad paa sedet oc bade til hannem Som leffuer aff ewig tid oc til ewig tid/ Oc de lagde deris kruner ned faar sedet oc sagde Herre dw est verdig/ at haffue oc føre priss ere oc mact Thi dw skabte alting/ oc aff din vilge haffue de al deris verelse oc skabning

Femte Capittel

IEg saa en bog i hans høgre hand som sad paa sedet/ som ver screffuen inden och vden til/ oc vaar beseglед met siw indsegle Jeg saa oc en sterck engil predicke met høy røst oc sagde/ hwo er verdig til ath oplade bogen oc bryde hennis indsegle Oc ingen hverken i hiemmelen/ eller paa iorden/ eller vnder iorden kunde oplade den bog/ eller see paa hende Oc ieg græd swarlige at der vaar ingen funden som vaar verdig til ath oplade bogen/ eller ath læse/ eller ath see i hende Och en aff de elste sagde til mig græd icke See den løwe som er aff Juda sleet/ och aff Dauidz rod haffuer wundet oc skal lade bogen op/ oc bryde hendis siw indsegle Oc ieg saa mit i sedet/ oc mit mellem de fire diwr/ oc mit i blant de oldinge/ stod ith lam/ lige som det hagde veret slaget i hiel Oc haffde siw horn och siw øgen Som ere de siw Gudz aander som ere sende til alle land Oc det kom och tog bogen aff hans høgre hand som sad paa sedet Och der det tog bogen Da følle de fire diwr Oc de fire oc tiwe oldinge ned paa knæ for lammet Och hver aff dem hagde harper och guld kar fwlle aff dyrebar lwct (som ere helgenis bøner) oc de swnge en ny ere sang/ oc sagde Dw est verdig

til ath tage bogen oc oplade hennis indsegle Thi dw vaast i hiel slagen/ oc frelste oss alle igen met dit blod som ere aff alle honde slecter oc twngemaael/ folk/ oc landskaff oc gierde oss til prester oc konger faar Gud ath wii skulle regere paa iorden

Oc ieg saa oc hørde mange Englis røster om kring samme sede oc om de diwr och om de elste Och deris tal vor mange twsinde gonge twsinde/ Och de talede met en stor røst oc sagde Dette lam som er i hiel slaget Det er verdigt til at tage mact/ krafft/ oc rigdom/ visheed/ styrke ere/ loff/ priss/ oc benedielse Och alle creatur som ere i hiemmelen/ och paa Jorden/ och vnder Jorden/ och i haffuit Och alt det som er i dem herde ieg sige til den som sad paa sedet oc til det lam Velsignelse/ ere/ priss/ loff och mact/ fra ewig tid/ och til ewig tid vere dig Oc de fire diwr suarede Amen Oc de fire och tiwe elste sulde neder oc bade til den som leffuer fra ewig tid oc til ewig tid

Siette Capittel

OC ieg saa ath der lammet hagde opladet ith aff indseglene Oc ieg hørde at ith aff de fire diwr sagde met en stor røst/ lige som met en tordwns lyud. Kom och see til/ oc ieg saa en hwid hest oc den som sad paa hesten/ han hagde ith arbørst oc hannem vor giffuit en krwne oc han gik vd ath han skulle offuervinde Men der han oplod det andet indsegle Da hørde ieg det Andet diwr sige kom och see til/ och da vdgik der en anden hest och han vaar rød Och den som sad paa hannem vaar giffuen mact til at gøre wfred i al verden Ath de skulle sla huer anden i hiel/ och hannem vaar giffuit ith stort swerd

Der han oplod det tredye indsegle Da hørde ieg det Tredye diwr sige. Kom oc see til/ oc ieg saa en sort hæst Oc den som sad paa hannem/ han hagde en veyskaal i sin hand Och ieg hørde en røst mit i blant de fire diwr sige En maade

hwede faar en penning. Oc tre maader byg faar en penning Oc gorer vinen och olyen ingen skade

Den tid han oplod deth fierde indsegle da hørde ieg det Fierde diwris røst sige kom oc see till/ oc ieg kom oc saa en blacked hest/ oc den som sad paa hannem kallis døden/ oc helffuede fulde effter hannem/ oc hannem vor giffuit mact/ at i hiel sla i alle fire ende paa iorden/ met swerd och hwnger oc met døden/ oc aff iordens beest och diwr

Der han lod det Femte indsegle op Da saa ieg deris siele vnder ith altere som vaare i hiel slagne faar Gudz ord/ oc faar det vidnesbyrd som de hagde sagt/ Oc de robede met høy røst och sagde/ Herre dw som est hellig oc sand/ hwor lenge vilt dw tøffue/ ath døme/ och icke heffne vort blod offuer dem som bo i verden/ Och hwer aff dem vor giffne hwide kleder Oc der vaar sagt til dem/ at de skulle giffue dem till fredz en føye tid/ til saa lenge at deris met tienere oc brødriff tall opfyltis/ som en nw skulle slaff i hiel som de vaare

Och ieg saa der han. oplod det Siette indsegle At der bleff ith stort iordskelff/ Och solen bleff sort som en haar sek/ Oc maanen bleff lige som blod/ Oc stiernerne aff hiemmelen fulde ned til iorden/ lige som figen falle ned aff ith figen træ/ naar deth røris aff it stort vær/ Och hiemmelen wendis bort och igen lige som en bog ommwendis/ Och alle bierg oc øer rørdis aff deris stæd/ Oc kongerne oc Herrene oc Førsterne paa Jorden/ oc Dommerne oc Hoffuitzmendene/ och de rige/ oc de megtiste/ oc alle tienere/ oc alle fribaarne løbe bort i skiwll ind i biergene och ind i hwlene blant sten klipperne/ Och sagde till biergene oc klipperne/ falder paa oss oc skiwler oss faar hans ansicte som sider paa det sæde/ och far lammens vrede/ Thi ath hans store wredis dag er kommen ? Hwo kand bliffue stondende

Siuende Capittel

Siden saa ieg fire Engle stende offuer de fire hiorne paa Jorden som holle de fire vær/ ath der skulle icke blese paa iorden eller paa haffuit/ och icke heller paa noget træ

☞ ✿ Alle Helgene dag ✿ Oc ieg saa en anden Engel vdkomme aff solens oprindelse/ Han hagde den leffuende Gudz indsegle/ han robede met høy rest til de fire Engle/ som vor giffuit mact til at skade Jorden oc Haffuit och han sagde/ skader icke Jorden eller haffuit eller træene/ før en wi faa tegned oc merkt vaar Gudz tienere i deris pande oc stiern/ Och ieg horde deris tall som waare tegnede oc merkte/ Och De vaare hundrede twsinde oc fire/ oc feretiwe twsinde aff alle Israels børns slecter/ Aff Iude slect vaare tolff twsinde merckte Aff Ruben slect/ tolff twsinde merckte/ Aff Gadz slect tolff twsinde merckte/ Aff Azars slect xii twsind merckte/ Aff Neptalim slect xii twsinde merckte/ Aff manasse slect tolff twsinde merckte Aff Simeon slect tolff twsinde merckte/ Aff Leui slect tolff twsinde merckte/ Aff Isacar slect tolff twsinde merckte/ Aff zabulon slect tolff twsinde merckte/ Aff Josep slect tolff twsinde merckte/ Aff Beniamin slect tolff twsinde merckte

Der effter saa ieg en stor skare som inge kwnde telge aff alle folk/ oc aff alle hedninge/ och aff alle twngemaall/ staa faar det sæde/ och for det lam/ och vaare kledde i hvide klæder/ oc hagde palmer i deris hender oc robede met høy røst oc sagde/ Salig vere den vor Gud som sider paa det sede och det lam/ oc alle Englene stode om sedet/ oc om de elste/ oc om de fire diur/ oc folle ned for sædet paa deris ansict oc bade til Gud oc sagde Amen

Velsignelse pris/ oc wisßhed/ tack/ ære och megtighed och mact ,och styrke være vaar Gud fra ewig tid oc til ewig tid Amen * ☧

En aff de elste suarede/ oc sagde til mig/ Huo ere disse som ære kledde i disse hvide klæder/ oc hueden ere de komne Jeg suarede hannem/ Herre du vist det/ han sagde till mig/

disse ære de som ære komne aff stor modgong oc drøwelse/ oc haffue toed deris klæder oc giort dem huide i lammens blod

Thi ære de for Gudz sæde/ och tiene hannem dag oc nat i sin tempel/ oc den som sider paa sædet han skall bo i dem/ och de skulle icke mere hwngre eller tørste/ Solen skall icke brende dem eller nogen anden hede/ Thi ath deth lam som sider mit i sædet/ skal regere oc styre dem Och lede dem til det leffuende vandz kille/ oc Gud skall bort tage all graad fra deris øgen

Ottende Capittel

DEr han oplod det Siwende insegle/ Da bleff det stille i hiemmelen moren en halff time/ och ieg saa siw Englė gaa op for Gud/ och dem vaar antuordet siw basuner/ Och der kom ėn anden Engil oc gik faar altered/ Han hagde ith røgėlse kar aff guld/ oc hannem vor giffuit meget røgelse/ Ath han skulle offre alle helgenis bøner paa altered som vaar for sædet/ och røgen aff røgelset/ och aff de helgenis bøner/ ópfor ved engelens hand for Gud/ och Engelen tog røgelse kærid och fylte deth aff alterens ild/ och kaste det nedh paa Jorden/ och der bleff bwlder tordwn liwn ild/ och iord skelff

Oc de siw Engle met de siw basuner/ redde dem till ath basune/ och den første Engil basunede/ och der kom hagell blendet met ild och blod/ och falt ned paa Jórden Och den tredye part aff træerne fórbrendis/ Oc alt det grøne greff paa Jorden forbrendis

Oc der den Anden Engill basunede/ Da bleff der kastit i Haffuit lige som ith stort bierg met brendendis ild/ oc tredye parten aff haffuit bleff blod/ och tredye parten aff de leffuende creatur døde/ och tredye parten aff skibene faargingė

Den tredye Engill basunede/ saa falt der en stor Stierne aff hiemmelen/ lige som ith brendede blwss/ Oc hwn falt paa tredye parten aff floderne/ oc offuer vandenis killer oc brynde Och den stierne kallis malwrt/ oc mange menniske

døde aff det vand/ faar det vaar bleffuit saa beßt/ Thi det vaar moren tredye parten malwrt

Den Fierde Engil basunede/ saa bleff den tredye deel aff Solen slagen/ oc tredye delen aff Maanen/ oc tredye delen aff Stiernerne/ saa ath tredye delen aff dem formørkedis/ Oc tredye parten aff Dagen skinde inted/ oc Natten ey heller/ Oc ieg saa oc hørde en Engill flyge mit i gennem hiemmelen/ Han robede met en høy roßt/ we we we/ dem som bo paa Jorden faar de andre tre Englis røster skyld som en nw skulle komme oc basune

Niende Capittel

DEn Femte Engil baswnede/ oc ieg saa en Stierne falde ned aff hiemmelen paa Jorden/ Oc hende vaar nøgelen giffuen til affgrwndens brynd/ Och han oplod affgrundens brynd/ Oc der for en røg op som aff en stor oen/ oc solen och lwcten bleffue formørkede aff den røg som opkom aff brynden Oc aff den røg komme græshopper paa Jorden oc dem vor giffuit mact lige som de andre onde orme som kallis scorpioner. Men dem vaar forbudet ath de skulle icke skade greffet paa iorden/ eller noget grønt/ och icke heller træ/ men all enişte de mennişke som icke hagde Gudz tegen i deris pande/ Dem vor oc befaled ath de skulle ingen døde/ Men plaffue dem i fem maanede/ och deris pine och plaffue vor lige som en scorpions pine/ naar han stinger ith mennişke Och i de dage skulle menniskene selffue lede effter døden/ och de skulle icke finde hannem De skulle och ønske oc begere ath dø/ men døden skal fly fra dem Och de græshopper vaare lige som heste der ære redde til krig/ oc de hagde kruner paa deris hoffuit lige som guld Oc deris ansict vaare lige som mennişkis anlede Och deris haar vaar lige som quinders haar. Och deris tender vaare lige som løwe tender. Och de hagde pantzer paa lige som iern pantzer/ Oc deris vingers lind oc flug/ gaff bulder aff sig lige som vogne gøre der fare i krig naar hestene rende met dem Och de haffde romper

som scorpioner oc gadde i dem och de haffde mact ath plaffue menniskene i fem maanede Oc de haffde en Konge offuer dem/ som vaar en Engil aff helwedis affgrund/ Han kallis paa Ebraiske Abaden/ och paa Grekiske Apollion (det er paa danske forderuere) Det ene we er nw fremgonget See her kommer en nw tw we effter det

Och den Siette Engill baswnede/ och ieg horde en rost aff de fire hiørner paa det gyldene altere faar Gud/ Hun sagde til den Siette Engil som hagde baswnen/ Loff de fire Engle som ere bundne i den store flod Euphrates/ Och de fire engle losdis/ och vaare rede paa en stund/ paa en dag/ paa en maaned och paa ith aar Ath i hiel sla den tredye part aff menniskene/ Och talled aff krigis folked til hest/ vaare mange twsinde sinde twsinde/ Oc ieg horde deris tall Och ieg saa hestene i synen/ och de som rede paa dem de hagde gloende/ oc gwle/ oc swouelske pantser paa och hestenis hoffuit vaare lige som lowe hoffuit/ Oc der gik ild rog och swogel aff deris munde/ Och tredye parten aff menniskene bleffue døde aff samme ild røg och swogel/ som vdgik aff deris munde

Thi ath deris mact vor i deris munde/ och deris romper vaare lige som hugorme/ och hagde hoffuit/ och de giorde stor skade met dem/ Och de andre menniske som icke bleffue døde aff disse plaffuer De giorde icke bod och ey helder omuende dem fra deris henders onde gerninger. Och de afflode icke alligeuell ath bede till dieuelskaff/ och till faargylte/ och forsolffuede och andre billede/ aff stocke oc stene Huilke dog huerken kunde høre eller see/ och ey helder gaa/ De giorde icke heller bod eller bedring for deris mandrabelse/ hord/ och mord/ och icke heller faar deris troldom/ roff/ och tyfferi.

Tiende Capittel

Och ieg saa en anden sterck Engill komme aff hiemmelen kledder met en sky oc hagde en regn bwge paa sit hoffuit oc hans ansict vor lige som solen. Och hans føder vaare lige som ild pillere/ Han hagde en oben bog i sin

hand/ Och han sette sin hogre fod paa Haffuit/ oc den venstre fod paa Jorden/ oc han robede met høy røst/ lige som en løwe vraaler/ och der han robede/ da robede de siw Tordwnne met deris røst oc lyud/ och ieg wille screffuit Saa hørde ieg en røst aff Hiemmelen sige til mig. Besegle och merck huad de siw Tordwnne haffue sagt/ och scriff dem icke/ och den Engill som ieg saa staa paa haffuit och Jorden/ løffte sin hand op til hiemmelen/ oc han sor om den som er leffuende fra ewig tid och till ewig tid/ och skabte Hiemmell och Jord och alt det i dem er/ och haffuit och alt det som der er vdi/ Ath der skall ingen tid vere lenger en i den siuende Engels røstis dage/ Naar han basuner/ Da skal Gudz lønlige domme fuldkommis/ som han haffuer faarkyndet ved sine propheter och tienere Och ieg hørde en røst igen aff Hiemmelen tale till mig och sagde/ Gack hen oc tag den obne bog aff den Engils hand som staar paa Haffuit oc paa Jorden/ Och ieg gik bort till Engelen och sagde faa mig den bog/ Han sagde till mig/ Tag hende hen och slwg hende/ Hun skal vere beskt i din bwg Men hun skal vere sød i din mwnd lige som hwnig/ Saa tog ieg bogen aff Englens hand och sløg hende/ Da vor hun sød i min mund som hwnig/ och hun vor beskt i min bwg/ Han sagde til mig/ Dw skalt en nw prophetere igen faar folkeд/ och faar hedningene/ och faar mange twngemaal/ och faar mange Konger

Elleffte Capittel

MIg vaar giffuit ith røer lige som en kæp och der vaar sagt til mig/ stat op oc maale Gudz tempel/ och Altered/ oc dem som bede i deth/ Och maaell icke det inderste koer/ men kast det vdh/ Thi deth er hedningene giffuit/ Och de skulle nedtræde den hellige stad to och feretiwe maanede/ Och ieg vil giffue mine tienere tw vidne/ Och de skulle prophetere oc spaa i twsinde tw hundrede och trysins tiwe dage/ kledde i secke/ Disse ære tw oliue træ/ och tw blwss/ som staa faar Gud paa iorden

Er det saa ath nogen vill gøre dem skade/ Da gaar der ild aff deris mwnde oc fortærer deris fiende Vil nogen gøre dem skade eller forderffue dem da skal han saa dødis/ Disse haffue mact ath locke Hiemmelen ath det icke regner i de dage som de prophetere och spaa om/ Oc de haffue mact offuer vandet Ath omwende det til blod/ Och ath twinge Jorden met alle hende plaffuer saa tit som de ville

Och naar de haffue ent deris vidnesbyrd Da skal det diwr aff affgrunden komme op och stride mod dem/ och offuervinde dem/ och sla dem i hiel/ Och deris legeme skulle ligge paa gaden i den store stad/ som kallis aandelige/ Sodoma oc Egipten/ der som vaar Herre Christus vor kaars festet/ Och mange aff folked och aff slecterne/ och aff atskillige twngemaael/ skulle see deris legeme der i tre dage och en halff dag/ och icke tilstede ath deris legeme mwe iordis/ Och de som bo paa Jorden skulle gledis och løstis der offuer/ Och leffue væl/ Och sende hwer anden skenck och gaffuer/ Thi ath disse to propheter twingede dem som før bode paa Jorden

Och effter tre dage oc en halff/ indgick Gudz leffuende aand i dem/ Oc de opstode paa deris føder oc der kom en stor froct offuer alle som det saage/ Och de hørde en røst aff Hiemmelen sige til dem/ kommer hid Och de fore op i Hiemmelen i en sky/ och deris fiender saage deth/ Och der kom ith stort Jordskelff i den samme stund oc den tiende part aff Staden falt ned/ Och i deth Jorskelff bleffue siw twsinde mennisske i hiel slagne/ Och de andre bleffue forferde oc loffuede och ærede Gud i Hiemmelen/ Det Andet we er gonget See det Tredye we kommer snarlige

Tolffte Capittel

DEn siwende Engil basunede och der bleff en stor røst i hiemmelen/ oc sagde/ Verdens rige hør vaar Herre Christo till/ och han skall regere fra ewig tid och till ewig tid/ Amen. Och de fire och tiwe som sade paa deris stole faar Gud de folle ned paa deris anlede/ och baade till Gud och

sagde/ Vii tacke dig Herre alsommectiste Gud/ Dw som est/ och vaar/ och komme skall/ Ath dw anammede din store mact/ och regerede Och hedningene ere bleffne vrede/ oc din vrede er kommen/ och de dødis tid/ ath de skulle domis Och dw skalt giffue dine tienere løn/ oc dine Propheter oc helgen oc dem som frecte dit naffn baade smaa oc store

Oc dw skalt forderffue dem som haffue forderffuit Jorden/ och Gudz tempel vaar opladet i hiemmelen Oc hans testamentis Arck vor seet i hans Tempel Och der bleff tordwn/ lywnild/ stor røst/ iordskelff/ oc ith stort hagel/ Och der skede ith stort tegen i hiemmelen/ som vaar en qwinde kledt met solen/ Och maanen vor vnder hendis foder/ Och paa hennis hoffuit vor en krwne aff tolff stierner/ oc hwn vor met foster/ och robte och pintis/ ath hwn skulle føde Och der skede ith andet tegen i hiemmelen/ See en stor rød drage Han hagde siw hoffuit oc thi horn/ oc siw krwner paa sine hoffuit/ Och hans stert drog den tredye part aff stiernerne aff hiemmelen/ och kaste dem ned paa iorden

Oc den drage stod faar quinden som skulle føde foster Paa det ath han ville opslwge hennis barn strax der vor født/ Oc hwn fødde en Søn som skulle regere alle Hedninge met ith iern riff/ Och hennis barn bleff optagit till Gud i hans throne/ Och qwinden vndflyde bort i ørken der som hwn hagde en beredder sted aff Gud/ ath hwn skulle der føde sig twsende tw hundrede och trysins tiwge dage

☞ ✿ S Michels dagh ✿ Och der bleff en stor strid i hiemmelen Michil och hans Engle stridde mod Dragen/ och Dragen oc hans Engle stridde mod dem/ och de wunde inted De hagde icke heller mere rwm eller sted i hiemmelen Och den store Drage/ den gamble hwgorm/ som kallis dieffuelen och Sathanas som bedrager al verden Oc alle hans engle och deris mact/ vaare ned kaste till iorden met hannem

Och ieg hørde en stor røst/ sige i hiemmelen/ Nw er vaar Herris och vaar Gudz salighed/ krafft/ rige/ oc mact bleffuen her igen/ Thi han vdkaste dem som kerde paa oss/ och paa vaare brødre dag oc nat for Gud. ✱ ℨ

Och de offuer vonde hannem wed lammens blod oc ved lammens vidnebyrdis ord Oc de elskede icke deris liff til døden/ Thi glæder eder alle hiemle/ och i som bo i dem/ Och we eder som bo paa iorden/ och ere paa haffuit/ Thi ath dieffuelen for ned til eder oc haffde en stor wrede/ och han vid ath han haffuer en føye tid.

Der dragen saa ath han vaar nedkast til iorden Da forfulde han den qwinde som fødde deth dreng barn/ Och qwinden vaar giffne to store vinge aff en ørn/ Ath hwn skulle flwe i ørken till sin sted/ som hwn skulle føde sig en tid/ to tider/ och en halff tid/ fra dragens ansict/ Och dragen spød effter den qwinde aff sin mwnd ith vand lige som en strøm ath han ville druckned hende/ Men Jorden halp qwinden och lod sin mwnd op och sløg den strøm som dragen vdstød aff sin mwnd/ Saa bleff dragen vred paa qwinden/ Och gik bort ath stride mod dem som vaare aff hendis slect/ och hølle Gudz bwd/ och hagde Jhesu Christi vidnesbyrd/ Och han stod paa sanden hoff stranden.

Trettende Capittel

OC ieg saa ith Diwr komme op aff haffuit Det hagde siw hoffuit oc thi horn/ oc paa hans horn thi kruner/ oc paa hans hoffuit bespottelsens naffn/ Oc det diwr ieg saa vor lige som ith Pardel diwr/ oc hagde føder som en biorn/ oc en mwnd som en lowe mwnd/ Och dragen gaff det diwr sin mact/ Och sit sæde och sit store velde/ Och ieg saa ith aff hans hoffuit och det vaar lige som det hagde vered slaget til døde oc de dødelige saar bleffue lægte. Och alle mennisker i verden forundrede paa det diwr Och baade til dragen som gaff diwret den mact De baade oc til diwred/ oc sagde. Hwo er lige met dette diwr/ eller hwo kan stride mod det Oc det vor giffuit en mwnd til ath tale store ting oc bespottelser met Oc det vaar giffuit mact til ath bliffue hoff dem/ to och feretiwe maanede langt Och det oplod sin mwnd och lastede oc bespottede Gud oc hans naffn/ och hans bolig/ oc dem

som bo i hiemmelen Oc det vor giffuit mact til ath stride met helgen oc vinde dem offuer Och det vor giffuit mact offuer alle slecter/ twngemaael oc hedninge Och offuer alle som bo i verden ath de skulle bede til det Hueff naffn som icke ere screffne i det leuende lammis bog Huilket lam som vaar i hiel slaget fra verdens begyndelse Haffuer nogen øre han høre/ hwo som setter i fengsel/ han skal oc komme i fengsel/ hwo som i hiel slar met swerd/ han skal oc dødis met swerd. Her er de helligis tro oc tolmodighed

Och ieg saa ith Andet diwr opstige aff Jorden det hagde tw horn lige som lammet/ oc det talede lige som dragen Och det giorde al den mact som det andet diwr giorde som tilforn vaar Oc det giorde det saa at Jorden oc de som bo paa hende bade til det første diwr hweff dødelige saar vaare lægte Oc det giorde store tegen Oc det lod ild falle ned aff hiemmelen for menniskens øyen Och det sweg och bedrog dem som bode paa Jorden/ faar de tegens skyld som det giorde for det diwris øyen Oc det sagde til dem som bode paa iorden At de skulle gøre det diwr ith billede som hagde swerdens saar oc leffuede Oc det vaar giffuit mact til at giffue det diwris billede en aand Ath det diwris billede skulle tale Och det giorde At huilken som icke bad til det diwris billede Da skulle han slas i hiel Oc det giorde ath alle baade smaa oc store rige oc fattige ædelige oc wædelige skulle giffuis ith tegen i deris høgre hand eller i deris pande. Oc det giorde ath ingen motte købe eller selge vden den som hagde det tegen/ eller det diwris naffn/ eller vor aff deff naffnis tall. Her er vished/ Hwo som haffuer forstand han regne det diwris taal Thi det er menniskens tall och hennis tall er sex hundrede och sex och trysinff tiwe

Fiortende Capittel

☞ ✿ De wskil-dige børns dag

JEg saa it lam staa paa det bierg Sion/ oc met det hundrede oc fire oc ferctiwe tusinde som hagde hans faders naffn screffuit i deris pander. Och ieg hørde en røst aff

hiemmelen/ som ith stort vand Oc en røst som en stor tordwn Oc den røst ieg hørde vaar lige som en harperis leg som leger paa sin harpe/ oc de swnge lige som en ny sang/ faar det sede oc faar de fire diwr oc faar de elste. Oc ingen kwnde lære den sang/ vden de hundrede/ fire oc feretiwe twsinde/ som ære køffte aff Jorden/ Disse ære de som icke ære besmittede met quinder thi de ære iomfrwer Oc de følge effter deth lam ehuort det gaar Disse ære køffte aff menniskene som den første frwct faar Gud oc lammet Och i deris mwnd er ingen falskhed fwnden/ Men de ære wstraffelige for Gudz sæde * ☧

Oc ieg saa en Engil flyge mit i gennem hiemmelen/ Han hagde it ewigt euangelium till ath forkynde faar dem som bo paa Jorden Oc faar alle hedninge slecter tungemaal oc folk Han sagde met en stor røst Frocter Gud oc giffuer hannem priss loff oc ære/ Thi at hans domme stund er kommen Oc beder till hannem som haffuer skabt Hiemmel oc Jord Haffuit/ oc alt andet vand/ Oc der fulde en anden Engil effter hannem oc sagde Babilon den store stad/ Han er ned falden Han er falden/ Thi han haffuer giort alle hedningene druckne met sit horeries vin

Oc den Tredye Engil fulde effter denne oc sagde met høy røst/ At vaare det saa at nogen baade til det diwr/ eller till deff billede/ eller toge deff brende i sin hand eller pande Da skulle han dricke aff Gudz vredis vin som er klart indskenckt i hans vredis kalk Oc han skal pinis met ild oc swogel for den hellige Engil/ oc for det lam Och deris pinis røg skal opfare/ fra ewig tid/ och til ewig tid/ Oc de skulle ingen ro haffue huerken dag eller nat som haffue bedet til det diwr eller til deff billede/ eller haffue anammet deff naffnis tegen/ Her er helgenis tolmodighed/ Her ære de som haffue hwlled Gudz bud/ och troed paa Jhesum

* Oc ieg hørde en røst aff hiemmelen sige til mig * ☞ screiff Salige ære de som dø i herren Aanden siger och/ De 3. Siele skulle haffue ro aff deris arbeyde/ thi deris gerninger messe følge dem * ☧

Och ieg saa en hwid sky Och paa den sky sad en som vaar lig mennisskens søn/ Han hagde en guld krune paa sit hoffuit/ oc en skarp lee i sin hand

Oc en anden Engil gik vd aff templen han robede met høy røst til den som sad paa skyen oc sagde Sla til met din lee oc høste/ Thi ath den stwnd som man skal høste vdi hun er kommen paa iorden/ Thi iordens høst er thør/ Oc den som sad paa skyen slo til Jorden met sin lee oc Jorden bleff høstet

Oc der gik en Anden Engil vd aff templen i Hiemmelen/ Hån hagde oc en skarp lee/ Oc en anden Engel gik vd aff altered han hagde mact offuer ilden/ Oc han robede met stort skrig til den som hagde den skarpe lee oc sagde/ Sla til met din skarpe lee/ oc skeer vinquiskerne aff paa Jorden Thi vindrnerne ere mode Oc den Engil høg til Jorden met sin lee/ oc afhøg Jordens vintræ oc kaste dem i Gudz store vredis vinpersse/ oc vinpersen vor perset vden for staden oc der gik blod aff persen op til bitslene paa hestene i gennem twsinde och sex hundrede marke skell

Femtende Capittel

JEg saa oc it andet tegen i hiemmelen som vaar stort oc vnderligt Det vaar de siw Engle som hagde de siste siw plaffuer Thi ath met dem er Gudz vrede endet/ Oc ieg saa lige som it glas haff blandet met ild/ oc de som hagde beskermet dem faar det diur/ och faar detz billede oc tegen/ oc faar detz naffnis tal De stode hoss det glas haff/ oc hagde Gudz harper och swnge Mosi Gudz tieneris sang/ oc lammenss sang oc sagde Store oc vnderlige ære dine gerninger Herre aldermectiste Gud/ dine veye ære rette oc sande/ Dw helgenis konge Hvo skulle icke fructe dig Herre/ och prise dit naffn/ Thi dw est al ene hellig Oc alle hedninge skulle komme oc bede til dig/ Thi at dine retferdige domme ære obenbarede

Der effter saa ieg/ ath tabernakelens tempel i hiemmelen bleff opladen/ Oc de siw Engle som hagde de siw plaffuer ginge

vd aff templen klædde i hwide skinnende kleder/ Oc deris brynst vaare omgiorde met forgylte belte/ Och ith aff de fire diwr gaff de siw Engle/ siw forgylte skaale fulde met Gudz vrede (som leffuer fra ewig tid och till ewig tid) Och det tempel bleff fult aff røg aff Gudz herlighed/ och aff hans mact/ oc ingen kunde gaa ind i templen/ for en de siw plaffuer vaare ende/ aff de siw Engle

Sextende Capittel

JEg hørde oc en stor røst vd aff templen Hwn sagde til de siw Engle/ gaar bort oc vd slar Gudz vrede ned paa Jorden aff de skaale Oc den første gik bort och vdslo aff sin skaal ned paa iorden/ och der bleff it ont oc skadeligt saar po menniskene som hagde det dywris tegen/ oc bade til det billede/ Oc den Anden Engil vdstørte aff sin skaael i straanden/ och det bleff til blod/ lige som en hagde der vered slagen i hiel/ Och alt det som hagde liff i haffuit døde/ Oc den Tredye Engil/ størte aff sin skaael/ i alle strøme oc i alle kilder oc brynde/ oc alt vandet bleff blod/ och ieg hørde Engelen sige Herre du est retferdig/ som est oc vor hellig At du domde offuer disse/ Thi at de haffue vdgydet helgens oc prophéters blod/ Oc du haffuer giffuit dem blod at dricke igen/ thi de ere det vel werde Oc ieg hørde en anden Engil sige aff altered/ Herre almectiste Gud dine domme ere retferdige oc rette

Och den Fierde Engil størte aff sin skaael i Solen/ Och hende bleff giffuit mact till ath brende menniskene met ild/ oc menniskene brendis aff stor hede/ oc bespottede Gudz naffn som haffde mact offuer disse plaffuer/ oc de giorde ingen bod eller bedring till at loffue eller ære hannem

Oc den Femte Engil størte aff sin skaael paa det dywris stol/ och detz rige bleff formørked/ och de ode deris tunger aff drøwelse oc de bespottede Gud i hiemmelen/ for deris drøuelse pine oc saar/ oc de giorde ingen bod for deris onde gerninger

Oc den Siette Engil størte aff sin skaael offuer det store vand Euphrates/ oc det vand bleff tiwrt/ at veyen skulle bliffue beredt faar de konger aff solens opgang/ oc ieg saa aff dragens mund/ oc aff det dyuriff mund/ och aff de falske propheters munde tre wrene aander vdgonge lige som padder/ och de ære dieffuelens aander som gøre ath der kommer tegen till alle konger paa Jorden oc omkring al verden Ath komme dem til sammen till krig och orloff/ til den alsomme[c]tiste Gudz store dag See (siger han) Jeg kommer som en tyff Salig er den som vaager oc haffuer sine kleder paa sig/ Ath han skall icke gaa nøgen/ ath nogen seer hans blysell/ Och han saffnede dem sammen paa en sted som kallis paa Ebraiske armagedon

Och den Siuende Engill størte aff sin skaael i væred/ oc der kom en røst aff Hiemmelen/ oc aff thronen (som er det øffuerste sæde) Hun sagde/ det er giort/ oc der bleffue røster/ tordwne oc liwn ild/ och ith stort iordskelf/ at saadant haffuer icke værid siden menniskens komme paa Jorden Det iordskelff vor saa stort at den store stad skildis at i tre parter Och hedningenis steder omfulde Oc Gud kom den store stad Babilon i hw/ ath giffue hannem en kalk met vin fuld aff sin vrede oc wgunstighed oc Alle øer vndflyde/ och der bleffue inge bierg fwndne/ Och der kom en stor swar hagel ned aff hiemmelen paa menniskene som it pund suar/ menniskene lastede och bespottede Gud for den hagels plaffue/ thi den plaffue vaar gantske stor

Søttende Capittel

OCh der kom en aff de Siw Engle som hagde de siw skaale oc talede met mig oc sagde till mig/ Kom ieg vil vise dig den store horis fordømelse som sider offuer meget vand/ met huilken kongerne paa Jorden bedreffue horeri/ oc de ere bleffue druckne aff hennis horeris vin/ och de andre som bo paa iorden Och han ledde mig aandelige i ørken Oc ieg saa den qwinde side paa ith diwr som hagde brwn farue

Oc det vaar fult met bespottelsers naffn/ oc hagde thi horn/ oc siw hoffuit/ oc quinden vaar kled i skarlagen aff rosen rød farwe/ och besat met guld oc edelige stene oc perler/ och hagde en guld kalk i sin hand fuld met hennis horeries wblwelse stendzell/ oc skam

Och der vaar screffuit faare i hennis pande/ det naffn/ den hemmelighed oc lønlighed Babilon/ Den store moder til alt horeri oc til alt som slemt oc skammeligt er paa Jorden/ Och ieg saa den qwinde drucken aff helgens blod och aff Jhesu martirers och aff hans videndis blod/ Och ieg forvndrede mig storlige der ieg saa hende

Och Engelen sagde till mig/ hwi forundrer dw dig Jeg vil sige dig den qwindis hiemmelighed Och aff det diwr som hende bær och haffuer siw hoffuit/ och thi horn. Det diwr som dw saast/ Det haffuer verid oc er icke/ Och det skal opstige vdaff affgrunden och skall gaa till fordømelsen och de som bo paa Jorden skulle forundre dem (hwes naffn som icke ere screffne i liffsens bog aff verdens begyndelse) Naar de see det diwr som haffuer vered/ och icke ær. Her er den hw som haffuer visdom

De Siw hoffuit/ ere de siw bierg paa huilke den quinde sider. Oc ere siw Konger/ fem ere faldne/ och En er/ och den Anden er icke en nw kommen/ och naar han kommer/ da skall han bliffue en føge tid/ Och det diwr som haffuer verid/ och icke er/ det er den Ottende/ och han er aff de siw/ oc gaar til fordømelsen/ Och de thi horn som dw haffuer seet De ere de thi konger/ som icke en nw haffue fonget Riged/ Men de skulle paa en tid fonge mact meth deth diwr som Konger. Disse haffue ith raad oc mening/ Och de skulle giffue det diwr deris krafft och mact/ Disse skulle stride mod det lam och lammet skall offueruinde dem. Thi det er en Herre offuer alle herrer/ och en Konge offuer alle konger/ Och de som ere met det/ de ere kallede vdualde och tro. Och han sagde till mig/ Det vand som dw saaest ath den hore sad paa/ det er folk skarer/ Hedninge/ och atskillige twngemaall/ Oc de thi horn som dw saaest paa det diwr De skulle

hade den hore/ oc legge hende øde/ och gøre hende nøgen och æde hendis kød/ och brende hende met ild. Thi Gud haffuer ingydet det i deris hierte. Ath de skulle gøre hans vilge/ och det hannem er teckeligt/ Och ath giffue det diwr Riged till saa lenge ath Gudz ord bliffue fuldkommede. Och den quinde som dw saaest Er den store stad som haffuer Rigeth offuer Kongerne paa Jorden

Attende Capittel

DEr effter saa ieg en Anden Engill ned komme aff hiemmelen Han hagde stor mact oc Jorden bleff opliwst aff hans klarhed/ Och han robede aff all mact met stor røst och sagde/ Hun er fallen/ Hun er fallen den store Babilon/ och er bleffuen dieffuelens bolig/ och alle wrene och ende aanders bolig/ och alle wrenlige och hadelige fwlis bygge/ Och aff hennis horeries vin haffue alle Hedninge drucked. Och kongerne paa Jorden giorde hord met hende/ Och hennis købmend bleffue rige paa Jorden aff hennis løsteligheds mact

Och Jeg hørde en Anden Røst aff Hiemmelen/ hun sagde Mit folk gaar vd fra den hore At i skulle icke bliffue delactige i hendis synd.. Och ath i skulle icke fange aff hennis plaffuer/ Thi ath hennis synder ere komne op till hiemmelen/ Och Gud haffuer i hwkommed hendis ondskaff/ Och betaler hende lige som hwn haffuer betaled eder/ och giffuer hende dubbelt effter sine gerninger/ Och skencker hende dubbelt igen met den kalk som hwn haffuer skencked eder' Och saa megit som hwn haffuer giort sig erlig løstig och veldig/ Saa megen mere pine skencker han hende igen met sorg och drøuelse Thi hwn siger i sit hierte/ Jeg sider hær en drotning och bliffuer icke encke/ och ieg skal icke heller faa nogen sorg eller drøwelse/ Der faare skulle hennis plaffuer komme paa en dag/ død/ graad/ sorg/ och hunger och hun skall opbrendis met ild/ Thi Gud vor Herre er sterck som skall rette och døme offuer hende.

Och alle Konger paa Jorden skulle græde och vene dem for hendis skyld / som haffue boled oc dreffuit velløst met hende / naar de se røgen aff hennis brendelse / Och staa lengt der fra for den frøct de haffue for hendis pine och plaffue / oc de skulle sige / ve / ve / Den store stad Babilon / den store stad / paa en time er din dom kommen / Och købmendene paa Jorden skulle græde oc sørge offuer staden ved dem selffue / ath ingen vil mere købe deris vare / Som er guld sølff dyrebare stene och perler / silke / purpur / skarlagen och alle haande tine træ Och alle haande kar aff silff been. Och alle haande fad och kar aff kaasteligt træ och malm / oc aff iern / och malmersten / Och vrter kanillebarck / och timian / och salue / oc smørgelse / och røgelse / vin / olye / semler / hwede / qweg / faar / heste vogne / och menniske som selgis / och menniskis siele.

Och all din sielis løst och frwct er gongen fra dig Oc alle de ting som vaare fede klare oc subtilige Oc dw skalt icke finde dem mere / Och de købmend som ere bleffne rige aff saadanne vare / De skulle staa langt fra for Stadens plaffuis frøct skyld Och de skulle grede oc vene dem oc sige / we / ve / den store Stad som vaar kledder met silke oc purpur och skarlagen. Och forgylt met guld oc beset met edelige stene och perler thi al hans store rigdom er forgongen i en time

Och alle skipperne / oc alle som handtere met dem oc alle skibmendene som arbeyede i haffuit stode langt fra for frøct skyld / oc robede der de saage at han brende oc røg / oc sagde / Hwo er lig denne store stad De kaste aske paa deris hoffuit oc robede oc grede oc venede dem oc sagde / Ve ve / den store Stad / J huilken alle bleffne rige som hagde skib i haffuit aff hans vare / och han er bleffuen øde i en time

O dw hiemmel / Apostle oc Propheter / gleder eder offuer samme stad. Thi ath Gud haffuer dømet eders dom offuer hannem. Och en sterk Engil oploffte en stor sten offuer hannem som en mølle sten oc kaste hannem i haffuit och sagde / Saa skal den store stad Babilon omkastis met ith stort fald / och icke mere findis / Oc harpe leg / oc sangeris sang / pibe leg / oc basuner skulle icke mere høris i dig Och der skal

ingen embetz mand/ ehuad som helst kaanst eller gerning han kan mere findis i dig/ Och der skal ingen mollis rost mere horis i dig/ Och inted liwff skall mere skinne i dig Och der skal ingen brwdis eller brwdgommis rost mere horis i dig/ Thi ath dine købmend vaare Herrer och førster paa Jorden

Och alle Hedninge fore vild for din troldoms och forgifft skyld och alle Propheters och Helgens blodz vdgydelse er fundet i hende oc allis som haffue vered slagne i hiell paa Jorden

Nittende Capittel

DEr effter hørde ieg en stor skaris røst i hiemmelen sige Alleluia/ Salighed priss loff ere/ och krafft vere Gud Vor Herre thi ath hans domme ere sande oc retuise Och han haffuer dømpt den store hore som forderffuede Jorden met sit horeri/ Oc han heffnede sine tieneris blod aff hendis hand/ Oc de sagde en anden gong Alleluia/ Och der opfor sød røg fra ewig tid och til ewig tid/ Och de fire och tiwe elste/ oc de fire diwr følle ned paa kne och baade til Gud som sad paa sedet och sagde Amen Alleluia/ Och der kom en røst aff sedet och sagde/ Alle Gudz tienere loffuer hannem/ Och alle baade smaa och store som fructe hannem/ loffuer och ærer hannem

Och ieg hørde en stor skaris røst/ som det hagde væred ith stort vand rwff oc som en stor tordwns buller oc de sagde Alleluia/ Thi den alsommectiste Gud haffuer indtaget Riget och regnerer/ Lader oss glæde och frygde oss/ och giffue hannem priss loff och ere Thi ath lammens brylleps dag er kommen/ och hans brud beredde sig/ Och hende er giffuit ath hwn skal klæde sig/ i purpur oc skinnende silke/ och det silke er de helligis retuished

Oc han sagde til mig/ salige ere de som ere kallede til lammens bryllep och naduere/ Och han sagde til mig igen/ Disse ere Gudz sande ord/ Och ieg falt ned faar hans føder

ath ieg ville bedet til hannem/ Oc han sagde til mig/ See til ath dw gør det icke / thi ieg er din medtienere / och dine brødris/ och deris som haffue Jhesu vidnesbyrd/ Bed til Gud/ Thi ath aandens prophetie er Jhesu vitnesbyrd

Och ieg saa hiemmelen aaben / oc saa en hwid hest Oc den som sad paa hannem kalledis tro oc sand/ oc han dømer oc han strider met retuisshed/ oc hans øgen vaare lige som en brendende lwe / oc han hagde mange krwner paa sit hoffuit / Han hagde oc ith screffuit naffn som ingen viste vden han selff/ oc han vor kledder met ith klede som vaar bestencket met blod/ och hans naffn kallis Gudz ord/ oc alt hiemmerigis herskaff fulde effter hannem paa huide heste/ kledde i hwit oc rent silke/ Oc der gik ith skarpt twe egget swerd aff hans mwnd met huilket han skulle sla Hedningene/ oc han skall regere dem met iern riff/ Han skall oc ned trede den aldermectiste Gudz vredis och wgunstis perse / Han hagde ith naffn screffuit paa sine kleder oc paa sin lend (saa) Konge offuer alle Konger och Herre offuer alle Herrer Oc ieg saa en Engil staa i Solen/ han robede met stor røst/ oc sagde til alle fwle som flwe vnder hiemmelen Kommer oc forsambler eder til den store Gudz naduere/ ath ede Kongers kød/ och stridzmendz och høffdingers/ oc de megtigis och de sterkis/ oc hestis kød/ och deris som side paa dem/ Oc alle velbyrdigis/ och tieneris kød baade aff smaa och store/ Och ieg saa det diwr och de Konger paa Jorden forsamblis met deris hær/ At stride mod den som sad paa hesten och met hans hær/ Och det diwr bleff grebet/ oc den falske Prophete som giorde store tegen faar det/ Met huilke han beswog oc bedrog dem som hagde det diwris tegen och deß naffn och dem som bade til det diwris billede De tho bleffue leffuende nedkaste i en gloende sø som brender met swogel / Oc de andre bleffue i hiel slagne met hans sverd som sad paa hesten huilket som vdgik aff hans mwnd/ oc alle fwle bleffue mette aff deris kød

Tiuende Capittel

IEg saa oc en Engil nedkomme aff hiemmelen/ han hagde nøgelen til affgrwnden/ oc en stor kæde i sin hand/ Han greb Dragen den gamble hugorm (som er dieffuelen oc Satanas) oc bant hannem i twsinde aar/ oc kaste hannem ned i affgrunden/ oc bant hannem der/ oc lucte oc besegflede der offuer hannem/ Ath han skulle icke mere bedrage hedningene før de twsinde aar vaare fuldkommede Men der effter maa han bliffue løff en føge tid/ Oc ieg saa sede/ och de sade paa dem som vaar giffuit mact til ath døme/ Oc ieg saa deris siele som hagde vered halff hugne faar Gudz ord/ oc for vor herris Jesu Christi vitnesbyrd Som icke hagde bedet til det diwr/ oc icke heller till diwrens billede/ oc icke taget deff tegen eller mercke i deris pande/ eller paa deris hender/ Disse leffuede oc regnerede met Christo twsinde aar/ Men de andre døde/ bleffue icke leuende før en twsinde aar vaare framgongne/ Dette er den første opstondelse/ Salig oc hellig er den som haffuer deell i den første opstondelse/ Thi at den anden død haffuer ingen mact offuer dem/ thi de bliffue Gudz oc Christi prester/ Och de skulle regnere met hannem twsinde aar/ Men naar de twsinde aar ere ende/ Da skal dieffuelen ladis løff igen aff sit fengzel och skaal vdgaa ath bedrage hedningene i alle fire hiørner paa Jorden/ baade Gog oc Magog/ Och han skall komme dem til hobe i en strid/ Hwilkis tall er saa stort som sandz korn i haffuit/ Och de ginge op offuer all Jorden och belagde/ och omkringsette helgens lœyre och hær/ oc den elskelige stad/ Och der for ild ned aff Hiemmelen fra Gud och forthærede dem/ Och dieffuelen som bedrog dem han bleff kast ned i den gloende sø met ild oc swogel Der som det diwr/ och de falske Propheter ere och skulle pinis dag och nat fra ewig tid/ och til ewig tid/ Och ieg saa ith stort skinnende sæde och throne/ och den som sad paa det/ Och faar hans ansict flyde baade Hiemmel och Jord/ oc de funde ingen sted Och ieg saa de døde baade smaa oc store stonde faar Gud och bøgerne bleffue

opladne/ Oc en Anden bog vaar opladen som kallis lifffens bog/ Och de døde bleffne dømde effter den scrifft som stod i bøgerne effter deris gerninger/ Oc haffuit gaff de døde op aff sig som der i vaare/ och huer aff dem bleff rettet effter sine gerninger/ Och døden och helffuede bleffne nedkaste i den gloende sø/ Dette er den anden død/ Och huilken som icke vaar funden screffuen i lifffens bogh han bleff nedkast i den gloende sø

xxi Capittel

JEg saa oc en ny Hiemmel/ och en ny Jord Thi at den første Jord/ oc den første hiemmel forginge/ och haffuit er icke mere

☩ See ieg Joannes saa den hellige stad det Ny Jherusalem komme ned aff hiemmelen fra Gud/ och vaar beredt som en brud mod sin mand Och ieg hørde en stor røst aff den throne hwn sagde/ See Gudz bolig met mennisken/ och han skal bo hoff dem/ Och de skulle bliffue hans folk/ Och Gud skall være hoff dem/ och bliffue deris Gud/ Och Gud skal aff tørre all graad fra deris øgen/ Och døden skal icke mere vere hoff dem/ oc ey heller graad/ och ey heller rob och skraal/ och ey heller sorg eller pine/ thi de første ting forfore/ Oc han som sad paa thronen sagde See ieg gør alting ny ✶ ☧ ☩ Kermesse dagh

Han sagde til mig scriff/ thi at disse ord ere sande oc visse/ Han sagde til mig igen det er giort Jeg er A oc O/ begyndelsen oc enden Jeg vil giffue de tørste aff det euige liffuis vand for inted/ Huo som vinder/ han skal arffue oc faa alting Oc ieg skall være hans Gud oc han skal være min søn men de fractige vantro/ oc forbannede/ och mandrabere/ bolere/ hore iegere/ troldkarle/ troldkoner/ oc de som tiene affgude och alle liuere/ de skulle faa deris deel och løn i den gloende sø/ som brender met ild och swogel/ Det er den anden død

Oc der kom en aff de Siw Engle til mig/ som hagde de siw skaaele/ fwlle met de siste siw plaffuer Han talede met mig och sagde Kom ieg vil lade dig see den brud som er lammens hustrw/ Oc han førde mig bort i aanden paa it stort høyt bierg/ och viisde mig en stor stad det hellige Iherusalem komme ned aff hiemmelen fra Gud/ oc haffde Gudz hærlighed och klarhed/ Oc Hans skin vor lige som den alder ædelste sten oc cristallig Iaspis/ Och han hagde en stor høy mwr/ oc Tolff porte/ och Tolff Engle en paa huer port/ och bescreffne naffn/ som ære de tolff slecters naffn aff Israels børn/ Der vaare tre porte øster/ tre nor/ tre sønder/ oc tre vester/ Oc stadens mur hagde tolff grundualle oc i dem vaare lammens tolff apostlis naffn/ oc den som talede met mig hagde ith guld røer/ met huilket han skulle maaele staden/ oc den stad er fire hiorned/ och hans lengde er saa lang som hans brede/ oc han maalde staden met røered/ oc han vaar tolff twsinde agris lengde/ oc stadens lengde oc brede oc høyhed vor lige/ oc han maalte stadens muris høyhed/ oc han vaar hundrede oc fire oc feretiwe alne lang/ effter it menniskis maade som engelen hagde/ oc stadens mwr vaar aff Iaspis/ oc staden vor aff purt guld lige som it klart glas/ oc grunduallen aff stadens mwr vor besat met alle haande dyrebare stene/ Den første grundual vaar en Iaspis/ den Anden en Saphir/ den Tredie en Calcedonier/ den Fierde en Smaragd/ den Femte en Sardonich/ den Siette en Sardis/ den Siwende en Cresolit/ den Ottende en Beril den Niende en Topasion/ den Tiende en Crisopras/ den Elleffte en Iacinct/ oc den Tolffte en Ametist

Och de Tolff Porte vaare tolff perler/ oc huer port vaar aff en perle/ oc alle strederne i staden vor aff purt guld lige som ith klart i gennem skinnende glaff oc ieg saa en Tempel der vdi Thi at den alsommectiste Herre oc Gud er hans Tempel oc Lam/ och den stad behoffuer huerken Sol eller maane at de skulle der skinne Thi at Gudz klarhed liuser hannem oc Lammet er stadens lius/ oc de Hedninge som bliffue salige vandre i det samme liwff/ oc de Konger aff

Jorden skulle føre deris hærlighed ind i den samme stad/ och hanss porte bliffue icke tilluckte om dagen/ och der bliffuer ingen nat/ oc der kommer inted wrent verstyggeligt eller løgnactigt ind/ Men de all eniste som ære screffne i det leffuende Lammes bogh

xxij Capittel

HAn viste mig oc den klare och pure flod met det leffuende vand/ som er klart som en cristal oc kommer fra Gudz oc lammens sæde/ mit at stadens gade/ oc der stode liffzens træ paa begge sider hoss strømen/ och de bare tolff honde fruct De bare och fruct huer maaned/ och bladene aff træet tiente til Hedningenis sundhed/ och der bliffuer ingen forbannelse mere/ Men Gudz och lammens sæde skall bliffue der vdi/ oc hans tienere skulle tiene hannem oc see hans ansict/ oc hans naffn skal være i deris pander/ oc der bliffuer icke mere nat oc de skulle icke heller behoffue lius eller solens skin Thi Gud vor Herre skall opliuse dem Och de skulle regnere fra ewig tid oc til ewig tid

Oc han sagde til mig/ disse ord ære visse oc sande/ oc Gud propheternis Herre/ vdsende sin Engil at sige sine tienere det som snart skall ske See ieg kommer snart Salig er den som holler denne bogis propheties ord/ Oc ieg er Joannes som alt dette horde oc saa Oc der ieg hagde det hort oc seet Da falt ieg ned faar Engelins føder som mig dette sagde och visste/ Oc ieg ville bedet til hannem Da sagde han til mig see till ath dw det icke gor/ men bed til Gud Thi ieg er din medtienere/ oc dine brodris oc propheters Oc alles som holde denne bogis prophetier

Oc han sagde til mig besegle icke denne bogis prophetiers ord Thi tiden er nær Huo som skader/ han skal en nw skade oc Huo som er besmittet/ han skal en nw besmittis Huo som er retferdig/ han skall goris mere retferdig/ Oc den som er hellig/ han skal goris en mere hellig Oc see ieg kommer snart och haffuer min løn met mig/ at giffue huer effter sine

gerninger Jeg er A och O/ Den forste oc den siste/ begyndelsen och enden/ Salige ære de som holde hans bud At de kunde faa mact aff liffsens træ/ oc gaa ind i staden ath portene/ Thi hundene bliffue der vden faare/ och hordkarle bolere/ och alle wkyske/ horer och mandrabere/ och de som tiene affgude/ Oc alle som elske och bruge løgn

Jeg Jesus vdsende min Engil at sige eder dette i all cristen menigheden/ Jeg er Dauids rod oc slect/ oc en klar morgen stierne/ Oc den helligand Oc bruden siger/ kom/ Oc den det hører/ han siger ieg kommer Oc den som tørster/ han skal komme/ Oc huo som vill han skall faa liffuens vand for inted

Jeg vidner och faar alle som høre denne bogis prophecie/ at er det saa at nogen setter der naaget till Da skal Gud sette disse plaffuer paa hannem som ære screffne i denne bog/ Oc er det saa ath nogen bort tager nogre aff denne prophecies bogis ord/ Da skall Gud bort tage hans part aff liffsens bog/ och aff den hellige stad/ Och aff de ting som ære screffne i denne bog/ Den som bar vidnesbyrd om disse ting/ Han siger ieg kommer snart Amen/ Ja herre Jesu kom/ Vor Herris Jhesu Christi naade være met eder alle Amen

Her endis

det Ny Testamente

som er prentet i Andorp

(oc rettet paa ny igen

aff

Christiern Pedersen

som vaar Cannick i Lund)

Aar effter Gudz byrd M D xxxi

Anmærkninger.

I.

(Udgaven af 1529 have vi betegnet med A., Udg. af 1531 med B.)

I. (paa Titelbladet) [2] er i B. tilføjet egne, [9] igen | [10] och forbedrede | nøtte och [12] | M. D xxxi [13]. — Iøvrigt er Titel i B. indfattet af en smal Billedramme i Træsnit, som foroven fremstiller de tre danske Løver i et af to siddende Vildmænd fremholdt Skjold, forneden holder en tredie siddende Vildmand med sin højre Haand det svenske Vaabenskjold med de tre Kroner, med sin venstre det norske med Hellig Olafs Løve. Chr. Pedersens landflygtige Konge stod nemlig dengang (1531) i Begreb at forny Unionen med Vaabenmagt. Paa A.s Titel-Ramme findes endnu ingen Hentydning til disse Planer. Der seer man foroven „Stormen paa Havet“, i Hjørnerne de fire Evangelister, og forneden to Skikkelser, som holde et Vaaben, den flakte Ørn.

II. optages i bg. Udg. af et Træsnit som i A. forestiller Herren som Verdens Konge og den gode Hyrde, med Lammene i Favnen, trædende paa Dyret og Dragen. Foroven læses: Gudz ord bliffuer til ewigh tid Esaie xl capittel; til venstre:. Jeg er en god hyrde, oc kender mine faar, och mine faar kende mig Joan x; til højre: Jeg er en god hyrde, En god hyrde vdsetter sit liff faar sine faar Joan x; og nedenunder: Dw skalt gaa paa hwgorme oc baseliskæe Oc træde lewuer och drager vnder dine føder Psalm xci capittel. I B. fremstiller Træsnittet derimod Herren som udsender Apostlene, med Skriftsprogene i samme Orden fordelte.

III. [1] paa det Ny testamente er tilf. i B. [5] A. som forstaa wort twngemaall, B. cristne menniske | [6] A. loffue, hedre ære, oc | [7] A. tacke den alsommectiste Gud .... de mange wtalige | [14] A. dem siden bescreffue Huilke dog vaare siden i mange aar | [16] A. stickelser .. Aff mange falske predickere lærefædre oc | [18] A. selffue, B. selff | [23] A. kunde naagen tid gøre, B. kunde gøre i alle sine dage | [25] A. faarlade dem alle som, B. faarlade alle deris synder som.

IV. [3] oc screffue er tilf. i B. | [4] A. alt vort | [5] ff. A. han haffuer kalled off aff den vildfarelse, ath wij mwe høre oc læse hans ord | [19], [20], [21], IX[16], XI[18], 75[25], 240[8] A. Thi ath, B. Thi f. derimod 9[28] | [20] A. løffde och frelste fra | [26] A. giort mod off | [27] A. Christus haffuer frelst off.

V. [5] A. sine mange, B. hans mange, jf. X[15], derimod 48[29] | [9] aff sin egen godhed tilf. i B. | [12] A. bliffue salige ewindelige | [18] A. vaare egne gode | [19] A. faaracte, forsmaa, oc bespaatte | [21] A. alle cristne menniske | [22] ord och tilf. i B.

VI. [3] A. inted ath sige aff Christo | [7] A. i mange forledne, B. i mange hundrede | [12] A. aff Cristo, B. aff Gud [13] A. det er alle christne | [20] A. Ath de och saa føde | [22] A. och døme, B. ath døme | [29] A. wsandhed, B. løgn | [30] A. mange gode cristne vel selffue vide | [33] A. for den armiste bonde .... Konge bisp oc; i B. er tilf. Pawe | [36] A. wille, B. vil.

VII. [3] A. sige ath den | [6] ath sige eft. A., B. sige | [7] œgen tilf. i B. | [9] er den mact eft. A., B. er der mact | [10] f. A. gaat faar dem ath de det oc gøre ville ... det bør | [11] A. Den alsommectiste Gud | [13] A. deris egen brøst, B. tilf. oc blinhed | [14] A. mange dog saa ... hierte oc sind | [15] A. lære eller vnderuise aff andre som Gud haffuer giffuit sin naade | [21] A. oc lucte, B. de lucte | [26] A. vnderwise aff andre | [27] A. bedre en alle andre | [30] A. oc inge anden.

VIII. [3] A. kalkede och malne graffuer | [9] A. sande ord | [10] A. mod samme Christi ord | [13] rigdom er tilf. i B. | [16] A. faar den menige almwe | [18] A. en gamble mend oc karle, B. en klercke oc andre | [21] oc skemmis er tilf. i B. | [29] f. A. ath haffue læse bruge oc forstaa sine ord, B. ath læse i samme bøger.

IX. [4] A. noget menniske ath læse Gudz ord oc euangelia | [8] A. sin store mact | [9] A. hanff hellige ord | [21] lader bliffue eft. A., B. lader dem bliffue | [24] A. Som mange vanwittige | [25] vide oc ey heller er tilf. i B. | [26] A. legmend, B. ligfolk | [30] A. bad, B. bød | [36] A. De som och | [36] A. ord och vilge.

X. [4] A. haffue och selffue | [12] store er tilf. i B. | [14] A. haffue selffue ... drømet, B. drømer | [15] A. sine, B. deris | [19] hen tilf. i B., ligesaa [20] tro eller | [22] A. meth nogre andre | [24] A. lære faarstaa | [25] i min blindhed er tilf. i B. | [26] ff. A. Jeg haffuer fordi nw vdset dette Ny Testamente och Euangelia paa reth danske, Ath den menige almwe maatte diss bedre faarstaa dem (Thi der vaare før mange som lerde, ath de kwnde icke faarstaa dansken i de andre Ny Testamente som før vaare sette) Jeg haabis ath hwer mand skall vel forstaa denne danske, Wil Gud vnde mig osv.

XI. [1] A. i deth første | [4] A. siger oc selff | [7] A. Han, B. Gud | [8] A. miskund s. h. beder ydmygelige | [11] oc gaffue eft. A., B. aff gaffue | [14] A. eders hw oc hierte .. hannem ydmygelige ath | [16] A. som Christus selff siger | [18] A. strengt regenskaff aff eder hwer serdelis | [23] dag och nat tilf. i B. | [24] A. till sammen | [26] A. alligeuell det en føye ting. Ath | [27] A. aldermest | [31] at faa tilf. i B; A. loffue hedre oc ære hanff helligste naffn faar vden ende, B. loffue oc tacke hannem til ewig tid Amen

XII. Rubrikken i B. Om Epistler oc Euangelia findes ikke i A. som derimod har til Rubrik de første Ord af det der begynder Texten i B., dog med en lille Forandring nemlig saaledes:

Her effter følger Tafflen paa
Alle Epi[st]ler och Euangelia
Som læsis osv.

[4] A. oc desligest paa alle ... hellige Kirke i christen dommen | [8] A. eller paa nogen Helligh dag eller | [10] A. ✠ ☞ som her staar | [12] nest efter, i A. var tilf. Stiernen staar oc sommestedz ene, dog er alligeuel enden der paa dem | [13] A.

enfoldige och wlerde merke oc vide | [21] A. Deth ær deth | [24] A. oc i deth Første S. Peders breff J deth første capittell. Staar. i[26] istedetfor B.'s Oc lige saa i S Joannis breff, stod der i A.: Staar der och i Joannis i ij iij iiij eller v. Da er det i det første S. Joannis breff i deth første andet tredye fierde eller v capittell.

XIII. ff. Af Texter som fandtes i første Udgave udelod Forf. følgende i den to Aar yngre Udgave:

Onssdagen nest hellig tre konger
Euangelium Joannes vaar i ørken oc pre. Marci i
Onssd. effter denne [første] søndag [efter hell. tre Konger]
Epistelen Vij vide ath alt det som Romere iij
Eu. Der Jhesus hørde at Joannes Mat. iiij
Onssd. der nest effter [2. Sønd. eft. hell. tre Konger]
Eu. Jhesus gik til Galileam Luce iiij
Onssd. der nest effter [4. S. eft. h. tre K.]
Ep. Lige som alle menniske Till de Rommere v
Eu. De ginge bort deden Luce ix
Onssd. der nest effter [5. S. eft. h. tre K.]
Eu. Jesus for ned til Capernaum Luce iiij
Onssd. der nest effter [Sønd. som Alleluja aflægges o: Septuagesima.]
Ep. Thi lader oss legge vind paa ebreer iiij
Eu. De ginge bort deden Marci ix
Løwerdagen der nest effter [Fastelavns Søndag.]
Eu. Om afftenen vaar skibet Marci vj
Torssd. der nest effter [1. S. i Faste.]
Eu. Jesus sagde til Jøderne Joannis viij
Mond. der nest effter [2. S. i Faste.]
Eu. Jhesus sagde til dem igen Joannis viij
Tissd. der nest effter
Eu. Jhesus talede til almuen Mathei xxiij
Torssd. der nest effter
Eu. Jhesus sagde til dem min Joannis v
Løwerd. der nest effter
Eu. Han sagde en mand hagde Luce xv
Mond. der nest effter [3. S. i Faste.]
Eu. Han sagde til dem Luce iiij ca
Tisd. der nest effter
Eu. Er det saa ath din ieffn Mathei xviij
Torssd. der nest effter
Eu. Arbeyder icke effter den Joannis vj
Mond. der nest effter [Midf. S.]
Eu. Det vaar hart mod Jø. Joannis ij
Tissd. der nest effter
Eu. Mith i høytiden gik Jesus Joannis vij
Torssd. der nest effter
Eu. Jesus sagde til dem min. Joannis v
Mond. der nest effter [Kære S.]
Eu. Phariseerne hørde ath almuen Joan. vij
Tissd. der nest effter
Eu. Jesus for siden til Galileen Joannis vij
Torssd. der nest effter
Eu. Der folket hørde disse ord. Joan vij
Onssd. der nest effter [1. S. e. Paaske]
Ep. Verer eders forstandere lydige Ebreer xiij
Eu. Der Jhesus vaar opstonden Marci xvj
Onssd. der nest effter [2. S. e. Paaske]
Ep. Oc vider ath i ære icke i Petri ij ca
Eu. Paa en aff sabbat dagene Luce xxiiij
Onssd. der nest [eft. 3. S. e. Paaske]
Ep. Mine børn ieg scriffuer i Joannis ij
Eu. Der begyntis nogre spørss Joannis iij

Onssd. der nest effter [4. S. e. Paaske]
Ep. Thi ath i ære alle i Tessalo v ca.
Eu. O hellige fader beuare dem
Joannis xvij
Tisd. i gongdagene
Eu. Han sagde til dem huilken Luce xj
Onssd. der nest effter [6. S. e. Paaske]
Ep. Men wij see ath Christus
Ebreer ij ca
Eu. Om i bliffue i mig Joannis xv
Fierde dagh pingetz
Ep. Der skede mange tegen
J apostle ger v
Eu. Jngen kan komme til mig Joan vj
Femte dag pingetz
Ep. Philippus kom til en stad
J apost ger viij
Eu. Jesus kallede de tolff Luce ix
Løwerdagen i pingetz vge
Ep. Den neste sabbat der effter
J apo ger xiij
Eu. Jhesus stod op oc gik aff Luce iiij
Onssd. der nest effter [Tref. Sønd.]
Ep. Alt kød er icke en hande i corinter xv
Eu. Naar de drage eder til Luce xij
Onssd. der nest effter [1. S. e. Tref.]
Ep. Thi døder nw eders legeme
Collosér iij
Eu. J skulle icke mene ath Mathei v
Onssd. der nest effter [2. S. e. Tref.]
Ep. Men wij ere retferdige Rommere v
Eu. Apostlene komme igen Luce ix
Onssd. der nest effter [3. S. e. Tref.]
Ep. Och alt det i gøre met Collosér iij
Eu. Dw skalt snart forlige dig
Matthei v
Onssd. der nest effter [4. S. e. Tref.]
Ep. Thi vaar herre stod met
ij Thimo. iiij
Eu. Der Jhesus vaar kommen i
Math. xxi
Onssd. der nest effter [5. S. e. Tref.]
Ep. Thi raader ieg eder ath i Timothe ij

Eu. Jeg tacker dig fader hiemme.
Mathei xi
Onssd. der nest effter [6. S. e. Tref.]
Ep. Haffuer broderlig kerlighed
Ebreer xiij
Eu. Der han kom vd paa vegn Marci x
Onssd. der nest effter [7. S. e. Tref.]
Ep. Thi ath Cristus gik i døden,
Rommere v
Eu. Joannes suarede hannem Marci ix
Onssd. der nest effter [8. S. e. Tref.]
Ep. Der er nw inted fordømeligt
Romme. viij
Eu. Der ginge nogre pharisæer
Mathei xvi
Onssd. der nest effter [9. S. e. Tref.]
Ep. Vide i icke ath hwem Rommere vi
Eu. Hvo som er tro i det. Luce xvi
Onssd. der nest effter [10. e. Tref. S.]
Ep. Alt kød er icke en i Corinther xv
Eu. Naar i see ath Jherusalem
Luce xxi
Onssd. der nest effter [11. S. e. Tref.]
Ep. Vide i icke ath eders i Corinter vi
Eu. Jhesus sad twert offuer Marci xij
Onssd. der nest effter [12. S. e. Tref.]
Ep. Vij predicke icke off selffue
ij Corinther iiij
Eu. Der Jhesus gik deden Mathei ix
Onssd. der nest effter [13. S. e. Tref.]
Ep. Vij vide och ath om dette ij Cor. v
Eu. Da spurde nogre aff Mathei xij
Onssd. der nest effter [14. S. e. Tref.]
Ep. Drager icke det fremmede ij Cor. vi
Eu. Der kom en spetalsk. Marci i
Onssd. der nest effter [15. S. e. Tref.]
Ep. Tacker Gud vor fader Collosér i
Eu. Siden kom han til betsai
Marci viij
Onssd. der nest effter [16. S. e. Tref.]
Ep. Seer till ath ingen bedrager
Collosér ij
Eu. Frambdelis haffue i hørt Matthei v
Onssd. der nest effter [18. S. e. Tref.]

Ep. Thi døder nw eders lemmer
Collo. iij
Eu. Jhesus sagde dem en anden
Mat. xxij
Onssd. der nest effter [19. S. e. Tref.]
Ep. Kære brødre staar nu ij Tessaloniker ij
Eu. Jhesus lod Skaren gaa Matthei xiij
Onssd. der nest effter [20. S. e. Tref.]
Ep. Kære brødre wij biude
ij Tessalo. iij
Eu. Jhesus suarede en mand Luce xiiij
Onssd. der nest effter [21. S. e. Tref.]
Ep. Men kerlighed aff ith rent
i Timotheum i
Eu. Det skede och paa en anden Luce vi
Onssd. der nest effter [22. S. e. Tref.]
Ep. Thi wij ære bleffne salige Rom. viij
Eu. Jhesus suarede hannem oc Marci xi
Onssd. der nest effter [23. S e. Tref.]
Ep. Thi skalt dw icke blueff
ij Timothei i
Eu. Der de komme til Caper
Mathei xvij
Onssd. der nest effter [24. S. e. Tref.]
Ep Kere brødre ieg vil icke dølge
Romere xi
Eu. En aff de scrifftlerde Marci xij

XIX ^{8} ff. XXI^{5} bg. Udg. have her i Registret forverlet Anden Paaskedags og Anden Pindsedags Epistel, og ansætte til første „Gud opreysde hannem", og til sidste „J vide oc vel selffue". Paa det anførte Sted i Texten (Ap. Gjern.) have de dermod begge det rigtige.

XXVII ^{14} A. S Philippi oc Jacobi oc S Valburgis dagh

XXVIII mellem S Knud Konges og S Margrete dag har A.:
Apostlenis atskilyelses dagh [15. Juli]
Ep. J ere icke gester oc fremmede
Ephefer ij
Eu. Gaar bort i all verden Marci xvi
(B. har dog i selve Bogen antydet begge disse Textafsnit s. S. 101 og 384).
fremdeles til S Olufs Dag:
Ep. Hellig er den mand Jacobi i
til S Peders dag om Høsten:
Ep. Den samme tid lod kong
J apostel ger. xij

XXIX ^{10} off eft. A., B. har eder

XXX ^{1} Alle Siele dag, ^{12} og 151 (i Rand.) A. Kørmøsse, B. Kørssmøsse

1^{10} A. Dauid, kong Dauid.

2^{25} A. Jødeland, B. Jøderland | A. ingeledis | ^{33} A. och kommer och beder till det | ^{34} eft. stiernen har Forf. i B., for at begynde Eftersætningen, tilf. Bindeordet da; det samme er skeet paa mangfoldige andre Steder, nemlig: 4^{28} foran gik, 5^{4} f. hungrede, 5^{31} f. saa, 6^{17} f. ginge, 14^{27} f. sagde, 15^{3} f. saa han, 19^{14} f. begynte, (19^{23} f. er der, 19^{25} f. lider,) 20^{31} f. sagde, 21^{9} f. kom, (22^{11} f. røffuer,) 26^{23} f. lerde, 28^{17} f. rodede 28^{23}, 73^{6}, 76^{25}, f. komme, 64^{29} f. ledde, 66^{16}, 265^{4}, 282^{6} f. sagde, 89^{6} f. sende, 272^{35} f. finge.

3^{2}, 32^{24}, 61^{3}, 67^{29} fl. St. følle, A. fulle | ^{13} A. Gud hagde sagt, B. Gud sagde | ^{28} sin eft. A., B. har sins.

4^{3} oc aff alt, A. oc alt.

5^{4} Saa, A. Da | ^{11} sine eft. A., B. dine | ^{12} støde eft. A., B. stode | ^{36} menniskis, A. menniskenis.

6 (Rand.) ^{6} daghe tilf. eft. A.

7^{36} A. vd bryd det.

9^{4} A. at i icke | ^{20} Thi ath, A. Thi.

10^{25} ære tilf. i B. | ^{30} kledder, A. kleddet.

11^{9} eder eft. A., B. eders | ^{28} A. han da hannem en.

12^{16} fast tilf. i B. | ^{22} macten eft. A., B. macted | Det sidste som er glemt i B. | ^{28}, 13^{19}, 16^{2} o. fl. St. A. hond, B. hand.

14^{5} A. vandet det bleff strax | ^{13} A. hind swine hob | ^{15} A. strax ned i haffutt.

19[7] A. hørde i fengselet Christi gerninger | [8] A. sige till hannem | [10] og fl. St. A. Joannes, B. Hans | [17] A. fleder ære.

20[7], [10] A. Sidone, B. Sidon | [16] A. sodomer.

21[3] men, A. vden | [10] thi, A. saa | [19] A. aarsage ath fere | [20] o. fl. St. hølle A. hulle, ff. 3[2] følle, fulle | [20] megen A. meget | [22] drøm, A. drøme.

22[12] A. Hwo som er icke | [23] A. fremder gaat | [24] A. fremder ont.

23[17] A. staa vde | [20] A. op vorte.

24[6] A. oc det.

25[4], [10] A. hwedet, B. hweden | [5] thi, A. da | [24] ved tilf. i B.

26[10], bort tilf. eft. A. | [27] A. Jacobus, B. Jacob.

28[1] de tilf. i B.

29[23] A. bort vd, Men.

30[17] A. vdi tre | [24] klart vær, A. klar værlig.

31[11] A. bekømer | [15] eft. A. der, B. det | [20] A. somme Jeremias, | i Randen [10] det er, A. der er.

33[14] Jesum, A. hannem.

34[19] f. A. Det maa dog alligeuel | [21] A. Men om din hand | [27] A. och skalt kastiff | [23] A. ey da de.

35[5] forfare, A. forfariff | [20] alt det, A. alt der | Randen [14] eft. A. xxij, B. Søttende.

36[14] eft. A. Det, B. der | [24] A. føyede tilsammen.

37[27] kabel tw, A. kobel tw | [34] f. A. ati vdi genfødelsen.

38[7] ved er tilf. i B. | [22] den føste, A. de føste | [23] A. som komme først | [25] A. och saa hwer.

39[3] met er tilf. i B. | [31-33] folked straffede .... dig offuer off er bortfaldet i B., men her tilf. eft. A.

40[31] 79[10] 361[7] eft. A. bleffue, B. bliffue.

41[18] Jesus kom, A. Jesus vor kommen.

41[26] retwishedz, A. retwishedenz.

42[9] den anden, A. en anden | [14] A. arffuing, B. arffning | [22] A. laste bort | [25] A. hedninge.

43[2] A. øren, B. oren | [19] A. budne vaare | [23] til dem fattes i B., men tilf. her eft. A. | [24] B. der som Gud bør.

44[9] A. aff døde | [20] A. saa sigendis.

46[20] A. Sinagogen, B. Forsambling.

48[10] A. seer han | [20] A. hans, B. sine.

50[6] eders, A. eder | [9] det sidste olye er tilf. i B. | [23] effter, A. der effter | [26] regenskaff, dg. Udg. regenskast.

51[26] dricke, A. ath dricke | [30] hungrig, A. hwngre | [31] tørstig, A. tøstig, B. trøstig.

52[21] høgtidens dag, A. høgtideff dagen.

53[4] høffdingene A. høffdinge | [19] fadet, A. fad.

54[27] seer, A. see.

55[8] A. sagde da | [22] hannem (Guds Tempel), A. det.

57[2] mig sagde, B. sagde mig | [16] loff eft. A., B. loff.

58[15] laader, A. løder | [20] hoffuit eft. A., B. høffuit.

59[8] i tw, A. i tw sticke | [14] tiente, A. tient | I Randen: Joan xx, dg. Udg. Job xx.

60[6] de bleffue. A. bleffue | [9] døde, A. døde mend | [26] ypperste, A. elste.

61[6] See, A. Seer.

62 S Marci Levnet er i denne Udgave meddelt efter A., da det er tydeligt nok, at de mange Forkortelser i B. ene ere foretagne, for at faa Stykket til at rummes paa en Side. — Ved samme Leilighed anmærkes at Overskrifterne over de forskjellige Bøger i Ny Test. i nærværende Udg. ere udfyldte efter A., da B. paa alle Maader har afkortet og afknappet dem. Foruden en Del Afkortninger i Navne o.desl., har Forf. i B. her struget, i [3] Jhesus Christus, [6] Christum; scriffuer han oc er blevet: screff

63 han; [7] er strøget her paa iorden; [9] er bleven: screff til Collosser iiij C; [11] gudelig, er bleven til god; [12] hagde frelst til frelste; [13] hender til hand; [15] strøget lenge og Christi, [16] kerlige, [17] samme Euangelium (erstattet ved det), vnderlige, [18] och haffue, for øgen, [19] f. for deriff bon skyld, [22] i sandhed; rettelige afkortet til ret; [24] udeladt Euangelium och [27] bestikked forkortet til stikked, offuer all til i, [28] Synden i all, til Synder i, [29] scriffuer til screff; udeladt Christelige, [30] meget klarlige, sammeledi̇ff, [31] nogeth, [32] ath forandret til saa.

64[25] A. Hanff, B. hans.

65[7] A. forbarmede, B. miskunde, jf. 72[12] og 106[26].

66[3] krøblingen, B. kroblingen | [8] alle forundrede der paa, A. de forund. alle | [13],115[30]. 135[2]. fl.St. scriffilerde, A. scriffikloge | [26] vinen, A. vinet | [36] dine disciple, A. dine disciplene.

67[6] giord, A. giorde | [8] gick, A. tilf. ind.

68[21] sider, A. siden.

69[26] B. førstaa, A. forstaa | [30] vaare saade, A. saade vaare.

70[16] det met, A. der met.

71[6] De vacte h. op, A. De op vacte h. | [14] vd aff, A. op aff | [17] vered tit, A. tit vered | [21] til er tilf. i B. | [22] piner mig icke, A. icke piner mig.

72[12] miskundede, A. forbarmede | [14] det er tilf. i B.

73[2] f. A. hende vor hendeth, B. hende vor Stet | [15] dem som, A. de som.

74[2] punge, A. pung | [26] Galileen, A. Galilee, jf. 82[29].

76[28] A. de bleffue sunde, B. de bleffue helbrede.

77[14] eft. A. læbene, B. labene | [21] A. tilf. ath foran mand.

79[27] Phariseernis, A. de pharisærff | [34] de fem brød, A. fem brød.

81[9] eft. A. skinnende, B. skinnede | [29] screffuit, A. scriffuit.

82[29] Galileen, A. Galilea.

83[5] A. fagn, B. fangn.

84[16] spurde hannem, A. sp. h. ath | [22] eft. A. i hiel, B. hiel.

85[35] 90[17] opstaa, A. opstonde.

86[20] meth tilf. eft. A.

87[1] han fik, A. Och han fik | [8] det gøre, A. gøre deth.

88[18] eder tilf. i B. | [18] huad, A. huad som | [22] hannem da, A. da hannem | [32]. 171[13] Joannem eft. A., B. hannem.

89[4] der i, A. der vdi | [12] pinte de, A. sloge de.

90[13] thi de hagde hende alle siw, A. thi ath alle siw hagde hende.

91[4] siden, A. side | [22] i sønder slaff, A. sønder slaff i.

92[17] eft. A. icke i, B. i icke | [23] gresselig, A. greselige | [26], 157[8] eft. A. biergene, B. biergerne.

93[2] da tror, A. saa tror | [28] soffue, A. soffuende.

95[13] før en, A. for en | [31] skal jeg, A. skal jeg dog.

96[16] Mestere hil vere dw, A. Mestere mestere.

98[20] Tienerne, A. Hoff suenene | [24] eft. A. spotte paa hannem, B. spotte hannem.

99[18] vor tilf. eft. A. | [24] robede, A. robte.

101[16] A. S Marci Euangelij ende.

102 Luce Levnet er meddelt efter B. Ændringerne der ere foretagne fra A. ere ikke af Betydenhed. [2] har A. Antiochen | [5] effter fulde | [9] vor omtwent | [11] som han gik omkring ath predicke | [14] nylige | [16] skyld er tilf. i B. | [19] A. Gud haffuer vdualt | [21] giorde, A. gøre | [22] til

verden, A. tilf. oc anamme mandom | [25] oc om, A. Saa om | [28] Han screff och, A. Siden scriffuer han her effter | [32] A. begynder han her nw saa ath; derimod ubel. A. saa i næste Linie.

104[29] mennisfene, A. menniskén.

105[26] 119[22. 23] hiertis, A. hertis | [27] hungrige, A. hungrede.

106[6] kallis, A. hede | [26] miskundhed, A. barmhertighed.

107[16] loffuede eft. A., B. leffnede | [27] forundrede, A. forundre | [31] før er tilf. i B. | [32] fuldkomne, bg. Udg. fuldkomme.

109[12] visdom er tilf. i B.

110[3] Begge Udg. har her i Randen Fredagen i Aduent men i Tafflen paa Terterne findes intet tilsvarende.

111[7. 8] A. Nahum.

112[14] Der er, A. Det er | [15] bede till, A. til bede | [20] stod, bg. Udg. stad.

113[23] A. bygd paa, ath de; B. bygd, paa deth ath de.

114[12] A. vdi Galileen | [23] fiskere baade, A. fiske skuder | [24. 33. 216 24. 29 217 2] A. skude, B. baad | [28] A. garnene, B. gernene | [30] A. sønder reffuis | [33] A. baade skuderne, B. baadene.

115[5] de giorde, A. giorde | [7] baade, A. skuder.

116[10] A. alting strar | [14] bricke i, A. bricke | [26] A. det ny synder.

118[2] de bleffue, A. bleffue.

119[3] Ath i, A. paa det Ati.

124[35] A. ith skock, B. en skare.

125[17] borth eft. A., B. nid (ned ell. ind maaske).

126[21] eft. A. huilket, B. hutllen.

128[21] 142[28] almwe, A. almw.

130[8] inge, A. ingen | [21] med dem, A. med de | [24. 27] A. Sidone.

131[17] eft. A. er der, B. er det.

132[6] A. ind i, B. ind | [23] Parenthesen oc bryde off emod er tilf. i B. | [34] som tilf. i B.

133[7] fisk, A. fisken | [12] dreff, A. vd dreff | [31] menniſken, A. mennisketh | [33] til, A. til sig | Randen [6] Tredye bg. Udg. Anden.

134[4] de tilf. eft. A.

136[13] bekende, A. vederkende.

137[30] Thi, A. Men.

138[7] snild redesuend, A. har snilde edesuend, B. snil dredesuend | [11] begynder, A. tilf. saa.

141[13] Der stede, A. Det stede | [30] A. baer, B. bar.

142[27] brødre, A. brøder | [29] følger, A. kommer.

144[9] land, A. rige | [10] der, A. i samme land.

147[25] A. giorde dig op.

149[33] [Och huo ... ophøffuiß] som bg. Udg. fattes, er her tilf. eft. Luce 14.

150[19] A. som rige ere | [20] A. en chamel, B. it kabel tw | [20] gaa, A. fare | [34] den tredye dag, A. tredye dagen.

151[3] eft. A. de bade, B. da bade.

152[14] nese stud, A. swede stud | [20] A. slar, B. slaer.

153[1] A. behoff, B. behøff.

155[10] A. opstondelse | [34] A. fodeskammel, B. fødeskammel.

156[20] A. følge dem effter.

160[13] A. Judas gik for dem.

161[27] til tilf. eft. A.

166[7] sine tilf. i B. | [14] A. i Profeterne | [20] A. Oc bliffuer | [24] A. ginge saa | [47] Her endiff osv. tilf. her eft. A.

167 S Joannis Levnet meddeles af samme Grund som S Marci (s. ovenfor) efter A. I B. er udslettet: [3] fattig enfoltig | [4] aldeliff; Jødiske och Hedninske lerdomme och (i det Sted har B. alle) | [5] scriffuer, B. screff | [7. 8] Fordi, B. thi | [8] udsl. Thi at | [9] hagde vered

B. vaar | [10] udſl. ſom der ſtaar | [11] B. mild ſerlig | [12] B. udſl. och, enfoldigt, Och | [16] till, alder megtiſte | [17] op | [18] ſkinnende, Och | [19] och, Mariam | [21] B. ſcreff klarlige | [22] B. udſl. hellige, lerdom | [23] megt maaſke Trykf. for meſt | [25. 26] udſl. A. alder megtiſte oc klariſte | A. ſcriffuer, B. ſcreff | [28] A. ſcreffuit hagde, B. ſcreffue | [29] B. udſl. all eniſte og

168[1] ſtorlige | [2] Joannes, B. han | B. udſl. menniſke | [3] Chriſtus | [4] haarde | [5] fra dieffuelen | giffue alle oſv. til Enden ... Chriſti dødh och pine er i B. for Kortheds Skyld bortfaldet, og i det Sted ſat: gørie alle ſalige ſom tro paa hannem.

169[22] i off, A. blant off.

170[23] aff huilken, A. om huilken | [30] ath, A. ach, B. och.

171[33] A. figen træed.

172[22] A. och der | [31] A. Och han ſagde.

173[5] A. dettt Tempel ... det (B. denne .. hannem) jf. [6] 55[22] | [32] røſt, bg.

174[14] A. ſom tror paa hannem ſkulle | Udg. rørſt.

[31] A. Der, B. Det | [30] A. hin, B. ſin.

176[7] A. aff dette vand.

177[9] See, A. Seer.

178[25]f. A. ſom kan bere mig.

181[17] A. ſette ſig ved fem t. mend ned | [19] A. brødene, B. brøderne | [20] A. ville alle | [31] det vor, A. der vor.

182[4] vaare, A. vaar | [6] fore, A. for | [20] A. Det er, B. Der er.

185[6] A. feſted, B. høgtiden.

187[6] løwen, bg. Udg. løwen | [25] opreyſide ſig, A. reyſide ſig op.

189[26] er tilf. eft. A.

192[23] A. hagde i icke, B. hagde icke.

194[4] 197[6] 250[20] forfare, A. forfariff | [14] A. han, B. han han.

195[26] det, bg. Udg. der.

197[17] A. op til Jheruſalem.

198[6] A. da ginge.

199[29] A. forblindede.

202[26] da tilf. eft A.

207[1] aff diſciplene, A. aff hans diſciple.

209[11] Lige, bg. Udg. Rige.

210[10] ſkulle dø. A. døde.

213[21] ſkiffte, bg. Udg. ſcriffte.

214[9] A. der ſtrax vd aff.

215[19] A. laa før.

218[6] A. beer, B. bar.

219[9]. 513[20] A. brendende, B. brendede | [11] Der, A. Oc ath | [13] Da, A. Oc de | [24] oc tilf. i B.

220[5] A. ſkall ingen | [6] A. Thi ath | [8] A. Den alder øffuerſte; Gud | [9] oc tilf. eft. A. | [12] A. forſtaa oc merke | [13] deth tilf. i B. | [16] A. enfoldige wlerde | ſine hellige ord [17] A. dem andre | [18] A. lære forſtaa och | [22] A. ſine hellige ord | [24] A. menniſkens | [26] A. ſom haffue før . . . vered | [30] A. menniſkens egen dict ſat bud oc paafindelſe | [31] A. opdictet oc manghe ſteds indſat i ſcriffiten .... tøde lempe oc | [32] A. Oc budet, ath alle criſtne menniſkene ſkulle dem endelige holde | [33] oc leffue derefftet vnder band | [35] A. emod Gudz ord och Eu., ſom mand maa.

221[1] A. klare, B. klære | A. rene oc pwre ord; i B. er tilf. huilke Gud oſv.... forſtaa ret | [4] A. oc mange andre criſtne menniſke .. forfølgelſe, forſmedelſe beſpottelſe paa | [6] A. Euangelia tilbørlige | [7] A. Mod alle ſom | [8] A. pinis oc plaffuis | [10] A. oc [her tilf. eft. A.] Chriſtum ſaa tilforn | [11] A. den rætte | [12] icke oc ſaa | [16] ff. Chriſtus ſagde oſv.... naffn ſkyld indſkudt i B. | [20] A. thi ſkulle nw alle gode chriſtne menniſke gerne ville glade-

lige lide | [20] A. sin naade | [22] dem igen, A., at giffue dem der faare igen | [24] Hiemmerigis Rige, A. hiemmerige | Engle oc helgene, A. hellige engle for vden ende | Istedetfor den Slutning i B. Huilken Gud vnde oss osv. havde A. følgende: S. Lucas scriffuer her och, huorlediss S. Pouel forfwlde førft. Alle Christne. Och bleff siden omwendt Och gik omkring i mange Steder Land och rige och lærde och predickede Gudz ord bristelighe och obenbarlige. For Herrer Konger och føster. Och for alle andre. Och leed megen modgong forfølgelse oc plaffue Oc vaar tit bunden fangen och hudstrughen for Christi naffn skyld. Och Sanctus Lucas fulde hannem i mange Rige land och steder, baade til landz och skibs, Thi scriffuer han tit, den tid wij vaare der, Och der wij seglde der fra, Och saa fremdelis, Som hwer kan selff see och merke naar han det læser her effter i samme bogh

Her endis Faartalen paa Apostlenis Gerninger.

222[12] der tilf. i B.

223[20] vdualde, A. haffuer vduald | [31] til tilf. i B. | [38] da ligesaa.

224[16] A. Da op stod Peder.

225[4] A. ath huo som | [16] A. egen thi han | [27] A. ære alle vidne.

226[27] aff dem som eft. A., B. aff de som.

227[9] der paa, A. storlige.

228[22] vel tilf. i B.

229[12] hedninge, A. hedningerne | [27] emod, A. mod | [31] til tilf. i B.

230[14] Oc tilf. i B. | A. oc der kom | [33] mend, A. karle.

231[1] A. kom der stor | [14] vaare oc opfylte | [30] A. forstandere.

232[1] mand skall mere lyde | [27] saa tilf. i B.

233[17] A. Cilicer oc Arianer, B. Cilicer Arianer.

234[4] A. her vdi | [5] A. effter hannem det | [9] A. i fire, B. in fire | [13] A. omskar, B. omskere | [29] A. sichims, B. sechims.

235[1] A. oplærder | [26] A. Han er.

236[10] Molochs, bg. Udg. Melochs | [11] A. oc de billede.

237[5] A. da døde han.

240[17] A. hedninger oc fore.

241[2] vd offuer, A. ned offuer | [22] A. som bode i L. oc S. saage ath han vor helbrede oc bleffue | [29] A. Tabita som oc | [33] der eft. A., B. det | [36] A. vende sig saa om.

242[12] rædt, A. ræd.

243[31] did er maaske Trykfejl f. dig | [34] befalet, bg. Udg. befelet | [38] til nogens, A. effter nogenss.

244[1] A. frøcter | [13] A. obenbarede, B. openbarede | [20] Saa bade, A. Da bade.

245[1] gik, A. gik.

246[26] oc fornare, A. och (och ell. ath?) fornare | [28]. 272[14] knecte, A. ryttere.

248[21] bg. Udg. bariehw (en Form af Navnet som vi iøvrigt ikke burde have forkastet).

249[6] A. i eder til ath lære folket da | [11] Gud er tilf. i B.

250[7] At Gud, A. Ath han | [14] raadnelse, A. forkrenckelse | [19] ved Mosi, A. met Mosi | [26] f. A. hedningerniss, hedningerne; og saaledes fl. St.

251[6] føders stoff, A. stoff aff deris føder | [22] A. ligger.

252[2] A. som i ære, Och wij pred. oc bebude eder | [8] A. beder.

253[7] A. vndfagne | [30] Davidz osv. ... ieg opbygge. Denne Linie er falden bort i B., og her tilf. eft. A.

254[26] Gudz, A. vor herriss.

256[2] A. famblede | [18] der fore, A. der aff | [27] A. i stock | [34] icke ont, A. inted onth.

257[16] A. forbade, B. førbade.

258[23] A. vforuandiff, B. vføruandis.

261[12] fagde, A. vdlagde.

262[16] A. och ieg ved.

264[1] A. for der ær | [32] tredye, A. anden.

265[12] A. fangen i min aand och vill fare til Jh., ieg vid | [14] A. det fende.

266[6] A. met dem alle | [11] A. faa fulde de.

267[27] A. dig fige | [29] gør den kaaft, A. vowe den kaaft.

268[23] A. robte alle tag bort hannem | [24] A. maa ieg ey tale | [25] f. A. fom giorde det opløff nogre dage fiden oc | [27] A. en iødifk mand aff Th. och en borgere i C. | [30] A. talede han til dem paa H. och fagde.

269[3] A. fæderne, B. faderne.

270[31] Bifpen, A. prefte høffdingen.

271[9] mellem, A. mellē, B. mellen.

272[3] 278[32] A. Hoffuitzmanden, B. Hoffnitzmand.

273[23] A. er fcreffuit.

274[16]f. A. foruden fengzel oc bond, och bad ath han fkulle ingen | [18] A. effter, B. affter | [19]f. bid til hannem .. huftrue fom hed D. oc vor | [20] A. talede faft om retferdighed, oc kyfthed oc ith erligt leffned, oc | [31] A. Cefaria ftad.

275[3] A. ederff fulle mact | [5] ved thi, A. mere en thi | [7] A. fom did vaare komne | [9] B. fuarede for fig.

277[9] A. pinte dem offte | [21] fom dw faaft A. fom dw haffuer nw feeth | [23] A. dig nw ath.

279[15] och, bg. Udg. ach | [18] A. wæred, B. wared | [25] A. och den tredye.

280[6] A. ackere for fkibet | [27] flaget, A. fla.

281[11] Pouil, A. han | [14] oc hw tilf. i B.

282[25] A. ind till afftenen.

283[4] der om tilf. i B. | [5] der ligefaa.

284[5] A. wort danfke twngemaall .. vide acte och merke | [6] A. diffe alder helligfte | [7] Pouel hær fcriffuer | [20] obenbare oc kundgøre | [29] ingen, A. mand icke | [30] Thi fagde det A. och fagde | [32] S Pouil, A. han.

285[1] A. ath Gud | [2] fcriffue, A. gøre | [6] eller lære, A. oc lære | [13] A. vor, rette danfke.

286[2] A. det til meth | [7] A. mennifketh | [9] A. gaffn och nøtte | [26] diff ver tilf. i B. | [27] A. Euangelia | [33] A. afflølfningh vd aff.

287[16] forundre, B. førundre | [19] A. det famme twngemaall | [24] A. vifdom fom Gud hannem giffuit hagde, Ath | [35] A. Hwilke fom vanwittige.

288[28] løft tilf. i B. | [29] mod hannem, A. med hannem.

289[23] Chriftus Gudz føn, A. han | [24] Keyfere i Rom tilf. i B.

290[8] A. Diffe Efftercreffne ære de S. P. E. .. fom han dictede och fcreft | Efter Liften over S. Povels Breve giver A. tillige en Lifte over „de Andre Epiftler oc breff", hvilken dog fenere gientages (f. S. 464).

292[23] A. før wij kunde | [26] i off, A. i dem.

293[3] A. Och den Ny | [22] taler, A. lærer.

294[3] emod hiwer, A. hoff hwer | [12] A. fkulle gode | [27] effter Gudz tilladelfe vden fynd er tilf. i B.

296[1] A. tilf. til de Rommere | [2] A. Paulus | [10] Apoftels embede | [23] A. haffue fammen | [26] fl. St. A. hedningene, hvor B. har hedninge.

298[10] fkal løne eft. A., B. har glemt fkal | [29.30] fynde, A. fyndede.

299[6] forlader, A. førlader | [6] mørkhed, A. mørked.

302[26] A. vdi troen.

304 (Randen) Siette Søndag, bg. Udg. Fredagen.

305[11] fordi ati, A. for ati.

306^{11} A. opuecktedisf | $^{16-}$ 310^{16} (bort det), A. det er longe fra jf. 332^{21} | ^{24} sueg, A. bedrog.

307^{10} i hwilket hwn, A. i det ath hun.

308^{9} eft. A. gør, B. gaar | $^{-24.}$ 311^{29} fer-delis, A. ferledisf.

309^{4} oc salige tilf. i B. | ^{5} A. wij nw. ^{8} A. Gud som icke sparde | ^{9} A. som gør retferdig | $^{-20}$ i bande, A. forbandet.

310^{6} A. der han siger | ^{17} gerne er tilf. i B. | ^{22} A. nw hwo | ^{24} A. sin gøre mestere | ^{29}A. æren .. wan æren | ^{31} A. sigeff ved propheten Osee.

311^{3} Gud, A. han | ^{4} retuisbed, A. retferdighed, og saaledes fremdeles i det følgende, hvor B. har retuise og retuisbed, har A. hast ret-ferdige og retferdighed; kun et Par enkelte Steder (f. 392^{3-} $396^{17.}$ 431^{22}. 539^{27}) er det sidste bleven staaende i B. | ^{5} herren, A. vor herre | ^{6} A. lige som Sodoma.

313^{10} screffuit er, A. der er screffuit | ^{13} selue, A. selff | ^{14} A. ath de skulle icke | ^{16} bleffue, A. bliffue | ^{20} A. och aff troenff | ^{23} Thi ath de, bg. Udg. Thi de ath.

314^{7} A. kunde da de nat. grene indpl.

315^{1} A. ederff tieniske.

316^{16} A. som gøre vel | ^{20} sin iessu cristen, A. en anden.

318 (i Randen) ^{4} velsigned, A. tilf. eller wieth | ^{28} A. som der er screffuit.

319^{36} neffnt eft. A., B. neffn.

320^{1} A. paa det ath ieg | ^{10} A. nogen-tid met eder.

322^{7} effter proph., A. wed proph.

323^{11} Tredye, bg. Udg., Troyde | ^{26} enckers, A. encker.

324^{2} som ere skrøbelige tilf. i B.

325^{4} hilse, A. hilsen.

326^{3} alle mennisle, A. menniskene | ^{31} A. och han vdualde det.

328^{15} sin naade tilf. i B. | ^{20} A. mig er giffuen.

330^{6} A. neffuer | ^{6} gøre eft. A., B. giorde | ^{10} spaat oc tilf. i B. | ^{19} lerde, A. lceret | ^{20} A. vide at icke.

332^{6} forbi tilf. i B. | ^{16} A. bugen, her til | $^{27-}$ 333^{19} A. hoeri | ^{21} (bort det), A. (det skall icke ske) | ^{27} Vide i oc icke.

334^{26} som de icke hafue, A. som de det icke beside | $^{33-}$ 342^{3-} fl. St. at-skillige, A. atskillelige | $^{34-}$ 335^{10} A. iomfru.

336^{20} A. Haffuer, B. Haffue.

337^{14} A. bør det gøre.

338^{4} A. straffelig.

339^{21} Kone, bg. Udg. Køne.

342^{25} nu tilf. eft. A.

343^{6} A. ath alle lemmerne.

346^{6} loffsang, bg. Udg. loff sagn.

347^{14} A. Thi haffuer ieg mere arbeidet | ^{20} de armere tilf. i B.

348^{20} A. forderffue, B. førderffue.

349^{15} iordelige, bg. Udg. iordeligske.

351^{11} A. Denne første forscreffne Ep. ... till de Corinther.

360^{18} met rett. f. men, som bg. Udg. har.

361^{7} f. bedrøffuede .... ere bleffne. Denne Linie er bortfalden i B., og her tilf. eft. A. | ^{30} f. A. giffuen er.

362^{6} den tilf. eft. A. | ^{31} A. till offuerlob.

364^{20} till tilf. i B.

365^{15} woil ere, bg. Udg. woii er i.

366^{3} A. Eller, B. Ellers | ^{20} er fra, bg. Udg. en fra.

367^{1} A. er ieg och | $^{4-}$ 468^{7} fonget, A. faaeth | ^{9} A. Och blant | ^{12} A. daglig | ^{19} wunden eft. A., B. wunder | ^{33} A. lader nw det.

368^{10} Da er ieg eft. A., B. Da ieg er | ^{20} A. till foreldrene.

369^{1} A. wrenlighed horeri, skalshed.

370^{6} eft. gerninger tilf. i A. och ath de syndede om de icke giorde effter lowenff bud.

372[24] de cristne, A. off | [32] A. forgeffuis, B. førgeffuis.

373[1] A. vaare indkomme | [2] A. Huilke wij vilde icke en tid vige, eller være | [5] A. Men om de som meget vaare actede huad dhe vaare tilforn | [31] A. hedningene.

374[16] 382[16] ved, A. met.

376[6] A. der, B. det | [6] A. fader haffuer skicked.

377[9] A. Det er | [20] stede og [22] han tilf. i B. | [30] A. igen i det.

379[11] han tilf. eft. A.

381[16] retuise, A. retferdige, gode.

383[2] oc eft. A., B. har ath.

385[19] A. Førstedømen och Herredømen.

386[20] A. bedregeri.

387[14] ath er udslettet i B. | [26] A. synder, B. synders.

388[20] A. sige det.

390[12] A. retwissheds zens | [20] A. det gaar, B. der gaar.

391[11–12] Och siger osv.... Epaphroditon er her tilf. eft. A., i B. er det udsl. Det samme gielder om Slutningsordene [22–23] Oc tacker osv. ... senth hannem.

395[20] A. forlengdiff | [24] vaar, A. hagde vered.

396[2] glade i Gud, A. glæde i Gud | [17] store, A. offuermaade | [19] Paa det er tilf. i B.

397[10] Ved, A. Effter | [26] ith tilf. i B.

398[10] A. siden en ett tid.

399[10] tage dem vare, A. tage sig vare.

401[17] Forbi, A. Thi | [20] A. christne menniske menighed.

402[10] faar eders skickelighed, A. oc seer eders sk.

403[21] wrenlighed, A. wrenighed.

404[4] eder tilf. i B. | Randen [6] Onsdagen er en Trykfejl, som bg. Udg. har, og som vi burde rettet til: iiij Søndag effter hell. tre konger | [15] gøre eft. A., B. gære.

405[2] hoff Gud tilf. i B. | [9] deth, A. dem.

408[6] Herre eft. A., B. Herris.

409[7] Mine tilf. i B. | [29] selffue eft. A., B. bleffue.

411[20] det er, A. derer.

414[24] arbeyde och nære eft. A., i B. er och udel. | [27] prester och mwncke A. stat och regell.

417[14] elske, A. elst | [22] A. Och wij hobiff.

419[9] A. tilf. Ath hwer skulle icke leffue effter sit æget gode tocke oc sind | [22] man skulle, A. de skulle [29] A. bruge det reth.

420[16] lære fedre, A. kende fedre.

421[7] miskunhed, A. barmhertighed.

423[9] Diakerne oc (sogne degne), A. Tienerne.

424[10] A. som høre digh | [24] A. Ere encker.

425[9] encker, A. viduer | [26] A. ere och.

428[1] A. raader och beder | [4] han tilf. eft. A. | fast, A. vaarafftig | [5] begynte, A. haffuer begynth .... gørifs behoff Thi ath | [6] A. Oc der til met ere der oc mange | [9] f. A. hwer sogne prest ath vaage altid oc arbeyde i det hellige euangelio aff all sin mact . [10] A. hannem Ath. han skall bliffue | [12] A. tolmodig i sin modgong | [17] A. falske aandelige leffnid och stath .... met deriff vduertiff | [18] f. A. och vdygd skall haffue sin framgong oc wesenth, som .... mwe oc nw selffue see | [20] A. Denne samme s. P. prophecie bliffuer fast fuldkommen | [21] vegne i all cristendommen saa | [23] før i mange aar giort haffue.

430[17] søgte han, A. lete han | [23] vidnedzbyrd, A. videndisbyrd jf. 218[7].

431[22] A. Men Gudz tienere.

432[22] och tilf. i B.

435[9] A. den laastelige rige oc store |

306^{11} A. opuedebiff | $^{18-}$ 310^{14} (bort det), A. det er longt fra ſſ. 332^{21} | ^{26} ſueg, A. bedrog.

307^{10} i hwilket hwn, A. i det ath hun.

308^{9} eft. A. gør, B. gaar | $^{24-}$ 311^{29} ferdelis, A. ferlediff.

309^{4} oc ſalige tilf. i B. | ^{5} A. wij nw. ^{8} A. Gud ſom icke ſparde | ^{9} A. ſom gør retferdig | ^{20} i bande, A. forbandet.

310^{6} A. der han ſiger | ^{17} gerne er tilf. i B. | ^{23} A. nw hwo | ^{26} A. ſin gøre meſtere | ^{28} A. æren .. wan æren | ^{31} A. ſigeſſ ved propheten Oſee.

311^{3} Gud, A. han | ^{4} retuiſhed, A. retferdighed, og ſaaledes fremdeles i det følgende, hvor B. har retuiſe og retuiſhed, har A. haft retferdige og retferdighed; kun et Par enkelte Steder (ſ. 392^{2-} 336^{17-} 481^{22}. 533^{22}) er det ſidſte bleven ſtaaende i B. | ^{5} herren, A. voor herre | ^{6} A. lige ſom Sodoma.

313^{10} ſcreffuit er, A. der er ſcreffuit | ^{13} ſelue, A. ſelff | ^{14} A. ath de ſkulle icke | ^{16} bleffue, A. bliffue | ^{20} A. och aff træenff | ^{32} Thi ath de, bg. Udg. Thi de ath.

314^{7} A. kunde da de nat. grene indpl.

315^{1} A. ederff tieniſte.

316^{16} A. ſom gøre vel | ^{20} ſin ieſſu criſten, A. en anden.

318 (i Randen) ^{4} velſigned, A. tilf. eller wieth | ^{28} A. ſom der er ſcreffuit.

319^{36} neffut eft. A., B. neffn.

320^{1} A. paa det ath ieg | ^{10} A. nogentid met eder.

322^{7} effter proph., A. wed proph.

323^{11} Tredye, bg. Udg., Troyde | ^{20} enckerſ, A. encker.

324^{2} ſom ere ſkrøbelige tilf. i B.

325^{4} hilſe, A. hilſen.

326^{3} alle menniſke, A. menniſkene | ^{31} A. och han vdualde det.

328^{10} ſin naade tilf. i B. | ^{20} A. mig er giffuen.

330^{6} A. neffuer | ^{6} gøre eft. A., B. giorde | ^{10} ſpaat oc tilf. i B. | ^{19} lerde, A. læret | ^{20} A. vide at icke.

332^{6} forbi tilf. i B. | ^{15} A. bugen hør til | $^{37-}$ 333^{10} A. hoeri | ^{21} (bort det), A. (det ſkall icke ſke) | ^{27} Vide i oc icke.

334^{26} ſom de icke hafue, A. ſom de det icke beſide | $^{33-}$ 342^{2-} ſl. St. atſkillige, A. atſkillelige | $^{34-}$ 335^{10} A. iomfru.

336^{20} A. Haffuer, B. Haffue.

337^{14} A. bør det gøre.

338^{4} A. ſtraffelig.

339^{21} ſkone, bg. Udg. ſkøne.

342^{26} nu tilf. eft. A.

343^{6} A. ath alle lemmerne.

346^{6} loffſang, bg. Udg. loff ſagn.

347^{14} A. Thi haffuer ieg mere arbeidet | ^{30} oc armere tilf. i B.

348^{20} A. forderffue, B. førderffue.

349^{15} iordelige, bg. Udg. iordeligſte.

351^{11} A. Denne førſte forſcreffne Ep. .. till de Corinther.

360^{13} mer rett. f. men, ſom bg. Udg. har.

361^{7} f. bedrøffuede .... ere bleffne. Denne Linie er bortfalden i B., og her tilf. eft. A. | ^{20} f. A. giffuen er.

362^{6} den tilf. eft. A. | ^{31} A. till offuerløb.

364^{20} till tilf. i B.

365^{15} wii ere, bg. Udg. wii er i.

366^{3} A. Eller, B. Ellers | ^{20} er fra, bg. Udg. en fra.

367^{1} A. er ieg och | $^{4-}$ 468^{7} fonget, A. faaeth | ^{9} A. Och blant | ^{12} A. daglig | ^{19} wunden eft. A., B. wunder | ^{23} A. lader nw det.

368^{10} Da er ieg eft. A., B. Da ieg er | ^{20} A. till foreldrene.

369^{1} A. wrenlighed horeri, ſkalthed.

370^{6} eft. gerninger tilf. i A. och ath de ſyndede om de icke giorde effter lowenff bud.

372[24] de cristne, A. off | [32] A. forgeffuis, B. førgeffuis.

373[1] A. vaare indkomme | [3] A. Huilke wij vilde icke en tid vige, eller vaere | [5] A. Men om de som meget vaare actede huad dhe vaare tilforn | [31] A. hedningene.

374[16] 382[16] ved, A. met.

376[6] A. der, B. det | [6] A. fader haffuer skicked.

377[9] A. Det er | [29] skede og [29] han tilf. i B. | [30] A. igen i det.

379[11] han tilf. eft. A.

381[16] retuise, A. retferdige, gode.

383[2] oc eft. A., B. har ath.

385[19] A. Førstedømen och Herredømen.

386[30] A. bedregeri.

387[14] ath er udslettet i B. | [26] A. synder, B. synders.

388[29] A. sige det.

390[12] A. retwiſſhedzens | [28] A. det gaar, B. der gaar.

391[11—13] Och siger osv. . . Epaphroditon er her tilf. eft. A., i B. er det udsl. Det samme gielder om Slutningsordene [22—23] Oc tacker osv. . . . senth hannem.

395[20] A. forlengdiff | [24] vaar, A. hagde vered.

396[3] glade i Gud, A. glæde i Gud | [17] store, A. offuermaade | [18] Paa det er tilf. i B.

397[20] Ved, A. Effter | [26] ith tilf. i B.

398[20] A. siden en er tid.

399[20] tage dem vare, A. tage sig vare.

401[17] Fordi, A. Thi | [20] A. christne menniske menighed.

402[16] faar eders skickelighed, A. oc seer eders sk.

403[31] wrenlighed, A. wrenighed.

404[4] eder tilf. i B. | Randen [8] Onsdagen er en Trykfejl, som bg. Udg. har, og som vi burde rettet til: iiij Søndag effter hell. tre konger | [15] gøre eft. A., B. gære.

405[2] hoss Gud tilf. i B. | [9] deth, A. dem.

408[3] Herre eft. A., B. Herris.

409[7] Mine tilf. i B. | [29] selffue eft. A., B. bleffue.

411[30] det er, A. deret.

414[24] arbeyde och nære eft. A., i B. er och udel. | [27] prester och munde A. stat och regell.

417[14] elske, A. elst | [23] A. Och wij hobiff.

419[9] A. tilf. Ath hwer skulle icke leffue effter sit æget gode tocke oc sind | [23] man skulle, A. de skulle [29] A. bruge det reth.

420[18] lære fedre, A. kende fedre.

421[7] miskunhed, A. barmhertighed.

423[6] Diakerne oc (sogne degne), A. Tienerne.

424[19] A. som høre digh | [24] A. Ere encker.

425[6] encker, A. viduer | [26] A. ere och.

428[1] A. raaber och beder | [4] han tilf. eft. A. | fast, A. vaarafftig | [5] begynte, A. haffuer begynth . . . . gøriff behoff Thi ath | [6] A. Oc der til met ere der oc mange | [8] f. A. hwer sogne prest ath vaage altid oc arbeyde i det hellige euangelio aff all sin maet | [10] A. hannem Ath. han skall bliffue | [12] A. tolmodig i sin modgong | [17] A. falske aandelige leffnid och stath . . . . met deriff vduertiff | [18] f. A. och vdygd skall haffue sin framgong oc weseneth, som . . . . mwe oc nw selffue see | [20] A. Denne samme s. P. prophecie bliffuer fast fuldkommen | [21] vegne i all cristendommen saa | [23] før i mange aar giort haffue.

430[17] søgte han, A. lete han | [28] vidnedzbyrd, A. videndisbyrd jf. 218[7].

431[32] A. Men Gudz tienere.

432[32] och tilf. i B.

435[6] A. den laaselige rige & oc store |

[11] A. var da mange | [18] A. tilf. som ere mod troen, och forføre mange fra den rette tro och frihed | [25] A. vnderdanige.

437[6] A. Paa huilke .... munden paa | [21] A. och icke fortalerske icke gerige | [2] A. Och ath ecke | [22] A. tale ille om paa off faare.

439[7] zenam, bg. Udg. zemā.

440[26] oc vil giffue osv. til Enden, er tilf. i B.

443[10] A. forfulde de och swarlige alle Christne som vaare i Jh. oc anderstedis | [13] A. trøster oc hugsualer dem | [14] A. død, pine, och forfølgelse | [18] vel er tilf. i B.

447[23] der atter, A. her atter.

449[28] A. tiffel oc torn bær | [29] A. forbandelse | [30] bædre, A. bær.

450[10] f. foriettens, A. forløfftenff | [14] A. faarfatte.

453[14] A. alder helligste | [18] offuer styggede.

454[10] afflosning, A. forløffning | [18] A. til liff | [21] met blod staar i A. eft. Gudz tieniste Lin. [22] | [23] A. de skulle dc.

455[9] A. feeff aff dem.

456[6] A. leffuendeff | [9] A. belendelsenff | [21] da tilf. i B.

457[4] A. Da skall min siel icke teckiff i hannem | [6] A. tro och beredde.

458[4] (som vaar meget gammil), A. (alligeuell ath han vor dødelig) | [6] som er vtalige er tilf. i B. | A. bredde, B. bredt | [7] A. faaet, B. fonget | [29] deyligt eft. A., B. deligt.

459[23] A. ginge vdi.

460[17] reffer ... straffelse, A. straffer ... straff.

462[18] maden eft. A., B. maaden.

463[8] eder, A. ederff.

464[1] f. A. Her effter følge nw de andre Apostelff breff.

465[12] A. som och led | [21] A. pine, Och lærer aandelige | [29] och leffue mod Gudz bud och vilge er tilf. i B.

467[30] A. wforgengelig, B. wforfengelig.

468[10] A. aandeligt offer.

469[6] A. naager, B. naagen.

471[16] A. er och euangelium pred. | (Rand.) [11] f. A. (ilden) det er aff.

474[24] A. løste effter | [28] A. scriffuer huorledeff | [29] A. ath alting skall fortheriff aff ilden.

475[12] A. delactigen.

477[6] frelste eft. A., i B. frelse | [22] och syndis tilf. i B.

480[6] predickere, bg. Udg. predickede | [7] løgnactige, bg. Udg. løngactige | [11] dette breff, A. deth | [19-21] Huilke der osv. .. och sticker er tilf. i B. | [22] A. Thi ath huiffen.

482[13] som Christus giorde, A. som han haffuer giort | [15] at i offuer wunde, A. oc i offuer wunde.

483[6] Men der ere eft. A., B. Men det ere.

484[20] Hwo som, A. Hwer som | [24] i hiel forbi, A. hiel Thi.

485[5] røde vaare hierte eft. A., B. røde vaar hierte | [7] f. straffer off och icke heller dømer, A. straffer vor fortrøsting eller dømer.

487[15] Thi det er eft. A., B. Thi der er | [20] trode icke, A. icke trode | [21] Der i er eft. A., B. Der er i.

490[26] meget ath scriffue, A. meget som ieg sculle scriffue | [27] ieg vill icke scriffue, A. ieg ville icke scriffue dig til.

491[3] A. S Powel och | [4] A. første ca. faa | [7] A. Joderne | [8] A. bortspridde alle vegne | [9] A. Men de hagde alligewel anammed | [19] eft. modgong tilf. A. som Apostlene giorde der de vaare slagne oc hustrugne, da ginge de glade fra raadet ath de vaare verdige til ath lide faarsmedelse faar

Gudz skyld, som der staar i Apostlenis Gerninger i de v ca. | [21] breyder det ingen, A. breyder ingen det | [25] Dog vide vel alle cristne ath | [26] alder best osv. .. døme alle er tilf. i B., A. har i det Sted blot et all ene.

492[7] faarsøgelse eft. A., B. faarfølgelse | [15] aff Gud, A. aff herren | [17] ophøgelse, A. høyelse, B. ophøylse.

493[16] Gudz ord, A. ordeth | [20] A. och han gaar.

494[2] hær ned, A. der ned.

495[2] gerning, A. gerninger | [10] for vden, A. vden | [24] aff ith, A. vdaff ith.

496[9] Det er eft. A., B. Det er | [14] oc leffue i er tilf. i B. | [16] strid kiff oc trette, A. strid oc kiff.

498[26] A. Her endis sancti Jacobs Apostels breff.

499 Fortalen paa S. Judæ Brev er her meddelt eft. A. For Korthheds Skyld har B. udeladt følgende: [5] thi hun vaar Cleophe hwstrw, [7] vaar Herris forandres til Herrens, B. udelader Jesu Christi, [8] oc mange andre, [9] tho, [10] hær, [11. 12] faar ydmyghedz skyld, han kaller sig | [13–14] tiente osv. .... vegne oc, [14] oc arbeyede, [15–16] faar Jhesu osv.... hengde sig selff | [22] scriffuer forand. til siger til, ligeledes [24] scriffuer till de t. siger til, [25] udel. dem, [26] at, menniske, [27] først, saa, [28] och.

502[7] A. sin hellige Engil | [8] vaare, A. are (ære) | [9] f. A. lade obenbarlige ske oc fuldkommes i verden | [10] oc der ere | [12] A. skulle visselige fuldkommes før domme dagh | [20] A. christne menniske dem lese høre och merke och inderlige betenke dem i deris hierte | [23] A. Der forscreffne Domitianus | [24] kom, A. kam | [26] der eft. A., B. det.

503[15] Oc er en, A. oc en | [21] pinte oc tilf. i B.

504[5.6] J Epheson, J Smirnen J Perg., J Th., J Sardis J Philadelphien, och J Laodicien, A. til Epheson, till Smirnen, till pergamon, oc til Thiat., och til Sardiff, och till Philadelphian oc til Laodcian | [24] stierner, A. stierners.

505[10] A. saa den Engel | [18] A. och din drøuelse.

506[12] hierte, A. hierter.

507[5] A. ieg komme skal | [11] til er tilf. i B. | [16] och dw, A. thi dw | [21] de tilf. i B.

508[22] A. lige som en kalff | [23] lige som ith menniske.

509[2] alsommectiste, bg. Udg. alsommictiste.

511[7] i alle fire, A. vdi alle fire | [10] A. Gudz ord skyld.

512[9] A. som er giffuit | [22] inge, A. ingen.

513[4] tempel eft. A., B. templen | [22] brendede, A. brendende.

514[6] Han robede, A. och robede.

515[29] faar deris, A. aff deris | [35] Han hagde, A. och hagde.

516[17] Han sagde, A. oc han sagde | [22] A. och i trysinff tiwe.

517[4] mact ath løcke, A. mact och løcke.

518[12] A. paa hennis hoffuit en krwne | [20] han mangl. i A.; der, som bg. Udg. har, er maaske Trykf. for det | [26] A. och vaare brødre.

520[10] det hagde, A. och hagde.

521[9] A. som første frwct | [12] flyge, A. flwge | [21] hedningene, A. hedninge | [30] eller, bg. Udg. eder | [34] A. Salige ere de døde som døde i Gud her till | [36] f. A. oc deriff gerninger følge effter dem.

522[7] hun tilf. i B. | [16] A. vinquisterne | [19] bitsterne, A. bitselne | [19] hundrede, A. hundre | [26] A. Ath de flode | [29] och alderm. Gud.

523[6] for en eft. A., B. for en | [9] A. Och ieg horde en.

524[21] bedreffue, A. haffue bedreffuit.

525[35] paa, A. vppaa.

527[23] A. alle de som | [28] A. hafune legh.

528[16] A. Och faare han heffuede | [20] A. er giffuit til ath.

529[21] brender, A. brende | [20] huilket tilf. i B.

530[2] A. Och ieg saa en Engil.

532[16, 17] A. lenge, B. lengde | [17] vor, A. ere | [26] Topasion, A. Topaser.

533[10] prophetternis, A. prophetern.

534[10] kommer, A. kom. Slutningen i A.: Her endis det Ny Testamente Sat i Anderp Vaar Frwe afften dyre Aar effter Gudz byrd M, D xxix.

II.

Hvad vi paa dette Sted kunne have at sige til Oplysning af Texten i Chr. Pedersens Ny Testament, er ikke meget. Mangen Læser kunde dog maaske standse ved et saadant Ord som tine træ Aabenb. 18, S. 527^{10} og ikke have noget imod at underrettes om, at dette er en bogstavelig Gjengivelse af Vulgatas lignum thyinum (paa Græsk: ξύλον θύϊνον), et Slags vellugtende Træ maaskee Cedertræ, som Luther ikke har vidst at give anderledes end ved „Thinenholz". — Ligeledes kunde det vel ogsaa her foreløbig bemærkes, at ved tho wge søeff, Joh. 6., (S. 181^{29}) forstaaes to Sø-Mill, og at det er et Udtryk vi har tilfælles baade med Islænderne (f. vika sjoar hos Bjørn Hald.) og med Svenskerne (f. wika sjö hos Ihre). — At „den Søndag da Hallelujaet aflægges" (S. XV^{27} jf. 38 og 337) er Søndag Septuagesima, vil man allerede finde antydet I, S. 387-88; at femte Søndag i Fasten (S. XVII. 189. 453) har Navn af Kære-Søndag, fordi dens Evangelium indeholder Jødernes Kæremaal mod Herren, vil være de fleste Læsere bekjendt; da den betragtedes som Indgang til Passions-Tiden i ængere Forstand, førte den ogsaa Navn af Pinelse-Søndag (Dom. passionis f. I, S. 317). Klokker-Onsdag i Dimmelugen (S. XVIII) har sit Navn deraf, at Knebelen i Kirkeklokken den Dag blev bunden, og løstes først igjen Paaskemorgen. — Hvad der forresten maatte være at mærke om forskjellige sproglige Enkeltheder ved denne Oversættelse, maa vi forbeholde os ved en senere Lejlighed at omtale i fuldstændigere Sammenhæng. Derimod vil det her være Stedet til om end kun ganske kort, paa nogle faa Blade, at oplyse Læseren om hvad det er for en Bog, hvad for en Slags Oversættelse det er der gives ham i Hænde. Thi den opmærksomme Læser er ikke nøjet med den Underretning, at det er en Oversættelse af det Ny Testament; han vil ogsaa vide om det er en Oversættelse paa første eller anden Haand: om den er forfattet efter Grundtexten (og i saa Fald efter hvilken Udgave) eller om den er gjengivet efter en eller flere af de da udkomne Bibel-

oversættelser, i hvilket Tilfælde der da atter maatte blive Spørgsmaal om den Nøjagtighed og Troskab hvormed det valgte Forbillede, et eller flere, var blevet fulgt. Herom mene vi at skylde Læserne nogle Oplysninger.

Hvad altsaa denne Oversættelses Grundlag angaar, da angiver Chr. Pedersen os selv temmelig tydeligt i Fortalen til Pauli Breve S. 288, at han ikke gjør Fordring paa den Ære at være nogen Græsk Fortolker, naar han beder Ingen undres paa, at Dansken ej alle Steder lige Ord fra Ord følger med Latinen; thi for denne Afvigelse giver han ikke den græske Grundtext Skyld, hvorimod han ligefrem siger sin Grund, der er: at den som vil noget udsætte, han bør det endelige saa at tale, digte og skrive, at Andre som ere af det Tungemaal kunne det og forstaa; thi „skulde jeg skrevet Ord fra Ord ligesom det staar i Latinen, da havde der ingen Dansk forstondet Dansken retteligeˮ. Og dette forklares tydeligere, naar det længer nede sammestedś hedder, at han har efterfulgt de allerbedste og ypperste Klerke som nu ere til og som have bedst udlagt og udtydet de hellige Skrifter. Thi heri ligger den Oplysning, som en nøjagtigere Undersøgelse snart vil stadfæste: at Chr. Pedersen bandt sig ikke til nogen enkelt af de givne Oversættelser eller Textrecensioner — Vulgata, Luther eller Erasmus — men fulgte snart den ene, snart den anden, alt eftersom det paa det enkelte Sted forekom ham at give den rigtigste, bedste og opbyggeligste Mening. Noget anderledes var det, da han udgav Jærtegnspostillen, thi da var ikke Erasmi Udgave med dens vedføjede latinske, saalidt som Luthers tydske Oversættelse endnu udkomne; da havde han alene Vulgata at holde sig til ved Oversættelsen af Søndagstexterne. Men denne benyttede han og med en saadan Frihed baade med Hensyn til Ord og Mening, som han ikke vovede at betjene sig af nu, da Vigtigheden af Bibelens rene Lærdom i Modsætning til Papisternes falske Paastande var bleven ham og mange Andre saa klar, at de vel maatte vogte sig for en Vilkaarlighed, der naar den anvendtes af deres Modstandere, uden Vanskelighed af Bibelen selv kunde smedde et Vaaben baade mod Luther og mod alle der tænkte som han. Det er ret mærkeligt at see hvordan Chr. Pedersen i sin Oversættelse af N. T. har opgivet denne Maade at oversætte paa, idet han følger sin Text Sætning for Sætning, Mening for Mening; Friheden derimod har han ikke ganske kunnet opgive: han har anseet det for vigtigst, at Fremstillingen blev tydelig og Ordenes Forstand i det Hele taget truffet, men nogen ængstlig Nøjagtighed med Hensyn til Gjengivelsen af hvert eneste Ord i Grundtexten har han ikke haft; mange Fejl og Unøjagtigheder kunne paavises, men Bogens Mening bliver desuagtet lige rigtig og god, saalidet som det tør antages, at

dens Dygtighed til at give Samtiden en paalidelig Skildring af hvordan Jesus og Apostlene levede og lærte, i væsenlig Grad er forringet derved, at den stundum kan have taget sig det for let med de enkelte Ord naar blot Sammenhængen blev livlig udtrykt.

Vi maa altsaa tænke os nærværende Oversættelse at være bleven til paa følgende Maade. Vulgatas Text har maattet afstaa Forrangen til den Erasmiske Textrecension, navnlig saaledes som denne fremtræder i Luthers Bibeloversættelse, der som bekjendt stærkt benyttede samme. Dette er ogsaa Tilfældet med Oversættelsen af de enkelte Steder, hvor det er tydeligt at mærke hvad Hjælp Chr. Pedersen har haft af Luther. Dog har han ingenlunde følt sig forpligtet til at følge ham enten hvad Læsemaade eller Oversættelse angaar, thi mange Steder har han i saa Henseende fulgt Vulgata og paa enkelte Steder har han og fulgt Erasmus's Fortolkningsmaade — altsammen under Forbehold af og med stadig Udøvelse af den Oversætterfrihed, han ikke vilde opgive.

Vi kunne ikke forlange, at man ved disse Angivelser skal tro os paa vort blotte Ord; men paa den anden Side vilde det blive saa vidtløftig en Sag at opregne alle de Bevissteder, hvormed vi kunne støtte de ovenfor gjorte Paastande, at det maatte falde vore fleste Læsere trættende, ligesom det fra Udgivernes Side neppe heller vilde være rigtigt at benytte den os her indrømmede Plads til Mødested for en saa talrig Skare af Vidner, der dog alle i det mindste havde et Par Ord at sige. Lad os derfor indskrænke os til blot at nævne nogle af de mærkeligste Exempler.

At Chr. Pedersen saaledes har benyttet Vulgatas Læsemaade af Grundtexten, kan blandt andet sees af Stedet Matth. 5, 44, hvor han med Vulgata udelader de Ord: „velsigner dem, som eder forbande"; Joh. 6, 13, hvor Chr. P. med Datidens almindelige Udgaver har tilføjet „og de to Fiske" efter „de fem Bygbrød" — forresten en uægte Tilsætning, der er udtaget af de senere kanoniske Udgaver af Vulgata; Joh. 8, 59 udelades ligesom i Vulgata de Ord: „og han (Jesus) gik midt igjennem Mængden og undkom saaledes". Paa samme Maade læses: 1. Korinth. 15, 5 elleve isteb. tolv. Og hvad Oversættelsen angaar, da er Matth. 4, 6, „han befalde sine Engle" en ligefrem Oversættelse af Vulgatas mandavit de te, thi baade Græsken og Luther har: „han skal befale"; Joh. 4, 46, „en føje Konge" er en altfor tro Gjengivelse af Vulgatas regulus, og ikke mindre „Fremsættelsens Brød" (Skuebrødene) Matth. 12, 4, af panes propositionis.

Hvad Luther angaar, da kunne vi se, at han efter ham (og Erasmus) har optaget Doxologien i Fadervor Matth. 6, 13, som

Vulgata udelader; 1. Kor. 11, 24, har han med ham (og Erasmus): „det er mit Legeme, som brydes for eder", medens Vulgata har quod pro vobis tradetur; med begge de nævnte har han endvidere udeladt Vulgatas Tillæg Matth. 10, 12: dicentes: Pax huic domui; ligeledes en hel Parenthes i Apgj. 23, 25-26; Eph. 1, 18 læser han med de Andre „Forstandens Øjne", medens Vulgata har „Hjertets Øjne"; Eph. 5, 9 læse de „Aandens Frugt", medens Vulgata (og vor) har „Lysets Frugt"; 1. Tim. 3, 16 læse de, „Gud er aabenbaret i Kjødet", skønt Vulgata har quod manifestatum est in carne; og Aabenb. 22, 14, have de: „salige ere de som holde hans Bud", medens Vulgata har: „salige de, der vadske sine Klæder i Lammets Blod." — Hvad nu Oversættelsen angaar, da er det tydeligt at Luther maa have haft Indflydelse paa Oversættelsen af Luk. 2, 14 „og Mennesken en god Vilje" („und den Menschen ein Wohlgefallen") thi i Jærtegspostillen (s. I, 52) var dette Sted gjengivet lige efter Vulgata: „Fred være med alle de Mennesker, som have en god Vilge" (pax hominibus bonæ voluntatis); 1 Kor. 10, 28 er efter Luther propter conscientiam bleven omskrevet ved „at I mue skaane hans Samvittighed" („auf daß ihr des Gewissens verschonet"); 1 Kor. 15, 29, har med Luther: „hvad gøre de ellers, som lade dem døbe over de Døde" („über den Todten"), medens Vulgata og Erasmus begge have pro mortuis; Ebr. 2, 9 oversætter han efter Luther: „du lodst Englene forlade ham en føje Tid" ([Jesus] „der eine kleine Zeit der Engel gemangelt hat"), medens Vulgata (og vor) oversætter: „som et lidet var bleven ringere end Englene" (qui modico quam angeli minoratus est); Gal. 4, 3 har han laant Oversættelsen af elementa mundi (στοιχεῖα τοῦ κόσμου) af Luther, der har „äußerliche Satzungen", Chr. P. „udvortes Love"; 2. Kor. 6, 13: her er, kan vi gjerne sige, baade Vulgata og Luther benyttet, d. v. s. Luther har her, som adskillige andre Steder i Originaludgaven af 1522 og i de fire følgende Udgaver holdt sig nærmere til Vulgata, men atter i Udg. 1530 forladt denne for at faa den græske Text nøjagtigere gjengivet: i Udg. af 1522 har L. „ich rede als mit Kindern, die gleichen Lohn mit uns haben, darum breitet ihr euch auch aus", hvad der saa temmelig er efter Vulgata, kun at de to første Sætningers Stilling er ombyttet, men Chr. P. har det paa lidet nær ganske som Luther.

At det har været Chr. Pedersens Hensigt flittig at benytte Erasmus fremgaar ikke utydeligt af den Agtelse hvormed han citerer ham i Indledningen S. IX paa tvende Steder, og de Ord af Erasmus han sigter til ere uden Tvivl dennes Ytringer i Fortalen til hans Udgave

af N. T., naar det i denne hedder: optarim ut omnes mulierculæ legant evangelium, legant Paulinas epistolas; atque utinam hæc in omnes omnium linguas essent transfusa, ut non solum a Scothis et Hybernis, sed a Turcis quoque et Saracenis legi cognoscique possint; og længere nede. efter at have beskrevet hvorledes en ægte Theolog burde være og lære, tilføjer han: hæc siquis, afflatus spiritu Christi prædicet, inculcet, ad hæc hortetur, invitet, animet, is demum vere theologus est, etiamsi fossor fuerit aut textor; hæc siquis et ipsis præstet moribus, is denique magnus est doctor. At Chr. P. har draget megen Nytte af Erasmus's N. T. fremgaar allerede af det foregaaende, hvor vi have viist, at han paa mange Steder, det være sig nu middelbart (gjennem Luther) eller umiddelbart har fulgt hans Læsemaader; men vi kunne ogsaa anføre Exempler paa at Chr. P. tiltrods for Luther og Vulgata har fulgt den Læsemaade han forefandt hos Erasmus; saaledes i det bekjendte Sted 1. Tim. 2, 15 om Kvinden der skal frelses ved Barnefødsel, hvis de blive i Troen og Kærlighed (si manserint), thi der har Luther „so sie bleibet", og Vulgata si permanserit; Apostl. Gj. 16, 17 læser han med Erasmus os, medens Luther ligesom Vulgata har eder; ligeledes Matth. 16, 13 har Chr. P. med Erasmus: „hvem sige Folket mig Menneskens Søn at være", hvilket „mig" udelades baade af Vulgata og Luther. — At Chr. P. mere har holdt sig til Luthers end til Erasmi Oversættelse, er klart nok, men at han dog ikke ganske har forbigaaet den sidstnævnte kan blandt andet sees af Stedet Joh. 3, 3: „ingen kan se Guds Rige uden han bliver igjenfød af de øverste"; her har nemlig Vulgata: renatus fuerit denuo og Luther „von neuem geboren werde", men Erasmus: nisi quis natus fuerit e supernis. Et andet mærkeligt Exempel er Apostl. Gj. 2, 6, hvor Vulgata har: facta autem hac voce, og Luther: „Da nun diese Stimme geschah", nemlig „fra Himmelen"; men Chr. Pedersen har fulgt Erasmus, som oversætter: is rumor quum increbuisset, og tænker altsaa paa Rygtet som kom ud. Hvorvidt iøvrigt H. Mikkelsens Overs. som paa flere af de nævnte Steder ogsaa følger Erasmus, kan have udøvet nogen Indflydelse paa Chr. P., er vanskeligt at afgjøre i de enkelte Tilfælde, eftersom de har benyttet samme Kilder. Utvivlsomt er det imidlertid, at hvor misfornøjet han i det hele var med sin Forgængers Arbejde, har han dog ikke forsmaaet at bruge det, hvorom mere siden.

Paa denne Maade have vi altsaa seet, hvorledes Chr. Pedersen overensstemmende med hans egne Ytringer har efterfulgt „de allerbedste og ypperste Klerke"; og vil Nogen endnu paastaa, at han dog vist,

uagtet denne Hjælp, ikke blot har feet i (thi det negtes ikke), men oversat efter den græske Grundtext, da ville vi blot henvise til Apgj. 8, 34 (περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο;) hvor det er ganske øjensynligt, at han ikke kan have haft andet end Vulgata — og H. Mikkelsen for sig, og ligesom denne misforstaaet Ordene: de quo propheta dicit hoc? — ved at oversætte det: „sig mig, om hvad Profete han siger dette".

Det kan derfor ikke nytte at ville hævde Chr. Pedersen Æren enten som græsk Sprogkyndig eller som latinsk Grammatiker, thi han var ingen af Delene. Vistnok har han, hvad vi kunne kalde, været velbevandret i Latinen; men han har lært dette Sprog paa en ganske anden Maade end nuomstunder, da man indføres i Sproget ved Hjælp af Grammatiken og derfor gjerne for en Del kan tabe Talens Sammenhæng af Tankerne og dog ved den grammatikalske Indøvelses Hjælp oversætte nogenlunde korrect, medens den der er bleven indført i Sproget ad den praktiske Vej maa have sin Opmærksomhed ufravendt rettet paa Talens Indhold og Sammenhæng, hvis han ikke enten vil standse eller give en bagvendt Oversættelse. Chr. Pedersen har vistnok ikke under Oversættelsen af N. T. lige godt fra først til sidst haft sin Opmærksomhed skærpet, og derfor er der ogsaa hist og her indløbet adskillige Fejl, han godt havde kunnet undgaa; som f. Ex. Matth. 24, 24 og Parallelstedet hos Markus (jfr. 1. Kor. 15, 23) staaer der „falske Christne" istedenfor „falske Christer" (christi ikke christiani); Ebr. 7, 9 er ganske misforstaaet; ligeledes Apgj. 1, 25; ligeledes 2 Joh. og 3 Joh. V. 1, hvor Begyndelsesordet, „den Ældste", mod alle Grammatikens Regler er trukket sammen med „den udvalgte Kvinde" paa det ene og med „Gajus" paa det andet Sted.

At Oversættelsen er fri, have vi alt forhen bemærket, men at denne Frihed paa sine Steder bliver til en Vilkaarlighed, vi hellere maatte ønske borte, tør ikke heller fordølges. Saaledes naar han Rom. 6, 4 siger, at vi ere begravne med Christo i Daaben fra Døden (ist. til Døden), da er dette unøjagtigt; 1 Tim. 5, 8 er der vilkaarlig indsat „Jøde" ist. „Vantro"; 2 Tim. 3, 15 siges der om Skriften til formentlig Støtte for den reformatoriske Prædiken, at den kan gjøre salig, skjønt Paulus kun siger, at den kan gjøre viis til Salighed; men endnu værre er det Apgj. 2, 46, hvor han maa have frygtet for at Fortællingen om at de første Christne i Husene brøde Brødet og nøde Maaltidet med Fryd og i Hjertets Enfoldighed — let kunde bruges som Forsvar for det papistiske Paabud, at Lægmand kun maatte nyde Nadveren under een Skikkelse; han har derfor efter Brødets Brydelse tilføjet, at det gaves til de Fattige, og altsaa søgt, at kanonisere den Forklaring af dette

Sted, hvorefter det blot skulde omtale en Almissenddeling. — De øvrige Friheder, han har taget sig bestaar fornemmelig deri at han har indskudt et Ord hvor han syntes det kunde gjøre Meningen tydeligere, ligeledes og undertiden udeladt hvad der syntes ham mindre nødvendigt at medtage; han bruger oftere „Legem" ist. „Kjød", „Sjæl" ist. „Aand"; 1 Joh. 5, 7 sætter han „Guds Søn" ist. „Ordet"; Eph. 5, 26 bruger han „Daaben" ist. „Vandbadet". En nøjagtig Jagttagelse af Gjerningsordenes Tider og Maade tør vi ikke vente at finde, og saaledes er det ret mærkeligt at se hvorledes en bekjendt i vor nuværende Bibeloversættelse paapeget Fejl, vel ikke traditionelt er nedarvet fra — thi mellemliggende Udgaver have det rigtigt — men dog har sin Forgænger i Chr. Pedersens N. T., hvor det Joh 1, 5 hedder at Lyset skinde i Mørket (ist. skinner); den almindelige Fejl at sige (Luk. 2, 29): Herre nu lade (ist. lader) du din Tjener fare i Fred — findes ligeledes her. — Paa en Maade som vi alt have paapeget ved Postillen (s. I. S. 390) har Forfatteren ogsaa i denne Oversættelse af det Ny Testamente stræbt at gjøre flere fremmede Ord og Benævnelser hjemlige ved i deres Sted at bruge de hertillands mere gængse Udtryk; saaledes ist. „paa de usyrede Brøds første Dag" (Mark. 14, 12) sætter han blot „Skærtorsdag"; ligeledes kalder han „Beredelsens Dag i Paasken" „Langfredag"; de Ypperste-Præster kalder han „Bisperne"; og ist. „ved den niende Time" siger han: „der Klokken var ved ni" eller „da Klokken slog ni."

Med Hensyn til de mange i Randen anførte Skriftsteder har Chr. P. ingenlunde været nøjagtig; der findes mange Fejl allerede i første Udg. og da han kom til Joh. Aabenb. fandt han det ikke Umagen værd at opføre flere Parallelsteder. Disse Mangler er det saa langt fra at han har afhjulpet i anden Udg., at meget mere i denne Trykfejlenes Antal er forøget. At uddedre alle disse Tryk- eller Skrivfejl har været os umuligt, og man kunde maaske i den Anledning spørge os, hvorfor vi da ikke heller lod det Hele blive som det var; men hertil svare vi, at det er saa en egen Sag for hvem der er vant til at sysle med Bibelen at se en af de hellige Bøger opført med et Kapitelantal paa nogle og halvtreds naar man veed, at den har kun nogle og tyve; naar derfor det Rigtige øjensynlig kunde naaes ved at rette et l til et x, eller et x til et i, eller og ved at tilsætte eller udstryge enten et i eller et x, alt eftersom det var for meget eller for lidt: saa foretog vi en saadan Rettelse, og det er skeet paa mangfoldige Steder. Paa nogle Steder kunne vi og have haft Mistanke om at et Citat var urigtigt,

men naar vi ikke havde Visshed for hvad der var det Rigtige, indlode vi os ikke videre paa Gisninger, og lode staa hvad der engang stod.[1])

Efter saaledes at have omtalt hvad man kan vente og hvad man ikke tør vente at finde i nærværende Oversættelse af N. T., kunne vi dog ikke andet end fastholde vor Overbevisning om den høje Grad af Fortjeneste dette Arbejde, med alle dets Ufuldkommenheder, ligefuldt maa have haft for dets Samtid og dermed tillige for alle de følgende Slægter, der skulde nyde godt af og selv fortsætte hvad dengang blev begyndt. Vi maa ikke sammenligne det med Luthers Bibeloversættelse. Hvor en Mand, der til den Grad er udrustet baade med Aand, Lærdom og Arbejdskraft, tager fat paa en Sag, og hvor han tilmed har saa lærde og dygtige Medarbejdere at raadføre sig med: der er det nødvendigt at Arbejdet maa lykkes bedre end for en stakkels landflygtig Kannik, der uden Medarbejdere og langt fra sit Fædreland skulde have sit dengang endnu fattige Modersmaal til at udtrykke Apostelen Pauli dybsindige Tanker og følge hans ingenlunde lette Vendinger. Vil man anstille Sammenligninger, da sammenligne man det, vi vil ikke sige med den ældre Oversættelse af det Gamle Testamente, men med en Samtidig, med H. M. Ny Test., og man skal nødes til at kjende Forskjel. Kun et Par Ord om dette Forhold.

Vi have alt ovenfor berørt, at Chr. Pedersen har benyttet sin Forgængers Arbejde, og nævnt et Exempel paa at han maaske endog deraf er bleven ført vild. Det vilde være let at anføre mange Exempler, hvor det er højst sandsynligt at han har laant Udtryk af H. Mikkelsen, men fuld Beviskraft har faa af dem i og for sig, fordi en saadan Sprogmester som Chr. Pedersen lader saare sjelden de Kanter staa, man lettest kunde gribe i. Tydeligst forekommer Benyttelsen af H. Mikkelsen os at være i de Udtog af Luthers Indledninger, som Chr. Ped. — knyttede til nogle historiske Oplysninger af hans eget, har forudskikket de apostoliske Breve, med Undtagelse af Hebræer, Jakobs og Judas Brev, hvor han afviger fra Luther. Blandt disse Indledninger forekommer der saaledes, for at vi dog skulle nævne et Exempel i den til 2 Thess. et Ord, som neppe kan andet end skrive sig fra H. Mikkelsen; denne oversætter nemlig Luthers „behende und schnell" ved „snar og sneld", og dette har Chr. Ped. rettet til „snarlige og snild". Men dersom Sammenligningen

[1]) Siden vi ere komne ind paa Unøjagtigheds-Kapitelet, maa det her, forinden vi slipper det, være os tilladt i en Note at gjøre opmærksom paa en Fejl, som vi ikke rigtig har vidst, under hvilken Rubrik vi skulde henføre; nemlig naar Apgj. 6, 9 i dg. Udg. „de Arianer" opregnes blandt Stephani Modstandere. Vi have været i Tvivl, om vi snarest skulde anse dette for en from Spøg, eller blot for en Trykfejl.

mellem de to Oversættere giver Anledning til at bemærke, at Eftermanden ikke har forsømt at benytte sin Forgængers Arbejde, saa giver den endnu rigere Anledning til at overbevise sig om, hvor højt Chr. Pedersen staar over H. Mikkelsen, i Dygtighed til at bruge sit Modersmaal. H. Mikkelsen og hans Medhjælpere ere al Ære værd for deres første Forsøg paa at omplante den ny Pagts Bog paa Modersmaalet; men det kan dog ikke negtes, at den Ubehjælpsomhed de allevegne røbe, hvad enten de oversætte fra Latin eller fra Tydsk, og det ikke mindre i Valget og Sammenstillingen af Ordene, end i Maaden at skrive dem paa, at denne Ubehjælpsomhed, sige vi, er højst paafaldende især ved Siden af den jævne naturlige Ligefremhed hvormed Ordene falde i Traad hos Chr. Pedersen. Om mange Steder i Hans Mikkelsens Oversættelse har Poul Eliesen virkelig ikke Uret, naar han siger at havde man ikke Originalen ved Haanden, skulde man af Oversættelsen ikke blive klog paa Meningen. Hos Chr. Pedersen vil man derimod vanskelig finde saadanne Steder; visiknok Steder hvor han har misforstaaet eller forfejlet Originalen, men hvad han giver er der god Mening i. Rigtignok havde ogsaa de to Oversættere fattet deres Opgave forskjellig; H. Mikkelsen troede at kunne henskyde sig under St. Paulus (1 Cor. 2) om Nogen syntes hans Danske ikke var god, naar Apostelen siger, han prædikede Evangelium ikke med „dybe og prydede Ord". Denne Appel beroede naturligvis paa en Misforstaaelse, og Forfatterens Landsmænd toge den heller ikke for gyldig; thi efter Chr. Pedersens Vidnesbyrd klagede Mange, at de kunde ikke forstaa de „Ny Testamenter som før vare satte i Leipzig". Dette var som han selv siger en væsenlig Grund for ham til at give en ny Oversættelse; det var langtfra hans Tanke at tale med „dybe og prydede" Ord i den Forstand hvori Apostelen efter Hans Mikkelsens Udtryk advarer for dem, men ligesaa langt var han fra at tænke, han havde opfyldt denne Formaning ved at gjengive de hellige Skribenters Sprog i et knudret og halv uforstaaeligt dansk Tungemaal. Chr. P. omtaler selv i Fortalen til Pauli Breve det vanskelige ved sit Arbejde; men hans Ønske var det fremfor alt, at Menigmand skulde have den hellige Bog saa den kunde tiltale ham; at han skulde have en Følelse som var det en Landsmand der nu talte til ham, og ikke træt lægge Bogen fra sig med den Tanke at den var ham for høj, men heller daglig, gjennem en flittig og andægtig Læsning, søge at tilegne sig den. Imidlertid forekomme der saadanne aldeles uundværlige Ord, som han selv opregner (s. S. 288), saaledes som: Troen, Naadegave, Loven, Retfærdighed, Synd, Kjød, Aand osv.; Ord som vi godt kjende og have hørt fra vor Barndom, men som i deres ægte paulinske Betydning vare noget Nyt for de

Fleste af dem, der havde levet deres Tid under Pavedømmets Mørke. Dog selv om Betydningen af disse Ord blev lært, saa de frit kunde benyttes, var det jo dog ikke dermed givet at faa Apostelen Pauli Tanker til at blive flydende paa den danske Tunge eller gjøre dem tilgængelige og kære for danske Læsere. Men det er netop Chr. Pedersens store Fortjeneste, at det er jævn Tale og rent Dansk, Sproget i hans Nye Testament, og hverken Latinsk-Dansk eller Tydsk-Dansk, hvortil baade Fristelsen og Faren var saa nær. Paa den Maade blev en god Bane brudt, et godt Exempel givet, som Bibeludgaven af 1550 ikke undlod at følge, thi saa nær som denne Oversættelse end er holdt til Luthers, saa er dens Sprog alligevel Dansk og ret Dansk, uden nogen tydsk Bismag.

Endnu staar tilbage at vi skulle omtale Chr. P.s Forhold til Luther, saaledes som dette gjennem denne Bogs Udgivelse kommer tilsyne. Vi have seet, hvormegen Nytte han har haft af Luthers Oversættelse, men desuagtet nævner han dog ikke Luthers Navn i nogen af sine Fortaler, undtagen, om man saa vil, naar han i Fortalen til Apostlernes Gjerninger klager over, at de som ret prædike Guds Ord, blive kaldte for „Luthere og Kættere“. En mere ligefrem Hentydning til Luther selv, skjønt ikke hans Navn nævnes, finde vi dog i Fortalen til Jakobs Brev. Det er bekjendt nok, at Luther holdt dette Brev for uægte, og at han i Fortalen til sin Oversættelse af Ny Testamente kaldte det: „einen strohernen Brief“, en Ytring som H. Mikkelsen ikke tog i Betænkning at gjengive paa Dansk. Derfor gjelder maaske Chr. P.s Fortørnelse ikke mindre den danske Oversætter, end Luther selv, naar han siger: „thi forstaar jeg ikke hvorfore somme driste dem til at kalde dette S. Jakobs Brev et Straabrev (ligesom det var ikke mere værd), dog vide alle Christne vel, at han var Christi Apostel og talede af den Helligaand; men hvad Geist eller Aand de tale af, som det sige, det veed Gud allerbedst, som ingen Ting kan skjules fore; han skal og dømme Alle!“ Man maa næsten undre sig over, at saa drøj en Tilrettevisning til Luther kunde flyde af Chr. Pedersens Pen, han som dog skyldte Luther saa meget, navnlig netop med Hensyn til den Bog han nu udgav og som ikke var bange for at følge Luthers Fodspor, selv i Oversættelsen af det Skriftsted, denne maatte høre saa ilde for, idet han Rom. 3, 28 lader Paulus sige, at Menneskene blive salige ved Troen alene uden Lovens Gjerninger. For at forklare os dette, maa vi for det første erindre at Chr. Pedersen, der var jævnaldrende om ikke noget ældre end Luther, ikke blot var modnet til Mand og havde modtaget en theologisk Dannelse, saaledes som denne nu kunde være, under Paavirkning af den gamle Synsmaade som Reformationen kuldkastede, men han var desuden

længe før han havde hørt Luthers Navn nævne, ingenlunde et dødt Lem paa Kirkens Legeme, meget mere berørt og til en vis Grad vakt af den Evangeliets Sol der trængte selv gjennem Papismens Taagesktygge; og fra disse sine tidligere Dage kan det vistnok antages, at han havde bevaret en stor Yndest for Jakobs Brev, af hvis Ord han for sit Vedkommende kan have haft vi vide ikke hvormegen Trøst eller Nytte. Men dernæst maa vi betænke, at Chr. P. sikkert ventede sig, om alt gik vel, en ganske særdeles Virksomhed og Indflydelse af dette sit Ny Test.: at det — som han selv oversætter 2. Tim. 3 — skulde kunne gjøre mange af hans kære Landsmænd salige ved Troen i Jesu Christo. Men skulde det have den Virkning, da maatte det ikke fremkomme, som H. Mikkelsens, der ved at gjentage Luthers Indledninger og ved Oversætterens eget stridbare Sendebrev selv udfordrede de endnu mægtige Modstandere; det maatte ikke udgaa som en luthersk Bog, men som en Bog fra den hellige almindelige Kirke, hævet over alle Prælater og Partier og bestemt til at kalde Jesu og Apostlernes Taler og Tider tilbage i den christne danske Menigheds Tanker. Hvor forsigtig Chr. P. har været i saa Henseende, navnlig i sin første Udg. og hvorledes han alt i anden har vundet mere Dristighed, vil man kunne se af hans Rettelser i Fortalerne til 2 Thess., og 1 Joh., (s. Anmærkn. til S. 414. 480, jfr. S. VI). Ret mærkeligt er det iøvrigt, da han i Modsætning til Luther har stræbt at hævde saavel Jakobs som Judas Brev apostolisk Oprindelse, at han desuagtet har ladet det førstnævnte beholde den Plads, Luther anviste det, bag efter S. Peders de to og S. Hanses de tre Breve, medens Ebræerbrevet er rykket ud af den Plads Luther havde givet det blandt Ny Test.'s Apokryfer, og som paulinsk kommet til at staa efter de andre tretten Pauli Breve.

Allerede to Aar efter at Chr. Pedersen havde udgivet sin Oversættelse af Ny Testamente, fandtes det fornødent, maaske i Forbindelse med det forestaaende Norges-Tog, at der blev gjort et nyt Oplag. Dennegang behøvede han ikke, saaledes som ved hans tidligere Skrifter at overlade en Fremmed Arbejdet, men kunde selv besørge det. Vi have i Anmærkningerne givet rigelige Bidrag til at bedømme Forholdet mellem de to Udgaver, og ville her kun udpege de mere væsenlige Punkter, for med det samme at godtgjøre, at vi have gjort hvad vi burde, idet vi have lagt anden, paany gjennemsete Udgave til Grund for vor og kun benyttet første som Hjælpemiddel for at raade Bod paa den andens Svagheder. For da først at nævne disse, da bestaa de deri at der er

en Del flere Trykfejl i anden end i første; thi deels har den arvet fra sin Forgænger (f. Ex. 50^{24} regenskaft for regenskaff), deels har den selv skaffet sig nogle nye, omendog faa saa slemme som (107^{18}) leffnede for loffuede. Dernæst er der glemt eller udeladt adskillige mer eller mindre nødvendige Smaaord hist og her, og endelig har Forf. paa en vilkaarlig Maade afkortet flere af Fortalerne, med det eneste Formaal for Øje, at knibe dem ind til at rummes paa een Side. Men dermed tro vi ogsaa at have nævnt hvad bestemt kan kaldes Skyggesiden ved anden Udgave, som altsaa ikke bestaar i mere, end hvad der ved Hjælp af første med Lethed kunde rettes i en ny Udgave. Paa den anden Side mangler der ikke Tegn paa at Forfatteren virkelig har underkastet sit Arbejde et rettende Gjennemsyn; dertil regne vi allerede at han i somme Punkter har anvendt en simplere og bedre Retskrivning, navnlig ved at udelade overflødige Bogstaver, ombytte ss i Enden af Ord med s, o. a. m.; mange Steder har han bortfjernet den Mislyd der fremkom ved at samme eller enslydende Ord fulgte for tæt paa hverandre f. Ex. 73^{3} „hende vor hendeth" er blevet „hende vor sket", 460^{17} straffer ... straff til reffser ... straffelse, jf. Anm. XI^{24}, 34^{21}, 89^{12}, 137^{20}, 262^{16}, 395^{24}, 437^{5}, 460^{17}; andre Steder har han tydeliggjort Meningen ved at ombytte Stedordet med Navnet, og det selv hvor han ikke har Medhold af Originalen f. 33^{14} Jesum f. hannem, 281^{11} Paulus f. han, jf. 284^{11}, 311^{4}, eller ved at indskyde Smaaord f. Ex. 529^{33}; paa mangfoldige Steder har han som Ændringerne udvise omflyttet Ordene, skjønt det er ikke allevegne saa let at sige af hvad Grund som 455^{21}, hvor Ordene „met blod" er flyttet op paa deres rette Plads, istedetfor at slæbe tyngende bagefter; flere Gange har han berigtiget Udtrykket f. 71^{14} op af en Grav, til ud af en Grav, eller Ordformen f. komne og fuldkomne for komme og fuldkomme hvilket A. har mange Steder, men B. kun ladet staa et Par Gange; endelig synes han at have begyndt paa at ombytte den fremmede Form af enkelte Navne med den danske, og f. Ex. sætte Hans, Jakob, Poul, for Johannes, Jakobus og Paulus, men det har han dog langtfra gjennemført. Af Ændringer i B. som ikke kunne regnes til Forbedringer, skjønt da heller ikke just til det modsatte, kan nævnes, at han stundum ombytter ældre Ordformer med nyere: den dobbelte Ejeform (Kærlighedsens, Salighedsens osv.) forekommer langt hyppigere i A., end i B.; adskillelig har som oftest maatte vige Pladsen for adskillig, særlebes (som to Gange forekommer i A.) er blevet til særdeles; en Udrydelseskrig har han ført i B. mod Ordet retfærdig og dets Slægtninge, som stadig forekomme i A., men er i B. erstattet af retvis, Retvished osv.;

endvidere har han i B. foretrukket Formerne følle, hølle for fulle og hulle, (Flt. af holdt og faldt) ligesom hand for hond (Haand); endelig har han i B. foretrukket Formen Ansicte, for A.'s ansict, hvad der vel snarest maatte ansees for en Bøjning af Ordet: for hans ansicte, paa sit ansicte, dersom han ikke ogsaa skrev: see hans ansicte (s. 265[21], 266[11] 410[15]). Af Citaterne ere en Del udeladte i B., men da de jo i det hele ikke ere meget nøjagtige, har den ikke derved tabt synderlig. Naar vi hertil føje den Fremgang i protestantisk Retning vi ovenfor antydede der kommer tilsyne i B., især i flere af Fortalerne og da ikke mindre i Udeladelsen af en stor Del Texter*); tro vi at have berørt alt hvad der

*) Ihvorvel Luther ringeagtede den papistiske Overtro og de opdigtede Helgen-historier, saa forsmaaede han dog ikke at benytte den Lejlighed, som de selvgjorte, skønt ikke altid velgjorte kirkelige Festdage tilbød, og forkyndte paa disse, som paa de andre Kirkens Dage, Guds rene Ord, eftersom den bibelske Text kunde give ham Anledning til at udlægge det. Saaledes ogsaa Chr. Pedersen. Han har ikke alene Marias Bebudelsesdag, Besøgelsesdag, Renselsesdag, Fødselsdag; men ogsaa Festen for Marie ubesmittede Undfangelse (8. Dec.), for Marie Offring (ↄ: hendes saakaldte Løfte om evig Jomfrustand, 21. Nov.), Marie Himmelfart (15. Aug.) eller som det hedder: „Vor Frue Dyre" (Isl. dýrd Mariu, Maries Forherligelse; hvorimod dýri-dagr alene, betyder Christi Legemsfest); ligeledes Marias Moder Annas Fødselsdag, som i den latinske Kirke fejredes 26. Juli, men, maaske fordi den Dag faldt sammen med St. Christoffers Dag, her i Norden senere (1436), efter den græske Kirkes Skik, blev henlagt til 9. Dec. (jf. II S. 278), Dagen efter Marias Undfangelse; ligeledes forskjellige Apostelдage, saaledes for Apostelen Paulus baade den Dag han led Martyrdøden med Peder (29. Juni) og en Mindefest for ham den næste Dag, saa og hans Omvendelsesfest (25. Jan.); for Peder nævnes, foruden hans Martyrdag, ogsaa Festen til Minde om hans Sæde paa den Antiochenske Bispestol (22. Febr.) og endnu en Fest til Erindring om det foregivne Under, at hans Neronske og Agrippinske Lænker, ved engang i 5. Aarh. at nærmes til hinanden, sammenslyngede sig til en eneste Kjæde (1. Aug.). Paa den Maade kan det da heller ikke undre os at træffe Fester med saa afgjort papistisk Præg som Christi Legemsfest (Torsdagen efter Trinitatis, til Ære for den romerske Nadverlære) og Alle Sjæles Dag (2. Nov., den store Messe for alle Sjælene i Skærsilden); ligesom og de halvhistoriske Korsdage: Korsfindelsens Fest, (3. Mai) da Kejserinde Helene fandt Jesu Kors, og Korsophøjelsesfesten (14. Sept.) til Erindring om at Kejser Heraklius tog Konstantins den hellige Fane tilbage fra Perserne. Af Helgennavnene der møder os i denne Festrække, have vi alt omtalt de fleste (II, 506-11); St. Birgitte som her nævnes paa 7 Oktbr. er naturligvis den berømte Ordensstifterinde, Birgitta af Vadstena † 1373. St. Bodel, hvis Dag falder paa 17. Juni,

skiller mellem de to Udgaver, og tillige at have viist, at naar man kan vælge imellem dem, kan man neppe betænke sig paa at lægge den sidste af Forf. gjennemsete Udgave til Grund for en ny.

Med Hensyn til Udgavernes Ydre, da ere de begge trykte i Oktav, den sidste med noget større Skrift, saa at den holder 43 Ark, medens første kun har 41. Begge Udgaver ere prydede med Træsnit, foruden det omtalte S. II, endvidere de fire Evangelister, hvoraf B. dog mangler Johannes, ligesom ogsaa Aandens Udgydelse over Apostlene; derimod har begge Udgaver St. Paulus og St. Peder, (den førstnævnte forskjellig fremstillet) samt A. 11, B. 12 Billeder til Aabenbaringen.

Saaledes udsende vi da tredie Udgave af Chr. Pedersens Oversættelse af det Ny Testamente, og udsende den paa en Tid, der i flere Henseender har Lighed med den Tid da de to første saae Lyset. Begge Tider ere Gjæringsperioder i Verdens Historie og det er de vigtigste Spørgsmaal der i dem skulle afgjøres. Det skal blandt andet afgjøres for os, om vi som Folk kunne vedblive at være os selv, og i Tilfælde at vi bestandig, uden at trættes eller tvivle, tør besvare dette Spørgsmaal med Ja, bliver det derhos at afgjøre, om vi som et lille Folk helst skulle søge vor Tilknytning hos vore sydlige eller hos vore nordlige

---

er ingen Kvinde, hvad Chr. Ped.'s Skrivemaade og Helvaderus's Almanakoptegnelse (i hans Martyrologia Sanctorum) vel kunde bringe til at formode; St. Budolphus („Bedolfs Messe" kaldes hans Dag i den nordiske Kalender) var en Engelskmand, Abbed i Klosteret Ikanho, som han selv havde bygget (c. 650), maaske ved Boston (Botulphs-town) i Lincolnshire. At denne Helgen ogsaa har været kjendt i vort Fædreland, derom vidner endnu den efter ham opkaldte Kirke i Aalborg, men til at vedligeholde hans Navnkundighed har det sikkert mægtigt bidraget, at den Dag i Aaret var som et Slags Mærkedag for Bonden, der ansaa det for vist, at „saalænge Rugen drees (ɔ: befrugter sig) før Bo'elsmiss, saalænge skal den skæres før Olsmiss" (29. Juli), (se Syvs Ordsprog I, 9). — St. Vitus (St. Veit) var alt bleven christnet som Barn imod sin Faders Villie; han helbredte senere en Søn, Kejser Diokletian havde, som var besat, men fik kun til Tak, at Kejseren lod ham og hans Lærer Modestus pine paa det grusomste. Livet fik han dem tilsidst berøvet, (15 Juni), men deres Tro rokkede han ikke. — At Valdemar Sejer nævnes samme Dag er til Minde om det berømte Volmer Slag, da Dannebrog faldt fra Himlen.

Endnu maa vi tilføje, her hvor Talen er om Texterne, at Lectien „Om Jesu Navn" (Ap. Gj. Cap. 4 f. S. 228) brugtes paa „Jesu Navnefest", som dengang holdtes den 14. Januar, men senere er henlagt til anden Søndag efter Helligtrekonger.

Naboer. Sidste Gang erklærede vi os for de sydlige, denne Gang, tør vi mene, snarest for de nordlige. Dog det er af den Art Spørgsmaal som ikke kan besvares af Enkeltmand i et givet Øjeblik, det er noget som det hele Folk maa afgjøre, og til en saadan Afgjørelse i Gjerning og Sandhed vil der kræves Tid. Imidlertid vedblive Fædrene at tale til os gjennem de gamle Skrifter og give os Indtryk af deres Sang, deres Sprog, deres Sæder og deres Bedrifter i de fremfarne Tider. Nutiden synes med Deltagelse at lytte til disse Røster. Saa lad os derfor haabe, at denne mer end trehundredaarige Gjengivelse af den Nye Pagts Bøger atter maa finde en venlig Indgang blandt vore Landsmænd, og at den maa bidrage sit til at oplive baade Ønsket om og Bestræbelserne for at Guds Ord kan komme til at lyde syndigt, klart og rent fra den danske Tunge. Da tør vi ogsaa haabe at alt det Herlige, der i Tidernes Løb fremkom hos os, men atter maatte gaa til Hvile, vil vaagne igjen til fornyet Liv. Tiden og Maaden, det veed vi, staar i den Højestes Haand; vor Sag bliver det kun at arbejde og, saalænge vi leve, holde fast om Haabet.

7

[illegible]